

שבוע פרשת ראה

(17 – 23 August 14)

כ"א – כ"ז מנחם אב תשע"ד

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל דְּבַרֵּי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּלְכָּלְנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:

וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשלי־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסְפָּת דִּגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתְךָ, וְאֶכְלָתוּ וְשִׂבְעוּ. הַשְׁמִירוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע יי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֵל בָּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדַרְכָּם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילות שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיַבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֲדָּהּ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה'") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק"ג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הִלְלוּהָ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְּוִרַח־שָׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאֵי מָהָל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיהִי לַשָּׁבֶת: ו הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאשׁוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעַרְכֵי
 חָדָל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ט לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: י מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרֵת הַבָּיִת
 יא־הַבְּנִים שְׂמֵחַה הִלְלוּהָ:

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז: ב הֵיטָהּ יְהוּדָה לְקַדְּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו:
 ג הֵיטָהּ רָאָה וַיִּגַּם הִירְדֵּן יָסַב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ה מֵה־לֶּךְ
 ו הֵיטָהּ כִּי תָנוּס הִירְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ט הַהֶפְכִי הַצּוּר אֲגַם־מִים חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מִים:

אגרות קודש

ב"ה, כ"א מני"א, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ מו"ה יהושע שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בשאלתו, כיון שדרים בצפיפות, האם כדאי לשכור דירה חדשה אשר ע"ז
 יכנסו לחובות.

והנה כיון שאמרו חז"ל אשר דירה נאה מרחבת דעתו של אדם, ודעה קנית מה חסרת, נכון
 הדבר שיעתיקו לדירה חדשה יותר מרווחת כמובן באם זוגתו תחיי עק"ב (- עקרת בית) מסכמת בזה,
 ומתוך הרחבת הדעת יוסיף אומץ בעבודתו הכי נעלית בעניני טהרת המשפחה באה"ק ת"ו ובכלל
 בעניני תומ"צ, וכידוע פירוש ת"ו ת"ו הק' בעניני מרז"ל האמור דירה נאה וכו' מרחיבין דעתו של אדם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

במ"ש בהנוגע לתפלין דר"ת - לא קבלתי בזה. וצריך לברר בזה אצל סופרי אנ"ש אשר באה"ק

ת"ו.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיג, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה אני לדודי ודודי לי
שבת פרשת ראה, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ז ה
- (ד) שיחת שבת פרשת ראה,
מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ז יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ראה
(בלה"ק) כרך יד יח
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כד
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ראה כה
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ראה כו
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ראה ע
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ראה עא
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ראה פג
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פה
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ראה פח
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ראה קח
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ראה קטו
- (טז) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק יז-יח, תהלים פרק קלב-קלד קטז
- (יז) משניות – מסכת תמורה
ביאור קהתי קיח
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קכה
- (יט) מסכת מועד קטן עם ביאורים
מדף ו עד דף יב קכו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן קנו
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנו
- (כב) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנו
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנח
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנט
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קנט
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קס
- (כז) ספר המאמרים – ספר המאמרים היש"ת
אדמו"ר מוהריי"צ קסב
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהריי"צ קסב
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ קסג
- (ל) ביאורים לפרקי אבות פרק ו קסה
- (לא) חומש לקריאה בציבור קסו
- (לב) לוח זמנים לשבוע פרשת ראה קעד
- (לג) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי, רָאשֵׁי-תִיבוֹת רָאשֵׁי הַתִּיבוֹת שֶׁל הַמִּילִים "אֲנִי
43 לְהַעֲנִין דְּדוֹדֵי לִי" שְׁמַתְרַחֵשׁ בְּפוֹעַל כְּעֶשְׂרֵת יָמִי תְּשׁוּבָה שְׁבַחְדוֹשׁ
44 תְּשׁוּרִי, וְהֵינִי שְׁעַל-יָדֵי הַקִּדְמַת הָעֲבוּדָה שֶׁל 'אֲנִי לְדוֹדֵי', מִצַּד
45 הָאֶדְם לְמַטָּה, כְּחוֹדֵשׁ אֶלּוּל, נַעֲשִׂית הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה ('דוֹדֵי
46 לִי') בְּאוֹפֶן נַעֲלָה יוֹתֵר
47 וּבְעוֹמֶק יוֹתֵר כּוֹ', יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר
48 עֲנִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִצַּד
49 עֲצָמָם, לֹאא הַהֲכָנָה וְהַקְדָּמָה שֶׁל
50 עֲבוּדַת הָאֶדְם כְּחוֹדֵשׁ אֶלּוּל.

51 וּמִמְשִׁיף הָאֶדְמוֹר הַזֶּה בְּמֵאֵמְרוֹ
52 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה לְבָאֵר, שְׁבָאֶלּוּל
53 הוּא זְמַן הַתְּגִלּוֹת י"ג מְדוֹת
54 הֶרְחָמִים. וְהֵינִי⁵, שְׂאָף
55 שְׁעֵנִינוּ שֶׁל אֶלּוּל הוּא 'אֲנִי
56 לְדוֹדֵי', עֲבוּדָה שְׁמַתְחִילָה
57 מִלְּמַטָּה וְהַתְּעוֹרְרוֹת מִלְּמַטָּה
58 מִקְרֹבַת אֶת הָאֶדְם לְמַעְלָה, מְכַל-
59 מְקוֹם צְרִיכָה לְהִיּוֹת תְּחִילָה
60 לְפָנֵי הַתְּעוֹרְרוֹת מִלְּמַטָּה
61 הַתְּעוֹרְרוֹת וְנִתְּנָת כֹּחַ
62 מִלְּמַעְלָה וְהַכּוֹחַ לְאֶדְם לְהַתְּעוֹרֵר
63 בְּחוֹדֵשׁ אֶלּוּל בִּ"אֲתַעְרוּתָא דְלִתְּנָא"
64 נוֹבֵעַ מִכָּךְ שְׁבִימִים אֵלֶּה יֵשׁ הָאֶרֶץ
65 וְהַתְּגִלּוֹת שֶׁל י"ג מְדוֹת הֶרְחָמִים
66 מִלְּמַעְלָה.

67 וּמִבְּאֵר זֶה אֵת עֲנִין הַהֲאָרָה שֶׁל י"ג
68 מִיּוֹת הֶרְחָמִים בְּחוֹדֵשׁ אֶלּוּל עַל-פִּי
69 מִשָּׁל לְמִלָּךְ שְׁקוֹדֵם בּוֹאוֹ
70 לְעִיר שֶׁם נִמְצָא הֵיכַל מִלְּכוּתוֹ וְלֹא כָל
71 אֶדְם רֹשָׁאִי לְהִכְנֵס לְאֶרְמוֹן הַמִּלְּכוּת
72 יוֹצֵאִין אֲנָשֵׁי הָעִיר לְקִרְאָתוֹ
73 וּמִקְבְּלִין פָּנָיו בְּשִׂדָּה, וְאֵז
74 רִשְׁאִין — וּכְפִי שְׁמוּסִיף
75 כ"ק מו"ח אֶדְמוֹר⁷:
76 וְיִכּוּלִים הֵינִינִי לֹא זֶה בְּלִבֵּד שֶׁהִרְשׁוּת
77 נִתְּנָה, אֲלֵּא גַם הַכּוֹחַ וְהִיכּוּלָת לְעִשׂוֹת
78 זֹאת בְּפוֹעַל נְתוּנִים לְכָל מִי שְׁרוּצָה
79 לֹא רַק אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וְנִכְבָּדִים אֲלֵּא
80 גַם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, אֲנָשֵׁי הַשָּׂדֶה
81 לְצִאָת לְהַקְבִּיל פָּנָיו, וְהוּא
82 הַמֶּלֶךְ מִקְבֵּל אֶת כּוֹלָם גַּם אֵת

בס"ד. שבת פרשת ראה, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי¹, רָאשֵׁי-תִיבוֹת אֶלּוּל
וְסוֹפֵי-תִיבוֹת ד' יוֹדִין², כְּנֶגֶד הָאֲרָבָעִים
יוֹם שְׁמֵרָאשׁ-חֹדֶשׁ אֶלּוּל עַד יוֹם הַכִּיפּוּרִים³.
וּמִבְּאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה פְּרִשְׁתָּה רָאָה (דף לב)
שְׁבָאֶלּוּל מִתְּחִיל בְּחִינַת 'אֲנִי
לְדוֹדֵי', הַתְּקִיבוּת שֶׁל יְהוּדִי אֶל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנִּמְשָׁל לְדוֹדִי, הֵינִי
אֲחִיב דְּהֵינִי בְּחִינַת אֲתַעְרוּתָא
דְּלִתְּנָא, הַתְּעוֹרְרוֹת מִלְּמַטָּה, מִצַּד
הָאֶדְם, וְעַל-יְדֵיזֶה כְּתוּצָא
מִהַתְּעוֹרְרוֹת הַרוּחָנִית מִצַּד הָאֶדְם
לְמַטָּה נַעֲשֶׂה בְּרָאשֵׁי-הַשָּׁנָה
וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים הַהִמְשָׁכָה
הַשְּׁפָעָה וְגִילּוֹי אֱלוּקוֹת מִלְּמַעְלָה
כּוֹ' אֶל הָאֶדְם, שְׂדָהוּ עֲנִין 'דוֹדֵי
לִי'.
וְהֵעֵנִין בְּזֶה⁵, שְׂאָף שְׁחֹדֶשׁ
אֶלּוּל כּוֹל, מֵרָאשׁ חֹדֶשׁ וְעַד רֹאשׁ
הַשָּׁנָה, עֲנִינוּ 'אֲנִי לְדוֹדֵי',
הַתְּעוֹרְרוֹת מִצַּד הָאֶדְם, וְאֵילּוּ עֲנִין
דְּדוֹדֵי לִי נַעֲשֶׂה בְּעֶשְׂרֵה
יָמִים שְׁלֹאֲתַרְיָזֶה, עֲשֶׂרֶת יָמִי
תְּשׁוּבָה, שְׁבָהֶם נִכְלָלִים
רָאשֵׁי-הַשָּׁנָה הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל
חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי, לְאַחֵר שְׁחֹדֶשׁ אֶלּוּל כְּכֹר
הַסְּתִיִּים, וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים⁶ שְׁהוּא
כְּעִשְׂרֵי בְּתִשְׁרִי, מְכַל-מְקוֹם גַּם
עֲנִין דְּדוֹדֵי לִי שְׁבָעֲשָׁרֶת יָמִי
תְּשׁוּבָה שְׂנֶה לְאֶלּוּל וְלֹכֵן גַּם
הַהִמְשָׁךְ "דוֹדֵי לִי" הוּא חֶלֶק מֵרָאשִׁי
הַתִּיבוֹת "אֶלּוּל", כִּי הֵעֵנִין דְּאֲנִי

(1) שיר השירים ו, ג. (2) פרי עץ חיים שער ר"ה פ"א. אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א. ראשית חכמה שער התשובה פ"ד (ד"ה עוד יש). ב"ח או"ח סתקפ"א (ד"ה והעבירו). (3) אבודרהם, ראשית חכמה וב"ח שם. (4) ראה ד"ה אני לדודי תשמ"ו ס"ד (תו"מ סה"מ אלול ע' רלא). (5) ראה גם רד"ה אני לדודי תשכ"ו (שם ע' רטז). (6) ראה לקו"ש ח"ד ע' 144. ע' 1150. חכ"ט ע' 203. ועוד. (7) סה"מ הש"ת ע' 167.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האנשים הנמצאים בשדה בסכר פנים יפות ומראה פנים שוחקות
2 לכולם וכו', וכך הענין על-דרך-משל בחודש אלול וכו',
3 כיוון שימי חודש אלול הם ימי רצון, כל אדם, בכל מצב רוחני, יכול להתקרב
4 לאלוקות והינינו, שענין זה ההארה וההתגלות מלמעלה הוא ה'נתינת
5 כח' לעבודה ד'אני לדודי'
6 התקרבות מלמטה, מצד האדם.
7 ויש לומר בדרך-אפשר שמשמעם זה מאחר שגם העבודה
8 של "אני לדודי", היינו באופן
9 שההתחלה היא ב"אתעוררת דלתתא"
10 אפסרית בכוח הארה מלמעלה סידר
11 אדמו"ר ה'צמח צדק', נכדו
12 של האדמו"ר הזקן שערך והכין
13 לדפוס, את הספר 'לקוטי תורה' וקבע
14 את מקומו של המאמר
15 דבור-המתחיל 'אני לדודי'
16 ב'לקוטי תורה' דפרישת
17 ראה⁸, בו מדובר כאן, אף שזהו
18 מאמר ששייך לחודש אלול,
19 ולכאורה אין לו קשר גלוי וישיר
20 לפרשת ראה כי במאמר זה
21 מבואר שגם העבודה ד'אני
22 לדודי' שמלמטה למעלה
23 באה על-ידי התעוררות
24 ונתינת כח מלמעלה, באמצעות
25 הארת י"ג מידות הרחמים בימי חודש
26 אלול, וזהו ענין זה של נתינת כוח
27 מלמעלה לעבודת האדם למטה הוא
28 גם תוכן הענין דפרישת ראה,
29 שתחילתה ראה אנכי נותן
30 לפניכם היום ברכה גו'⁹,
31 שהוא ענין של נתינת כח על
32 פלילות עבודת האדם שעליו
33 לעבוד בכוחות עצמו, שאף היא
34 מיוסדת ומבוססת על נתינת כוח
35 מלמעלה.
36 (ב) וביאור הענין יובן על-פי
37 המבואר במאמר דפרישת
38 ראה תרכ"ז¹⁰ (לפני מאה
39 שנה מעת אמירת מאמר זה על-ידי
40 הרבי בשבת פרשת ראה תשכ"ז)
41 לאדמו"ר מהר"ש, בנו של
- 1 כולם בסכר פנים יפות ומראה פנים שוחקות
2 לכולם וכו', וכך הענין על-דרך-משל בחודש
3 אלול וכו', והינינו, שענין זה הוא ה'נתינת כח'
4 לעבודה ד'אני לדודי'.
5 ויש לומר בדרך-אפשר שמשמעם זה סידר
6 אדמו"ר ה'צמח צדק' וקבע את מקומו
7 של המאמר דבור-המתחיל 'אני לדודי' ב'לקוטי
8 תורה' דפרישת ראה⁸, אף שזהו מאמר ששייך
9 לחודש אלול, כי במאמר זה מבואר שגם
10 העבודה ד'אני לדודי' שמלמטה למעלה באה
11 על-ידי התעוררות ונתינת כח מלמעלה, וזהו גם
12 תוכן הענין דפרישת ראה, שתחילתה ראה אנכי
13 נותן לפניכם היום ברכה גו'⁹, שהוא ענין של
14 נתינת כח על פלילות עבודת האדם.
15 (ב) וביאור הענין יובן על-פי המבואר במאמר
16 דפרישת ראה תרכ"ז¹⁰ (לפני מאה
17 שנה) לאדמו"ר מהר"ש (שהשנה היא שנת
18 המאה לנשיאותו), על הפסוק ראה אנכי נותן
19 לפניכם היום גו' את הברכה אשר תשמעו גו',
20 דצריך להבין אומרו את הברכה אשר תשמעו,
21 דלכאורה הנה-ליה-למימר אם תשמעו, שזהו
22 הלשון הרגיל, וכפי שמסים בהפכו אם לא
23 תשמעו, ומדוע נאמר אשר תשמעו, שזהו לשון
24 של ודאות.
25 (ג) וממשיך במאמר, שיובן בהקדם ענין
26 ההפריש בין ברכה ותפלה¹¹.
27 דהנה, ענין הברכה שהוא מלשון המברך את
28 הגפן¹², הינו שיומשך מה ששכר נמצא במקור,
29 ולא דבר חדש לגמרי. והינינו, שבכח הברכה רק
30 לגלות מקורו ופרשו של הדבר, אבל לא שיומשך דבר חדש.
31 שגם ענין הברכה הוא דבר גדול, וכמו שכתוב¹³ ברוך ה' הני' גו' מן העולם
- אדמו"ר הצמח-צדק (שהשנה היא שנת המאה לנשיאותו
שהתחילה עם הסתלקות אביו, אדמו"ר ה'צמח צדק' ב"ג ניסן תרכ"ו), על
הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום גו' את הברכה אשר
תשמעו גו', דצריך להבין אומרו את הברכה אשר תשמעו,
דלכאורה הנה-ליה-למימר
היה לו - לפסוק - לומר אם
תשמעו, כלומר שאם תשמעו לדברי
ה' ותעשו את המצוות תזכו לברכה
(ואם תעשו להיפך, תבוא עליכם היפך
הברכה, חלילה) שזהו הלשון
הרגיל, וכפי שמסים בענין זה
עצמו בהפכו אם לא תשמעו,
ולא נאמר "אשר לא תשמעו" ומדוע
נאמר אשר תשמעו, שזהו
לשון של ודאות שבוודאי בני
ישראל ישמעו אל מצוות ה'
(ג) וממשיך כ"ק אדמו"ר מהר"ש
במאמר, שההבדל בין "אשר
תשמעו" בוודאות ל"אם תשמעו"
בדרך ספק יובן בהקדם ענין
ההפריש ההבדל בין ברכה
ותפלה¹¹, כפי שהולך ומבאר.
דהנה, ענין הברכה שהוא
מלשון המברך את הגפן¹²,
לשון חכמינו ז"ל בדיני כלאיים,
ומשמעו מוריד ומכופף את ענפי עץ
הענבים למטה הינו שיומשך וירר
מלמעלה למטה מה ששכר נמצא
במקור, ולא שיתוהוה דבר
חדש לגמרי שטרם היה. והינינו,
שבכח הברכה רק לגלות
מקורו ופרשו של הדבר, ועל
ידי גילוי מקורו לגרום את ירידתו
והמשכתו אבל לא שיומשך
דבר חדש. וממשיך לבאר,
שגם ענין הברכה וההמשכה של
דבר שקיים במקורו ושורשו הוא
דבר גדול, וכמו שכתוב¹³

(8) ראה גם ד"ה אני לדודי תשמ"ו ס"ג (שם ע' רל). (9) ריש פרשתנו. (10) סה"מ תרכ"ז ע' שצד ואילך. (11) ראה גם לקו"ת פרשתנו יט, רע"א. (12) כלאים רפ"ז. וראה תר"א מקץ לו, ג. (13) תהלים קו, מת.

אני לדודי ודודי לי

ז

ביאור בדרך אפשר

- 1 פרוץ הַיָּי' גו' מן העולם ועד העולם, שהפירוש בזה
- 2 הוא¹⁴ כפי שמפורש בוורו שיומשך ותגלה אור אלוהי מן העולם,
- 3 מעלמא דאתפסיא, עולם מכוסה, היינו עולם נעלה שנשאר מכוסה
- 4 ונעלם ולא מתגלה עד העולם, לעלמא דאתגליא, לעולם גלוי, נמוך
- 5 יותר מ"עלמא דאתכסיא" ולכן האור
- 6 האלוהי המאיר בו יורד ובא לידי גילוי
- 7 שְׁזָהוּ ההמשכה מ"עלמא דאתכסיא"
- 8 ל"עלמא דאתגליא" שְׁרַשׁ עֲנִין
- 9 הברכה.
- 10 וְזָהוּ שְׁלֵעֲתִיד-לְבָא בימות
- 11 המשיח נאמר¹⁵ מְלָאָה הָאָרֶץ
- 12 דְּעָה אֶת הָרֹץ' עד כדי כך שכל
- 13 הארץ תהיה מלאה בדעה את ה'
- 14 פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים, לפי פשוטו
- 15 הכוונה היא שכל הארץ כולה תהיה
- 16 מלאה בדעה את ה' כמו שכל קרקעית
- 17 הים כולה מכוסה במי הים, ולפי התוכן
- 18 הפנימי הכוונה היא שְׁפָמוּ שְׁעֵכְשׁוּ
- 19 הוא בְּעֵלְמָא דְּאֶתְפְּסִיא כשם
- 20 שעכשיו האור האלוהי הנעלה מאיר
- 21 ב"עלמא דאתכסיא" ולא יורד ומתגלה
- 22 בעולמות יותר נחותים (נִם)¹⁶ ההבדל
- 23 בין "עלמא דאתכסיא" ל"עלמא
- 24 דאתגליא" דומה להבדל שבין ים
- 25 ליבשה, כי כל מה שיש ביבשה יש
- 26 בים, אלא שהבוראים שביבשה הם
- 27 באופן כזה שהקשר ביניהם ובין
- 28 היבשה שעליה הם חיים לא ניכר, והם
- 29 נראים כמציאות נפרדת, ואילו
- 30 הבוראים שבים מחוברים לגמרי למקור
- 31 חיותם, ועל דרך זה היא המעלה של
- 32 "עלמא דאתכסיא", בחינת ים, על
- 33 "עלמא דאתגליא", בחינת יבשה),
- 34 וכשם שכעת יש ב"עלמא דאתכסיא"
- 35 אור אלוהי נעלה (אלא שהוא מכוסה ולא מתגלה) בֵּן יִהְיֶה הַגִּילוי
- 36 לְעֲתִיד-לְבָא בְּעֵלְמָא דְּאֶתְגַּלִּיא (אָרֶץ) שהיא משל ל"עלמא
- 37 דאתגליא", כאמור לעיל¹⁶).
- 38 וּמִזָּה שהמשכה אור אלוהי והשפעה על ידי ברכה היא עניין ההמשכה
- 39 וההתגלות מ"עלמא דאתכסיא" ל"עלמא דאתגליא" מוכן, שְׁגַם עֲנִין
- 40 הברכה אף שאיננה דבר חדש אלא המשכה של דבר שכבר קיים בשורש
- 41 ובמקור הוא מְדַרְגָּה גְבוּהָה, ומעין מה שיתגלה לְעֲתִיד-
- 42 לְבָא.

ביאור בדרך אפשר

- 43 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, שְׁהֵמְשָׁכָה מִן הָעוֹלָם הנעלה והנעלם, עֲלָמָא
- 44 דְּאֶתְפְּסִיא, היא לא רק מעולם הבריא¹⁷, הראשון מבין
- 45 עולמות בריאה יצירה עשיה שבו הנבראים הם רק בבחינת אפשרות למציאות
- 46 ונחשב "עלמא דאתכסיא" ביחס לעולמות נמוכים ממנו שבהם יש מציאות
- 47 יותר ממשית ומוגדרת אֶלָּא בְּזָה
- 48 באמור לעיל שברכה פועלת המשכה
- 49 מ"עלמא דאתכסיא" נְכָלָל גַּם
- 50 הַהִמְשָׁכָה מִעוֹלָם הַבְּרִיאָה
- 51 דְּכָלְלוֹת, מבואר בתורת החסידות כי
- 52 מעין החלוקה לארבעה עולמות
- 53 פרטיים של אצילות-בריאה-יצירה-
- 54 עשיה, גם 'סדר השתלשלות' מאור אין
- 55 סוף שאינו מוגדר בשום גבול ולמעלה
- 56 מכל העולמות ועד לעולם האצילות,
- 57 יש חלוקה כללית לארבעה עניינים אלו
- 58 (אצילות דכללות - אור אין סוף שלפני
- 59 הצמצום, בריאה דכללות - בחינת
- 60 "אדם קדמון", יצירה דכללות - "עתיק
- 61 יומין" ו"אריך אפנין", ועשייה דכללות
- 62 - עולם האצילות הפרטי), וּלְמַעְלָה
- 63 יוֹתֵר, עַד לְשִׁרְשׁ וּמִקּוּר של כל
- 64 העולמות וכל הנבראים בְּעוֹלָמוֹת
- 65 הָאֵין-סוּף שְׁלִפְנֵי הַצְמָצוּם.
- 66 אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן, למרות גודל
- 67 המעלה של הברכה הממשיכה ממקור
- 68 עליון ביותר, הָרִי זֶה מַה שְׁנִמְצָא
- 69 כָּבֵד בְּשׁוּרֵשׁ וּמִקּוּר, אֶלָּא
- 70 שְׁעַל-יְדֵי הַבְּרָכָה זֶה הענין
- 71 שקיים בהעלם נְמִשָּׁךְ בְּגִילוי,
- 72 אֲבָל אֵין זֶה דְּבַר חֲדָשׁ לְגַמְרִי
- 73 שלא היה קיים קודם לכן, דְּאֶף
- 74 שְׁלִמְטָה הַהִמְשָׁכָה היא
- 75 חֲדָשָׁה, שהרי התגלה דבר שעד
- 76 עתה היה נעלם הָרִי בְּמִקּוּרָה
- 77 וְשִׁרְשָׁה כָּבֵד יִשְׁנָה ולכן למעשה אין זה נחשב דבר חדש.
- 78 אֶף עֲנִין הַתְּפִלָּה בה האדם מבקש מהקדוש ברוך הוא להמשיך לו
- 79 ולהשפיע לו הוא לְפַעוֹל המשכה והשפעה של דְּבַר חֲדָשׁ לְגַמְרִי,
- 80 שְׁהִגַּם שְׁנִגְזוֹר חֲסִי-וְשְׁלוֹם אֵיזָה דְּבַר בְּלוֹתִי רְצוֹי וּמִנִּיעַת הַשְּׁפַע
- 81 [וְלִהְיֶיר, שְׁלִשׁוֹן זֶה בְּמִאֲמָר הוא נְדִיר בְּיוֹתֵר וּבְלִתִּי רִגִּיל
- 82 כָּלָל], הִנֵּה עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה יוֹכַל לְפַעוֹל את ביטול הגזירה
- 83 שנגזרה כבר שְׁיוֹמֶשׁךְ לְהִיּוֹת רּוּפָא חוֹלִים וּמְכַרְךְ הַשְּׁנִים שהיא
- 84 בקשה על הפרנסה והשפעת המזון וְכַדּוּמָה, לְשִׁנּוֹת מְפָמוּ שְׁנִגְזוֹר

(14 ראה זח"א קנח, ב. לקו"ת פרשתנו שם, ב. 15) ישע"י יא, ט. 16) ראה לקו"ת צו יד, ב. ובכ"מ. 17) ראה לקו"ת במדבר ה, סע"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קודם, גזירה של חיפך הבריות או חיפך הפרנסה שזהו על-ידי
2 שמימימים ומביאים לידי גילוי מלמעלה רצון אלוקי חדש, שזהו
3 שאומרים בנוסח התפילה והבקשה על כמה עניינים יהי רצון,
4 ומשמעות הבקשה והתפילה בנוסח "יהי רצון" היא שיומשך צנור
5 אותיות "רצון" והמשכה חדשה
6 שלא היתה קודם הבקשה מאין
7 סוף ברוך-הוא מקור כל
8 הרצונות, וביכולתו לעזור ולגרום
9 השפעה של רצון חדש.
10 (ד) וממשיך כ"ק אדמו"ר מהר"ש
11 במאמר, שבאור ענין התפלה
12 יוכן ממה שאמרו רבותינו
13 ז"ל¹⁸ בזהר מט"ט מלאך עליון
14 הנקרא "מטטרון" (וכדי לא לבטא את
15 שמו נהוג לכתוב ולומר בראשי תיבות
16 מט"ט) קושר פתרים לקונו
17 הקדוש ברוך הוא מתפללותיהן של
18 ישראל. והענין בזה, דהנה
19 ידוע שהפותר הגשמי עושים
20 מאבנים טובות, שבפעם מצד
21 העצמיות והמהות שלהן הן בחינת
22 דומם, ממין האבן הפשוט,
23 ואבנים טובות הן דומם בדיוק כמו
24 אבנים פשוטות אלא שבכל זאת יש
25 לאבנים טובות מעלה וחשיבות רבה,
26 ולכן עושים מהן כתר, כיון שהן
27 מאירות¹⁹, וזו תכונה שלא קיימת
28 באבנים פשוטות, וכן הוא בענין
29 אותיות התפלה והתורה
30 שנקראות אבנים כמאמר 'ספר
31 יצירה' (המובא פעמים רבות בתורת
32 החסידות) "שתי אבנים בונות שתי
33 בתים", היינו משתי אותיות ניתן
34 להרכיב שתי מילים, שבפאשר הן
35 האותיות והמילים של התורה והתפילה
36 שמצד עצמן אין באותיות תוכן וענין,
37 אלא שהן כלים להתלבשות השכל או
38 הרגש, וכך גם אותיות התורה והתפילה
39 שהאותיות מצד עצמן אין בהן אור,
40 אבל כאשר מלבישים בהן את תוכן התורה והתפילה, אזי הן מאירות
41 באהבה ויראה הרגש של אהבת ה' ויראת ה' של היהודי המתפלל או
42 לומד תורה, הוא העושה את אותיות התורה והתפילה להיות מאירות ולכן
- 43 הרי הן אבנים טובות, ומהן נעשה פתח לקונו כתר
44 לקדוש-ברוך-הוא, כביכול.
45 אמנם עדין צריך להבין, הלא אותיות התפלה מצד עצמן, ללא
46 התוכן המתלבש בהן, הן גשמיות וכאמור נחשבות כדומם, והתפילה
47 חייבת להיות דווקא בדיבור באמצעות
48 האותיות שאף שהתפלה היא
49 עבודה שכלב²⁰, ועיקרה הרגש
50 (וכאמור שהאותיות של התורה
51 והתפילה הופכות מאותיות דוממות
52 לאותיות מאירות בזכות האהבה
53 והיראה) מכל-מקום המתפלל
54 אינו יוצא ידי חובתו אפילו אם
55 יש לו את הרגש הרצוי עד שיוציא
56 יבטא האותיות בפשטותו,
57 בדיבור גשמי (כפסק-דין
58 ה'שולחן ערוך'²¹), ואם כן,
59 איך יתעלו האותיות
60 הגשמיות שהן כדומם להיות
61 מהן פתח לקונו ואיך יכולה להיות
62 עליה כל כך גדולה ממצב של דומם
63 גשמי למצב של "אבנים טובות" בכתר
64 הרוחני של הקדוש ברוך הוא?
65 אף על זה אמרו מט"ט קושר
66 פתרים, שעל-ידי אמצעות
67 המלאכים נעשו פתרים
68 רוחניים אלו מאותיות גשמיות,
69 והינו כמו שכתוב בזהר²²
70 בענין שהמלאכים מעלים
71 תפלותיהם של ישראל מלמטה
72 לעולמות עליונים, דגפיהן להון
73 ומנשק להון, המלאך מחבק
74 ומנשק את המילים של התפילה ומעלה
75 אותם למעלה, ומשמעות הדברים היא
76 שהמלאכים שהם רוחניים
77 מנשקים מעדנים את האותיות
78 מגשמיותן ומהפכות אותן למהות
79 רוחנית נעלית כך שיוכלו אותיות
80 התפילה להיות פתרים לקונו.
81 ולהעיר שבענין האותיות יש
82 ב' בחינות שונות, אותיות התפלה ואותיות התורה,
83 שחלוקות זו מזו, שהרי התפלה היא העלאה מלמטה
84 למעלה, התקבוצות והתעלות מצד האדם, למטה, אל הקדוש ברוך הוא,

(18) ראה זח"א קסז, ב. תו"א מקץ מב, ב. סה"מ תרצ"ו ע' 122. וש"נ. 19) ראה גם לקו"ת פרשתנו כז, ב. 20) תענית ב, א. 21) או"ח סס"ב ס"ג. סק"א ס"ב. 22) ראה זהר ח"א כג, ב. ח"ב רא, ב. תו"א שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 למעלה, וְהַתּוֹרָה הִיא הַמִּשְׁכָּה, והתגלות של אור אלוקי מְלֻמָּעָה
 2 אל האדם לְמִטָּה, כְּמִבּוֹאֵר בְּאַרְבָּעָה הַחִילוּק הַהַבְדֵּל בִּיגִיָּהֶם בֵּין
 3 "העלאה" מלמטה למעלה ל"המשכח" מלמעלה למטה ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'
 4 פְּרִשְׁתָּ רְאֵה²³ דְּבוּר הַמִּתְחִיל וְשִׁמְתִי כְּדֹכַד שְׁמִשׁוּתֵיךְ, הַנְּבִיא
 5 אומר שלעתיד לבוא, בימות המשיח,
 6 החלונות של בני ישראל לא יהיו
 7 מזכוכית פשוטה אלא מ"כדכד" שהיא
 8 אבן יקרה מאירה, ובהקשר זה מבואר
 9 ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' שם בְּעֶנְיָן אבני
 10 החושן, האבנים הטובות שוהם
 11 וְיִשְׁפָּה, שְׁעֲלִיָּהֶם הֵיוּ
 12 חֲקוּקִים הַשְּׁמוֹת יוֹסֵף
 13 וּבִנְיָמִין²⁴, יוסף הצדיק הוא
 14 בבחינת צדיק עֲלִיּוֹן שְׁמִשְׁשׁוֹ
 15 הַמִּשְׁפָּע לְמִקְבַּל כְּמִבּוֹאֵר
 16 בחסידות שזהו עניינה של מידת היסוד
 17 ("צדיק יסוד עולם") וּמִמְשִׁיךְ
 18 הַשְּׁפָע מְלֻמָּעָה לְמִטָּה,
 19 "המשכח", וְצָדִיק תַּחְתּוֹן בִּנְיָמִין
 20 שְׁמִשְׁשׁוֹ הַמִּקְבַּל לְהַמְשִׁיעַ
 21 וּמַעֲלֵהוּ מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה,
 22 "העלאה" (וכמבואר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'
 23 שם: "יוסף הצדיק הוא בחינת המשכח
 24 והשפעה מלמעלה למטה... ויוסף הוא
 25 המשכיר... והיינו שכל ההמשכות
 26 וגילוי אלוקות בנבראים הוא על ידי
 27 נשמת יוסף, ובנימין הצדיק הוא
 28 העלאה ממטה למעלה, והיינו
 29 שהתעלות כל הנבראים להיכלל תחת
 30 כנפי השכינה הוא על ידי נשמת
 31 בנימין.. ועל כן שניהם קרויין צדיקים
 32 כי צדיק הוא בחינת התקשרות משפיע
 33 ומקבל אלא שיוסף הוא צדיק עליון...
 34 ובנימין הוא צדיק תחתון...").
 35 וְעֶנְיָן הַזִּיכּוּף שְׁעֲלִיָּהֶם
 36 הַמְּלֻאָכִים שהודות לו האותיות
 37 הגשמיות מתעלות עד שהן ראיות
 38 להיות אבנים טובות בכתר המלך,
 39 הקדוש ברוך הוא צָרִיף לְהִיּוֹת אֲפִילוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
 40 שְׁמִלְמָעָה לְמִטָּה (בְּחִינַת שוהם)²⁵, ולימוד התורה הוא
 41 התקרבות בין האדם לאלוקות בדרך "המשכח", וְעַל־אֲחַת־כַּמָּה־וְכַמָּה
 42 שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת הַזִּיכּוּף והעידון בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׁמִלְמָעָה
 43 לְמַעְלָה (בְּחִינַת יִשְׁפָּה), הַתְּקַרְבוֹת לַאֲלוּקוֹת בְּדֶרֶךְ "העלאה", וְדוֹקָא
- עַל־יְדֵיָּהּ שֶׁהַמְּלֻאָכִים מְזַכְּכִים אֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה
 נַעֲשִׂים מִקֵּץ "אבנים טובות" שראויות להיות כְּתָרִים לְקוֹנֹה.
 וּמִבָּאֵר בְּמֵאָמֶר פִּירוּשׁ וְעֶנְיָן כְּתָרִים לְקוֹנֹה, הֵינּוּ הַשְּׁיִיכוֹת
 הַמִּיּוֹחֶדֶת וְהַקָּשֶׁר הַפְּנִימִי שֶׁל עֵינֵן הַתּוֹרָה לְבַחֲנִית ה"כתר" דווקא שְׁעֶנְיָן
 הַכְּתָר בְּחִינַת כְּתֵר עֲלִיּוֹן שֶׁלִּמְעַלָּה
 מִעֲשֵׂר הַסְּפִירוֹת, וְהוּא בְּחִינַת רִצּוֹן
 הַעֲלִיּוֹן (עַל־דֶּרֶךְ שֶׁבְּכּוּחוֹת נֶפֶשׁ הָאָדָם
 הַרְצוֹן הוּא נִעְלָה מִהַשְׁכָּל וְהַרְגֵּשׁ)
 הוּא בְּחִינַת יְהִי רִצּוֹן, שֶׁהוּא
 כְּאִמּוֹר נִסְחָה הַבְּקָשָׁה בַּתְּפִלוֹת, וְתוֹכֵן
 הַעֲנִיּוֹן הוּא שְׁמִיכָחִינַת הַכְּתָר
 נִמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה רִצּוֹן חֲדָשׁ וְיוֹדֵר
 וּמִתְנַגֵּל לְמַטָּה שְׁיִתְרַפָּא הַחוּלָה
 או לְבָרֵךְ הַשְּׁנִיִּים, הַגֵּם כִּי
 נִגְזַר כו'. וְנִמְצָא, שְׁעֶנְיָן
 כְּתָרִים לְקוֹנֹה שֶׁהַמְּלֻאָכִים עוֹשִׂים
 מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הוּא פְּעוּלָת
 הַמְּלֻאָכִים כִּי שְׁיִמְשִׁשׁוּ בְּאִמְצָעוֹת
 הַתּוֹרָה דְּכָר חֲדָשׁ מִה שֶׁלֹּא
 הָיָה תַּחֲלִילָה גַם אִפִּילוֹ בְּמִקְוֵה.
 וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה דִּיוֹק הַלְשׁוֹן
 בְּמֵאָמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל (כְּתָרִים
 לְ)קוֹנֵה, וְלִבְאֵר שֶׁהַטֵּעַם שֶׁהַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא כֹּאן דווקא "קוֹנֵה" הוּא
 עַל־פִּי הַיְּדוּעָה²⁶ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
 בְּעֶנְיָן הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בְּנוֹסח 'קידוש
 לִבְנֵה' בְּרוּךְ בּוֹרְאֵן בְּרוּךְ
 קוֹנֵה²⁷ שְׁעֶנְיָן הוּא לְמַעְלָה
 מֵעוֹלָם הַבְּרִיאָה, כּוֹלֵל גַּם
 בְּרִיאָה דְּקָלִלוֹת (כַּנִּי) וּפִירוּשׁ
 הַדְּבָרִים הַלְלוּ שֶׁתַּחֲלִילָה מְבָרְכִים אֶת
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּפִּי שֶׁהָאֵר הַאֲלוּקִי
 הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, "ברוך בוראך",
 ואחר כך מוסיפים ומברכים אותו כפי
 שהוא בדרגה יותר נעלית, "ברוך
 קוֹנֵה". וְעַל־פִּיָּהּ מוֹכֵן עוֹד
 יוֹתֵר גּוֹדֵל מַעֲלָה הַתּוֹרָה
 לְגַבִּי בְּרָכָה, שְׁעֲלִיָּהֶם הַתּוֹרָה
 דווקא נַעֲשֶׂה כְּתָר לְקוֹנֵה, קוֹנֵה דִּיקָא, הֵינּוּ שְׁמִיכָחִיִּים לְבַחֲנִית
 קוֹנֵה, הַמִּתְיַחֶסֶת לַאֲלוּקוֹת בְּדֶרֶגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר מִבְּחִינַת "בורא" וְעַד
 שְׁמִיכָחִיִּים לְמַעְלָה גַם מֵרָאשׁוֹ שֶׁל קוֹנֵה, ב"קוֹנֵה" עֲצוּמוֹ אֵין
 הַמְּדוּבָר עַל הַמְּדִרְיָנוֹת שֶׁמִּתְיַחֶסֶת לְכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים הַמְּקַבְּלִים לְכּוּחוֹת
 הַשְׁכָּל וְהַמִּדּוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם (עֲשֵׂר הַסְּפִירוֹת) אֵלָּא לְבַחֲנִית הַכְּתֵר, הַמְּקַבֵּלָה

(23 כד, ד ואילך. (24 שמו"ר ספ"ח. במדב"ר פ"ב, ז. (25 ראה סה"מ תרכ"ט ע' רמ ואילך. (26 ראה תו"א משפטים עו, ב. אוה"ת ענינים ע' צב. המשך תרס"ו ס"ע קס ואילך. ובכ"מ. (27 סדר קידוש לבנה.

שבת פרשת ראה, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לכות הרצון שבנפש האדם **שְׁהָרִי הַתָּתֵר** הוא על-גבי הראש ומעליו.
- 2 (ה) **וְהָיָה אִף שְׁעִנֵּן הַבְּרָכָה** הוא רק המִשְׁכָּה והתגלות
- 3 **מְשׁוּרֵשׁ וּמְקוּר הַדָּבָר**, ולא דבר חדש, ולכן גְּדֻלָּה מַעֲלָת
- 4 הַתַּפְּלָה שֶׁבְּכֹחָהּ לַפְּעוּל
- 5 הַמִּשְׁכָּת רָצוֹן חֲדָשׁ (פנ"ל).
- 6 מְכַל־מְקוֹם יֵשׁ גַּם מַעֲלָה
- 7 בְּבָרָכָה עַל תַּפְּלָה וִישׁ בְּבִרְכָּה
- 8 מַעֲלָה וְיִתְרוֹן שֶׁלֹּא קִיָּמִים בַּתְּפִילָה,
- 9 כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
- 10 דְּהֵנָּה, עֲנִין הַתַּפְּלָה הוּא
- 11 בְּאוֹפֶן שֶׁהַמִּתְפַּלֵּל עוֹמֵד
- 12 לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְמִטָּה
- 13 מִהַעוֹלָמוֹת הָרוּחָנִיִּים שֶׁבָּהֶם הוּא מְקוּר
- 14 הַשֹּׁפֵעַ, וּמִבְּקֵשׁ תַּחֲנוּנִים
- 15 שֶׁתְּהִיָּה הַמִּשְׁכָּה פְּלוּנִית, כְּמוֹ
- 16 לְמַשֵּׁל רְפוּאָה ב"רפאנו" וּפְרִסְסָה
- 17 ב"בִּרְךְ עֲלֵינוּ" אֲכָל אֵינִי יוֹדֵעַ
- 18 עֲדִין אִם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעַל
- 19 הַמִּשְׁכָּה יַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ
- 20 וְיַמְשִׁיף אֶת הָאוֹר בְּפוּעַל. וְגַם
- 21 בְּאִשְׁרֵי הַתַּפְּלָה הִיא בְּמִדְרָגָה
- 22 נְעִלִית שֶׁל הַתַּעֲוִרוֹת וְהַתְּקַרְבוֹת שֶׁל
- 23 הָאָדָם לְאַלּוּקוֹת, שֶׁמַּעֲלָה וּמְקַשֵּׁר
- 24 וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּבַחֲיִנַת הַעֲלָאָת
- 25 מִן־נוֹקְבִין זָכָר וְנִקְבָּה הֵם בַּחֲנִית
- 26 מִשְׁפִּיעַ וּמַקְבֵּל. וְהַתַּעֲוִרוֹת שֶׁל הָאָדָם,
- 27 הַמַּקְבֵּל, לְהַתְּקַרֵּב לְמַעֲלָה, נִקְרָא
- 28 בְּלִשׁוֹן הַקְּבִלָה מִיִּסְתַּנְּקִיִּים (לְעוֹמֵת
- 29 הַשֹּׁפֵעַ מִלְּמַעֲלָה לְמִטָּה שֶׁנִּקְרָא
- 30 "מִיִּין דְּכוּרִין", מִיִּם זְכוּרִיִּים) בְּבִקְשָׁת
- 31 תַּחֲנוּנִים, הָרִי זֶה קִיּוֹם וּמִלּוֹי
- 32 הַבִּקְשָׁה תְּלוּי בְּרָצוֹן הַמַּאֲצִיל
- 33 בַּעַל הַמִּשְׁכָּה, וְאַלּוּי לֹא
- 34 יִגְרוֹם הַעֲלָאָת מִן־נוֹקְבִין
- 35 שׁוֹם הֶכְרֵחַ, גַּם כֹּאשֶׁר הַתַּעֲוִרוֹת
- 36 מִלְּמִטָּה הִיא בְּדִרְגָּה גְּבוּהָה, אֵין בְּכוּחָה
- 37 "לְהַכְרִיחַ" אֶת מִלּוֹי הַבִּקְשָׁה, כִּי מוֹכֵן
- 38 שְׁאֵין בְּכוּחַ נִבְרָא תַּחֲתוֹן מוֹגְבֵל
- 39 "לְהַכְרִיחַ" אֶת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֹסֶ
- 40 וְשִׁלוֹם, שֶׁהִרִי פִּשְׁטוֹ שֶׁהַתַּחֲתוֹן נִחוּת
- 41 מִהַעֲלִיּוֹן. מִה־שְּׂאִין־בֶּן עֲנִין הַבְּרָכָה הוּא בְּאוֹפֶן שֶׁהַמְּבַרֵּךְ
- 42 הוּא לְמַעֲלָה בְּמִדְרָגָה מִהַמְּקוֹם שֶׁמִּשְׁשֵׁם נִמְשַׁכֵּת הַבְּרָכָה, וּמַצִּיגָה שְׂיוּמָשֵׁף הָאוֹר כּו', וְהֵינּוּ, שְׁעִנֵּן הַבְּרָכָה הוּא כְּמוֹ צִיּוּרִי, וְכְמוֹ הַכְּתָנִים הַמְּבַרְכִּים אֶת הָעָם וְאוֹמְרִים יְבָרְכֶךָ ה'נ', שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ צִיּוּרִי²⁸, וְלִכֵּן אֵין זֶה כְּמוֹ תַּפְּלָה שֶׁסָּפֵק הַדָּבָר אִם תְּהִיָּה הַמִּשְׁכָּה לְמִטָּה, אֲלֹא הַבְּרָכָה הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל וְדִּאוֹת. אִף כֹּל זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַמִּשְׁכָּת הַדָּבָר מְשֻׁרֵשׁ וּמְקוּרֵשׁ בְּלִבָּד, וְלֹא בְּנוֹגֵעַ לְהַמִּשְׁכָּה חֲדָשָׁה לְגַמְרִי, שְׁעִנֵּן זֶה הוּא עַל־יְדֵי תַּפְּלָה דְּיוֹקָא וְאֵין אִפְשָׁרוֹת לַפְּעוּל אוֹתוֹ עַל־יְדֵי בְּרַכָּה כִּלְלִי.
- 43 (ו) אֲמַנָּם כֹּל הָאָמּוֹר לִגְבִי הִיתְרוֹן
- 44 שֶׁל תַּפְּלָה עַל בְּרַכָּה שְׂדוּקָא תַּפְּלָה
- 45 פּוּעֵלַת חִידוּשׁ ("יְהִי רָצוֹן") הוּא
- 46 בְּבָרָכָה סֵתָם, כְּמוֹ בְּרַכַּת כּוֹהֲנִים
- 47 הַנּוֹכְרֵת לַעֲלִי, אֲכָל יִשְׁנֵי עֲנִין
- 48 הַבְּרָכָה שְׁעֲלִיָּה נֶאֱמַר בְּפִרְשַׁת
- 49 הַשְּׁבוּעַ רְאֵה אֲנִכִּי נוֹתֵן לַפְּגִיכִם
- 50 הַיּוֹם בְּרָכָה, דְּפִירוּשׁ אֲנִכִּי
- 51 הוּא אֲנִכִּי מִי שְׂאֲנִכִּי²⁹, הַקְדוֹשׁ־
- 52 בְּרוּךְ־הוּא בְּעֶצְמוֹ, לְמַעֲלָה מִהַשְׁמוֹת
- 53 הַשְּׁוֹנִים, בְּחִינַת הַתָּתֵר, וּמִשְׁשֵׁם
- 54 מ"אֲנִכִּי" יוֹכֵל לְהִיּוֹת נִמְשָׁף
- 55 בְּבַחֲיִנַת הַבְּרָכָה גַּם מִה שֶׁלֹּא
- 56 הָיָה קוֹדֵם הַבְּרַכָּה כֹּלֵל בְּשִׁרְשׁ
- 57 וּמְקוּרֵשׁ, כִּי אוֹר אֵין־סוֹף
- 58 מְקוּרֵשׁ הוּא כּוֹלֵל, שֶׁל כֹּל הַשִּׁפְעוֹת, גַּם

(28) ראה גם ד"ה איתא בזוהר כו' זימנא חדא דש"פ במדבר שנה זו פ"ב (ספר המאמרים תשכ"ז ע' רכח). (29) לקו"ת פרשתנו

ביאור בדרך אפשר

1 לְבַחֲנִית הַהִתְחַדְּשׁוֹת שְׁנִמְשָׁכֶת עַל-יְדֵי הַתַּפְלָה. וְנִמְצָא,
2 שֶׁבְּבִרְכָּה זוֹ שֶׁנִּמְשַׁכֶּת מִ"אֲנֹכִי" יֵשׁ בְּנוֹסֶף לַמַּעֲלָה הַבְּרִכָּה הַמִּיּוֹחֶדֶת הוּוּ
3 שֶׁהִיא בּוֹדָאוֹת גַּם מַעֲלַת הַתַּפְלָה, הֵינּוּ שֶׁהַמְשָׁכָה הִיא לֹא
4 רַק מִהַשְׁרֵשׁ וּמִקּוֹר, אֲלָא גַם הַמְשָׁכֶת רְצוֹן חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה
5 בַּשּׁוֹרֵשׁ וּמִקּוֹר, וְגַם כִּיּוֹן
6 שֶׁבְּבִרְכָּה זוֹ יֵשׁ אֶת כָּל הִיתְרוֹנוֹת שֶׁל
7 תַּפִּילָה וְאֵת כָּל הִיתְרוֹנוֹת שֶׁל בְּרִכָּה
8 יַחַד, הִיא פּוֹעֶלֶת הַמְשָׁכֶת רְצוֹן
9 חֲדָשׁ וְהַפְעֻלָּה הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל
10 וְדָאוֹת, שֶׁבּוֹדָאֵי יוֹמֶשֶׁךְ
11 לְמִטָּה, וּבְאוֹפֶן שֶׁעַד מִהֶרָה
12 יְרוּץ דְּבָרוֹ³⁰, לֹא זֶה בִּלְבַד
13 שֶׁהַמְשָׁכָה וּדְאוֹת, אֲלָא הִיא גַם בֹּאֵה
14 בְּמַהֲרִית שֶׁהִיא מִי מַעֲכֵב בִּידּוֹ
15 כֹּי' שֶׁכֵּן מְדוּבָר בִּ"אֲנֹכִי" וְלִכֵּן
16 הַהֲשָׁפָעָה מִמֶּנּוּ בֹאֵה בְּמַהֲרִית, לֵאלֹא כָל
17 עֵיכּוֹב.
18 וְזֶהוּ גַם מִה שֶׁכְּתוּב אֵת
19 הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ (וְלֹא
20 אִם תִּשְׁמְעוּ), בְּלִשׁוֹן שֶׁל
21 וְדָאוֹת, בּוֹדָאֵי תִשְׁמְעוּ, (כִּפִּי שְׂנוֹכֵר
22 בְּשֶׁאֵלָה בְּתַחֲלִיל הַמֶּאֱמָר) שֶׁזֶּהוּ
23 מִצַּד מַעֲלַת הַבְּרָכָה שֶׁהִיא
24 בְּאוֹפֶן שֶׁל הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה
25 לְמִטָּה וְהַמְשָׁכִין נִמְצָא מַעַל לְשׁוֹרֵשׁ
26 וּמִקּוֹר הַהֲשָׁפָעָה.
27 וְלִהְיֶיךָ מִמֶּה שֶׁכְּתוּב בְּעַל
28 הַטּוֹרִים³¹ אֲשֶׁר אֵת הַבְּרָכָה
29 אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ סוֹפֵי-תִיבוֹת
30 תּוֹרָה, וְהִרִי גַם תּוֹרָה הִיא
31 הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה
32 (בְּנִ"ל סְעִיף ד' שֶׁזֶּהוּ הַהִבְדֵּל בֵּין
33 תּוֹרָה – "הַמְשָׁכָה", תַּפִּילָה –
34 "הַעֲלָא").
35 וְעוֹד זֹאת, לְבִרְכָּה זוֹ יֵשׁ עוֹד מַעֲלָה
36 גְּדוּלָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּהַפְּכִים
37 גַּם הָעֲנִינִים הַבִּלְתִּי רְצוּיִים,
38 שֶׁל הִפְךָ הַבְּרִכָּה וְהוֹפְכִים לְהִיּוֹת
39 בְּרִכוֹת, שֶׁזֶּהוּ מִה שֶׁכְּתוּב
40 בְּהַמְשָׁךְ הַכְּתוּב וְהַקְלָלָה אִם
41 לֹא תִשְׁמְעוּ גו', שֶׁהַפְּנוּגָה,

ביאור בדרך אפשר

42 בְּזֶה הַפְּנִימִית שֶׁל הַקְּלָלָה, הִפְךָ הַבְּרִכָּה הִיא לְהַפּוֹךְ אֵת הָרַע כֹּי'³²
43 שִׁיחִיה טוֹב גְּמוּר, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה פּוֹעֲלִים הַמְשָׁכָה נַעֲלִית עוֹד
44 יוֹתֵר, מֵאֲשֶׁר הַמְשָׁכָה וְהַהֲשָׁפָעָה שֶׁל טוֹב מִצַּד עֲצָמוֹ פְּדִיעוּעַ³³ בְּתוֹרָה
45 הַחֲסִידוֹת בְּעֶנְיָן הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַפְּסוֹק אֵף חֲכָמִית עֲמָדָה
46 לִי³⁴, וְאִמְרוּ עַל כֵּךְ חֲכָמִינוּ ז"ל
47 חֲכָמָה שְׁלֹמֹה שֶׁלְּמִדָּתִי בִּיאָף'
48 נִתְקַיְּמָה בִּי³⁵, דוּקָא תּוֹרָה
49 שְׁנִלְמַדָּה בְּקוֹשִׁי, מִתּוֹךְ מַסִּירוֹת נֶפֶשׁ,
50 נִתְקַיְּמָה יוֹתֵר וְעַל פִּי חֲסִידוֹת הַכּוֹוֹנָה
51 הִיא שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי בִירוֹר
52 בַּחֲנִינָה הִיא, שֶׁהוּא עֲנִין
53 הִ'לְעוֹמֶת-זֶה', הַמְּנַגֵּד לְקְדוּשָׁה,
54 וְהַפְּיִתּוֹ לְטוֹב גְּמוּר מִמְּשִׁיכִים
55 בַּחֲנִינָה הַיּוֹתֵר נַעֲלִית.
56 ז' וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם הַקָּשֶׁר
57 דְּפָרְשֵׁת רָאָה לְעִבּוּדָה דְּחוּדָשׁ
58 אֲלוֹל, שֶׁלֵּכֵן קָבַע הִ'צִּמְחָה
59 צִדֵּק אֵת הַמֶּאֱמָר דְּבוּר-
60 הַמִּתְחִיל אֲנִי לְדוּדִי בְּפָרְשֵׁת
61 רָאָה כְּנוֹכַח בְּתַחֲלִיל הַמֶּאֱמָר.
62 דִּהְיֶה, נִתְבָּאָר לְעִיל שֶׁהָעֲנִין
63 דִּ'אֲנִי לְדוּדִי הַתַּעֲוִירוֹת לְהַתְקַבֵּר
64 לְאִלּוּקוֹת ("לְדוּדִי") מִצַּד הָאָדָם
65 ("אֲנִי") שֶׁבְּחוּדָשׁ אֲלוֹל הוּא
66 הַכְּנָה וְנִתְנִינָה כֹחַ לְעֶנְיָן
67 דִּ'דוּדִי לִי הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה
68 ("דוּדִי") אֵל הָאָדָם לְמִטָּה ("לִי")
69 בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּיּוֹפּוּרִים
70 וְכָלִיל עֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה.
71 וְעַל-פִּי מִה שֶׁכְּתוּב רַבְּנוּ
72 הַזֶּקֶן³⁶ בְּפִירוּשׁ מֶאֱמָר
73 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּעֶנְיָן הַחִילּוֹק
74 שֶׁבֵּין עֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה לְכָל
75 הַשָּׁנָה, הֵא בִּיחִיד הֵא
76 בְּצִבּוֹר³⁷, זֶה בִּיחִיד, זֶה בְּצִבּוֹר,
77 כְּלוּמָר, הַגְּמָרָה שׁוֹאֵלֶת שְׁלִכְאוּרָה יֵשׁ
78 סְתִירָה בֵּין שְׁנֵי פְּסוּקִים: כְּתוּב אַחַד

(30) תהלים קמו, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח. (31) ריש פרשתנו. (32) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תרנח ואילך. וראה גם סה"מ עטר"ת ס"ע תרט ואילך. (33) ראה לקו"ת בלק סט, ד. (34) קהלת ב, ט. (35) קה"ר פ"ב, ט. ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקסח. (36) לקו"ת תבוא מג, ד. (37) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת הַיְחִידָה, בַּעֲבוּרָה ד'אֲנִי לְדוּדִי, 42
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מְמַשִּׁיכִים הַגִּילּוּי ד'דוּדִי לִי, שֶׁהוּא עֲנִין 43
הַמְשַׁכֵּת הַבְּלִי-גְבוּל שְׁלֹמְעֵלָה, כּאִמּוֹר לַעֲלִי הַשְׁכוּנָה לְבַחֲנִית 44
"אֲנִכִּי" שְׁהִיא הַפְּנִימִיּוֹת שְׁלֹמְעֵלָה. 45

וְעַל זֶה נֶאֱמַר אֵת הַבְּרָכָה 46
אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ, לְשׁוֹן וְדַאי, 47
דְּכִין שֶׁהַמְשַׁכֵּה הִיא 48
מִבְּחִינַת אֲנִכִּי, הָרִי וְדַאי 49
הַדְּבָר לֹלָא סָפֵק שְׁיִמְשֹׁף עַד 50
לְמִטָּה, כִּי אִין מִי שִׁיעֵכֵב בַּעֲדוֹ וְעַד 51
שְׁיִפְעַל גַּם הַפִּיכַת ה'לְעוֹמֶת- 52
זֶה' (פנ"ל סעיף ו'). 53

וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, דְּהִנֵּה 54
נִתְבָּאֵר בַּמָּאָמֵר שְׁלֹפְנִי-זֶה 41 55
(המאמר שקדם לזה, שנאמר בשבת 56
פרשת עקב תשכ"ז) דְּיוֹק לְשׁוֹן 57
הַפְּתוּבָה 42 וְהִיא עֲקֵב תִּשְׁמְעוֹן 58
(וְלֹא וְהִיא אִם תִּשְׁמְעוֹן), 59
שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא שְׁתִּשְׁמְעוֹן 60
וְדַאי, עַל דְּרַךְ לִשׁוֹן הַכְּתוּב בַּתְּחִילַת 61

פְּרִשְׁתָּהּ רֵאָה "אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ", בּוֹדֵאִי, 62
כִּי בְּזִמְן ד'עֲקֵב', עֲקֵבָתָא 63
דְּמִשְׁחָא, סוֹף זִמְן הַגְּלוּת, 64
תִּשְׁמְעוֹן וְדַאי. וְעַל-דִּרְךָ-זֶה 65
יֵשׁ לִזְמַר בְּנוֹגַע לְחוֹדֶשׁ 66
אֱלוֹל, שֶׁהוּא סוֹף הַשָּׁנָה בַּחֲנִית 67
עֲקֵב" וְסוּם שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה (וּבִפְרָט 68
בְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל שְׁבִסוֹף זִמְן 69
הַגְּלוּת), שְׁאֵז יִשְׁנָה הַבְּרָכָה 70
אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וְדַאי, דְּכִין 71
שְׁבִדְאִי בִסּוֹף שֶׁל דְּבַר תּוֹשְׁלָם 72
הַפְּנוּנָה הַעֲלִיוֹנָה, וּבְדִדְאִי 73
שְׁלֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדְחָה 43, וְאֵפ 74
אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִישָׁא חֶסֶת- 75
וּשְׁלֹם "נִידָח" וְרוּחַק מֵאֲלוּקוֹת הָרִי 76
בְּהִכְרַח אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וְדַאי 44. 77

ביאור בדרך אפשר

אִמּוֹר שֶׁ' אֲלוּקִינוּ עוֹנָה "בְּכָל קִרְאָנוּ אֱלֹהִי", חֵינּוּ תְּמִיד, וְכָתוּב אֶחָד אִמּוֹר 1
"דְּרִשׁוּ ה' בְּהִמְצָאָה" חֵינּוּ דְּרוּקָא בִּזְמַן מִיּוּחַד. וְהַגְמָרָה עוֹנָה שְׁלִיחֵי ה' עוֹנָה 2
דְּרוּקָא בִּזְמַן מִיּוּחַד, בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וְלִצְבִּיּוֹר ה' עוֹנָה תְּמִיד, וְנִמְצָא 3
שְׁבַעֲשֶׁרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה כּוּחוֹ שֶׁל הַיְחִיד גְּדוּל כּוּחוֹ שֶׁל הַצִּבְיָוֹר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, 4

וְעַל כֵּךְ מִבְּאֵר רַבְּנֵי הַזֶּקֶן שֶׁהַעֲבוּרָה 5
דְּעִשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה הִיא מִצַּד 6
בְּחִינַת יְחִידָה, הִיא הַדְּרָגָה הַכִּי 7
עֲמוּקָה וְהַכִּי פְּנִימִית וְהַכִּי עֲצֻמִּית 8
בְּנִשְׁמָה הָאֲלוּקִית מוֹכֵן שְׁגָם 9
הַעֲבוּרָה דְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל שֶׁהִיא 10
הַכְּנָה לְעִשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה, 11
כְּמִבְּאֵר לַעֲלִי, קְשׁוּרָה עִם בְּחִינַת 12
הַיְחִידָה. וְהָרִי יְדוּעָה 38 13
שְׁכַּאֲשֶׁר מִתְגַּלָּה וּמֵאִירָה בְּאֵד 14
בְּחִינַת הַיְחִידָה, פְּנִימִיּוֹת 15
הַנֶּפֶשׁ, אֲזִי סָרִים וּמִתְבַּטְּלִים 16
כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַעֲיִיבִים 17
שְׁמִצָּד ה'לְעוֹמֶת-זֶה', הַצַּד שֶׁל 18
הַיִּפֹּךְ הַקְּדוּשָׁה יְעַד שְׁמִתְהַפְּכִים לְטוֹב 19
שְׁנַעֲשֶׂה בָּהֶם בְּרוּר וְזִיכּוֹף 20
וְעַלֵּיהָ לְקַדּוּשָׁה. אֵפֹךְ כְּדִי 21
שֶׁתִּתְגַּלָּה בְּחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת 22
שְׁבִנְפֶּשׁ, בְּחִינַת הַיְחִידָה, 23
וְהַעֲבוּרָה שֶׁל חוֹדֶשׁ אֱלוֹל וְהַעֲבוּרָה שֶׁל 24
עִשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה אֲכִן תִּהְיֶה כְּדִבְעִי 25
הָרִי זֶה עַל-יְדֵי גִילּוּי 26
הַפְּנִימִיּוֹת שְׁלֹמְעֵלָה, בְּחִינַת 27
אֲנִכִּי, שְׁנִמְשָׁכַת בְּפְנִימִיּוֹת 28
דְּבִגִּי-יִשְׂרָאֵל, שְׁזָהוּ מַה 29
שְׁכַּתוּב אֲנִכִּי נוֹתֵן לְפָנֶיכֶם, 30
וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ "לְפָנֶיכֶם" 31
לְפְנִימִיּוֹתֵיכֶם 32.

וְעֲנִין זֶה שֶׁל הַמְשַׁכֵּת וְהָאֲרַת בְּחִינַת 33
"אֲנִכִּי", הַפְּנִימִיּוֹת שְׁלֹמְעֵלָה, אֵל בְּחִינַת 34
הַיְחִידָה, הַפְּנִימִיּוֹת נַעֲשֶׂה בְּחוֹדֶשׁ 35
אֱלוֹל, שְׁאֵז נִמְצָא הַמְּלָךְ 36
בְּשִׁדָּה, שֶׁהוּא הִיּוֹת הַמְּלָךְ 37
בְּשִׁדָּה" עֲנִין הַתְּגַלּוּת הַמְּלָךְ 38
עֲצֻמוֹ, בְּחִינַת אֲנִכִּי, וְלֹא כְּפִי 39
שֶׁהַמְּלָךְ נִסְתָּר בְּהִכָּל מַלְכוּתוֹ וְזִוְהִי 40
ה'נְתִינָתָה כְּחִ' 40 לְהַתְּגַלּוּת 41

31

וּבִפְרָט בְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל שְׁבִסוֹף זִמְן הַגְּלוּת), שְׁאֵז יִשְׁנָה הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ 29
וְדַאי, דְּכִין שְׁבִדְאִי תּוֹשְׁלָם הַפְּנוּנָה הַעֲלִיוֹנָה, וּבְדִדְאִי שְׁלֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדְחָה 43, 30
הָרִי בְּהִכְרַח אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וְדַאי 44. 31

(38) ראה קונטרס העבודה פ"ה (ע' 32). (39) ראה לקו"ת פרשתנו יח, א. שם, ד. (40) ראה גם ד"ה ראה אנכי תשמ"ח.
(41) ריש וסוף ד"ה והי עקב תשמעון דש"פ עקב, כ"ף מנ"א (ספר המאמרים תשכ"ז ע' שב; ס"ע שי ואילך). (42) ר"פ
עקב. (43) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ל ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. (44) חסר הסיום (המו"ל).

בס"ד. שיחת ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. הביאור בשיחת אדמו"ר מהוריי"צ¹ מחג הפסח (שענינו מלמעלה למטה), שבה מתאר את אורית
שבת מברכים אלול בליובאוויטש² - כיון שיש צורך בנתינת כח מלמעלה³ גם בשביל העבודה דחודש
אלול מלמטה למעלה (אף שעל-ידה פועלים עילוי שלא בערך), ולכן נאמרה שיחה זו בחג הפסח, שזהו
הזמן העיקרי של ה'נתינת כח' מלמעלה. וביאור פרטי הענינים בשיחה הנ"ל: אור ובהירות השמש -
המשכה מלמעלה, והריח של אלול (הגילוי דמשיח - "והריחו"⁴, "מורח ודאין"⁵ - ע"י התשובה) ורוח
התשובה ("והרוח תשוב גו"⁶), בהקדמת שינוי האויר (שישנו תמיד אצל כל אחד ללא טירחא),
שמבטאים את התעוררות המטה - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 158 ואילך.

* * *

ב. בשיחה הנ"ל מספר כ"ק מו"ח אדמו"ר גם אודות מאמרי החסידות של שבת מברכים אלול, וז"ל:
"די חסידות פון שבת מברכין אלול מיט דעם געוויינלעכן אָנהויב⁸ "אני לדודי ודודי לי" ר"ת אלול"¹⁰,
אָדער "השמים כסאי"¹¹, אָדער "ראה אנכי נותן לפניכם היום"¹², איז¹³ שוין געווען אַ אלול'דיקע".
ויש לבאר סדר הדברים בהזכרת ג' התחלות המאמרים - דלכאורה הי' הסדר צריך להיות באופן אחר:
"ראה אנכי נותן לפניכם היום" הוצרך להיות לפני "השמים כסאי" - שהרי רק כאשר ר"ח אלול חל
בשבת אזי מפטירים "השמים כסאי", ואילו ברוב השנים חל ר"ח אלול בימות החול, ובשבת רק מברכים
החודש, ואז שייכת רק ההתחלה של פרשת השבוע, "ראה אנכי נותן לפניכם היום".
ועוד זאת, ש"ראה אנכי נותן לפניכם היום" הוצרך להיות גם לפני "אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול",
שהרי פרשת השבוע ("ראה גו") הו"ע "תדיר" שקודם לענינו של חודש אלול שהוא "אינו תדיר".
ג. ויובן בהקדם האמור לעיל (ס"א) בביאור החילוק שבין חודש אלול לחודש ניסן (ש"רגל שבו"
הוא חג הפסח):
ענינו של חודש ניסן הוא המשכה מלמעלה למטה, כמשל אב רחמן שיש לו בן קטן, שאינו ממתין
עד שיגדל הבן, אלא מצמצם את עצמו ויורד אליו כו', ועד"ז בנוגע לבנ"י, עליהם נאמר¹⁴ "כי נער
ישראל ואוהבהו"; ואילו ענינו של חודש אלול הוא עבודת האדם מלמטה למעלה - "אני לדודי", שע"י
פועלים הענין ד"דודי לי"⁹, שזהו כללות הענין ד"תמליכוני עליכם"¹⁵, שהקב"ה נעשה מלך על בנ"י,
שהרי "אין מלך בלא עם"¹⁶, ובזה גופא - לא רק "עם" מלשון (גחלים) עוממות¹⁷, אלא גם כלשון
הכתוב¹⁸ "והם עמך ונחלתך", שבזה מודגשת השייכות וההתאחדות שביניהם.

(6) קהלת יב, ז.
(7) לקו"ד שם קטז, א. וראה גם שיחת ש"פ ראה הנ"ל ס"ג
(תו"מ שם ע' 217).
(8) = עם ההתחלה הרגילה.
(9) שה"ש ו, ג.
(10) שעה"פ עה"פ. ועוד.
(11) ישע"י ס, א.
(12) ריש פרשתנו.
(13) = היו כבר בעניני (באורה של) אלול.
(14) הושע יא, א.
(15) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
(16) רבינו בחיי וישב לח, ל. תניא שעה"ה"א רפ"ז (פא, ב).
ועוד - נסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' רלד הערה 86.
(17) שעה"ה"א שם.
(18) עקב ט, כט.

(1) לקו"ד ח"א קטו, ב. וראה גם שיחת ש"פ ראה, מבה"ח
אלול תשכ"ג ס"א ואילך (תו"מ חל"ז ס"ע 224 ואילך). וש"נ.
(2) ושמא מילתא - שמורה על ענין האהבה (ראה הנסמן
בלקו"ש שבפנים הערה 2), והרי ידוע (תניא פ"ד) שאהבה היא
שרש לכל רמ"ח מצוות עשה, כולל גם מצות היראה שהיא שורש
לכל שס"ה מצוות לא תעשה, שכנגדם הם רמ"ח אברים ושס"ה
גידים, שנבראו "בשביל התורה", כדי לנצלם לקיום התו"מ"צ.
(3) וכמודגש גם בפרשת השבוע שקורין בשבת מברכים חודש
אלול: "ראה אנכי נותן לפניכם גו" - נתניה (בעין יפה) מלמעלה,
שנמשכת ובאה בפנימיות ("לפניכם"), ובאופן ד"היום" - "היום
לעשותם" (ס"פ ואתחנן), שע"י באים ל"היום אם בקולו תשמעו"
(תהלים צה, ז), שזהו הגילוי דמשיח צדקנו (ראה סנהדרין צח,
א).
(4) ישע"י יא, ג.
(5) סנהדרין צג, ב.

- 1 והענין בזה - שע"י העבודה מלמטה למעלה נעשה ענין של התחדשות, לא רק לגבי הענין דיציאת
2 מצרים (חג הפסח, ענינו של חודש ניסן), שקשור עם ענין האמונה (שבשכרה נגאלו אבותינו ממצרים¹⁹),
3 שלכמה דעות אינה מצוה פרטית שנמנית במנין המצות, להיותה רק הקדמה לענין המצוות (כפי שמביא
4 הצ"צ ב'דרך מצוותיך' מצות האמנת אלקות²⁰), אלא גם לגבי מתן-תורה שבו התחיל הענין דקיום המצוות
5 - שהרי הגילויים דלעתיד לבוא הם למעלה גם ממ"ת, כדברי רבינו הזקן בתניא²¹ בנוגע להגילויים
6 דלעתיד לבוא, ש"כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה", וכדי לפעול את הגילויים דלעת"ל יש
7 צורך במעשינו ועבודתנו דוקא²² ("עבודה" דייקא, מלשון עיבוד עורות²³), כולל ובמיוחד - עבודת
8 התשובה, שזוהי העבודה המיוחדת של חודש אלול, שפועלת את הגילוי דמשיח (כנ"ל ס"א).
9 אמנם, התגלות כל הענינים היא ע"י התורה דוקא, וכן גם בנוגע לענין התשובה, שעם היותה למעלה
10 מהתורה, כדמוכח מזה שמועילה גם על ביטול תורה, מ"מ, דוקא התורה מגלה את כחה ומעלתה של
11 התשובה²⁴.
12 וזהו כללות הענין דאמירת החסידות בשבת מברכים אלול - שזוהי ההתגלות של כח ומעלת ענין
13 התשובה (תוכן העבודה דחודש אלול) ע"י פנימיות התורה, בחי' האמת לאמיתו שבתורה, למעלה
14 מהבחי' שבה נאמר "אלו ואלו דברי אלקים חיים"²⁵.
15 ד. ועפ"ז יש לבאר את הסדר של התחלות המאמרים - "אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול", "השמים
16 כסאי", "ראה אנכי נותן לפניכם היום":
17 לכל-לראש מודגשת ה'נתינת כח' מלמעלה (ע"י אמירת החסידות) על כללות העבודה דחודש אלול
18 - "אני לדודי ודודי לי".
19 אך עדיין נשאלת השאלה: הרי נפש הבהמית "אקדימא טעניא"²⁶, וא"כ, איך יוכל לפעול את
20 העבודה דחודש אלול?
21 ועל זה בא המענה: "השמים כסאי", שענין הכסא הוא שעל-ידו נשפלת קומתו (החל מהראש, וכן
22 שאר האברים שבציור הקומה) של היושב על הכסא²⁷ להיות נמשך למטה כו'²⁸, וכן הוא בנוגע לנתינת
23 כח על העבודה בחודש אלול, שהמלך (הקב"ה) משפיל את קומתו ובא למטה, ועי"ז יש בכחו וביכלתו
24 של כל אחד מישראל להתגבר על נה"ב ולעבוד עבודתו, כיון שהקב"ה נמצא עמו.
25 ואח"כ מוסיפים שה'נתינת כח' על העבודה דחודש אלול היא באופן ד"ראה אנכי נותן לפניכם היום
26 ברכה", שע"יז תוכל להיות העבודה בתכלית השלימות, ועד לשלימות העבודה בימות המשיח מתוך
27 מנוחה, כהמשך הכתובים בפרשה²⁹: "אל המנוחה ואל הנחלה גו' וישבתם בטח" - שזהו החידוש דימות
28 המשיח, כמ"ש הרמב"ם³⁰ שהטעם ש'נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח" הוא ("לא
29 כדי כו'", אלא) "כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן", ו"יהיו פנויין
30 בתורה וחכמתה כו'".
31 וכיון שישנה ה'נתינת כח' מלמעלה באופן האמור, ופשיטא שמתבטלים כל המניעות ועיכובים מבית
32 ומחוץ כו' - אזי נעשית העבודה דחודש אלול כדבעי, וזוכים לכתיבה וחתימה טובה, בבני חיי ומזוני
33 רויחי.

* * *

- 19 מכילתא שמות יד, לא.
20 בתחילתה (מד, סע"ב).
21 פל"ו (מו, א).
22 שם רפ"ז.
23 תו"א משפטים עו, א. ובכ"מ.
24 ראה לקו"ש ח"ח ע' 121. וש"נ.
25 עירובין יג, ב. וש"נ. וראה המשך תרס"ו ע' תלא ואילך.
ועוד.
26 זח"א קעט, א"ב.
27 בענין זה נזכר גם הפסוק (דברי הימים-א כט, כג) "וישב..
על כסא ה'".
28 ראה תו"א בראשית א, ריש ע"ב. ובכ"מ.
29 יב, ט"ו"ד.
30 הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים פ"ב ה"ד.

ה. מאמר ד"ה אני לדודי ודודי לי.

* * *

- ו. במאמר ד"ה אני לדודי שנקבע ע"י הצ"צ בלקו"ת פרשת ראה³¹ (כנ"ל³²), נתבאר ענינו של חודש אלול ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו וכו', וכ"ק מו"ח אדמו"ר מוסיף³³ (על מ"ש "רשאים"): "ויכולין כו'".
- וילהעיר, שענין זה שייך גם לפירוש רש"י בפרשת השבוע (שיתבאר לקמן), על הפסוק³⁴ "לא תוכל לאכול בשעריך וגו'", "יכול אתה אבל אינך רשאי".
- ויש לומר, ש"יכולין" אינו ענין נוסף, אלא ביאור בהענין ד"רשאים" - דכיון ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"³⁵, עכצ"ל, שהענין ד"רשאים" הוא באופן ש"יכולין", דאל"כ, הרי הענין ד"רשאים" הוא ללא תועלת כלל.
- וממשיך במשל: "ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו, ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כ"א ברשות, ואף גם זאת, רק המובחרים שבעם ויחידים סגולה".
- ומסיים: "וכך הענין עד"מ בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה".
- ולכאורה אינו מובן: כיון שמדובר כאן אודות חודש אלול שבו "יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה" - יש לבאר ב"משל למלך" רק אודות אופן ההנהגה "קודם בואו לעיר", ש"יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה", אבל מה נוגע כאן המשך המשל "ובלכתו העירה כו'"?
- ובכן: ענין זה נתבאר כבר פעם ע"ד החסידות³⁶, ויש להוסיף ולבאר גם ע"פ נגלה, שענין זה מתאים ומכוון להלכה, כדלקמן.
- ז. בהלכות מלכים³⁷ כותב הרמב"ם "שאים ממליכין מלך תחילה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר³⁸ ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו".
- אמנם, בנוגע לנמשל, שהמלך הוא הקב"ה - הרי לא שייך ענין המלחמה (כי מצד הקב"ה, אין מי שיעמוד נגדו שיהי' צורך ללחום עמו), כך, שענינו של המלך (הקב"ה) הוא רק "לעשות משפט".
- ועפ"ז יש לבאר הטעם שהמלך בא לשדה - דלכאורה אינו מובן:
- ע"פ הלכה צריך המלך להיות במעמד ומצב ש"ביפיו תחזינה עיניו"³⁹, שלכן, "מתקן עצמו במלבושין נאים ומפוארים.. ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו ומשים כתר בראשו"⁴⁰, שכל זה אינו שייך בהיותו בשדה; וא"כ, מדוע בא המלך לשדה?!
- ואין לומר שענין המלכות - בנמשל - מתחיל רק בראש השנה, שענינו "תמליכוני עליכם"⁴¹, ואילו לפניו, בחודש אלול, עדיין אינו מלך, ולכן נמצא בשדה - שהרי ענין המלכות נפעל כבר בר"ה שעבר, באופן נעלה יותר לגבי השנים שלפנ"ז, כמובן מהמבואר באגה"ק⁴² שבכל ר"ה נמשך "אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה", ובפרט לאחר העבודה במשך י"א חדשי השנה עד לחודש אלול, כך, שבודאי יש בו ענין המלכות בשלימות - שתלוי בכך שהמלך "יושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו", ולא באופן שנמצא בשדה.
- ולהעיר, שבודאי ישנו ענין המלכות כפי שנמשך ומתפשט בכל המדינה (גם בשדה), אלא שזהו רק

(36) ראה תו"מ חל"ד ע' 300. וש"נ.

(37) ספ"ד.

(38) שמואל-א ח, כ.

(39) ישע"י לג, יז.

(40) רמב"ם שם פ"ב ה"ה.

(41) סי"ד.

(31) לב, ריש ע"ב.

(32) במאמר בתחלתו, ובסופו (תו"מ ח"נ ע' 303 ואילך).

(33) סד"ה לך אמר לבי ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 167. תש"י

ע' 285).

(34) יב, יז.

(35) שבת עז, ב.

- 1 הארה ממציאות המלך, וכמאמר⁴² "מלך שמו נקרא עליהם", ועי"ז נפעל ענין היראה מהמלך ("שתהא
2 אימתו עליך"⁴³), לקבל עול מלכותו. ויתירה מזה בענין המלכות כפי שהוא למעלה, אצל הקב"ה - שמוזה
3 נמשך עצם התהוות מציאות הנבראים ע"י כח הפועל בנפעל (בחי' המלכות)⁴⁴, שענין זה הוא למטה
4 וקודם לענין דקבלת עול מלכות, שהרי תחילה צריכה להיות עצם מציאותו של הנפעל, ורק לאחר שייך
5 שיקבל עליו עול מלכותו ית'; אבל המלך עצמו - מקומו "על כסא מלכותו בפלטרין שלו", ולא בשדה.
6 אך הענין הוא - שכיון שענינו של המלך "לעשות משפט", ו"אין לו לדין אלא מה שענינו רואות"⁴⁵,
7 לכן צריך המלך לבוא לשדה כדי לראות ולבחון בעצמו את המעמד ומצב של אנשי השדה שצריך לשפוט
8 אותם, ובוזה נכלל גם שמיעת בקשותיהם כו', שכל זה מוכרח להיות בשדה דוקא, ששם "רשאין (ויכולין)
9 כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו", משא"כ בהיותו בהיכל מלכותו ש"אין נכנסים כ"א ברשות, ואף גם
10 זאת, רק המובחרים שבעם ויחידי סגולה".
11 אמנם, לאחר שהמלך בא לשדה ורואה ובוחר את מעמדו ומצבם של אנשי השדה - צריך המלך
12 לחזור ולילך מהשדה העירה ("לכתו העירה"), להיכל מלכותו, שזהו מקומו של המלך, ודוקא שם עורך
13 המלך את המשפט כו'.
14 ובנמשל - הו"ע התגלות י"ג מדות הרחמים בימי חודש אלול, עם היותם ימי החול (מלבד שבתות
15 אחדות), שזהו בדוגמת המלך שבא לשדה לראות ולבחון את מעמדו ומצבם של אנשי השדה לצורך
16 ענין המשפט, שיתקיים בפועל לאחר כן, "בלכתו העירה", להיכל מלכותו, בר"ה שהוא יום הדין.
17 ח. ויש להוסיף בזה:
18 למרות שבמשל, הנה "בלכתו העירה.. (ו)בבואו להיכל מלכותו, אין נכנסים כ"א ברשות, ואף גם
19 זאת, רק המובחרים שבעם ויחידי סגולה" - הרי בהנמשל, בנוגע לבנ"י והקב"ה, נכנסים כל בנ"י להיכל
20 מלכותו של הקב"ה.
21 ובהקדים - שענין התגלות י"ג מדה"ר בימי חודש אלול, שזהו כמשל המלך בשדה, מהוה נתינת כח
22 לעבודתם של בנ"י בהענין ד"אני לדודי", ועי"ז נעשה בר"ה הענין ד"תמליכוני עליכם", והיינו, שגם
23 בעיר הבירה ובהיכל מלכותו מתחדש ענין המלוכה באופן של "אור חדש", נעלה עמוק ורחב יותר.
24 וכיון שענין זה נפעל ע"י עבודת בנ"י ("תמליכוני עליכם"), שהם אלו שפועלים את ענין המלכות,
25 לכן נמצאים הם ביחד עם המלך בהיכל מלכותו (וע"ד מ"ש בזהר⁴⁶ בנוגע לתלמידי חכמים שע"י עסקם
26 בתורה פועלים את קישוטי הכלה כו').
27 ויש לומר, שכל בנ"י נמצאים אז במעמד ומצב של "יחידי סגולה" - מצד בחי' היחידה שבנפש, ולכן
28 נמצאים הם ביחד עם הקב"ה בהיכל מלכותו, באופן ש"ישראל ומלכא בלחודיה"⁴⁷.

* * *

- 29 ט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק³⁴ "לא תוכל", "רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך
30 רשאי וכו'" - שהכוונה ד"יכול אתה" היא (לא ליכולת גשמית, אלא) ליכולת שמצד מצות אכילת מעשר
31 וקדשים, אלא ש"אינך רשאי", כיון ש"בא הכתוב ליתן לא תעשה" על האכילה מחוץ לירושלים [ומוסיף
32 לתלמיד ממולח, שזהו מאמרו של ריב"ק, שאמר, שקודם קבלת "עול מצוות", צריך לקבל "עול מלכות
33 שמים"⁴⁸, ולכן יש לדחות מצות אכילת מעשר וקדשים, כשישנו הלא-תעשה ד"לא תוכל לאכול
34 בשעריך"].

(45) סנהדרין ו, סע"ב. וש"נ.

(46) זח"ג צח, א. רנד, א.

(47) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. קד, ב.

(48) ברכות רפ"ב.

(42) ע"פ פיוט "אדון עולם". וראה לקו"ת פרשתנו יט, רע"ד.

ובכ"מ.

(43) רמב"ם שם ה"א.

(44) ראה תו"א יתרו עב, רע"א. ובכ"מ.

- 1 והדוגמא לזה - ממ"ש⁴⁹ "ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם", ש"יכולים היו"
 2 מצד הציווי⁵⁰ "והורשתם את כל יושבי הארץ", "אלא שאינן רשאים, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח
 3 מהם מערת המכפלה", כדי שלא יהי' חילול השם, שהיבוסים יאמרו שלבנ"י לא איכפת שהאבות
 4 והאמהות יהיו קבורים בקבר לא להם.
 5 ורש"י ממשיך: "והוא שנאמר⁵¹ כי אם הסירך העורים והפסחים, צורות שכתבו עליהם את השבועה"
 6 - שעי"ז בטל זכרון השבועה, ואין חילול ה'. ומוסיף, "כך מפורש בפרקי דר' אליעזר", ששם נאמר
 7 "ואח"כ קנה (דוד) את עיר היבוסים לישראל כו'", שעי"ז בטלה טענתם לגמרי -
 8 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ט ע' 79 ואילך.

(51) שמואל-ב ה, ו.

(49) יהושע טו, סג.

(50) מסעי לג, נב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב, אשר נדמה לו אשר אין גורלו מצליח וכו'

והנה יסיח דעתו מכל זה כי אינו אמת, והקב"ה בורא העולם ומנהיגו שהוא עצם הטוב, משגיח
 על כאו"א מבני ישראל בעניניהם כשעושים הכלים המתאימים לקבלת ברכות בורא העולם שהם עניני
 התורה והמצוה, ממשיכים הברכות ומקבלים אותם ומצליחים בחיים, וככל שיגדל הבטחון בחסדי
 השי"ת כן תגדל הברכה ותוקדם, ולכן יסדר חייו שיהיו על פי הוראת תורתנו תורת חיים וימשיך
 בהמקצוע בו עובד עתה או עבד קודם להמקצוע הזה בזה שיקל יותר עליו להסתדר בו והשי"ת יצליחו.

מהנכון שיבדקו את התפילין שלו שיהיו כשרים כדין ובכל יום אחר תפלת הבקר יאמר איזה
 סימנים תהלים ועכ"פ סימן אחד בו.

בברכה,

ב"ה, כ"ב מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, נבהלתי לקרות בו אשר יש סברא לעשות נתוח בכדי להתפטר ח"ו מהריון,
 ובודאי תיכף ידבר על לב האומר סברא זו שתחזור מזה בהחלט ויוגמר ההריון כשורה ובנקל ללידה
 זחוי"ק כי כן הוא ציווי תורתנו הק' תורת חיים וכשהולכים בדרכי התורה ומתנהגים מתאים להוראותי
 מצליחים הן בגשמיות והן ברוחניות בבריאות ובפרנסה ובחיים מאושרים ויהי רצון שיבשר טוב בכל
 האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לקוטי שיחות פרשת ראה כרך יד

33 הציווי, שלכן הוזהרו בזמן ההוא "רק חזק לבלתי
34 אכול הדם"⁵),
35 (ג) בדברי רבי שמעון בן עזאי שבפירוש רש"י⁶
36 "שאיין אדם מתאוה לו", ולא "שאיין אדם שטוף
37 בו", על-דרך דברי רבי יהודה "שהיו שטופין בדם".
38 (ד) לקמן על הפסוק⁷ "למען ייטב לך גו" פירש
39 רש"י⁸ ("צא ולמד מתן שכרן של מצוות אם) הדם
40 שנפשו של אדם קצה ממנו" דמלשון זה משמע
41 שכן הוא בכל זמן - נפשו של אדם קצה מדם.
42 ולכאורה הוי לא כמר ולא כמר: לרבי יהודה "היו
43 שטופין בדם" (היפך "נפשו כו" קצה ממנו"⁹); וגם
44 לרבי שמעון בן עזאי - "איין אדם מתאוה לו", אבל
45 לא "שנפשו של אדם קצה ממנו".
46 (ה) מדובר כמה פעמים שאין רש"י מביא שם
47 בעל המאמר אם לא שעל ידי זה נוסף ביאור בתוכן
48 הפירוש (על כל פנים לתלמיד ממולח). וצריך
49 להבין מה נוסף בפירושו כאן על ידי שבעלי
50 המאמר הם רבי יהודה ורבי שמעון בן עזאי. ועוד:
51 דברי רבי שמעון בן עזאי הובאו בספרי (גם) בשם
52 רבן גמליאל, ועל פי זה הוה ליה לרש"י למימר
53 רבותינו פירשו (וכיוצא בזה), והיה נכלל בזה גם
54 רבן גמליאל¹⁰?
55 ב. והנה כאמור, פירושו של רש"י הוא מספרי,
56 אמנם רש"י משנה כאן מלשון הספרי - הן על ידי
57 השמטה, הן על ידי הוספה:
58 (א) בספרי איתא בדברי רבי יהודה "שהיו
59 שטופים בדם קודם מתן תורה"¹¹, ואילו רש"י

1 א. על הפסוק¹ "רק חזק לבלתי אכול הדם כי
2 הדם הוא הנפש גו" מעתיק רש"י תחלת הפסוק
3 "רק חזק לבלתי אכול הדם". ומפרש: "ממה
4 שנאמר חזק אתה למד שהיו שטופין בדם לאכלו
5 לפיכך הוצרך לומר חזק דברי רבי יהודה, רבי²
6 שמעון בן עזאי³ אומר לא בא הכתוב אלא
7 להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק
8 במצות אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם
9 מתאוה לו הוצרך לחזקך באזהרתו, קל וחומר
10 לשאר מצוות".
11 בפשטות מובן הקושי שבכתוב שרש"י נחית
12 לתרץ, והוא מה שנאמר "חזק", שלא מצינו לשון
13 זה בשאר מצוות התורה⁴, ועל זה מביא הדרשות
14 שבספרי כאן שעל פיהן מבואר לשון "חזק" הנאמר
15 בדם.
16 אמנם צריך להבין:
17 (א) דובר כמה פעמים שכאשר רש"י מביא ב'
18 פירושים הוא לפי שבכל אחד מהפירושים ישנו
19 קושי בהבנת הכתובים, שיתורץ על ידי פירוש
20 השני, אלא שהפירוש הראשון קרוב יותר לפשוטו
21 של מקרא. על פי זה צריך ביאור מה טעם הוצרך
22 רש"י להביא כאן ב' הדרשות - מה קשה בפירוש
23 הא' שמתיישב על ידי פירוש השני ומה חסר
24 בפירוש השני המכריח להביא פירוש הראשון?
25 (ב) בכלל במחלוקת זו דרבי יהודה ורבי שמעון
26 בן עזאי ובפרט על דרך הפשט, קשה - הרי זו
27 פלוגתא במציאות ובהיפך מן הקצה אל הקצה:
28 לרבי יהודה "הוצרך לומר חזק" לפי "שהיו שטופין
29 בדם לאכלו", והיינו שבזמן ההוא היו רגילים
30 וביותר באכילת דם; ולרבי שמעון בן עזאי, על דם
31 עצמו אין צריך חיזוק כלל כי "קל להשמר ממנו
32 שאין אדם מתאוה לו" (ובאופן כזה היה גם בשעת

(5) דאין לומר דלר"ש בן עזאי זה שאין אדם מתאוה לדם הי'
לאחר זמן, משא"כ בזמן אמירת הציווי, כי (א) הלי' "קל להשמר
כו" שאין אדם מתאוה" הוא ל' הוה, (ב) הלי' "לא בא הכתוב אלא
. . אם הדם כו" משמע שבכל זמן הוא כן (כולל גם זמן הציווי).
(6) משא"כ בספרי: דם שאין בכל המצוות קל ממנו.
(7) שם, כה.
(8) ממכות כג, ב.
(9) במשכיל לדוד שם: דדרשה זו דנפשו קצה ממנו אתי' אפי'
לר"י, ד"מדכתיב ג"כ ולבניך אחריו שאם האבות היו שטופים
הבנים לא הוה אלא ע"כ איצטרך ללמד ק"ו כו". אבל רש"י
מעתיק "למען ייטב לך" ותיבת "ולבניך אחריו" מרמז רק
ב"וגו", ולפי פירושו הו"ל להעתיק "ולבניך אחריו" שהרי זה
היסוד ללימוד דרשה זו (גם לר"י).

(10) ולפי פי' עמק הנצי"ב בספרי שר"ש בן עזאי מבאר
האזהרות הרבות שבוה, ור"ג אמרו על החיזוק הכתוב בזה -
קשה ביותר דהרי רש"י מבאר רק מש"נ "חזק".
(11) בספרי מסיים: יכול אף משקבלו אותה בשמחה מהר סיני.

(1) פרשתנו יב, כג.

(2) נזכר בדחז"ל בג' אופנים: בן עזאי, שמעון ב"ע, רשב"ע.
(3) וראה רש"י קדושין (מט, רע"ב). ואכ"מ.
(4) בדפוס ראשון ובדפוס שני דרש"י ר' שמעון בן יוחאי
אומר, וברש"י כתי' "ר"ש (סתם)". אבל בדפוס רש"י שראיתי
הוא "ר"ש בן עזאי". וכ"ה בספרי (בדפוסים שראיתי, עכ"פ)
שהוא מקור פרש"י.
(4) ראה רמב"ן כאן: "מצינו לשון חזק במצות . . וזה כלל
במצות כולן . . אבל במצוה אחת לא נמצא כן".

בתורה כמה פעמים¹⁴, ואם נאמר שהיו שטופים
בדם רק קודם מתן תורה (שבפשוט הוא לפי
שהיו שטופים בדם במצרים¹⁵) - הוה ליה למימר
"חזק" כשהוזהרו על אכילתו בפעם הראשונה,
היינו בסמיכות לאחר מתן תורה, קרוב לזמן שהיו
שטופים בדם. ומדוע נצטוו להתחזק שלא לאכול
דם ב"אלה הדברים", שנאמרו בסוף שנת הארבעים
לאחרי צאתם ממצרים, וכבר מת כל הדור ההוא,
ולא נאמר "חזק" באזהרה על אכילת דם שבחומש
ויקרא¹⁶?

לכן מאריך רש"י בדברי רבי יהודה "ממה
שנאמר (כאן) חזק אתה למד שהיו שטופין בדם
לאכלו"¹⁷ - היינו בזמן האמירה, גם בשנת
הארבעים שאז נאמר ציווי זה לישראל,

ומכל מקום אין בזה מחלוקת במציאות ולומר
שסברת רבי יהודה הפוכה מסברת רבי שמעון בן
עזאי שהדם "אין אדם מתאוה לו", כי אפשר לאדם
שלא יתאוה לדבר, ויתירה מזו - שתהא נפשו קצה
ממנו, ומכל מקום בפועל יהיה שטוף באכילתו מפני
טעם צדדי - מאמין שיש סגולה¹⁸ או רפואה¹⁹ בזה,
מפני שרגיל בזה וכיוצא בזה - וכנראה בחוש.
ועל-דרך-זה בנדון-דין בדם - היו שטופים בו
שנים רבות גם לאחר צאתם ממצרים, אף שלא היו
מתאווים לו²⁰, או גם נפשם קצה ממנו.

אמנם אין די בטעם זה למה שנאמר דוקא כאן
"חזק" בדם, כי

(14) ראה כריתות ד, ב: "חמשה לאיון האמורים בדם כו" וברפשי שם ד"ה ה' לאיון. תוס' ד"ה רק (בכורות טו, א). ובהמש"ץ להרמב"ם שרש ט: וכן באה האזהרה מאכילת דם שבע פעמים. ועד"ז הוא ברבינו בחיי כאן.

(15) להעיר מרמב"ן כאן מה שהביא ממנו" (ח"ג פמ"ו).

(16) בעמק הנצי"ב שם מבאר: דאף שמשעת מ"ת ואילך אינם צריכים להתחזק בדם שאינם להוטים עוד, מכ"מ שייך לשון חזק, פ"י הוי עומד בחזקך שלא לאכול דם, אבל עדיין תקשה הקושי' שבפנים.

(17) ולכן מוסיף רש"י "לאכלו" בכדי לשלול הפי' שהיו שטופים בו היינו ש"היו זוכחים את זבחייהם לשעירים תמיד ומקבצים הדם לשדים וחם אוכלים ממנו וכו'" כבמור"נ (שם הובא ברמב"ן כאן). וכן הובא במלבי"ם כאן בפ' דברי הספרי (וראה ספורנו. ורבינו בחיי). וכ"ה בבאר מים חיים על פרש"י.

וטעמו דהרמב"ן בזה הוא כי לדעתו, הספרי מבאר טעם ריבוי האזהרות בדם אבל הלשון "חזק" אינו מתיישב מה חזק ואומץ צ"ל בהזהר מן הדם כו' (ולכן מבאר כבמור"נ).

אבל בפשש"מ מובן בפשטות דמכיון ששטופים בדם לאכלו צריך חיזוק יתיר להבדל ממנו.

(18) כבמור"נ ורמב"ן שם.

(19) ע"ד מרד"ל כל נפש משיב את הנפש (ברכות מד, ב).

(20) ראה באר מים חיים כאן על פרש"י, אבל (אם ציון מקום פירושו נכון) מפרש כן בדברי ר"ש בן עזאי כטעם למה הוצרך

מעתיק רק "שטופים בדם". והרי זו השמטה
שפירושה היפך הספרי - כיון שכתוב זה נאמר ל"ט
שנה לאחר מתן תורה, ועל זה פירש רש"י שצריך
לומר להשומעים חזק מפני שהיו שטופים בדם.
ואדרבא באם היה רש"י מפרש בפשוטו של מקרא
ובמילא מעתיק בדברי רבי יהודה גם התיבות
"קודם מתן תורה" - אין פלוגתא רבי יהודה ורבי
שמעון בן עזאי במציאות, כי יש לומר שגם לרבי
שמעון בן עזאי היו שטופים בדם קודם מתן תורה
כמו לרבי יהודה, ומה שאמר רבי שמעון בן עזאי
"שאין אדם מתאוה לו". המדובר לאחרי (ומפני)
שהוזהרו על אכילת דם - לאחז מתן תורה.

(ב) רש"י מאריך בדברי רבי יהודה¹² "ממה
שנאמר חזק אתה למד . . ולפיכך הוצרך לומר
"חזק". ואילו בספרי הוא בלשון קצרה "מגיד שהיו
שטופין כו".

(ג) בספרי איתא בדברי רבי שמעון בן עזאי "מה
דם שאין בכל המצוות קל ממנו הזהירך הכתוב
עליו" ורש"י מוסיף "שאין אדם מתאוה לו",

ואף שבכמה מהנ"ל יש לומר שהיתה לרש"י
גירסא אחרת בספרי¹³, מכל מקום הא גופא צריך
ביאור: מדוע בחר רש"י בגירסא נדירה של הספרי
ולא בגירסא הרווחת שלפנינו (כי מזה שבדפוסים
שלפנינו באה בספרי גירסא זו, מוכח שכן היתה
הגירסא על כל פנים ברוב כתבי-יד של הספרי -
גם בזמן רש"י)?

ג. והביאור בזה:

רש"י אינו מעתיק בדברי רבי יהודה כגירסתנו
בספרי "שהיו שטופין בדם קודם מתן תורה" -
דמשמעותה שנשתנה לאחר מתן תורה, כי על פי
זה אינו מובן: האזהרה על אכילת דם נאמרה

וכ"ה בילקוט כאן. ובעמק הנצי"ב מפרש שזהו הקדמה לדברי ר"ש בן עזאי ולא סיום דברי ר"י. אבל בכמה כת"י (ראה ב"מאיר עין" בספרי) ממשיך ומסיים "ת"ל רק חזק". ועד"ז היא גירסת הגר"א.

(12) גם: רש"י מוסיף בדברי ר"י "שטופים בדם" לאכלו". שאינו בספרי.

(13) אבל אינו מוכרח שכן הוא בכל השינויים הנ"ל. וכמו הוספות רש"י "לאכלו", "שאין אדם מתאוה לו", ש"ל שרש"י מבאר דברי בן עזאי אף שאי"ז לשונו*, אבל גם עפ"ז - עדיין צריך ביאור מה מכריח תוספת ביאור זה.

* שיתרה מזו מצינו שרש"י אפילו משנה לשון מחז"ל, או אפילו לשון הכתוב - מתאים לפירושם ולתוכנם. וכמו בפרש"י ר"פ דברים ד"ה ודי זהב (ראה לעיל ע' 1 הערה 2). ואתחנן 1. (ראה לקו"ש ח"ט ע' 33 הערה 7). ובכ"מ.

בשאר מצות, ומסתבר יותר שגם איסור דם בעצמו
צריך חיזוק.
ומשמע כן גם מהמשך הפרשה: בפרשה זו בא
להתיר בשר תאוה²⁵ (שהיו אסורים בו עד עתה)
וכמו שנאמר "כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות
נפשך תאכל בשר", "ואכלת בשעריך בכל אות
נפשך" - וכשממשיך אחרי זה "רק חזק לבלתי אכול
הדם"²⁶, משמע בפשוטו של מקרא שגם בזה שייך
"כי תאוה נפשך", תאוה מאיזה טעם שיהיה,
ולכן "ממה שנאמר (כאן) חזק אתה למד שהיו
שטופין בדם לאכלו". מה-שאיין-כן לדברי רבי
שמעון בן עזאי, שהדם אין אדם מתאוה לו ורק
שבא ללמד כו' - הרי סגנון האזהרה על אכילת דם
(רק - למרות הנאמר לעיל - חזק) אינו מתאים
להכתובים שלפניו.
ולכן מביא רש"י דעת רבי יהודה לראשונה
(במעלה), כי כן משמעות המשך הכתובים, והקושי
הוא רק מצד תוכן הענין (שהיו עדיין שטופים בדם
אז), כנ"ל.
ה. אמנם עדיין יש מקום לתלמיד ממולח
להעיר: מאי טעמא אמר מר הכי ומר הכי ופליג
על פירוש חברו - מאי אולמי' דהאי דוחקא מהאי
דוחקא? לכן מביא רש"י שמו של בעל המאמר, כי
כל אחד לשיטתו אזיל²⁷:
לרבי יהודה מצינו²⁸ במה שכתוב²⁹ "לא תאכלו
כל נבלה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור
לנכרי גו", שס"ל "דברים נכתבם, לגר בנתינה
ולנכרי במכירה" (ופליג על רבי מאיר דאמר "אחד
גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה"). ולשיטתו
זו בנדון דידן, שיש לפרשו שבא הכתוב ללמד על
שאר מצות, או שמדבר בנוגע לדם עצמו - מפרשו
"דברים נכתבם", שבא ללמד באזהרת דם עצמו,
שנאמר "חזק" גבי דם לפי שצריך לחזקם בדם "לפי
שהיו שטופים בו" - ואף שיש בזה דוחק, כנ"ל;
ולכן גם מאריך (רש"י?) בלשונו "ממה שנאמר חזק
אתה למד . . . לפיכך הוצרך לומר חזק"³⁰.

א) כיון שהיו "שטופים בדם" הוה ליה למימר
"חזק" גם בהאזהרה על דם שבספר ויקרא -
ואדרבא עיקר מקומו שם בסמיכות למתן תורה ולא
(רק) בסוף הארבעים שנה²¹.
ב) ועיקר: מכיון שכבר הוזהרו כמה פעמים
על אכילת דם לפני שנת הארבעים, אין מסתבר
כלל לומר שבמשך קרוב לארבעים שנה לא הועילו
כל אזהרות אלו כזך ועדיין היו שטופים בדם.
ג) ביותר קשה לומר, שבסוף ארבעים שנה
שכבר מתו כל העם היוצאים ממצרים, יהיו בניהם²²
שטופים בדם, ובפרט לאחר שנאמרו בזה אזהרות
הקב"ה כמה פעמים.
ולכן מביא רש"י הפירוש השני (דעת רבי
שמעון בן עזאי) שמה שנאמר "חזק" כאן - אינו
לפי שהיו שטופים אז בדם: "ולא בא הכתוב אלא
להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק
במצות" - שהרי אף ש"קל להשמר" מדם "שאיין
אדם מתאוה לו, הוצרך לחזק באזהרתו, קל וחומר
לשאר מצות". ומוסיף רש"י בדברי רבי שמעון בן
עזאי "שאיין אדם מתאוה לו":
א) מכיון שזה ש"קל להשמר ממנו" הוא לפי
"שאיין אדם מתאוה לו", היינו שזהו דבר שבטבע
האדם, מובן שכן היה גם בזמן בו נאמר הציווי.
ב) שלא נאמר ש"קל להשמר" מדם דוקא לפי
"שנפשו של אדם קצה ממנו"²³, כי (אף שאין זה
היפך מן הדעה שהיו שטופים בדם כנ"ל, מכל-
מקום) אז תהיינה הדעות של רבי יהודה ורבי
שמעון בן עזאי רחוקות יותר זו מזו. ועוד ועיקר
הרי זה היפך המוחש: דבר שאין אדם מתאוה
לו וגם מזהירין אותו על זה כמה פעמים - בודאי
שקל לו להשמר ממנו.
ד. אמנם אין רש"י מסתפק בפירוש זה לבדו,
ועוד זאת מביאו כפירוש השני (גם בנכונות
הפירוש) - כי מכיון שסוף סוף נאמר "חזק" גבי
דם²⁴, קשה לומר שהוא רק בכדי ללמדך להתחזק

שמיני יא, (מג), דנפשו של אדם קצה בהם (רש"י בפי' המשנה
דמכות שם. וראה ב"מ סא, ב. פרש"י ס"פ שמיני).

(25) ראה פרש"י פרשתנו יב, טו, כ.

(26) ועפ"ז יומתק מה שרש"י מעתיק מהכתוב גם תיבת "רק".

(27) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 209 ס"ז ובהערה 36 שם. ובכ"מ.

(28) פסחים כא, ב.

(29) פרשתנו יד, כא.

(30) ע"פ מה שנת' (לקו"ש ח"ה ע' 267 ובהערה 28 שם)

שיטת ר"י בכ"מ היא שרש"י מפרש הכתוב כפי שמשמע

לחזקם בדם כיון שדם קל להשמר ממנו.

(21) פירכא גמורה אין בזה - כי מצינו כו"כ מצות שאפילו
פרטי אופן קיום המצות ולא עוד אלא שהמצות עצמן נאמרו רק
ב"אלה הדברים".

(22) ואף שבראב"ע וכלי יקר (פסוק כה) כ' שטבע האב נמשך
גם לבנים - ה"ז בנוגע לטבע (תכונות) הנפש ולא בנוגע לרגילות
באכילה וכיו"ב, ובפרט שהזהירה התורה ע"ז כמ"פ, ככפנים.

(23) כן פירש בעמק הנצי"ב בהספרי.

(24) גם לא באזהרת שקצים שיש בהם "שיקוץ נפש" (פרש"י

ר' יהודה עד כאן העזת פניך ברכך. אמר לו תורה
היא וללמוד אני צריך.
ולכאורה במאי פליגי?
ויש לומר שרבי יהודה סבר דאף שתורה היא
וצריך ללמודה, הרי, כרגיל בלימוד התורה - עליו
לשאל ההלכה בבית המדרש, וזהו שאמר לרבי
שמעון בן עזאי "עד כאן העזת פניך" במקום
שאלה בבית המדרש.
אמנם רבי שמעון בן עזאי שמדגיש שצריך
להיות ריצה אפילו למצוה קלה, ועל-דרך-זה מובן
גם כן בנוגע לבירור הלכה - הרי במקום שאפשר אין
מספיק שאלת הלכה בבית המדרש, כי אם לראות
מעשה, אשר מעשה רב³⁶, ועל דרך מאמר חז"ל³⁷ אין
למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה (באם
נגע ויש מקום לטעות בטעם³⁸ המעשה) עד
שיאמרו לו הלכה למעשה - ולכן נכנס אחרי רבי
עקיבא לראות הנהגתו בפועל³⁹.
ועל פי זה מתורצת קושיית ה'חידושי אגדות'
שם, "דמי הכריחו להעזי פניו היה לו לשאול על
דברים אלו מרבו".
והנה שם מתרץ ד"לא אסיק אדעתי" בהני מילי
דאית בהו חשש איסור לשאול עליהם, ותורה היא
וללמוד כו' דקאמר היינו לידע מה שיש שם ללמוד
ממנו כו'".
ולא זכיתי להבין: הרי זה גופא היה יכול
לשאול את רבו אם "יש שם ללמוד ממנו" והיה
לומד הדבר מפיו, ולא היה צריך להעזי פניו ברכו.
והביאור הוא כנ"ל: שיטתו ודרכו של רבי
שמעון בן עזאי, לעשות כל דבר וענין בתורה
ומצוות באופן של ריצה והתחזקות יתירה. ומכיון
שאין פסק הלכה יותר טוב וברור מ"מעשה רב",
לא הסתפק בזה שישאל את רבו, אלא "נכנס אחריו
לבית הכסא" ללמוד ממנו על ידי שיראה הנהגתו
בפועל.
מה שאין כן שיטתו של רבי יהודה היתה שאין
צריך לרוץ עד כדי להעזי פניו וכו', ואף שתורה
היא וכו', די שישאל את רבו אם ישנם הלכות

שיטת רבי שמעון בן עזאי מצינו - א) לזרז
ולחזק בקיום המצוות אפילו הקלות, וכאמרו³¹
"הוי רץ למצוה קלה (שפירושו) (גם אם לא גרסינן
"כלחמורה"³², וכגירסת אדמו"ר הזקן³³) לא - רק
למצוה קלה, אלא - גם למצוה קלה³⁴, וכהטעם
שמסיים) שמצוה גוררת מצוה"; ועל-דרך-זה
להיפך בעבירה אומר "ובורח מן העבירה (וגם על
זה הטעם) ועבירה גוררת עבירה".
ב) קיום מצוה קלה - מביא לקיום שאר
המצוות, גם חמורות יותר, ולאידך גיסא - בעבירה.
ולשיטתו - גם כאן באיסור דם: א) גם בציווי
"שהוא קל להשמר ממנו" - צריך להיות "חזק"
באזהרתו, שבמצוות-עשה הוא מה שאמר "רץ
למצוה (גם) קלה"; ובלא-תעשה (בכל עבירה)
"בורח מן העבירה";
ב) "להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך
להתחזק במצוות . . . קל וחומר לשאר מצוות", כי
הנאמר כאן הוא חזוק לשאר המצוות. דוגמת אמרו
"הוי רץ למצוה קלה . . . שמצוה גוררת מצוה",
ותקיים גם שאר מצוות, "ובורח מן העבירה", ועל
ידי זה תהיה רחוק גם משאר העבירות.
ו. והנה על פי האמור, ידעינן דשיטת רבי
יהודה היא - "דברים ככתבם", ושיטת רבי שמעון
בן עזאי - לרוץ אפילו למצוה קלה, והפכה -
בעבירה. אבל מגלן שרבי יהודה לא סבירא ליה
כרבי שמעון בן עזאי שצריך להיות "חזק" במצוה
שקל לשומרה, ורבי שמעון בן עזאי לא סבירא ליה
כרבי יהודה ד"דברים ככתבם"?
והביאור: איתא בסוף מסכת ברכות³⁵: תניא בן
עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית
הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים, למדתי כו'. אמר לו

מהכתובים עצמם אפי' במקום שממעט בכבודן של ישראל, מובן
שכן היא שיטתו גם כאן שמפרש כפי המובן מהכתובים ומהמשך
הפרשה עצמו. אף שעי"ז ממעט בכבודן של ישראל לגלות "שהיו
שטופין בדם".

(31) אבות פ"ד מ"ב.

(32) ראה תויו"ט שם ובשינויי נוסחאות למשניות שם.

(33) בסידורו (ראה שער הכולל פ"ל אות ג: ואפשר שמזה
הטעם הרפיסם אדמו"ר בסידור).

(34) ראה פרש"י שם. וראה בפ' הרמב"ם שם "וכבר העירו
חכמים ע"ה על חדוש נפלא בתורה יש בו זרז על מעשה המצוה
כו'".

(35) סב, א.

(36) שבת כא, א. וש"נ.

(37) ב"ב קל, ב. וברשב"ם.

(38) אבל כשאין מקום לזה - מעשה דוקא רב. עיי' ב"ב שם.

(39) ואף דאיתא שם לפני"ז א"ל בן עזאי לר"ע "עד כאן העזת

כו'", י"ל דמזה למד לעשות כן.

צריך להיות נלעס ומתעכל ומשתנה וכו' עד
שנעשה דם ובשר "ושב אל טבע הנזון": אבל הדם
שאין צריך עיכול וכו' כבשר וכיצא בזה, הרי על
ידי אכילתו הדם שהוא הנפש דהבהמה, יתחבר טבע
ונפש הבהמה בנפש האדם ותתעבה כנפש
הבהמה⁵¹.

והמובן מזה, שאלו השטופים בדם, מדות דנפש
הבהמית⁵² שלהם כטבע נפש הבהמה.

וזהו ב' הפירושים שבפירוש רש"י:

בתחלה מדבר בזה ש"היו שטופים בדם"
ו"לפיכך הוצרך לומר חזק" והוא הציווי על
החזיק בתיקון ובירור מדותיו הטבעיים⁵³ של נפש
הבהמית.

ופירוש זה אומרו רבי יהודה, כי רבי יהודה הוא
מלשון⁵⁴ "הפעם אודה את ה'" שהוא בחינת
הודאה וביטול⁵⁵, ומצד זה העבודה היא בביטול
ובירור מדריגות הכי תחתונות, עבודת אתכפא -
היינו שיש לו שייכות למדות טבעיים דנפש
הבהמית, וצריך לבררם ולשנותם.

אבל רבי שמעון בן עזאי דעבודתו "היה בבחי'
רצא דוקא שכל חפצו ומגמתו היה לעלות למעלה
כו' וכמו כן בעסק התורה שלו נפשו חשקה⁵⁶
בתורה וכו'"⁵⁷, ואשר לכן כל ענין של תורה
ומצוות עשה באופן של ריצה והתחזקות, כנ"ל,
לדעתי "לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד
כמה אתה צריך להתחזק במצוות", והיינו שהכתוב
לא בא על בירור ושינוי מדות טבעיות - אלא
להזהירך להתחזק במצוות, להזהירך מלשון זוהר

1 ודינים בשייכות לבית הכסא. והנהגת בן עזאי הרי
2 זה לשיטתיה דרבי יהודה - "עד כאן העזת פניך
3 ברכך"⁴⁰.

4 על דרך זה מצינו⁴¹ לאידך גיסא: "בן עזאי
5 אומר נאמר⁴² מכשפה לא תחיה ונאמר⁴³ כל שוכב
6 עם בהמה מות יומת, סמכו ענין לו, מה שוכב עם
7 בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה. אמר ליה ר'
8 יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה,
9 אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו, ולמה יצאו,
10 להקיש להם ולומר לך, מה אוב וידעוני בסקילה
11 אף מכשפה בסקילה".

12 וטעם מחלוקתם יש לומר: בן עזאי דורש
13 "סמוכין" בכל התורה כולה, "סמכו ענין" -
14 הפרשה⁴⁴ בכללותה ועד כדי כך ללמוד מזה עונש
15 סקילה. אבל רבי יהודה מתמה "וכי מפני שסמכו
16 ענין לו נוציא זה לסקילה", כ"אם לומד הדין מזה
17 ש"אוב וידעוני בכלל כו' ולומר לך כו' מכשפה
18 בסקילה" - "מקרא מפורש"⁴¹.

19 ז. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:
20 בטעם אזהרת דם מפרש הכתוב "כי הדם הוא
21 הנפש גו'". וביארו המפרשים⁴⁵ דאף שגם בבשר
22 הבהמה נמצאת הנפש, מכל מקום ישנו הפרש בין
23 הבשר שבו נמצאת הנפש⁴⁶ לדם ש"הוא⁴⁷ הנפש"
24 עצמה⁴⁸.

25 דהנה מכל דבר מאכל נעשה דם ובשר מבשרו
26 ולכן נקבע בהאדם טבע המאכל שהוא אוכל⁴⁹.

27 וכאשר האדם אוכל בשר בהמה (טהורה) הרי
28 א) אין בזה תוקף נפש (וטבע) הבהמה⁵⁰, ב) הבשר

(40) ובכל אופן צ"ע שהרי רע"ק רבו דר"י העיז פניו כו' (כנ"ל בהערה 39) - ומהי התמי' על רשב"ע? ואת"ל (דעדיין) לא ידע ר"י עובדה זו - למה לא ענה רשב"ע לר"י - מעשה רב שרע"ק עשה כן.

(41) ברכות כא, ב. וש"נ.

(42) משפטים כב, יז.

(43) שם, יח.

(44) פרש"י ברכות שם רע"ב.

(45) רמב"ן אחרי יז, יא. חינוך מצוה קמח בתחלתה. עקדה אחרי (שער מו). אוה"ח אחרי שם. אברבנאל כאן "בטעם השני". ועוד.

(46) וי"ל שזהו רק ע"י הדם שבו. וראה לקמן הערה 50.

(47) להעיר מתניא פ"א "המתלבשת".

(48) להעיר מברכות (מד, ב): כל נפש משיב את הנפש וכל קרוב לנפש משיב את הנפש.

(49) וכמבואר (רמב"ן ויקרא יא, יג ועוד) בטעם איסור אכילת בע"ח הדורסים וטורפים כי מוליד אכזריות בלב האוכל.

(50) באוה"ח שם "ואין הנפש בבשר כל עיקר". אבל מרמב"ן

ואברבנאל וכו' שם מובן כפנים.

(51) ואף אשר איסור אכילת דם הוא כאשר כבר יצא ממנו נפש הבהמה, י"ל (גם את"ל שנפשו לחוד והדם הוא רק כלי אליו - ראה בכ"מ שנשמנו בהערה 45) שגם לאחר צאת הנפש נשאר עדיין רוח נפש הבהמה בדם, וע"ד המבואר בהנוגע לגוף האדם (ד"ה שובה תרנ"ט). וראה אלשיך אחרי שם.

(52) וה"ז פועל גם במדות דנפח"א שלו.

(53) להעיר מתניא פט"ו. וראה ד"ה זה היום תרצ"ד פ"ה. ובכ"מ. וראה לקו"ד ח"א ע' נו סע"א ואילך. התמים ח"ז ע' סו [298] ואילך.

(54) ראה המשך וככה תרל"ז ספ"פ.

(55) וראה תו"ר (מד, א. מה, א ואילך) בבחי' הודאה שביהודה.

(56) יבמות סג, ב.

(57) ד"ה אחרי מות תרמ"ט אות יג (קרוב לסופו). ועוד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 990 ובהערות 11, 12 שם.

באזהרתו⁸, שגם בזה עליו להתחזק עוד יותר
באזהרתו, בבחי' אור אלקי, היינו לעלות מעלה
בהבדלה גם מטבע מדותיו -
"קל וחומר לשאר מצוות" בעניני מצוות כאלו
שנפשו של אדם מתאוה להן - על אחת כמה וכמה
שעליו להתחזק ולהתעלות להיות באופן של
הבדלה מזה⁶⁰, ולהאיר נפשו באור אלקי.

(משיחת שבת פרשת ראה תש"ז)

1 ואור⁵⁸, היינו שעל האדם להתחזק ולהתעלות כו'
2 ולהאיר נפשו באור אלקי בענין המצוות -
3 אם בדבר "שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם
4 מתאוה לו הוצרך לחזקן באזהרתו", זאת אומרת
5 אם ענין כזה שבלא"ה אין אדם מתאוה לו מצד
6 מדותיו הטבעיות דנפשו הבהמית ומובדל ממנו גם
7 מצד⁵⁹ טבע מדותיו⁴⁷, מכל מקום "הוצרך לחזק

(58 וכידוע (ספר המאמרים תש"ח ע' 240, וראה אגה"ק סו"ס
ז) בפ' אבון במאי הוי זהיר טפי.
(59 להעיר מח"פ להרמב"ם פ"ו (הובא בדרמ"צ פד, ב)
שהרעות שהם רע גם מצד השכל צריך לומר ע"ז אי אפשר.

(60 ראה בח"פ שם.

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום רביעי עמ' א

20 מַפְטָרֵי מִיָּנִיָּה - בבוקר חזרו ונפטרו ממנו לשלום, אָמֵר לָהֶם, וְלֹא
21 אִפְטָרֵיהֶם מִיָּנִי בְּאוֹרְתָא - וכי לא נפטרם ממני כבר בלילה. אָמְרוּ
22 לֵיה, לְמַדְנֵנוּ רַבִּינוּ, תִּלְמִיד שֶׁנִּפְטָר מִרְבּוֹ לְשִׁלּוּם וְלֵן לְבִטּוֹף בְּאוֹרְתָא
23 הָעִיר, צָרִיךְ לִיפְטֹר מִמֶּנּוּ שׁוּב פַּעַם אַחֲרָת, שְׁנֵאֲמַר (מלכים א' ח סו)
24 'בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת הָעָם וַיְכַרְכּוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ' וְגו', וּכְתִיב (דברי הימים
25 ב' טו) 'וְכִּי־יֵצֵאוּ עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שָׁלַח אֶת הָעָם' וְגו', וּכְיוֹן
26 שֶׁנִּפְטָר מִמֶּנּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁהוּא כ"ב לַחֹדֶשׁ מִדּוּעַ נִפְטָר שׁוּב
27 בְּכ"ג לַחֹדֶשׁ, אֵלֶּיךָ מִכָּאן נִלְמַד לְתִלְמִיד הַנִּפְטָר מִרְבּוֹ וְלֵן בְּאוֹרְתָא
28 הָעִיר, שֶׁצָּרִיךְ לִיפְטֹר מִמֶּנּוּ פַּעַם אַחֲרָת.
29 הַמִּשְׁךְ הַמַּעֲשֶׂה: לֵאחֹר שֶׁנִּפְטָר מִמֶּנּוּ וְהִלְכָה, אָמֵר לֵיה רַבִּי שִׁמְעוֹן
30 בֶּן יוֹחָאי לְבָרִיָּה רַבִּי אֱלֵעָזָר, בְּנֵי אָדָם תִּלְלוּ אֲנָשִׁים שֶׁל צוּרָה -
31 חֲכָמִים הֵם, וְיֵל נִפְיָהוֹן דְּלִיכְרִכּוּךְ - לֵךְ אֲצִלָּם לְשִׁמְשֵׁם אוֹלִי
32 יִבְרַכּוּךְ. אֲוִל אֲשַׁבְּחִינֵהוּ דְקָא רַמּוֹ קְרָאִי אַחֲרֵי - הֵלֵךְ וּמִצָּאָם
33 מְקֻשִׁים סְתִירַת פְּטוּקִים, כְּתִיב (משלי ד כו) 'פֶּלֶס מַעְגַּל רִגְלֶךָ וְכָל
34 דְּרָכֶיךָ יִכְנֹן', וּמִשְׁמַע שִׁישׁ לַעֲיִין בְּמִצְוֹת שֶׁנִּקְרָו לוֹ אִיזוֹ גְּדוּלָּה
35 וְאִיזוֹ קִטְנָה וְלַעֲשׂוֹת הַגְּדוּלָּה, וְכָתִיב (שם ה ו) 'אֶרֶץ חִיִּים פֶּן תִּפְלֹס',
36 וּמִשְׁמַע שֶׁלֹּא תַעֲיִין בְּכָךְ אֲלֵא כָל מִצְוָה הַבָּאָה לִידֵךְ עֲשֶׂה. וְתִירְצוּ,
37 לֹא קִשְׂיָא, כָּאֵן בְּמִצְוָה קִטְנָה שְׁאִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים וְלֹא
38 תִּתְבַּטֵּל, יִנְיָחָה וַיַּעֲשֶׂה הַגְּדוּלָּה,

1 לְחֵי הָעוֹלָם הָבָא, וְנִמְחַל לָהֶם עַל שֶׁאֲכָלוּ בַּיּוֹם הַכּוֹפּוּרִים.
2 הַגְּמָרָא מְבַאֲרַת אֶת הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּקִי: 'אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עֲבָדוֹ
3 וְלִישְׂרָאֵל עַמּוֹ'. מְבַרֵּרַת הַגְּמָרָא: בְּשִׁלְמָא הַטּוֹבָה 'לִישְׂרָאֵל עַמּוֹ' הֵינּוּ
4 כַּמְבֹּאֵר דְּאִחִיל לָהֶם עוֹן יוֹם הַכּוֹפּוּרִים, אֲלֵא הַטּוֹבָה לְדָוִד עֲבָדוֹ מֵאִי
5 הִיא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב הִנּוּחָה אָמֵר רַב, בְּשָׁעָה שֶׁמִּיָּקֹשׁ שְׁלֵמָה
6 לְהַכְנִים הָאָדָם לְמַקְרֵשׁ לֵאחֹר גָּמַר בְּנִייתוֹ, דְּבָקוּ שְׁעָרִים שֶׁל קוֹדֶשׁ
7 הַקְּדָשִׁים זֶה לָזֶה, וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַכְנִיסוֹ. אָמֵר שְׁלֵמָה עֲשָׂרִים
8 וְאַרְבַּע רִנָּנוּת - לְשׁוֹנוֹת תְּפִילָּה הַנּוֹכְרִים בִּפְרֶשֶׁת חֲנוּכַת הַמִּקְדָּשׁ
9 (שם ח יב-נד), וְלֹא נַעֲנֶה. וְפָתַח עוֹד וְאָמֵר 'שְׁאֵי שְׁעָרִים רְאִישִׁיכֶם וְגו'
10 וְהַנְּשִׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וְיִבְאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד' (תהלים כד ז), כְּלוֹמַר הִפְתַּחְתּוּ
11 שִׁיכְנֵס הָאָדָם, וְלֹא נַעֲנֶה. וְרַק בִּיּוֹן שְׁאָמֵר 'ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשְׁכַּח פְּנֵי
12 מִשְׁחִיךְ וְכָרָה לְחֶסֶד דָּוִד עֲבָדוֹ' (דברי הימים ב' י מב), מִיָּד נַעֲנֶה וּנְפַתְחוּ
13 הַשְּׁעָרִים. בְּאוֹרְתָא שְׁעָה שְׂרָא זֹאת כּוֹלָם, נִתְפַּכּוּ פְּנֵי שׁוֹנְאֵי דָוִד
14 לְשַׁחֲרִים בְּשׁוּלֵי ו-תַּחְתִּיתוֹ קְדִירָה, וַיִּדְעוּ הַבַּל שֶׁמֶחֱלוֹ לוֹ הַקְּדוּשָׁה
15 בְּרִיךְ הוּא עַל אוֹתוֹ עוֹן שֶׁל בֵּית שַׁבַּע.
16 אַגַּב הַלִּימוּד מִן הַפְּסוּק 'וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מְבִיאָה הַגְּמָרָא מַעֲשֶׂה שְׁבו
17 מוֹזְכֵּר פְּסוּק זֶה: רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עֲסָאִי וְרַבִּי יְהוֹרֵה בֶּן גִּרִּים תִּנּוּ פֶּרֶשֶׁת
18 ו-מִסְכַּת) נִדְרִים בְּבִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחִי. אִיפְשׁוּר מִיָּנִיָּה בְּאוֹרְתָא -
19 נִפְטָר מִמֶּנּוּ לְשִׁלּוּם בְּלִילָה וְנִשְׁאָרוּ לֵלּוֹן בַּעִיר, לְצִפְרָא דְּהָדוּר וְקָא

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום שישי עמ' א

6 על מיטתו מיד אחריה. וְאָמֵר רַב, אָמֵר לִי אָדָא צִידָא, הַאוּכַל
7 בְּוֹרָא תַּחְלִי וְחִלָּבָא, מוֹטֵב שִׁישְׁתָּה אַחֲרֵיהֶם מִזָּא וְלֹא שִׁיכְרָא - מִים
8 וְלֹא שִׁכְרָא, וְאֵם אֵין לוֹ מִים, יִשְׁתָּה אַחֲרֵיהֶם שִׁיכְרָא וְלֹא חֲמָרָא -
9 שִׁכְרָא וְלֹא יֵין.

הדרן עלך משקן בית השלחין

8 שְׁבִילָה וְדָאִי מוֹתֵר שְׁהָרִי צָרִיךְ לָהֶם, הִתְרִיתִי אֶף בַּיּוֹם.
9 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: וְשׁוֹלָה פִּשְׁתָּנֵנוּ מִן הַמִּשְׁרָה כו', וְכוּלָם אִם כּוֹוֹנוּ
10 מִלֵּאכְתָּן בְּמוֹעֵד יֵאבְדוּ.
11 בְּעֵי מִינֵיָּה רַבִּי יְרֵמְיָה מְרַבִּי יוֹרָא, כְּוִין מִלֵּאכְתָּן בְּמוֹעֵד וְנָתַת, מַהוּ
12 שִׁינְקִינְסוּ בֵּית דִּין אֶף אֶת בְּנֵי אַחֲרֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִמִּלֵּאכָה זֶה.
13 הַגְּמָרָא מְבַאֲרַת צַדִּי הַסִּפְקִי: אִם תִּמְצָצִי לִזְמִיר

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום שבת קודש עמ' ב

1 מַעֲשֶׂה בְּעֵינֵי דְמוֹמָה: רַב יוֹסֵף הוֹחַ לֵיה בְּשׁוּרִי - קוֹרוֹת עֵץ, וְעִיָּלִינְהוּ
2 - הַכְּנִיסָם בְּמוֹעֵד לְשׁוֹמְרִים בְּיָמָא ו-בַּיּוֹם. אָמֵר לֵיה אֲבִי, וְהִתְנִיָּא,
3 וְכִלְכֵּר שִׁינְקִינְסִים בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּמִדּוּעַ הַכְּנַסְתָּם בַּיּוֹם בִּפְרֶהֲסִיָּא.
4 אָמֵר לֵיה רַב יוֹסֵף, צִנְעָא דְהֵנִי יִמָּאָה הוּא - אֶף הַכְּנַסְתָּ הַקּוֹרוֹת בַּיּוֹם
5 נַחֲשֶׁבֶת בְּצִנְעָה כְּבִלְלִיָּה, בִּיּוֹן דְּבִלְלִיָּא מַחֲמַת הַחוּשֶׁךְ, כְּעוֹ נִגְרָא
6 יְתִיר - צָרִיכִים לִכְרִי יוֹתֵר אֲנָשִׁים, וְכְעוֹ מְדוּכְרִי דְנִגְרָא - אַבּוּקוֹת
7 אֲשֶׁר לְהֵאִיר הַחוּשֶׁךְ, וְאֲוִשָּׂא מִלְחָא - יֵשׁ קוֹל לְדַבֵּר כְּבִיּוֹם, וְכִיּוֹן

בראשית יח, ח - ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו

קטז

ביאור דיוק המתוב, דבאברהם ויעקב כתיב "אכילה",

משא"כ ביצחק כתיב "שתיה"

עיי' בתורה אור בד"ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר בפירוש וישתו ע"ש¹.

ובדרך כלל אכילה² הוא מקו הימין חסדים, ושתיה³ הוא מקו השמאל גבורות⁴.

וזהו מה שדת של תורה אכילה מרובה משתי' כדרז"ל⁵ ע"פ והשתי' כדת, כי כן חסדים צריך להרבות, וגבורות למעט.

וקו הימין הוא חד אריך⁶, וקו השמאל הוא חד קציר.

וכן בקוי אות ה', קו הימין הוא ארוך וקו השמאל קצר⁷ ממנו.

וזהו מה שמצינו באברהם שנתן לאורחים לאכול כמ"ש ואקחה פת לחם כו' וכתיב והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו, כי אברהם הוא קו הימין בחי' חסדים⁸.

(1) (פרשת משפטים עח, ג) וז"ל: החיות של האכילה היא מלמעלה למטה, שיורד המאכל לאצטומא, ומתבשל בכבד, ועולה ללב ומוח ומשם מחי' בדרך ירידה, שיורד כח מן המוח ללב להפתח ולהסגר להתפשט הדם בכל האברים בדרך רצוא ושוב כו'. אך הנה הדם עצמו אינו עולה למוח מחמת גסותו ועבותו וגידי ועורקי המוח דקים מאד. וזה פעולת השתי' לרכך הדם ולקלוש ואז עולה מן הדם יק דבר דק וכח בלבד לחלוות למוח לחזקו שהוא חיות דרך עלי' וכו', ולכן יכול אדם למות בצמא אף שאוכל, והיינו לפי שאין הדם יכול להתפשט באברים (ועיי' בפירוש המשניות להרמב"ם רפ"ג דעירובין והמים כו')... ע"ש.

[נמצא דהאכילה היא עיקר חיות ומזון האדם, ופעולת השתי' היא לפרר ולרכך המזון כדי שיתהפך לדם ובשר, וזהו שמבאר כאן, דהאכילה היא חסד – עיקר המזון מהקב"ה (ראה לעיל סימן קיד), והשתי' בחי' גבורה, פי' גבורה שבחסד, כדי שהגוף יהי' כלי לקבל המזון כראוי.]

(2) "אכילה הוא מצד חסד, ושתיה הוא מצד גבורה, כדמוכח בזה"ק פרשת תצוה דף קפ"ה ע"ב ע"ש". (תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד רמג)

(3) "הנה שתי' הוא בגבורה בחי' יצחק כמ"ש בזה"ק פ' תצוה דף קפ"ה ב' ואי שתי' קחשיב דאיהו מסטרא דיצחק ע"ש". (תורת לוי יצחק כאן)

(4) מגילה דף יב. והשתי' כדת אין אונס (מגילת אסתר א, ח), א"ר חנן משום רבי מאיר כדת של תורה, מה דת של תורה אכילה מרובה משתי', אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתי' [ופרש"י: כדת של תורה, אכילת מזבח מרובה משתי', פר ושלשה עשרונים סולת לאכילה ונסך חצי ההין (במדבר טו, ט. י.)]

(5) (הקדמת תקו"ז) ב"פתח אליהו" ואלין עשר ספירן אנון אזלין כסדרן, חד אריך" (חסד) "וחד קציר" (גבורה).

(6) ראה גם לקמן סימן קנד הערה 5, ובהנמקן שם.

(7) כמ"ש (מכילתא ז, כ) "חסד לאברהם". ראה גם זהר בראשית דף מז,

וכן⁸ ביעקב, תפארת⁹ הנוטה לחדסד¹⁰, כתיב¹¹ ויאכלו שם על הגל, וכתיב¹² ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם. וביצחק¹³, גבורות, כתיב בפרשת תולדות¹⁴ ויעש להם משתה, שהוא ע"ש השתי'.

ומ"ש באברהם¹⁵ ויעש אברהם משתה גדול, הוא מפני שהי' זה ביום הגמל¹⁶ את יצחק שיצחק הוא בחי' גבורות. וזהו מה שמשקין¹⁷ יותר עלולין לקבל טומאה מאוכלין, כי משקין נעשו תחלה¹⁸, משא"כ אוכלין. ואפילו מה שאוכלין ג"כ מקבלין טומאה הוא דוקא כשנפלו משקין עליהם, שאז הם מוכשרין, כמ"ש¹⁹ וכי יותן מים כו'. והוא מפני כי טומאה ורע יש להם יותר אחיזה בקו השמאל גבורות וכאמור²⁰.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנב

ב. תניא – אגרת הקדש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד וש"נ.

(8) יעקב בחי' תפארת: ראה לקוטי תורה פרשת ואתחנן ה, ב. תורה אור פרשת נח יא, א.

(9) ראה פרי עץ חיים שער הלולב פרק א', הערה משם "צמח". עיי' גם לקמן סימן קיז. ד. ראה הערה 21. לעיל סימן סב. עט.

(10) ראה לקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית עמוד קלב וז"ל: יעקב מתייחס לאברהם ביחוד, שהוא לו לבן ואברהם לו לאב כמ"ש (בראשית כו, כד) אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, שעל אברהם – חסד, אמר אביך, דיעקב – תפארת, ולא על יצחק גבורה, כי תפארת נוטה ומתייחס לחדסד, כי פעולת התפארת הוא לרחם כמו פעולת החדסד, וכתיב (ישעי' כט, כב) ליעקב אשר פדה את אברהם, ע"כ יעקב תפארת הנוטה ושייך לחדסד.

(11) בראשית לא, מז. "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל".

(12) שם לא, נד. "ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר".

(13) יצחק הוא בחי' גבורה ודין כמ"ש (בראשית לא, מב) ופחד יצחק הי' לי. ראה פרדס שער (כג) הכינויים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב' עמוד תקפ, ובהנמקן במראי מקומות שם.

(14) בראשית כו, ל. "ויעש להם משתה ויאכלו וישתו".

(15) שם כא, ח. "ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק".

(16) הגמל הוא הג' מ"ל, ועיי' בע"ח שער מוחין דקטנות פ"ג (שער כב) ע"ש. (תורת לוי יצחק כאן).

(17) ויקרא יא, לד. משנה מכשירין ריש פרק א.

(18) (פרה פרק ח, משנה ז): כל הפוסל את התרומה – מטמא את המשקין להיות תחלה וכו'.

ביאור: ("כל הפוסל את התרומה" – כגון שני לטומאה (מאכל שנגע בראשון לטומאה), או סתם ידיים, שהן שניות לטומאה, ופוסלות את התרומה במגען (עיי' משנה שבת א, ד), "מטמא את המשקין להיות תחלה" – שאם נגע השני לטומאה במשקין, נעשים המשקין ראשון לטומאה, גזירה משום משקין שנטמאו משרץ, שהם ראשונים לטומאה מן התורה). ראה רמב"ם הל' שאר אבות הטומאה פרק ז הלכה ב.

(19) ויקרא יא, לח. ראה רמב"ם הלכות טומאות אוכלין ריש פרק א.

(20) ראה גם בתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד תכד.

רמז לישראל, שתי פרסות שנוחלים העולם הזה והעולם הבא, מעלה גרה כמו שהבהמה לאחר גמר אכילתה חוזרת המאכל לפיה ואוכלת כבתחילה, כך ישראל לאחר גמר אכילתן הפירות בעולם הזה הקרן קיימת להם לעולם הבא, אבל החזיר לפי שנמשלו בו האומות כתיב ב' והוא גרה לא יגר, כלומר אוכלים בעולם הזה ואין להם חלק לעולם הבא. רבנו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

יד, ח – ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו

ג. את החזיר. האור זרוע פוסק דכל תיקו דאמורא הוי דבר שיש לו מתירין דאם יבוא אליהו יוכל להיות שיתירנה, והרשב"א חלק עליו דממ"נ אם יתירנה נמצא שלא הי' אסור מעולם ואם יאסרנה לא הוי דבר שיש לו מתירין, וב"ח (טור יורה דעה סימן קב) בשם מרדכי אומר דהמאכל יתקלקל עד זמן ההוא ולא הוי דבר שיש לו מתירין. והקשה הגאון הגדול ר' אבא זצ"ל אבדק"ק פפ"ד על מה דאיתא במדרשים שלכך נקרא חזיר בשם ההוא, שעתידי הקב"ה להחזיר ולהתיר אבל עכשיו הוא באמת אסור, וא"כ לשיטת הרשב"א הי' ראוי שיהי' דבר שיש לו מתירין ולא יתבטל.

ונ"ל דבספר תולדות יצחק מפרש דלכך אסר לנו ה' כל שאיננה שוסעת שסע פרסות מפני שאותן החיות ובהמות שפרסותיהן אינן סדוקות והמה נלחמים ברגליהם, ומכין ודורסין בהם והמה יש להם ארס גדול ולכך אסרה התורה אותם לנו, ולכך צריכה להיות מעלה גרה מפני שאותה בעל חי שטבעה גסה אז יכולה כל מאכלה להתעכל מהרה ואותם אינם בריאים לגופינו מחמת כח גסות שלהם, אבל אותם שהמה דקים בטבע לא יוכל להתעכל את מאכלם עד שמקיאין וחוזרין ומקיאין עד שנתעכל המזון היטב והמה ראויים לאכול לנו מחמת דקות טבעיהם.

והנה בודאי שהקב"ה לא יעקר מצוה אחת מכל המצוות כמו שמקשין המפרשים ומחקרי' על המדרש הנ"ל, אבל באמת לעתיד ישנה הקב"ה את טבע החזיר ויפשיט זוהמתו ויזדקק טבעו, ובאם נזדקק טבעו ממילא יעלה גרה ויותר לנו, ועי"ז לא נעקר מצוה בתורה כי הך מצוה קיימת לעולם שהחזיר שיהי' גס בטבעו ועי"ז לא יעלה גרה ויהי' אסור לעולם, והא תינח אותן שיהי' אז בחיים ישתנו טבעם וישתרו ממילא, אבל אותן שנתערב לנו בתבשיל או בין חתיכות אחרות שלא נזדקק טבעו קודם מיתנו יהי' אסור לעולם ולכך לא מיקרי דבר שיש לו מתירין ודוק.

תורת משה – חתם טופר

יב, ג-ד – ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם

א. בספרי בפרשת ראה בפסוק כי את מזבחותי תתוצון ואת מצבותם תשברון כו' לא תעשון כן לה' אלקיכם, דרשו מכאן שאסור לסתור אבן אחת מן המקדש, וכן פסק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות יסודי התורה הלכה ז', הסותר אבן אחת מן המזבח או מההיכל או מהעזרה לוקה שנאמר בע"ז כי את מזבחותי תתוצון וכתוב לא תעשון כן לה' אלקיכם ע"ש.

א"כ יש לחקור שהרי אמרו בפרק בתרא דיומא (עז) דע"י גבריאל נשרף בית המקדש בשליחות השי"ת, וכן אמרו במדרש איכה בפסוק ממרום שלח אש בעצמותי וא"כ קושיא לאלקינו איך שרף בית המקדש שהרי אמרו בכמה דוכתי שהקב"ה מקיים כל מצות התורה ובמ"ד פרשת משפטים אמרו מלך ב"ו גוזר גזרה לאחרים לעשות והוא אינו עושה אבל הקב"ה אינו כן אלא מה שהוא עושה ושומר לעשות אומר לישראל לעשות לשמור, ומין אחד שאל לר"ג לא אמרתם הקב"ה אומר ועושה למה אינו משמר את השבת אמר לו רשע אין אדם רשאי לטלטל בחצירו ע"ש, וא"כ קשה איך התיר לעצמו הקב"ה לאו זה בשריפת המקדש.

אכן נראה שיתיישב כל זה במ"ש בפ"ק דב"ב (ג): לא לסתור איניש בי כנישתא עד דבני אחריתי ואמרו הטעם משום פשיעותא או משום צלויי ואסיק הש"ס דאי חזו ב' חיוהא שפיר דמי ומה"ט התירו לו חכמים להורדוס שיסתור בית המקדש כדי לבנותו, והרי הני חששי משום פשיעותא או משום צלויי לגבי הקב"ה לא שייכי, ואי משום צלויי הרי בלאו הכי כבר הגויים שורפים אותו ואין לו מקום לצלויי, והרי חזא ב' חיוהא שהגויים כבר שורפים בית המקדש וא"כ אם הקב"ה שורפו על דעת לבנותו שפיר דמי, והרי אמרו בב"ב ד"ס כי תצא אש ומצאה קוצים אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון דכתיב ויצת אש בציון ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהי' לה חומת אש סביב יע"ש, וא"כ נראה דזה הי' קטרוג מהש"ד דאף שידעו דישרפו ויגדפו הגוים אמרו כן לפני הקב"ה דאם ישרף ע"י הקב"ה יתחייב לבנותה כדקי"ל במבעיר את הבערה ומשום ליתא דאיסור דנותן אבן במקדש ליכא דהא דאין חיוהא גדול מזה שהגויים עכ"פ ישרפו את בית המקדש, וכיון דשורף ע"ד לבנותו שפיר דמי.

מערכי לב' דרוש פג,

ועיין לקוטי שיחות חלק כט עמוד 11

יד, ו – וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו

ב. שתי פרסות ומעלת גרה הם סימני טהרה, והם

♦ יום ראשון כ"א מנחם-אב ♦

יא (כו) רֹאֵה אֲנִי נֹתֵן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: כו חזי די אנא יהב קדמיכון יומא דין ברכון ולוטין:

כ"א רֹאֵה אֲנִי נֹתֵן • בְּרָכָה וּקְלָלָה. האמורות בהר גריזים ובהר עיבל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ראה תשי"ג – תורת מנחם התועדויות ט עמ' 143)

ראה אנכי נותן (יא, כו)

אני נותן לכם את ה'ראה', דרגת הראיה באלקות, שהיא למעלה מעלה מדרגת שמיעה והבנה, כמאמר אינו דומה שמיעה לראיה. משה רבנו פעל בישראל מעין של דרגה זו, ושלמותה התגלה על ידי משיח צדקנו. (את גדל ההבדל בין ראיה לשמיעה נתן לראות במה שמספר על האריז"ל, שפעם בעת שנתו שמוע בישיבה של מעלה סודות נפלאים, שאם היה דורש שמונים שנה לא היה יכול למסר את כל מה שהשיג. הרי לנו, שמה שהשיג בבחינת ראיה בשעה אחת, היה צריך שמונים שנה כדי למסר בדרך שמיעה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק י"ט עמוד 133 – מתוך 'לקראת שבת')

משמעות היסורים לפי התרגום

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: (יא, כו)

בתבות "ברכה וקללה" פרש בתרגום אונקלוס – "ברכן ולוטין", אף בתרגום יונתן בפרשנותו תרגם "וקללה" "וחילופא". וצריך להבין דלשון חילופא, פרוש חלופ של שני דברים שונים, אף שיש שיכות ביניהם, אבל איך אפשר להגיד שקללה היא 'חילופא' של ברכה?

יש לבאר בזה: דהנה כללות ענין תרגום התורה ללשון ארמית וכיוצא בזה, הוא מצד השעבוד והגלות של בני ישראל שהיה צריך לפרש התורה ללשונות אחרים של אומות העולם, ובענין השעבוד והגלות עצמו יש ב' אופנים: על-פי תרגום אונקלוס, התרגום של בבל – מקום שבו העלם והסתיר הגלות היה בתקף, שם ראו את יסורי הגלות כפי שהם נראים בפשטות: "לוטין" – קללה.

מה שאין-כן על-פי תרגום יונתן וירושלמי, שהיו תרגומים של ארץ ישראל – ששם לא היה העלם והסתיר כל-כך כבבבל – ראו יותר הפנימיות של יסורי הגלות שהם באמת רק "חילופא" שפרשו חלופ של שני דברים שבאותו סוג, כי באמת היסורים בפנימיותם הם גם טוב כמו הברכות, רק שמתחלפים באפן המשכחם.

ועל-דרך מה שכתוב ויענן ויערעב גו' כי פאשר יסר איש את בנו ה' אלקיו מוסר – כדי שיהיה – ושמרת את מצות ה' אלקיו גו' מביאך אל ארץ טובה גו', היינו, שהתכלית של היסורים הוא כדי שבני ישראל יודעו ויכלו לקבל את הגלויים הנעלים של הגאולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי 'תורת מנחם – התועדויות' תש"נ חלק ד עמוד 173 – מתוך 'לקראת שבת')

ראיה ושמיעה

ראה אנכי נתן לפניכם היום (יא, כו)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

איתא בגמרא (ראש השנה כו, א) "אין עד געשה דין" ד"כין דחזיוהו כו' לא מצו חזי ליה זכותא". מה שאין-כן פשהדינים שומעים את הדבר מעדים – אף שברור להם שהעדים אומרים אמת – חזו ליה זכותא.

ונמצא שבראיה מתאמת הדבר הנראה אצל האדם לגמרי, עד שאי-אפשר שיפרך אצלו הדבר, מפיון שהוא עצמו ראה את זה.

מה שאין-כן פשאדם שומע דבר, אפילו אם שומעו ממקור נאמן ומסמך ביותר, יכולים להתעורר בלבם ספקות באמתות הדבר, ואין זה מחלט אצלו בבראיה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(כו) **ראה אנכי נתן וגו', ברכה וקללה.** אלו הברכות והקללות האמורות להלן בפרשת כי-תבוא (כו, יא), שהיו ניתנים לפני כל ישראל בהר-גריזים ובהר-עיבל: תורה כו

וזוהו שפזזוהיר הכתוב: שלמוד התורה וקיום המצוות "אשר אנכי נותן לפניכם היום" צריך להיות אצל האדם באופן של "ראה", שלא יהיו רק כדבר ששומע או מאמין שכן הוא, אלא זה צריך להתאמת ולהתאחד בו כמו דבר שהוא רואה, שהוא בטוח לגמרי באמתיות הדבר, ולא שיך שיהיו בזה שנויים.

(כו) **אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיחַ אִתְּכֶם הַיּוֹם:**

רש"י • אֶת־הַבְּרָכָה • על־מִנַּת אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ.

(כח) **וְהִקְלַלְתָּ אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּסְרִתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיחַ אִתְּכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעֶתֶם: ם**

רש"י • מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיחַ אִתְּכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת וגו' • הָא לְמַדַּת שְׁכָל הַעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הָרִי הוּא סֵר מִכָּל הַדֶּרֶךְ שֶׁנֶּצְטוּי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן אָמְרוּ: (ספרי) 'כָּל הַמּוֹדָה בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה בְּלֹא'.

(כט) **וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה עַל־הָר גְּרִזִּים וְאֶת־הַקְּלָלָה עַל־הָר גְּרִזִּים:**

רש"י • וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה • בְּתַרְגוּמוֹ: 'יֵת מִבְּרִכָּא', אֶת הַמְּבֻרָכִים. עַל־הָר גְּרִזִּים • (סוטה לב) כָּל־פִּי הָר גְּרִזִּים הוֹפְכִין פְּנֵיהֶם, וּפְתָחוּ בְּבִרְכָּה: "בְּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה וגו'". כָּל הָאֲרוּרִים שֶׁבִּפְרָשָׁה, אָמְרוּ תַחֲלָה בִּלְשׁוֹן 'בְּרוּךְ', וְאַחֵר כֵּךְ הִפְכוּ פְּנֵיהֶם כָּל־פִּי הָר עֵיבַל וּפְתָחוּ בְּקָלָלָה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

ברכו והם אשר קללו, אלא שבשעת ברכתם כלפי הר־גרזים הופכין פניהם ופתחו בברכה. ומעיד רש"י: ומה היתה ברכתם? כנגד אותן הקללות המנויים שם בפרשה (לקמן כג, יא-כו) בלשון 'ארור', היו פותחים תחילה בלשון 'ברוך'. כגון: 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' (ראה לקמן כו, טו), וכן כל ה'ארורים' שבפרשה אמרו תחלה בלשון 'ברוך', כשפניהם אל הר גרזים, ואחר־כך הפכו פניהם כלפי הר־עיבל ופתחו בקללה: ארור האיש וגו': תורה ל

(ספרי): תורה כט (כט) וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הָר גְּרִזִּים. וְנָתַתָּה הָאָמֹר כָּאן פִּירוּשׁוֹ כִּמוֹ 'וְשִׁמְתָּ'. וְאֵין הַכּוּוֹנָה לַבְּרָכָה עֲצָמָה, שְׁאִינָה דָּבָר גִּשְׁמִי שִׁיְהִיָּה שִׁיִּיךְ בָּהּ הַנָּחָה וְנִתְיָנָה עַל מְקוֹם כָּל־שָׁהוּ, אֲלֹא פִירוּשׁוֹ בְּתַרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'יֵת מִבְּרִכָּא' – אֶת הָאֲנָשִׁים הַמְּבֻרָכִים – תַּעֲמִיד עַל הָר גְּרִזִּים [וְלֹא 'יֵת בְּרִכְתָּא', שֶׁמִּשְׁמַעוֹ הַבְּרָכָה עֲצָמָה] (גרא):

על הר גרזים. אין פירושו שהמברכים היו עומדים על הר גרזים והמקללים על הר עיבל, שהרי רק הלויים [שהיו עומדים בין שני ההרים] הם אשר

(כו) **אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ.** לֹא זָהוּ גוֹף הַבְּרָכָה, שֶׁתִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה', אֲלֹא כְּלֹמֶר: הַבְּרָכָה הָאֲמֹרָה לְהֵלֵךְ, נִיתְּנָה לָכֶם עַל־מִנַּת אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וגו' (משכ"ל): תורה כח (כח) **מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיחַ אִתְּכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת וגו'.** תִּלָּה הַכְּתוּב אֶת עֲזִיבַת דֶּרֶךְ ה' בְּעוֹן עֲבוֹדַת זָרָה, הָא לְמַדַּת מְלָשׁוֹן זֶה, שְׁכָל הַעוֹבֵד עֲבוֹדַת־זָרָה אֵינוֹ נִחָשֵׁב כְּעוֹבֵד עֲבִירָה אַחַת, אֲלֹא הָרִי הוּא נִחָשֵׁב כְּמִי שֶׁסֵּר מִכָּל הַדֶּרֶךְ שֶׁנֶּצְטוּי יִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת בָּהּ. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל הַמּוֹדָה (הַמְּאֲמִין) בַּעֲבוֹדַת־זָרָה, הָרִי הוּא כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כּוֹלָה

לֹהֵא אֲנִי בְעֶבְרָא דְיִרְדְּנָא אַחֲרֵי אֶרֶץ
מִעֲלֵי שְׁמַשׁ בְּאַרְעָא כְּנַעֲנָא דִּיתֵב
בְּמִישְׁרָא לְקַבֵּל גִּלְגָּלָא בְּסִטְרֵי מִישְׁרֵי מָרָה:

(ל) הֲלֹא־הֵמָּה בְּעֶבֶר הִירְדֵּן אַחֲרֵי דְרָף מְבֹא
הַשֶּׁמֶשׁ בְּאַרְץ הַכְּנַעֲנִי הַיֵּשֶׁב בְּעֶרְבָה מֹל הַגִּלְגָּל
אֵצֶל אֱלֹנֵי מָרָה:

י"א הֲלֹא־הֵמָּה • נְתַן בָּהֶם סִימָן. אַחֲרֵי • אַחֲרֵי הַעֲבֵרַת הִירְדֵּן, הִרְבָּה וְהִלָּאָה לְמַרְחֹק, וְזָהוּ לְשׁוֹן
"אַחֲרֵי", כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "אַחֲרֵי", מְפֻלָּג הוּא. דְּרָף מְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ • לְהֵלֵךְ מִן הִירְדֵּן לְצַד מַעֲרָב. וְטַעַם
הַמִּקְרָא מוֹכִיחַ שֶׁהֵם שְׁנֵי דְבָרִים, שֶׁנִּקְדְּדוּ בְּשְׁנֵי טַעְמִים, "אַחֲרֵי" נִקְדָּה בְּפִשְׁטָא, וְ"דְרָף" נִקְדָּה בְּמִשְׁפָּל וְהוּא
דְּגוּשׁ. וְאִם הָיָה 'אַחֲרֵי דְרָף' דִּיבּוּר אֶחָד, הָיָה נִקְדָּה "אַחֲרֵי" בְּמִשְׁרַת בְּשׁוּפֵר הַפּוּף, וְ"דְרָף" בְּפִשְׁטָא וְרַפָּה.
מֹל הַגִּלְגָּל • רְחוֹק מִן הַגִּלְגָּל. אֱלֹנֵי מָרָה • שָׁכֵם הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית יב): "עַד מְקוֹם שָׁכֵם, עַד אֱלֹן
מָרָה".

לא אֲרִי אֲתוֹן עֲבָרִין יְתַּ נִּרְדְּנָא לְמַעַל לְמִירַת
יְתַּ אֲרַעָא דִּי אֶלְהִכּוֹן יְהִב לְכוֹן וְתִירַתוֹן
יְתַּה וְתִיבּוֹן בַּהּ:

(לא) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הִירְדֵּן לְבֹא לְרִשְׁתָּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם
אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתֶּם־בָּהּ:

י"ב כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הִירְדֵּן וְגו' • נָסִים שֶׁל יִרְדֵּן יְהִי סִימָן בְּיַדְכֶם שֶׁתְּבֹאוּ וְתִירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ.

לב וְתִשְׁרִין לְמַעַבְדַּ יְתַּ כָּל קְנִמְיָא וְיְתַּ דִּינְיָא
דִּי אָנָּה יְהִב קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין:

(לב) וַיִּשְׁמְרֶתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַחֻקִּים וְאַתֶּם
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם:

רש"י כפשוטו - מהדורות לשם

(ספרי): תורה לא
(לא) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הִירְדֵּן
לְבֹא לְרִשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ וְגו'. כִּי הָאֱמֹר
כָּאן, דְּרִשְׁוּהוּ חֻקִּים בְּלִשׁוֹן 'כְּשִׁם'.
וְכָךְ הוּא אוֹמֵר: כְּשִׁם שְׁאֲתֶם עֹבְרִים
אֶת הִירְדֵּן, כִּךְ תְּבֹאוּ לְרִשְׁתָּ אֶת
הָאָרֶץ. וְכֹלֹמֶר, הַנִּסִּים שֶׁל הִירְדֵּן,
הַעֲתִידִים לַהֲעֲשׂוֹת לָכֶם כְּשֶׁתְּבֹאוּ
לְעִבּוֹר אוֹתוֹ, יְהִי סִימָן בְּיַדְכֶם
שֶׁתְּבֹאוּ וְתִירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ. וְכֵן הָיָה
הַנִּסִּים? שֶׁנִּבְקְעוּ מִי הַנָּהָר בְּעִבּוֹרָם
[כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג, י"ז) 'וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁעַ, בֹּזֹאת תַּדְעוּן כִּי אֵל חַי
בְּקִרְבְּכֶם, וְהוֹרֵשׁ יוֹרִישׁ מִפְּנֵיכֶם אֶת
הַכְּנַעֲנִי וְגו' וְהָיָה כְּנוֹחַ כְּפֹת רַגְלֵי
הַכְּנַעֲנִים וְגו' מִי הִירְדֵּן יִכְרַתוּן הַמַּיִם
הַיִּרְדִּים מִלְּמַעְלָה וַיַּעֲמִדוּ נָד אֶחָד וְגו'
וְכָל יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בְּחֶרֶבָה, עַד אֲשֶׁר
תִּמּוּ כָּל הַגּוֹי לְעִבֹר אֶת הִירְדֵּן] (ספרי)

(לש"י): תורה לב

ומוסיף רש"י: וְטַעַם הַמִּקְרָא מוֹכִיחַ
זֹאת, שֶׁתִּיבּוֹת 'אַחֲרֵי' וְ"דְרָף" הֵם שְׁנֵי
דְבָרִים שְׂאִינֶם מְחוּבָּרִים, מֵאַחַר
שֶׁנִּקְדְּדוּ בְּשְׁנֵי טַעְמִים נִפְרָדִים - שִׁישׁ
בְּכָף כְּדִי לְהוֹרֹת שֶׁהַתִּיבּוֹת מוֹפְסָקוֹת
זוֹ מִזֹּו - 'אַחֲרֵי' נִקְדָּה בְּפִשְׁטָא, וְ"דְרָף"
נִקְדָּה בְּמִשְׁפָּל (יְתִיב). וְעוֹד, שֶׁהַדְּלִי"ת
שֶׁבְּרֹאשׁ תִּיבּוֹת 'דְּרָף', הוּא דְּגוּשׁ, עַל
אִף סְמִיכוּתוֹ לְאוֹת יו"ד שֶׁל 'אַחֲרֵי',
וְאִם הָיָה 'אַחֲרֵי דְרָף' מְחוּבָּר יַחְדָּיו
כְּדִבּוּר אֶחָד, הָיָה נִקְדָּה תִיבּוֹת 'אַחֲרֵי'
בְּטַעַם מִשְׁרַת, כְּגוֹן בְּשׁוּפֵר הַפּוּף
(מִהַפֵּף) וְרַק 'דְּרָף' הָיָה נִקְדָּה בְּטַעַם
'מִלָּךְ', כְּגוֹן בְּפִשְׁטָא, וְהָאוֹת דְּלִי"ת
שֶׁבְּרֹאשָׁהּ הִיחֵתָה רַפָּה (גְּרָא):
מֹל הַגִּלְגָּל. אֵין פִּירוּשׁוֹ כְּנִגְדַּת הַגִּלְגָּל
בְּסִמּוּךְ לוֹ, אֲלֹא כְּנִגְדַּת פְּנֵי הַגִּלְגָּל, אִךְ
רְחוֹק מִן הַגִּלְגָּל (בֹּא"י):
אֱלֹנֵי מָרָה. הוּא הָעֵיר שָׁכֵם,
שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית יב, ו) 'וַיַּעֲבֹר אַבְרָם
בְּאַרְץ עַד מְקוֹם שָׁכֵם עַד אֱלֹן מָרָה'

(ל) הֲלֹא הֵמָּה וְגו'. נְתַן בָּהֶם סִימָן
כְּדִי שִׁדְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַנִּסְתָּם לְאַרְץ
הַיֵּכָן מְקוֹמָם שֶׁל שְׁנֵי הָהָרִים הַלְלוּ:
אַחֲרֵי. אֵין פִּירוּשׁוֹ 'לְאַחַר הַדְּרָף' שֶׁל
מְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ, אֲלֹא תִיבּוֹת 'אַחֲרֵי'
מִתְפָּרֶשֶׁת בְּפָנֵי עֲצָמָה, כְּדִי לְהַתְחַבֵּר
לְתִיבּוֹת שֶׁלֹּאֲחֲרֶיהָ: אַחַר הַעֲבֵרַת
הִירְדֵּן הִרְבָּה - כְּלֹמֶר, הָהָרִים הִלְלוּ
אֵינֶם קְרוֹבִים לְשִׁפְתַּת הִירְדֵּן, אֲלֹא
מְשׁוּכִים הֵם מִשֶּׁם וְהִלָּאָה אַחֲרָיו
לְמַרְחֹק. וְזָהוּ לְשׁוֹן 'אַחֲרֵי'. שֶׁכֵּן כָּל
מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'אַחֲרֵי' - וְלֹא 'אַחַר' -
לְשׁוֹן מוֹפְלָג הוּא, וּפִירוּשׁוֹ מְרַחֵק רַב,
אוֹ וְזֶמֶן רַב, הַכֹּל לְפִי הָעֲנִין (רֹאה רִש"י
בְּרַאשִׁית טו, א) (רֹא"ם):
דְּרָף מְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ. אַחַר שֶׁפִּירַשׁ
הַקְּטוֹב שֶׁהֵם 'אַחֲרֵי' הִירְדֵּן, הִרְיָהוּ
מִפְּרֵשׁ לְאִינָהּ צַד הֵם מְשׁוּכִים אַחֲרָיו,
וְאוֹמֵר שֶׁהָהָרִים הִלְלוּ עוֹמְדִים לְהֵלֵךְ
מִן הִירְדֵּן לְצַד מַעֲרָב, שֶׁהוּא הַצַּד
שֶׁשֶּׁם בָּהּ (שׁוֹקַעַת) הַשֶּׁמֶשׁ.

א אליו קמץא ודינא די תשרון למעבד
בארעא דיהב יי אלהא דאברהם לך
למיתתה כל יומא די אתון קמין על
ארעא:

ב אבדא תאבדון ית כל אתרא די פלחו
תמן עממא די אתון קריתין יתהון ית
טעוהון על טורא רמא ועל רמתא
ותחות כל אילן עבוף:

יב (א) אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון
לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבותיך לך
לרשתה כל הימים אשר אתם חיים עליהאדמה:

(ב) אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו-שם
הגוים אשר אתם ירשים אתם את-אלהיהם
על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת פלעץ
רענן:

כ"א אבד תאבדון • אבד, ואחר כך "תאבדון", (ע"י מו) מכאן לעוקר עבודה זרה בארץ ישראל שצריך
לשרש אחריה. את כל המקומות אשר עבדו-שם וגו' • ומה תאבדון מהם? "את אלהיהם" "אשר על
ההרים".

ג ותתרגעון ית אגוריהון ותתברון ית
קמתהון ואשריהון תוקדון בנירא וצלמי
טעוהון תקוצצון ותבדון ית שמיהון מן
אתרא ההוא:

(ג) ונתצתם את מזבחתם ושבחתם את מצבתם
ואשריהם תשרפון באש ופסלי אלהיהם תגדעון
ואבדתם את שמם מן המקום ההוא:

כ"ב מזבח • של אבנים הרבה. מצבה • של אבן אחת, והיא בימוס, (אלטאר) ששנויה במשנה (ע"י מו): 'אבן
שחצבה מתחלתה לבימוס'. אשרה • אילן הנעבד. ואבדתם את שמם • (שם מו) לכנות להם שם לגנאי:
'בית גלגל' קורין לה 'בית פרא'. 'עין כל', 'עין קוז'.

ד לא תעשון כן קדם יי אלהכון:

(ד) לא תעשון כן ליהוה אלהיכם:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

נוספים ביניהם (מהר"ק):
אשרה. כך שמו של אילן הנעבד
בעבודה זרה:
ואבדתם את שמם. פיצד מאבדים
את שמם? על ידי שמחליפים אותו
מעתה לכנות להם שם לגנאי, במקום
השם הקודם שהיה להם. כגון אם
היתה העבודה זרה נקראת 'בית-
גלגל' [שהוא שם של כבוד, מלשון
גל גבוה], קורין לה מעתה 'בית-
פרא' [=שם גנאי, מלשון פריית בור,
הרומז לחפירת בית הפסא]; או כגון
אם היתה נקראת בשם 'עין כל', לומר
שעיני הכל צופות לראותה, מכנים
אותה מעתה 'עין קוז' - לשון מיאוס,
שהעינים קצות ממנה (עבודה זרה מו),
לקיים מה שנאמר 'ואבדתם את שמם'
(מפרשים): תורה ד

ללשון 'את' במשמעות 'מן'
(רא"ם): תורה ג
(ג) מזבח. מהו 'מזבח' ומהו 'מצבה'?
מזבח הוא בנין של אבנים הרבה,
העשוי להקריב עליו קרבנות;
מצבה. אף היא עשויה לעבודה זרה,
אולם היא של אבן אחת, והיא
'בימוס' ששנויה במשנה (עבודה זרה מו),
אבן שחצבה מן ההר מתחלתה
מתוך מחשבה לעשותה לבימוס, הרי
זו אסורה בהנאה [בימוס = מקום
מושב עבודה זרה, שמושיב הצלם
עליה ועובדין את הבימוס עצמו
בעבודה זרה (רש"י שם)]. ולפי שהמזבח
הוא מאבנים הרבה, לכך קרויה
הריסתו בלשון נתיצה, ואילו המצבה
שהיא אבן אחת, ביטולה בלשון
שבירה (נראה רמב"ן בראשית כח יח, הבדלים

יב (ב) אבד תאבדון. כפל הכתוב
ואמר אבד, ואחר כך תאבדון. מכאן
יש ללמוד לעוקר עבודה זרה, שלא
די בעקירה בלבד אלא צריך לשרש
אחריה, כלומר להכרייתה ולבטלה
לגמרי באופן שלא תוכל לצמוח
ולהתחדש שוב. וכגון בעץ האשרה,
שיש לעקור גם את העץ וגם את
שרשיו (עבודה זרה מו) (ב"ב, ורא"ם עפ"י הספרי):
את כל המקומות אשר עבדו שם
וגו' את אלהיהם. אין הכוונה שיתאבדו
'את המקומות' עצמם, אלא שיתאבדו
'מן המקומות' את הנמצא בהם. ומה
תאבדון מהם - את אלהיהם אשר
נמצאים על ההרים, אשר שם עבדו
להם הגוים [ראה רש"י (בראשית ו, יא)
'הנני משחיתם את הארץ' - 'מן
הארץ'. וראה שם דוגמאות נוספות

כ"א • לא-תעשון בן • להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר: "ונתצתם את-מזבחתם ואבדתם את שמם, לא תעשון בן", (ספר) אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח, או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל: 'וכי תעלה על דעתך שישאל נותצין את המזבחות? אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיהם למקדש אבותיהם שיחריבו'.

(ה) כי אם-אלהמקום אשר-יבחר יהוה אלהיכם
מכל-שבטיכם לשום את-שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה:

כ"א • לשכנו תדרשו • (ספר) זה משכן שילה.

(ו) והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת
מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם
ונדבתיכם ובכרת בקרבם וצאנכם:

כ"א • וזבחיכם • שלמים של חובה. מעשרתיכם • מעשר בהמה ומעשר שני לאכל לפנים מן החומה.
תרומת ידכם • אלו הבכורים, שנאמר בהם (דברים כ): "ולקח הפהן השנא מידך". ובכרת בקרבם • לתתם לכהן, ויקריבם שם.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מעשרותיהם. לא כל המעשרות שוים, שיש מהם שאין מביאים אותם לבית המקדש, כגון תרומה ומעשר ראשון הניתנים לכהן וללוי לאכילה בכל מקום, אלא הכתוב מדבר במעשר-בהמה (ויקרא כו, לב) שיש להקריבו בקרבן, והזהיר פאן 'הבאתם שמה', להביאם דווקא בבית המקדש, וכן מעשר שני, שאף שאין מביאים אותו לבית המקדש, יש להביאו לירושלים ולאכול אותו לפנים מן החומה ובשילה, הנה המעשר נאכל בכל המקום שהמשכן נראה משם (ובאים קיד):

תרומת ידכם. איזוהי התרומה שמביאים אותה בידים אל המקום אשר יבחר ה' אלו הבכורים, שלכך נקראו 'תרומת ידכם', על שם שנאמר בהם (לקמן כו, ד) 'ולקח הפהן השנא מידך' (רבינו הלל):

ובכורות בקרבם. את הבכורות, אין הבצלים צריכים כלל להביא לירושלים, אלא רק לתתם לפהן על מנת שהוא יביאם ויקריבם שם (ראה במדבר יח, טו). ואזהרת 'הבאתם שמה' אל הפהן נאמרה, שלא יקריבם במקום אחר (משכ"ל): תורה ז

ישמעאל, מדוע הוצרך הכתוב לצוות ולהזהיר את ישראל על כך, וכי תעלה על דעתך שישאל נותצין את המזבחות? אלא כך יש לדרשו: שלא תעשו כמעשיהם של הגוים, ואז יגרמו עונותיהם לבית מקדש אבותיהם שיחריבו (ספר) (גרא): תורה ה

(ה) לשכנו תדרשו. תיבת 'לשכנו' נראית יתירה, ודרשוה חכמים - זה משכן שילה. כלומר, האיסור להקריב בקמות שבשאר מקומות חוץ מהמקדש [איסור הבמות], יהא נוהג לא רק פאשר יעמוד בית המקדש הקבוע בירושלים, אלא אפילו לפני כן, כאשר המשכן הערבי שהיה במקדש הוקם בשילה, גם אז נאסרו להקריב בקמות (כאשר יבאר להלן פסוק ט) (ר"ד, ב"ב): תורה ו

(ו) וזבחיכם. 'זבח' הוא פינוי לקרבן שלמים [הנאכל בחלקו לבצלים, שלא בקרבן 'עולה' הנקרב כליל לה']. והכתוב מדבר פאן בשלמים של חובה [כגון שלמי עצרת (ויקרא כג, ט)], שהרי שלמי נדבה כבר מוזכרים בהמשך הפסוק 'ונדריכם ונדבתיכם' (גרא):

(ד) לא תעשון בן לה' אלהיכם. לא פירש הכתוב מה בא לאסור, אלא שהדבר מובן מן האמור אחריו (פסוק ה), שאין להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום המיוחד לכך אשר יבחר ה' לקבועו במקום מקדש להקריב קרבנות. ולשון 'לא תעשו בן' מוסב על המוזהר למעלה (פסוק א): 'המקומות אשר עבדו שם הגוים'; הם עבדו את אליליהם במקומות הרבה, אבל אתם 'לא תעשו בן' להיות לכם מקומות הרבה לעבודת קרבנות, כי אם במקום אחד - האחד - אשר יבחר ה' וגו'. דבר אחר - דרך אחרת לפרש את הדברים: לפי שנאמר לעיל (פסוק א) 'ונתצתם את מזבחתם, ואבדתם את שמם', בא הכתוב להזהיר 'לא תעשון בן לה' אלהיכם', מפאן אזהרה למוחק את השם - המוחק אחד משבעה שמות הקודש של הקב"ה, ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה. ולא הוצרך הכתוב לאסור זאת, אלא ללמדנו שאפילו שלא בדרך ביזיון, כגון המוחק משום שהוא זקוק לגייר חלק, או הנותץ משום שהוא צריך לאבן, אף הוא עובר באיסור זה. דבר אחר אמר רבי

שיעור יומי ליום ראשון כ"א מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יב - פרשת ראה לא

(י) וְאֶכְלֶתֶם-שֶׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמֹחֶתֶם
בְּכָל מִשְׁלַח יְדֵכֶם אֹתָם וּבְתִיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ:

רש"י • אֲשֶׁר בִּרְכָךְ ה' • (ספרי) לפי הברכה, הבא.

(ח) לֹא תַעֲשֹׂן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם
אִישׁ כָּל-הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו:

רש"י • לֹא תַעֲשֹׂן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים וְגו' • מוסב למעלה, על "כי אתם עוברים את הירדן וגו'", כשתעברו את הירדן, מיד מתרים אתם להקריב בבמה כל י"ד שנה של כבוש וחלוק. ובבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח והוא פשר להקריב בו חטאות ואשמות, נדרים ונדבות. אבל בבמה, אין קרב אלא הנדר והנדב, וזהו: "איש כל הישר בעיניו", נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם, ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בבמה (ובחים קיז).

(ט) כִּי לֹא-בִאתֶם עַד-עֵתָה אֶל-הַמְנוּחָה וְאֶל-
הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ:

רש"י • כִּי לֹא-בִאתֶם • (ספרי) כל אותן י"ד שנה. עד-עתה. כמו עדין. אֶל-הַמְנוּחָה • (ובחים קיט) זו שילה. הַנַּחֲלָה • זו ירושלים.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שאתם מתנדבים מרצונכם הטוב, על-ידי 'שישר בעיניכם' להביאם, ולא על-ידי חובה, אותם הקרבנות בלבד תקריבו בבמה (ספרי: תורה ט)
(ט) כִּי לֹא בִאתֶם. זהו טעם להיתר הבמות: כי במשך כל אותן י"ד שנה לא באתם אל המנוחה ואל הנחלה, לפי שתהיו עסוקים וטרוידים בכיבוש הארץ וחלוקתה (הוכרח, עמק הנצי"ב):
עד עתה. כמו עדיין - שבאותה תקופה, עדיין לא באתם:
אל המנוחה. היכן היתה 'המנוחה' שפיון שבאו לשם נאסרו שוב הבמות? זו שילה, שאז נחו מהכיבוש, וכאשר הוקם שם המשכן [ונתבטל אותו שבגלגל] נעשה דינו במשכן קבוע, כמו בתקופת המדבר שהיה אסור להקריב בבמה שום קרבן, ואפילו נדרים ונדבות (מפרשים):
הנחלה. זו ירושלים שהיא נחלת עולם, וכיון שנבנה בית המקדש בירושלים, נאסרו הבמות לעולם (ספרי) (ורא: תורה י

כשתעברו את הירדן, הרי מיד מותרים אתם להקריב קרבנותיכם גם בבמה, ואף-על-פי שהמשכן היה קיים ועומד בגלגל, מכל מקום במשך כל י"ד שנה של כיבוש וחלוק הארץ, אינכם צריכים להביא את הכל למשכן, אלא גם הבמות מותרות לכם להקריבה; ואולם גם בבמה שהתרתם לכם, לא תקריבו את כל סוגי הקרבנות מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא הולך עמכם במדבר. כי אין דין הבמות דומה למשכן, שכן המשכן נתקדש ונמשח בשמן המשחה (ראה ויקרא ח, י) ולכן רק הוא כשר להקריב בו הכל: הן חטאות ואשמות, והן נדרים ונדבות, אבל בבמה שהיחיד עושה לעצמו, אין קרב בו אלא קרבן הנדר והנידב (נדרים ונדבות) בלבד, אבל חטאות ואשמות שהן חובה, תביאו רק אל המשכן בגלגל. וזהו שמפרש הכתוב 'איש כל הישר בעיניו', כלומר, אלו קרבנות אתם רשאים להקריב בבמה בשעת ההיתר - נדרים ונדבות

(ז) אֲשֶׁר בִּרְכָךְ ה'. מוסב על האמור בפסוק הקודם: 'והבאתם שמה וגו' ונדרים ונדבותיכם. שלפי מדת הברכה אשר ברכך ה', כך הבא לו נדרים ונדבות (ספרי: תורה ח)
(ח) לֹא תַעֲשֹׂן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים וְגו'. לא פירש הכתוב מהו הדבר 'אשר אנחנו עושים פה היום' שעליו הוא מזהירם 'לא תעשו'. וכך פירשו רבותינו: הואיל ויש זמנים שבהם מותר להקריב ב'במה', ויש זמנים שבהם אסור להקריב בבמה וחייבים להביא הכל אל המקום אשר יבחר ה', בא הכתוב לפרש לך, שאף בזמן 'היתר הבמות' לא הותרו אלא קרבנות של נדר ונדבה בלבד, אבל קרבנות חובה, כגון חטאת ואשם, אינם קריבים בבמה אף בשעת היתר הבמות [כגון בארבע עשרה שנים הראשונות לכניסתם לארץ, כאשר המשכן עמד בגלגל]. ומאמר הכתוב 'לא תעשו' וגו' מוסב למעלה, על האמור לפני כן: כִּי אֹתָם עוֹבְרִים אֶת הַיִּרְדֵּן וְגו' (לעיל יא, לא) - וכלומר,

יִתְעַבְּרוּן יַת נִדְרָא וְתִתְבּוֹן בְּאַרְעָא דִּי
אַלְהֵיכֶם מִחֲסַן יִתְכוֹן וְיִנִּיחַ לְכוֹן מִכָּל פְּעָלֵי
דְּכַבִּיכוֹן מִסְחֹר סְחֹר וְתִתְבּוֹן לְרַחֲצָן:

(י) וְעִבְרַתְם אֶת־הִירְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאַרְץ אֲשֶׁר־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהִנִּיחַ לָכֶם מִכָּל־אִיְבֵיכֶם
מִסְכִּיב וַיִּשְׁבַּתֶּם־בְּטָח:

י"א וְעִבְרַתְם אֶת־הִירְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאַרְץ • שְׁתַּחֲלִקוּהָ, וַיְהִי כָּל אֶחָד מִכִּיר אֶת חֲלָקוֹ וְאֶת שִׁבְטוֹ. וְהִנִּיחַ
לָכֶם • לְאַחַר כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק וּמְנוּחָה (שופטים ג) מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה', לְנַסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֵין זֶה אֶלָּא
בִּימֵי דָוִד. אַז.

♦ יום שני כ"ב מנחם-אב ♦

י"א וַיְהִי אֶתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֲלֵהֶכוֹן בְּה
לְאַשְׁרָאָה שְׁכֻנְתָּהּ תִּמְן לְתִמְן מִיתוֹן יַת כָּל
דִּי אָנָּא מִפְּקֵד יִתְכוֹן עֲלֻתִיכוֹן וְנִכְסֵת
קוּדְשִׁיכוֹן מַעֲשְׂרֵתִיכוֹן וְאַפְרָשׁוֹת יִדְכוֹן וְכָל
שְׁפָר נִדְרִיכוֹן דִּי תִדְרִין קֳדָם יִי:

(י"א) וְהִנֵּה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ
לִשְׁכֹּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר אָנְכִי
מִצְוֶה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעֲשְׂרֹתֵיכֶם
וְתִרְמֹת יִדְכֶם וְכָל מִבְּחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ
לַיהוָה:

י"ב וְהִנֵּה הַמָּקוֹם וְגו' • בְּנוּ לָכֶם בֵּית הַבְּחִירָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדוֹד (ש"ב ח): "וַיְהִי כִּי־יָשַׁב הַמֶּלֶךְ
בְּבֵיתוֹ וְה' הִנִּיחֵהוּ מִכָּל־אִיְבָיו מִסְכִּיב, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־נִתָּן הַנְּבִיא: רְאֵה נָא אָנְכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֲרוֹן
הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִירֵיעָה". שָׁמָּה תָּבִיאוּ וְגו' • לְמַעַלְהָ אָמֹר לְעִנִּין שִׁילָה, וְכָאן אָמֹר לְעִנִּין יְרוּשָׁלַיִם,
וְלִכְךָ חֲלָקֶם הַכְּתוּב, לִיתֵן הָתֵר בֵּין זֶה לְזֶה: מִשְׁחָרְבָה שִׁילָה וּבָאוּ לְנוֹב, וְחָרְבָה נוֹב וּבָאוּ לְגִבְעוֹן, הֵיוּ הַבָּמוֹת
מִתְרוֹת עַד שֶׁבָּאוּ לִירוּשָׁלַיִם. מִבְּחַר נִדְרֵיכֶם • מִלְּמַד שֶׁיָּבִיאוּ מִן הַמִּבְחָר.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אסורות, וְאֶת כָּל הַקְּרָבֹת הָיוּ חִיִּיבִים
לְהִבִּיאַ לְשָׁם, וְלִכְךָ חֲלָקֶם הַכְּתוּב -
וְלֹא כָּלֵל אֶת תְּקוּפַת שִׁילָה וְתִקּוּפַת
יְרוּשָׁלַיִם בְּאִיסוּר אֶחָד - כְּדִי לִיתֵן
הֵיתֵר בֵּין זֶה לְזֶה, שְׁבִין שְׁתֵּי הַתְּקוּפּוֹת
הָיוּ הַבָּמוֹת מוֹתְרוֹת, לְלַמֶּדֶךָ
שֶׁמִּשְׁחָרְבָה שִׁילָה וּבָאוּ לְעִיר נוֹב
[שָׁם עָמַד הַמֶּשֶׁכֶן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה]
וְחָרְבָה נוֹב וּבָאוּ לְעִיר גִּבְעוֹן [שָׁם
עָמַד הַמֶּשֶׁכֶן אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע שָׁנָה],
בְּמִשְׁךָ כָּל חֲמִישִׁים וְשִׁבְעֵי הַשָּׁנִים הִלְלוּ
הָיוּ הַבָּמוֹת מוֹתְרוֹת, עַד שֶׁבָּאוּ
לִירוּשָׁלַיִם וּבְנוּ שָׁם בֵּית הַבְּחִירָה,
וְנֶאֱסְרוּ הַבָּמוֹת לְעוֹלָם (ובאים ק"ט):
מִבְּחַר נִדְרֵיכֶם. אֵין הַכּוּוֹנָה כִּי רַק
הַקְּרָבֹת הַמוֹבְחָרִים יָבִיאוּ אֶל בֵּית ה',
וְאוֹתָם שְׂאִינִם מוֹבְחָרִים יִקְרִיבוּ בְּכָל
מָקוֹם, אֶלָּא הַכְּתוּב מִלְּמַד עַל כָּלֵל
הַקְּרָבֹת, כִּי מִדָּה רְאוּיָהּ הִיא שְׂוִיבִיאוּ
מִן הַמוֹבְחָר - כְּלוּמַר, לְבַחֲרוֹ לְקָרְבָן
בְּהֵמָה מִשּׁוּבַחַת וְטוֹבָה (ספרי)
(מהר"י ק): תורה יב

(י"א) וְהִנֵּה הַמָּקוֹם וְגו'. בְּנוּ לָכֶם
בֵּית־הַבְּחִירָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'
בִּירוּשָׁלַיִם. כְּלוּמַר, לְאַחַר שֶׁתָּבִיאוּ
אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַבְּחִירָה, אִזּוֹ תִּדְרֹשׁוּ
בְּה' אֲשֶׁר יוֹרֶה לָכֶם הֵיכָן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר לְמוֹשֵׁב לוֹ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדוֹד
(שמואל"ב ז, א-ב): "וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ
בְּבֵיתוֹ וְה' הִנִּיחֵהוּ לֹא מִסְכִּיב מִכָּל
אִוִּיָּבָיו, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נִתָּן הַנְּבִיא
רְאֵה נָא אָנְכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים
וְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִירֵיעָה
[וְכִי כִּי רָאִיו שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בְּבֵית
מְפוֹאֵר, בְּעוֹד אֲרוֹן הָאֱלֹקִים שׁוֹכֵן
בְּאוֹהֶל עֲרָאִי הָרִי מַעֲתָה עֲלֵינוּ לְבָנוֹת
אֶת בֵּית הַבְּחִירָה]:
שָׁמָּה תָּבִיאוּ וְגו' עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם
מַעֲשְׂרֹתֵיכֶם וְגו'. כָּל זֶה כִּכֵּר הוֹפֵר
לְמַעַלְהָ (פסוקים י"ד) וְהוֹפֵר כָּאֵן שׁוֹב,
שְׁכֹן לְמַעַלְהָ אָמֹר הַדָּבָר לְעִנִּין
מִשְׁכֵּן שִׁילָה (כְּמִבְּחָר לְעִיל) וּכָאן
הוּא אָמֹר לְעִנִּין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
בִּירוּשָׁלַיִם. שְׁכֹמֵן שְׁנִיָּהּ הָיוּ הַבָּמוֹת

(י) וְעִבְרַתְם אֶת הִירְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם
בְּאַרְץ. פְּסוּק זֶה הוּא כְּהַקְדָּמָה לְמִצְוָה
הָאֲמוּרָה בְּפִסְק הַבָּא, שְׁנַצְטִינוּ
לְבָנוֹת אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הַקְּבֹועַ. וּפִירֵשׁ
לָהֶם כָּאֵן שֶׁלֹּא יִתְחַיִּיבוּ בְּכָף מִיָּד
בְּכַנְיָסָתָם לְאַרְץ, אֶלָּא לְאַחַר
שִׁתְקִינְיָמוֹ שְׁנֵי תְנָאִים: הָאֶחָד -
וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאַרְץ, כְּלוּמַר מִשְׁתַּחֲלָקוּהָ
(אֶת הָאָרֶץ) בִּיְדֵיכֶם וַיְהִי כָּל אֶחָד
מִכִּיר אֶת חֲלָקוֹ וְאֶת שִׁבְטוֹ. וְהַתְנָאִי
הַשֵּׁנִי -
וְהִנִּיחַ לָכֶם מִכָּל אִיְבֵיכֶם. שְׁפִירוּשׁוֹ:
מְנוּחָה גְּמוּרָה וּמְנוּחָה לְטַט מִכָּל
הָאִוִּיָּבִים. וְכָאֲשֶׁר יִתְמַלְאוּ אֵלּוּ שְׁנֵי
הַתְנָאִים, לְאַחַר כִּיבוֹשׁ וְחִלּוּק הָאָרֶץ,
וְלְאַחַר שֶׁתְּהִיָּה לָכֶם מְנוּחָה מִכָּל
הַגּוֹיִם, אֶפִּילוֹ מִן אוֹתָם מִקְצֵת הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנַסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל
(שופטים ג, א) - וְאֵין זֹאת אֶלָּא בִּימֵי דָוִד
- רַק אִזּוֹ חֲלָה מִצְוֹת בִּנְיָן בֵּית הַבְּחִירָה,
הַמְּפוֹרָשֶׁת לְחֵלֶן (יוסף־ההלל, בא"י
באמ"ח): תורה יא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 617)

המקום אשר יבחר ה' אליכם בו לשכון שמו שם (יב, יא)

הקשה בספר החיים (לאחי המהר"ל), מדוע לא נאמר בשום מקום בתורה 'ירושלים' בפרוש. ותרגן, שבכל מקום שיהודי מתפלל לה', הרי זה מקום שה' בחר בו. ולכן מתפללים לצד ירושלים, כי היא קיימת בכל מקום, גם בחוץ לארץ. ולפי זה מבאר מה שאמרו כל הדר בחוץ לארץ כאלו אין לו אלקה, שהפנה לדירת קבע, כאשר האדם אינו חושב כלל על הגאולה. אבל מי שגר שם וחושב אודות משיח וארץ ישראל, וכמו בעת התפלה שפונה לצד ארץ ישראל, הרי מקומו הוא המקום אשר יבחר ה'.

(יב) וישמחתם לפני יהוה אלהיכם אתם ובניכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם:

יב ותחדיו קדם יי אלהכון אתיו ובניכון ובנותיכון ועבדיכון ואמהתיכון ולואה די בקרויכון ארי לית לה חלק ואחסנא עמכון:

(יג) השמר לך פן תעלה עלתיך בכל-מקום אשר תראה:

יג אסתמר לך דילמא תסק עלותך בכל אתרא די תחזי:

רש"י • (ספרי) לתן "לא תעשה" על הדבר. בכל-מקום אשר תראה • אשר יעלה בלבך, אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו בהר הכרמל.

(יד) כי אם-במקום אשר יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה:

יד אלהו באתרא די יתרעי יי בחד מן שבטיך תמן תסק עלותך ותמן תעבד כל די אנא מצוהך:

רש"י • באחד שבטיך • בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר: "מכל שבטיכם", הא כיצד? כשקנה דוד את הגלן מארונה היבסי, גבה הזהב מכל השבטים, ומכל-מקום הגלן בחלקו של בנימין היה.

(טו) רק בכל-אות נפשך תזבח ו אכלת בשר בברפת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל-שעריך הטמא והטהור ואכלנו בצבי וכאיל:

טו לחוד בכל רעות נפשך תפוס ותיכול בשרא בברפתא דיי אלהך די יהב לך בכל קרויך מסאבא ודכיא וכלגה בבשר טבא ואילא:

רש"י • רק בכל-אות נפשך • במה הכתוב מדבר? אם בבשר תאנה, להתיירה להם בלא הקרבת אמונים,

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בשקנה דוד את הגורן (מקום לדישת תבואה) **מארונה היבסי** – שהוא המקום שעליו הוקם המקדש בהר המוריה – **גבה דוד את הזהב מכל השבטים**, כדי שלכלם יהיה חלק ושוותפות בקנין מקום המקדש לה, לקיים מה שנאמר 'מכל שבטיכם'. **ומכל מקום הגורן** עצמו שעליו נבנה הבית, הרי היה בחלקו של בנימין, והוא האמור כאן 'באחד שבטיך' (ספרי) (א"א) תורה טו

(טו) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר. הכתוב מלמד שישנה

על-פי הוראתו של נביא, כגון במעשה אליהו בהר-הכרמל שהעלה קרבנות על מזבח מחוץ למקדש [כדי להוכיח לנביאי הבעל כי ה' הוא האלקים (ראה מלבי"ם יח)]. ובנימין כבר עמד הבית בירושלים, וכבר נאסרו הבמות (ספרי) (רא"ם, גר"א) תורה יד **(יד) באחד שבטיך. בחלקו של בנימין.** שם נבנה בית המקדש בירושלים. ומוסיף רש"י: כאן נאמר 'באחד שבטיך' ואילו למעלה (בפסוק ה) **הוא אומר** כי המקום אשר יבחר ה', הוא 'מכל שבטיכם', הא כיצד?

(יג) השמר לך. עד כאן דיבר הכתוב בלשון 'מצות עשה' [והבאתם שמה' (פסוק ו); 'שמה תביאו' (פסוק יא)]. וכאן שנה הכתוב ונקט לשון 'השמר לך פן...' כדי להוסיף וליתן גם 'לא-תעשה' על הדבר. נמצא שהמקריב קרבנות מחוץ למקדש, מבטל מצות 'עשה' ועובר גם על 'לא תעשה' (גר"א): **בכל מקום אשר תראה.** כלומר, בכל מקום אשר יעלה בלבך. והדגיש זאת הכתוב כדי ללמד, שאיסור הבמות הוא רק במקום אשר יעלה בלבך, אבל פעמים שאתה מקריב בבמה

הרי הוא אמור במקום אחר: "כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר וגו'", במה זה מדבר? בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום, לכל פדו על מום עובר? תלמוד לומר: "רק". תזבח ואכלת. (בכורות טו. יבמות עג) אין לה בהם היתר גיזה וחלב אלא אכילה על ידי זביחה. הטמא והטהור • לפי שבאו מנחם קדשים שנאמר בהם (ויקרא ז): "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל", הוצרך להיתר בו שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת. **פצבי וכאיל • שאין קרבן בא מהם. פצבי וכאיל • לפטרן מן הזרוע והלחינים והנקבה.**

(טז) רק הדים לא תאכלו על-הארץ תשפכנו בפנים: טז לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תשפגה כמאי:

טז"א רק הדים לא תאכלו • אף-על-פי שאמרתי שאין לה בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו. תשפכנו בפנים • לומר לה שאין צריך פסוי. דבר אחר: הרי הוא פנים, להכשיר את הזרעים. (ספרי. חולין עז).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(טז) רק הדים לא תאכלו. איסור אכילת דם נאמר בספר ויקרא (יז י"ב) 'כי נפש הבשר בדם היא, ואני נתתי לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר, על פן אמרתי לבני ישראל כל נפש מקם לא תאכל דם'. יכול הייתי לומר, שאין האיסור אלא בדם הראוי לזריקה על המזבח, אבל דם בהמה שנפסלה במומה לקרבן יהיה מותר, לכך חזר הכתוב והשיעור כאן 'רק הדים לא תאכלו', שאף-על-פי שאמרתי שאין לה בו זריקת דם במזבח, מכל מקום איסור הדם במקומו עומד, שלא תאכלנו (גרא):

תשפכנו בפנים. מה הוצרך הכתוב להוסיף זאת, והרי פשוט הוא שדבר האסור באכילה, ניתן לשפכו על הארץ בפנים? אלא לומר לה שאין דם בהמה צריך פסוי, בשונה מדם חיה ועוף שיש לקיים בהם מצות כיסוי הדם [שנאמר (ויקרא יז יא) 'ואיש איש מבני ישראל וגו' אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל, ושפך את דמו וכו' (ספרי. חולין פד) (גרא)]. דבר אחר יש ללמוד מלשון שפיכת הדם 'פנים' - לענין הכשר טומאה, שגם הדם הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים לקבל טומאה [וכמו ששינוי (מכשירין פ"ז מ"ד): שבעה משקין הן, הטל והמים היין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים] [חולין לה] (ספרי): תורה יז

רק אכילה שהיתרה בא על-ידי זביחה, דהיינו אכילת הבשר, היא לבדה מותרת (רא"ם): הטמא והטהור יאכלנו. כלומר אדם טמא ואדם טהור, שניהם רשאים לאכלו. ומה חידוש יש בדבר? לפי שבאו מנחם קדשים - מאחר שהבהמות הללו לפני פדיון הרי היו בכלל 'קדשים', והיתה קדושתם כקדושת הקרבנות שנאמר בהם (ויקרא ז יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, לכך הוצרך הכתוב להיתר בו שטמא וטהור אוכלים מבשרו בקערה אחת, ואין לחוש לכך שהבשר נטמא והטהור אוכלו, כי לענין טומאה הוא כחולין גמור, ודינו כפצבי וכאיל שאין קרבן בא מהם כלל [לפי שהם ממין חיה ולא ממין בהמה], ואין צורך לאכול בשרם בטהרה (גרא):

פצבי וכאיל. אחר שהשיעור הכתוב שהטמא והטהור יאכלנו, למה האריך עוד ליתן בהם דוגמא 'פצבי וכאיל' אלא ללמדנו דין נוסף בקדשים שנפדו, והוא לפטרן מן החיוב ליתן לכהן את הזרוע והלחינים והנקבה, שהיא מצוה הנוהגת בכל בהמת חולין [לא בחיה, ולא במוקדשין]. ולמדנו הכתוב שלענין מצוה זו, הקדשים הפדויים אינם כחולין, ופטורים ממתנות כהונה הללו כפי שהצבי והאיל פטורים מהן (ספרי) (מפרשים): תורה טז

זביחה ואכילת בשר המותרת בכל מקום. אף לא נהפך שמה (באיזו זביחה) הכתוב מדבר? אם תפרש כי המקרא הזה מדבר בבשר-תאנה [=בהמה שלא נשחטה לשם קרבן, אלא לצורך אכילת בשרה בלבד], והכתוב בא כאן להיתרה להם לאחר בניסתם לארץ, לשחטה ולאכלה בכל מקום בלא הקרבת אימורים, הרי הוא כבד אומר זאת במקום אחר (לקמן פסוק ב) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אוכלה בשר וגו'; אם פן במה כתוב זה מדבר - בבהמות קדשים שהוקדשו לקרבן, אלא שנפל בהם מום הפוסל אותם מלהקריבם לה, ועליהם בא הכתוב ללמד שדינם שיפדו מקדושתם (ראה ויקרא כז יא) ויאכלו בכל מקום בסתם בשר של חולין. ומוסיף רש"י: יכול הייתי לומר שהקדשים יפדו מחמת כל מום שהוא, ואפילו על מום עובר (=מום העשוי להתרפאות לאחר זמן) - תלמוד לומר 'רק', שהוא לשון מיעוט, ללמד שרק בעלי מומים קבועים הנפסלים לקרבן לגמרי יכולים להפדות, אבל בעל 'מום עובר' אינו יכול להפדות, אלא ימתין עד שיעבור מומו ויקריבנו (ספרי) [חולין טז: בבכורות לה]:

תזבח ואכלת בשר. הכתוב מוסיף לבאר דיני קדשים שנפדו, ואומר, כי אף לאחר פדיונם לא הותר בהם הכל, ואין לה בהם היתר גיזה וחלב - לגזוז צמרם, ולהשתמש בחלבם, אלא

יז) לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ וְצֹאנְךָ וְכָל-נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ וְנִדְבָתֶיךָ וְתִרְוַמַת יָדְךָ:

יח) לֹא-תוֹכַל • בָּא הַפְּתוּחַ לִתֵּן "לֹא תַעֲשֶׂה" עַל הַדָּבָר. לֹא-תוֹכַל • רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-קֶרְחָה אוֹמֵר: יִכְלֹ אִתָּהּ, אֲבָל אֵינָךְ רִשְׁאִי. כִּי־צֵא בּוֹ: (יהושע טו) "וְאַתָּה הִיבּוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם", כּוֹלִים הָיוּ, אֲלֵא שְׂאִינָן רִשְׁאִין, לִפִּי שְׁפָרַת לָהֶם אֲבָרְהָם בְּרִית כְּשֶׁלָּקַח מֵהֶם מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה. וְלֹא יְבוּסִים הָיוּ אֲלֵא חֲתָיִים הָיוּ, אֲלֵא עַל שֵׁם הָעִיר שְׂשֻׁמָּה יְבוּס, כִּף מְפֹרָשׁ בְּפָרְקֵי דְרָבִי אֱלִיעֶזֶר (פ' לז), וְהוּא שְׁנָאֵמַר (שמואל ב ה): "כִּי אִם-הִסְרִיךְ הָעוֹרִים וְהַפְּסָחִים", צוּרוֹת שֶׁכָּתְבוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁבוּעָה. וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ • אֲזַהֲרָה לְכֹהֲנִים. וְתִרְוַמַת יָדְךָ • אֵלּוּ הַבִּפּוּרִים.

יח) כִּי אִם-לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֵּאָכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אִתָּהּ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהָלֹוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשִׁמְחָתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַשְׁלַח יָדְךָ:

יח) לִפְנֵי ה' • לִפְנֵים מִן הַחוּמָה. וְהָלֹוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ • אִם אֵין לָךְ לַתַּת לוֹ מַחְלָקוֹ, כְּגוֹן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, תֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי! אֵין לָךְ מַעֲשֵׂר עֲנִי, הִזְמִינָהוּ עַל שְׁלֵמִיד.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וְתִרְוַמַת יָדְךָ. אֵלּוּ הַבִּפּוּרִים (ראה רש"י לעיל פסוק ו). וְגַם אֲזַהֲרָה זֶה לֹא נִצְרָכָה אֲלֵא לְכֹהֲנִים, שְׁלֹא יֵאָכְלוּ אֶת הַבִּיבּוּרִים מִחוּץ לְעִיר (ספרי (משכ"ל): תורה יח

יח) לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֵּאָכְלֶנּוּ. 'לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ' הָאָמֹר כָּאן, אֵין פִּירוּשׁוֹ בַּתְּחוּם הָעוֹרָה, אֲלֵא לִפְנֵים מִן הַחוּמָה הַמְקִיפָה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּתוֹכָהּ (רא"ם, באמ"ח):

וְהָלֹוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ. מִה עֲנִין הָלֹוִי לְכָאן, וְהֵלֵא הַמַּעֲשֵׂר-הָרִאשׁוֹן הַנִּיתֵן לְלֹוִי מוֹתֵר לוֹ לֵאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם? אֲלֵא כִּף פִּירוּשׁוֹ: אִף אִם אֵין לָךְ לַתַּת לוֹ מַחְלָקוֹ, כְּגוֹן שְׂאִין לָךְ עֵתָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, תֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר-עֲנִי [שְׁעַל פִּי הָרֹב הָלֹוִי עֲנִי הוּא, שְׁהָרִי אֵין לוֹ נִחְלָה בְּאֶרֶץ]. וְאִם אֵין לָךְ עֵתָה מַעֲשֵׂר-עֲנִי, הִזְמִינָהוּ עַל שְׁלֵמִיד לְהַאֲכִילוֹ מִבֶּשֶׂר וְזָבַח הַשְּׁלָמִים שְׁלָךְ, שֶׁהַבָּאֵת מִנְדְרֶיךָ וְנִדְבָתֶיךָ. וְזֶה שְׁנָאֵמַר 'לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֵּאָכְלֶנּוּ אִתָּהּ וְהָלֹוִי', כִּי הַשְּׁלָמִים הֵם מִן הַקֶּרְבָּנוֹת הַנֶּאֱכָלִים לִפְנֵי ה' (ספרי (משכ"ל): רש"י ר"ה יב): תורה יט

מֵהֶם קָנָה אֲבָרְהָם אֶת הַמִּעְרָה (בראשית כג, ג), אֲלֵא עַל שֵׁם הָעִיר שְׂשֻׁמָּה יְבוּס, אֲשֶׁר בָּהּ יֹשְׁבוּ, נִקְרָאוּ 'יְבוּסִים'. כִּף מְפֹרָשׁ בְּפָרְקֵי דְרָבִי אֱלִיעֶזֶר (פרק לו); וְהוּא שְׁנָאֵמַר (שמואל ב ה, ו) 'לֹא תָבוֹא הַנָּה כִּי אִם הִסְרִיךְ הָעוֹרִים וְהַפְּסָחִים' [אַחַר שֶׁמָּרְדוּ הַיְבוּסִים הִלְלוּ וְהוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹרִישָׁם, אָמְרוּ לְדָוִד שְׁלֹא יִכְבוֹשׁ אֶת הַיְבוּסִי עַד שֶׁיִּסָּר תְּחִילָה אֶת 'הָעוֹרִים וְהַפְּסָחִים'] שֶׁהֵם הַצִּלְמִים שֶׁהָעִמִּידוּ הַיְבוּסִים בְּעִיר - אֶחָד בְּדָמוֹת עוֹר וְאֶחָד בְּדָמוֹת פֶּסֶח - שֶׁכָּתְבוּ עֲלֵיהֶם לְאוֹת וּלְזִכְרוֹן אֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָהֶם אֲבָרְהָם אֲבִינוּ בְּשַׁעֲתוֹ, שְׁלֹא יִפְגְּעוּ יִשְׂרָאֵל בָּהֶם לְרָעָה. וְזֹאת כִּדִּי שְׁלֹא יִדְמוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבוּעָה (מהר"ק):

וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ. אִיסוּר זֶה, שְׁלֹא לֵאָכְלוֹ אֶת הַבְּכוֹר 'בְּשַׁעֲרֶיךָ' אֲלֵא בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', הוּא אֲזַהֲרָה לְכֹהֲנִים בְּלִבְדּוֹ, שֶׁהַבְּכוֹר נִיתֵן לָהֶם וְהֵם מִבִּיאִין אוֹתוֹ לְקָרְבָּן. אִף לְיִשְׂרָאֵלִים לֹא נִצְרָכָה אֲזַהֲרָה זֶה, שֶׁהָרִי עֲלֵיהֶם אִסוּר הַבְּכוֹר לֵאָכְלָה בְּכָל אֹפֶן (ראה במדבר יח, טו-יז):

יז) לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ וְגו'. כִּל הַמְפּוֹרָשׁ כָּאן, כְּבָר נִתְפָּרַשׁ לְמַעֲלָה בְּלִשׁוֹן 'מִצּוֹת עֲשֵׂה' [וְהַבְּאֵתָם שְׁמָה... וְאִכְלָתֶם שָׁם' (פסוקים ו-ז)]. וְכָאן בָּא הַפְּתוּחַ לְהוֹסִיף וְלִיתֵן 'לֹא תַעֲשֶׂה' עַל הַדָּבָר בְּלִשׁוֹן אִיסוּר: 'לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ' וְגו'. נִמְצָא שֶׁהָאִכְלוֹ מִכָּל אֶלֶּה חוּץ לְמָקוֹמָם, מִבְּטֵל מִצּוֹת 'עֲשֵׂה' וְעוֹבֵר גַּם עַל 'לֹא תַעֲשֶׂה':

לֹא תוֹכַל. מִהוּ 'לֹא תוֹכַל? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמֵר: אֲמַנָּם יָכוֹל אִתָּהּ, אֲבָל אֵינָךְ רִשְׁאִי. כִּי־צֵא בּוֹ מִצִּיּוֹן בַּמִּקְרָא (יהושע טו, ט) "וְאַתָּה הִיבּוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם", שְׂאִין הַכּוֹנֵנָה שְׁלֹא הָיָה בְּכֶחֱם לְהוֹרִישָׁם, כִּי בּוֹדֵאי יְכוֹלִים הָיוּ, אֲלֵא שְׂאִינָן רִשְׁאִין, וְלָמָּה לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל רִשְׁאִין לְהוֹרִישׁ אֶת הַיְבוּסִי? לִפִּי שְׁפָרַת לָהֶם אֲבָרְהָם בְּרִית כְּשֶׁלָּקַח מֵהֶם מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה, שְׁלֹא נִתְרָצוּ בְּנֵי חַת לְמַכְרָה לוֹ עַד שֶׁיִּבְטִיחַ לָהֶם בְּשִׁבּוּעָה שֶׁכָּאֲשֶׁר יִכְבְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת גּוֹי הָאֶרֶץ יִנְיָחוּ אֶת בְּנֵי חַת הַיּוֹשְׁבִים בְּעִיר 'יְבוּס'. וְלֹא יְבוּסִים (בְּנֵי הָעָם הַיְבוּסִי) מִמֶּשׁ הָיוּ, אֲלֵא חֲתָיִים הָיוּ, מִצֶּאֱצָאֵי בְּנֵי חַת אֲשֶׁר

(יט) **הַשֹּׁמֵר לֹא פֶן־תַּעֲזֹב אֶת־הַלֵּוֹי כָּל־יְמֵיךָ** יט אַסְתָּמֵר לֹא דִילְמָא תַּשְׁבּוּק נָת לְוָאֵי כָּל יוֹמֵיךָ עַל אֶרְעֶךָ: **עַל־אַדְמַתְךָ: ם**

כ"י • **הַשֹּׁמֵר לֹא** • לתן 'לא תעשה' על הדבר. **עַל־אַדְמַתְךָ** • אכל בגולה, אינך מזקק עליו יותר מעניי ישראל.

(כ) **כִּי־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לֹךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָּשָׂר כִּי־תֵאָוֶה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר:** כ ארי נפתי ?? אלהך נת תחומך כמא די מליל לך ותימר אכול בשרא ארי תתרגעי נפשך למיכל בשרא בכל רעות נפשך תיכול בשרא:

כ"י • **כִּי־יִרְחִיב וגו'** • (חולין פד) למדה תורה 'דרך ארץ' שלא יתאוה אדם לאכל בשר אלא מתוך רחבת ידים ועשר. **בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ וגו'** • (שם ט"ו) אכל במדבר נאסר להם בשר חליץ, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות חלק ד עמוד 1108 ואילך - מותך 'לקראת שבת')

הזהירות באכילה - שתהיה לשם שמים

בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר: . . רק חזק לבלתי אכל היום (יב, כ - כג)

איתא בגמרא (חלין טז, ב): "רבי ישמעאל אומר, לא בא הפתוי אלא להתיר להם בשר תאוה". שעד שנכנסו לארץ נאסר להם בשר תאוה, ורק בשר קדשים היה מתיר להם. מה שאין כן כשנכנסו לארץ, התיר להם בשר תאוה. ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

כששהו בני ישראל במדבר לא התעסקו עם עניינים גשמיים, וכל עסקיהם היה רק בלמוד התורה וכיוצא בזה, ואף כשאכלו בשר היה זה רק בשר קדשים. אף כשנכנסו לארץ, התחילו להתעסק עם עניינים גשמיים ולהעלותם לקדשה על ידי העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעה".

ועל-זה מזהיר הפתוי, שכשנכנסו לארץ ויתר להם - לא רק בשר קדשים שיש בזה מצוה, אלא גם - "בשר תאוה", אכילה שאין בה מצוה, יש להזהר מאד "רק חזק לבלתי אכל היום", ש"רתיחת הדמים" וחיות האדם לא תהיה ב"בשר" ובעניינים הגשמיים, אלא כל עסוקו בהם יהיה רק לשם שמים להעלותם לקדשה.

(כא) **כִּי־יִרְחֹק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּבָחַתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לֹךְ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בִשְׂעִירֶיךָ בְּכָל אֹת נַפְשְׁךָ:** כא ארי יתרחק מנה אתרא די יתרגעי ?? אלהך לאשראה שכנתה תמן ותכוס מתורך ומענה די יתב ?? לך כמא די פקדתך ותיכול בקרויך בכל רעות נפשך:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

גבולך בשדות ובקרים ועשירות - רק אז - 'ואמרת אוכלה בשר' (חולין פד). (גרא, רא"ם): **בְּכָל אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר**. היתר זה הוא רק משבאו לארץ, אבל כשהיו במדבר נאסר להם בשר-חולין, שלא הותר להם לשחוט בהמה ולאכול בשרה **אֶל־אִם־כֵּן מִקְדִּישָׁה וּמִקְרִיבָה** לה' בתורת קרבן שלמים, ולאחר הקטרת האימורים על המזבח (ראה ויקרא ג, יד) אוכל שאר הבשר (חולין טז): תורה כא

תראה: תורה כ (כ) **כִּי יִרְחִיב וגו'** ואמרת אכלה בשר. עיקר עניינו של פסוק זה, להשמיענו היתר אכילת בשר חולין כשיבאו לארץ. ואולם שינה הפתוי מרגילות לשוננו, ולא אמר 'כי תבואו אל הארץ ואמרת אוכלה בשר', אלא נקט לשון הרחבה: 'כי ירחיב'. בכך למדה תורה דרך-ארץ, כי המדה הראויה היא שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת-ידים ועושר. וכלומר, כאשר ירחיב ה' את

(יט) **הַשֹּׁמֵר לֹא** פֶן תַּעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי. בְּכָר הַזִּכִּיר הַפְּתוּב עֲנִין זֶה (בַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם) בְּלִשׁוֹן 'מִצּוֹת עֲשֵׂה', וְחֹזֵר וְהוֹדִירוֹ כֵּאֵן בְּלִשׁוֹן 'הַשְׁמֵר... פֶּן' כְּדִי לְהוֹסִיף וּלְתַתֵּן 'לֹא־תַעֲשֶׂה' עַל הַדָּבָר, שְׁלֹא לַעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי (ספרי) (רא"ם): **עַל אַדְמַתְךָ**. דְּיוֹקָא 'עַל אַדְמַתְךָ', אֲבָל בַּגּוֹלָה כְּשֶׁאֵינְךָ יוֹשֵׁב עַל אַדְמַתְךָ, אֵינְךָ מוֹזְקֵר עָלָיו בְּלֹא הַמְּיוּחָד 'פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי', יוֹתֵר מִשְׁפָּר עֲנִי יִשְׂרָאֵל [שְׁהָרִי בַּגּוֹלָה אֵין הוּא עוֹמֵד וּמִשְׁתָּר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ] (ספרי) (באמ"ת

כ"א • פִּי־יֶרֶחַק מִמֶּךָּ הַמָּקוֹם • וְלֹא תוּכַל לָבֹא וְלַעֲשׂוֹת שְׁלֵמִים בְּכָל יוֹם, כִּמּוֹ עֲכָשׁוּ שְׁהַמְשָׁכָן הוֹלֵךְ עִמָּכֶם. וְזִבְחָתָּ וּגּוֹ' פֶּאֶשֶׁר צִוִּיתָךְ • (חולין כח) לְמַדְנִי שֵׁשׁ צִוּוִּי בְּזִבְיָחָהּ הֵיֶאֱדָף יִשְׁחוּט, וְהֵן הַלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁנֵאֲמָרוּ לְמִשְׁה מַסִּינִי.

(כב) אֵדָף פֶּאֶשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצִּבִּי וְאֶת־הָאֵיל בֵּן כב בָּרַם כִּמָּא דִּי מִתְאַכֵּל בְּשֶׁר טְבִיָּא וְאֵילָא בֵּן תִּיכְלָנָה מִסְּאָבָא וְדִכְנִי בַּחֲדָא יִכְלָנָה: תֹּאכְלָנוּ הַטֶּמְאָ וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֵאָכְלָנוּ:

כ"א • אֵדָף פֶּאֶשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצִּבִּי וּגּוֹ' • אֵינָךְ מִזְהָר לֹאכְלֵן בְּטַהֲרָה; אִי מַה צִּבִּי וְאֵיל חֲלָבָן מִתֵּר, אֵדָף חֲלָבָן מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "אֵדָף".

(כג) רַק חֶזֶק לְבַבְתִּי אֲכַל הָדָם כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבֶּשֶׂר: כג לְחֹדֶר תִּקַּף בְּדִיל דְּלֹא לְמִיכַל דְּמָא אֲרִי דְּמָא הוּא נֶפֶשׂא וְלֹא תִיכּוּל נֶפֶשׂא עִם בְּשָׂרָא:

כ"א • רַק חֶזֶק לְבַבְתִּי אֲכַל הָדָם • (ספרי) מִמָּה שְׁנֵאֲמָר "חֶזֶק", אֶתָּה לְמַד שֶׁהָיוּ שְׂטוּפִים בָּדָם לֹאכְלוֹ. לְפִיכָף הֶעֱרָךְ לומר "חֶזֶק", דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן עֲזַרְיָה אומר: לֹא בָּא הַכְּתוּב אֵלָּא לְהַזְהִירָךְ וְלִלְמַדְךָ עַד כִּמָּה אֶתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּמִּצְוֹת. אִם הָדָם, שֶׁהוּא קָל לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ, שָׁאִין אָדָם מִתְאַוֶּה לוֹ, הֶעֱרָךְ לְחִזְקָךְ בְּאַזְהָרְתּוֹ, קֵל־וְחֹמֶר לְשָׂאֵר מִצְוֹת. וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבֶּשֶׂר • (חולין קב. ספרי) אֲזַהֲרָה לְאָבִיר מִן הַחֵי.

(כד) לֹא תֹאכְלָנוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכְנוּ בַּמַּיִם: כד לֹא תִיכְלָנָה עַל אֲרַעָא תִשְׁדָּנָה כִּמָּא:

כ"א • לֹא תֹאכְלָנוּ • (כריתות ד) אֲזַהֲרָה לְדָם הַתַּמְצִית.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בֵּן עֲזַרְיָה אומר, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל רִגְלִים כָּלָל בְּאֲכִילַת דָּם, וְאֶדְרָבָה, דְּיוֹקָא מִתּוֹךְ שֶׁהוּא קָל לְפָרוֹשׁ מִמֶּנּוּ אָמַר הַכְּתוּב 'חֶזֶק', וְלֹא בָּא הַכְּתוּב אֵלָּא לְהַזְהִירָךְ וְלִלְמַדְךָ עַד כִּמָּה אֶתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּמִּצְוֹת, כְּדִי שֶׁתִּלְמַד 'קֵל וְחֹמֶר': אִם הָדָם שֶׁהוּא קָל לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ שָׁאִין אָדָם מִתְאַוֶּה לוֹ לֹאכְלוֹ, עִם זֹאת הוֹצֵרָךְ הַכְּתוּב לְחִזְקָךְ בְּאַזְהָרְתּוֹ - קֵל־וְחֹמֶר לְשָׂאֵר מִצְוֹת שִׁצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִסִּיתוֹ לַעֲבוֹר עֲלֵיהֶן, עַד כִּמָּה יֵשׁ לְהִתְחַזֵּק בְּשִׁמְרָתָן (ספרי) (רבינו בחיי, סדר, בא"ט):

וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר. מִכָּאן אֲזַהֲרָה לְאָבִיר מִן הַחֵי [אִיסוּר אֲכִילַת אָבִיר שֶׁנֶּחֱתָה מִבְּעַל־חַיִּים בְּעוֹדוֹ בַּחַיִּים]. וְכָף פִּירוּשׁוֹ: לֹא תֹאכַל אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנֶּחֱתָה בְּעוֹד שֶׁנֶּפֶשׁ הֵיחָה עִם הַבֶּשֶׂר (חולין קב): תורה כד

(כד) לֹא תֹאכְלָנוּ. כָּפַל הַכְּתוּב שׁוּב אִיסוּר אֲכִילַת הָדָם, כְּדִי לְהוֹסִיף אֲזַהֲרָה אֵדָף לְדָם הַתַּמְצִית - הָדָם הַמִּתְמַצֵּת וְיִוָּרֵד טִיפִּין טִיפִּין מִיָּד לְאַחַר

שֶׁאֵינָךְ מוֹזְהָר לֹאכְלֵן בְּטַהֲרָה [כְּלומר: אֵדָף עַל פִּי שֶׁהִבְקֵר וְהִצָּאָן הֵם מִמֶּיִן בְּהֵמָה וְרִאשִׁיִּים לְקַרְבָּן, עִם זֹאת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה דִּינָה שְׁוֶה לְצִבִּי וְאֵיל, שֶׁהֵם מִיַּיִן חֵיה שֶׁאֵף בַּמִּדְבָּר הָיוּ נֹאכְלִים בְּטוֹמָאָה]. וְכִפִּי שְׁמַמְשִׁיךְ הַכְּתוּב וְאומר 'הַטֶּמְאָ וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו' יֵאָכְלָנוּ שֶׁשְׁנֵיהֶם רִשְׁאִים לֹאֲכֹלוֹ. וְמוֹסִיף רש"י: אִי - אִי שְׁמָא תֹאמַר, שֶׁהוֹקְשׁוּ כָּל דִּינֵי בְּהֵמָה לְדִינֵי הַחֵיה, וְאִם בֵּן מַה צִּבִּי וְאֵיל חֲלָבָן מוֹתֵר, אֵדָף בְּהֵמוֹת חוֹלִין יִהְיֶה חֲלָבָן מוֹתֵר? תִּלְמוּד לומר 'אֵדָף' - לְשׁוֹן מִיעוּט, שֶׁאִין לְהַשְׁוֹתָם לְכָל דִּינֵיהֶם אֵלָּא לְעִנְיָן הֵיחָר אֲכִילָתָם בְּטוֹמָאָה (מדרא"ט): תורה כג

(כג) רַק חֶזֶק לְבַבְתִּי אֲכַל הָדָם. מִמָּה שְׁנֵאֲמָר 'חֶזֶק', אֶתָּה לְמַד שְׁקוּדָם מִתֵּן תּוֹרָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂטוּפִים (רַגְלִים בְּיֹתֵר) בָּדָם לֹאכְלוֹ, לְפִיכָף הוֹצֵרָךְ לומר עַל כֵּךְ 'חֶזֶק', שִׁיתְגַּבְּרוּ עַל רִגְלֵיהֶם וְיִפְרְשׁוּ מִכָּף, אִלּוּ הֵם דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן

(כא) כִּי יֶרֶחַק מִמֶּךָּ הַמָּקוֹם. נִתֵּן טַעַם מִדּוּעַ הוֹתֵר לָהֶם בְּאֶרֶץ, מַה שֶׁהֵיחָ אִיסוּר בַּמִּדְבָּר. מִשּׁוּם שֶׁבְּאֶרֶץ יִרְחִיב ה' גְּבוּלָךְ וְתִהְיֶה רְחוֹק מִהַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', וְלֹא תוּכַל לָבֹא וְלַעֲשׂוֹת שְׁלֵמִים בְּכָל יוֹם כִּמּוֹ שֶׁאֶתָּה עוֹשֶׂה עֲכָשִׁי בַּמִּדְבָּר שֶׁהַמְשָׁכָן הוֹלֵךְ עִמָּכֶם, שְׁכּוּלְכֶם קְרוֹבִים אֵלָיו וְאִין בִּינֵיכֶם רְחוֹקִים (בא"ט, באמ"ח):

וְזִבְחָתָּ וּגּוֹ' פֶּאֶשֶׁר צִוִּיתָךְ. בְּאִיזָה צִוּוִּי הַכְּתוּב מְדַבֵּר? אֵלָּא מִכָּאן לְמַדְנִי שֵׁשׁ צִוּוִּי בְּזִבְיָחָה. כְּלומר, יֵשׁ בָּהּ פָּרָטִי דִּינִים וְהַלְכוֹת הֵיֶאֱדָף יִשְׁחוּט, וְהֵן הַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַמְסוּרוֹת בִּיְדֵינוּ שֶׁאִמְנָם לֹא נִכְתְּבוּ בַּתּוֹרָה, אֲבָל נִאֲמָרוּ (ס"א: ע"פ) לְמִשְׁה בְּסִינִי וְהוּא צִוָּה אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל (חולין כח): תורה כב

(כב) אֵדָף פֶּאֶשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצִּבִּי וּגּוֹ'. כְּלומר, כִּשְׁם שֶׁאֶתָּה אוֹכֵל אֶת בֶּשֶׂר הַצִּבִּי וְהָאֵיל, בֵּן יֵהֵא מוֹתֵר לָכֶם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֲכִילַת בֶּשֶׂר הִבְקֵר וְהִדְבְּרִים אֲמורים לְעִנְיָן

(כה) **לֹא תֹאכְלֶנּוּ לִמְעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרֶיךָ** כה לא תיכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך
בִּיתְעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: בתרף ארי מעבד דכשר קדם יי:
 בִּיתְעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

רש"י • לא תאכלנו • (חולין קלב) אזהרה לדם האברים. למען ייטב לך וגו' • צא ולמד מתן שכרן של מצות: אם הדם, שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחריו, קל-וחמר לגזל ועריות, שנפשו של אדם מתאנה להם.

(כו) **רַק קִדְּשִׁיךָ אֲשֶׁר-יִהְיוּ לָךְ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ** כו לחוד מעשר קודשיו דיהון לך ונדרך
אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה: תטול ותימי לאתרא די יתרעי יי:
 אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה:

רש"י • רק קדשך • אף-על-פי שאתה מותר לשחט חלין, לא התרתי לך לשחט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא להביאם לבית הבחירה.

(כו) **וַעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה** כז ומעבד עלותך בשרא ודמא על מדבחא
אֱלֹהֶיךָ וְדָם-זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דיי אלהך ודם נכסת קודשך ישפך על מדבחא דיי אלהך ובשרא תיכול:
 וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל: וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל:

רש"י • וַעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ • אם עלות הן, תן הבשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה, ואחר כך: "והבשר תאכל"; ועוד דרשו רבותינו (ספרי): "רק קדשך", שבא ללמד על הקדשים שבחזון לארץ, וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הַבֶּשֶׂר וגם את ה**דָּם** **עַל-גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ**, שכן דין קרבן העולה, שהוא קרב כולו לה'; ואם זבחי-שלמים הם, שיש בהם חלק הנאכל לבעלים, אזי **דָּם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ עַל הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה, וְאַחֲרֵיכֵן 'וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל' (גרי"א).** **וְעוֹד דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁהַפֶּסֶק 'רַק קִדְּשִׁיךָ' הָאֲמוּר לְמַעַלָּה (פסוק כז) בָּא לְלַמֵּד עַל הַקִּדְּשִׁים שֶׁבַחֲוֹצֵה-לָאָרֶץ,** שגם ממקום רחוק 'תשא ובאת' וגו', כדי להקריבם במקומם, ועוד דרשו: **לְלַמֵּד עַל הַתְּמוּרוֹת וְעַל וְלִדּוֹת-קִדְּשִׁים שִׁיקְרָבוּ -** פלומר, לא רק הקדשים עצמם חובה להביאם להקרבה, אלא אף הבאים מבח הקדשים, כגון התמורות שקדושתם באה מתוך שהמירו הבעלים קרבן בקרבן אחר, אשר דינו (ויקרא כו, י) 'וזהה' הוא ותמורתו יזהה קדש, וכן ולדות שגולדו מבהמה מוקדשת, שקדושתם באה מבח אמה, אף את אלו חייבים הבעלים להביא ולהקריב (ספרי) (רש"י נויר כה: תורה כח

אחת כמה וכמה שהנהדר והנשמר מהם שָׁכְרוּ הַקִּרְבָּה מְאֹד (מכות כג:): תורה כו
(כו) רַק קִדְּשִׁיךָ. לשון 'רק' מורה שאין זה תחילת ענין, אלא המושך להאמור למעלה. וכך פירושו: **אֶף-עַל-פִּי שֵׂאתָה מוֹתֵר לִשְׁחוּט חוּלִין,** ולאכלן בכל מקום 'בשעריך' (כאמור לעיל פסוק כ), **לֹא הִתַּרְתִּי לָךְ לִשְׁחוּט אֶת הַקִּדְּשִׁים (שהוקדשו לקרבן) וּלְאֹכְלָן בְּכָל מְקוֹם בְּשַׁעְרֶיךָ, וְאַפִּילוּ בְּלֹא הַקִּרְבָּה [שהרי בדרך הקרבה, כבר הוזהר למעלה (פסוק יג) 'השמר לך פן תעלה עלתך בכל מקום אשר תראה']. אֲלֹא כֹל הַקִּדְּשִׁים הַבִּיָּאִים לְבֵית-הַבְּחִירָה,** כי כל עוד שהם ראויים לקרבן, אי אפשר לפדותם מקדושתם ולשחטם מחוץ למקדש (חזקוני, משכיל: תורה כו
(כו) וַעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ. בשני סוגי קרבנות הכתוב מדבר, והוא מפרש והולך לפי עניינם: **אִם הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִבֵּאתָ עֲלֹת הֵן, אֲזִי תֵּן גַּם אֶת**

השחיטה ויבדקם ההוא עדיין אין הנפש יוצאת, והאוכלו אינו חייב כרת אלא מלקות]. זאת בנוסף על 'דם הנפש' המוזכר בפסוק הקודם, שהוא ה**דָּם** ה**בָּא אַחֲרַי מִכֶּן, הַזֶּה וּמִקְלַח בְּחוּקָה [שבו נפש הבהמה יוצאת, והאוכלו חייב כרת] (ברכות ד: (באמ"ח): תורה כה**
(כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ. הוסיף הכתוב פעם שלישית איסור אכילת דם, כדי ליתן אזהרה גם ל**דָּם הָאֲבֵרִים** - דם שאינו יוצא כֹּלל בשחיטת הבהמה, אלא נשאר פלוע באבריה. שאם פירש ה**דָּם** אחר כך ממקומו, הרי הוא אסור באכילה מן התורה (רא"ש):
לִמְעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרֶיךָ וגו'. זהו השכר המובטח למי שנמנע מלאכול דם; **צֵא וּלְמַד מִכֶּה, עַד הֵיכֵן מֵגִיעַ מִתֵּן שִׁכָּרְךָ שֶׁל מִצּוֹת - אִם הָדָם שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קָצֵה מִמֶּנּוּ, וְאִין קוֹשִׁי לְהִמָּנַע מֵאֲכִילָתוֹ, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ זֹכֶה שְׂיֵטֵב לוֹ וּלְבִנְיָו אַחֲרָיו - קַל-וְחֹמֶר לְאִיסוּרִים כְּגוֹן גִּזְל וְעֲרִיּוֹת שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַנֶּה לָהֶם, עַל**

כח טר ותקבל ית פתגמא האלין די אנא
מפקדך בדיל דייטב לך ולבניך פתרך עד
עלם ארי מעבד דתקן ודקשר גדם יי
אלהך:

(כח) שְׁמֹר וּשְׁמַעְתָּ אֶת פְּלִי-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
אָנֹכִי מֵצִוְךָ לַמַּעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרָיִךְ עַד-
עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: ׀

כ"ג • שְׁמֹר (ספרי) זו מִשְׁנָה, שְׁמַעְתָּ צִרְיָךְ לְשִׁמְרָה בְּבִטְנָךְ, שְׁלֹא תִשְׁכַּח, כְּעֵינֵי שְׁנֵאמַר (משלי כב): "כִּי נָעִים
כִּי תִשְׁמְרֶם בְּבִטְנָךְ", וְאִם שְׁנִיתָ, אֲפָשֶׁר שֶׁתִּשְׁמַע וְתִקְּסִים. הָא כֹּל שְׁאִינוּ בְּכֹלל מִשְׁנָה, אִינוּ בְּכֹלל מַעֲשֶׂה.
אֶת פְּלִי-הַדְּבָרִים • (שם) שְׁתֵּהא חֲבִיבָה עָלֶיךָ מִצְוָה קְלָה כְּמִצְוָה חֲמוּרָה. הַטּוֹב • בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם. וְהִיָּשֵׁר •
בְּעֵינֵי אָדָם.

♦ יום שלישי כ"ג מנחם-אב ♦

כט ארי ישצי יי אלהך ית עממא די את
עלל לתמן לתרכא יתהון מקדמך ומירת
יתהון ומיטב בארעהון:

(כט) כִּי-יִכְרִיתִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה
בְּאִשְׁמָה לְרִשֶׁת אוֹתָם מִפְּנֵיךְ וִירִשְׁתָּ אֹתָם וַיִּשְׁבְּתָּ
בְּאַרְצָם:

ל אסתמר לך דילמא תתקל בתריהון כתר
דישתצון מקדמך ודילמא תתפע לטעותהון
למימר אכדין פלחין עממא האלין ית
טעותהון ואעבד בן אף אנא:

(ל) הַשְּׁמֹר לָךְ פֶּן-תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׁמֹרָם
מִפְּנֵיךְ וּפֶן-תִּדְרֹשׁ לֵאמֹר הֲיֵהָא לְאִכָּה יַעֲבֹדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה-בֶּן גֵּם-אֲנִי:

כ"ג • פֶּן-תִּנְקַשׁ • אונקלוס תרגם לשון מוקש; ואני אומר שלא חש לדקדק בלשון, שלא מצינו נו"ן בלשון
יוקש, ואפלו ליסוד הנופל ממנו, אבל בלשון טרוף וקשקוש מצינו נו"ן: (דניאל ח) "וארפכתה דא לדא
נקשן", ואף זה אני אומר: "פֶּן-תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם", פֶּן תִּטְרַף אַחֲרֵיהֶם, להיות כרוף אחר מעשיהם. וכן (תהלים
קט): "יִנְקַשׁ נוֹשָׁה לְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ", מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים, ויהיו מחזירין ומתנקשין אחר

רש"י כפשוטו - מהדרות לשם

מצינו נו"ן בלשון 'יוקש' ואפילו
ליסוד הנופל ממנו - אף אחת
מאותיות השורש של 'יוקש', בכל
צורותיו ונגזרותיו, אינה מתחלפת
באות נו"ן. אבל מצינו שורש דומה,
הבא בלשון 'טירוף וקשקוש' [הקשה
ודפיקה, או דרך משל על בלבול
הדעת והסחפות], שבו מצינו נו"ן -
בגון: 'וארכובתיה דא לדא נקשן'
(דניאל ח ט) [ברכיו של בלשאצר היו
נוקשות ודופקות זו בזו, מגודל הפחד].
ואף בפירושו של מקרא זה אני אומר,
פֶּן תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם - פֶּן תִּטְרַף
אַחֲרֵיהֶם להיות כרוף אחר מעשיהם.
וכן דומה לו במקרא: 'יִנְקַשׁ נוֹשָׁה
לְכָל אֲשֶׁר לוֹ' (תהלים קט, יא) שפירושו:
מקלל את הרשע להיות עליו נושים
רבים ויהיו מחזירין ומתנקשין

'כל' הדברים, שלא תבדיל ביניהם
אלא כולם יהיו שווים בעיניך; שְׁתֵּהא
חֲבִיבָה עָלֶיךָ מִצְוָה קְלָה כְּמִצְוָה
חֲמוּרָה (ספרי) (רא"ם, גר"א):
הַטּוֹב וְהִיָּשֵׁר. מהו 'הטוב' ומהו
'הישר'? 'הטוב' - פירושו שיהיו
מעשיך טובים בעיני השמים;
וְהִיָּשֵׁר - שיהיו מעשיך ישרים גם
בעיני בני אדם: תורה כט
(ל) פֶּן תִּנְקַשׁ. אונקלוס תרגם
'דילמא תתקל, לשון מוקש ותקלה'.
ואני אומר שלא חש אונקלוס
לדקדק בלשון ולתרגמו לפי פירוש
המלות, אלא פירש בדרך רק לפי
משמעות הענין. שכן אילו היה זה
מלשון מוקש, היה צריך לומר 'פֶּן
תִּנְקַשׁ' [ראה לעיל ח, כח] ובתרגום
אונקלוס שם], ולא 'פֶּן תִּנְקַשׁ', שלא

(כח) שְׁמֹר וּשְׁמַעְתָּ. לפי סדר
הדברים היה לו לומר 'שמע ושמר',
שחרי שמיעת הדבר קודמת לשמירתו,
אלא לשון 'שמירה' האמורה כאן - זו
מִשְׁנָה, לימוד ושינון הלכות התורה
שְׁמַעְתָּ צִרְיָךְ לְשִׁמְרָה בְּבִטְנָךְ שְׁלֹא
תִשְׁכַּח, כְּעֵינֵי שְׁנֵאמַר (משלי כב, יח) 'כִּי
נָעִים כִּי תִשְׁמְרֶם בְּבִטְנָךְ' [מה טוב
ונעים הדבר, אם תשמור בןכרונך את
דברי התורה]. וְאִם שְׁנִיתָ (שנית
אותה) הרי מעתה אפשר שתשמע
ותקנים, שהתלמוד מביא לידי מעשה
(ראה קידושין מ), הָא לְמַדָּת מִכָּאן שֶׁכָּל
שְׁאִינוּ בְּכֹלל מִשְׁנָה - שְׁאִינוּ שׁוֹנָה
ולומד את הלכות התורה, אף אִינוּ
בְּכֹלל מַעֲשֶׂה - שְׁלֹא יוּכַל לְקַיֵּם
המצוות כראוי (ספרי) (משכ"ל, משך חכמה):
אֶת כָּל הַדְּבָרִים. הדגיש הכתוב ואמר

ממונו. אחרי השמדם מפניך • אחר שתראה שאשמידם מפניך, יש לך לתת לב, מפני מה נשמדו אלו? מפני מעשים מקלקלים שבידיהם. אף אתה לא תעשה כן, שלא יבאו אחרים וישמידוך. איכה יעבדו • לפי שלא ענש על עבודה-זרה, אלא על זבוח וקטור ונסוף והשתחוואה, כמו שכתוב (שמות כב): "בלתי לה' לבדו", דברים הנעשים לגבה, בא ולמדך כאן שאם דרכה של עבודה-זרה לעבדה בדבר אחר, כגון פוער לפעור, וזורק אבן למרקוליס, זו היא עבודתו, וחיב. אבל זבוח וקטור ונסוף והשתחוואה, אפילו שלא בדרכה חיב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א א ענ' 368)

ופן תדרש לאלקיהם (יב, ל)

שלא תשאל על דרך עבודתה היא (רמב"ם עבודה זרה ב, ב)

ואף-על-פי-כן יש חיוב על בית-דין לידע דרכי העבודות, שאין סוקלין עבודת פוכבים עד שיגיעו שזו היא דרך עבודתה (שם ג, א). ויש לומר, שכאשר בית-דין קורין ספרי עבודה-זרה כדי לבער את עובדיה מן העולם, הנה בקריאה זו עצמה מבטלים ושווללים אותה, וזאת באמצעות דרגתם הנעלית בלמוד התורה. והיינו, שהבטול אינו רק מצד אמונה, שמעל השכל, אלא גם מצד השכל עצמו, הבנת והשגת התורה בדרכה נעלית; וכך מדגשת אחדות ה' (שלילת עבודה-זרה) גם היכן שיש נתינת מקום לעבודה-זרה.

(לא) לא-תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל-תועבת יהוה אשר שניא עשו לאלהיהם כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם:

כ"ט • כי גם את-בניהם • (ספרי) 'גם', לרבות את אבותיהם ואמותיהם. אמר רבי עקיבא: 'אני ראיתי עובד פוכבים ששפכו לאביו לפניו פלבו ואכלו'.

יג (א) את כל-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא-תסרף עליו ולא תגרע ממנו: פ

א את כל פתגמא די אנא מפקד יתכון יתה תשרון למעבד לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מנה:

רש"י כפשוטו – מהדרות לשם

נידונית לפי דרך עבודתה. אבל העבודות הללו – זבוח וקטור ונסוף והשתחוואה – אפילו שלא כדרכה – כלומר, אפילו אם עשאים לעבודה-זרה שלא זו היא דרך עבודתה, הריהו חייב מיתה עליהם (גרא, מ"א): תורה לא (לא) כי גם את בניהם. 'גם', לשון ריבוי הוא, ובא לרבות שלא רק את בניהם היו הגויים מקריבים לעבודה-זרה, אלא גם את אבותיהם ואמותיהם היו מקריבים. אמר רבי עקיבא, אני ראיתי גוי שהיה עובד לכלבים, ששפכו לאביו לפניו כלבו – קשר את אביו בפניו הפלג שלו כדי שיאכלנו, ואכלו [ראה סנהדרין ט"ו א] שהעוים היו עובדים לפלג ולחמור [ספרי] (עמק הנצ"ח): תורה א

לה, שהם זבוח וקטור ונסוף והשתחוואה – כמו שכתוב (שמות כב, ט) 'זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו' שמשם למדנו לרבות גם שאר הדברים הנעשים לגבוה – בא הכתוב ולמדך כאן, שכל העבודות השונות הנדוגות באלילים אסורות, שאם דרכה של עבודה-זרה פלונית לעבדה בדבר אחר, חוץ מארבע העבודות הללו, כגון מי שפוער לפעור [עבודה-זרה, שדרך עבודתה היא להטיל צרכיו עליה], והזורק אבן למרקוליס [עבודה-זרה אחרת, שדרך עבודתה לזרוק לה אבנים], הרי זו היא עבודתו וחייב מיתה. אולם הפוער למרקוליס, או הזורק אבן לפעור, פטור, שכל עבודה-זרה

(נמשכים ונדבקים) אחר ממונו: אחרי השמדם מפניך. החפש 'פן' תנקש אחריהם מרובה יותר 'לפני' השמדם, ולמה נקט הכתוב 'אחרי' השמדם? אלא לומר לה, כי אחר שתראה שאשמידם מפניך, הרי אז יש לך לתת לב להתבונן מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקלקלים שבידיהם – אף אתה לא תעשה כן, לנהוג כמוהם, כדי שלא יבואו אחרים וישמידוך (ספרי): איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם. הרבה מיני אלילים יש, ועבודות שונות לכל אחד מהם, ועל כולם אנו מוזהרים. ולפי שער כאן לא ענש הכתוב על עבודה-זרה אלא על העבודות הראויות להעשות

כ"ג • את כל-הדבר • קלה כבחמורה. תשמרו לעשות • לתן 'לא תעשה' על 'עשה', האמורים בפרשה, שכל 'השמר', לשון 'לא תעשה' הוא, אלא שאין לוקין על 'השמר' של 'עשה'. לא-תספ עליו • (ספרי) חמשה טוטפות בתפלין, חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בכרפת כהנים.

(ב) כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֵלֶם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ בְּאֵרֵי יָקוֹם בֵּינְךָ נָבִיא אוֹ חֵלֶם חֲלוֹם וְיָתֵן לְךָ אֶת אוֹ מוֹפֶת: **אות או מופת:**

כ"ג • וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת • בשמים, כענין שנאמר בגדעון (שופטים ו): "וְעָשִׂיתָ לִי אוֹת", ואומר (שם): "יְהִי־נָא חֶרֶב אֶל־הַגִּזָּה וְגו'". או מופת • בארץ. [ספרים אחרים: וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת • בשמים, דכתיב (בראשית א): "וַיְהִי לֵאמֹת וְלִמְוָעִידִים". או מופת • בארץ, דכתיב: "אִם טַל יִהְיֶה עַל־הַגִּזָּה לְבִדָּה וְעַל כָּל־הָאָרֶץ חֶרֶב, אֶף־עַל־פִּי־כֵן "לא תשמע לו", ואם תאמר: מפני־מה נותן לו הקדוש־ברוך־הוא ממשלה לעשות אות? כפי מנסה ה' אלהיכם אתכם".

(ג) וְכֵן הָאוֹת וְהַמוֹפֶת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר נִלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֵתֶם וְנַעֲבֹדֵם: **ונעבדם:**

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הנעשה בארץ. ומתוך שהאות הוא בשמים, נמצינו למידים שהמופת הוא בארץ (סדרי, הוכרח) [ס"א:

וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת. וְהוּא בְּשָׁמִים, דכתיב (בראשית א, יד) 'וַיְהִי לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים' [השמש והירח, מלבד שימושם להאיר, יהיו גם לאותות. שפיהם לוקין, סימן רע הוא לעולם]:

או מופת. וְהוּא סימן הנעשה בארץ, דכתיב (שופטים ו, לו) 'אִם טַל יִהְיֶה עַל הַגִּזָּה לְבִדָּה וְעַל כָּל הָאָרֶץ חֶרֶב'. והוא מופת שבארץ, כי הגם שהטל בא מן השמים, הרי שהסימן התגלה וניכר רק בארץ (סדרי). ובא הכתוב להזהיר, שגם אם יתקיימו אותותיו ומופתיו של נביא השקר, אף־על־פי־כן לא תשמע לו. כי לא יתכן שהקב"ה יחפוץ שתעבוד אלהים אחרים, ואם תאמר, אם בן מפני מה נותן לו הקדוש־ברוך־הוא לנביא שהוא בן וממשלה לעשות אות? על כך מפרש הכתוב (פסוק ד) 'כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹהֵיכֶם אֹתְכֶם' (ספרי: תורה ג

טוטפות (פרשיות) בתפלין במקום ארבעה שאמרה תורה, או חמשה מינין בלולב במקום ארבעה שאמרה תורה, וכן כהן המבקר ארבע ברכות בברכת־כהנים - ברכה אחת יתירה על שלשת הפסוקים האמורים בתורה (ספרי) (הוכרח): תורה ב

(ב) וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת או מופת. האות והמופת הם סימנים שיש בהם דבר פלא, שבהם נסה הנביא להוכיח שדבריו נכונים. ומה בין 'אות' ל'מופת'? אות - הוא סימן המופיע בשמים, כענין שנאמר בגדעון (שופטים ו, יז) 'וְעָשִׂיתָ לִי אוֹת' [בקשת גדעון מהמלאך הנראה אליו, שיגשג לו איזה אות, שיוכיח את אמתות דבריו אשר הוא מבטיח לו שיושיע את ישראל מיד מדין]. ואכן האות שנתקיים היה בטל היורד מן השמים, וכפי שמוסיף שם הכתוב ואומר (שם פסוק לו) 'יְהִי נָא חֶרֶב אֶל הַגִּזָּה וְעַל כָּל הָאָרֶץ יִהְיֶה טַל, וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים בֶּן וְגו' [גזת הצמר אשר הניח גדעון בגורן נותרה יבשה, ואילו כל הארץ היתה לחה מן הטל שירד בלילה]: או מופת. וְהוּא סימן ודבר־פלא

יג (א) את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם. הדגיש הכתוב 'כל הדבר', לומר שיהיה האדם במצוה קלה כחמורה (ספרי): תשמרו לעשות. אזהרה זו באה להוסיף חומר על האמור למעלה, ליתן גם איסור 'לא־תעשה' על כל מצוות־העשה האמורים בפרשה [כגון להביא את הקרבנות, לזרוק את דמם על המזבח, וכל שאר הצווים האמורים עד כאן]. שהנמנע מלקיימם, הרי שמלבד ביטול המצוה, עובר גם באיסור לא־תעשה, שכל לשון 'השמר' - כגון 'תשמרו' האמור כאן - לשון לא־תעשה הוא, אלא ששליש עונשים הוא קל משאר לאוין, שאין לוקין על 'השמר' של עשה - כלומר, כשהכתוב נוקט לשון 'השמר' לגבי קיום מצות־עשה, אף על פי שיש לכך משמעות של תוספת 'לא תעשה' על ה'עשה', מכל מקום העובר עליו אינו לוקה. רק בשלשון 'השמר' נאמר לגבי לא־תעשה, כשהכתוב מזהיר להשמר מעשיית הדבר האסור, אזי העובר על כך לוקה (רבינו הלל): לא תספ עליו. כגון הנותן חמשה

(ד) **לֹא תִשְׁמַע אֶל־דְּבַר־יְהוָה הַנִּבְיָא הַהוּא אוֹ אֶל־חֻלָּם הַחֲלוּם הַהוּא כִּי מִנִּסָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לִדְעַת הִישָׁבֶם אֲהֵבִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:**

(ה) **אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירְאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְכוּ תִדְבְּקוּן:**

ד לא תקבל לפתגמי נביא ההוא או לחלם חלמא ההוא ארי מנסי יי אלהכון ותכון למדע האיתכון רחמין ית יי אלהכון בכל לבכון ובכל נפשכון:

ה בטר דחלתא דיי אלהכון תהכון ויתיה תדלון וית פקודיה תטרון ולמיקרה תקבלון וקדמוהי תפלחון ובדחלתה תתקרבון:

כ"ג וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ • תּוֹרַת מֹשֶׁה • וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ • בְּקוֹל הַנְּבִיאִים • וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ • בְּמִקְדָּשׁוֹ • וְכוּ תִדְבְּקוּן • (סוטה יד) הדבק בדרכיו: גמל חסדים, קבר מתים, בקר חולים! כמו שעשה הקדוש-ברוך-הוא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק י"ד עמוד 53 עיי' רש"י)

הדבקות בדרכיו של הקב"ה

אחרי יהוה אלהיכם גו' וכו' תדבקון

הדבק בדרכיו, גמל חסדים, קבר מתים, בקר חולים, כמו שעשה הקב"ה (יג, ה. ובפירוש רש"י) ויש לבאר הטעם שדוקא ב"קבר מתים ובקר חולים" נעשית ההליכה בדרכיו של הקב"ה,

דהנה אזכרת "וכו' תדבקון" באה בסוף כל הצויות המנויים בפתוב, וביניהם גם "ואת מצותיו תשמרו", שמזה מוכן שהצויות על דבקות זו הוא בדבר שחייבו אינו מצוה בין המצוות, היינו שלולי הצויה "הדבק בדרכיו" לא היה עושהו מצד צויה מפרש אחר.

ולכן מפרש רש"י "קבר מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה", כי רק בדברים אלו אנו מוצאים שהקב"ה עשהם באופן שבדמיתם גבי האדם לא היה מחיב לגמל חסד זה מצד מצוה וחייב:

בקר חולים - גם במצב שהקב"ה בא לבקר את אברהם, וכמו שפרש רש"י "וירא אליו - לבקר את החולה", עם היות שבדאי כמה מאנשי ורעיו באו לבקרו, וכמו ממרא - שהקב"ה נגלה אליו בחלקו, ובני ביתו של אברהם.

קבר מתים - הפנה בפשוט לקבורת אהרן שנאמרה כבר בפתוב, שהיתה על-ידי הקב"ה, שהרי הסתלקותו היתה במערה, ובפסוק נאמר רק "וימת אהרן שם בראש ההר (וימ'ד) וירד משה ואלעזר" ולא נזכר שם כלום אודות קבורתו, כמו במרים שנאמר "ותקבר שם". אבל בפרשת עקב נאמר "ויקבר שם", ואס"כ על-כרחי שהקב"ה התעסק בקבורתו, אף שרבים מבני ישראל היו בודאי מוכנים להתעסק בזה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לאדם ולאשתו פתנות עור וילבשם (בראשית ג, כא); קבורת מתים - ויקבר אותו בג'א' (דברים לז, ט) האמור אצל משה; ביקור חולים - וירא אליו ה' באלני ממרא' (בראשית יח, א), שבא לבקר את אברהם ביום השלישי למיתו (סוטה יד, א): תורה ו

וכו' תדבקון. וכי אפשר להדבק בקב"ה, בפשוט? אלא הדבק בדרכיו - כלומר, התנהג בדרך אשר הוא כביכול הולך בה; גמול חסדים, קבור מתים [מתי מצוה, שאין מי שיעסוק בקבורתם], בקר חולים, כמו שמצאנו שעשה הקדוש-ברוך-הוא [גמילות חסד - ויעש ה' אלהים

(ה) וְאֶת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ. זוהי תורת משה - שמירת המצוות שנצטוו עליהם בתורה על-ידי משה; ובקילו תשמעו. לשמוע בקול הנביאים המתנבאים בשם ה'; ואותו תעבדו. אלה המצוות המיוחדות הנקראות 'עבודה', המתקיימות במקדשו (ספרי ג"א):

וּנְבִיא הָהוּא אוֹ חֵלֶם חֵלְמָא הָהוּא יִתְקַטֵּל
אֲרִי מְלִיל סִטְיָא עַל יֵי אֱלֹהִיכוֹן דִּי אִפֵּק
יִתְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמַצְרִים וּדְפָרְקָהּ מִבֵּית
עֲבֻדֵּתָא לְאַטְעִייתָהּ מִן אֲרֻחָא דִּי פִקְדָּהּ יֵי
אֱלֹהֵהּ לְמַהֵר בֵּהּ וּתְפִלִּי עֲבַד דְּבִישׁ מִבֵּינָהּ:

(1) וְהִנְבִּיא הָהוּא אוֹ חֵלֶם הַחֲלוֹם הָהוּא יוֹמֶת כִּי
דְּפִרְסָרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדֵךְ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדְחִיקָהּ
מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ
וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקֶּרְבְּךָ: 8

רש"י • סָרָה • דָּבָר הַמוֹסֵר מִן הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה וְלֹא נִבְרָא וְלֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר בּוֹ, דִּישְׁטוֹרנֹר"א בִּלְע"ז
(אבווענדונג) • וְהַפֹּדֵךְ מִבֵּית עֲבָדִים • (ספרי) אֶפְלוּ אֵין לוֹ עֲלֶיךָ אֵלָּא שְׁפָדְאָךְ, דִּי.

וְאֲרִי יִמְלִכְנָהּ אַחֲרָיָהּ בֵּר אִמָּהּ אוֹ בָרָה אוֹ
בִּרְתָּהּ אוֹ אֶתֶת קִימָהּ אוֹ חֲבֵרָהּ דִּי כִנְפֶּשֶׁךְ
בְּסִתְרָא לְמִימָר נִהַךְ וְנִפְלַח לְטַעוֹת עֲמֻמְיָא
דִּי לֹא יִדְעַת אֶת וְאַבְהֶתָּהּ:

(1) כִּי יִסִּיתֶךָ אַחֲיָךְ בֶּן־אִמָּךְ אוֹ־בִתְּךָ אוֹ
אִשֶּׁת חֵיקְךָ אוֹ רַעַךְ אֲשֶׁר כִּנְפֶּשֶׁךְ בִּסְתֵר לְאֹמֶר
נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעָתָּ
אֶתָּה וְאַבְתִּיךָ:

רש"י • כִּי יִסִּיתֶךָ • אֵין הִסְתָּה אֵלָּא גֵרִי, שְׁנֶאֱמַר (ש"א כז): "אִם ה' הִסִּיתֶךָ בִּי", אִמִּיטֵר"א בִּלְע"ז (אן רִייעֶן),
שְׁמַשִּׁיאוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ. אַחֲיָךְ • מֵאֵב. בֶּן־אִמָּךְ • מֵאֵם (קִדּוּשִׁין פ). חֵיקְךָ • הַשׁוֹכֵכֶת בְּחֵיקְךָ וּמְחַוָּקָה בָּהּ,
אִפְקִיט"א בִּלְע"ז (אֶנְהֶאֱנַעְנֶד), וְכֵן (יִחוּקָאֵל מג): "וּמַחִיק הָאֶרֶץ", מִיסוּד הַתְּקוּעָה בְּאֶרֶץ. אֲשֶׁר כִּנְפֶּשֶׁךְ • זֶה אֲבִיךָ,
פֶּרֶשׁ לָךְ הַכְּתוּב אֶת הַחֲבִיבִין לָךְ, קַל־וְחֶמֶר לְאַחֲרִים. בִּסְתֵר • דָּבָר הַכְּתוּב בַּהֲוָה, שְׂאִין דְּבָרֵי מִסִּית אֵלָּא
בִּסְתֵר, וְכֵן שְׁלֹמֹה הוּא אוֹמֵר (מְשִׁלִּי ז): "בְּנִשְׁפָּח־בְּעֶרֶב יוֹם, בְּאִישׁוֹן לִילָה וּבְאִפְלָה". אֲשֶׁר לֹא יִדְעָתָּ אֶתָּה
וְאַבְתִּיךָ • דָּבָר זֶה, גִּנְאִי גְדוֹל הוּא לָךְ, שְׂאֵף הָאוֹמוֹת אֵין מְנִיחִין מַה שְׁמַסְרוּ לָהֶם אֲבוֹתֵיהֶם, וְזֶה אוֹמֵר
לָךְ: 'עֲזֹב מַה שְׁמַסְרוּ לָךְ אֲבוֹתֶיךָ'.

רש"י כפשוטו - מהדורות לשם

מֵאֵב אַחֲדָה:
אוֹ
בֶּן אִמָּהּ. שְׁשֻׁנִּיכֶם נולָדִים מֵאֵם אַחַת:
חֵיקְךָ. הַשׁוֹכֵכֶת בְּחֵיקְךָ וּמְחַוָּקָה בָּהּ -
הַחֲקוּקָה בְּלִבְכָּךְ וּבְנִפְשְׁךָ, אִפְקִיט"א
בִּלְע"ז. וְכֵן מְצִינוּ: 'מַחִיק הָאֶרֶץ'
(יִחוּקָאֵל מג, יד) שְׁפִירוּשׁוֹ מִיסוּד הַתְּקוּעָה
וְהַחֲקוּקָה בְּאֶרֶץ (לש"י):
אֲשֶׁר כִּנְפֶּשֶׁךְ. לְפִי פֶשׁוּטוֹ הוּא הַמִּשְׁפָּחָה
לְתִיבַת 'רַעַךְ', וּכְלֹמֶר הָאֶהוּב עֲלֶיךָ
'כִּנְפֶּשֶׁךְ', אֵלָּא מִתּוֹךְ שְׁהֶאֱרִיךְ הַכְּתוּב
בְּזֶה דְּרָשׁוּהוּ חֲכָמִים: זֶה אֲבִיךָ, כִּי
נֶפֶשׁ הָאֵב וְהַבֵּן קְרוּבִים בְּיוֹתֵר. וּמוֹטִיף
רש"י: אֵין בְּוֹנֵת הַכְּתוּב שְׂדִינֵי הַמִּסִּית
נוֹהֲגִים רַק בְּקְרוּבִים וְאוֹהֲבִים, אֵלָּא
אֲדָרְבָּהּ, פֶּרֶשׁ לָךְ הַכְּתוּב אֶת
הַחֲבִיבִין לָךְ, שְׂאִפִּילוּ עֲלֵיהֶם לֹא
תִרְחַם בְּדִין, קַל־וְחֶמֶר לְאַחֲרִים (גרא):
בִּסְתֵר. הוּא הַדִּין גַּם בְּגִלּוֹי, אֵלָּא דָּבָר
הַכְּתוּב בַּהֲוָה - דֶּרֶךְ הַכְּתוּב לְנִקּוּט
אֶת הָאוֹפֵן הַמְצוּי, שְׂכָךְ הוּא טְבָעֶם שֶׁל

הַמִּטְעָה אֶת זִוְלָתוֹ לְהֶאֱמִין בְּדָבָר־
שְׂכָר, אוֹ שְׁהוּא לְשׁוֹן פִּיתוּי וְגִירוּי.
רש"י מִפֶּרֶשׁ כַּדְעָה הַשְׁנִיָּה: אֵין הִסְתָּה
אֵלָּא לְשׁוֹן גֵּרִי, שְׁהוּא מִפְתָּה אוֹתוֹ
וּמִרְגִּילוֹ לָכֶךָ, וְלֹא שְׁהוּא מִטְעָהוּ
לְחֻשׁוֹב שֶׁהִדְבֵּר מוֹתֵר. וּמִנִּין יֵשׁ לְלִמּוּד
שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן הַטְעָה? מִשׁוּם שֶׁגַם
אֶצֶל הַקַּב"ה מְצָאנוּ לְשׁוֹן 'הִסְתָּה',
שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוּאֵל א כז, יט) אִם ה' הִסִּיתֶךָ
בִּי וְגו' [מִדְּבָרֵי דוֹד אֵל שְׁאוּל בְּהִתְחַנְּנוּ
אֵלָיו לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מִמֶּנּוּ: אִם הַקַּב"ה
הוּא שְׂבִלְבֵּל אֶת דַּעְתָּךְ שֶׁתִּשְׁנֵא אוֹתִי,
אֶתְפַּלֵּל לְפָנָיו וְיָשִׁיב לָךְ אֶת צִלְלוֹת
דַּעְתָּךְ]. וּכְלִפִּי הַקַּב"ה וְדָאִי אִי אֶפְשָׁר
לְפָרֵשׁ, חֲלִילָה, שְׁהוּא מִטְעָה אֶת
הַבְּרִיּוֹת. הִרִי שְׂאִין פִּירוּשׁוֹ אֵלָּא גִירוּי
וּפִיתוּי הַדַּעַת, אִמִּיטֵר"א בִּלְע"ז, אֵף
כָּאן פִּירוּשׁוֹ שְׁמַשִּׁיאוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ, וְלֹא
שְׁהוּא מִטְעָהוּ בְּדָבָרֵי שְׂכָר (עֵמֶק חֲצִיב, יב,
תרא):

אַחֲיָךְ. הוּא בֶּן אֲבִיךָ, שְׁשֻׁנִּיכֶם נולָדִים

(ו) סָרָה. כֹּל דָּבָר שְׂאִינוּ אֶמֶת קְרוּי
'סָרָה', כִּי הוּא דָּבָר הַמוֹסֵר מִן הָעוֹלָם,
כְּלֹמֶר שְׁהוּא סָר מִן הַמְצִיאוֹת הַקִּיּוּמִית
בְּעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה וְלֹא נִבְרָא וְלֹא
צִוִּיתִיו לְדַבֵּר בּוֹ. דִּישְׁטוֹלוֹד"א
בִּלְע"ז:
וְהַפֹּדֵךְ מִבֵּית עֲבָדִים. לֹא כָּלֵל הַכְּתוּב
אֶת שְׁנֵי הַדְּבָרִים בְּמֵאֶמֶר אַחֵד:
'הַמוֹצִיאָךְ מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים'.
אֵלָּא חִילַק בֵּינֵיהֶם וְהוֹפִירָם לְחֹדֶר:
'הַמוֹצִיאָךְ' מִמִּצְרַיִם 'וְהַפֹּדֵךְ' מִבֵּית
עֲבָדִים. לְלִמּוּד שְׂכָל טוֹבָה וְטוֹבָה
חֲשׁוּבָה לַעֲצֻמָּה, וְאַפִּילוּ אֵין לוֹ
לְהַקְבִּי עֲלֶיךָ אֵלָּא שְׁפָדְאָךְ מִן
הַעֲבָדוֹת שְׂבִמְצָרִים, אֵף אִם הֵיינוּ
נִשְׁאָרִים לְהַתְגוֹרֵר שָׁם, דִּי בְּכָךְ
שְׁנַעֲבָדְנוּ וְנִקְבַּל עוֹל מִלְכּוּתוֹ עֲלֵינוּ.
עַל אַחַת בְּמָה וְכִמְהָ אַחֵר שְׁפָדְאָנוּ וְגַם
הוֹצִיאָנוּ מִשָּׁם (ספרי) (לש"י): תורה ז
(ז) כִּי יִסִּיתֶךָ. נְחָלְקוּ רְבוּתֵינוּ אִם
הִסְתָּה הוּא לְשׁוֹן טַעוֹת, וְהַמִּסִּית הוּא

(ח) **מֵאלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם הַקְּרִבִּים אֵלֶיךָ**
אוֹ הַרְחִיקִים מִמֶּךָּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ:

ח משנות עממיא די בסתרניכין דקריבין
 לך או דרחיקין מנך מספיי ארעא ועד ספיי
 ארעא:

רש"י • הקרבים אליך או הרחקים • (סנהדרין סא) למה פרט קרובים ורחוקים? אלא כף אמר הכתוב: מטיבן של קרובים, אתה למד טיבן של רחוקים, כשם שאין ממש בקרובים, כף אין ממש ברחוקים. מקצה הארץ • (ספרי) זו חמה ולבנה וצבא השמים, שהן מהלכים מסוף העולם ועד סופו.

(ט) **לֹא־תֹאבָה לּוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־תַחֲוֶם**
עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא־תַחְמַל וְלֹא־תִכְסֶּה עָלָיו:

ט לא תיבי לה ולא תקבל מנה ולא תחוס
 עינך עלוהי ולא תרחם ולא תכסי עלוהי:

רש"י • לא־תאבה לו • (שם) לא תהא תאב לו, לא תאהבנו, לפי שנאמר (ויקרא יט): "ואהבת לרעך כמוך", את זה לא תאהב. ולא תשמע אליו • בהתחננו על נפשו למחל לו, לפי שנאמר (שמות כג): "עזב תעזב עמו", לזה לא תעזב. ולא תחוס עינך עליו • לפי שנאמר: "לא תעמד על־דם רעך", על זה לא תחוס. ולא־תחמל • לא תהפוך בזכותו. ולא־תכסה עליו • (ספרי) אם אתה יודע לו חובה, אינך רשאי לשותק.

(י) **כִּי הָרוּג תִּהְיֶה־בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ**
וְיֵד כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה:

י ארי מקטל תקטלנה ידך תהי בה
 בקדמימא למקטלה וידא דכל עמא
 בכתיבתא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שנאך וגו' **עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ**, הרי שאפילו לשונא צותה תורה לסייע ולעזור, מכל מקום לזה המסית לא **תַּעֲזוּב** ולא תשתדל לסייע בידו (רמב"ם):

וְלֹא תַחֲוֶם עֵינֶךָ עָלָיו. לִפִּי שְׁנֵאמַר
לְגִבִּי כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל (ויקרא יט, טו) **לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רֵעֶךָ** [שלא להניח את רעך למות מבלי להשתדל להצילו. והוא הדין גם במי שעבר עבירה שענשה מיתה, כל עוד שלא נגמר דינו בבית־דין הריהו בכלל 'רעך', וחובה לחוס עליו ולהצילו ממנות], לך הוצרך הכתוב להזהיר כי על זה המסית לא תחוס, ואין אתה מצילו (עמק הנציר"ב):

וְלֹא תַחְמֹל. לֹא תִהְפֹּךְ בְּזִכּוּתוֹ -
 לא תבקש למצוא לו טענת זכות בדיון, בדרך שיש לנהוג בנאש חייבי מיתות, שמבקשים למצוא להם צד זכות לפטרם מן הדין (עמק הנציר"ב):

וְלֹא תִכְסֶּה עָלָיו. אִם אַתָּה יוֹדֵעַ לֹא
 לטעון עליו טענת חובה בדינו, אינך **רשאי לשותק**, כי בשתיקתך הרי אתה מכסה עליו ומעלים את פשעיו (ספרי) (רמב"ן): תורה י

מִקְצֵה הָאָרֶץ ועד קצה הארץ. מלבד משמעותו הפשוטה, שהוא מוסב על הגוים שבכל קצות הארץ, דרשוהו חכמים גם על העבודה־זרה אשר 'מקצה הארץ ועד קצה הארץ', ואיזוהי? **זו חמה ולבנה וצבא השמים** שהגוים עובדים להם, שהן **מהלכין ברכיע מסוף העולם ועד סופו** (ספרי) (מלבי"ם, בא"י): תורה ט

(ט) **לֹא תֹאבָה לּוֹ**. מלבד משמעותו הפשוטה 'לא תתרחצ לו', יש במשמעות לשון 'תאבה' גם לשון 'אהבה'; **לֹא תִהְיֶה תֹאב לו**, כלומר **לֹא תִאָּהֲבֶנּוּ**, והוצרך הכתוב להזהיר על כך, **לִפִּי שְׁנֵאמַר** (ויקרא יט, יח) **וְאֶהְבֶּת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ**, אבל את זה המסית לא תאהב, אלא 'הרוג תהרגנו' וגו' כדלהלן (א"ש):

וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו. מלבד משמעותו הפשוטה שלא תשמע בקולו להתפתות לעבירה, יש במשמעו גם אזהרה לגבי ענשו, שלא תשמע אליו לפטרו מעונש בהתחננו על נפשו למחול לו, ואף שפבר הזהיר 'לא תאהבנו' הוצרך להזהיר גם על זאת, **לִפִּי שְׁנֵאמַר** (שמות כג, ח) 'כי תראה חמור

דברים שאין דברי מסית מושמעים **אֵלָא בַּסֵּתֵר**. וכן שלמה הוא אומר (משלי י, ט) **'בְּנִשְׁף בַּעֲרֵב יוֹם בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאִפְלָה'** [הכתוב נותן דוגמא לפיתוי היצר, לעגן חובת הזהירות והשמירה ממנו] (עמק הנציר"ב):

אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ אֵתָּה וְאִבּוֹתֶיךָ. דברים אלו אינם מדברי המסית, אלא הכתוב אומר כן, כי דבר זה אשר המסית מפתה אותך, ללכת לעבוד אלהים אחרים, גנאי גדול הוא לך, שאף האומות אין מניחין (עוזבים) מה שמסרו להם אבותיהם, ואילו זה המסית אומר לך 'עזוב מה שמסרו לך אבותיך' (ספרי) (חזקוני): תורה ח

(ח) **הַקְּרִיבִים אֵלֶיךָ אוֹ הַרְחִיקִים**. למה פרט קרובים ורחוקים, וכי יעלה על הדעת שדינם שונה? **אֵלָא כֹּף אָמַר הַכְּתוּב, מִטִּיבִן** (ממהותם) **שֶׁל הָאֱלִילִים הַקְּרִיבִים אֵלֶיךָ**, שאתה מפרים מקרוב ויודע שהם קבל, אתה למד מה טיבן של רחוקים; שלא תדמה בנפשך שהרחוקים עדיפים מן הקרובים, אלא כשם שאין ממש בקרובים, כף אין ממש ברחוקים (ב"ב):

כ"ג • **כִּי הָרַג תְּהַרְגֶנּוּ** • (אם יצא מבית דין זכאי, תחזירוהו לחובה), יצא מבית דין חייב, אל תחזירוהו לזכות (ספרי). **יָדָךְ תְּהִיָּה-בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה** • מצוה ביד הניסית להמיתו. לא מת בידו, ימות ביד אחרים, שנאמר: "ויד כל העם וגו'".

(יא) **וּסְקַלְתוּ בְּאֲבָנִים וּמָת כִּי בָקֵשׁ לְהַדִּיחַךְ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:**
יא ותרגמנה באבניא וימות ארי בעא לאטעיינה מדיחלתא דני אלהיך די אפקה מארעא דמצרים מבית עבדותא:

(יב) **וְכָל-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא-יוֹסֵפוּ לַעֲשׂוֹת כְּדַבַּר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ: ׀**
יב וכל ישראל ישמעון וייראון ולא יוספון למעבד כפתגמא בישא הדין בינך:

(יג) **כִּי־תִשְׁמָע בְּאַחַת עֲרִיף אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשֹׁבֵת שָׁם לֵאמֹר:**
יג ארי תשמע בחד מקרויף די יי אלהיך זהב לך למתב תמן למימר:

כ"ג • **לְשֹׁבֵת שָׁם** • (ספרי) פרט לירושלים, שלא נתנה לדירה. **כִּי־תִשְׁמָע וגו' לֵאמֹר** • אומרים כן: "יצאו וגו'".

(יד) **יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיעֵל מִקִּרְבְּךָ וַיְדִיחוּ אֶת־יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֵתֶם:**
יד נפקו גברין בני רשעא מבינך ואטעיו נת תבי קרתהון למימר נהו ונפליח לטעות עממא די לא ידעתון:

כ"ג • **אֲנָשִׁים** • (סנהדרין פה) ולא נשים. **בְּנֵי־בְלִיעֵל** • (שם) בלי על, שפרקו עלו של מקום. **יֹשְׁבֵי עִירָם** • ולא יושבי עיר אחרת. מכאן אמרו: 'אין נעשית עיר הנדחת עד שידיחוה אנשים, ועד שיהיו מדיחה מתוכה'.

(טו) **וְדַרְשַׁת וְחֻקֶּרֶת וְשֹׂאֵלֶת הַיָּטֵב וְהַנָּה אִמֶּת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ:**
טו ותתבע ותבדוק ותשאל יאות והא קשטא כון פתגמא אתעבידא תועבתא הדא בינך:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'בלי עול', כלומר אנשים שפרקו מעליהם **עולו של מקום** ומרדו בו: **אנשים**. דווקא אנשים ולא נשים, שאם נשים הדיחו את יושבי העיר, אין נוהגים בה דיני עיר הנדחת המבוארים להלן, אלא הם נדונים ביחידים שעבדו עבודה זרה ונהרגים בבית-דין (ספרי (משכיל): **יֹשְׁבֵי עִירָם**. דווקא כשהמדיחים הם מיושבי העיר, ולא שבאו יושבי עיר אחרת להדיחם. מכאן אמרו חכמים, אין נעשית עיר-הנדחת כדי שיחול בה כל האמור בפרשה, עד שידיחוה אנשים ולא נשים, ועד שיהיו מדיחה מתוכה ולא מעיר אחרת (סנהדרין קא): תורה טו

שנאמר ויד כל העם באחרונה (ספרי (לש"י): תורה יא **(יג) לְשֹׁבֵת שָׁם**. הוסיף הכתוב 'לשבת שם' ללמד שדין עיר הנדחת האמורה בפרשה, נוהג רק באותן הערים שעשויות בעיקר לשבת שם, **פרט לירושלים**, שעיקרה לא נתנה לדירה אלא למקדש (ספרי (עמק הנצח): **כִּי תִשְׁמָע וגו' לֵאמֹר** יצאו אנשים וגו'. גם אם עדיין לא שמעת עדות ברורה, אלא רק שמעת **אומרים כן**, שיצאו אנשים וגו' - הרי שמושל עליך לתור אחר עדים, ולדרוש ולחקור את הדברים, כאמור להלן 'וְדַרְשַׁת וְחֻקֶּרֶת' וגו' (אור החמה): תורה יד **(יד) בְּנֵי בְלִיעֵל**. אנשי רשע וזדון. ותיבת 'בליעל' מורכבת מן התיבות

(י) כִּי הָרַג תְּהַרְגֶנּוּ. כל חייבי מיתה, אם מצאו להם צד וכות לאחר שנגמר דינם לחובה, מחזירים אותם לדון מחדש. אבל אם נגמר דינם לזכות ואחר-כך מצאו להם צד חובה, אין מחזירים אותם לדון מחדש. אבל המוסית דינו להיפך: **אם יצא מבית-דין זכאי, תחזירוהו לחובה**; ואילו אם יצא מבית-דין חייב, אל תחזירוהו לזכות. לכך האריך הכתוב וכפל לשונו 'כִּי הָרַג תְּהַרְגֶנּוּ' (ספרי (מפרשים): **יָדָךְ תְּהִיָּה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה** להמיתו. וכי מאחר שהמסית כבר נהרג בידי הניסית, מה תוסיף בו 'יד העם'? אלא **מצוה ביד הניסית להמיתו**, ואם לא מת בידו - ימות ביד אחרים,

כ"ג • וְדַרְשֶׁתָּ וְחִקְרְתָּ וְשִׁאלְתָּ הַיֵּטֵב • (סנהדרין מ) מִפָּאן לְמַדּוּ שְׁבַע חֲקִירוֹת, מִרְבּוּי הַמִּקְרָא פֶּאן יֵשׁ ג': דְּרִישָׁה, וְחִקְרִיהָ וְהַיֵּטֵב; וְשִׁאלָתָּ, אֵינּוּ מִן הַמִּנְיָן, וּמִמֶּנּוּ לְמַדּוּ בְּדִיקוֹת. וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (דברים יט): "וְדַרְשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיֵּטֵב", וְעוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (שם יז): "וְדַרְשֶׁתָּ הַיֵּטֵב", וְלְמַדּוּ: 'הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב' לְגִזְרָה שְׁוֶה, לִיתֵן הָאָמּוֹר שֶׁל זֶה בְּזֶה.

(טז) הִכָּה תִּכָּה אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי־חֶרֶב הַחֶרֶם אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֶמְתָּהּ לְפִי־חֶרֶב: טז מִמָּחָא תִּמְחִי יָת יְתִבִּי קִרְתָּא הֵחִיא לְפִתְגָם דְּחֶרֶב גְּמִיר יִתָּה וְיָת כָּל דִּי בָהּ וְיָת בְּעִירָה לְפִתְגָם דְּחֶרֶב:

כ"ג • הִכָּה תִּכָּה • (ב"מ לא) אִם אֵינְךָ יָכֹל לְהַמִּיתָם בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בָּהֶם, הַמִּיתָם בְּאַחֲרֵת.

(יז) וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רַחֲבֶהּ וְשִׁרְפָתָּ בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד: יז וְיָת כָּל עֲדָא תִּכְנוֹשׁ לְגו פְּתִיחַ וְתוֹקֵד בְּנוֹרָא יָת קִרְתָּא וְיָת כָּל עֲדָא גְּמִיר קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ וְתִהִי תֵּל חֶרֶב לְעָלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד:

כ"ג • לַה' אֱלֹהֶיךָ • לְשִׁמּוֹ וּבִשְׂבִילוֹ.

(יח) וְלֹא־יִדְבַק בִּידֶךָ מְאוּמָה מִן־הַחֶרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יַהֲוֶה מִחֲרוֹן אָפוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבֶּה בְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיךָ: יח וְלֹא יִדְבַק בִּידֶךָ מְאוּמָה מִן־הַחֶרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יַהֲוֶה מִחֲרוֹן אָפוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבֶּה בְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיךָ:

כ"ג • לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוֹ • (ספרי) שֶׁכֵּל זֶמֶן שֶׁעֲבוֹדַת־כּוֹכָבִים בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אָף בְּעוֹלָם.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְהַמִּיתָם בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בָּהֶם (מִיתָה בְּחֶרֶב), הַמִּיתָם בְּמִיתָה אַחֲרֵת שְׁבָה תוֹכֵל לְהַמִּיתָם [כְּגוֹן אִם אֶחָד מֵהֶם בּוֹרַח בְּסִפְיָהּ, וְאֵתָה יָכוֹל לְזָרוֹק בּוֹ חֵץ אוֹ לְהַטְבִּיעוֹ (רש"י) (ספרי) (מ"א): תורה יז
(יז) לַה' אֱלֹהֶיךָ. שְׂרִיפַת הָעִיר וְשִׁלָּלָהּ, הִיא לְשִׁמּוֹ וּבִשְׂבִילוֹ - כְּלוּמַר, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹ וְלִקְיוּם מִצְוֹתָ אֵנוּ עוֹשִׂים כֵּן (באמ"ח): תורה יח
(יח) לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוֹ. שֶׁכֵּל זֶמֶן שֶׁעֲבוֹדֵי עֲבוֹדַת־זָרוֹת קִיּוּמִים בְּעוֹלָם, שׁוֹרָה חֲרוֹן־אָף ה' בְּעוֹלָם, וְכִיּוֹן שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵי הָעִיר יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוֹ (ספרי) (מ"א): תורה יט

אוֹמֵר (לְקַמֵּן יט, יח) וְדַרְשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיֵּטֵב - הָרִי עוֹד שְׁנֵי לְשׁוֹנוֹת: 'דְּרִישָׁה' וְהַיֵּטֵב; וְעוֹד מִצִּיּוֹן כִּי בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר שׁוֹב (שם יז, יח) 'וְדַרְשֶׁתָּ הַיֵּטֵב' - הָרִי שְׁבַע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל חֲקִירָה. וְלְמַדּוּ 'הַיֵּטֵב' 'הַיֵּטֵב' לְגִזְרָה־שְׁוֶה. כְּלוּמַר, אֶף־עַל־פִּי שֶׁכֵּל אֶחָד מִן הַפְּסוּקִים הִלְלוּ נֶאֱמַר לְעֵנֶן אַחֵר, הָרִי שְׁמִיבֵת 'הַיֵּטֵב' הָאִמּוּרָה בְּכּוֹלָם אֵנוּ לְמַדִּים 'גִּזְרָה שְׁוֶה', לִיתֵן אֶת הָאִמּוּר שֶׁל זֶה בְּזֶה - שֶׁכֵּל מִה שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל אֶחָד מֵהֶם, רּוֹאִים אוֹתוֹ כְּאִילוֹ נֶאֱמַר בְּכּוֹלָם, וּמִפָּאן שֶׁכֵּל קִבְּלַת עֲדוּת צְרִיכָה שְׁבַע חֲקִירוֹת (סנהדרין מ): תורה טז
(טז) הִכָּה תִּכָּה. כָּפֹל הַכְּתוּב לְשׁוֹן הַכָּאָה. לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאִף אִם אֵינְךָ יָכוֹל

(טז) וְדַרְשֶׁתָּ וְחִקְרְתָּ וְשִׁאלְתָּ הַיֵּטֵב. רִיבָה הַכְּתוּב דְּרִישׁוֹת וְחִקְרִיּוֹת הַרְבֵּה, מִפָּאן לְמַדּוּ חֲקִיּוֹת דִּין שְׁבַע הַחֲקִירוֹת שֶׁיֵּשׁ לְחִקּוֹר בָּהֶן אֶת הָעֲדִים, כְּדִי לְקַבֵּל עֲדוּתָם כְּאֵמֶת גְּמוּרָה. וּמִהִיכֵן לְמַדּוּ שֶׁהַחֲקִירוֹת הֵן שְׁבַע? מִרְבּוּי הַלְשׁוֹנוֹת שֶׁהָאִרְיָה בָּהֶם הַמִּקְרָא, כִּי־צִד: פֶּאן בְּפִסּוּק זֶה יֵשׁ ג' לְשׁוֹנוֹת: 'דְּרִישָׁה' וְחִקְרִיהָ' וְהַיֵּטֵב'. אִמְנֵם לְשׁוֹן 'וְשִׁאלְתָּ' הָאִמּוּרָה פֶּאן אֵינּוּ מִן הַמִּנְיָן, שֶׁלְשׁוֹן זֶה אֵינּוּ מִשְׁמַע חֲקִירָה מִמֶּשׁ, אֶלָּא כְּשׁוֹאֵל שֶׁאֵלָּה, וּמִמֶּנּוּ לְמַדּוּ אֶת הַבְּדִיקוֹת, שֶׁהֵן שְׂאֵר הַשִּׁאֲלוֹת שֶׁאֵינֶן חֲמוּרוֹת כְּמוֹ הַחֲקִירוֹת. הָרִי שֶׁכְּפִסּוּק זֶה לְמַדּוּ שְׁלֹשׁ חֲקִירוֹת; וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא

יט ארי תקבל למימרא דיי אלהך למטר נת
כל פקודיה די אנא מפקדך יומא דין
למעבד דכשר קדם יי אלהך:

(יט) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת-כָּל־
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ם

♦ יום רביעי כ"ד מנחם-אב ♦

א בנין אתון קדם יי אלהכון לא תתחממו
ולא תשיון מרט בין עיניכון על מית:

יד (א) בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ
וְלֹא-תִשְׁמְּמוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת:

כס"א לא תתגדדו • לא תתנו גדידה ושרט בכשרכם על מת, כדרך שהאמורים עושין, לפי שאתם בניו
של מקום, ואתם ראויין להיות נאים ולא גודים ומקרחים. בין עיניכם • אצל הפדחת, ובמקום אחר
הוא אומר (ויקרא כא): "לא יקרחו קרחה בראשם", לעשות כל הראש כבין העינים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 295)

בנים אתם לה' אלקיכם (יד, א)

ידועה תורת הבעל-שם-טוב (כתר שם טוב - קה"ת - הוספות אות קלג), שכל יהודי יקר בעיני ה' כבן יחיד שנולד להוריו לעת
זקנתם, ועוד יותר מזה. מובן אפוא, שגם כאשר הוא עוסק בענייני חליו, שאינם לפי כבודו של בן מלך, אסור לו לשפח
שהוא בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. וכמבאר בחסידות, שאינה דומה מעלת השור - אפילו בהיותו בשביה - למעלת
איש הדיוט.

ב ארי עם קדיש את קדם יי אלהך וברך
אתרעי יי למהוי לה לעם חביב מפל
עממיא די על אפי ארעא:

(ב) כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְהוָה
לְהָיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי
הָאֲדָמָה: ם

כס"א כי עם קדוש אתה • קדשת עצמך מאבותיך, ועוד: "ובך בחר ה'".

ג לא תיכול כל דמרחק:

(ג) לֹא תֹאכַל כָּל-תוֹעֵבָה:

כס"א כל-תועבה • (בכורות לה) כל שתעבתי לך, כגון: צרם און בכור כדי לשחטו במדינה, הרי דבר שתעבתי

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

להיות לו לעם סגלה. פירט כאן
הכתוב שתי מעלות בעם ישראל: 'עם
קדוש' ו'עם נבחר'. המעלה הראשונה
היא קדושת עצמך הנטויה בך
מאבותיך; ועוד מעלה: 'ובך בחר ה'
להיות לו לעם ולתת לך את התורה
(ברא': תורה ג)

(ג) כל תועבה. זוהי הקדמה לפרשת
איסורי האכילה, ודרשוהו חכמים
לרבות איסורי אכילה נוספים שלא
נתפרשו בתורה, ואשר יסור איסורם
הוא מצד העבירה שנעשתה בהם, וכך
פירשו: לא תאכל כל דבר שתעבתי
לך לעשותו, כגון שצרים (חתך מעט)

(מעל המצח) [כדרך שהכתוב אומר
לגבי הנחת תפילין של ראש (לעיל יא, יח)
'והיו לטוטפת בין עיניכם', שמשמעו
במקום המכוון מול העינים]. ובמקום
אחר הוא אומר (ויקרא כא, ה) לא יקרחו
קרחה בראשם, משמע שהאיסור חל
על כל הראש, מכאן אנו למדים
לעשות דין שער כל הראש כדין בין
העינים, שאיסור קרחה נוהג בכל
הראש, ולא רק בין העינים, אלא
שנקט הכתוב כאן כפי דרכם של
האמורים לקרוח בין עיניהם (ספרי' ב"ב
ויקרא: תורה ב)

(ב) כי עם קדוש אתה וברך בחר ה'

יד (א) לא תתגדדו. פירשו: לא
תתנו גדידה ושרט (חתוכים
ושריטות) בכשרכם מתוך צער ואכל
על המת, כדרך שהאמורים עושין
כשהם מתאבלים על המת. והכתוב
מקדים טעם לדבר: 'בנים אתם לה'
אלהיכם, כלומר, לפי שאתם בניו
של מקום, ואתם ראויין להיות נאים
ולא גודים ומקרחים [תלושי שער,
כדלהלן] (רא"ם):

בין עיניכם. אין לפרש בין העינים
ממש, שהרי אין שם צמיחת שער
שניהר הכתוב על תלישתו, אלא
פירשו בגובה הראש אצל הפדחת.

לך: "כל מום לא יהיה בו", ובא ולמד פאן, שלא ישחוט ויאכל על אותו המום. בשל פשר בחלב, הרי דבר שתעבתי לך, וזהיר פאן על אכילתו.

(ד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור זה בשנים ויש עזים:

(ה) איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר:

פירש"י ודישן - זאת הבהמה וגו'. איל וצבי ויחמור • למדנו (ספרי. חולין עא) שהחיה בכלל בהמה, ולמדנו (חולין סג) שהבהמה וחיה טמאה מרבה מן הטהורה, שבכל מקום פורט את המעט. ואקו • מתרגם: 'יעלא', (איוב לט) יעלי סלע, הוא אשטנבו"ק (ת"א וחולין פ). ותאו • תורבל"א, (וכן פרש"י איוב ל"ט. ר"ה כו ב. וע"ע ברש"י חולין נט ב) תור היער. באל"א, יער בלשון ארמי.

(ו) וכל-בהמה מפרסת פרסה ושפעת שפעת שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו:

רש"י מפרסת • סדוקה, כתרגומו. פרסה • פלאנט"ה (פוסזאה"ע). ושפעת • חלוקה בשתי צפרניים, שיש סדוקה ואינה חלוקה בצפרניים, והיא טמאה. בבהמה • משמע מה שנמצא בבהמה, אכל! מכאן אמרו (שם ע"ד) שהשליח נתר בשחיטת אמו.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בלע"ז וננקט הכתוב שתי תיבות דומות לצחות הלשון (מש"י) [רא"ם]: **ושפעת**. וגו' שתי פרסות. האריף הכתוב והדגיש שוב את בקיעת הפרסה, ללמד שרק אם היא **חלוקה** אף **בשתי צפרניים** טהורה היא. כלומר, לא די בחלוקת כף הרגל עצמה אלא גם הציפורן החופה את הכף למטה במקום הדריכה, תהא שסועה וחצויה לשתיים, **שיש** מין בהמה שפרסתה **סדוקה ואינה חלוקה** עד למטה **בצפרניים**, והיא **טמאה** [כגון הגמל (רש"י ויקרא יא, כז) (רא"ם):

בבהמה אתה תאכלו. לשון זה **משמע מה שנמצא בבהמה** - בתוך גופה - **אכול מכאן אמרו חכמים שהשליח** = עובר חי או מת הנמצא בבטן הבהמה לאחר שחיסתה] אינו צריך שחיטה, אלא הוא **ניתר** לאכילה **בשחיטת אמו**, שעל ידי שנושחטה אמו רואים אותו כאילו נתקיימה השחיטה גם בו (חולין סט): תורה ז

באחד. ועוד **למדנו** מכאן **שהבהמה וחיה טמאה מרובה מן הטהורה** - המינים הטמאים מרובים מן הטהורים, **שבכל מקום** שיש שני סוגים והם שונים בדינם, דרך הכתוב שהוא מקצר ופורט את המועט, ואינו מאריך לפרט את המרובה, אף כאן פורט את הטהורים ומכלל זה מלמדנו שכל השאר טמאים (ספרי. חולין סג): **ואקו. מתרגם באונקלוס 'יעלא'**, והם **יעלי סלע** (איוב לט, א), והוא הקרוי בלשון אשכנז **אשטנבו"ק** (לש"ר): **ותאו. אונקלוס תרגמו 'תורבל'א'**. ופירושו: **תור [שור] היער**. שכן, 'תור' משמעו שור בלשון ארמי, ו'**באל'א'** משמעו **יער בלשון ארמי**. ותיבת 'תורבל'א' מורכבת משנייהם: תורה ו (ו) **מפרסת פרסה**. שתי התיבות הללו אינן משורש אחד: 'מפרסת' פירושה **סדוקה**, שפך רגלה פרוסה וסדוקה באמצעה, ו**כתרגומו** 'דסדיקא פרסתא': **פרסה**. זוהי שמה של רגל הבהמה, בין סדוקה ובין שאינה סדוקה. **פלאנט"א**

אוזן בכור [בהן שיש בידו בכור שמצותו להביאו לירושלים ולהקריבו, והוא הטיל בו מום] **כדי לפסול אותו מקרבן**, כדי שיוכל **לשחטו במדינה** [כלומר בכל מקום במדינה, מחוץ למקדש] ולאכלו, ועבר על איסור השלל מום בקדשים, **הרי זה בכלל 'דבר שתעבתי לך'**, שעבר על אזהרת **'כל מום לא יהיה בו'** (ויקרא כב, כא), **בא הכתוב ולמד פאן שלא ישחט ויאכל על סמך אותו המום**, אלא ימתין עד שיפול בו מאליו מום אחר. דוגמא נוספת: **בשל בשר בחלב**, הואיל ועבר על 'לא תבשל גדי בחלב אמו' (לקמן פסוק כא ועוד), **הרי התבשיל הזה הוא 'דבר שתעבתי לך'**, וזהיר פאן הכתוב אף על **אכילתו** (רמב"ן, מפרשים): תורה ד

(ד"ה) **זאת הבהמה וגו', איל וצבי ויחמור**. הכתוב פותח זאת הבהמה, אף מונה והולך עמהם גם מיני 'חיה'. מכאן **למדנו שהחיה בכלל בהמה**, ושם 'בהמה' משמש במקרא גם בשם כללי למיני החיות ומיני הבהמות

זָרָם יָת דִּין לֹא תִכְלֹן מִמֶּסְקִי פִשְׁרָא
וּמִמֶּסְדִּיקִי פִרְסָתָא מִטְּלָפִי טְלָפִיא יָת גְּמָלָא
וְיָת אֲרֻנְבָא וְיָת טַפְזָא אֲרִי מִסְקִי פִשְׁרָא
אֲנֹן וּפִרְסָתְהוֹן לֹא סְדִיקָא מִסְאָבִין אֲנֹן
לְכוּן:

(ו) אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֶּזֶה וּמִמִּפְרִי־
הַפֶּרֶסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת־הַגְּמֹל וְאֶת־הָאֲרֻנָּבֶת וְאֶת־
הַשָּׁפֶן בִּימַעְלָה גֶּזֶה הִמָּה וּפֶרֶסָה לֹא הַפְּרִיסוּ
טִמְאִים הֵם לָכֶם:

רש"י • השְּסוּעָה (נדה כד) בְּרִיָּה הִיא שֵׁשׁ לָהּ שְׁנֵי גִבִּין וּשְׁנֵי שְׁדָּרָאוֹת; אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ: (חולין ס"ג) 'לָמָּה נִשְׁנוּ?
בַּבְּהֵמָה, מִפְּנֵי הַשְּׂסוּעָה. וּבַעוֹפֹת, מִפְּנֵי הָרָאָה, שֶׁלֹּא נֶאֱמְרוּ בַתּוֹרַת כֹּהֲנִים'.

ח וְיָת חֲזִירָא אֲרִי מִסְדִּיק פִּרְסָתָא הוּא וְלֹא
פִּשְׁר מִסָּב הוּא לְכוּן מִבְּסָרְהוֹן לֹא תִכְלֹן
וּבִנְבֻלָתְהוֹן לֹא תִקְרִיבֹן:

(ח) וְאֶת־הַחֲזִיר בִּימַפְרִים פֶּרֶסָה הוּא וְלֹא גֶּזֶה
טִמְאָה הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבִנְבֻלָתָם לֹא
תִגְעוּ: ם

רש"י • וּבִנְבֻלָתָם לֹא תִגְעוּ (ת"כ) רַבּוּתֵינוּ פָּרְשׁוּ: בְּרִגְלָא, שְׂאָדָם חָיִב לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ בְּרִגְלָא. יָכֹל יִהְיֶה מְזַהְרִים
בְּכָל הַשָּׁנָה? תִּלְמוּד לומֵר (ויקרא כא): "אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים וְגו'", וּמָה טִמְאָת הַמֵּת, חֲמוּרָה, כֹּהֲנִים מְזַהְרִים וְאִין
יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים; טִמְאָת נְבִלָה, קֵלָה, לֹא כָּל שָׁפֶן? !.

ט יָת דִּין תִּכְלֹן מִכָּל דִּי בְּמִיָּא כָּל דִּי לָהּ
צִיצִין וְקִלְפִין תִּכְלֹן:

(ט) אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בָּמִים כָּל אֲשֶׁר־לֹו
סִנְפִיר וְקִשְׁקִשַׁת תֹּאכְלוּ:

י וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לֹו סִנְפִיר וְקִשְׁקִשַׁת לֹא תֹאכְלוּ
טִמְאָה הוּא לָכֶם:

(י) וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לֹו סִנְפִיר וְקִשְׁקִשַׁת לֹא תֹאכְלוּ
טִמְאָה הוּא לָכֶם: ם

יא כָּל צֶפֶר דִּכְיָא תִכְלֹן:

(יא) כָּל־צֶפֶר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ:

רש"י • כָּל־צֶפֶר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ • (קידושין נז) לְהַתִּיר מִשְׁלַחַת שְׂבָמִצְרַע.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מוֹזְהָרִים שֶׁלֹּא לְהַטְמִיאוֹת לָמֶת, וּמִכָּאֵן
יֵשׁ לְלַמּוּד לְשָׂאֵר הַטּוּמְאוֹת, שֶׁכֵּן
הַדְּבָרִים קָל וְחֹמֶר: וּמָה עַל טוּמְאוֹת־
הַמֵּת שֶׁטּוּמְאוֹתָו חֲמוּרָה [שֶׁהוּא טִמְאָה
שְׁבַעַת יָמִים, וְנִטְהָר רַק בְּאַפֵּר פְּרָה],
הַכֹּהֲנִים מְזַהְרִים וְאִין יִשְׂרָאֵל
מוֹזְהָרִים; טוּמְאוֹת־נְבִלָה שֶׁהִיא
טוּמְאוֹה קֵלָה הֵימְנָה, וְאֵף הַכֹּהֲנִים לֹא
הוֹזְהָרוּ עָלֶיהָ, לֹא כָּל־שָׁפֶן שֶׁלֹּא
הוֹזְהָרוּ עָלֶיהָ יִשְׂרָאֵל (רמב"ם טומאות אוכלים
פס"ז ה"ז: תורה ט

(יא) כָּל צֶפֶר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ. מָה
חִידוּשׁ יֵשׁ בַּדְּבָר? אֵלָּא תִּיבֵּת 'כָּל־
לְשׁוֹן רִיבּוּי הוּא, וְכֹא לְהַתִּיר אֶת
הַצֶּפֶר הַמְּשׁוּלַּחַת שְׂבָמִצְרַע, שֶׁאֵף־
עַל־פִּי שֶׁהַצֶּפֶר הַשְּׂחֻטָּה אֲסוּרָה
(פִּדְלוּלָהּ), הֲרִי שֶׁהַמְּשׁוּלַּחַת דִּינָה כְּכָל
צֶפֶר טְהוֹרָה וּמוֹתֶרֶת (ספרי: תורה יב

א), שְׁשֵׁנִי הַמִּינִים הִלְלוּ לֹא נֶאֱמָרוּ
בַתּוֹרַת־כֹּהֲנִים (בְּסִפֵּר וִיקְרָא) אֵלָּא
בְּפָרָשָׁה זוֹ: תוֹרָה ח
(ח) וּבִנְבֻלָתָם לֹא תִגְעוּ. לְפִי
שֶׁהַגִּיעָה בְּנְבִלָה מִטְּמֵאוֹה אֶת הָאָדָם.
רַבּוּתֵינוּ פִּירְשׁוּ כִּי אֵין פְּנוּנַת הַכְּתוּב
לְהוֹדִיר שֶׁלֹּא לְהַטְמִיאוֹת לְעוֹלָם, אֵלָּא
בְּרִגְלָא (בְּשֻׁלַּשׁ רִגְלִים) הַכְּתוּב מְדַבֵּר,
שְׂאָדָם חָיִב לְטַהֵר עַצְמוֹ בְּרִגְלָא, כְּדִי
שִׁיכָּל לְקַבֵּץ מִצּוֹת חֹג - לְהִרְאֹת
בְּמִקְדָּשׁ וְלֶאֱכֹל בֶּשֶׂר קֹדְשִׁים. וּמִנֵּין
אֲנֹן לְמַדִּים זֹאת? וְהֲרִי מִתּוֹךְ לְשׁוֹן
הַכְּתוּב יוֹבֵל הֵייתִי לומֵר שִׁיְהִי
יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה
שֶׁלֹּא לִגְזֹעַ בְּנְבִלָה, כְּדִי לְהִיּוֹת תְּמִיד
טְהוֹרִים? תִּלְמוּד לומֵר (ויקרא כא, א)
'אֲמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים וְגו'' לִנְפֹּשׁ לֹא
יִטְמָא בְּעִמּוּי. הֲרִי שֶׁרַק הַכֹּהֲנִים

(ז) הַשְּׂסוּעָה. מִכָּאֵן דִּרְשׁוּ חֲכָמִים,
שֵׁשׁ בְּהֵמָה שֶׁשְּׂמָה 'שְּסוּעָה' שֶׁהִיא
אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה. וּמָהִי הַשְּׂסוּעָה?
בְּרִיָּה הִיא שֵׁשׁ לָהּ שְׁנֵי גִבִּין וּשְׁנֵי
שְׁדָּרָאוֹת, כְּלומֵר, גִּבָּה נִרְאָה כְּאִילוֹ
חֲלוּק לְשָׁנִים לְאֲרָכּוֹ, וְלִמְדָּה הַכְּתוּב
כָּאֵן שֶׁהִיא אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, אֶף־עַל־פִּי
שֵׁשׁ לָהּ שְׁנֵי סִמְנֵי הַטְּהוֹרָה (שם סג,
וּמוֹסִיף רש"י: אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ (שם סג)
בְּבוֹרוֹת ו), פָּרָשָׁה זוֹ הַעוֹסְקָת בְּטְהוֹרִים
וּבְטִמְאִים שְׂמִינִי חַיִּים, כְּבֵר נֶאֱמָרָה
בְּפָרָשַׁת שְׂמִינִי (ויקרא יא, א־כג), וְלָמָּה
חֲזָרָה וְנִשְׁתַּנָּה כָּאֵן מִפְּנֵי דְבָרִים
שֶׁנִּתְסַפּוּ בָּהּ בַּבְּהֵמָה וּבַעוֹפֹת: לָמָּה
נִשְׁנוּ בַּבְּהֵמָה - מִפְּנֵי הַשְּׂסוּעָה,
לְאֲסוֹר אוֹתָהּ עַל־אֵף סִמְנֵי הַטְּהוֹרָה
שָׁבָה, וּבַעוֹפֹת - מִפְּנֵי הַעוֹף 'רָאָה',
שֶׁהוּא נִמְנָה כָּאֵן בֵּין הַטִּמְאִים (וְלֹאֵן סוֹק

(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁךְ וְהַפֶּרֶם יב וְדִין דִּי לֹא תִיקְלוּן מִנְהוּן נִשְׂרָא וְעַר וְעִזִּיא:

וְהַעֲזִינָה:

כ"י • וְזֶה אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם • לֹאסֵר אֶת הַשְּׁחוּטָה.

(יג) וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֵיָה וְהִדִּיָּה לְמִינָהּ: יג וְכַת פִּנְפָּא וְטִרְפִּיתָא וְדִיָּתָא לְזִנָּה:

כ"י • וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֵיָה וְגו' • הִיא רָאָה, הִיא אֵיָה, הִיא דִּיָּה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה 'רָאָה'? שְׂרוּאָה בְּיוֹתֵר. וְלָמָּה הִזְהִירָךְ בְּכָל שְׁמוּתֶיהָ? שֶׁלֹּא לִיתֵן פְּתוּחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לְחֻלְק, שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאוֹסְרָה קוֹרָא אוֹתָהּ רָאָה, וְהִבָּא לְהַתִּיר, אוֹמֵר: 'זוֹ, דִּיָּה שְׁמָה, אוֹ אֵיָה שְׁמָה, וְזוֹ לֹא אֶסֶר הַכְּתוּב'. וּבַעֲוֹת פֶּרֶט לֶךְ הַטְּמָאִים, לְלַמֵּד שֶׁהַעֲוֹת הַטְּהוֹרִים מְרַבִּים עַל הַטְּמָאִים, לְפִיכָךְ פֶּרֶט אֶת הַמַּעֲט.

(יד) וְאֵת כָּל-עֶרְב לְמִינֹו: יד וְיָת כָּל עֶרְבָא לְזִנָּה:

(טו) וְאֵת בֵּת הַיַּעֲזָה וְאֶת-הַתַּחֲמִם וְאֶת-הַשֹּׁחַף וְאֶת-הַנֶּץ לְמִינֵהוּ: טו וְיָת בֵּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפּוֹר שִׁחְפָּא וְנֶצֶץ לְזִנּוּהִי:

(טז) אֶת-הַכּוֹס וְאֶת-הַיִּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְּׁמֹת: טז וְקִנְיָא וְקַפּוֹפָא וְכִוְתָא:

כ"י • הַתְּנַשְּׁמֹת • קַלֶּב"א שוּרִי"ץ (פִּלְעֹדְעֵרמוֹז).

(יז) וְהַקָּאֵת וְאֶת-הַרְחֻמָּה וְאֶת-הַשָּׁלֶךְ: יז וְקָתָא וְיִרְקָקָא וְשָׁלִי נִנְאָ:

כ"י • שָׁלֶךְ • (חולין סג) הַשּׁוּלָה דְּגִיִּים מִן הַיָּם.

(יח) וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפָת וְהַעֲטָלָף: יח וְחִזְרִיתָא וְאֲבוּ לְזִנָּה וְנִגְר טוֹרָא וְעֲטָלָפָא:

כ"י • דּוּכִיפָת • הוּא תַרְנַגּוּל הַבֵּר, וּבִלְע"ז הַרּוּפָא (וּדִידְעָהאֶפֶף), וְכַרְבֵּלְתוֹ כְּפוּלָה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(חולין סג): תורה יד
(טז) הַתְּנַשְּׁמֹת. הִיא הַקְרוּיָה בְּלַע"ז קַלֶּב"א שוּרִי"ץ. [שֶׁאֵין לָהּ עֵינִים, וְהִיא דּוֹמָה לְעַכְבָּר וּפּוֹרְחַת בְּלִילָה (רש"י ויקרא יא, יח)] וְהוּא הַנִּקְרָא בְּיוֹם 'עֲטָלָף' (אֲרַצֵּר לַעֲזִי רִשִּׁי): תורה יז
(יז) שָׁלֶךְ. הוּא עוֹף הַשּׁוּלָה (מוֹצִיא) דְּגִיִּים מִן הַיָּם וְאוֹכְלֵם (חולין סג): תורה יח
(יח) דּוּכִיפָת. הוּא תַרְנַגּוּל הַבֵּר (הַזִּי מַחוּץ לְמָקוֹם יוֹשֵׁב בְּנֵי אָדָם), וּבִלְע"ז שְׁמוֹ הַרּוּפָא, וְכַרְבֵּלְתוֹ כְּפוּלָה - הַכְּרַבּוּלָת שֶׁעַל רִאשׁוֹ כְּפוּפָה וּמִתְקַפֶּלֶת [וְלִכְךָ שְׁמוֹ 'דּוּכִיפָת', שֶׁהוּדוּ כְּפוּת (חולין סג)] (חֲזוֹנִיק): תורה יט

לְבַעַל-דִּין שְׂבוּא לְחֻלּוֹק וְלַעֲרַעַר עַל אִיסוּרָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מָקוֹם לְטַעוֹת בְּדִינָה, כְּאֲשֶׁר הָאוֹסְרָה קוֹרָא אוֹתָהּ 'רָאָה', וְהִבָּא לְדוֹן וְלַהַתִּיר אוֹמֵר, זוֹ 'דִּיָּה' שְׁמָה, אוֹ 'אֵיָה' שְׁמָה, וְזוֹ לֹא אֶסֶר הַכְּתוּב. לְפִיכָךְ נֶאֱמַר שְׁלֹשַׁת הַשְּׁמוֹת, לְמַנּוּעַ כָּל טַעוֹת וְתַקְלָה. וּמוֹטִיף רִשִּׁי: בְּבִקְמוֹת וּבְחִיּוֹת, פִּירֵט לֶךְ הַכְּתוּב אֶת הַטְּהוֹרִים שֶׁהֵם הַמוּעָט (רש"י לעיל פסוקים ד, ה), וּבַעֲוֹת פֶּרֶט לֶךְ אֶת הַטְּמָאִים, לְלַמֵּד שְׁמִינֵי הַעֲוֹת הַטְּהוֹרִים מְרַבִּים עַל הַמִּינִים הַטְּמָאִים, לְפִיכָךְ נִקְטַד דֶּרֶךְ קֶצֶר וּפֶרֶט אֶת הַמוּעָט, וְכָל הַשְּׂאָר טְהוֹרִים

(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם. הוֹטִיף תִּיבַת 'מֵהֶם', שֶׁאֵף מִן הַטְּהוֹרִים יֵשׁ מֵהֶם שְׂאֵטוֹרִים בְּאֻכְלָהּ, וְכֹא הַכְּתוּב לֹאסֵר אֶת הַצִּפּוֹר הַשְּׁחוּטָה שֶׁבְּמוֹצוֹרֵעַ, שֶׁאֵף שֶׁהִיא טְהוֹרָה אֶסְרָה הִיא (רש"י חולין קמ): תורה יג
(יג) וְהִרְאָה וְאֶת הָאֵיָה וְהִדִּיָּה וְגו'. הִיא 'רָאָה' הִיא 'אֵיָה' הִיא 'דִּיָּה' - מִיֵּן אֶחָד הוּא שֶׁנֶּשֶׁ לֹא כִּמְהָ שְׁמוֹת, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה 'רָאָה'? מִלְשׁוֹן 'רָאָה', שְׂרוּאָה בְּיוֹתֵר - יֵשׁ בְּכֻזָּה לְרִאשׁוֹת מִמֶּרְקָק רַב. וְלָמָּה הִזְהִיר עָלֶיהָ הַכְּתוּב עַל-יְדֵי כִּינּוּיָהּ בְּכָל שְׁמוּתֶיהָ? שֶׁלֹּא לִיתֵן פְּתוּחוֹן-פֶּה

(יט) וְכָל־שָׂרֵץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ: יט וְכָל־רֶחֶשׁ דְּעוֹפָא מִסָּאב הוּא לְכוֹן לֹא יִתְאַכְלוּן:

כ"ה שָׂרֵץ הָעוֹף • הם הנמוכים הרוחשים על הארץ, כגון: זבובין, וצרעים וחגבים טמאים, הם קרויים 'שָׂרֵץ'.

(כ) כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ: כ כל עופא דכי תיכלון:

כ"ה כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ • ולא את הטמא, בא ליתן 'עשה' על 'לא תעשה', וכן בבהמה: אותה תאכלו ולא בהמה טמאה, ולא את הפא מפלל 'עשה', 'עשה', לעבר עליהם ב'עשה' ו'לא תעשה'.

(כא) לֹא־תֹאכְלוּ כָּל־נֶבֶלָה לָגֵר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנָה וְאָכְלָה אוֹ מִכֹּר לְנֹכְרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לֵיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ: פ כא לא תיכלון כל נבילה לתוב ערל די בקריו תתנה וייכלנה או תזננה לבר עממין ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך לא תיכול בשר בחלב:

כ"ה לָגֵר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֶיךָ • גר תושב, שקבל עליו שלא לעבד עבודה-זרה ואוכל נבלות. כי עם קדוש אתה לה' • (ספרי) קדש את עצמך במתן לך, דברים המתירים ואחרים נוהגים בהם אסור, אל תתירם בפניהם. לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי • (חולין ק"ג) שלש פעמים, פרט לחיה, ולעופות ולבהמה טמאה. לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי וגו'.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לֵה'. אחר שהתיר נבילה בהנאה [שמוותר למכרה לנכרי וליהנות מן הממון שהתקבל תמורתה], מוסיף הכתוב ואומר: 'כי עם קדוש אתה', ולכן קדש את עצמך במוותר לך. כי יש מקום לתוספת קדושה, וראוי לך להחמיר ולהפגע גם מדברים המותרים, כגדר וסייג שלא להפשל בדברים האסורים, ולפיקח דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור, כגון הנוהגים איסור הנאה בנבילה, כדי שלא להפשל באכילתה, אל תתירם בפניהם, אלא עליהם להחזיק במנהגם ולנהוג בהם איסור (רבינו הלל):

לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי. שלש פעמים הוזכר בתורה איסור זה (שמות כג, יט; לה, כח), ובכל אחד מהם נאמר 'גדי', ללמדך שהאיסור (מן התורה) נוהג רק במין הבהמה, ודווקא בשחורה, כדוגמת גדי, פרט למין החיה ולעופות ולבהמה טמאה: תורה כב

הטהורים: 'וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו (לעיל פסוק ו), שפירושו: רק אותה תאכלו, ולא בהמה טמאה. ולא את הפא מפלל עשה - כל איסור הנלמד מתוך לשון של 'עשה', נידון כמצות עשה. ולכן הוסיף הכתוב 'עשה' על איסור אכילת בעלי החיים הטמאים, כדי לעבור עליהם הן בעשה והן בלא-תעשה (מפרשים): תורה כא

(כא) לָגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנָה וְאָכְלָה. אין המדובר בגר-צדק שדינו כיושראל לכל דבר, שהרי גם הוא מוזהר באיסור נבילה, אלא בגר תושב הכתוב מדבר, שהוא גוי שקבל עליו שבע מצוות שנצטוו עליהן בני נח. ובכלל זה שלא לעבוד עבודה-זרה, ולכן הותר להיות 'תושב' בארץ ישראל. אבל לגבי שאר מצוות התורה דינו כגוי לכל דבר, ואוכל נבלות (ספרי) (רמב"ם איסור ביאה פ"ד ה"ז. רש"י עבודה-זרה כ:)

(יט) שָׂרֵץ הָעוֹף. לשון שרץ משמש בשם כללי לסוגי הבריות הקטנים והנמוכים [שאינן תנועת רגליהם ניכרת בהילוכם, ונדמה כאילו הם נגזרים על הארץ (רש"י בראשית א, כ בד)]. וכמו כן השרצים שבעופות הם הנמוכים הרוחשים על הארץ, כגון זבובין וצרעים וחגבים טמאים (ראה יקרא יא, כ כט), כל אלו קרויים 'שָׂרֵץ': תורה כ

(כ) כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ. אין זו מצוה לאכול את העוף הטהור, אלא פירושו: רק את הטהור תאכלו, ולא את הטמא. ואף שקבר הוזכר האיסור למעלה (פסוק יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם וגו', בא הכתוב להוסיף וליתן עשה על לא-תעשה. שהאוכל עוף טמא, מלבד שעבר על איסור 'לא תעשה', ביטל גם מצות עשה' האמור כאן, להקפיד על אכילת עופות טהורים בלבד. וכן יש לפרש את הלשון האמור למעלה אצל הבהמות

♦ יום חמישי כ"ה מנחם-אב ♦

(כב) עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת פְּלִתְבוּאת זֶרַעַךְ הַיֵּצֵא כב עֲשֹׂרָא תַעֲשֹׂר יֵת כָּל עֲלֵלַת זֶרַעַךְ דִּיפּוּק חקלא שְׂמָא כְּשִׂמָא: הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:

וכנ"ל עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר • מָה עֲנִין זֶה אֶצֶל זֶה? אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְיִשְׂרָאֵל: 'לֹא תִגְרְמוּ לִי לְבַשֵּׁל גִּדִּיִּים שֶׁל תְּבוּאָה, עַד שֶׁהֵן בְּמַעֲי אֲמוּתִיהֶן, שָׂאֵם אֵין אַתֶּם מַעֲשִׂיִּים מַעֲשֹׂרוֹת פְּרָאוי, כְּשֶׁהוּא סְמוּךְ לַהֲתַבְשֵׁל, אֲנִי מוֹצִיא רוּחַ קָדִים וְהִיא מְשֻׁדָּפֶתִין', שְׁנַאֲמַר (מלכים ב' כו'): 'וְשֻׁדָּפָה לִפְנֵי קָמָה', וְכֵן לַעֲנִין בְּכוּרִים. שָׁנָה שָׁנָה • מִכָּאן שָׂאִין מַעֲשִׂרִין מִן הַחֹדֶשׁ עַל הַיֵּשֶׁן. (ספרי)

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת י"ג תמוז תש"ב – תורת מנחם התועדויות 1 עמ' 54)

עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר (יד, כב)

עֲשֹׂר בְּשִׁבִּיל שֶׁתַּעֲשֹׂר (תענית ט, א)

מִבְּאֵר בְּגִמְרָא שֶׁם, שְׁבִמְצוֹת מַעֲשֹׂר מִתֵּר לְנִסּוֹת אֶת ה', אִף דְּכָתִיב (וְאִתְחַנּוּ ו, טז) לֹא תִנְסוּ אֶת ה', וְכִמּוֹ שְׁנַאֲמַר (מלאכי ג, י): הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֹׂר אֶל בֵּית הָאֹזֶר . . . וּבְחִנּוּי נָא בְּזֹאת . . . אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרֻבוֹת הַשָּׁמַיִם. וְכֵן נִפְסַק לְהַלְכָה (טור יו"ד הלכות צדקה סרמ"ז), שְׁבִכֵּל דְּבַר אֲסוּר לְנִסּוֹת אֶת ה', חוּץ מִדְּבַר זֶה. וְהֵנָּה, הֶרְמָא שֶׁם הִבִּיא דְּעָה שֶׁהַדְּבַר אֲמוּר רַק בְּמַעֲשֹׂר. אֲבָל הַסְּכֻמֹּת רַב הָאֲחֻרוּנִים, וְכֵן אִיתָא בְּסִפְר חֲסִידִים (סקמ"ד), שְׁמִתֵּר לְנִסּוֹת אֶת ה' גַּם בְּשָׂר צִדְקָה.

(כג) וְאֶכְלֶתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר לְשִׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֹׂר דִּגְנוֹךְ תִּירְשֹׁךְ וְיִצְהָרְךָ וּבִכּוֹרֶת בִּקְרוֹךְ וְצֹאנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל-הַיָּמִים: כג וְתִיכּוֹל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׁכֻנְתָּהּ תִּמְן מַעֲשֹׂר עֲבוּרְךָ חֲמִירָךְ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוּרֵי תוֹרְךָ וְעֶנְךָ בְּדִיל דְּתִלְף לְמִדְּחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל יוֹמָא:

כ"ה וְאֶכְלֶתָּ וְגו' • זֶה מַעֲשֹׂר שְׁנִי, שְׁכָּבֵר לְמַדְנּוּ לִיתֵּן מַעֲשֹׂר רֵאשׁוֹן לְלוֹוִיִּם, שְׁנַאֲמַר (במדבר יח): "כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'", וְנָתַן לָהֶם רִשּׁוֹת לְאָכְלוּ בְּכָל מָקוֹם, שְׁנַאֲמַר (שם): "וְאֶכְלֶתֶם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם"; עַל-כִּרְחֻקָּהּ זֶה מַעֲשֹׂר אַחֵר הוּא.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לֹא הִפְרִישׁ מִשְׁנִיָּהֶם, אֶלָּא כָּל שָׁנָה יֵשׁ לְעֹשֶׂר מִיבּוּלָה בְּנִפְרָד (ספרי) (רש"י בכורות ג): תורה כג. (כג) וְאֶכְלֶתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'. זֶה מַעֲשֹׂר שְׁנִי, שְׁדִינּוּ לְאָכְלוּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בִּירוּשָׁלַיִם, וְאֵין לִפְרֹשׁ שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּמַעֲשֵׁר-רֵאשׁוֹן הַנִּיתֵן לְלוֹוִיִּם, שְׁהָרִי כֹבֵר לְמַדְנּוּ לִיתֵּן מַעֲשֹׂר רֵאשׁוֹן לְלוֹוִיִּם, שְׁנַאֲמַר (במדבר יח, כו) כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', וְשֶׁם נָתַן לָהֶם רִשּׁוֹת לְאָכְלוּ בְּכָל מָקוֹם, שְׁנַאֲמַר (שם פסוק לא) וְאֶכְלֶתֶם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם, אִם כֵּן עַל-כִּרְחֻקָּהּ זֶה הָאֲמוּר כָּאֵן מַעֲשֹׂר אַחֵר הוּא, וְהוּא הַקְּרוֹי בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים 'מַעֲשֹׂר שְׁנִי' אֲשֶׁר הִבְעֵלִים עֲצָמָם אוֹכְלִים אוֹתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם: תורה כד

בְּחוּם וְיֹבֶשׁ, וְהַתְּבוּאָה פּוֹסְקָת לְצִמּוּחַ וּמִתְקַלְקֶלֶת, כְּעֲנִין שְׁנַאֲמַר (מלכים ב' יט, כו) וְשֻׁדָּפָה לִפְנֵי קָמָה [מִדְּבַר הַנְּבִיא עַל מֶלֶךְ אֲשׁוּר שֶׁלֹּא יִתְפָּאֵר בְּנִצְחֻנּוֹ עַל אוֹיְבָיו, כִּי ה' הוּא שֶׁהַחֲלִישׁ, כְּאוֹתָם שְׁבָלִים שְׂדוּפוֹת שְׁנִיתִיבְשׁוּ לִפְנֵי הַיּוֹתֵן קָמָה]. וְכֵן לַעֲנִין מִצּוֹת בְּכוּרִים, שְׂאֵף אוֹתָהּ הַסְמִיךְ הַכְּתוּב לְאִיסוּר 'לֹא תִבְשֵׁל', כִּמּוֹ שְׁנַאֲמַר (שמות כג, יט) 'רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תִּבְיֹא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ, לֹא תִבְשֵׁל גִּדִּי בַחֲלָב אֲמוֹ'. שְׁגָם עַל יְדֵי בִיטוּל מִצּוֹת בְּכוּרִים, הַתְּבוּאָה לֹקָה בְּשֻׁדָּפוֹן (פסיקתא רבתי, תנחומא) (ביאור האמרים): שָׁנָה שָׁנָה. מִכָּאן אָנוּ לְמַדִּים, שְׁכָּל שָׁנָה וְשָׁנָה מִתַּעֲשֹׂרֶת לְעֲצָמָהּ. שָׂאִין מַעֲשִׂרִין מִן הַיָּבּוּל הַחֹדֶשׁ עַל הַיֵּשֶׁן, אִם מִן הַיֵּשֶׁן עַל הַחֹדֶשׁ, גַּם אִם עַדִּין

(כא-כב) לֹא תִבְשֵׁל גִּדִּי, עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר. אֲזַהֲרֶת 'לֹא תִבְשֵׁל' נִסְמָכָה לְפָרֶשֶׁת הַמַּעֲשֹׂרוֹת, וּמָה עֲנִין זֶה אֶצֶל זֶה? אֶלָּא הַכְּתוּב רוֹמֵז עַל עוֹנֵשׁ הַמִּבְטָלִים מִצּוֹת מַעֲשֹׂר, שֶׁתִּתְקַלֵּל הַתְּבוּאָה בְּמִכְתַּב שְׁדוּפוֹן, שְׁכָּר אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אֵל תִּגְרְמוּ לִי לְבַשֵּׁל גִּדִּיִּים שֶׁל תְּבוּאָה עַד שֶׁהֵן בְּמַעֲי אֲמוּתִיהֶן לְאִמּוּתִיהֶם הַרְפִּים 'כְּגִדִּיִּים' עַדִּין וְקוֹקִים לְאִמּוּתִיהֶם הַשְּׁבָלִים], שָׂאֵם אֵין אַתֶּם מַעֲשִׂיִּים מַעֲשֹׂרוֹת פְּרָאוי, אֲנִי כְּשֶׁהוּא סְמוּךְ לְזִמְן הַקְּצִיר וְהַתְּבוּאָה עוֹמֶדֶת לַהֲתַבְשֵׁל, אֲנִי מוֹצִיא רוּחַ קָדִים (רוּחַ מוֹרְחִית חֲמָה וּיְבִשָּׁה) וְהִיא מְשֻׁדָּפֶתִין – מִכָּה אוֹתָם

כד וַאֲרִי יִסְגֵּי מִנֶּגֶד אֶרְחָא אֲרִי לֹא תְּכֻל
לְמִטְלָה אֲרִי יִתְרַחֵק מִנֶּגֶד אֶתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי
אַלְהֵךְ לְאַשְׁרָאָה שְׂכֻנְתָּהּ תִּפְּנֵן אֲרִי יִבְרַכְךָ
יִי אֱלֹהֵךְ:

(כד) וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הִדְרֶךְ כִּי לֹא תֻכַּל שְׂאֲתוֹ
כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לָשׁוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

רש"י • כִּי יִבְרַכְךָ • שְׂתָהָא הַתְּבוּאָה מְרַבָּה לְשֹׂאת.

כה וְתִתֵּן בְּכֶסֶף וּתְצוּרָה בְּכֶסֶף בִּידֶךָ וְתִתֵּן
לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֵךְ בָּהּ:

(כה) וְנִתְּתָהּ בַּכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כו וְתִתֵּן בְּכֶסֶף בָּכֵל דִּי יִתְרַעֵי בְּפִשְׁךָ בְּתוּרֵי
וּבְעֻנָא וּבְחֻמְרָא חֲדָת וְעֵתִיק וּבְכָל דִּי
תִּשְׁאַלְנָךְ בְּפִשְׁךָ וְתִכּוּל תִּפְּנֵן קֳדָם יִי אֱלֹהֵךְ
וְתַחֲדֵי אֶת וְאִנְשׁ בֵּיתְךָ:

(כו) וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף בָּכֵל אֲשֶׁר־תֵּאֲוֶה נַפְשְׁךָ בִּבְקָר
וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשְׁךָ
וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמַּחְתָּ אֹתָהּ
וּבֵיתְךָ:

רש"י • בָּכֵל אֲשֶׁר־תֵּאֲוֶה נַפְשְׁךָ • כָּלֵל. בִּבְקָר וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר • פֶּרֶט. וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשְׁךָ •
(ספרי. ב"ק סג) חֲזוֹר וְכָלֵל: מִה הִפְרֵט מִפְּרִשׁ: וְלֹד וְלִדּוֹת הָאֶרֶץ, וְרֹאזִי לְמַאֲכַל אָדָם וְכוּ'.

כז וְהָלֹוִי וְגו' לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לוֹ
חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ:

(כז) וְהָלֹוִי אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לוֹ
חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ: ם

רש"י • וְהָלֹוִי וְגו' לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ • מְלִיתֵן לוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ • (ספרי) יֵצְאוּ לָקֵט,
שְׂכָחָה, וּפִאָּה וְהִפְקֵר, שְׂאֵף הוּא יֵשׁ לוֹ חֶלֶק עִמָּךְ בָּהֶן כְּמוֹךְ, וְאֵינֶן חֲזִיבִין בְּמַעֲשֵׂר.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. וְהוֹצֵרָה הַכְּתוּב כָּאֵן
לְהוֹדִיר עַל כֶּךָ, כְּדִי שְׂלֵא נִטְעָה לֹאמֹר
שְׂבִשְׁנָה שְׁנוּהֵג בָּהּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵין
צָרִיךְ לִיתֵּן בָּהּ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן (אב"ע"י):
כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ. מִכָּאֵן
שְׁחִיבּוֹב מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, הוּא רַק בְּפִירוֹת
שְׂאֵין לָלוֹי חֶלֶק עִמָּךְ, אֲבָל יֵצְאוּ מִכָּלֵל
חִיּוֹב זֶה לָקֵט שְׂכָחָה וּפִאָּה שֶׁהֵם
לְעֻזְרֵי (לָקֵט וּפִאָּה: רֵאשׁוֹן וּקְרָא ט"ו. שְׂכָחָה: לִדְלוֹן
כ"ד, ט"ו), וְכֵן הִפְקֵר שֶׁהוּא לְכָל, שְׂאֵף
הוּא יֵשׁ לוֹ חֶלֶק עִמָּךְ בָּהֶן כְּמוֹךְ, שֶׁבֵּן
גַּם הָלוֹי יְכוּל לְזַכּוֹת מִן הִפְקֵר כְּמוֹךְ,
וְהָלוֹי הָעֲנִי אֵינוֹ שׁוֹנֶה מִשְׁאֲרֵי הָעֲנִי
וְיֵד שְׁנֵיהֶם שׁוֹה לִישׁוּל לָקֵט שְׂכָחָה
וּפִאָּה, וְלָכֵן אֵינֶן חֲזִיבִין
בְּמַעֲשֵׂר: תוֹרָה כח

בִּבְקָר וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר, שְׂכָל
אֵלוֹ הֵם וְלֹד וְלִדּוֹת הָאֶרֶץ -
כְּלוּמֹר, כּוּלָם בָּאִים בִּיסוּדָם מִן
הָאֶרֶץ, שֶׁהֵרִי אֵף הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת
תְּחִילַת יִצִּירְתָּן הִיְתָה מִן הָאֲדָמָה
(בְּרֵאשִׁית א. כד), וְכוּלָם הֵם מִיָּנִים
הַפְּרִים וְרִבִּים וְלֹד מוֹלֵד, וְיִפְרִי
מִפְּרִי, וְכָל אֶחָד מֵהֶם רֵאזִי
לְמַאֲכַל־אָדָם וְכוּ'. הֵרִי אֵף כָּל
הַנִּקְנָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי עָלָיו לְהִיּוֹת
כְּדוּגְמַת אֵלוֹ [לְמַעַט כְּמֵהֵן, פְּטֻרִיוֹת,
מֵיִם וּמִלָּח (שְׂאִינָם פְּרִי מִפְּרִי); דְּגִים
וְעוֹפּוֹת (שְׂאִין יִצִּירְתָּם מֵהָאֲדָמָה);
עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וְקִרְקָעוֹת (שְׂאִינָם
מֵאֲכַל אָדָם) וְכָל פִּיּוּצָא בְּזֶה] (עִירוֹב)
(כז) וְהָלוֹי וְגו' לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ. מְלִיתֵן

(כד) כִּי יִבְרַכְךָ. וְהוּא טַעַם לְמַה שְׂאֵמֹר
לֹא תֻכַּל שְׂאֲתוֹ, כִּי יִבְרַכְךָ בְּשַׁפְעָה בַּה
רַב, שְׂתָהָא הַתְּבוּאָה מְרִיבָה מִכְּדִי
לְשֹׂאת (רֵא"ם: תוֹרָה כה)
(כו) בָּכֵל אֲשֶׁר תֵּאֲוֶה נַפְשְׁךָ. הֵרִי
הוּא לָשׁוֹן כָּלֵל, שְׂאֵין הַכְּתוּב מִפְּרֵט
אֵלוֹ דְּבָרִים נִקְנִים בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר־שְׁנִי,
וּמִשְׁמַע שְׂאֵפְשֵׁר לִקְנוֹת בָּהֶם כָּל דְּבָר:
בִּבְקָר וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר. הֵרִי זֶה
פֶּרֶט - שְׂפִירַת הַכְּתוּב אֵת אֵלוֹ בְּלִבָּהּ,
וּמִשְׁמַע שְׂדִיכָרִים אַחֲרֵים לֹא:
וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשְׁךָ. שׁוֹב
חֲזוֹר וְכָלֵל. וְלִפְנֵי שְׂשִׁינֵינוּ כָּלֵל וּפְרֵט
וְכָלֵל אֵי אֹתָהּ דָּן אֶלֹא כַּעֲזִין הִפְרֵט,
מִכָּאֵן אֵנוֹ לְמִדֵּים שְׂיֵשׁ לִקְנוֹת בָּהֶם
דְּוֹקָא דְּבָרִים הַדּוּמִים אֶל הַפְּרִטִים
הַמְּפוֹרָשִׁים: מִה הִפְרֵט מְפוֹרָשׁ -

(כח) **מִקְצָה׃ שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֶׂיךָ תְּבוֹאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִיא וְהִנַּחְתָּ בַּשְּׂעִירֶיךָ׃**

רש"י: **מִקְצָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים** • בא ולמד, שאם השקה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיבצרם מן הבית בשלישית.

(כט) **וּבֹא הַלֹּוי כִּי אֵין-לוֹ חֶלֶק וְנִחַלָּה עִמָּךְ וְהָגֵר וְהִתְיָתִים וְהָאֱלֻמִּנָּה אֲשֶׁר בַּשְּׂעִירֶיךָ וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ לִמְעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-מַעֲשֶׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃**

תעשה: ס

רש"י: **וּבֹא הַלֹּוי** • ויטל מעשר ראשון. **וְהָגֵר וְהִתְיָתִים** • ויטלו מעשר שני, שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים בדרך שזוקקת לאכל מעשר שני של שתי שנים. **וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ** • תן להם כדי שביעה, מפאן אמרו: 'אין פוחתין לעני בגרן וכו'. ואתה הולך לירושלים במעשר של שנה ראשונה ושניה שהשקית, ומתודה: (דברים כז) "בערתי הקדש מן הבית", כמו שמפרש (שם) ב"כי תכלה לעשר".

יום שישי כ"ו מנחם-אב ♦

טו (א) מקץ שבע-שנים תעשה שמטה: א מסוף שבע שנים תעבד שמטה:

רש"י: **מקץ שבע-שנים** • כל שבע שנים לכל מלך ומלך? תלמוד לומר: "קרבה שנת השבע", ואם אתה אומר שבע שנים לכל מלך ומלך להלוואת כל אחד ואחד, היאך היא קרבה? הא למדת שבע שנים למנן השמטות.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

בביתך ועדיין לא קיימת מצוות, ומתודה עליו בהלכתו ואומר 'בערתי הקדש מן הבית' וגו', כמו שמפורש בפרשת 'פי תכלה לעשר' (לקמן ב).

א: תורה א

טו (א) מקץ שבע שנים וגו' מתוך לשון הכתוב היתי יכול לומר, כי שבע שנים הללו נמנות משעת ההלוואה, לכל מלך ומלך לפי שנותיה – תלמוד לומר (להלן פסוק ט) 'פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע' וגו'. הרי שהכתוב מזהיר שלא להמנע מלהלוות אפילו בזמן שהוא קרוב לשנת השבע, ואם אתה אומר שבע שנים לכל מלך ומלך – להלוואת כל אחד ואחד, היאך היא קרבה? והלא שבע שנים יש לו עד שישמט החוב. הא למדת, כי שבע השנים הן למנן השמטות, והלוואה שניתנה קרוב לשביעית אכן נשמטת לאחר זמן מועט (ספרי: תורה ב

שני שהוא של עני של שנה זו [מעשר עני, מכונה לפעמים 'מעשר שני של העני']. ולא תאכלנו אתה בעצמך בירושלים בדרך שזוקקת לאכול מעשר שני של שתי שנים הקודמות [הראשונה והשנייה, וכן הרביעית והחמישית]:

וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ. כלומר, תן להם לעניים כדי שבעו (ס"א: שביעה). ואין אתה רשאי ליתן לעני פחות מהשיעור, ולעכב אצלך את השאר עבור העני שזבא אחריו. מפאן אמרו, אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב היטים או קב שיעורים [שהוא שיעור מון שתי סעודות (מפרשים: ספרי)].

ומוסיף רש"י: מלבד מה שפירש הכתוב כאן לגבי מעשר ראשון, ומעשר עני, שאם מבצעים בשנה השלישית, הרי שעליך לבצר גם את המעשר השני: ואתה הולך לירושלים במעשר שני של שנה ראשונה ושניה שהשקית

(כח) **מִקְצָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעֲשֶׂיךָ תְּבוֹאָתְךָ וְגו'.** בא הכתוב ולמד שאם השקה בתוך ביתו את מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה מתוך שבע השנים הנמנות לשמטה, ועדיין לא נתנם לכהן וללוי דיינם, וכן אם הפריש מעשר שני ועדיין לא העלה אותו לירושלים, שיבצרו מן הבית בשנה השלישית – כלומר חובה עליו להוציאם מרשותו ולקיים בהם את מצותם, שפיון שהגיעה השנה השלישית אסור להשהותם עוד. וכן נוהג דין זה בשנה הששית לשמיטה, שבה חייב לבצר כל מה שהשקה מהשנה הרביעית והחמישית (רא"ם: תורה כט)

(כט) **וּבֹא הַלֹּוי. ויטל מעשר ראשון** של שנה זו ושל שנתים הקודמות שהשקית בתוך הבית [שכן מעשר ראשון נוהג בכל השנים]: **וְהָגֵר וְהִתְיָתִים וְהָאֱלֻמִּנָּה. ויטלו מעשר**

ב וְדִין פִּתְגָם שְׁמִטָּה דְּתַשְׁמֵט כָּל גִּבֵּר מְרִי
רְשׁוֹ דִּי יִרְשִׁי בְּחִבְרָה לֹא יִתְבַּע מִן חִבְרָה
וּמִן אַחוּהִי אֲרִי קָרָא שְׁמִטָּה קָדָם יי:

(ב) וְזֶה דִּבְרֵי הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל-בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ
אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרַעְהוּ לֹא-יִגַּשׁ אֶת-רַעְהוּ וְאֶת-אָחִיו
בִּי-קָרָא שְׁמִטָּה לִיהוּה:

ה"י א שְׁמוֹט כָּל-בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ • שְׁמֵט אֶת יָדוֹ שֶׁל כָּל בַּעַל מִשָּׁה.

ג מִן פֶּר עֲמֻמִּין תִּתְבַּע וְדִי יְהִי לָךְ עִם אַחוּךָ
תַּשְׁמֵט יָדְךָ:

(ג) אֶת-הַנִּכְרִי תִגַּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת-אָחִיךָ
תַּשְׁמֵט יָדְךָ:

ד לַחֹד אֲרִי לֹא יְהִי כֶּךָ מִסְכָּנָא אֲרִי בְּרָכָא
יִבְרַכְנָךְ יי בְּאַרְעָא דִּי יי אֱלֹהֶךָ יִהְיֶה לָּךְ
אֲחֻסָּנָא לְמִיתָה:

(ד) אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה-כֶּךָ אֲבִיוֹן כִּי-כֶּךָ יִבְרַכְךָ
יְהוָה בְּאַרְץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה
לְרִשְׁתָּהּ:

ה"י א אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה-כֶּךָ אֲבִיוֹן • וְלִהְיוֹן הוּא אוֹמֵר: "כִּי לֹא יִחְדַּל אֲבִיוֹן"? אֲלֹא בְּזִמְנִין שְׂאֲתֵם עוֹשִׂים
רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְּאַחֲרִים וְלֹא בְכֶם, וּכְשֶׁאֵין אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְכֶם. אֲבִיוֹן,
דֵּל מַעֲנִי, וְלִשׁוֹן 'אֲבִיוֹן' שֶׁהוּא תָּאֵב לְכָל דְּבָר.

ה לַחֹד אִם מִכָּלָא תִקְבַּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ
לְמִשְׁר לְמַעַבְדַּד יֵת כָּל תַּפְקֻדָּתָא הָדָא דִּי אָנָּה
מַפְקֵדְךָ יוֹמָא דִּין:

(ה) רַק אִם-שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי
מְצַוֶּךָ הַיּוֹם:

ה"י א רַק אִם-שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע • אֲזִי לֹא יִהְיֶה כֶּךָ אֲבִיוֹן. שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע • שְׁמַע קִמְעָא, מִשְׁמִיעִין אוֹתוֹ
הַרְבֵּה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אֲבִיוֹן. הוּא יוֹתֵר דֵּל מַעֲנִי. וְלִשׁוֹן
'אֲבִיוֹן' הוּא עַל-שֵׁם שֶׁהוּא תָּאֵב
(מִשְׁתַּקֵּק) לְכָל דִּבְרֵי מְרֹב
עֲנִיּוּתוֹ: תוֹרָה ה

(ה) רַק אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע. מִקָּרָא זֶה
הוּא הַמִּשְׁלֵחַ לְקוֹדְמוֹ, כִּי רַק אִם שְׁמוֹעַ
תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' – אֲזִי לֹא יִהְיֶה כֶּךָ
אֲבִיוֹן (קצ"מ):

שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע. כָּפַל הַכְּתוּב לִשְׁוֹן
שְׁמִיעָה פְּעַמִּים, לומר לָךְ שְׁמִיעָה
אַחַת גּוֹנֶרֶת שְׁמִיעוֹת הַרְבֵּה, שְׁאִם
אָדָם שְׁמַע קִמְעָא – לְמַד תּוֹרָה אֲפִילוּ
מַעַט, דְּהִי הוּא זֹכֶה שְׁמִיעִין אוֹתוֹ
הַרְבֵּה תּוֹרָה (ספרי) (תוֹרָא לַעֲלִי יב,

כח: תוֹרָה ו

הַנִּלְמָדֶת מִתּוֹךְ לִשׁוֹן עֲשֶׂה, כֶּךָ שֶׁכָּל
הַנּוֹגֵשׁ אֶת רַעְהוּ עוֹבֵר גַּם בְּמִצְוֹת עֲשֶׂה
זוֹ הָאִמּוּרָה כָּאֵין (ספרי) (רמב"ן, וּבִדְרֵךְ שְׁפִירֵשׁ
לְקַמֵּן כג, כא): תוֹרָה ד

(ד) אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה כֶּךָ אֲבִיוֹן.
מִשְׁמַע שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֲבִיוֹנִים בִּישְׁרָאֵל,
וְאִילוּ לִהְיוֹן (בַּפְסוֹק יא) הוּא אוֹמֵר 'כִּי
לֹא יִחְדַּל אֲבִיוֹן מִקֶּרֶב הָאֶרֶץ',
שְׁלַעוֹלָם יִהְיוּ מִצְוִיִּים אֲבִיוֹנִים? אֲלֹא
בְּזִמְנִין שְׂאֲתֵם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם,
יִהְיוּ הָאֲבִיוֹנִים רַק בְּאַחֲרִים – בְּשֶׁאֵר
אוֹמוֹת הָעוֹלָם אֲשֶׁר בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ וְלֹא
בְכֶם; וּכְשֶׁאֵין אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל
מְקוֹם, יִהְיוּ אֲבִיוֹנִים מִצְוִיִּים גַּם בְּכֶם
(מִשְׁמָה ק):

(ב) שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ. מִקָּרָא
זֶה מִתְּפַרֵּשׁ כְּאִילוּ סֵדֶר הַתִּיבוֹת כֶּךָ
הוּא: שְׁמוֹט אֶת יָדוֹ שֶׁל כָּל בַּעַל
מִשָּׁה. כְּלוּמֹר, דִּבְרֵי הַשְּׁמִיטָה הוּא
לְשְׁמוֹט (לְעֻזּוֹב וּלְבִטֵּל) אֶת יָדוֹ שֶׁל כָּל
נוֹשֶׂה, שְׂיִבְטֵל כֹּחַ תְּבִיעֵתוֹ וְלֹא יוֹסִיף
לְתַבּוֹעַ אֶת חוּבוֹ (ר"מ, הַשְּׂרָשִׁים,
הַכּוּחַ"ק): תוֹרָה ג

(ג) אֶת הַנִּכְרִי תִגַּשׁ. פִּירוּשׁ: אוֹתוֹ
אֲתָה רִשְׁאִי לִיגּוֹשׁ (=לְלַחֹץ וּלְתַבּוֹעַ),
אֲבָל לֹא אֶת רַעְךָ. וּמֵאֲחֵר שֶׁכֶּכָּךְ פִּירֵשׁ
לְמַעַלָּה 'לֹא יִגּוֹשׁ אֶת רַעְהוּ' בְּלִשׁוֹן
לֹא, לְמַד הוֹצֵרֶךָ לְמַדְנֵנוּ זֹאת שׁוּב
בְּלִשׁוֹן עֲשֶׂה? אֲלֹא זֶה מִצְוֹת עֲשֶׂה;
שֶׁבֶּא הַכְּתוּב לְהוֹסִיף אֹהֶרָה נּוֹסַפֵּת

(ו) **כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בִּרְכֶּךָ בְּאֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ וְהֶעֱבַטְתָּ**
גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תֵעָבֵט וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים
וְכָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ: ם

וְאֵרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ כְּמֵא דִּי מְלִיל לְךָ
וְתוֹזֵף לְעַמְּמִין סְגִיאיִן וְאַתָּה לֹא תִזוּף
וְתִשְׁלֹט בְּעַמְּמִין סְגִיאיִן וְכָךְ לֹא יִשְׁלֹטוּ:

ש"י: **כִּי־אֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ** • וְהִיכֵן דִּבַּר? (דברים כח) **"בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר"**. **וְהֶעֱבַטְתָּ** • כָּל לְשׁוֹן הַלְוָא, כְּשֶׁנוֹפֵל עַל
הַמְלִיחַ נוֹפֵל בְּלִשׁוֹן מַפְעִיל, כְּגוֹן: **"וְהִלִּיתָ"**, **"וְהֶעֱבַטְתָּ"**, וְאִם הָיָה אוֹמֵר **"וְעִבַּטְתָּ"**, הָיָה נוֹפֵל עַל הַלְוָה,
כְּמוֹ **"וְלִוִיתָ"**. **וְהֶעֱבַטְתָּ גוֹיִם** • כָּל שֶׁתִּהְיֶה לָּהֶם מְלִיחָה וְלִוְיָהּ לָהֶם? תִּלְמוּד לומר: **"וְאַתָּה לֹא תֵעָבֵט"**.
וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים • יָכֹל עוֹבְדֵי־פִזְבֻּכִּים אַחֲרֵים מוֹשְׁלִים עָלֶיךָ? תִּלְמוּד לומר: **"וְכָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ"**.

(ז) **כִּי־יִהְיֶה כָךְ אֲבִיוֹן מֵאַחַד אֲחֵיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ**
בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תֵאֲמַן
אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאַחֶיךָ הָאֲבִיוֹן:

וְאֵרִי יְהִי כָךְ מִסְכָּנָא חַד מֵאַחֶיךָ בְּחִדָּא
מִקְרִיבָא בְּאַרְעָךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ לֹא
תִתְקַף יָת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ יָת יָדְךָ מֵאַחֶיךָ
מִסְכָּנָא:

ש"י: **כִּי־יִהְיֶה כָךְ אֲבִיוֹן** • הַתָּאב תָּאב, קוֹדֵם. **מֵאַחַד אֲחֵיךָ** • אֲחִיךָ מֵאַחֶיךָ קוֹדֵם לְאַחֶיךָ מֵאַמְךָ.
שְׁעָרֶיךָ • עֲנִי עִירָךְ קוֹדֵם לְעֲנִי עִיר אַחֶרֶת. **לֹא תֵאֲמַן** • יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁמַּצְטַעַר אִם יִתֵּן אִם לֹא יִתֵּן,
לְכָךְ נֹאמַר: **"לֹא תֵאֲמַן"**; יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁפּוֹשֵׁט אֶת יָדוֹ וְקוֹפֶצֶה, לְכָךְ נֹאמַר: **"וְלֹא תִקְפֹּץ"**. **מֵאַחֶיךָ**
הָאֲבִיוֹן • אִם לֹא תִתֵּן לוֹ, סוֹפֵךְ לְהִיטוֹת אַחֲרָיו שֶׁל אֲבִיוֹן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ו) **כִּי־אֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ וְהֶעֱבַטְתָּ גוֹיִם**
רַבִּים וְאַתָּה לֹא תֵעָבֵט. וְהִיכֵן דִּבַּר
וּבִירְךָ אוֹתָךְ בְּבִרְכָּה זוֹ בְּפִרְשֵׁת
הַבְּרִכוֹת הָאֲמוּרָה לְהֵלֵן שֶׁתְּחִילַתָּה:
בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר (לִקְחָן כח, ג) שֶׁם נִצָּמַר
בֵּין שְׁאָר הַבְּרִכוֹת (שם פסוק יב) **"וְהִלִּיתָ**
גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה" (ספרי) (ב"ב):
וְהֶעֱבַטְתָּ. אֵין פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ **"וְלִוִיתָ"**
(שֶׁאַתָּה תִּלְוֶה מֵהֶם) אֶלָּא כְּמוֹ **"וְהִלִּיתָ"**
(שֶׁאַתָּה תִּלְוֶה לָהֶם). שֶׁכֵּן **כָּל לְשׁוֹן**
'הִלְוָא' **כְּשֶׁנוֹפֵל עַל הַמְלִיחַ נוֹפֵל**
בְּלִשׁוֹן מַפְעִיל - בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת
שֶׁפִּירוּשָׁם הַלְוָא, קְרִי נֹתֵן הַמַּעֲוֹת
בְּלִשׁוֹן מַפְעִיל וּמִקְבֵּל הַמַּעֲוֹת בְּלִשׁוֹן
פְּעוּלִי; נֹתֵן הַמַּעֲוֹת קְרִי 'מְלִיחָה' אוֹ
מַעֲבִיט, **כְּגוֹן וְהִלִּיתָ** (לִקְחָן כח, יב),
וְהֶעֱבַטְתָּ, וְאֵילוּ מִקְבֵּל הַמַּעֲוֹת קְרִי
'לְוָה' אוֹ 'עוֹבֵט', וְאִם הָיָה אוֹמֵר
'וְעִבַּטְתָּ', הָיָה נוֹפֵל עַל הַלְוָה, כְּמוֹ
'וְלִוִיתָ':

לְגוֹיִים אַחֲרֵים בְּרִיבִית גְּדוּלָּה,
וּמִתְפָּרֵס מִן הַהִפְרֵשׁ [נִנְמָצָא שְׂאִין
כְּנֶזֶה בְּרִכָּה מִיִּחוּדָתָא], **תִּלְמוּד לומר**
'וְאַתָּה לֹא תֵעָבֵט', רַק תִּלְוֶה
לְאַחֲרִים מִכָּח רֹב הַשְּׁפַע שֶׁיִּהְיֶה לָךְ
(ר"י, חֲעֵמֶק דְּבַר):

וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וְכָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ.
אִם אַתָּה תִּמְשֹׁל בָּהֶם, כָּלוּם צָרִיךְ
לומר שֶׁהֵם לֹא יִמְשְׁלוּ בָּךְ? אֶלָּא יָכוֹל
הֵיטֵי לומר, כִּי אֲמַנָּם עַל הַגּוֹיִים הִלְלוּ
אֶתָּה מוֹשֵׁל, אֶבֶל גוֹיִם אַחֲרֵים
מוֹשְׁלִים עָלֶיךָ - **תִּלְמוּד לומר 'וְכָךְ**
לֹא יִמְשְׁלוּ', שֶׁלֹּא תִהְיֶה שׁוֹם אוֹמֶה
מוֹשֵׁל עָלֶיךָ כָּלֵל (ספרי) (ר"י): תוֹרָה ז

(ז) **כִּי יִהְיֶה כָךְ אֲבִיוֹן**. לֹא נִקְטַ
הַכְּתוּב 'עֲנִי' אֶלָּא 'אֲבִיוֹן' [שֶׁהוּא דֵּל מִן
הָעֲנִי (רש"י לעיל פסוק ד)] לְלַמֵּדנוּ שֶׁהַתָּאב
תָּאב קוֹדֵם - כְּלוּמַר, כָּל הַנֶּצֶרֶךְ יוֹתֵר
מִחֲבִירוֹ, מֵאַחַר שֶׁעֲנִיּוּתוֹ גְּדוּלָּה, תֵּן לוֹ
קוֹדֵם (בִּאמִּיחַ ג'א):

מֵאַחַד אֲחֵיךָ. לֹא נֹאמַר 'מֵאַחֶיךָ'
שֶׁיִּהְיֶה מִשְׁמַעוֹ כָּל סוּגֵי הָאֲחִים (בֵּין מִן
הָאֵב, וּבֵין מִן הָאֵם), אֶלָּא 'מֵאַחַד
אֲחֵיךָ', כְּלוּמַר הַמִּיּוּחָד שֶׁבָּהֶם. לְלַמֵּד
שֶׁבְּמַצּוֹת הַצִּדְקָה אֲחִיךָ מֵאַחֶיךָ קוֹדֵם
לְאַחֶיךָ מֵאִמְךָ, לְפִי שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלֶיךָ
יוֹתֵר. שֶׁהִרִי שְׁנִיכִם מִשְׁבֵּט אַחַד, וְכֵן

רִאוי אַתָּה לִירְשׁוֹ (בִּאמִּיחַ):
שְׁעָרֶיךָ. לְשׁוֹן 'שְׁעָרִים' הַמוּזְכָּר כָּאן
פִּירוּשׁוֹ 'עָרִים', וְאַחַד שְׁעָרֶיךָ
מִשְׁמַעוֹתוֹ 'עִירָךְ'. וְלִמְדָךְ הַכְּתוּב,
שֶׁלְעֲנֵן צִדְקָה עֲנִי עִירָךְ קוֹדֵם
לְעֲנִי עִיר אַחֶרֶת (נח"י):

לֹא תֵאֲמַן וגו' וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ.
הַזְכִּיר הַכְּתוּב הֵן 'אִימּוֹץ הַלֵּב' וְהֵן
'קִפִּיצַת יָדִים', כְּנֶגֶד שְׁנֵי סוּגֵי אֲנָשִׁים
הַמִּסְתַּפְּקִים אִם לִיתֵן צִדְקָה אוֹ לֹא:
יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁמַּצְטַעַר (מִתְקַשֶּׁה
לְהַכְרִיעַ בְּסַפְקוֹתָיו) בְּמַחֲשַׁבֶּת לְבוֹ אִם
יִתֵּן אִם לֹא יִתֵּן, וְעֲדִיין לֹא פִּשֵּׁט יָדוֹ,
לְכָךְ נֹאמַר לֹא תֵאֲמַן אֶת לְבָבְךָ. **וְיֵשׁ**
לָךְ אָדָם שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁכָּבֵר פּוֹשֵׁט אֶת
יָדוֹ לִיתֵּן, אִזּוֹ מִתְגַּבֵּר יִצְרוֹ וְחוֹזֵר
וְקוֹפֶצֶה (סוּגֵר אוֹתָהּ). **לְכָךְ נֹאמַר**
'לֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ' (ספרי) (חֲזוֹנִיו):

מֵאַחֶיךָ הָאֲבִיוֹן. אֵף שֶׁכָּבֵר נֹאמַר
בְּתַחֲלִיל הַפֶּסֶק שֶׁהַמְדוּבָר הוּא
בְּאֲבִיוֹן מֵאַחַד אֲחֵיךָ, חִזֹּר וְהַזְכִּיר שׁוּב
'מֵאַחֶיךָ', לומר שֶׁאִם לֹא תִתֵּן לוֹ,
סוֹפֵךְ לְהִיטוֹת אַחֲרָיו שֶׁל אֲבִיוֹן -
כְּלוּמַר, שֶׁתִּהְיֶה דוּמָה לוֹ, מֵה הוּא
אֲבִיוֹן אֵף אַתָּה אֲבִיוֹן (ספרי) (בִּאמִּיחַ):

נח"י: תוֹרָה ח

(ח) כִּי־פָתַח תִּפְתָּח אֶת־יָדְךָ לֹא וְהַעֲבַטְתָּ עַבְיָתָנוּ דִּי מַחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יַחֲסֹר לוֹ:
 ח אֵלָּא מִפְּתַח תִּפְתָּח תֵּן יָדְךָ לָהּ וְאִזְנָפָא תוֹזַפְנָה כְּמַסַּת חֲסִידָהּ דִּיחֲסִיר לָהּ:

כ"ו! פתח תפתח • אפילו כמה פעמים. כי־פתח תפתח • הרי 'כי' משמש בלשון 'אלא'. והעבט תעביטנו • אם לא רצה במתנה, תן לו בהלואה. די מחסרו • ואי אתה מצוה להעשירו. אשר יחסר לו • אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו. לו • (כתובות 10) זו אשה, וכן הוא אומר (בראשית ב): "אעשה לו עזר כנגדו".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי משיחות חלק ל"ד עמוד 82 ואילך)

נתון תתן – אפילו מאה פעמים

כי־פתח תפתח את־יָדְךָ לוֹ . . נתון תתן לו

פתוח תפתח – אפילו כמה פעמים. נתון תתן – אפילו מאה פעמים (טו, ח - י. רש"י) יש לעין מדוע על הפסוק הא' פרש רש"י דמלמדנו לפתח אפילו כמה פעמים, ולא כמו שפרש "נתון תתן" שהוא אפילו מאה פעמים?

וְיֵשׁ לוֹמַר בַּפְּשׁוּט:

הפסוק "פתוח תפתח" בא בהמשך לפסוק שלפניו "לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך גו'" ולאחריו "ומשירך כי פתוח תפתח", דמדבר על פתיחת הלב בנתינת הצדקה שתהיה בסדר פנים יפות וכיוצא בזה. אך בפסוק השני מדבר על נתינת הצדקה בפעל, שאם כש"קרבה שנת השבע . . ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו" – "נתון תתן לו".

ועל־פי־זה מובן טעם השוני בפרוש רש"י, כי רק על נתינה בפעל אפשר לצוות שתהיה אפילו מאה פעמים, אבל על פתיחת הלב (שהיא רגש שבלב) קשה לצוות שיפתח את לבו מאה פעמים! וקל־להבין.

ט אסתמר לך דילמא יהי פתגם עם לךך ברשע למימר קריבא שתא שביעתא שתא דשמתא ותבאש עינך באחיד מסבנא ולא תתן לה ויקרי עלך גרם יי ויהי כך חובא:

(ט) הַשְׁמֵר לְךָ פְּנִיָּהּ דְּכָר עִם־לִבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאַחִיד הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֲלִיָּהוּהָ וְהָיָה בְּךָ חַטָּא:

כ"ו! וקרא עליך • (ספרי) יכל מצוה? תלמוד לומר (דברים כד): "ולא יקרא". והיה בך חטא • מפל־מקום, אפילו לא יקרא. אם כן למה נאמר: "וקרא עליך"? ממהר אני ליפרע על־ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא.

רש"י כפשוטו – מהדרות לשם

אף אלו נחשבים אצלו כמחוסר (ספרי) (מלבי"ם):
 לו. מתוספת מלת 'לו' דרשו חכמים זו אשה. כלומר, אף זאת בכלל מצות הצדקה, להזמין לו מעות לצורך נשואי אשה. וכן הוא אומר (בראשית ב, יח) אעשה 'לו' עזר כנגדו; הרי שלשון 'לו' אמור כלפי האשה הנשואה לבעלה, ומיוחדת לו לבדו (נראה: תורה ט (ט) וקרא עליך. מלשון זה יכול הייתי לטעות ולומר, שהוא מצוה לעני שיקרא ויתאונן אל ה' על אודות האיש המסרב ליתן לו, תלמוד לומר

הכתוב: אם לא רצה העני ליקח במתנה, תן לו בהלואה, כדי שלא יתבייש (ספרי, כתובות 10):
 די מחסורו. המצוה היא רק למלאות את מה שחסר לו, ואי אתה מצוה להעשירו:
 אשר יחסר לו. אחר שאמר 'די מחסורו', מה תלמוד לומר 'אשר יחסר לו'? שאפילו דברים אשר אינם נחוצים לרוב בני אדם, אבל 'לו' הם חסרים, אף זאת תתן לו; אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, אם היה רגיל בכך לפני שנתרושש, הרי

(ח) פתח תפתח. כפל הכתוב לשון פתיחה, לומר לך שאף אם כבר נתת פעם אחת לעני זה, פתוח תפתח לו עוד ועוד, אפילו כמה פעמים (ספרי) (ש"ח):
 כי פתח תפתח. הרי 'כי' זה האמור כאן משמש בלשון 'אלא', ופירושו: 'אל תקפץ ירך, אלא פתוח תפתח' והוא אחד מארבע לשונות שתיבת 'כי' משמשת בהם:
 והעבט תעביטנו. תן לו בהלואה, ואין הכוונה שמצות הצדקה היא להלוות בלבד ולא ליתן, אלא כך פונית

ימתן תתן לו ולא יבאש לבך במתנה לה
ארי בדיל פתגמא הדין יברכך יי אלהך
בכל עובדך ובכל אושטות ידך:

(י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי
בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל
מעשך ובכל משלח ידך:

ה"י • נתון תתן לו • אפלו מאה פעמים. לו • בינו ובינך. כי בגלל הדבר • אפלו אמרת ליתן, אתה
נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה.

יא ארי לא יפסוק מספנא מגו ארעא על פן
אנא מפקדך למימר מפתח תפתח ית ידך
לאחריך לעניך ולמסכנך בארעך:

(יא) כי לא יחידל אביון מקרב הארץ על-פן אנכי
מצוה לאמר פתח תפתח את-ידך לאחריך לעניך
ולאביוןך בארעך: ם

ה"י • על-פן • (שם) מפני כן. לאמר • (ספרי) עצה לטובתך אני משיאך. לאחריך לעניך • לאיזה אח?
לעני. לעניך • ביו"ד אחד, לשון עני אחד הוא, אבל ענייך בשני יודי"ן, שני עניים.

יב ארי יודען לך אחור פר ישראל או בת
ישראל ויפלתך שית שנין ובשתא
שבשתא תפטרנה בר חורין מעמך:

(יב) כי-ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך
שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי
מעמך:

ה"י • כי-ימכר לך • (קידושין יד) על ידי אחרים, שמכרוהו בית-דין בגנבתו הפתוב מדבר, והרי כבר נאמר
(שמות כא) : "פי תקנה עבד עברי", ובמכרוהו בית-דין הפתוב מדבר? אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לעניך. כשהכתוב אומר 'עניך' ביו"ד
אחד - לשון עני אחד הוא (העני
שליך); אבל כשהוא אומר 'ענייך'
בשני יודי"ן [כגון (תהלים עב, ב) 'דין
עמך בצדק וענייך במשפט'], פירושו
עניים רבים, דהיינו שני עניים או
יותר: תורה יב

(יב) כי ימכר לך וגו' ועבדך שש
שנים. לשון 'ימכר' הנאמר סתם,
משמעו שנמכר על-ידי אחרים, ולא
שהוא מכר את עצמו. ומי הם
ה'אחרים' שמכרוהו? במכרוהו בית
דין בגנבתו הפתוב מדבר, כדן הגנב
שאין לו לשלם, שנאמר בו (שמות כב, ב)
'אם אין לו ונמכר בגנבתו'.

ומוסיף רש"י: למה הוצרך הכתוב לומר
כאן 'ועבדך שש שנים', והרי כבר
נאמר (שמות כא, ב) 'פי תקנה עבד עברי
שש שנים יעבד' וגו', וגם שם
במכרוהו בית-דין הפתוב מדבר?
אלא נשנתה פרשה זו שוב, מפני שני
דברים שנתחדשו כאן: אחד, שכתוב
'או העבריה', שאף היא תצא לחפשי

תהא נתינתך בפרסום לעיני הבריות,
אלא בינו ובינך - בצנעה, כדי שלא
יתבזיש (משמח"ק):

כי בגלל הדבר הזה. תיבת 'הדבר' יש
במשמעה גם לשון 'דיבור', מכאן
דרשו חכמים, שאפילו רק אמרת
ליתן, ולבסוף אירע אונס ולא עלה
בידך ליתן, אתה נוטל שכר האמירה
עם שכר המעשה - כי גם בגלל
'הדיבור' הזה יברכך ה' אלהיך (ספרי
(כ"ב, באמ"ח): תורה יא

(יא) על-כן. כלומר, מאחר שלא
יחידל אביון מקרב הארץ, יש לך
לדאוג מפני כן, שמא העניות תשיג
גם אותך, לפיכך הנני מיטיב עמך
ומצוה
לאמר. עצה לטובתך אני משיאך
להנצל מן העני, ומיה העצה: פתוח
תפתח' וגו' (בא"י):

לאחריך לעניך. 'אחריך' ועניך אינם
שני אנשים שונים, אלא הכתוב
מפרש: לאיזה אח - לעני. כלומר
לכל עני בישאל:

(לכמן כד, טו) 'ולא יקרא עליך אל ה' וגו'
[לגבי מצות תשלום שכר שכיר ביוםמו,
שהזהיר הכתוב שלא תעבכנו, כדי
שלא יקרא עליך אל ה' וכו']. ומשינוי
הלשון בשני המקראות דרשו חכמים
כי אדרבה, לא זו בלבד שאין בך
מצוה, אלא ראוי לעני להמנע מן
הקריאה עליו אל ה', אולם אם יקרא
אין בך חטא (בא"י):

והיה בך חטא. וכי רק אם קרא אל ה'
יהיה בך חטא? אלא החטא שבדרך
הוא מפל מקום (בכל אופן). אפילו
לא יקרא העני עליך. אם-כן למה
נאמר 'יקרא עליך'? לענין העונש
הכתוב מדבר, כי ממהר אני ליפרע
(להעניש) על-ידי הקורא יותר ממי
שאינו קורא, לפי שבקריאתו אל ה'
הוא מקטרג עליו למהר ענשו (ספרי
(בא"י): תורה י

(י) נתון תתן לו. כפל הכתוב לשון
'נתינה', לרבות אפילו מאה פעמים:
לו. שתי פעמים הוזכר כאן 'לו': 'יתן
לו... בתתך לו'. כדי להדגיש שלא

שיעור יומי ליום שישי כ"ו מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת ראה
אָחֵד, שְׁפָתוֹב "אוּ הַעֲבִרְיָה", אֶף הִיא תִצָּא בְשֵׁשׁ, וְלֹא שְׁמֹכְרוֹהָ בֵּית-דִין, שְׁאִין הָאִשָּׁה נִמְכָּרַת בְּגִנְבָתָהּ,
שְׁנֵאמַר: "בְּגִנְבָתוֹ", וְלֹא 'בְּגִנְבָתָהּ', אֲלֵא בְקִטְנָה שְׁמֹכְרָה אֲבִיהָ; וְלִמָּד כָּאֵן שָׂאם יֵצְאוּ שְׁנֵים קָדָם
שְׁתֵּבִיא סִימָנִין, תִּצָּא. וְעוֹד חֲדָשׁ כָּאֵן: "הַעֲנִיק תַּעֲנִיק".

(יג) וְכִי-תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעַמְּךָ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם:
(יד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לֹא מִצֵּאֲנֶךָ וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר
בְּרַכְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֵּן-לוֹ:
יג. וְאִרִי תִפְטְרֶנָּה בִּר חוֹרִין מֵעַמְּךָ לֹא
תִפְטְרֶנָּה רִיקָנוֹן:
יד. אֶפְרָשָׁא תִפְרֹשׁ לָהּ מֵעַנְךָ וּמֵאֲדָרְךָ
וּמִמַּעֲצָרְתֶּךָ דִּי יִכְרֹכֶנָּךְ יִי אֱלֹהֶיךָ תִתֵּן לָהּ:

ח"ט – הַעֲנִיק תַּעֲנִיק • לְשׁוֹן עֲדִי, בְּגִבָּה וּבִמְרָאִית הַעֲנִין. דְּכֵר שְׂיֵהָא נִכְר שְׁהִטִּיבַת לוֹ. וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים לְשׁוֹן
הַטְעָנָה עַל צִוָּאָרָה. מִצֵּאֲנֶךָ וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ • יְכַל אֵין לִי אֲלֵא אֵלֹו בְּלִבְדִּי? תִּלְמוּד לומר: "אֲשֶׁר בְּרַכְּךָ",
מִכָּל מָה שְׁבִרְכֶּךָ בּוֹרָאךָ. וְלָמָּה נֶאֱמָרוּ אֵלֹו? מָה אֵלֹו מִיְּחֻדִּים שְׁהֵם בְּכָלִל בְּרַכָּה, אֶף כָּל שֶׁהוּא בְּכָלִל
בְּרַכָּה. יֵצְאוּ פְרָדוֹת. וְלִמָּדוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסְכֶּת קְדוּשִׁין בְּגִזְרָה-שְׁוֵה כְּמָה נוֹתֵן לוֹ מִכָּל מִין וּמִין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטרשיחות חלק כ"ד עמוד 87 ואילך)

הַעֲנָקָה – חֶלֶק מִשְׁחֲרִיר הָעֶבֶד

הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ . . וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

הַעֲנִיקָתִי לָךְ וְשִׁנִּיתִי לָךְ, אֶף אֶתָּה הַעֲנֵק לוֹ וְשִׁנֵּה לוֹ; מָה בְּמִצְרַיִם נִתְּנִי לָךְ בְּרַחֲבִי יָד, אֶף אֶתָּה תִתֵּן לוֹ בְּרַחֲבִי יָד (טו, יד-טו.
ובספרי)

יֵשׁ לָעֵין: א. מִצְוֹת הַעֲנָקָה הֵינּוּ עַל הָאֲדוֹן, וּמִדּוּעַ לְשׁוֹן הַסְפָּרִי הוּא "הַעֲנִיקָתִי וְשִׁנִּיתִי" דְּמוּדָה שְׁהַקְבָּ"ה הַעֲנִיק (כְּלוּמָר
גֵּרָם שְׁהַמִּצְרַיִם יִתְּנוּ כָּלִי כֶסֶף כו'), וְלֹא הַמִּצְרַיִם שֶׁהֵיוּ הָאֲדוֹן. ב. עֶבֶד הַנִּמְכָּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים-וּמִזְלֹוֹת אֵינוֹ בְּכָלִל הַעֲנָקָה,
וְאִיךְ אֶפְשָׁר לומר עַל הֶרְכוּשׁ שֶׁקָּבְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם – גִּדֵּר הַעֲנָקָה?
וְיֵשׁ לְבָאָר בָּזֶה:

בְּמִצְוֹת הַעֲנָקָה יֵשְׁנָם ב' חֻלְקִים (א) נְתִינַת הָאֲדוֹן – בְּתוֹר הַפָּרָת הַטּוֹב לְעֶבֶד עֲבוּר עֲבוֹדָתוֹ. (ב) קִבְּלַת הָעֶבֶד – הַהֲנָאָה
וְהַתְּעֻלָּת שֶׁל הָעֶבֶד מִהַמְּתָנָה.

רש"י כפשוטו – מהדורות לשם

בְּשֵׁשׁ שָׁנִים. וְלֹא בַּעֲבִרְיָה שְׁמֹכְרוֹהָ
בֵּית-דִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁהָרִי הִדִּין
הוּא שְׁאִין הָאִשָּׁה נִמְכָּרַת בְּגִנְבָתָהּ –
רַק הָאִישׁ הַגּוֹנֵב יְכֹול לְהִמָּכֵר לְעֶבֶד,
אֲבָל הָאִשָּׁה שְׁגִנְבָה אֵינָה נִמְכָּרַת
לְאִמָּה בְּשָׁל כָּךְ, שְׁנֵאמַר (שם כב ו)
'וְנִמְכַר בְּגִנְבָתוֹ' – שְׁמִכָּאן דְּרִשּׁוּ –
וְלֹא בְּגִנְבָתָהּ, אֲלֵא בְּאִיזָה 'עֲבִרְיָה'
הַנִּמְכָּרַת עַל יְדֵי אֲחֵרִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר
בְּקִטְנָה שְׁמֹכְרָה אֲבִיהָ, שְׁכֵכֶר מְבוֹאֵר
דִּינָה (שם פסוק יא) שְׁהִיא יוֹצֵאת לַחֲפָשִׁי
כְּשֶׁהִבִּיאָה סִימָנִי נַעֲרוֹת, וְכֹא הַכְּתוּב
וְלִמָּד כָּאֵן שָׂאם יֵצְאוּ (נְסִתִּימוֹ) **שֵׁשׁ**
שָׁנִים מִשְׁנִמְכָּרָה, **קוֹדֶם שְׁתֵּבִיא**
סִימָנִין שֶׁל נַעֲרָה, אֶף בְּזֹאת תִּצָּא
לַחֲפָשִׁי. כְּלוּמָר, הָאִמָּה הַעֲבִרְיָה
יוֹצֵאת לַחֲפָשִׁי בְּאַחַת מִשְׁתֵּי הַדְּרָכִים:
אִם הִבִּיאָה סִימָנִי נַעֲרוֹת, אוֹ אִם חָלְפוּ
שֵׁשׁ שָׁנִים. **וְעוֹד דִּין חֲדָשׁ** הַכְּתוּב **כָּאֵן**
בְּפִרְשָׁה זֹו – שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּפִרְשַׁת

מִשְׁפָּטִים – מִצְוֹת 'הַעֲנִיק תַּעֲנִיק'
הָאֲמוּרָה בְּפִסּוּק הַכֹּא: תוֹרָה יג
(יד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק. תֵּן לוֹ מִתְּנוּת.
וְנִקְט הַכְּתוּב 'הַעֲנִיקָה' שֶׁהוּא גַם לְשׁוֹן
'עֲדִי' (תִּכְשִׁיט). לומר לָךְ שְׁתֵּהָא
הַמְתָּנָה בְּמִדָּה נִיכָרַת וְנִרְאִית לְעֵין,
כְּדוּגְמַת קִישׁוּט הַנִּיתָן **בְּגוּבָה**
וּבִמְרָאִית הַעֲנִין, כָּךְ תִּתֵּן לוֹ **דְּכֵר**
שְׂיֵהָא נִיכָר בּוֹ **שְׁהִטִּיבּוֹת לוֹ. וְיֵשׁ**
מִפְרָשִׁים כִּי 'הַעֲנִיקָה' הָאֲמוּרָה כָּאֵן
הִיא עַל שֵׁם הַתִּכְשִׁיט 'עֲנֵק' [בְּאַחַד
עֲנֵק מִצְוִרְנִין' (שִׁישׁ ה ט)], הַעֲשׂוֹי
כְּשֶׁרֶשֶׁרֶת שְׁעוֹנָדִים עַל הַצָּנָא. וְנִקְטוּ
הַכְּתוּב כָּאֵן כְּמִשְׁל, **מִלְשׁוֹן הַטְעָנָה**,
שֶׁהָאֲדוֹן דּוּמָה כְּמִי שְׁמִטְעִין מִתְּנוּת
עַל צִוָּאָרָה שֶׁל הָעֶבֶד (בִּאִיר):
מִצֵּאֲנֶךָ וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ. מִתוֹךְ
שְׁפִירַט הַכְּתוּב מֵינִים אֵלֹו, **יְכֹול**
הִיִּיתִי לְטַעוֹת וְלומר, כִּי **אֵין לִי**
לְחִיב אֶת הַהַעֲנָקָה **אֲלֵא** מִמֵּינִים

אֵלֹו בְּלִבְדִּי; תִּלְמוּד לומר **אֲשֶׁר**
בְּרַכְּךָ – **מִכָּל מָה שְׁבִרְכֶּךָ בּוֹרָאךָ**
תִּתֵּן לוֹ, וְאִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמָרוּ שְׁלֹשָׁה
מֵינִים **אֵלֹו**? לְלַמָּד שֶׁרַק הַמֵּינִים
הַדּוּמִים לְאֵלֹו הֵם בְּכָלִל חוֹבַת
הַעֲנָקָה: **מָה אֵלֹו** (הַצָּאן וְהַדָּגָן
וְהַתִּירוֹשׁ) **מִיְּחֻדִּים שְׁהֵם בְּכָלִל**
בְּרַכָּה – שְׁהֵם מִתְרַבִּים, וְלָד מוֹלָד,
וּפְרִי מִפְּרִי, **אֶף כָּל מִין שֶׁהוּא בְּכָלִל**
בְּרַכָּה חִיב בְּהַעֲנָקָה; **יֵצְאוּ פְרָדוֹת**
[מִיֵּין בְּעַל חַיִּים הַנּוֹלָד מִהַרְבַּעַת
כְּלָאִים שֶׁל סוֹס וְחִמּוֹר, וְהוּא עֲצָמוֹ
אֵינוֹ מוֹלִיד], הוֹאִיל וְאֵינָם בְּכָלִל
'בְּרַכָּה', אֵין הָאֲדוֹן מַעֲנִיק מֵהֵם
לְעֶבְדּוֹ [נִכָּל שֶׁכֵּן שְׁאִינוֹ נוֹתֵן מַעוֹת
וּבְגִדִים (רַמְבַּם)]. **וְלִמָּדוּ רַבּוֹתֵינוּ**
בְּמַסְכֶּת קְדוּשִׁין (דף יז.) **בְּגִזְרָה-שְׁוֵה,**
כְּמָה הַמַּעֲנִיק **נוֹתֵן לוֹ מִכָּל מִין וּמִין**

(סדרי, רשי ברשית לו כד): תורה טו

והחלוק ביניהם: נתינת האדון קשורה למצבו הקודם - הפרת הטוב עבור עבודתו כעבד; מה-שאין-כן קבלת העבד קשורה לחירותו והיא מהנה פרט וחלק משחרורו, אשר בד-בבד עם יציאתו הוא מקבל מתנות, הפך הענין דעבודות, כי אם חרות ורחב יד.

והנה בפסוק "וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדה ה' אלקיך, על פן אנכי מצוך גו" מדגש ענין השני בהענקה, שלמות שחרור העבד, דכמו שבני ישראל היו עבדים והקב"ה שחררם לגמרי, פן מחזירים הם בשחרור עבדיהם. ובהיות שאין המדבר כאן על חיוב הנתינה שעל האדון אלא לגבי שלמות השחרור שבהענקה, אינו נוגע אצל מי היה עבד לפני-זה, וכן אינו נוגע מי נותן המתנה, דגם בקבלת המתנה מאדם אחר מרגיש העבד במצב של חרות.

טו ותדבר ארי עבדא הוי'תא בארעא
דמצרים ופרקו יי אלהיך על פן אנא
מפקדך ית פתגמא דדין יומא דין:

(טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־פֶּן אֲנֹכִי מִצִּיֵּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
הַיּוֹם:

טז וזכרת כי עבד היית • והענקתי לך מבזת מצרים ובזת הים, אף אתה הענק ושנה לו.

טז ויהי ארי זימר לך לא אפוק מעמך ארי
רחמך וית אנש ביתך ארי טב לה עמך:

(טז) והיה כייאמר אליך לא אצא מעמך כי
אהבך ואת-ביתך כייטוב לו עמך:

יז ותסב ית מרצעא ותתן באדנה ובדשא
ויהי לך עבד פלח לעלם ואף לאמתך
תעבד פן:

(יז) ולקחת את-המרצע ונתתה באונן ובדלת והיה
לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה-כן:

טז עבד עולם • יכל כמשמעו? תלמוד לומר (ויקרא כה): "ושבתם איש אל אחוזתו, ואיש אל משפחתו תשובו", הא למדת, שאין זה אלא עולמו של יובל (מכילתא). ואף לאמתך תעשה-כן • הענק לה, יכל אף לרציעה השנה הכתוב אותה? תלמוד לומר: (שמות כא) "ואם אמר יאמר העבד", עבד נרצע ואין אמה נרצעת.

יח לא יקשי בעינך במפטך יתה בר חורין
מעמך ארי על חד תרין באגר אגירא פלחך
שית שנין ויברכך יי אלהיך בכל די מעבד:

(יח) לא-יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך
כי משנה שבר שכיר עבדך שש שנים וברכך
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: פ

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

ואף לאמתך תעשה כן. כלומר, גם כשהאמה יוצאת לחפשי הענק לה, בשם שמעניקים לעבד. ומאחר שהשנה אותה הכתוב לעבד לענין הענקה האמורה למעלה, יכול הייתי לומר כי אף לדין הרציעה שבפסוק זה השנה הכתוב אותה לעבד – תלמוד לומר בפרשת הרציעה (שמות כא, ה) 'ואם אמור יאמר העבד אהבתי את אדני' וגו'. ולא הוצרך הכתוב להזכיר שוב 'העבד', אלא ללמד כי רק עבד נרצע ואין אמה נרצעת (ספרי

בא"י): תורה יח

הוסף לו עוד על שיעור ההענקה כפי מידת הברכה (ספרי) (תרא): תורה טז (יז) עבד עולם. יכול הייתי לומר כי 'עולם' האמור כאן הוא כמשמעו, וכל ימי חייו יהיה עבד – תלמוד לומר (ויקרא כה, י) 'יובל' היא תהיה לכם ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו', הא למדת שאין זה אלא 'עולמו' של יובל, וה'עולם' האמור כאן הוא עד היובל, שנת החמישים שבה חוזרות כל השדות אל בעליהן הקודמים, וכל עבד שב אל משפחתו מבית אדוניו (מכילתא שמות כא):

(טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים. מה ענין יציאת מצרים לכאן? אלא בשם שבאשר יצאת ממצרים לא יצאת ריקם, והענקתי לך מרכושם ושניתי לך עוד פעם שניה להעניקך מבזת מצרים [כמו שנאמר (שמות יב, לה) 'וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב'], וביזת הים [ראה רש"י (שם טו, כב) 'שעשרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישרא'ל מוציאין אותם בים'] – אף אתה הענק לעבדך ושנה לו – כלומר, אם נתברכו נכסיו בגללו,

כ"ז • **כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר •** מִכָּאן אָמְרוּ: עֶבֶד עֲבָרִי עוֹבֵד בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלִילָה, וְזֶהוּ כְּפָלִים שְׁבַע עֲבוֹדַת שְׂכִירֵי יוֹם, וּמֵהוּ עֲבוֹדָתוֹ בְּלִילָה? רַבּוֹ מוֹסֵר לוֹ שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית, וְהוֹלְדוֹת לְאֹדוֹן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (היום יום כז סיון)

וברקב ה' אלקיך בכל אשר תעשה (טו, יח)

על האדם רק לעשות כלי לפרנסתו, ולהשתדל בכל כחו שהכלי יהיה טהור מכל סיג ופסלות של אונאה וכדומה, היינו שיהיה הכל על פי דיני התורה. ואז יהיה כלי ראוי לברכת ה', ובשנים: א. תהיה לו פרנסה בריח. ב. הפרנסה תלך למקום הראוי.

• שבת קודש כ"ז מנחם-אב •

יט כל בוקרא די יתיליד בתורף ובענף
דיקרין מקדש קדם יי אלקה לא תפלח
בבוקרא דתורף ולא תגזו בבוקרא דענף:

(יט) **כָּל-הַבֹּקֶר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצִאֲנֶךָ הַזֶּכֶר
תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֶר שׁוֹרְךָ
וְלֹא תִגְזוּ בְּבֹכֶר צֹאנֶךָ:**

כ"ז • **כָּל-הַבֹּקֶר וגו' תִּקְדִּישׁ •** ובמקום אחר הוא אומר "לא יקדיש איש אותו" (ויקרא כז), הא כיצד? אינו מקדישו לקרבן אחר, וכאן למד שמצוה לומר: 'הרי אתה קדוש לכבוד' (ערכין כט). דבר אחר: אי אפשר לומר 'תקדיש', שפבר נאמר: "לא יקדיש", ואי אפשר לומר: "לא יקדיש", שהרי כבר נאמר: "תקדיש", הא כיצד? מקדישו אתה הקדש עליו, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו. לא תעבד בבכר שורך ולא תגזו וגו' • אף החלופה למדו רבותינו (בכורות כה) שאסור, אלא שדבר הכתוב בהנה.

(כ) **לפני יהוה אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום
אשר יבחר יהוה אתה וביתך:**

כ"ז • **לפני ה' אלהיך תאכלנו •** לכהן הוא אומר, שפבר מצינו שהוא ממתנות כהנה, אחד תם ואחד בעל מום, שנאמר (במדבר יח): "ובשרם יהיה לך וגו'". שנה בשנה • מכאן, שאין משהין אותו יותר על

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לא תעבד בבכור שורך ולא תגזו
בכור צאנך. נקט הכתוב בשור איסור
עבודה, ובצאן איסור גיוה, אמןם אף
החילוף (היפוכן של דברים) למדו
רבותינו שאסור, כגון לגזו את שער
השור או לעבוד בצאן, אלא שדבר
הכתוב בהנה - דרך הכתוב לנקוט
את האופן המצוי, שפבר הוא דרך
שימושם הרגיל (באמה' מ"א): תורה כ
(כ) לפני ה' אלהיך תאכלנו. כל דיני
אכילת הבכור האמורים להלן, לכהן
הוא אומר זאת, ולא לבעלים
הישראל, שפבר מצינו שהבכור הוא
ממתנות כהונה ואין לישראל חלק
בו, כי אחד בכור תם ואחד בכור
בעל-מום, שניהם ניתנים לכהן,
שנאמר (במדבר יח, יח) ובשרם יהיה לך
וגו', בשם' לשון רבים, לרבות בכור
בעל מום, שאף שאינו קרב והוא נאכל

לא יקדיש האמור שם, בא ללמד
שאינו מקדישו לקרבן אחר, לפי
שהוא מיועד להקרב בתורת בכור,
וכאן למד 'תקדיש', שמצוה לומר
עליו 'הרי אתה קדוש לכבוד'. דבר
אחר [וזהו הדעה החולקת, הסבורה
שאין מצוה להקדישו בפה, כיון שהוא
קדוש מרחם]: אי אפשר לומר
'תקדיש', שפבר נאמר 'לא יקדיש',
ואי אפשר לומר 'לא יקדיש', שהרי
כבר נאמר 'תקדיש', הא כיצד?
מקדיש אתה את הבכור הקדש עליו
- כלומר, אם רצה מוסיף לזכות את
ההקדש גם בטובת ההנאה שיש לו
בבכור זה, ומעתה כל הבא לקנות
זכות זו, נותן להקדש כפי טובת-
הנאה שבו. וזהו ה'עילוי', שהוסיף
להעלות את שווי לטובת הקדש
(מפרשים):

(יח) **כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ.**
לשון 'משנה' פירושו 'כפל', כלומר,
העבד עבד אותך כפלים מעבודת
שכיר-יום או שכיר-לילה. מכאן
אמרו חכמים, עבד עבדי עובד
בעבור אדוניו בין ביום ובין בלילה,
וזהו כפלים שבעבודת שכירי יום.
ומהו עבודתו בלילה? כאשר רבו
(אדוניו) מוסר לו שפחה כנענית,
להיות לו לאשה ולדור עמו, והולדות
שעבים לאדון. נמצא שהוא עובד
לאדוניו גם בלילה (ספרי): תורה יט
(יט) **כל הבכור וגו' תִּקְדִּישׁ.** מכאן
משמע שהבכור יש צורך להקדישו,
ואילו במקום אחר (ויקרא כז, כח) הוא
אומר לא יקדיש איש אותו וס'א:
לא יקדיש, שנאמר אף בכור אשר
יבוקר לה' לא יקדיש איש אותו וגו',
משמע שהוא קדוש מאליה, הא כיצד?

שָׁנָתוֹ, יָכֹל יֵהָא פִּסּוּל מִשְׁעַבְרָה שָׁנָתוֹ? כָּכָר הָקֵשׁ לְמַעֲשֶׂר, שְׁנָאֲמַר (לעיל יד): "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֶׂר דִּגְגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ, וּבְכֹרֹת בִּקְרָךְ וְצֹאנְךָ", מִה מַּעֲשֶׂר שְׁנֵי אֵינֹ נִפְסָל מִשְׁנֵה לַחֲבֻרָתָהּ, אִף בְּכֹר אֵינֹ נִפְסָל, אֲלֹא שְׁמִצָּה תוֹף שָׁנָתוֹ. **שָׁנָה בְּשָׁנָה** • אִם שָׁחֲטוּ בְּסוֹף שָׁנָתוֹ, אוֹכְלוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְיוֹם אֶחָד מִשְׁנֵה אַחֲרָת; לִמָּד שְׁנָאֲכַל לְשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד (ספרי).

(כא) וְכִי־יִהְיֶה כּוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֻהוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כא וְאֵרִי יְהִי בָּהּ מוֹמָא חֲגִיר אוֹ עוֹר כֹּל מוֹם בִּישׁ לֹא תִסְגֶּה קִדְּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

ה"א מוֹם • כָּלָל. פֶּסַח אוֹ עוֹר • פָּרֹט. כֹּל מוֹם רָע • חֹזֵר וְכָלָל, מִה הִפְרַט מִפְּרָשׁ: מוֹם הַגְּלוּי וְאֵינֹ חוֹזֵר, אִף כֹּל מוֹם שֶׁבְּגִלוּי וְאֵינֹ חוֹזֵר.

(כב) בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֻהוּ הַטֶּמֶא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו בְּצִבְיָ וּבְאֵיל:

כב בְּקִרְוֶיךָ תִּיכְלֻנָּה מִטֶּמֶא וְדִכְיָא פְּחָדָא כְּבִסֵּר טְבִיָּא וְאֵילָא:

(כג) רַק אֶת־דָּמֹו לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֻהוּ בְּמִים: פ

כג לַחֹדֶר יֵת דְּמָה לֹא תִיכּוֹל עַל אֶרֶצָא תִשְׁדֹּגָה כְּמִיָּא:

ה"א רַק אֶת־דָּמֹו לֹא תֹאכַל • שְׁלֹא תֹאמַר: הוֹאִיל וְכָלוּ הַתֵּר הַבָּא מִכָּלֵל אִסּוּר הוּא, שֶׁהָרִי קָדוֹשׁ וְנִשְׁחָט בַּחוּץ בְּלֹא פְדִיּוֹן וְנֹאכַל, יָכֹל יֵהָא אִף הַדָּם מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "רַק אֶת־דָּמֹו לֹא תֹאכַל".

טז (א) שָׁמֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָזִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָזִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לִילָה:

א טר יֵת יִרְחָא דְּאִזְבִּיבָא וְתַעֲבֹד פֶּסַחָא קִדְּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵרִי בִּירְחָא דְּאִזְבִּיבָא אִפְקָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבְדֵּךְ לָךְ נִסִּין בְּלִילָיָא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

את המומים הדומים לאלו שפירטם הכתוב: **מה הפרט המפורש** - פסח או עור - הוא מוֹם הַגְּלוּי וְאֵינֹ חוֹזֵר להתרפא, אִף כֹּל הַפּוֹסֵל בְּקִרְבָּן הוּא דְּיוֹקָא מוֹם שֶׁבְּגִלוּי וְאֵינֹ חוֹזֵר; פָּרֹט למומים שבסתר, או מומים המתרפאים, שְׁאִינֶם פּוֹסְלִים: תורה כב (כג) רַק אֶת דָּמֹו לֹא תֹאכַל. לָמָּה הוצרך להזהיר על איסור דָּמוֹ יוֹתֵר מִדָּם שֶׁאֵר בְּהִמָּה? אֲלֹא שְׁלֹא תֹאמַר הוֹאִיל וְכָלוּ הַיֵּתֵר הַבָּא מִכָּלֵל אִיסוּר הוּא - כְּלוּמֹר, מֵאַחַר שֶׁהַתּוֹרָה הִקְלָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשָׂאָר קְדָשִׁים שֶׁנִּפְל בָּהֶם מוֹם, שֶׁהֵם צְרִיכִים פְּדִיּוֹן לְהוֹצִיאֵם מִקְדוּשָׁתָם, שֶׁהָרִי הַבְּכּוֹר גַּם הוּא הֵיךְ קָדוֹשׁ כְּמוֹתָם וְעַתָּה בְּמוֹמוֹ הוּא נִשְׁחָט בַּחוּץ (מחוץ למקדש) בְּלֹא פְדִיּוֹן וְנֹאכַל, לְפִיכָךְ יָכֹול הֵיטִי לְטַעוֹת וְלומר שֶׁיֵּהָא אִף הַדָּם מוֹתֵר - תִּלְמוּד לומר 'רַק אֶת דָּמֹו לֹא תֹאכַל' (כא): תורה א

(רמב"ם בכורות פ"א ה"ח וה"ט):
שָׁנָה בְּשָׁנָה. לֹא נֹאמַר בַּתּוֹרָה בְּמִפּוֹרֶשׁ עַד אֵימָתִי מוֹתֵרֶת אֲכִילַת בֶּשֶׂר הַבְּכּוֹר לְאַחַר הִקְרָבָתוֹ, וּמִלְשׁוֹן 'שָׁנָה בְּשָׁנָה' דִּרְשׁוּ חֲכָמִים, שֶׁפְּעָמִים שְׁהוּא נֹאכַל בְּשָׁתֵי שָׁנִים, וּבְגוֹן אִם שָׁחֲטוּ בְּסוֹף שָׁנָתוֹ - בַּיּוֹם הַהוּא חֹזֵר שֶׁל הַשָּׁנָה, אוֹכְלוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם וְעוֹד יוֹם אֶחָד מִשְׁנֵה אַחֲרָת. לִמָּד הַכְּתוּב עַל הַבְּכּוֹר שְׁנָאֲכַל לְמַשֶּׁךְ שְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד [יוֹם מִכָּאן, וְיוֹם מִכָּאן, וְלִילָה אֶחָד בֵּינֵיהֶם] וְכִמוֹ כֹּל קִרְבָּן שֶׁלָּמִים: תורה כא
(כא) מוֹם. 'מוֹם' סֵתֵם, הוּא לְשׁוֹן כָּלָל, שֶׁיֵּשׁ בְּמִשְׁמַעוֹ כֹּל סוּגֵי הַמוּמִים. פֶּסַח אוֹ עוֹר. הָרִי זֶה פָּרֹט, שֶׁמִּשְׁמַעוֹ רַק מוּמִים אֵלּוּ הַמְּפּוֹרָשִׁים:
כֹּל מוֹם רָע. חֹזֵר שׁוֹב וְכָלָל אֵת כֹּל הַמוּמִים הַרְּעִים; וּלְפִי שֶׁשְׁנִינֹ 'כָּלָל' וּפָרֹט וְכָלָל אֵי אֵתָּה דָן אֲלֹא כְּעֵין הַפָּרֹט, יֵשׁ לָנוּ לְכָלֹל בְּדִין 'מוֹם' רַק

בְּכָל מָקוֹם, הִרְיָהוּ נִיתָן לַכֶּהֵן (בכורות כה);
שָׁנָה בְּשָׁנָה. מִכָּאן שֶׁהַבְּכּוֹר הֵנִיתָן לַכֹּהֵן אֵין מִשְׁהִין אוֹתוֹ יוֹתֵר עַל שָׁנָתוֹ, [בְּכּוֹר תָּם הָרֹאִי לְהִקְרָבָה, יֵשׁ לְהִקְרִיבוֹ בַּתּוֹף שָׁנָה, וּבְכּוֹר בַּעַל־מוֹם שְׁאֵינֹ רֹאִי לְהִקְרָבָה, עַל הַכֹּהֵן לֹאכְלוֹ בַּתּוֹף שָׁנָה]. יָכֹול הֵיטִי לומר שֶׁהַשְׁהִיָּה פּוֹסְלָת בּוֹ, וְיֵהָא הַבְּכּוֹר פִּסּוּל לְקִרְבָּן מִשְׁעַבְרָה שָׁנָתוֹ; אֵין הִדְבָּר בּוֹ, לְפִי שֶׁכָּכָר הוֹקֵשׁ לְמַעֲשֶׂה, שְׁנָאֲמַר (לעיל יד, כג) 'וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֶׂר דִּגְגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בִּקְרָךְ וְצֹאנְךָ' - הָרִי שְׁהוּזְכְּרוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִקְרָא אֶחָד, לְהַשְׁווֹת בֵּינֵיהֶם: מִה מַּעֲשֶׂר שְׁנֵי אֵינֹ נִפְסָל בְּשִׁהִיָּה מִשְׁנֵה לַחֲבֻרָתָהּ [שֶׁכָּךְ מִפּוֹרֶשׁ לְמַעֲלָה (יד, כה) 'מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֵת כֹּל מַעֲשֶׂר תְּבוּאֹתֶיךָ'], אִף בְּכּוֹר, גַּם אִם הִשְׁקֵה אוֹתוֹ לְשָׁנָה אַחֲרָת אֵינֹ נִפְסָל, אֲלֹא שְׁמִצָּה לְהִקְרִיבוֹ - אוֹ לֹאכְלוֹ - תוֹף שָׁנָתוֹ

שָׁמֹר אֶת-חֹדֶשׁ הָאָבִיב • מִקֶּדֶם בּוֹאוּ, שָׁמֹר שִׁיחָא רְאוּי לְאָבִיב, לְהַקְרִיב בּוֹ אֶת מִנְחַת הָעֹמֶר, וְאִם לֹא, עֲבַר אֶת הַשָּׁנָה. מִמְצָרִים לִילָה • וְהָלֹא בַּיּוֹם יֵצְאוּ, שְׁנָאֹמֶר (במדבר לג) : "מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'" ? אֵלֹא לְפִי שְׁבִלִילָה נִתֵּן לָהֶם פְּרֻעָה רְשׁוּת לִצְאָתָא, שְׁנָאֹמֶר (שמות יב) : "וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לִילָה וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש ח"ד אגרת תתקצד – מתוך 'לקראת שבת')

שָׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב – תְּמִיד הָאֵדָם בִּיצִיחָה וּפְרִיחָה

בְּפִרְשָׁתְנוּ כְּתוּב "שָׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח גּו'" (טז, א). וְהִנֵּנוּ, שְׁסִימֵן חֵג הַפֶּסַח בְּפֶסֶק הוּא שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב.

וְשׁ לְבָאֵר הַעֲנִין בְּעִבּוּדֵת ה' :

עַל פִּי סִדְרֵי הַטֵּבַע, עִם הוֹפְעַת הָאָבִיב, הִנֵּה כָּחוֹת הַטֵּבַע שֶׁהָיוּ בְּהַעֲלֵם בְּמִשְׁוֹף יְמֵי הַחוּרָף, עַד שֶׁלְעִין הַרוּאָה נִדְמָה שְׁנִפְסָקָה הַחַיִּית, יִצִּירָה צְמִיחָה וְגִידוּל, הִנֵּה לְפָתַע פְּתֹאֵם בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב מִתְגַּלֶּה לְעֵין כָּל, שֶׁלֹּא הָיָה זֶה אֵלֹא מִשְׁוֹף זְמַן שֶׁל קִיבוּץ כָּחוֹת, לְמַעַן יוֹפִיעוּ אַחֲרֶיךָ אֵילָנוֹת מְלַבְּלִים וְשִׁדּוֹת עֲטוּפִים יָרֵךְ. וְכֵן הָיָה גַם בַּעֲת יִצִּיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאַחֲרֵי הַתְּקוּפָה הַמֶּרָה שֶׁל גְּלוּת מִצְרַיִם – גְּלוּת הַגּוֹף וְגְלוּת הַנֶּשְׁמָה גַם יַחַד, הִנֵּה בְּמִשְׁוֹף זְמַן מוֹעֵט נִתְגַּלֶּה בָּהֶם הַזִּכּוּף שֶׁפָּעַל גְּלוּת מִצְרַיִם בָּעַם יִשְׂרָאֵל, וּבְחֻמְשֵׁים יוֹם נִתְעַלּוּ מִמֶּנּוּ שְׁעָרֵי טוּמְאָה לְקַבֵּלֶת הַתּוֹרָה מִפִּי הַקֹּב"ה בְּכַבֻּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ!

וְיִמּוּסֵר הַשִּׁפְלִי בְּזֶה לְכוֹלְנוּ, שָׁאֵם יֵשׁ בְּחַיֵּינוּ אִיזוֹ תְּקוּפָה שֶׁאַפְשָׁר לְטַעוֹת בָּהּ שְׂאִינָה תְּקוּפָה שֶׁל יִצִּירָה, צְמִיחָה וְגִידוּל, קְרוֹב לְנֹדָאֵי שְׂאִין זֶה אֵלֹא טַעוֹת בִּידֵינוּ, וְהַפֶּסַקָה תִּשְׁמַשׁ לְתוֹסַפַּת כֹּחַ, וְכַמְשָׁל הָאָבִיב – לְהוֹצֵאת פֶּרֶח וְלַגְמוֹל פִּירוֹת.

(ב) וְזִבְחָתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם:

בְּתוֹכָם פֶּסַח קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ מִן בְּנֵי עֲנָא
וְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי
יִי לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תַּמָּן :

שָׁ"כ וְזִבְחָתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן • שְׁנָאֹמֶר : "מִן הַכֹּבָשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ". וּבָקָר • (ספרי) תִּזְבַּח לַחֲגִיגָה, שָׁאֵם נִמְנוּ עַל הַפֶּסַח חֲבוּרָה מְרֻבָּה, מְבִיאִים עִמּוֹ חֲגִיגָה כְּדִי שִׁיחָא נֶאֱכַל עַל הַשִּׁבְעָה, וְעוֹד לְמִדּוּ רַבּוּתֵינוּ דְּכָרִים הַרְבֵּה מִפְּסוּק זֶה.

רש"י כפשוטו – מהדרות לשם

הַצֹּאן תִּזְבַּח לְפֶסֶח, וּבָקָר. תִּזְבַּח לַחֲגִיגָה [קָרְבֵן הַשְּׁלָמִים הַנִּקְרָב בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר, עִם הַפֶּסַח]. וְלִמָּה כָּלֵל הַכְּתוּב אֶת הַצֹּאן וְהַבָּקָר יַחְדָּיו בַּשֵּׁם 'פֶּסַח'? לְפִי שֶׁקָּרְבֵן חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר הוּא צוּרֵךְ הַפֶּסַח, שָׁאֵם נִמְנוּ עַל הַפֶּסַח חֲבוּרָה מְרֻבָּה, וְאִין הַפֶּסַח מְסַפֵּיק לְכוֹלֵם כְּדִי שְׁבִיעָה, מְבִיאִים עִמּוֹ חֲגִיגָה וְאוֹכְלִים מִבְּשֵׁר הַחֲגִיגָה תְּחִילָה, כְּדִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה הַפֶּסַח נֶאֱכַל עַל הַשִּׁבְעָה כְּמִצְוַתוֹ (פסחים ע) (גריא). וּמוֹטִיף רש"י: "וְעוֹד לְמִדּוּ רַבּוּתֵינוּ דְּכָרִים הַרְבֵּה מִפְּסוּק זֶה, מִתִּיבַת 'וּבָקָר' שְׁנָאֹמֶרָה קָרְבֵן הַפֶּסַח (ראה פסחים ע: מנחות פב:) תורה ג

(במדבר לג, א) מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' – כְּלֹמֶר, לְמַחֲרָתוֹ שֶׁל יוֹם שְׁחִיטַת קָרְבֵן הַפֶּסַח, שְׁנִשְׁחַט בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיטוֹ? אֵלֹא לְפִי שְׁבִלִילָה (לִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר) נִתֵּן לָהֶם פְּרֻעָה רְשׁוּת לִצְאָתָא, שְׁנָאֹמֶר (שמות יב, לא) 'וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לִילָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ יֵצְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי וְגו', לְכָךְ נִחְשַׁבְתָּ יִצִּיאָתָם בְּלִילָה, מִשְׁעַת קַבֵּלֶת הַרְשׁוּת לִצְאָתָא, עַל-אֵף שֶׁבְּפוֹעַל יֵצְאוּ לְמַחֲרָת, בַּיּוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר (רמב"ן שְׁמוֹת יב לא): תורה ב

(ב) וְזִבְחָתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר. אִין כְּוִנוֹת הַכְּתוּב שֶׁקָּרְבֵן הַפֶּסַח כָּאֵף מִן הַבָּקָר, שֶׁהָיָה אִינוּ כְּשֶׁר אֵלֹא מִן הַצֹּאן, שְׁנָאֹמֶר (שם פסוק ה) מִן הַכֹּבָשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ. אֵלֹא, אֶת

מִזֹּ (א) שָׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב. מִקֶּדֶם בּוֹאוּ שֶׁל חֹדֶשׁ הָאָבִיב [=חֹדֶשׁ נִסָּן, שֶׁהוּא זְמַן תְּחִילַת בִּישׁוּל הַתְּבוּאָה], שָׁמֹר שִׁיחָא רְאוּי לְאָבִיב – כְּלֹמֶר, שִׁים לְכָךְ לְדַקְדֵּק שֶׁחֹדֶשׁ הַזֶּה אָבִן יָחוּל בְּזְמַן תְּקוּפַת הָאָבִיב, אֲשֶׁר נִצְטְוִינוּ לְהַקְרִיב [בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר] בּוֹ אֶת מִנְחַת הָעוֹמֶר מִרְאשֵׁית קִצְרֵי הַשְּׁעוּרִים שֶׁהִבְשִׁילוּ (ראה ויקרא כג, ט). וְאִם לֹא – אִם אֶתָּה רוּאָה שֶׁעֲדִין לֹא תִגִּיעַ תְּקוּפַת הָאָבִיב בְּחֹדֶשׁ נִסָּן אֵלֹא מֵאוּחֵר מִמֶּנּוּ, אֲזַי עֲבַר אֶת הַשָּׁנָה – הוֹסֵף חֹדֶשׁ נוסף לְשָׁנָה [אֲדָר שֵׁנִי] וְכָךְ יִדְחָה חֹדֶשׁ נִסָּן וְיָחוּל בְּאָבִיב, בְּזְמַנו הָרְאוּי: מִמְצָרִים לִילָה. וְכִי בְּלִילָה יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהָלֹא בַּיּוֹם יֵצְאוּ, שְׁנָאֹמֶר

ג. לא תיכול עלוהי חמיע שבָּעָא יומין
תיכול עלוהי פטיר לחם עני ארי בכהילו
נפקתא מארְעָא דמצרים בדיל דתדפר ית
יומא מפקד מארְעָא דמצרים פל יומי
חייך:

(ג) לֹא-תֹאכַל עָלֶיךָ חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עֲלֶיךָ
מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזִין יֵצְאֶתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יֵצְאֶתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ:

כ"ז • לֶחֶם עֲנִי • לֶחֶם שְׂמֻזְכִּיר אֶת הָעֲנִי שֶׁנִּתְעַנּוּ בַּמִּצְרַיִם. כִּי בַחֲפוּזִין יֵצְאֶתָ • וְלֹא הִסְפִּיק בְּצֶק לְהַחֲמִיץ
זֶה יְהִי לָךְ לְזִכְרוֹן, וְחֲפוּזִין לֹא שָׁלָךְ הָיָה אֲלָא שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר (שמות יב): "וְתַחֲזֹק מִצְרַיִם עַל
הָעָם וְגו'". לְמַעַן תִּזְכֹּר • עַל יְדֵי אֲכִילַת הַפֶּסַח וְהַמִּצֵּה, "אֶת-יוֹם יֵצְאֶתְךָ".

~ נקודות משיחות קודש ~ נקודות משיחות קודש (ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 921 ואילך)

מצה וחמץ - הברדל של אות אחת

בפרשתנו כתוב בנוגע לחג הפסח "לֹא תֹאכַל עָלֶיךָ חֶמֶץ, שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֶיךָ מִצּוֹת גו'" (טז, א).
והנה, מצה וחמץ חלוקים בכמה ענינים, ומהם: א. בחמץ - מתנשאת העיסה, ואילו במצה - נשארת העיסה פחות שהיא.
ומשמעות הדבר ברוחניות: חמץ מורה על ישות והתנשאות, ומצה על ביטול ושפלות (ראה לקוטי תורה צו יג, ג. שה"ש יד, ד.
ובכ"מ).

ב. "מצה" ו"חמץ" מורכבות מאותיות זהות, אלא ש"מצה" היא באות ה"א, ו"חמץ" באות ח"ת. ושתי אותיות אלו דומות
אחת לשניה, שהרי שתיהן מורכבות משלשה קוין ופתוחות מלמטה. אלא שהאות ח"ת סתומה בכל שלשת הצדדים
לגמרי, ואילו האות ה"א יש לה פתח מלמעלה (ראה זח"ג רנב, א, ובכ"מ).

ויש לבאר משמעות הדבר ברוחניות:

הפתח מלמטה (שבשתי האותיות) - קאי על ה"לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד, ז). והאות ח"ת, שסתומה מכל שאר
הצדדים, מורה על אדם ש"נכנס" ל"פתח" זה ואין לו מקום ליציאה מפנה. מה שאין-כן האות ה"א, שיש לה פתח
מלמעלה, מורה על אדם שאמנם נמצא במצב של "לפתח חטאת רובץ", אבל אף-על-פי-כן, יש לו פתח למעלה -
שעל-ידו יכול לצאת ממצבו ולעשות תשובה.

ואף שהפתח למעלה (באות ה"א) הוא פתח קטן ביותר - הרי אמרו רבותינו ז"ל (שהש"ר פ"ה, ב [ב]) "פתחו לי כחודו של
מחט", ועל-ידי-זה - "ואני אפתח לכם כפתחו של אולם", כי על-ידי הרהור תשובה אחד, יכול האדם להשתנות - ברגע
אחד - מרשע גמור לצדיק גמור.

ונמצא, שחמץ מורה על גאון וישות, וגם על מי שאין לו פתח לתשובה, ומצה מורה על ביטול וגם על תשובה.
וישני החילוקים שבין חמץ ומצה - תלויים זה בזה:

דכאשר האדם מתגאה ומתנשא, לא יבוא לעולם לידי תשובה חס-ושלום, מפני שכל הזמן ימצא חשבונות להצדיק את
כל הנהגותיו. מה שאין-כן כאשר הוא בביטול ושפלות, אינו משתדל להצדיק את עצמו, ובמילא הרי הוא עושה
חשבון-צדק מכל מעשיו, וכאשר נוכח לדעת שהנהגתו אינה באופן הראוי - עושה תשובה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מצרים על העם למחר לשלחם מן
הארץ, כי אמרו כלנו מתים. לפיכך
ראוי לעשות וְכָר לָהּ (ספרי) (חזקוני, תרא):
למען תזכור. בא הכתוב ליתן טעם
על המצוות שהוזכרו למעלה, לפי
שעל-ידי אכילת הפסח והמצה
תזכור **את יום יצאתך מארץ מצרים**
כל ימי חייך' (רא"ם): תורה ד

זֶה יְהִי לָךְ לְזִכְרוֹן, כִּי בּוֹ תִזְכֹּר אֶת
יֵצְאֶתְךָ מִמִּצְרַיִם. וְ'חֲפוּזִין' זֶה שֶׁנִּחְפְּזָתָה
לִיצֵאת מִשָּׁם, לֹא שָׁלָךְ הָיָה, כְּלוּמַר,
לֹא מִפְּנֵי שִׁירָאת מֶהֱם וְרָצִיתָ לְמַהֵר
וּלְהַמְלִיט מִשָּׁם, אֲלָא חֲפוּזִים שֶׁל
מִצְרַיִם הָיָה זֶה, שֶׁמִּחְמַת פְּחָדָם הָרַב
דִּחְקוּ בָּךְ לְמַהֵר לְשַׁלַּח מִן הָאֶרֶץ,
שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר (שמות יב, א) 'וְתַחֲזֹק

(ג) לֶחֶם עֲנִי. למה נקראת המצה
לֶחֶם עֲנִי? מפני שהוא לֶחֶם שְׂמֻזְכִּיר
אֶת הָעֲנִי (את הענייני) שֶׁנִּתְעַנּוּ
אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּצְרַיִם (ספרי):
כִּי בַחֲפוּזִין יֵצְאֶתָ. וְלֹא הִסְפִּיק בְּצֶק
לְהַחֲמִיץ, לפי שהוצרכו ליצאת משם
במהירות, ולא נותר להם שהות
להחמין את בצקם. ואכילת הלחם

ד ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך שבועא
יומין ולא יבית מן בסרא די תבוס ברמשא
ביומא קדמא לזצפרא:

(ד) ולא יראה לך שאר בכלי גבלך שבועת ימים
ולא ילין מן הפשר אשר תזבח בערב ביום
הראשון לבקר:

ה"א ולא ילין מן הפשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר • אזהרה למותר בפסח דורות, לפי
שלא נאמר אלא בפסח מצרים, ויום ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן, כמה דאת אמר: (שמות יב) "אף ביום
הראשון תשביתו שאור מבתיכם", ולפי שנסתלק הכתוב מענינו של פסח והתחיל לדבר בחקות שבועת
ימים, כגון: "שבועת ימים תאכל עליו מצות, ולא יראה לך שאור בכל גבולך", הצריך לפרש באיזו זביחה
הוא מזהיר, שאם כתב: "ולא ילין מן הפשר אשר תזבח בערב לבקר", הייתי אומר: שלמים הנשחטים
כל שבועה, כֵּלָן בכל תותירי, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, לכך כתב: "בערב ביום הראשון". דבר אחר:
בחגיגת י"ד הכתוב מדבר, ולמד עליה שנגאכלת לשני ימים, והראשון האמור כאן ביום טוב הראשון
הכתוב מדבר, וכן משמעות המקרא: בשר חגיגה אשר תזבח בערב, לא ילין ביום טוב הראשון עד בקרו
של שני, אבל נאכלת היא בי"ד ובט"ו, וכך שנויה היא במסכת פסחים (ע"א).

(ה) לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך
אשר יהיה אלהיך נתן לך:

ה לית לך רשו למכס ית פסחא בחדא
מקריף דיי אלהיך זהב לך:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בקרבת הפסח שביום הראשון דווקא.
דבר אחר - דרך אחרת לפרש את
הדברים: אין הכתוב מדבר בקרבן
פסח, אלא בחגיגת י"ד הכתוב מדבר
(ראה רש"י לעיל פסוק א), וכדי שלא נטעה
לומר שהקיש הכתוב החגיגה לפסח
ולא תהא נאכלת אלא בלילה
הראשון כדין הפסח, בא הכתוב ולמד
עליה שנגאכלת לשני ימים ולילה
אחד ביניהם, כשאר קרבנות שלמים.
ולפי פירוש זה, לשון 'הראשון'
האמור כאן אינו מוסב על זמן
שחיתתה בארבעה עשר, אלא ביום
טוב הראשון הכתוב מדבר, למחרת
שחיתת החגיגה, ובא להזהיר שלא
ילין מבשרה לאחר ליל מוצאי יום טוב
ראשון, וכן משמעות המקרא: בשר
חגיגה אשר תזבח בערב לא ילין
ביום טוב הראשון כל הלילה
שלאחריו עד בקרו של שני, אבל
נאכלת היא לשני ימים ולילה, דהיינו
בארבעה עשר ובחמשה עשר
והלילה שביניהם, ואין דינה חמור
משאר שלמים. וכך היא שנויה
(בריייתא זז) במסכת פסחים (דף ע"א)

(רא"ס): תורה ה

שבקרבת פסח הוא מדבר ולא בקרבן
אחר? אלא כן דרך הכתוב, שבשחזור
לעניינו מזכירו שוב, ולפי שנסתלק
הכתוב והפסיק מענינו של קרבן
פסח, והתחיל לדבר בחקות שבועת
ימים, שהם שאר הלכות החג ומצותיו,
כגון שבועת ימים תאכל עליו מצות,
ולא יראה לך שאור בכל גבולך,
לכך בשחזור לדבר בענין קרבן הפסח
הוצרך לפרש באיזו זביחה הוא
מזהיר שלא להותר מבשרה, שאם
כתב 'ולא ילין מן הפשר אשר תזבח
בערב לבקר', ולא היה מזכיר 'ביום
הראשון', הייתי אומר שמא הפונה
היא על שלמים הנשחטים כל שבועה
[שבאכילת בשרם מקיימים מצות
השמחה שבכל שבועת ימי החג],
ושהכתוב בא להחמיר בשלמים אלה
להקדים את סוף זמן אכילתם, ובשונה
משאר שלמים של כל ימות השנה,
הנאכלים ליום ולילה ויום, יהיו
השלמים הללו כולן ב'ל תותירו' כל
לילה הראשון שלאחר שחיתתם,
ואינן נאכלין אלא ליום ולילה. וכדי
שלא נטעה לפרש כן, לכך כתב
בערב ביום הראשון, להורות שאין
המדובר בשלמים של כל שבועה, אלא

(ד) ולא ילין מן הפשר אשר תזבח
בערב ביום הראשון לבקר. אף
שבקר נאמר אצל קרבן פסח 'ולא
תותירו ממנו עד בקר' (שמות יב, י), בא
הכתוב כאן ליתן אזהרה זו גם
למותר בפסח דורות. [הפסח שיעשו
בני ישראל לדורותיהם]. לפי שלא
נאמר איסור 'לא תותירו' אלא בפסח
מצרים. [פסח ראשון שעשו אבותינו
במצרים]. ולפי פירוש זה, 'יום
ראשון' האמור כאן אין פירושו יום
ראשון של חג, דהיינו יום חמשה עשר
בניסן, אלא הוא י"ד בניסן, שאז
נשחט הפסח. וכך אמר הכתוב:
הבשר אשר תזבח בערב (בין
הערביים) ביום הראשון, אל תלין
ממנו לבוקר, אלא תאכלנו בלילה
הראשון של החג. ומצינו דוגמא לכך
שלשון יום ראשון אין פירושו ראשון
של חג, אלא יום שלפניו: כמה דאת
אמר (כמו שאתה אומר) (שמות יב, טו)
'אף ביום הראשון תשביתו שאור
מבתיכם'. שפירושו יום ארבעה עשר,
שבו מקיימים מצות ביעור חמץ.
ומוסיף רש"י: מאחר שבקר פתח ואמר
(פסוק א) 'וזבחת פסח לה' אלהיך, למה
הוצרך כאן הכתוב לפרש שוב

(ו) כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֵׁבֶן שָׁמוֹ שֵׁם תִּזְכֶּה אֶת-הַפֶּסַח בְּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם:

ה"י א בְּעֶרֶב. כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם • (ספרי) הָרִי שְׁלֹשָׁה זְמָנִים חֲלוּקִים: בְּעֶרֶב מִשֶּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעַלָּה זְכָחָהּ, וּכְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ תֹּאכְלָהּ, וּמוֹעֵד צֵאתְךָ אֶתָּה שׁוֹרְפָהּ; כְּלוּמָר, נַעֲשֶׂה נֹתֵר וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

(ז) וּבִשְׁלֹלָהּ וְאֶכְלָתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ:

ה"י א וּבִשְׁלֹלָתָּ • זָהוּ צֵלִי אֵשׁ, שָׂאָף הוּא קְרוִי בִשּׁוּל. וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר • (ספרי) לְבַקְרוֹ שֶׁל שְׁנֵי; מְלֻמֵּד שֶׁשְּׁעוֹן לִינָה לִלְלָה שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם-טוֹב (חגיגה טז).

(ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבֵינִים הַשְּׁבִיעִי עֲצֹרָת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מִלֵּאכָה: ם

ה"י א שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת • וּבַמָּקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת יב): "שִׁבְעַת יָמִים", שְׁבַעָה מִן הַיָּשֵׁן וְשֵׁשֶׁת מִן הַחֲדָשׁ. דָּבָר אַחֵר: לָמַד עַל אֲכִילַת מִצָּה בַּשְּׁבִיעִי, שְׁאִינָה חוֹבָה. וּמִכָּאֵן אֶתָּה לָמַד לְשֵׁשֶׁת הַיָּמִים, שֶׁהָרִי שְׁבִיעִי בַּכָּל הָיָה, וְיֵצֵא מִן הַכָּל לָלַמַּד שְׁאִין אֲכִילַת מִצָּה בּוֹ חוֹבָה אֲלָא רְשׁוּת, וְלֹא לָלַמַּד עַל עֲצֻמוֹ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

ביום הראשון עדיין אסור לאכול מן התבואה החדשה, לפי שקרבן העומר המותר את החדש לאכילה, אינו קרב כי אם למחרת ב"ט בניסן (ויקרא כה טיח). נמצאו מתקיימים שני הכתובים: **שבעה ימים אתה אוכל מצה העשויה מן הישן, וששה ימים מצה העשויה מן החדש**. כלומר, בששה ימים אחרונים של פסח אתה רשאי לאכול גם מן החדש, ואילו ביום הראשון אינך אוכל אלא מן הישן (ספרי). **דבר אחר:** מתוך שני הכתובים אנו למדים, שכל ימי הפסח, מלבד יום הראשון, אין אכילת המצה חובה. כיצד? בתחילה **למד על אכילת מצה ביום השביעי שאינה חובה**, שהרי נקט כאן רק 'ששת ימים', ומכאן **אתה למד לכל ששת הימים**, שגם הם דינם בשיביעי, שאין המצה בהם חובה, ודבר זה נדרש על-פי מה ששינינו 'כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, שהרי שביעי בכלל היה - יום השביעי היה

שורפו עד מוצאי יום-טוב (ספרי) (בא"י, גר"א: תורה ז
(ז) **ובשלתה**, לשון 'בישול' אין פירושו דווקא במים, אלא כל תיקון המאכל על-ידי חימום קרוי בישול, והאמור כאן **זהו צלי-אש**, שכן דין הפסח שאינו נאכל אלא צלי [כמו שנאמר (שם פסוק ט) 'אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים', כי אם צלי אש']. ומכל מקום נקט כאן הכתוב 'ובשלתה', **שאף הוא קרוי בישול** (חזקוני):
ופנית בבקר, אין הכוונה לבוקר של יום-טוב הראשון, אלא **לבקר של יום שני** [שכן, ביום הראשון הרי צריך להראות בעזרה, וגם אי אפשר לחזור משום איסור תחומין (רש"י חגיגה יז: וריה ה)]. ומקרא זה **מלמד שטעון לינה** - שהאדם הבא לירושלים חייב להשאר שם כל ליל של מוצאי יום טוב (ספרי, פסחים צה: חגיגה יז): תורה ח
(ח) **ששת ימים תאכל מצות**, ובמקום אחר (שמות יב, טו) **הוא אומר 'שבעת ימים מצות תאכלו'** אלא, המצות אכן נאכלים כל שבועה, אבל

(ו) **בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים**. הרי שלשה זמנים חלוקים מוזכרים בפסוק זה, וכולם נאמרו לגבי שלשה עניינים שונים בהלכות הפסח. וכן פירושם: **בערב** - כשהחמה מתחילה לנטות לצד מערב לאחר חצות היום, דהיינו **מישש שעות ביום ולמעלה**, אז **זבחהו** [כמו שנאמר: 'ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים' (שמות יב, ו. וראה רש"י שם)]. **וכבוא השמש** - בליל חמשה עשר - אז **תאכלהו** [כמו שנאמר (שם פסוק ח) 'ואכלו את הבשר בלילה הזה']. **ומועד צאתך ממצרים** - **אתה שורפהו**. כלומר, אם השארת מן הבשר עד יום חמשה עשר [שאז היתה יציאתם ממצרים], אתה שורף את הבשר בדין הנוטר [כמו שנאמר (שם פסוק ט) 'והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו'] ומעיד רש"י: אין כוונת הכתוב שישרפנו בו ביום, שהרי יום-טוב הוא ואסור לשרוף בו 'נותר', אלא **כלומר**, בבוקר ההוא **נעשה הבשר נותר**, ודינו שיצא לביית השרפה, אמן עדיין אינך

יָצָא, אֲלֵא לְלַמֵּד עַל הַכָּלָל כְּלוּ יָצָא: מֵה שְׂבִיעֵי רְשׁוֹת, אֶף כָּלֵם רְשׁוֹת, חוּץ מִלִּילָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהַכְּתוּב קִבְּעוּ חֻבָּה, שְׁנָאֻמֶּר (שְׁמוֹת יב): "בְּעֶרְבֹ תֹאכְלוּ מִצֹּת". עֲצָרֶת לֵה' אֱלֹהֶיךָ • עֲצֹר עֲצֻמָּךְ מִן הַמְּלָאכָה. דָּבָר אַחֵר: כְּנוּפִיָּא שֶׁל מֵאֵכֶל וּמִשְׁתֶּה, לְשׁוֹן (שׁוֹפְטִים יג): "נִעְצָרָה-נָּא אוֹתָךְ".

ט שְׂבָעָא שְׁבוּעִין תַּמְגִּי לָךְ מִדְּשִׁרְיוֹת מַגְלָא
בְּחֻצֵּי עוֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי לְמַמְגִּי
שְׂבָעָא שְׁבוּעִין:

(ט) שְׂבָעָה שְׂבָעַת תִּסְפֹּר־לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה
תַּחֲלֵל לִסְפֹּר שְׂבָעָה שְׂבָעוֹת:

כז"י ◀ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה • (סְפָרִי. מִנְחוֹת ע"א) מִשְׁנַקְצֵר הָעֹמֶר, שֶׁהוּא רִאשִׁית הַקִּצִּיר.

י וְתַעֲבֹד חֲגָא דְשְׁבוּעִיָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִסֶּת
נְדָבַת יִדְךָ דִּי תַתֵּן כְּמָא דִּי יִבְרַכְכֶּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

(י) וְעֲשִׂיתָ חֵג שְׂבָעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֶּת נְדָבַת
יִדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן בְּאֲשֶׁר יִבְרַכְכֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כז"י ◀ מִסֶּת נְדָבַת יִדְךָ • דִּי נְדָבַת יִדְךָ, הַכֵּל לְפִי הַבְּרָכָה, הֵבֵא שְׁלָמִי שְׁמִיחָה וְקֹדֶשׁ קְרוֹאִים לְאַכְלֵל.

יא וְתַחֲדֵי קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת וּבְרַךְ וּבְרַסְךָ
וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וְלִזְאָה דִּי כְּקִרְיִיךָ וְגִיּוֹרָא
וְיִתְמָא וְאַרְמָלָא דִּי בִינְךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכֻנָתָהּ תַּמָּן:

(יא) וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ
וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתָוֹם
וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם:

כז"י ◀ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיתָוֹם וְהָאֲלֻמָּנָה • אַרְבַּעָה שְׁלִי כְּנָגַד אַרְבַּעָה שְׁלִי: "כְּנָךְ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ",
אִם אֶתָּה מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִי, אֲנִי מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִיךָ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בְּכָלֵל חֻבָּת אֲכִילַת מִצָּה, שְׁנָאֻמֶּר
'שְׂבָעַת יָמִים מִצֹּת תֹאכְלוּ, וְיָצָא מִן
הַכָּלָל - שְׁנָאֻמֶּר 'שִׁשֶּׁת יָמִים תֹאכְלוּ
מִצֹּת' - לְלַמֵּד שְׁאִין אֲכִילַת מִצָּה בּו
(בְּשִׁבְעֵי) חֻבָּה אֲלֵא רְשׁוֹת, וּמַעֲתָה
יֵשׁ לְדָרְשׁוֹ, כִּי לֹא רַק כְּדִי לְלַמֵּד עַל
עֲצֻמוֹ יָצָא מִן הַכָּלָל, וְלֹא־מִן שֶׁרַק בּו
אֲכִילַת הַמִּצָּה רְשׁוֹת, אֲלֵא לְלַמֵּד עַל
הַכָּלָל כְּלוּ יָצָא, וְלִהְיוֹת אֶת כָּל
הַיָּמִים לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מֵה שְׂבִיעֵי
רְשׁוֹת אֶף כּוֹלֵם רְשׁוֹת, חוּץ מִלִּילָה
הָרִאשׁוֹן שֶׁהַכְּתוּב בְּמָקוֹם אַחֵר קִבְּעוּ
חֻבָּה, שְׁנָאֻמֶּר (שִׁם פִּסּוֹק יח) 'בְּאַרְבַּעָה
עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹ תֹאכְלוּ מִצֹּת'
(מִכִּילָתָא) (מִפְרָשִׁים):

דָּרַךְ כְּבוֹד יוֹם-טוֹב לְהַתְקַבֵּץ וְלִסְעוּד
בְּצִוְתָא, וּכְדוּגְמַת לְשׁוֹן הַכְּתוּב (שׁוֹפְטִים
יג, טו) 'נִעְצָרָה נָּא אוֹתָךְ, וְנִגְעֶשָׁה לְפָנֶיךָ
גְּדִי עֲזִים' [מִדְּבָרֵי מְנוּחַ אֶל הַמְּלָאָה:
בְּאֶסְרָא אוֹתָךְ אֶל בֵּיתָנוּ וְנִגְעֶשָׁה לְפָנֶיךָ
גְּדִי עֲזִים] [מִשְׁכִּיל, לְעִיל יב יח]: תוֹרָה ט
(ט) מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה. פִּירוּשׁוֹ,
מִתְחִילַת קִצִּיר הַתְּבוּאָה [חֶרְמֶשׁ הוּא
הַכֵּלִי שֶׁבּוֹ קוֹצְרִים הַתְּבוּאָה]. וְאִימָתִי
הוּא תְּחִילַת הַקִּצִּיר? מִשְׁנַקְצֵר הָעוֹמֶר
בְּשִׁשָּׁה עֶשֶׂר בְּנִיָּסוֹן, שֶׁהוּא רִאשִׁית
הַקִּצִּיר [כְּמוֹ שְׁנָאֻמֶּר (וַיִּקְרָא כג, י)
'וְהִבְאֵתֶם אֶת עֹמֶר רִאשִׁית קִצִּירְכֶם
אֶל הַכֹּהֵן וְגו', וְדָרְשׁוּ חֻכְמִים שֶׁאִסּוּר
לְקַצֹּר מִן הַתְּבוּאָה לְפָנֶי קִצִּירַת
הָעוֹמֶר (עֵינִן סְפָרִי) (מִפְרָשִׁים): תוֹרָה י

(י) מִסֶּת נְדָבַת יִדְךָ. לְשׁוֹן 'מִסָּה'
פִּירוּשׁוֹ: מִידָּה, שִׁיעוּר. וְלִפִּי זֶה, 'מִסֶּת
נְדָבַת יִדְךָ' פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'דִּי נְדָבַת יִדְךָ',
כְּלוּמֹר, לְפִי הַמִּדָּה וְהַשִּׁיעוּר שֶׁיֵּשׁ

בְּכָלֵל חֻבָּת אֲכִילַת מִצָּה, שְׁנָאֻמֶּר
'שְׂבָעַת יָמִים מִצֹּת תֹאכְלוּ, וְיָצָא מִן
הַכָּלָל - שְׁנָאֻמֶּר 'שִׁשֶּׁת יָמִים תֹאכְלוּ
מִצֹּת' - לְלַמֵּד שְׁאִין אֲכִילַת מִצָּה בּו
(בְּשִׁבְעֵי) חֻבָּה אֲלֵא רְשׁוֹת, וּמַעֲתָה
יֵשׁ לְדָרְשׁוֹ, כִּי לֹא רַק כְּדִי לְלַמֵּד עַל
עֲצֻמוֹ יָצָא מִן הַכָּלָל, וְלֹא־מִן שֶׁרַק בּו
אֲכִילַת הַמִּצָּה רְשׁוֹת, אֲלֵא לְלַמֵּד עַל
הַכָּלָל כְּלוּ יָצָא, וְלִהְיוֹת אֶת כָּל
הַיָּמִים לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מֵה שְׂבִיעֵי
רְשׁוֹת אֶף כּוֹלֵם רְשׁוֹת, חוּץ מִלִּילָה
הָרִאשׁוֹן שֶׁהַכְּתוּב בְּמָקוֹם אַחֵר קִבְּעוּ
חֻבָּה, שְׁנָאֻמֶּר (שִׁם פִּסּוֹק יח) 'בְּאַרְבַּעָה
עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹ תֹאכְלוּ מִצֹּת'
(מִכִּילָתָא) (מִפְרָשִׁים):

עֲצָרֶת לֵה' אֱלֹהֶיךָ. לְשׁוֹן 'עֲצָרֶת' הוּא
כִּינוּי לְחֹג, שְׁמִשְׁמֵעוֹ: עֲצוּר עֲצֻמָּךְ מִן
הַמְּלָאכָה. דָּבָר אַחֵר בְּטַעַם כִּינוּי
'עֲצָרֶת' לְחֹג: לְשׁוֹן כְּנוּפִיָּא (הַתְּאִסּוּפוֹת
וְהַתְּכַנְסוּת) שֶׁל מֵאֵכֶל וּמִשְׁתֶּה, שֶׁכֵּן

הַזְכִּירוּ: תוֹרָה יא
(יא) וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיתָוֹם וְהָאֲלֻמָּנָה.
הַזְכִּיר הַכְּתוּב אֶת אַרְבַּעָה אֵלּוּ, יַחַד
עִם בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁל הָאָדָם, לֹא־מִן לָךְ:
אַרְבַּעָה שְׁלִי - הַסְּמוּכִים בְּכִיכּוֹל עַל
שׁוֹלְחָנִי, לְפִי שְׁאִין לָהֶם פְּרֻסָּה מִשָּׁל
עֲצָמָם, הֵם כְּנָגַד אַרְבַּעָה שְׁלִי: בְּנִי
וּבִתִּי וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ. אִם אֶתָּה
מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִי, לִיתֵּן לָהֶם דִּי עֲרָכָם
לְשִׁמְחַת הַחֵג, אֶף אֲנִי מְשַׁמַּח אֶת
שְׁלִי: תוֹרָה יב

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ וילנ, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו)

בענין מעלת תפלת העני, ישנו גם הספור שספר כבוד-קדשת מורי-וחמי אדמו"ר אודות אמירת המאמר דבור-המתחיל תפלה לעני כי יעטף גו' על ידי אדמו"ר מהר"ש, ביום ו' תשרי תרכ"ט (שהיה אז ביום חול – עד כמה שאפשר לומר "יום חול" על גשרת ימי תשובה), בקישינב.

תכן המאמר היה בבאור ענין משפיע ומקבל בכל הפרצופים הספירות והבחינות, וה'בכנ' הוא שמשום זה צריך להיות גם בציור אדם עני ועשיר, להיותו ענין משפיע ומקבל, העני הוא המקבל, והעשיר הוא המשפיע.

אבל – הרים כבוד-קדשת אדמו"ר מהר"ש את הדרת קדשת קולו – ואמר (באידיש) – כמדבר בקול טענה – אמת הדבר שפנין שבכללות העולמות צריך להיות הענין דמשפיע ומקבל, לכן הנה גם למטה, בציור קומה של נשמות ישראל, צריך להיות הענין דמשפיע ומקבל, אבל העני טוען: מדוע צריך הוא להיות המקבל. וטענת העני היא טענה צודקת.

וממשיך לספר: בהשמע דברי קדש הללו יוצאים מפי הוד כבוד-קדשת אדמו"ר – געה העם בבכיה.

ואמר אחד החסידים: הלואי הייתי זוכה לבכות בתמימות כזו ביומי האחרון.

ומוסיף כבוד-קדשת מורי-וחמי אדמו"ר לספר מה שאמר לו אביו (כבוד-קדשת אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עזר): "דעם טאטענס זשארגאן וערטער בעת זאגען חסידות דארפן ווערן חקוק לעד".

ומסיים כבוד-קדשת מורי-וחמי אדמו"ר: פתגמו של אדמו"ר מהר"ש, שהעני טוען מדוע צריך הוא להיות העני, והאשור שלו, שטענת העני היא אכן טענה צודקת – צריך לעמוד תמיד נגד העינים, וענין זה נותן כח ועז לעשות ולחזור ולעשות אף טוב לכל מי שאפשר בכלל, ולבני תורה ושומרי מצוה בפרט.

(יב) וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה: פ
יב ותדבר ארי עבדא הוימא במצרים ותשר ותעבד ית קימא האלין:

ה"א וזכרת כי עבד היית וגו' • על-מנת פן פדיתך, שתשמר ותעשה את החקים האלה.

(יג) חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנך ומיקבך:
יג חגא דמטליא תעבד לך שבועא יומין במכנשך מאדרך וממצערך:

ה"ב באספך • בזמן האסוף, שאתה מכניס לבית פרות הקיץ. דבר אחר: באספך מגרנך ומיקבך, למד שמסככין את הספה בפסלת גרן ויקב (סוכה יב).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ שיחת יוס' ב' דחג הסוכות תש"ב – מתוך 'לקראת שבת)

סוכות – בחדש תשרי דוקא

נצטוינו בפרשתנו "חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים" (טז, יג).

וכתב הטור, ש"אף על פי שיצאנו ממצרים בחדש ניסן, לא צונו (ה' יתברך) לעשות סכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות סכה לצל, ולא היתה נפרת עשייתנו בהם שהם במצוות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי (תשרי), שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסכותו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה" (טור או"ח סתרי"ה).

ויש לבאר המוסר-השפל שלמדים מקביעות מצות ישיבת סכה בזמן הגשמים דוקא:

כשם שהיציאה לסכה כפשוטה נפרת ונחשבת למצוה לא בחדש ניסן, ימות החמה, שהשמש מאירה בתקופה, ואז היציאה

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

[כל גידולי קרקע תלושים, שאינם כלי, ואינם מאכל]. וכך נדרש הכתוב: חג הסוכות תעשה לך, ממנה שאתה מאסף ומפריד מהגורן ומן היקב, בגון הקש הנלקט מהתבואה, וענפים וזמורות שפאספים מן היקב (ראש-השנה יג, סוכה יב). (רא"ם, גר"א): תורה יד

(יג) באספך. בזמן האסוף (בחדש תשרי), שאתה מכניס ואוסף לבית פירות הקיץ שנתייבשו בחוץ כל ימות החמה. דבר אחר דרשו חכמים בזה: באספך מגרנך ומיקבך – למד הכתוב שמסככין את הסוכה רק בפסולת גרן ויקב, או בכל דבר הדומה להם

(יב) וזכרת כי עבד היית וגו'. אין הכוונה שבחג-השבועות יש זכר לעבדות מצרים, אלא כף פירוש הכתוב: על-מנת פן פדיתך מעבדותך במצרים, כדי שתשמור ותעשה את החוקים האלה (באי"י): תורה יג

יִדְּוֹתֶיךָ בְּמִנְיָן אֶת יְבִרְךָ וּבִרְתֶּךָ וְעִבְדֶּךָ
וְאִמֶּתְךָ וְלֹאֶה וְגִיּוֹרָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי
בְּקִרְוִיָּה :

(טו) שְׁבַעַת יָמִים תַּחֲלוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל
תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶדְ שְׂמֵחַ:

כ"ט • וְהָיְתָה אֶךְ שְׁמִיחָה • לְפִי פְּשׁוּטוֹ, אֵין זֶה לְשׁוֹן צְוּי אֶלָּא לְשׁוֹן הַבְּטָחָה. וּלְפִי תַלְמוּדוֹ: לְמַדּוּ מִכָּאן לְרַבּוֹת לַיַּל יוֹס־טוֹב אַחֲרוֹן לְשִׁמְחָה (שם).

(מז) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים | בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה | כָּל־זֶכֶרְךָ
אֶת־פָּנַי | יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג
הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסּוּפּוֹת | וְלֹא יֵרָאֶה
אֶת־פָּנַי יִהְיֶה רִיקָם:

יִזְגֹּבֵר כְּמִתְנַת יְדֵה כְּבִרְפֹּתָא דִּי אֱלֹהֵךְ דִּי
יֵהֵב לֶךְ: ס ס ס

(י) אִישׁ כְּמַתְנֵת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר
נִתְּן־לְךָ:

קכ"ו פסוקים, פליא"ה סימן. חסלת פרשת ראה

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הסמוך להם שהוא ליל שמיני, גם אז יהיית אף שמך' [ואם בלילה חייב, כל שכן ביום] שהוא עיקר החג] (סוכה זט)

(זט) ולא יראה את פני ה' ריקם. אל תתראה לפני ריקם. אלא הבא עולות ראייה - קרבנות עולה שחייב אדם להביא ביום ראשון של חג. כשבא להראות לפני ה' בעזרה, ושלמי חגיגה - קרבנות שלמים הבאים לכבוד החג, ולקיום מצות השמחה באכילת בשר השלמים (חגיגה

(טו) וְהָיְתָה אֶךְ שְׁמֶחָה. **לְפִי פְשׁוּטוֹ** של מקרא, **אִין זֶה לְשׁוֹן צְוִי** לְהִיטוּ שְׁמַח וּבְכַפְסוֹק הַקּוּדֹם יִשְׁמַחְתָּ בְּחֻגְרָא]. **אֵלָּא** הוּא **לְשׁוֹן הַבְּטָחָה**, בְּחֻלְק מִן הַבְּרָכָה הָאִמּוּרָה בְּאִן כִּי יִבְרַכְךָ וְגו', אֲשֶׁר מְרוב בְּרַכְתּוֹ תִּהְיֶה תָמִיד אֶךְ שְׁמַח. וְזֶה פְשׁוּטוֹ. וּלְפִי תַלְמוּדוֹ **לְמַדוֹ** חֻקִּים מִבְּאֵן לְרַבּוֹת גַּם לִילֵי יוֹם-טוֹב הָאֲחֵרֹן [שְׁמִינִי עֲצֵרָת] **לְשִׁמְחָה**, שְׁמִצּוֹת שְׁמַחַת חֻקָּה נוֹהֲגָת לֹא רַק בְּשַׁבַּעַת הַיָּמִים שְׁעָלֵיהֶם נֶאֱמַר בַּמִּפְרָשׁ וְשִׁמְחָת, אֵלָּא אַף בְּזִמְנֵי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"א מנחם אב מפרק קד עד סוף פרק קה	יום רביעי - כ"ד מנחם אב מפרק קיג עד סוף פרק קיח
יום שני - כ"ב מנחם אב מפרק קו עד סוף פרק קז	יום חמישי - כ"ה מנחם אב פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו
יום שלישי - כ"ג מנחם אב מפרק קח עד סוף פרק קיב	יום שישי - כ"ו מנחם אב פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק
שבת קודש - כ"ז מנחם אב פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"א מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 218, ו. זורע צדקה... עד עמ' 220, ישענו כו'.

- 1 ו. "זרע צדקה שְׂכָר אַמְת" (בְּמִשְׁלֵי יא)¹. פִּירוּשׁ, שְׁשֹׁכֵר
- 2 זְרִיעַת הַצִּדְקָה הִיא מִדַּת אַמְת. – שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִלְמַעְלָה מִדַּת
- 3 ה"אמֶת" כִּשְׁכַר עַל שְׁהוּא זֹרַע צִדְקָה. כּוּוֹנֵת רַבְּנָה הִזְקָן בִּאֲמֹרוֹ
- 4 "פִּירוּשׁ", שְׁבִדְרָךְ כָּלֵל הַכוּוֹנָה הִיא הַסְתִּיגוּת מִפִּירוּשׁ אַחֵר,
- 5 הִיא: רִש"י מִפְּרָשׁ כֹּאֵן אֵת
- 6 הַמְּלָה "שְׁכַר" לֹא בִּתּוֹר
- 7 תְּשׁלוּם, כִּי אִם מִלְשׁוֹן²
- 8 "וַיִּסְכְּרוּ מַעֲנִיּוֹת תְּהוּם",³
- 9 סְתִימָה וְעִצְרָה (כְּדִי לִרְכּוֹ) ⁴
- 10 וּלְלַכְדוֹ). גַּם בִּתְרֻגּוֹם ⁵
- 11 וּבִמְפִרְשֵׁים אַחֲרֵים ⁶
- 12 שִׁמְפִּרְשֵׁים מִלְשׁוֹן ⁷
- 13 "תְּשׁלוּם", יִכּוּלִים הִרִי גַם ⁸
- 14 בְּהֵם לִפְרֹשׁ, לֹא שֶׁהִשְׁכַּר ⁹
- 15 שְׁנוֹתָנִים לוֹ הוּא מִדַּת ¹⁰
- 16 הָאֵמֶת, אֲלֵא שֶׁהִשְׁכַּר ¹¹
- 17 שְׁהוּא מִקְבֵּל הוּא אֲמִיתִי ¹²
- 18 וּמִתְקִיִּים לִנְצַח; לִכֵּן אֹמֵר ¹³
- 19 רַבְּנָה הִזְקָן "פִּירוּשׁ", ¹⁴
- 20 שֶׁהַכוּוֹנָה כֹּאֵן הִיא, ¹⁵
- 21 שֶׁהִשְׁכַּר שְׁהוּא מִקְבֵּל עַל ¹⁶
- 22 זְרִיעַת הַצִּדְקָה – הוּא מִדַּת ¹⁷
- 23 הָאֵמֶת שְׁנוֹתָנִים לוֹ ¹⁸
- 24 מִלְמַעְלָה, וּבְרִיכִי: "תִּתֵּן" ¹⁹
- 25 אַמְת לִיעֲקֵב", – הִרִי, ²⁰
- 26 שְׁקִיִּים עֲנִין שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִלְמַעְלָה מִדַּת הָאֵמֶת, אֲלֵא, שְׁלֹפִי
- 27 פִּירוּשׁ רִש"י וְהִתְרַגּוֹם שֵׁם (בְּמִיכָה), שְׁזוּהִי בִקְשָׁה, שֶׁהִבְטַחַת
- 28 ה"אֵמֶת" שֶׁהִבְטִיחַ הַקֵּב"ה לִיעֲקֵב, יִמְלֵא אוֹתָהּ לִבְנֵיו וְכו', הִרִי
- 29 אֵין רֵאִיָּה מִשֵּׁם, שְׁנוֹתָנִים מִלְמַעְלָה מִדַּת הָאֵמֶת, לִכֵּן אֹמֵר רַבְּנָה
- 30 הִזְקָן: וְשִׁבְחָהּ דִּקְדָּשָׁא־פִּרְיָהּ הוּא מִסְּדֵר נְבִיא כו', – הִנְבִּיא
- 31 מִסְּדֵר כֹּאֵן שִׁבְחוּ שֶׁל הַקֵּב"ה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהִרֵד תִּקְדָּשׁ, –
- 32 שֶׁאֵין זֶה לִשׁוֹן בִּקְשָׁה, אֲלֵא שִׁבַּח לַהֲקֵב"ה, שְׁהוּא נוֹתֵן "אֵמֶת"
- 33 לִיעֲקֵב. פִּירוּשׁ – שִׁכָּן, גַּם בִּשְׁבָּחוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה, הִרִי יִכּוּל לִהְיוֹת
- 34 שְׁהוּא מִקְיִים אֵת הַהִבְטָחָה שֶׁל אֵמֶת (שֶׁהִבְטִיחַ לִיעֲקֵב), וְלֹא
- 35 שְׁהוּא נוֹתֵן לִיעֲקֵב אֵת מִדַּת הָאֵמֶת – לִכֵּן אֹמֵר רַבְּנָה הִזְקָן
- 36 שֶׁהַכוּוֹנָה הִיא: שֶׁתִּקְדָּשׁ־פִּרְיָהּ הוּא הַנוֹתֵן מִדַּת אַמְת
- 37 לִיעֲקֵב. וְצִדִּיק לְהִבִּין, וְכִי אֵין אַמְת לִיעֲקֵב חֶסֶד־שְׁלוֹם עַד
- 38 שֶׁתִּקְדָּשׁ־פִּרְיָהּ הוּא יִתֵּן לוֹ מִלְמַעְלָה:
- 39 אִךְ הִנֵּה מוֹדַעַת זֹאת⁵, – הִרִי יִדּוּעַ, דְּמִדַּת יַעֲקֹב הִיא מִדַּת
- 40 רַחֲמָנוּת, – אֲבִרָהּ הוּא מִדַּת הַחֲסֵד, יִצְחָק – מִדַּת הַגְּבוּרָה,
- 41 וְיַעֲקֹב – מִדַּת הַתְּפָאֶרֶת – רַחֲמִים – רַחֲמָנוּת, וְעִבְדֻת ה' בְּמִדַּת
- 42 רַחֲמָנוּת – הַעֲבוּדָה הַפְּנִימִית בִּנְפִשׁוֹ שֶׁל יְהוּדִי בְּמִדַּת הַרַחֲמָנוּת,
- 43 כִּשֵּׁם שֶׁהַעֲבוּדָה הַפְּנִימִית שֶׁל מִדַּת הַחֲסֵד הִיא עֲנִין הָאֵהָבָה,

1. פסוק יח. 2. נח ח, ב. 3. מיכה ז, כ. 4. ח"ג קלא, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מח"א פמ"ה". 6. מנחות כט, ב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. וראה לעיל ס"ה.

אות אחד - אחת, מדבריו של אדם או אפילו ממחשבתו
לגבי כללות מהות הנפש השכלית ועצמותה, על-דרך
משל, לשכך את האזן, - למרות שהמחשבה היא לבוש עדין
וקרוב יותר לנפש, בכל זאת אין אות אחת תופסת מקום כלל

לגבי כל הנפש השכלית,

ומענין השכל שבנפש

באות הרי המדות, ומוקן

באות המחשבה והדיבור,

ולגבי עצם הנפש (שהוא

למעלה מענין השכל),

הרי אות אחת של דיבור

או מחשבה, אין תופסת

מקום כלל, הדברים

האמורים מהווים משל

שהאזן תוכל להבין

ולהשיג אפסות הבריאה

לגבי הקב"ה. ובאמת

"אין ערוך אליך"

כתיב, - שלא כפי

שאמרנו קודם שזה כמו

אות אחת של דיבור או

מחשבה לגבי הנפש

כולה, שהרי לאות האחת

יש על-כל-פנים ערך "כל

שהוא", ואילו לגבי

הקב"ה אין לנבאים שום

ערך כלל, וכמו שנתבאר

במקום אחד (בלקוטי

אמרים - ספר ה"תניא", חלק ב - "שער היחוד והאמונה" פרק

ט) ענין שם. וזהו שאמרים: - בתפלה, כשמבקשים על ענין

הרחמים, "ברחמיך הרבים רחם עלינו". "המלך המרום

לבדו מאז", פרוש כמו ש"מאז" קדם הבריאה - של

העולמות והנבראים, היה הוא לבדו הוא, - ושום דבר

בלעדו לא היה קיים, כך עתה - אחרי התהוות העולמות

והנבראים, הוא "מרום בו"; - שרק הוא קיים, ו"מתנשא

מימות עולם", פרוש שהוא רם ונשא למעלה מעלה

מבחינת זמן הנקרא בשם "ימות עולם", והינו לפי שחיות

כל "ימות עולם" - ענין הומו, הוא רק מבחינת "המלך

בו", - מבחינת וספירת "מלכות", שהיא בחינת "המלך",

שעבר, הוה ועתיד, המהווים ענין ה"זמן", שייכים בספירת

ה"מלכות" בלבד, שעליה אומרים ההבדל של מלך מלך

וימלוך, שהם הוה, עבר ועתיד, ואילו בספירות ומדות

שלמעלה מ"מלכות" לא שייך עדיין ענין ה"זמן", וכמו

שמבואר במקום אחר. ואי לואת, - ואם כך, שהקב"ה

מרומם ומנושא כולו מענין הבריאה שאיננה תופסת מקום ואין

לה ערך כלל לגבי יתברך, הרחמנות גדולה מאד מאד על

1 כאן אומר רבנו הזקן, שהשוני בפרטים שבכל עולם, גם

2 בעולמות העליונים וגם בעולמות התחתונים הוא לפי שינויי

3 צירופי האותיות, - שמהם נבראו, וכן שנויי הומונים בעבר

4 הוה ועתיד, ושינויי כל תקורות בחלופי הומונים - הכל

5 - בא, משינויי צירופי

6 האותיות, שהן - צירופי

7 האותיות, הן המשכת

8 תחיות ממדותיו ותבדך

9 שמו (כמו שנתבאר

10 בלקוטי אמרים - ספר

11 ה"תניא", חלק ב - "שער

12 היחוד והאמונה" פרק

13 יא). - שבהמשכת החיות

14 הנמשכת מהמדות ובאה

15 למטה על ידי אותיות

16 הדיבור - בזה שייכים כל

17 השינויים של החיות

18 ושינויי הזמן, עבר, הוה

19 ועתיד, אבל לגבי מהותו

20 ועצמותו ותבדך כתיב:

21 "אני ה' לא שנית", -

22 אין שום שינוי בו יתברך

23 בין לפני הבריאה ללאחרי

24 הבריאה, בין מבחינת

25 שינויי ההשתלשלות

26 מרום המעלות -

27 והמדריגות, עד למטה

28 מטה, - מהעולמות

29 העליונים ביותר עד לעולמות התחתונים ביותר; ששמו שהוא

30 ותבדך מצוי ב - עולמות עליונים - כך הוא ממש בשוה

31 ב - עולמות תחתונים (וכמו שנתבאר בלקוטי אמרים -

32 ספר ה"תניא", חלק א פרק נא), - שלגבי הקב"ה עצמו, אין

33 שום הבדל בין עולמות העליונים לבין העולמות התחתונים.

34 שכן, גם העולמות העליונים אין מחשבתם יכולה "לתפוס" בו

35 יתברך, הרי, שגם לעליונים אין שום "תפיסה" והשגה בו יתברך,

36 והוא יתברך נמצא בתחתונים כפי שהוא נמצא בעליונים,

37 ההבדל בין עליונים ותחתונים מתבטא רק בהמשכת החיות

38 הנמשכת ממנו יתברך לעולמות, שבעולמות העליונים החיות

39 יותר בגילוי מאשר בעולמות התחתונים. ובין מבחינת שנויי

40 הזמן, - גם בזה אין שום שינוי לגבי הקב"ה, ששמו שהיה הוא

41 לבדו הוא, - ובאופן מציאות של יחיד ומיוחד, לפני ששת

42 ימי בראשית - כך הוא עתה אחר הבריאה, והינו - למרות

43 שניתוספו נבראים, ובכל זאת הוא לבדו הוא, והוא יחיד

44 ומיוחד, משום שהכל באין ואפס ממש לגבי מהותו

45 ועצמותו, - ולכן אין הנבראים שנבראו גורמים לשינוי

46 במציאותו ובאחדותו, שכן הם כאין ואפס לגבי יתברך, וכמו

7. מלאכי ג, ו. 8. תהלים מ, ו. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהיחודה"א פ"ז. אבל אאפ"ל שהכוונה ע"ז - כי אז הי' מפרש זה, וכדלעיל "בלק"א ח"ב". ואכמ"ל.

15 עלול הגוף מצד עצמו לכל זה, וזה עצמו הוא הרי ענין של
16 נחיתות — גם כשזה נשאר בכוח בלבד ואינו בא לידי פועל
17 להתגאל חלילה על ידי התאוות. ובגוף זה שהוא כל כך נחות
18 — שוכן הניצוץ של הנשמה. וזהו שאומרים: — אחרי שאומרים
19 עד כמה מרומם ומנושא
20 הקב"ה מהבריאה, "המלך
21 המרומם לבדו" (בנוכח
22 לעיל), מבקשים "אלקי
23 עולם ברחמיך הרבים רחם
24 עלינו" ומסיימים "אדון
25 עזנו כו' מִגֵּן יְשַׁעֲנוּ כו'".
26 — שהכוונה היא על הכוח
27 שנותן הקב"ה באור מקיף שלמעלה מהאדם וכוחותיו העצמיים
28 — שיכול האדם לעמוד בעוז ולהתגונן נגד הגוף ותאוותיו.

1 הניצוץ — שהוא חלק מהקב"ה, חלק אלוהי ממעלה¹⁰, השוכן
2 בגוף החשוף והאפל, — הנקרא משכא דחויא¹¹, — העור של
3 הנחש (הקדמוני). העלול לקבל טמאה — על ידי ענינים של
4 איסור שמשלוש הקליפות הטמאות לגמרי, ולתגאל בקבל
5 התאוות רחמנא לללן,
6 — שאף אם הן מענינים
7 של היתר שמקליפת
8 "נוגה", אך, כשהן באופן
9 של תאוות נעשה הגוף
10 מלוכלך מזה, לכל אלה
11 עלול הגוף להגיע, לולי
12 שהקדוש ברוך הוא מִגֵּן
13 לו ונותן לו עז ותעצומות ללחם עם הגוף ותאוותיו
14 ולנצחן, — אך, מבלי עזרתו של הקב"ה לנצח את התאוות,

אגרת הקדש

על הניצוץ השוכן בגוף החשוף והאפל משכא דחויא
העלול לקבל טמאה ולהתגאל בכל התאוות ר"ל לולי
שהקב"ה מִגֵּן לו ונותן לו עז ותעצומות ללחם עם
הגוף ותאוותיו ולנצחן וז"ש אדון עוזנו כו' מִגֵּן יְשַׁעֲנוּ
כו'.

יום שני כ"ב מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 220, והנה מודעת... עד עמ' קיא, תכונני:

57 תולדות השכל הנברא, לגבי האחרונות — לבין הסוגים
58 האחרונים ביראה ואהבה, שהן — בדרך של מתנה, מהבורא
59 יתברך שמו, — כשם שאין שום ערך בין נברא לבורא, כך אין
60 שום ערך בין הסוג הראשון של אהבה ויראה שנוצר על ידי
61 הנברא (באמצעות שכלו)
62 לבין הסוג האחרון של
63 אהבה ויראה שבא
64 מהבורא. ולכן הן —
65 היראה והאהבה
66 האחרונות, הן הנקראות
67 בשם "אמת", כי
68 "חותמו של הקדוש"
69 ברוך הוא אמת¹⁴,
70 שהוא אמת האמת, וכל
71 האמת שבנבראים
72 פלא חשיבי קמיה. —
73 נחשבת ככלום לפניו
74 יתברך. לכן, היראה
75 והאהבה הבאות בדרך
76 מתנה מהבורא, נקראות
77 בשם "אמת". אך איזה
78 הדרך שיופה האדם ל"אמת ה'", — שיוכה האדם ליראה
79 ואהבה שהן "אמת" מבחינת ה"אמת" של הקב"ה, הנה הוא על
80 ידי שיעור רחמים רבים לפני ה' על הניצוץ שבנפשו,
81 שהיא — מדת הרחמים, היא מדתו של יעקב, מברית מתקצה
82 אל תקצה, דחינו — כלומר, מרים הפעלות — והמריגות,
83 עד למטה מטה, — עוברת ומשתזרת מדת הרחמים של יעקב,
84 ומכיוון שכך — יש בכוחה להמשיך "אמת ה'" לעולם השפל הזה

29 והנה מודעת זאת¹², — ידוע הדבר, דיש ב' מיני דחילו
30 ורחימו: — ישנם שני סוגי יראה ואהבה (גם ביראה וגם באהבה
31 ישנם שני מינים): הראשונות — הסוגים הראשונים ביראה
32 ואהבה, הן הנולדות מהתבונה וחדעת בגדולת ה' ו—
33 מההתבוננות והעמקת
34 הדעת בדרים המביאין
35 לידי אהבת ה' ויראתו,⁶
36 — על מדת קירובו ואהבתו
37 של הקב"ה לבני ישראל
38 וכו', שבשעה שהאדם
39 מעמיק דעתו בענינים
40 אלה, נולדות בו אהבת ה'
41 ויראת ה', והאחרונות —
42 הסוגים האחרונים ביראה
43 ואהבה הן תבואות אחר¹⁴
44 כך מלמעלה בבחינת
45 מתנה, — אחרי שהאדם
46 השיג לעצמו יראת ה'
47 ואהבת ה' על ידי
48 התבוננות, באות היראה
49 והאהבה בדרך של מתנה
50 מלמעלה, וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק¹³: "עבודת
51 מתנה אתן את כהונתכם", שהיא — כהונתכם, היא מדת
52 אהבה, — ועל כך אומר הפסוק שישנו אופן זה של אהבה שהוא
53 עבודת מתנה, בדרך מתנה מלמעלה, וכן הוא — וכך הדבר, גם
54 בן ביראה. — שישנה מודריגה ביראה שהיא בדרך מתנה
55 מלמעלה. והנה, ודאי — הדבר, ש — אין צורך לכל בין
56 הראשונות — בין הסוגים הראשונים ביראה ואהבה, שהן

10. תניא רפ"ב. 11. ראה תקו"ז בהקדמה (י, ב). ובכ"מ. 12. ראה לקו"א ח"א פי"ד. ח"ב — חינוך קטן. 13. קרח יח, ז. 14. שבת נה, א.

הקב"ה מעורר ומקיץ לצאת מההעלם אל הגילוי והארה
רבה, "לאור באור החיים", "אמת ה' לעולם". וזהו לשון
זריעה הנאמר בצדקה, – כמו "זרע צדקה" שבתחילת
האגרת, או "זרעו לכם לצדקה"¹⁷, להצמיח – ולגלות, כמו

צמיחה שהיא הגילוי של

חוריעה, אמת העליון,

"אמת ה'". ובכפרת,

בצדקה וחסד של אמת

שעושים עם ארץ הקדש

הבנה ותכונת במהרה

בימינו אמן, לקום מה

שבתוב¹⁸: "אמת מארץ

הצמח", – למטה זה

"ארץ ישראל", ולמעלה

זה ספירת ה"מלכות"

הנקראת בשם "ארץ", על

ידי זריעת הצדקה בה,

– בארץ ישראל, וחסד

ורחמים רבים הנאספים

ונלקטים לתוכה, הם

מעוררים גם בן חסדים

עליונים הצפונים

ונעלמים (בנסח אחר:

בה), כמו שבתוב¹⁹: – "מה רב טובך אשר צפנת בך" –

לכוננה ולתקומה. – את הארץ שלמטה ארץ ישראל, ואת

הארץ שלמעלה "מלכות דאצילות", היורדת להיות מקור

לנבראים ולעולמות שלמטה מעולם ה"אצילות", ויש להקימה

ולהעלותה, וזהו שבתוב²⁰: "בצדקה תבונני" – המוסב על

כנסת ישראל שלמטה ושלמעלה – "מלכות דאצילות"

הנקראת "כנסת ישראל".

אגרת הקדש

החשוך וכמ"ש כי אשב בחשך ה' אור לי וזהו כי גבר
עלינו חסדו כו'. אך התעוררות ר"ר לפני ה' צ"ל ג"כ
באמת וגם כשהוא באמת שלו איך יוכל על ידי אמת
שלו לעורר רחמים עליונים מאמת ה'. אך העצה לזה
היא מדת הצדקה שהיא מדת הרחמים על מאן דלית
ליה מגרמיה להחיות רוח שפלים כו' ובאתעדל"ת
אתעדל"ע ה' מעורר ישנים ומקיץ נרדמים הם בחי'
רחמים רבים וחסדים עליונים הנעלמים לצאת מההעלם
אל הגילוי והארה רבה לאור באור החיים אמת ה'
לעולם (וזה) [וזהו] לשון זריעה הנאמר בצדקה להצמיח
אמת העליון אמת ה' ובפרט בצדקה וחסד של אמת
שעושים עם אה"ק תובב"א לקיים מ"ש אמת מארץ
תצמח על ידי זריעת הצדקה בה וחסד ור"ר הנאספים
ונלקטים לתוכה הם מעוררים ג"כ חסדים עליונים הצפונים
ונעלמים (בנ"א בה) כמ"ש אשר צפנת כו' לכוננה
ולתקומה וז"ש בצדקה תבונני:

1 הוּא הַחֲשׁוֹךְ, וְכִמּוֹ שְׁכֵתוֹב¹⁵: "כִּי אֲשֶׁב בַּחֹשֶׁךְ – שֶׁל
2 הָעוֹלָם הַזֶּה, ה' אֹר לִי". וְזֶהוּ – מִה שֶׁכֵּתוֹב¹⁶: "כִּי נִכְבַּר עָלֵינוּ
3 חֲסִדוֹ כו'". – שְׁחַסְדוֹ ה' מִתְגַּבֵּר עַל חוֹשֶׁךְ הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבִנְפֹשׁ
4 הָאָדָם הַנִּמְצָאָת בְּגוֹף – מֵאִיר גִּילוי אֹר מִה'. הִרִי, עַל כָּל פְּנִים,

5 שֶׁהִדְרֵךְ לְהִמְשִׁיכַת "אִמֶּת

6 ה'", הִיא עַל יְדֵי

7 הַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמִים רַבִּים. 1

8 אֲף הַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמִים 2

9 רַבִּים לִפְנֵי ה' – צָרִיךְ 3

10 לְהִיּוֹת גַּם בֶּן פְּאֻמָּה, 4

11 וְגַם כְּשֶׁהוּא בְּאֻמָּת שְׁלֹו 5

12 – אִיךְ יִכָּל עַל יְדֵי אִמֶּת 6

13 שְׁלֹו לְעוֹרֵר רַחֲמִים 7

14 עָלִיוֹנִים מִ"אִמֶּת ה'"? – 8

15 כִּיּוֹן שֶׁכֵּאֲמֹר, כָּל אִמֶּת 9

16 שֶׁל נִבְרָא הִיא "כָּלֵא" 10

17 לִגְבֵי הָאִמֶּת שֶׁל הַקֶּבֶה. 11

18 אֲף הָעֵצָה לָזֶה הִיא 12

19 מִדֵּת הַצָּדִקָה, שֶׁהִיא 13

20 מִדֵּת הַרַחֲמִים עַל מֵאן 14

21 דְּלִית לִיה מִגְרָמֶיהָ – 15

22 לְמִי שֶׁאֵין לוֹ מַעֲצָמוֹ 16

23 כָּלֹם, לְהַחֲיוֹת רוּחַ

24 שְׁפִלִים כו', וּבְאִתְּעוֹרָתָא דְלִתְתָּא – "בְּהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁמִּלְמַטָּה"

25 – אִתְּעוֹרָתָא דְלִעֲלָא, – בָּאָה "הַתְּעוֹרְרוֹת מִלְּמַעְלָה", ה'

26 מְעוֹרֵר יִשְׁנִים וּמְקִיץ נִרְדָּמִים, הֵם פְּחִינַת רַחֲמִים רַבִּים

27 וְחֲסִדִּים עָלִיוֹנִים הַנִּעְלָמִים, – שִׁינָה וְתִרְדֵּמָה הֵם עֲנִין שֶׁל

28 הָעֵלֶם וְשֶׁל הָעֵלֶם עֲמוּק יוֹתֵר, כִּמּוֹ לְמִשְׁל בָּאָדָם כִּשְׁהוּא יֵשֵׁן

29 כּוּחוֹתָיו הֵם בְּהָעֵלֶם, לִכֵּן נִקְרָאִים ה'רַחֲמִים רַבִּים' וְהַחֲסִדִּים

30 הָעִלְיוֹנִים, שֶׁהֵם נִעְלָמִים בְּעֵצֶם – "יִשְׁנִים" ו"נִרְדָּמִים", וְאוֹתֵם

יום שלישי כ"ג מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קיא, ז. אשרינו... עד עמ' 222, ועלול וכו'.

72 מסיים "בנעימים", שהחלקים שנפלו לי בגורל, נעימים לי. שכן,
73 לפני כן הוא הרי אמר "אתה תומיך גורלי", אתה, הקב"ה, תומך
74 גורלי, שיהיה החלק הטוב. הרי שמוצאים אנו הלשון "חלק" על
75 גורל, על האלקות המאירה בנשמתו של יהודי. להבין לשון
76 "חלקנו" ו"גורלנו" –

77 מדוע נקראת האלקות,

78 המאירה בנשמה של

79 יהודי, בשם "חלק"

80 ו"גורל", משמעותו של

81 "חלק" יכולה להיות

82 שחלק אחד שוה לשני, ואילו "גורל" משמעו חלק שהוא יוצא

אגרת הקדש

ז אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו
כו' ה' מנת חלקי וכוסי וגו'. חבלים
נפלו לי וגו'. להבין לשון חלקנו וגורלנו צריך לבאר

61 ז. "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו כו'". – דברים
62 אלה אומרים בסדר התפלה שלפני "הודו" – בהקשר לקירוב
63 ולקשר של הקב"ה ובני ישראל, אנו אומרים – אשרי לנו, מה
64 טוב הוא חלקנו, ומה נעים הוא גורלנו (ומסיימים) ומה יפה
65 ירושתנו. הביטויים "חלק"

66 ו"גורל" מתייחסים

67 להתגלות האלקות

68 ליהודי, וכמו שכתוב¹⁷: "ה'

69 מנת חלקי וכוסי וגו'". 18

70 (ולאחר מכן¹⁹ כתוב):

71 "חבלים נפלו לי וגו'". – חלקים בגורל²⁰ נפלו לי כו' (כפי שהוא

15. מיכה ז, ח. 16. תהלים קיז, ב. 17. הושע י, יב. וראה לקמן סי' ח. 18. תהלים פה, יב. 19. תהלים לא, כ. 20. ישע' נד, יד. 1.
תהלים טז, ה. 2. שם, ו. 3. הרבי שליט"א מציין לתניא ח"א פ"ח. – שם מדובר, איך "אין סוף ב"ה" "מלוכב בבחי' חכמה שבנפש
האדם יהי' מי שיהי' מישראל", "שהיא למעלה מן הדעת והשכל המובן".

43 וְלֹא כְבוֹדוֹ לְבַד, — כפי שכתוב במקום אחר: "מלא כל הארץ
44 כבוד", שם מדובר אודות ה"כבוד" שלו וההארה מאתו יתברך,
45 ואילו כאן, שכתוב "אני מלא" — הכוונה לעצמותו ומהותו
46 יתברך. הרי, למרות שהקב"ה במהותו ועצמותו ממלא ונמצא

47 בכל העולמות, אף-על-

48 פירבן הוא קדוש ומבדל

49 מעליונים ותחתונים, —

50 לא רק מהעולמות

51 והנבראים התחתונים —

52 אלא גם מהעולמות

53 העליונים, ואינו נתפס

54 כלל בתוכם חס-ושלום

55 — שהעולמות יפעלו בו

56 שיהיה מושפע מהם,

57 כתפיסת נשמת האדם

58 בגופו על-דרך-משל, —

59 הנשמה הנתפסת בגוף,

60 מושפעת מהשינויים

61 שבגוף, ואילו הוא יתברך

62 אינו נתפס בעולמות,

63 שתהיה להם חס-ושלום

64 השפעה עליו, כמו

65 שמבואר במקום אחר

66 באריכות, ולואת —

67 ולכן, כיוון שהקב"ה קדוש ומובדל ולמעלה לגמרי מעולמות,

68 לא היו יכולים לקבל חיותם ממהותו ועצמותו לבדו

69 בכיבוד, רק התפשטות החיות אשר הקדוש-ברוך-הוא

70 מתייח עליונים ותחתונים הוא, על דרך-משל, כמו הארה

71 מאירה משמו יתברך, — שהשם עצמו הוא גם כן הארה בלבד,

72 ומזהשם קורנת ומאירה הארה, שהוא ושמו אחד, — שלכן יש

73 בכוח הארה משמו להחיות כל העולמות, וכמו שכתוב: "כי

74 נשגב שמו לבדו", — שגם השם הוא "לבדו" — למעלה

75 מהעולם, רק זיוו ו"הודו" — של השם, על ארץ ושמים וגו'". —

76 החיות של ארץ ושמים, היא הוד וזיו בלבד — הארה משמו,

77 שכאמור, השם כשלעצמו הוא גם כן הארה בלבד, כך שלמעשה

78 חיות העולמות והנבראים היא הארה מהארה, והארה —

79 מהארה זו מתלבשת ממש בעליונים ותחתונים להחיותם, —

80 כאן כבר מדובר על התלבשות ממש. לא רק שהיא נמצאת בהם,

81 אלא התלבשות שהחיות מצומצמת ומותאמת בהתאם למדריגת

82 העולם, ומתאחדת עם העולם, ונתפסת בתוכם על ידי

83 ממצעים רבים, — מדריגות שהן כמו "ממוצעים" בין מדריגה

84 עליונה ותחתונה. שכן, יש להן שייכות גם למדריגות העליונות

1 מן הכלל, ורק על פי גורל נקבע שחלק זה יהיה למי שזוכה

2 בגורל, צריך לבאר היטב לשון השגור: במאמרי רבותינו

3 זכרונם לברכה: "אין לו חלק פאליהי ישראל", כי הגם

4 דלכאורה לא שייך לשון "חלק" כלל באלקות יתברך,

5 שאינו מתחלק לחלקים

6 חס-ושלום. — הקב"ה

7 הוא הרי פשוט בתכלית

8 הפשטות, ופשטות היא

9 היפך מחלקים — הרי שלא

10 שייך באלקות הלשון

11 "חלק", ובכל זאת

12 משתמשים חכמינו ז"ל

13 בביטוי "חלק" באלקות,

14 מכאן עלינו להבין,

15 שלמרות שאלקות היא

16 ענין של פשטות, אך

17 באלקות המאירה ויורדת

18 לנשמות ישראל — שייך

19 הלשון "חלק". שכן, היא

20 יורדת בהתגלות של

21 חלקים, כפי שיסביר להלן.

22 אף הענין, — הוא, כמו

23 שכתוב בעקב: "ויקרא

24 לו אל אלהי ישראל",

25 פירוש — שכן, בפשטות ישנם בפסוק כמה דברים לא מובנים: א)

26 עד לפסוק זה, משתמשים בפרשה זו בשם "יעקב", ואילו כאן

27 נאמר ("א-ל אלקי ישראל". ב) מה היא השייכות למה שכתוב

28 לפני זה "ויצב שם מזבח". ג) מה החידוש בענין "א-ל אלקי

29 ישראל". על כך מסביר רבנו הזקן, שה"פירוש" בפסוק הוא: כי

30 הנה באמת הקדוש-ברוך-הוא בשמו בן הוא, — הוא, שהוא

31 "קדוש", מובדל ומרום מהעולם, הוא "ברוך הוא" — הוא נמשך

32 ומתגלה (ברכה מלשון המשכה והתגלות), שמה שהיה לפני זה

33 "הוא", נסתר ונעלם, ירד בהמשכה והתגלות, ובלשון רבנו הזקן:

34 כי אף דאיהו ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים — למרות

35 שהוא ממלא כל העולמות, העליונים והתחתונים, מרום

36 המעלות — והמדריגות, עד מתחת לארץ הלזו החמרים, —

37 ממלא הקב"ה את כולם ונמצא בכל מקום בשווה, שכן כאן אין

38 הכוונה ב"ממלא כל עלמין" כפי שמוסבר בדרך כלל בהקשר

39 למדריגה באלקות המצומצמת בכל עולם בהתאם למעלתו

40 ולמדריגתו, אלא כאן הכוונה היא למה שהקב"ה ממלא ונמצא

41 בכל העולמות, כמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ

42 אני מלא" — "אני" ממש, דהיינו מהותו ועצמותו בכיבוד

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לע"ע לא מצאתי אלא בתנחומא ס"פ תזריע, אבל בכו"כ מקומות אי' לכם (ב"ר פ"ב, ד. ושי"נ. הובא בתו"א ל, רע"א) וכן "אין להם" (ברכות סג, ב). וי"ל שלא רצה להעתיק לי נוכח וגם לא לי רבים. וק"ל". 5. בראשית לג, כ. 6. ירמי' כג, כד. 7. ישעי' ו, ג. 8. בלק"א ח"א פמ"ב. 9. תהלים קמח, יג.

- 1 וגם למדריגות התחתונות, ולכן משמשות הן "ממוצעים" לירידת
2 השפע והחיות מהמדריגה העליונה למדריגה התחתונה,
3 וצמצומים רבים –
4 צמצומים רבים בכמות,
5 שעל ידי כל צמצום, ¹ ממוצעים רבים וצמצומים רבים בעצומים בהשתלשלות
6 מתקטנים האור והחיות, ² המדרגות דרך עלה ועלול וכו'.
7 וצמצומים, – צמצומים שבאיכות הם חזקים ביותר, שהאור,
8 לאחר הצמצום, הוא לא רק קטן ומועט יותר, אלא הוא סוג אחר
- 9 של אור מאשר האור שלפני הצמצום, בהשתלשלות המדרגות
10 – של העולמות, דרך עלה ועלול וכו'. – שבעולם אחד עצמו
11 יש סדר של "עילה" –
12 סיבה – ו"עלול" – מסובב,
13 מדריגה אחת היא עילה
14 וסיבה למדריגה התחתונה
15 שהיא "עלול" מה"עילה", הרי אחרי כל הצמצומים והירידות של
16 האור, בא האור בעולמות באופן שהוא נתפס בהם.

יום רביעי כ"ד מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 222, והנה הארה... עד עמ' 222, יספר מרוב.

- 17 והנה, הארה זו, אף שלמעלה – בעולמות העליונים ביותר
18 שלמעלה מהגבלה וגבול, היא מאירה ומתפשטת בבהירות
19 בלי גבול ותכלית, – בלי גבול ובלי סוף, להחיות עולמות
20 נעלמים לאין קץ ותכלית, – גם סוגי עולמות אלה הם בלי
21 גבול, וגם כל עולם מהם
22 הוא באופן של בלי גבול
23 ותכלית, כמו שכתוב
24 באדר"א רמ"א, ¹⁰ –
25 שישנם עולמות נעלמים
26 לאין קץ ותכלית, אף –
27 על-פי-כן בדרתה –
28 ברדת ההארה – למטה
29 על ידי צמצומים רבים
30 להחיות הנבראים
31 והיצורים והנעשים, –
32 הנבראים שבעולמות
33 "בריאה", "יצירה"
34 ו"עשיה". מכך מובן
35 שלפני זה מדובר אודות
36 עולם
37 ועולמות
38 שלמעלה
39 ה"אצילות", היא נחלקת
40 דרך בלל למספר
41 תרי"ג, – 613, כנגד

אגרת הקדש

והנה הארה זו אף
שלמעלה היא מאירה ומתפשטת בבחי' בלי גבול
ותכלית להחיות עולמות נעלמים לאין קץ ותכלית
כמ"ש באדר"א רבא אעפ"כ ברדתה למטה ע"י צמצומים
רבים להחיות הנבראים והיצורים והנעשים היא נחלקת
דרך כלל למספר תרי"ג כנגד תרי"ג מצות התורה שהן
הן תרי"ג מיני המשכות הארה זו מאור א"ס ב"ה להאיר
לנשמת האדם הכלולה מרמ"ח אברים ושס"ה גידים
אשר בעבורה הוא עיקר תכלית ירידת המשכת
הארה זו למטה לכל הנבראים והיצורים והנעשים
שתכלית כולן הוא האדם כנודע:

- והנה מספר זה הוא בדרך כלל. אבל בדרך פרט
הנה כל מצוה ומצוה מתחלקת לפרטים רבים
לאין קץ ותכלית והן הן גופי הלכות פרטיות שבכל
מצוה שאין להם מספר כמ"ש ששים המה מלכות
הן ס' מסכתות כו' ועלמות אין מספר הן ההלכות
כו' שהן המשכת רצון העליון כו' וכן הוא ממש
בנשמת האדם כי הנה כל הנשמות שבעולם היו
ההלכות כו', – שהן בלי מספר, שהן המשכת רצון העליון
כו'. – וכיון שהרצון העליון הוא הרי בלי גבול, כך גם פרטי
ההלכות, שהם פרטי המשכות מזהרצון העליון – הם בלי גבול.
ובכש שלגבי תרי"ג החלקים הכלליים בהם מתחלקת ההארה,
אמר לעיל, שבנשמה, הקולטת אותם, ישנם תרי"ג ענינים,
רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כך גם לגבי פרטי המשכות
שמהארה, שהם בלי גבול – יש לנשמות ישראל כלים פרטיים
לקלוט הפרטים מהארה והמשכה זו. ובלשון רבנו הזקן: וכן
הוא ממש בנשמת האדם. – שיש לנשמה כלים לקליטת
הפרטים האין-סופיים מהמשכה והארה זו. כי הנה, כל
- 42 תרי"ג מצות התורה, שהן הן תרי"ג מיני המשכות הארה
43 זו מאור אין-סוף ברוך-הוא, להאיר לנשמת האדם
44 הכלולה מרמ"ח – 248 אברים ושס"ה – 365 גידים, –
45 שביחד הם תרי"ג (613), אשר בעבורה – בשביל נשמתו של
46 יהודי, הוא עקר תכלית ירידת המשכת הארה זו למטה
47 לכל הנבראים והיצורים והנעשים, – הנקראים כולם
48 "מטה", לעומת העולמות שלמעלה מהגבלה, שתכלית בלן –
49 של כל הנבראים, הנוצרים והנעשים, הוא האדם, כנודע: –
50 הרי, למרות שאלקות הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ולא שייך
51 באלקות ענין של חלקים, אך, בההארה האלקית המאירה

- 1 הנשמות שבעולם היו כלולות ב' - נשמתו של אדם
2 הראשון¹³, ודרך כלל היתה נשמתו - של אדם הראשון,
3 נחלקת למספר תרי"ג:
4 רמ"ח אברים ושס"ה
5 גידים, אך הדרך פרט
6 נחלקת לניצוצות אין
7 מספר, שהן נשמות כל
8 ישראל מימות האבות
9 והשכמים עד ביאת
10 המשיח ועד בכלל.
11 שיקים אז מה שנאמר¹⁴: "והיה מספר בני ישראל כחול
12 הים, אשר לא ימד ולא יספר מרב"¹⁵. - מכל האמור מובן,
נשמת אדם הראשון (המתחלקת לניצוצות אין ספור של
נשמות) היה בכוחה להכיל הפרטים האינסופיים מזהמשכה
וההארה של הרצון
העליון, האור והחיות
האלקי הנמשך לנשמות
ישראל. להלן יסביר רבנו
הזקן מה שהזכיר לעיל,
שביעקב כתוב "ויקרא לו
א-ל אלקי ישראל", שגם
ביעקב האירו בנשמתו כל
הפרטים מההארה האלקית, כפי ועל-דרך שהיה הדבר באדם
הראשון. ובלשון רבנו הזקן:

אגרת הקדש

כלולות באדה"ר ודרך כלל היתה נשמתו נחלקת
למספר תרי"ג רמ"ח אברים ושס"ה גידים אך דרך
פרט נחלקת לניצוצות אין מספר שהן נשמות כל
ישראל מימות האבות והשכמים עד ביאת המשיח
ועד בכלל שיקוים אז מ"ש והיה מספר בני כחול
הים אשר לא ימד ולא יספר מרב.

יום חמישי כ"ה מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 222, והנה שופרי'... עד עמ' קיב, כמ"ש במ"א.

- 25 והנה, שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון¹⁶, - יופיו
26 ושלמותו של יעקב כעין יופיו ושלמותו של אדם הראשון, שתקן
27 - יעקב, חטא אדם הראשון, והיתה נשמתו גם כן כלולה מכל
28 הנשמות שבנישאל, מעולם ועד עולם, - כלומר, גם הנשמות
29 מ"עלמא דאתכסיא"
30 (מהעולמות המכוסים),
31 וגם הנשמות מ"עלמא
32 דאתגליא" (מהעולמות
33 הגלויים) היו כולן כלולות
34 בנשמתו של יעקב, והיה
35 מרכבה לתורה
36 שנקראה,
37 בשם "אדם", - זאת
38 התורה אדם¹⁷, כמו
39 שכתוב¹⁸: "ועל דמות
40 הכפא דמות כמראה
41 אדם וכו'", - שהכוונה
42 היא ל"תורה", כפי שמוכח
43 בתורת הקבלה¹⁹. וכמו
44 שכתוב²⁰: "וזאת לפנים
45 בישראל כו'" - וזאת
46 בפנימיותם של ישראל,

אגרת הקדש

והנה שופריה
דיעקב מעין שופריה דאדה"ר שתיקן חטא אדה"ר
והיתה נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות שבישראל
מעולם ועד עולם והיה מרכבה לתורה שלמעלה שנק'
בשם אדם כמ"ש ועל דמות הכפא דמות כמראה
אדם וכו' וכמ"ש וזאת לפנים בישראל כו' אין זאת
אלא תורה כו' שהיתה כלולה ומלוכשת בנשמת
ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות וזהו ויקרא לו
אל אלקי ישראל. אל לשון המשכת ההארה מאור
א"ס ב"ה מההעלם אל הגילוי להאיר בבחי' גילוי
בנשמתו וכמ"ש אל ה' ויאר לנו ואחריו כל ישרי לב
העוסקים בתורה ובמצות מאיר אור ה' א"ס ב"ה
בבחינת גילוי בנשמתם וזמן גילוי זה ביתר שאת
ויתר עז ההארה במוחם ולבם הוא בשעת התפלה
כמ"ש במ"א.

- שיעקב קרא והמשיך
ההתגלות מההארה
הכללית של אור אין סוף,
הכלל המכיל בתוכו כל
הפרטים שבתורה ומצוות
- שההתגלות תאיר
בנשמתו. ואחריו כל ישרי
לב²³, - אלה שהאור
האלקי המאיר במוחם בא
בלבם ואשר יש להם
התעוררות של אהבת ה'
ויראת ה', המכניסה חיות
בלימודם תורה ובקיומם
מצוות, העוסקים בתורה
ובמצוות, מאיר אור ה'
אין-סוף ברוך-הוא
בבחינת גילוי בנשמתם, -
"הארה" זו נקראת
"חלקינו" (אשרינו מה טוב חלקינו), כלומר, ההארה האלקית
הפרטית המאירה על ידי כל מצוה, שהיא חלק מההארה
הכללית. וכפי שהוסבר לעיל, שהארה זו כשהיא יורדת למטה,
היא באופן של התחלקות לתרי"ג (613) חלקים וכו' - הרי החלק
שמההארה האלקית מאיר בנשמה של יהודי המקיים מצוה, ועל
כך נאמר "אשרינו מה טוב חלקינו". וזמן גילוי זה ביתר שאת
ויתר עז ההארה במוחם ולבם הוא בשעת התפלה, כמו

- 47 "אין זאת אלא תורה כו'", - ש"זאת", תורה, היה מקודם
48 בישראל, שהיתה כלולה ומלוכשת בנשמת "ישראל סבא", -
49 המוסב על יעקב אבינו למטה הנקרא "ישראל סבא", וכן על
50 שורשו למעלה שגם כן נקרא "ישראל סבא", הכלולה - נשמת
51 "ישראל סבא" כלולה מכל הנשמות. - והוא היה כלי לאור
52 התורה. וזהו "ויקרא לו אל אלהי ישראל" - "אל" לשון
53 תמשכת ההארה - שכן, השם א-ל רומז על מדת החסד,

13. ראה ב"ר פ"מ, ב. ובכ"מ. 14. הושע ב, א. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "סיום מפסוק אחר" (שם טז, י). 16. ב"מ פד, א. ובכ"מ. 17. חוקת יט, יד. 18. יחזקאל א, כו. 19. ראה זח"א עא, ב ואילך. 20. רות ד, ז. 21. זח"ג פא, ב. 22. תהלים קיח, כז. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דישראל אותיות ישר-אל" (ראה לקו"ת שלח מ, ג).

1 שְׁמִיבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר.²⁴ – שכן, על ידי סולם התפלה עולים
2 מעשי המצוות של יהודי, ונמשך על ידי הסולם ההארה האלקית
3 וההתגלות שבעקבותיה. עד כאן הסביר רבנו הזקן הלשון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קיב, והנה אף... עד עמ' קיב, הגורל ממש:

7 וְהִנֵּה, אִם שְׁגָלוֹי – אֵלַי, וְהָעַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
8 הוּא שׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ כָּלָל, כִּי תוֹרָה אַחַת
9 וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ – כָּל יְהוּדִי מַחְיִיב בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמִצַּד
10 הַהֲרָה שְׁלֹמֶעֱלָה הַנִּמְשַׁכֶּת עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, הִיא

11 נמשכת לכל אחד
12 מישראל בשוה, אה-על-

והנה אף
והמצות הוא שוה לכל
תורה אחת ומשפט א' לכ
כל הנפשות או הרוחות וז
עת וזמן גלגולם ובואם כע
הוי זהיר מפי א"ל בציצי
שוין כי כמו שאברי האד
פרטית ומיוחדת העין לרא
מצוה מאיר אור פרטי וז
שכל נפש מישראל צריכ
תרי"ג מצות מ"מ לא נצו
וזריות יתירה ביתר שאת
למעלה מעלה מזהירות
במאי הוי זהיר מפי מפי ד
הפרטי לנשמות פרטיות אי
אלא למעלה מבחינת הדע
יתברך ודוגמתו למטה
13 פִּרְכֵּן בִּדְרֵךְ פָּרַט אֵין
14 כָּל הַנְּפֻשֹׁת או -
15 המדריגה שלמעלה
16 ממנה, הַרוּחוֹת ? - או
17 המדריגה שלמעלה
18 ממנה, הַנְּשָׁמוֹת שְׁוֹת
19 בְּעֵינֵי זֶה - בהארה
20 ודתגלות האלקית
21 המאירה להם על ידי
22 תורה וקיום מצוה, לְפִי
23 עֵת וְזֶמֶן גִּלְגּוֹלָם וּבּוֹאָם
24 בְּעוֹלָם הַזֶּה, - מרבית
25 הנשמות של דורותינו
26 אלה הן הרי נשמות שהיו
27 כבר בעולם זה וירדו שוב
28 לעולם הזה כדי לתקן ענין
29 מסויים, הרי לפי הזמן
30 ודתקופה שהנשמה

31 מתגלגלת ויורדת לעולם זה – באופן כזה מאירה לה מלמעלה
32 ההארה וההתגלות האלקית שעל ידי מצוה זו או זו. **וְכַמֵּאֲמַר**
33 **רַבּוֹתֵינוּ וְזְרוֹזִים לְבִרְכָּהּ**²⁵: **"אָבוֹךְ בְּמֵאֵי הָיוּ זְהִיר מִפִּי,**
34 **אָמַר לִיָּה בְּצִיצִית כו."** – "אביך במה היה זהיר יותר?" וענה
35 לו: "במצות ציצית". הרי, שבמצות ציצית האירה לו התגלות
36 אלקית מיוחדת, שלכן היה זהיר בקיומה יותר מאשר במצות
37 אחרות, וכפי הפירוש²⁶: "במאי הוי זהיר טפי" – במה האיר לו
38 יותר האור האלקי. **וְכֵן אֵין כָּל הַדּוֹרוֹת**²⁷ **שׁוֹיִן**. – לא זו בלבד
39 שישנם שינויים בין נשמה אחת לשניה, אלא ישנם גם שינויים
40 מצד הדורות, שהיו דורות שעבודתם העיקרית היתה ענף
41 התורה, ודורות שעבודתם העיקרית היתה ענף הצדקה וכו'²⁸,
42 שכן, לנשמות שבאותם דורות האירה התגלות מיוחדת בעינים
43 אלה. **כִּי בְּמֵי שְׁאֵבְרֵי הָאֲדָם, כָּל אִנְשׁ לֹא פִעֲלָה פְּרָמִית**

24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקמן סכ"ד". 25. שבת קיח, ב. 26. ראה ספר השיחות תש"ב ע' 21. סה"מ תש"א ע' 240. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה נכלל ב"עת וזמן" דלעיל. ויש להפיש בכת"י דאגה"ק אולי צ"ל 'המצוות'. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אגה"ק ס"ה, ס"ט". 29. תקו"ז ת"ל. 30. משלי טז, לג.

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 224, ח. זורע צדקות... עד עמ' 226, בחו"ל וד"ל:

44 הזה שהוא עולם חשך שאינו מאיר בו גילוי אלקות, "הוי' יגיה
45 חשכי", יאיר האור של שם הוי' את החושך שלי. וְהָנָה, יְרִידַת
46 הָאָרֶז זוּ לְמַטָּה לְעוֹלָם הָזֶה, נִקְרָאת בְּשֵׁם "חֶסֶד ה'", -
47 שכן, זה בא על ידי עבודתו של יהודי, אך העבודה עצמה אינה

48 בערך כלל שתמשיך

49 המוכנה זו, אלא זה ענין

50 של "חסד ה'" המאיר

51 ליהודי גילוי זה, הַמְכַנֶּה -

52 "חסד ה'" מכונה, בְּשֵׁם

53 "מִיָּה", הַיּוֹרְדִים מִמְּקוֹם

54 גְבוּהַ לְמְקוֹם נְמוּךְ כּו':

55 - כמו טבע המים לרדת

56 ממקום גבוה לנמוך, כך

57 יורד אור ה' מהעולמות

58 העליונים אל העולם

59 השפל, "חסד ה'" זה נמשך

60 על ידי "אתערותא

61 דלתתא" - ההתעוררות

62 מלמטה - מהחסד

63 והצדקה שיהודי עושה,

64 שלכן "אחזה פניך", ראיית

65 הפנימיות של אלקות

66 ליהודי בתפלתו - בא

67 אחרי "בצדקה", אחרי

68 נתינת פרוטה לעני, כדי

69 להמשיך את החסד

70 שלמעלה על ידי החסד

71 שלמטה. ברם, לכאורה,

72 כיוון שהארת גילוי זה הוא

73 בין כה ענין של צדקה

74 וחסד שלמעלה - הרי זה יכול להאיר גם בלי ה"אתערותא

75 דלתתא" - ההתעוררות מלמטה - מהחסד של האדם למטה?

76 מסביר רבנו הזקן, שגם למעלה ישנה מדת הגבורה והצמצום,

77 לצמצם ולכסות על אורו יתברך, לכן זקוקים לחסד וצדקה של

78 האדם כ"אתערותא דלתתא" לחסד ה', כדי שמדת הגבורה

79 והצמצום לא תימנע את ההתגלות האלקית ליהודי בשעת

80 התפלה, ובשלשון רבנו הזקן:

81 וְהָנָה, מוֹדַעַת זֹאת, - ידוע הדבר, שֵׁשׁ לְמַעְלָה גַם בֶּן מֵדַת

82 הַגְּבוּרָה וְהַצְמָצוּם, לְצַמְצֵם וְלַהֲסַתִּיר אֹרֹו וְיִתְבַּרֵּךְ לְכָל

83 יִתְגַּלֶּה לְתַחְתּוֹנִים. - לנבראים התחתונים. הרי, כיצד, איפוא,

84 מאיר "חסד ה'", בשעה שקיימת מדת הגבורה והצמצום

85 המפסיקה את ההתגלות? אֵךְ הַכֹּל תְּלוּי בְּ"אַתְעִירוּתָא

86 דְּלִתְתָא", - בהתעוררות שמלמטה. שֵׁשׁ אֵךְ הָאֵדָם מִתְנַהֵג

1 ח. "זורע צדקות, מצמיח ישועות". - מלשונות סדר התפלה.

2 הֵנָּה מֵה שֶׁכָּתוּב לְשׁוֹן "וְרִיעָה" בְּמִצְוַת הַצִּדְקָה, וְכֵמוֹ

3 שֶׁכָּתוּב בַּפְסוּק: "וְרָעוּ לָכֶם לְצִדְקָה כּו'", - ומסיים: "קצרו

4 לפי חסד", שיקצרו את פרי הזריעה לפי מדת החסד, ויבן על

5 פִּי מֵה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

6 זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּהּ: "רַבִּי

7 אֶלְעָזָר יְהִיב פְּרוּטָה

8 לְעֵנִי וְהָדָר מְצָלִי, - ר' 2

9 אלעזר נתן פרוטה (צדקה) 3

10 לעני ולאחר מכן התפלל, 4

11 דְּכָתִיב: - שכן, כתוב: 5

12 אֲנִי בְּצִדְקָה אֶחְיֶה פְּנִידָה. 6

13 פְּרוּשׁ, - מה שהוא קורא 7

14 לתפלה "אחזה פניך", 8

15 ומדוע זה דוקא על ידי 9

16 ההכנה של צדקה, כִּי 10

17 גִּלּוּי אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ 11

18 הַמִּתְגַּלֶּה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל 12

19 אֵדָם וּבְנִיתוֹ בְּתַפְלָתוֹ, 13

20 כֹּל חֵד לְפִי שֶׁעֲרָא 14

21 דְּיָלִיָּה, - כל אחד לפי 15

22 שיעורו, הוּא בְּתוֹרַת 16

23 צִדְקָה וְ"חֶסֶד ה' מַעֲוִלָם 17

24 וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאִיו 18

25 כּו'". - שמאירה ויורדת 19

26 מהעולם העליון לעולם 20

27 התחתון התגלות אלקית 21

28 על יראי השם, כְּלוּמָר, 22

29 שֶׁאֵדָר ה', אֵיִיִּסוּף 23

30 בְּרוּךְ-הוּא הַמְּאִיר 30

31 לְמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, בְּהָאֲדָה רַבָּה בְּכִינַת גִּלּוּי רַב

32 - בכמות, וְעִצּוּם, - באיכות, עַד שֶׁבִּאֲמַת - הנבראים

33 שבעולמות העליונים, הֵן בְּטִלִּין בְּמִצְוִיאוֹת וְכֵלָא מִשֵּׁשׁ חֲשִׁיבִי

34 קָמִיָּה - שהם חשים בביטולם ואיך שאין הם נחשבים לכולם

35 לגביו יתברך, וְנִכְלָלִין בְּאֹרֹו יִתְבַּרֵּךְ, וְהֵן הֵן הַחִיבּוּלֹת עִם

36 הַמְּלָאכִים וְהַנִּשְׁמוֹת שֶׁבֵּהֶן, הַמְּבֹאֲרִים בְּחֵד הַקְּדוּשָׁה

37 בְּשִׁמּוֹתֵם לְמִקְוֹמוֹתֵם בְּסֹדֵר הַתַּפְלָה שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ אֲנִשִּׁי

38 בְּנִסְתָּ הַגְּדוּלָּה, - בסדר התפלה מרומים ההיכלות והמלאכים

39 והנשמות שבהם, הֵנָּה מִשֵּׁם - מההתגלות האלקית המאירה

40 בהם בעולמות העליונים. מְאִיר הָאֵדָר כִּי טוֹב לְעוֹלָם הַשִּׁפְלָה

41 הֵזֶה, עַל "יִרְאִי ה' וְחֹשְׁבִי - מתבוננים בִּשְׁמוֹ", הַחֲפָצִים

42 לְעַבְדוֹ בְּ"עֲבוּדָה שְׂבִלָב זוּ תַפְלָה", - הנקראת "עבודה

43 שְׂבִלָב", וְכֵמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְה' יִגִּיה חֲשִׁכִּי". - שבעולם השפל

48 באה מהזרע או מן הגרעין אלא – וְכֵן הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ עֲצֻמָּה
49 – לא החלק של כוח הצומח התגלה בזרע או בגרעין, אלא "כוח
הצומח" הנמצא בארץ עצמה, [נֶפֶשׁ אֲחֵרָה: עֲצֻמָּה] – "כוח
הצומח" שבארץ, הוא עצמו, הוא הַמוֹצֵא וְהַמְגַדֵּל הַשְּׂבֵלֶת

51 – שלא היתה כלל בזרע,
52 וְהָאֵילָן וּפְרוֹתָיו. – שלא

53 היו בגרעין, "כוח הצומח"
54 הוא כוח אלקי המצמיח

55 דברים, ענין של "יש
56 מאין": מ"אין" נעשה "יש",

57 דבר גשמי מכוח רוחני,
58 ברם, אם כך הם פני

59 הדברים, נשאלת השאלה:
60 לשם מה זקוקים לזריעת

61 הזרע או הגרעין – הרי בין
62 כה אין הצמיחה באה

63 מהם, אלא מ"כוח הצומח"
64 שבארץ? והתשובה היא:

65 רַק שְׂאִינֹו – "כוח
66 הצומח" שבארץ, אינו

67 מוֹצֵא וּמְגַדֵּל כָּחוֹ לַחוּץ
68 מִתַּחַת אֶל הַפֶּעַל, –

69 מהיכולת להצמיח (בכוח),
70 לצמיחה ממשיה, בְּרִיאַת

71 עַל יְדֵי הַזֶּרַע וְהַגְרֵעִין –
72 הפועלים שכוח היכולת

73 להצמיח הנמצא בארץ –
74 יבוא בגילוי, להצמיח

75 בפועל את התבואה או
76 את האילן ופירותיו. כיצד

77 אכן, הם פועלים דבר זה? שְׁנֵרְקֵבִין בְּאַרְץ וְכֵלָה כָּל בָּתָּם –

78 שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

79 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

80 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

81 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

82 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

83 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

84 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

85 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

86 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

87 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

88 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

89 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

90 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

91 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

92 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

93 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

94 "כוח הצומח" שֶׁבֶת הַצּוּמָח שֶׁבְּאַרְץ, וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים, – הפרט של

אגרת הקדש

מְעוֹרֵר לְמַעַל כְּמִשְׁאֲרוֹ"ל בְּמִדָּה שְׂאֵרָם מוֹדֵד בַּה

מוֹדֵדִין לוֹ אֵלָּא דְלִכְאוּרָהּ זֹו אֵינָה מִן הַמִּדָּה כִּ"א

לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ חַי הַעוֹה"ב לְכַד כְּנֶגֶד מָה שֶׁהוּא מִשְׁפִּיעַ

חַי עוֹה"ז אֲבָל לֹא לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ חַי הָאֵרֶת אֹור ה'

[נִי"א א"ס ב"ה] מִמֶּשׁ שִׁיאִיר וְיִגִּיה חֲשֵׁכוֹ בַּעֲבוּדָה

שְׂבֵלָב זֹו תְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת וּמִדְּרַגַּת תְּשׁוּבָה עֵילָאָה

כְּנוּדָע שְׁהָרִי הִיא לְמַעַל מַעַלָּה מִכָּל חַי עוֹה"ב

כְּמִשְׁאֲרוֹ"ל יִפָּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעַ"ט כו' וְכַמִּי"ש

כַּמִּי"א בְּאִרְיוֹת דְּעוֹה"ב אֵינוֹ אֵלָּא זִיו וְהָאֵרֶת וְכו':

אֲךָ הָעֵנִין הוּא עַד"מ כְּמוֹ שְׁזוֹרְעִין זְרָעִים אוֹ נוֹטְעִין

גִּרְעִין שֶׁהַשְּׂבֵלֶת הַצּוּמָחַת מִהוֹרֵעַ וְהָאֵילָן וּפְרוֹתָיו

מִהִגְרָעִין אֵינֵן מִהוֹתֵן וְעַצְמוֹתָן שֶׁל הוֹרֵעַ וְהִגְרָעִין כָּלָל

כִּי מִהוֹתֵם וְעַצְמוֹתֵם כָּלָה וְנִרְקֵב בְּאַרְץ וְכַה הַצּוּמָח

שֶׁבְּאַרְץ עֲצֻמָּה [נִי"א עֲצֻמָּה] הוּא הַמוֹצֵא וְהַמְגַדֵּל

הַשְּׂבֵלֶת וְהָאֵילָן וּפְרוֹתָיו רַק שְׂאִינֹו מוֹצֵא וּמְגַדֵּל

כָּחוֹ לַחוּץ מִתַּחַת אֶל הַפֶּעַל כִּי אִם עַל יְדֵי הוֹרֵעַ

וְהִגְרָעִין שְׁנִרְקֵבִין בְּאַרְץ וְכָלָה כָּל כָּחַם בְּכַח הַצּוּמָח

שֶׁבְּאַרְץ וְנִתְאַחֲדוּ וְהָיוּ לְאַחֲדִים וְע"י זֶה מוֹצֵא כַּח

הַצּוּמָח אֵת כָּחוֹ אֶל הַפֶּעַל וּמִשְׁפִּיעַ חַיּוֹת לְגַדֵּל שְׂבֵלֶת

כַּעֲנֵן הוֹרֵעַ אֲבָל בְּרִיבּוֹ הִרְבָּה מְאֹד בְּשְׂבֵלֶת אַחַת

וְכֵן פִּירוֹת הִרְבָּה עַל אֵילָן א' וְגַם מִהוֹתֵן וְעַצְמוֹתָן שֶׁל

הַפִּירוֹת מַעֲוֵלָה בַּעֲלִיוֹ רַב וְעַצּוֹם לְמַעַלָּה מַעַלָּה

מִמִּהוֹתֵן וְעַצְמוֹתֵן שֶׁל הִגְרָעִין הַנּוֹטָע וְכֵן כַּה"ג בְּפִירוֹת

1 בְּחִסְדִּיּוֹת – בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לְהַשְׁפִּיעַ חַיִּים וְחֶסֶד כו' – שֶׁהוּא

2 נוֹתֵן צִדְקָה הַמְקִימָת אֵת הָעֵנִי בְּחַיִּים, כִּךְ מְעוֹרֵר לְמַעַלָּה, –

3 שְׁתוּמֶשֶׁךְ מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁלֹּא מַעַלָּה בְּהַתְּגַלּוֹת הָאֱלֻקִּית אֵלָּו, כְּמוֹ

4 שְׂאִינֹו רְבוּתִינוֹ וְכְּרֹנֶם לְבָרְכָהּ: "כְּמִדָּה שְׂאֵרָם מוֹדֵד –

5 כֶּה מוֹדֵדִין לוֹ". – וְכַאֲשֶׁר

6 הוּא מִתְּנַהֵג בְּמִדַּת הַחֶסֶד

7 – מִתְּנַהֵגִים אֵתוֹ כִּךְ גַּם

8 מִלְּמַעַלָּה, שְׁנוֹתָנִים לוֹ

9 חֶסֶד שֶׁלֹּא מַעַלָּה. אֵלָּא

10 דְּלִכְאוּרָהּ זֹו אֵינָה מִן

11 הַמִּדָּה, – שֶׁל אוֹתוֹ עֵנִין,

12 בְּרִיאַת לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ חַי

13 הָעוֹלָם הַבָּא לְכַד כְּנֶגֶד

14 מָה שֶׁהוּא מִשְׁפִּיעַ חַי

15 עוֹלָם הַזֶּה, – שֶׁזֶה שֶׁכֵּר

16 מִתְּאִים – שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁהוּא

17 מִשְׁפִּיעַ עֵנִין שֶׁל הָעוֹלָם

18 שֶׁלּוֹ, עֵנִין שֶׁל חַיִּים גְּשָׁמִיִּים

19 – מַעֲנִיקִים לוֹ, בְּאוֹתָהּ

20 מִדָּה, גַּם הַשֶּׁכֶר בַּעֲנֵן שֶׁל

21 עוֹלָם, פֶּרֶט לְכַד שֶׁזֶה

22 בַּעֲוֹלָם נַעֲלָה יוֹתֵר, עוֹלָם

23 הַבָּא, אֲבָל לֹא לְהַשְׁפִּיעַ

24 לוֹ חַי הָאֵרֶת אֹור ה'

25 [נֶפֶשׁ אֲחֵרָה: אֵין-סוֹף]

26 כְּרוֹךְ-הוּא] מִמֶּשׁ, – עֵנִין

27 שֶׁל "אֵין סוֹף", שֶׁלֹּא מַעַלָּה

28 לְגַמְרִי מ"עוֹלָם", שְׂאִינֹו

29 וְיִגִּיה חֲשֵׁכוֹ – הַחוּשׁ

30 שֶׁלּוֹ, בְּ"עֲבוּדָה שְׂבֵלָב זֹו

31 תְּפִלָּה", שְׂחִיָּא בְּחִינַת וּמִדְּרַגַּת תְּשׁוּבָה עֵלְאָה – תְּשׁוּבָה

32 עֵלְיוֹנָה, בְּנוֹדָע", – הִרִי אֵין זֶה "מִן הַמִּדָּה" לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ זֹאת,

33 שְׁהָרִי הִיא – ה"תְּשׁוּבָה הַעֵילָאִית" הִיא לְמַעַלָּה מַעַלָּה מִכָּל

34 חַי עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שְׂאִינֹו רְבוּתִינוֹ וְכְּרֹנֶם לְבָרְכָהּ:

35 "יִפָּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעַ"ט מוֹכִים כו'", – בַּעֲוֹלָם

36 הַזֶּה מִכָּל חַי הָעוֹלָם הַבָּא, וְכְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֲרִי:

37 בְּאִרְיוֹת, דְּעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ אֵלָּא זִיו וְהָאֵרֶת וְכו': – הָאֵרֶת

38 מ"אֹור ה'", הַנִּקְרָא "זִיו הַשְּׂכִינָה", וְאֵילוֹ עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה "לִוְקָחִים"

39 אֵת הַקֶּב"ה עֲצֻמּוֹ, הִרִי שֶׁהַתְּגַלּוֹת שֶׁבִּשְׁעָה הַתְּפִלָּה הִיא לְמַעַלָּה

40 מַעַלָּה מִחַי עוֹלָם הַבָּא, וְהִרִי אֵין זֶה "מִן הַמִּדָּה" שֶׁעַל יְדֵי צִדְקָה

41 וְחֶסֶד תֹּאכִיר לוֹ הַתְּגַלּוֹת אֱלֻקִּית זֹו?

42 אֲךָ הָעֵנִין הוּא עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלָל, כְּמוֹ שְׁזוֹרְעִין זְרָעִים – שֶׁל

43 תְּבוּאָה אוֹ חֹטָה וְכֻדּוּמָה, אוֹ נוֹטְעִין גְּרָעִין, – שֶׁל עֵץ פְּרִי

44 שִׁיחַמֵּחַ מִמֶּנּוּ אֵילָן, שֶׁשְּׂבֵלֶת – שֶׁל תְּבוּאָה, הַצּוּמָחַת

45 מִתּוֹרֵעַ, וְהָאֵילָן וּפְרוֹתָיו – הַצּוּמָחִים מִהִגְרָעִין, אֵינֵן מִהוֹתֵן

46 וְעַצְמוֹתָן שֶׁל הוֹרֵעַ וְהִגְרָעִין כָּלָל, כִּי מִהוֹתֵם וְעַצְמוֹתֵם –

47 שֶׁל הוֹרֵעַ וְהִגְרָעִין, כָּלָה וְנִרְקֵב בְּאַרְץ, – הִרִי שֶׁהַצְמִיחָה אֵינָה

46 אך, ענין הצדקה נקרא בלשון "זריעה", שכן, כשם שבזריעה
47 צומח מהנטיעה ענין שהוא לגמרי לא באותה מהות אלא הרבה
48 למעלה מזה – כך נמשך לו ענין של התגלות אלקות בתפלה,
49 ענין של "תשובה עילאה" (כפי שהסביר לעיל) שהוא לא רק
50 במהות אחרת לגמרי
51 מ"עולם", אלא למעלה

אגרת הקדש

52 מעלה מ"עולם". ובלשון
53 רבנו הזקן:
54 וְכֵּן מִשֵּׁי עַל-דֶּרֶךְ
55 מִשְׁלַל, כֹּל מַעֲשֵׂה
56 הַצִּדְקָה שְׁעוֹשִׂין יִשְׂרָאֵל,
57 עוֹלָה לְמַעַל בְּבַחֲנִית
58 "הַעֲלָאָה מִיַּד נִזְקָבִין"
59 לְשִׁירָשׁ נִשְׁמוּתֵיהֶן
60 לְמַעַלָּה, – שֶׁלֹּכֵן זֶה דּוֹקָא
61 הַצִּדְקָה שִׁיהוּדִי עוֹשֶׂה.
62 שְׁכֵן, כְּמוֹ בַּמִּשְׁלַל, בַּעֲנֵן
63 שֶׁל צִמְחָה, הִרִי מִפְּנֵי

64 שְׁבוּרָע אוֹ בַּגְרֵעִין שְׁנוֹ מִ"כּוּחַ הַצּוּמָח", לִכֵּן יִכּוֹל
65 לְהִיטֵם מִכָּךְ "הַעֲלָאָה מִיַּד נִזְקָבִין" אֶל "כּוּחַ הַצּוּמָח" שְׁבִירָץ
66 שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאָה הַצִּמְחָה, כִּי גַם בַּנִּמְשָׁל, בַּצִּדְקָה – בִּשְׁעָה שִׁיהוּדִי
67 עוֹשֶׂה צִדְקָה וְחֹסֵד, עוֹלָה הַדְּבַר, בְּתוֹר "הַעֲלָאָה מִ"נ" לְשׁוֹרֵשׁ
68 נִשְׁמָתוֹ, וְהַחֲסֵד שֶׁל נִשְׁמָתוֹ נִשְׁתַּלְשֵׁל מִהַחֲסֵד שֶׁל הַסְּפִירוֹת
69 הָעֲלִיּוֹנוֹת (כְּפִי שְׁאוּמֵר רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בַּפֶּרֶק ג' שֶׁל הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן,
70 שֶׁלֹּכֵן יֵשׁ בְּנִשְׁמָה עֶשְׂרֵה כְּחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נִשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵעֵשֶׂר
71 הַסְּפִירוֹת) יֵשׁ לוֹ שְׁיִיכוּת לַחֲסֵד שֶׁלְּמַעַלָּה, שִׁיחִיָּה מִכָּךְ "הַעֲלָאָה
72 מִ"נ" לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַחֲסֵד שֶׁלְּמַעַלָּה, כְּפִי שִׁיִּסְבִּיר לְהֵלֵךְ, עַל כֹּל
73 פְּנִים, הַחֲסֵד וְהַצִּדְקָה שִׁיהוּדִי עוֹשֶׂה, עוֹלָה לְמַעַלָּה בְּשׁוֹרֵשׁ
74 הַנִּשְׁמָה לְמַעַלָּה, הַנִּקְרָא¹¹ בְּשֵׁם "בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל" – שְׁכֵן, זֶה
75 הַמְּקוֹר שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכֵן גַּם מִפְּנֵי שֶׁהִיא כּוֹנֶסֶת בְּתוֹכָהּ
76 הָאוֹרוֹת וְהַגִּילויִים שֶׁל הַמִּדּוֹת – שֶׁל "יִשְׂרָאֵל דְּלַעֲלָא"
77 (שֶׁלְּמַעַלָּה), מִבְּחִינַת "ז"א" (מִדּוֹת) שֶׁבְּעוֹלָם ה'אֲצִילוֹת',
78 וְ–"שׁוֹרֵשׁ הַנִּשְׁמוֹת, נִקְרָא "אִמָּא תַתָּא" – הַמְּדִרִיגָה
79 הַתַּחְתּוֹנָה בְּבַחֲנִית "אִמָּא", בְּלִשׁוֹן הַהֶרֶץ, – "בִּינָה" נִקְרָא
80 "אִמָּא עֵילָאָה", הַמְּדִרִיגָה הָעֲלִיּוֹנָה ב'אִמָּא", וְ"מַלְכוּת" –
81 "אִמָּא תַתָּא", הַמְּדִרִיגָה הַתַּחְתּוֹנָה ב'אִמָּא", וְ – כֵן נִקְרָא
82 "שְׁכִינָה" בְּלִשׁוֹן הַנִּקְרָא, – מִפְּנֵי שֶׁהִיא שׁוֹכֶנֶת בְּתַחְתּוֹנִים,
83 הִיא יוֹרֶדֶת וְשׁוֹכֶנֶת בְּנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים¹², כְּלֹלָה מִכָּל מִדּוֹתָיו שֶׁל
84 יִשְׂרָאֵל – מְקוֹר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּלֹלָה מִכָּל מִדּוֹתָיו שֶׁל
85 הַקְּדוֹשׁ-בְּרִוך־הוּא, וְיִמְחָדֶת בְּהֵן בְּתַכְלִית, – בְּהַתְּאֲחֻדוֹת
86 הַנִּעֲלָה בִּיטָר, וְיִרְאִשִּׁיתָן הִיא מִדַּת הַחֲסֵד. – הִרִי, לְמַדָּה זֹאת
87 שֶׁל חֲסֵד שֶׁלְּמַעַלָּה, מְגִיעָה "הַעֲלָאָה מִ"נ" מִהַחֲסֵד וְצִדְקָה
88 שִׁיהוּדִי עוֹשֶׂה לְמַטָּה – שְׁכֵן, זֶה הִרִי שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְהַחֲסֵד שֶׁל
89 שׁוֹרֵשׁ זֶה נִמְשָׁךְ שֶׁבְּנִשְׁמָה תְּהִיָּה מִדַּת הַחֲסֵד. וְעַל יְדֵי הַעֲלָאָה
90 זֹאת – שֶׁמִּדַּת הַחֲסֵד שֶׁל הַנִּשְׁמָה עוֹלָה לְשׁוֹרֵשָׁהּ, בְּחֵסֶד שֶׁבְּשׁוֹרֵשׁ

1 הַגְּדִלִים מְזוּרְעוֹנִין כְּעֵין גְּרֵעִינִין, – שֶׁל אֵילָן עוֹשֶׂה פֵּרִי, כְּמוֹ
2 קִשּׁוּאִים וְכִהָאִי גִּוְנָא. – וְהַדּוּמָה לוֹ, שְׁגֵם בָּהֶם כִּי, שֶׁהַפִּירוֹת
3 אֵינֶם מֵאוֹתוֹ מִהוּת שֶׁל גְּרֵעִינִי הַזֶּה, אֲלָא מִהוּת שׁוֹנָה וְנִעֲלָה
4 בִּיטָר, שֶׁלֹּא כְּמוֹ בְּתוֹבָאָה, שֶׁהַתּוֹבָאָה הִיא אוֹתוֹ מִהוּת מִמֶּשׁ
5 כְּמוֹ גְּרֵעִינִי הַתּוֹבָאָה
6 שְׁזוּרָעוֹ, זֶרְעוֹ חֲטָה וְצִמְחָה

7 חֲטָה, וְכַדּוּמָה. וְהַכֹּל – 1
8 מִה שֶׁהַצִּמְחָה הִיא לֹא רֶק 2
9 בְּרִיבּוֹ רֵב אֲלָא גַם בְּמִהוּת 3
10 נִעֲלָה בִּיטָר מֵאֲשֶׁר גְּרֵעִינִי 4
11 הַזֶּה שְׁנוֹרָעוֹ, הוּא, מִפְּנֵי 5
12 שְׁעִיקָר וְשִׁירָשׁ חִיּוֹת 6
13 חִפּוֹת נִשְׁפָּע מִכָּן 7
14 הַצּוּמָח שֶׁבְּאֶרֶץ, הַכּוֹלֵל 8
15 חִיּוֹת כֹּל הַפִּירוֹת. – 9
16 וּמִצִּמְחָה כֹּל הַפִּירוֹת. אֲלָא, 10
17 אִם כִּי, לִשְׁם מִה זִקּוּקִים 11
18 לְזִרְעִית הַזֶּה אוֹ הַגְּרֵעִין,

19 וּמִדּוֹעַ מִ"כּוּחַ הַצּוּמָח" שֶׁבְּכּוּחוֹ לְהַצְמִיחַ כֹּל סוּגֵי פִירוֹת, צוּמָח
20 דּוֹקָא אוֹתוֹ מִיַּד שְׁזוּרָעוֹ – אֲלָא, וְהַגְּרֵעִינִין הַזֵּרִיעִים בְּאֶרֶץ,
21 אֵינֶן אֲלָא כְּעֵין "אֲתַעֲרוּתָא דְּלִתְתָּא", – "הַתַּעֲרוּרוֹת
22 מִלְּמַטָּה", כְּשֶׁם שֶׁנִּדְרַשְׁתָּ הַתַּעֲרוּרוֹת מִלְּמַטָּה כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ
23 הַתַּעֲרוּרוֹת מִלְּמַעַלָּה, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "הַעֲלָאָה מִיַּד נִזְקָבִין"
24 בְּכִתְבֵי הָאֵרֶץ וְזֹאת – שֶׁהַ"נִּזְקָבִין", הַמְּקוּבָּל, מַעַלָּה מִיַּד
25 נִזְקָבִין, כְּלוּמֹר, הוּא יוֹצֵר כֹּלִי שְׁבוּ יוֹמֶשֶׁךְ שִׁפְעַת מִדַּת דְּכָר",
26 מִהַזְכֵּר וְהַמְשַׁפֵּיעַ. כִּי גַם בְּקֶשֶׁר לְעֵנִינִין, כּוּחַ הַצּוּמָח עֲצֻמָּה הוּא
27 כּוּחַ רִחוּנִי הַכּוֹלֵל כֹּל סוּגֵי הַפִּירוֹת, וְכֵן מִצַּד רִחוּנוֹתָיו הוּא
28 לְמַעַלָּה מֵאֲשֶׁר לְהַצְמִיחַ פִּירוֹת גִּשְׁמִיִּים. מִי וְמָה, אִיפּוּא, פּוֹעֵל
29 שְׁכּוּחַ רִחוּנִי זֶה יֵרֵד וְיִצְמַח בְּפוֹעַל אֵילָן וּפִירוֹת גִּשְׁמִיִּים, וְמִי זֶה
30 שְׁפוֹעֵל שֶׁמִּהַפְּרֵט שֶׁל תַּפּוּחַ לְמִשְׁלַל – שֶׁבִּיכּוּלָתָהּ "כּוּחַ הַצּוּמָח"
31 לְהַצְמִיחַ – יִצְמַח בְּגִילּוֹי תַּפּוּחַ וְלֹא פֵּרִי אַחֲרָי – הִרִי זֶה פְּעוּלָתָהּ
32 שֶׁל "הַעֲלָאָה מִ"נ" – מִיַּד נִזְקָבִין" שֶׁל הַגְּרֵעִין, הַמְּעוֹרֶרֶת אֶת
33 "כּוּחַ הַצּוּמָח", שִׁיתְּגַלֶּה בְּצִמְחָהּ בְּפוֹעַל, וּמִשְׁפִּיעָה שִׁיִּצְמַח אוֹתוֹ
34 מִיַּד פְּרִטִי שֶׁבְּדוּגְמַת הַגְּרֵעִין שְׁנוֹרָע. עַל כֹּל פְּנִים, הִרִי שְׁעֵנֵן
35 הַצִּמְחָה הוּא שְׁמָה צוּמָח מִהוּרִיעָה הוּא לְמַעַלָּה מַעַלָּה, עַד
36 לְמִהוּת אַחֲרָת וְנִעֲלִית מֵאֲשֶׁר הַזֶּה שְׁנוֹרָע. בְּכִי יִסְבִּיר רַבְּנוּ
37 הַזֶּקֶן לְהֵלֵךְ, אֵיךְ יֵשׁ בְּכּוּחַ הַצִּדְקָה וְהַחֲסֵד שְׁאֵדָם עוֹשֶׂה
38 לְהַמְשִׁיךְ אֵילָיו עֵנִין שֶׁהוּא מְסוּג נִעֲלָה לְגַמְרִי מִסּוּג הַחֲסֵד שֶׁלוֹ;
39 שֶׁלֹּא זֶה בְּלִבְדִּי, כְּפִי שֶׁהִיא מִתְּאִים, שֶׁבְּגִלָּל הַצִּדְקָה וְהַחֲסֵד
40 שֶׁהוּא מִשְׁפִּיעַ חַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה – יוֹמֶשֶׁךְ לוֹ עֵנִין שֶׁל חַיִּי
41 הָעוֹלָם הַבֹּא, שֶׁבְּפִרְטָהּ זֶה, שֶׁהֵם שְׁנֵיהֶם עוֹלָמוֹת, עַל כֹּל פְּנִים,
42 הֵם אוֹתוֹ מִהוּת, אֲלָא, כִּיּוֹן שֶׁ"מְרוּבָה מִדָּה טוֹבָה", נּוֹתֵנִים לוֹ
43 עֵנִין שֶׁל עוֹלָם הַבֹּא עֲבוּר מִה שֶׁהוּא הַשְּׁפִיעַ עֵנִין שֶׁל עוֹלָם
44 הַזֶּה, בְּהַתָּאֵם לְכָלל "בְּמִדָּה שְׁאֵדָם מוֹרֵד בָּהּ מוֹרְדִין לוֹ" – זֶה
45 נִקְרָא ב'מִדָּה', כְּלוּמֹר מֵאוֹתוֹ סוּג מִדָּה וּמִהוּת.

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנקרא כו' (ענין ח"א רפנ"ב: ומקור זה כו'. ואכמ"ל בהשינויים)". 12. ראה להלן בסוף הפרק.
לקו"א ח"א פרק מ"א.

40 כך היה לפנייזה חושך והוא נהפך לאור – הרי זו ישועה. וזהו
41 – אחרי "זורע צדקות", אומרים שהשכר לכך הוא "מצמיח
42 ישועות", שישועה זו צומחת מזרעית הצדקה שזורעין
43 בארץ העליונה, "ארץ חפץ", היא השכינה וכן נסת ישראל,
44 – מקור נשמות ישראל,

45 שנקראת בן על שם
46 שמתלבשת ב – נבראים
47 תחתונים להחיותם,
48 כמו שכתוב: 17
49 "מלכותך – בחינת
50 ה"מלכות" היא מלכות
51 כל עולמים". – מקור כל
52 העולמות, וב"ארץ" זו
53 נזרעת הצדקה שיהודי
54 עושה, ומכאן באה
55 הצמיחה – ההתגלות
56 האלקית המאירה לו
57 בשעת התפלה. וכפרט
58 מן הפרט, – ובמיוחד,
59 כשזורעין – צדקה, בארץ
60 הקדש התחתונה –
61 בארץ ישראל, בדרך כלל
62 זה נעשה על ידי כל
63 המצוות, שכל המצוות
64 נקראות בשם "צדקה",
65 "וצדקה תהי לנו כי

66 נשמור לעשות את כל המצוה הזאת" 18, במיוחד נעשה הדבר
67 על ידי מצות צדקה ממש, ובפרט מן הפרט נעשה הדבר
68 כשזורעים צדקה בארץ הקודש למטה, בארץ ישראל,
69 כשנותנים צדקה להחזקת העוסקים בתורה ועבודה בארץ
70 ישראל, המכונה – ארץ הקודש שלמטה, ארץ ישראל, מכונת
71 בנגדה – כנגד הארץ העליונה, ממש, ש – אז הזריעה – של
72 הצדקה, נקלטת תכף ומיד בארץ העליונה, בלי שום
73 מניעה ועיכוב בעולם, מאחר שאין שום דבר חוצץ ומפסיק
74 כלל בין "ארצות החיים", – ארץ החיים שלמטה, מקור
75 הנשמות, וארץ החיים שלמטה, ארץ ישראל, כי "זה – מקום
76 המקדש שבארץ ישראל, שער השמים" 19, מה שאין-כן
77 בחוץ-לארץ, – שם ישנם ענינים שיש בהם משום מניעה ועיכוב
78 לקליטת זריעת הצדקה בארץ שלמטה, ודי למבין:

אגרת הקדש

1 ה"מלכות", מתעורר "חסד ה" ממש, – שיימשך למטה חסד
2 ה", שלמעלה מעלה מבחינת החסד שבשורש הנשמות, אלא
3 זה "חסד ה" ממש, שהוא חסד והתגלות שלמעלה מ"עולם",
4 שהוא גילוי אורו ותרבו, לירד ולהאיר למטה – בעולם הזה,
5 לנשמות ישראל,
6 בבחינת גילוי רב ועצום
7 בשעת התפלה על-כל-
8 פנים. – אם לא שתהיה
9 ההתגלות תמיד, שתהיה
10 על-כל-פנים בשעת
11 התפלה. כי אף
12 ש"לגדלתו" – לגדולה
13 שלו, שהוא השם בו נקרא
14 "חסד ה" 13, אין חקר", –
15 מיכולת להשיג חסד זה
16 וגדולה זו, עד ד"כלא
17 קמיה בלא חשיב" –
18 לגביו הכל נחשב לכלום,
19 כיצד, איפוא, יומשך
20 מהגדולה וחסד ה' להאיר
21 לנשמה למטה בהתגלות
22 של השגה? – הרי
23 "במקום שאמה מוצא
24 גדלתו, שם אמה מוצא
25 ענותנותו" 14, – שדוק
26 מצד מדריגת ה"גדולה"

27 ישנה ה"ענוה" וההשפלה, לרדת בהתגלות למטה מטה, במים
28 שיוורין בו. – ממקום גבוה לנמוך, שכך הרי גם החסד
29 שלמעלה דומה למים, שגם הוא בא בהתגלות למטה מטה,
30 לנשמה בגוף בעולם הזה. וזהו שכתוב 15: "ורח בחשך אור
31 לישירים, חנון ורחום וצדיק", דעל-ידי שהאדם "חנון ורחום
32 וצדיק", "צדקות אהב" – הוא עושה צדקה בחסד ואהבה,
33 גורם לאור ה' שיוורח לנשמתו המלכשת בגופו, – זה נקרא
34 להאיר בחושך, העומד – הגוף שעומד בחשך, שהוא משכא
35 דחיוא. – הגוף נקרא "משכא דחיוא" 16 (עור הנחש), הרי הוא
36 במצב של חושך המרוחק מאור אלקי ומזהתגלות – יורח ויאיר
37 בנשמה הנמצאת בגוף זה אור מהוי. וזה נקרא בשם
38 "ישועה", כד אתהפכא חשוכא לנהורא. – כאשר החושך
39 נהפך לאור, כמו ישועה הבאה אחרי שלפנייזה היתה צרה ר"ל,

13. ראה לקו"א ח"ב פרק ד'. 14. מגילה לא, א (לפי גירסת הע"י). 15. תהלים קיב, ד. 16. ראה תקו"ז בהקדמה (י, ב). ובכ"מ. 17. תהלים קמה, יג. 18. ואתחנן ו, כה. 19. ויצא כח, יז ובפרש"י ותרנום שם.

יום ראשון	יום ראשון	כא מנחם אב	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ראה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קד־קה. תניא: ו. זורע . . . 220 ישענו כו'.			
ההתעסקות בדרך היסודות הוא, אשר גם בהלכו בשוק טרוד בעסקיו, יחשב מה הוא יכול לעשות בעד עניני היסודות וטובת היסודים, וכשהוא פוגש מי שהוא מאנשי השוק ממכיריו – בעניני מסחר – ידבר על לבו, כי יבוא אל שעורי הלמודים בדא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] או לאיזו התועדות.			
וההתעסקות בדרך היסודות הוא חובת גברא [=חובה אישית] מבלי הבדל בין גדול וקטן בידיעת דא"ח .			

יום שני	יום שני	כב מנחם אב	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ראה, שני עם פירש"י. תהלים: קו־קז. תניא: והנה מודעת . . . תכונני.			
אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: קדם רחיצת הפה שחרית, אין לברך – מלבד בימי התעניות – ברכות השחר.			

יום שלישי	יום שלישי	כג מנחם אב	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ראה, שלישי עם פירש"י. תהלים: קח־קיב. תניא: ז. אשרנו . . . 222 ועלול כו'.			
בחרף תרנ"ב, כאשר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] למד עמי בספר התניא "ונפש השנית בישאל היא חלק אלקה ממעל ממש", הסביר כי הנושאים בתבת "ממעל" ובתבת "ממש" הם הפכים. "ממעל" תארו רוחניות שברוחניות, ו"ממש" תארו גשמייות שבגשמייות. ויבאר, כי זהו מעלת נפש השנית [=האלקית], שעם היותה רוחניות שברוחניות, פועלת בגשמייות שבגשמייות.			

יום רביעי	יום רביעי	כד מנחם אב	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ראה, רביעי עם פירש"י. תהלים: קיג־קיד. תניא: והנה הארה . . . 222 מרוב.			
מקובל רבי מפי רבי: אין דער צייט פון מחלוקת הידועה, האבען חסידים דערציילט דעם אלטען רבי'ן די גרויסע יסורים וואס מ'האט פון די מתנגדישע פראסטע אידען. האט דער רבי געזאגט: דער זיידע – אזוי פלעגט דער רבי רופען דעם בעש"ט – האט זייער ליב געהאט די פראסטע אידען. אין די ערשטע טעג ווען איך בין געווען אין מעזריטש, האט דער רבי הה"מ געזאגט: מרגלא בפומי' פון רבי'ן – הבעש"ט – אהבת ישראל איז אהבת המקום, בנים אתם לה' אלקיכם, אז מען האט האלט דעם פאטער האט מען האלט די קינדער.			

מקבל רבי מפי רבי: בזמן המחלקת הידועה, ספרו החסידים לאדמו"ר הזקן את גדל היסורים שסובלים מפשוטי המתנגדים. ענה הרבי: הסבא – כך היה הרבי מכנה את הבעל-שם-טוב – אהב ביותר את היהודים הפשוטים. בימים הראשונים שהייתי במעוזיטש, הרבי – הרב המגיד – אמר: מרגלא בפומיה [=שגור היה בפיו] של הרבי – הבעל-שם-טוב – אהבת ישראל היא אהבת המקום, "בנים אתם לה' אלקיכם" – האוהב את האב אוהב את הבנים.

יום חמישי

יום חמישי כה מנחם אב ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: והנה שופרי' . . . קיב במ"א.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממכתביו: שמעתי בשם כבוד קדשת אבותינו הקדושים צוקללה"ה נ"ע זי"ע [=זכר צדיקים וקדושים לברכה לחיי העולם הבא, נשמתם עדין, זכותם יגן עלינו] שגם על בת צריך לומר "לתורה (ולחפה ומעשים טובים)", על פי מה שאמרו רז"ל (ברכות יז, א) "נשי במאי זכיין, באקרניי כו' ובאתנוניי כו' ונטרין כו'" [גם לנשים חלק בלמוד התורה – על ידי שמסיעות לבצליהן].

יום שישי

יום שישי כו מנחם אב ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: והנה . . . הגורל ממש.

משיחות אדמו"ר: אין דעם יציאת מצרים פון חסידות, איז פאראן די מצוה פון סיפור יצ"מ בדבור, דערציילען חסידישע ספורים און דערהערען דעם סיפור אין א פנימית דפנימית. מ'בעדארף וויסען אז יעדער סיפור איז א הוראה בחיים. יעדער ספור בעדארף בריינגען א מדה טובה און א חיות פנימי אין א הידור מצוה און דערהערען דעם דרכי נועם פון תורת החסידות.

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: ב"יציאת מצרים" של חסידות קימת המצוה של ספור יציאת מצרים בדבור, לספר ספורי חסידים ו"לקלט" את הספור בפנימית של הפנימית. יש לדעת, שכל ספור הוא הוראה בחיים; כל ספור צריך להביא [=לגרום] מדה טובה וחיות פנימית בהדור מצוה, ולהפנים את דרכי הנעם של תורת החסידות.

שבת קודש

שבת כז מנחם אב ה'תש"ג

מברכים ראש חודש אלול, אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התעודות.
שיעורים. חומש: ראה, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"ד.
תניא: ת. זורע . . . בחו"ל וד"ל.

חודש אלול הוא חודש החשבון. דכמו בגשמיות, הנה הבעל עסק.. בכדי שיהיה העסק כדבעי ויתן רוח רב, צריך מזמן לעשות חשבון ולתקן את כל החסרונות.. כן הוא גם בעבודת הרוחנית בעבודת ה' יתברך, דכל השנה הנה כל ישראל עוסקים בתורה ומצוות ובמדות טובות, בחודש אלול הוא חודש החשבון אשר כל אחד ואחד מישראל, כל חד וחד לפנים שעורא דיליה, הן היושב אהל והן הבעל עסק, צריכים לעשות חשבון צדק בנפשם מכל אשר עבר עליהם במשך השנה, ולידע המעלות בעבודתם ולחזקם, ואת החסרונות שבהם ובעבודתם לתקנם.. דעל ידי הכנה טובה זו.. זוכים לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות.

הגזירה ברחיצה במים שאובים יום ראשון כ"א מנחם אב ה'תשע"ד

לאכילת תרומה הועילו רק עבור הכהנים, שירצו לאכול תרומה בטהרה, אבל שאר טמאים, ובפרט בטהרת נדה לבעלה, עדיין "הך חששא גופא במקומה עומדת, שיטבלו בשאובין, שיאמרו שהשאובין מטהרים"? !
ותירץ:

בתארו את סיבת הגזירה, כתב הרמב"ם: "עד שהיו רוב העם מדמים שמים שאובין שרוחצין בהן באחרונה הן שמתהרין, לא הטבילה שבמי מקוה, והיו טובלין בזולזול בלא כוונה". כלומר: החשש לא היה שלא יטבלו במי מקוה, אלא שיטבלו בלא כוונה. (וכך כתב הרמב"ם גם בפירוש המשניות, סוף מסכת זבים).

ובכן, לא היה חשש שהטמאים לא יטבלו כלל במי המקוה אלא שיסברו שהטהרה דורשת שתי טבילות, במי מקוה ובמים שאובים, כאשר "עיקר הטבילה המטהרת מטומאתו - הם השניים" ולכן יטבלו את הטבילה הראשונה "בזולזול בלא כוונה". ומטעם זה תיקנו לפסול מתרומה - כי דווקא טבילה לתרומה צריכה כוונה, "וזה לא שייך בנדה, דחולין היא ולא בעי כוונה" (חתם סופר יו"ד סי' ריד, ד"ה ומצאתי).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט, הלכה א: הָבָא ראשו ורבו במים שאובין... הרי הוא כשני לממא עד שיטבל... שהיו טבולי יום טובלין במערות שמימיהן רעים, ואחר כך היו רוחצין במים שאובים ופיהם דרך נקיות. ופשוט המנהג כך, עד שהיו רב העם מדמים שמים שאובים שרוחצין בהן באחרונה הן שמתהרין...

חכמים גזרו טומאה על מי שבא במים שאובין (גם לאחר שטבל במקוה) שלא יאכל תרומה. ובגמרא (שבת יד, א) מבואר הטעם: "בתחילה היו טובלין במי מערות מכונסין וסרוחין והיו נותנין עליהן מים שאובין. התחילו ועשאו קבע", ועד שאחר כך "היו אומרים לא אלו מטהרין, אלא אלו מטהרין".

והקשה ה'פני יהושע' (שבת שם):

א. כיצד ניתן להגיע לטעות ש"לא אלו מטהרין, אלא אלו מטהרין"? הלא מלכתחילה נכנסו למים המלוכלכים, ו"בודאי שאין שום אדם עושה לכנוס תוך מים סרוחים, כי אם לטהר מטומאתו", ובודאי ידעו שאין המים השאובין מטהרים, אלא מי המקוה?
ב. בתקנתם ש"הבא ראשו ורבו במים שאובין" נפסל

הכלי מצרף לקודש יום שני כ"ב מנחם אב ה'תשע"ד

ואם כך ברור שאין הצירוף מועיל לענין קמיצה, ומדוע כתב "ספק אם מצרף הכלי לקמיצה" (ויועיל בדיעבד)?
ומבאר הגר"י אברמסקי (חזון יחזקאל פסחים יט, א):
לטומאה הצירוף צריך לחבר את החלקים ולעשותם אחד (ראיה לכך מההלכה: "עיסה שלשה במי פירות - אינה חיבור שאין לך דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין בלבד" (הל' טומאת אוכלין פ"ו ה"ג); כי אף שמכונסים יחד, אינם כגוש אחד). מה שאין כן לענין מנחה אין צורך שהסולת שבכלי ממנו הוא קומץ יהיה גוש אחד, אלא די שהם מכונסים במקום אחד.

ולכן, לענין טומאה שכדי שהאוכל שבכלי יקבל טומאה כאשר נגיעת הטומאה היתה במקצת המאכל, צריך האוכל להיות כגוף אחד, אין צירוף הכלי מועיל מן התורה, כי אין בכוחו לעשות את החלקים המפוזרים לגוף אחד (אלא שמעלה עשו חכמים לקודש (לעיל ה"א) ומצד מעלה זו כל מה שבכלי כ"גוף אחד"), אבל לקמיצת המנחה אין צורך שהעשרון יהיה גוף אחד, ויש מקום לומר שאף מדאורייתא הכלי מצרף את החלקים, וקמץ ממקצתו כאילו קמץ מכולו.

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יב, הלכה ז: הָבָא – מִצֶּרֶף מֵה שִׁבְתוֹכוֹ לְקִדְשׁ... כִּי שֶׁהוּא מֵלֵא פְרוּרִין וְהָיָה מֵה, כְּגוֹן צִמּוּקִין וְגִרְוִנְרוֹת, וְנִנְעָה מִמָּא בְּאַחַד מֵהֶן – נִטְמָא כֹּל מֵה שִׁבְתוֹכֵי לְקִדְשׁ... וְכָל הַמַּעֲלֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם הֵם. הרמב"ם פוסק כרבי יוחנן (תגינה כב, א) שהכלי מצרף מה שבתוכו לקודש לענין טומאה מדרבנן.

והקשה ב'כתר המלך' (כאן):

הגמרא (מנחות כד, א) מסתפקת בעשרון סולת של מנחה שחלקוהו לשני חלקים והם מונחים בכלי ואינם נוגעים זה בזה - האם צירופם על ידי הכלי מועיל מדאורייתא ונחשבים כעשרון אחד וניתן לקמוץ מזה על זה, או שהצירוף הוא מדרבנן ולחומרא לטומאה שאם נגע הטמא בחלק אחד נפסל גם החלק השני, אבל לא לקולא, ואין לקמוץ מאחד על השני.

והנה, הרמב"ם הביא הלכה זו בהלכות פסולי המוקדשין (פי"א ה"א) וכתב: "חלק העשרון בכלי אחד ואין חלקיו נוגעין זה בזה ואין ביניהם מחיצה, הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה" (ובדיעבד אם קמץ והקטיר - הורצה). ויש לתמוה: הרי כאן כתב בפשיטות שצירוף כלי הוא מדרבנן,

'אין מחזיקין טומאה ממקום למקום' יום שלישי כ"ג מנחם אב ה'תשע"ד

ויתים שפמעטן מהורים. נמצא בפעטן - הפעטן טמא. המלקט ויתים מן המעטן (כלי שצוברים בו את הזיתים)

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יז, הלכה ד: הָיָה קִצְצָה ויתים מן הפעטן ומעלה אותן לגג, ונמצא שרץ בגג -

שבג טהורים.

והקשה ה'כסף משנה':

במשנה (טהרות פ"ט ה"ט) הובאה הלכה זו כדעת רבי, והרי כלל הוא שאם כברייא נחלקו תנאים, וסתם משנה היא כאחת הדעות, ההלכה כסתם משנה (יבמות מב, ב), ואיך פסק הרמב"ם כחכמים לא כדעת המשנה?

ומיישב ה'תוספות יום טוב' (טהרות שם ד"ה נמצא):

בדין המשנה "נמצא במעטן - הגג טמא", יש לתמוה מדוע הוא שונה מהדין הקודם, כשנמצא השרץ בזיתים שבגג, שהזיתים שנשארו במעטן טהורים כי תולים שהשרץ נפל למעטן רק לאחר שהעלו את הזיתים לגג, הרי גם כאן כשנמצא במעטן, יש לומר שהשרץ נפל למעטן לאחר שהעלו את הזיתים לגג ומה שבג טהור?

ובגלל תמיהה זו פסק הרמב"ם כחכמים ולא כרבי, למרות הכלל שהלכה כסתם משנה.

והעלה אותם לגג (כדי לייבשם), ונמצא שרץ בזיתים שבגג - הזיתים שנשארו במעטן טהורים, ואין אומרים שהשרץ היה במעטן והובא לגג עם הזיתים, כי "אין מחזיקין טומאה ממקום למקום" (ואין זה דומה לקופה שנשתמש בה טהרות (שבהלכה ב) בה מחזיקין טומאה ממקום למקום, כי שם הטומאה נמצאת באותו כלי שהיה במקום אחר - ראה משנה אחרונה (טהרות פ"ט ה"ט ד"ה נמצא)).

ואם נמצא שרץ במעטן לאחר שהעלה את הזיתים לגג, לדעת רבי (תוספתא טהרות פ"א ה"א) זיתים שעל הגג טמאים כי מסתבר שהשרץ היה במעטן לפני שהעלו את הזיתים לגג ונטמאו, ולדעת חכמים הזיתים שעל הגג טהורים, כי תולים שהשרץ נפל למעטן אחרי שהעלו את הזיתים לגג.

הרמב"ם פסק כחכמים, ולכן כתב "נמצא במעטן - המעטן טמא", היינו רק הזיתים שבמעטן טמאים אבל אלו

טיסה במסוק - כספק טומאה ברשות היחיד? יום רביעי כ"ד מנחם אב ה'תשע"ד

עומד ברשות הרבים, הרי זה כספק טומאה ברשות הרבים וטהור.

אך לדעת הרמב"ם החילוק בין ספק טומאה ברשות היחיד לרשות הרבים אינו נקבע לפי מקומה של הטומאה אלא לפי מקומו של הדבר שעליו מסתפקים אם נטמא. ולכן, בתחילת ההלכה הספק הוא על האדם, האם נגע בטומאה או לא, ולכן כאשר אין ידוע אם הכניס את ידו לקופסא מטהרים מספק שהרי עומד ברשות הרבים, אך בהמשך ההלכה הספק הוא על התרומה שבקופסא אם נטמאה או לא, והרי היא בוודאי בקופסא שהיא רשות היחיד ולכן טמאה (ראה כסף משנה. שו"ת בית אבי"י ח"א סי' צה, טז).

ו'נפקא מינה' למעשה במחלוקת זו - האם אסור לכהן לטוס כשיש חשש שבמהלך הטיסה עובר מעל בית קברות או שמאחר ואין זה אלא חשש ספק טומאה ברשות הרבים טהור: לדעת הראב"ד יש להקל בכל אופן, כי מקום הטומאה (בית הקברות) נחשב כרשות הרבים וספקו טהור, אך לדעת הרמב"ם הולכים לפי מקומו של הכהן, ואם המטוס נחשב רשות היחיד, כגון הטס במסוק שאין בו אנשים נוספים מלבדו, הרי זה ספק טומאה ברשות היחיד ויש להחמיר (שו"ת בית אבי"י שם סקכ"ב).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק כ, הלכה יא: קָפָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים... וְהַטְּמָאָה בְּתוֹכָהּ, סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע – סָפֵקוּ טָהוֹר. הַכֵּנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע – סָפֵקוּ טָמֵא. הֵיטָה בְּפִישָׁה נִתְּנָה עַל בְּתָפוֹ, וְכִפֵּר תְּרוּמָה בְּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּנִיר וְנִתְּן לְתוֹכָהּ, סָפֵק נִגַּע בָּהּ אַחֵר סָפֵק לֹא נִגַּע – סָפֵקוּ טָמֵא.

בתחילת ההלכה מדובר באדם טהור העומד ברשות הרבים, וספק האם נגע בדבר טמא המונח בקופסא הנחשבת כרשות היחיד, ובזה מחלק הרמב"ם: אם אין ידוע האם הכניס ידו לקופסא, מאחר והספק הוא על אדם העומד ברשות הרבים דינו כספק טומאה ברשות הרבים וטהור, אך אם הכניס את ידו לקופסא והספק הוא אם נגע בטומאה או לא, הרי זה כספק טומאה ברשות היחיד (כי ידו היתה בקופה שהיא רשות היחיד וספק אם נטמאה) וטמא.

ובהמשך ההלכה מדובר במקרה הפוך: אדם טמא עומד ברשות הרבים, וספק האם נגע בתרומה טהורה המונחת בקופסא, ובזה פוסק הרמב"ם שטמא ואינו מחלק בין אם ידוע שהכניס את ידו לקופסא או לא.

והראב"ד השיג וכתב שגם במקרה השני מטמאים רק אם וודאי הכניס ידו לקופה והרי זה כספק טומאה ברשות היחיד, אך אם לא ידוע אם הכניס את ידו, מאחר והאדם

חרס יכול להפוך לאוכל? יום חמישי כ"ה מנחם אב ה'תשע"ד

לחלוחית בשר אינו נחשב לבשר.

ונחלקו הפוסקים בדין זה:

ה'פרי מגדים' (שפ"ד שם סקל"ג) כתב שמכל-מקום אין לבשל עור זה ביחד עם חלב, כי על ידי הבישול הוא מתרכך ונותן טעם בחלב.

אך ה'נודע ביהודה' (מהדו"ק יו"ד סי' כו) כתב שמותר אף לבשלו, והביא ראיה לדעתו מדברי הרמב"ם (הל' אבות הטומאות

הלכות טומאת אוכלין פרק ב, הלכה יח: כָּל אֹכֵל שְׁנִמְטָמָא... אִם נִפְסַל מִלְּאֹכֵל הַכֹּלֵב אוֹ שִׁיבֵשׁ בְּחָרֶשׁ – הָרִי וְהַטָּהוֹר.

מהלכה זו למדים גם לגבי איסורי אכילה: כתב הרמ"א (יו"ד סי' פז, י), שמותר לייבש את עור הקיבה של הבהמה עד שנעשה כעץ ולאחר מכן למלא אותו בחלב, ואין בכך איסור בשר בחלב, כי מאחר והעור התייבש לגמרי ואין בו

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פז

א, יג) לגבי טומאת נבילה שבשר נבילה שיבש, אם על ידי שרייתו במים למשך יממה יחזור להיות ראוי לאכילת כלב, הרי הוא מטמא, ואם לאו - אינו מטמא. אך בהלכה זו, לגבי אוכל שנטמא, כתב שאם יבש כחרש הרי הוא טהור, ולא הזכיר שאם יכול לחזור ולשרותו טמא. וטעם החילוק: כדי שהנבילה תטמא אין היא צריכה להיחשב כאוכל, אלא שאם יבשה כחרש איננה מטמאה כי אינה נחשבת כנבילה, אך אם יכולה לחזור למצבה הראשון

על ידי שרייה, עדיין היא נחשבת נבילה, אך לגבי טומאת אוכלין צריך שהדבר ייחשב אוכל, וכאשר יבש כחרש או נפסל מאכילת כלב, שוב לא יחזור להיות מאכל אדם אפילו על ידי שרייה, ולכן אינו מטמא. ולכן, לדעת ה'נודע' ביהודה', לאחר שעור הקיבה התייבש לגמרי מותר לבשלו בחלב, כי לאחר שיבש לגמרי פקע ממנו שם אוכל ולא יחזור להיחשב אוכל אפילו על ידי בישול.

מדידת השיעור בנפח שהשתנה יום שישי כ"ו מנחם אב ה'תשע"ד

הטומאה שהיא לאחר שתפח והגיע לכביצה ולכן מטמא מן התורה, אבל בשרץ ונבילה שכבר חלה הטומאה כשהיו פחות מכביצה, הרי לאחר שתפחו לכביצה לא מתעוררת טומאה חדשה ולכן אינם מטמאים מדאורייתא. ובשרץ ונבילה שתפחו לכביצה ומטמאים מדרבנן, יש לעיין: לשם מה גזרו חכמים שיטמאו לאחר שתפחו, הרי בלא-הכי אסורים מן התורה לפני התפיחה מדין 'חצי שיעור'? ויש לתרץ:

כתב הרלב"ח (הובא בש"ך יו"ד סי' רלט סק"ב): שבועה לבטל את המצוה שאינה חלה (הל' שבועות פ"א ה"ו), חלה על 'חצי שיעור' כיון שאיסורו אינו מפורש בתורה. אמנם, על איסור דרבנן אין השבועה חלה. וכך גם בשרץ ונבילה שתפחו - מצד ה'חצי שיעור' (לפני התפיחה) יכולה השבועה לחול, אך כאשר נוסף איסור דרבנן כשתפחו, אין השבועה חלה.

(תורת חסד ח"א ט"ז אות ד')

הלכות טומאת אוכלין פרק ד, הלכה ט: בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעה - מושתעין במות שחן. לדעת הרמב"ם, בשר עגל שלא היה בו כביצה (שיעור של אוכל טמא לטמא אחרים) ותפח עד לכביצה ונטמא, נמדד כמו שהוא עכשיו ומטמא. וזהו כשיטת רב וסיעתו (מנחות נד, א) אך לדעת שמואל וסיעתו, מדאורייתא נמדד כמו שהיה בתחילה, ואינו מטמא אלא מדרבנן משום מראית העין, כי כיון שכעת שיעורו כביצה, אם לא יטמא יסבור הרואים שכביצה אינו מטמא (ש"ת הרשב"א ח"א סי' תסב). ולכאורה הרי זו סתירה לכך שבהלכות שאר אבות הטומאות (פ"ד ה"ג) פסק הרמב"ם כשמואל: "פחות מכעדשה מן השרץ ופחות מכזית מן הנבילה שתפחו ועמדו על כשיעור, מטמאין מדברי סופרים"! ויש לחלק:

בטומאת אוכלין, בשר העגל נמדד כפי שהוא בעת קבלת

פת חרוכה ל'לחם משנה' שבת קודש כ"ז מנחם אב ה'תשע"ד

ב'לחם משנה' החלק החרוך הרי הוא כמחובר ונחשב שלם רק אם עוביו פחות מכאצבע.

וה'חזון נחום' (טבול יום פ"א מ"ג) כתב שאין להוכיח מכאן כי לשון הרמב"ם הוא "בצק שנמשך ונחרך בעת אפיה", כלומר, שהבצק לא רק נחרך אלא נמשך ויוצא מהפת, ולכן כשעוביו יותר מאצבע נחשב כחלק נפרד ואינו חיבור לקבלת טומאה, אבל כשהחלק שנחרך אינו נמשך ויוצא, הרי הוא נחשב כמחובר גם אם הוא יותר מאצבע, וכך גם לגבי 'לחם משנה' - אף אם החלק החרוך גדול מאצבע, אם כולו חתיכה אחת, נחשב שלם.

ובמסקנת דבריו גם ה'שער אפרים' מסכים שגם אם החתיכה החרוכה עבה מאצבע, הלחם 'שלם', כי ב'לחם משנה' 'כל העומד לחתוך אינו כחתוך'.

ובספר 'ארחות חיים' (סי' רעד, ט"א) הביא דעות אחרונות שרק אם החלק החרוך ראוי לאכילה, על כל פנים על ידי הדחק, הלחם נחשב שלם, אבל אם נשרף עד שאינו ראוי לאכילה, אינו נחשב שלם.

הלכות טומאת אוכלין פרק ח, הלכה ב: קצת הפצק שנמשך ונחרך בעת אפיה, והוא הנקרא חרחר, אם היו פחותים מכאצבע ונגע טבול יום בהן - פסל כל הפצק... אבל... וחרחר יתר מכאצבע שנגע בהן אפילו אב הטמאה - הפצק טהור.

טבול יום אינו פוסל אלא את התרומה שנגע בה, ולא כל מה שמחובר אליה (לעיל פ"ו ה"ח). ופסק כאן הרמב"ם שה'חרחר' (בצק שנמשך ונחרך בעת אפיה) נחשב 'חיבור' לכיכר ואם נגע בו טבול יום פסל את כל הכיכר רק אם עוביו פחות מכאצבע (2 ס"מ) אבל אם הוא עבה יותר מכך אינו 'חיבור' והכיכר טהור.

ובשו"ת 'שער אפרים' (להר"א הכהן. אר"ח סי' א) דן לענין 'לחם משנה' בשבת, האם לחם שנחרך בחלקו בשעת אפיה ואינו ראוי לאכילה נחשב כשלם או כחתוך?

ורצה להוכיח מדברי הרמב"ם כאן שה'חרחר', היינו "קצת הבצק שנמשך ונחרך", אם הוא פחות מאצבע נחשב כמחובר לכיכר, ואם הוא יותר מאצבע אינו חיבור, שגם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"א-כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד

יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ד

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק ט

א. הבא ראשו ורבו [רוב גור] במים שאובין, או שנפלו
על ראשו ועל רבו שלשה לגין מים שאובין - נטמא, והרי
הוא כשני לטמא עד שיטבל. ואם נגע באכלין, עשה
אותן שלישי. ואם נגע במשקין - טמאן, ועשה אותן
תחלה לטמא אכלין ומשקין אחרים, אבל לא לטמא בלים.
ומפני מה גזרו טמא על אדם? מפני שהיו טבולי יום
טובלין במצרות שמימיהן רעים [מזוהמים], והיו רוחצין
אחר פן במים שאובים יפים דרך נקיות; ופשט המנהג כן,
עד שהיו רב העם מדרמים שמים שאובים שרוחצים
באחרונה - הן שמתהרים, לא הטבילה שבמי המקנה, והיו
טובלין בזלזול בלא בונה [ללא דדוק]. לפיכך גזרו,
שכל בא ראשו ורבו במים שאובין, או שנפלו על ראשו
ורבו - נטמא, ונעשה כשני לטמא. אפלו טהור שאינו
טבול יום - אם נפלו על ראשו ורבו שלשה לגין מים
שאובין, או שבא ראשו ורבו במים שאובין - הרי זה כשני
לטמא עד שיטבל; טבל - אינו צריך הערב שמש [ו-
שקיעה], מפני שעקר טמא זה מדבריהם. וכן האוכל
אכלין טמאים והשותה משקין טמאין, וטבל - אינו צריך
הערב שמש; וכן בלים שנטמאו במשקין - גזין שהטבילין,
טהור ואינן צריכין הערב שמש; מפני שעקר טמאות אלו
מדבריהם [מדבריהם].

ב. מי שנפלו עליו שלשה לגין מים שאובין משגי בלים,
או משלשה - אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון,
מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. נפלו מארבעה בלים,
אינן מצטרפין; ואף על פי שהתחיל זה עד שלא פסק זה,
הרי זה טהור. נפלו על ראשו, אבל לא על רבו, או שנפלו
על רבו, ולא נפלו על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד
מלמעלה, ונפלו על רבו מן הצד או מלמטה - הרי זה
טהור; עד שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו,
בדרך. וכן אם בא ראשו במים שאובין, ולא בא רבו, או
בא רבו, ולא בא ראשו, או שבא ראשו בלבד, ובא משאר
גופו רבו במים שאובין מלמטה או מן הצד - הרי זה
טהור; עד שיבוא ראשו ורבו הסמוך לראשו, בדרך.

ג. הבא מראשו ורבו החצי במים שאובין, ונפלו על החצי
האחר מים שאובין - הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה,
הרי זה טהור.

ד. היו שלשה לגין שנפלו עליו או שבא בהן, מקצתן
שאובין ומקצתן אינם שאובין, או שנתערב בהם יין ושמן

ודבש וחלב - הרי זה טהור; עד שיהיו השלשה כלין
שאובין. שלשת לגין אלו שנפלו על הטהור או שבא בהן,
וטמאהו - גזין שנעשה כשני לטמא, הרי המים האלו
טמאין, שהרי נגעו בשני; והרי אלו המים אומרים לזה
הטהור: 'טמאנו אותו, וטמאנו'.

ה. בראשונה היו מניחין כפרות של תרומה בצד הספרים,
ואומרים: 'זה [התרומה] קדש, וזה [הספר] קדש', ובאין
העכברים, ומקרקעין את הספרים. לפיכך גזרו שהתרומה
שנגעה באחד מכתבי הקדש, נטמאת, והרי היא כשלישי
לטמא, כאלו נגעו בשני; ונמצאו כל כתבי הקדש,
פוסלין התרומה כשני. ולא עוד, אלא מי שהיו ידיו
טהורות, ונגע באחד מכתבי הקדש - נעשו ידיו שניות,
ומטמאין את התרומה ואת המשקין; ואף על פי שאין
הידים מטמאות אלא מראשון לטמא כמו שבארנו, הרי
הן מטמאות מן הספר.

ו. רצועות תפלין, עם התפלין, וגליון [הריק מכתובה]
שבספר שלמעלן ושלמטן שבתחלה ושבסוף, כשהן
מחברין לספר, וספר שנמחק ונשפיר בו שמונים וחמש
אותיות, ומגלה שכתוב בה שמונים וחמש אותיות,
כפרשת 'ויהי בנסע הארון' - הרי אלו מטמאין את
הידים. ולא דברי תורה בלבד, אלא כל כתבי הקדש -
אפלו שיר השירים וקהלת, שהן דברי חכמה - מטמאין
את הידים.

ז. תרגום שבעזרא ושבעניאל, הרי הוא מכלל כתבי
הקדש. אבל תרגום שכתבו עברית, ועברית שכתבו
תרגום, או שכתב כתבי הקדש בכתב עברי [כתב עברי]
עתיק - אינן מטמאין את הידים; עד שיהיו כתובים
אשורי, על העור, ובדיו.

ח. הכותב הלל ושמע לתינוק להחלמך בו, אף על פי
שאינו רשאי - הרי אלו מטמאין את הידים.

ט. המשיחות [חוטין] והרצועות שתפגין לספר - אף על
פי שאינו רשאי לקימן - כל זמן שהן מחברין לספר,
מטמאין את הידים.

י. תיק של ספר, ותבה של ספר, ומטפחות ספרים - בזמן
שהן תפורות [לספר], מטמאין את הידים. אבל הברכות -
אף על פי שיש בהן מאותיות של שם, ומענינות הרבה
של תורה - אינן מטמאין את הידים.

יא. ספרי מינים [האפיקורסים], אינן מטמאין את
הידים. פרשת שוטה - הואיל ולמחקה עומדת, אינה
מטמאה את הידים.

פרק י

א. כל המטמא באב מאבות הטמאות, בין אדם בין בלים
- הרי הוא ראשון לטמא כמו שבארנו, עד שיטבל. טבל

או ממיימי רגליו על כפר של תרומה, הרי זה טהור; מפני
 שהם כמשקין שיגע בהן.
 ז. מפל אלו הדברים שהקדמנו לבארם, אתה למד שהאדם
 יהיה אב טמאה ויהיה ראשון לטמאה מדברי תורה,
 ולעולם לא יהיה האדם שני לטמאה אלא מדברי סופרים;
 והוא האוכל אכלין טמאים, או השותה משקין טמאין, או
 הבא ראשו ורבו במים שאובין - שפל אלו כשני לטמאה
 מדבריהם. וכן שאר כל הפלים, חוץ מפלי חרש - יהיו אב
 טמאה ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה, ולא יהיה הפלי
 לעולם שני לטמאה אלא מדברי סופרים; שאם יטמא
 במשקין טמאים, יהיה שני מדבריהם, כמו שבארנו.
 ח. כפר בארנו, שפלי חרש - לא יהיה אב טמאה לעולם,
 לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים; ויהיה ראשון
 לטמאה מדברי תורה, ושני מדבריהם - אם נטמא במשקין
 כשאר הפלים. ולא יהיה האדם ולא הפלים לעולם שלישי
 ולא רביעי, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.
 ט. האכלים - לא יהיו אב הטמאה לעולם, לא מדברי
 תורה ולא מדברי סופרים. ויהיו ראשון ושני מדברי תורה,
 שהאדם או הפלי שהוא ראשון לטמאה - אם נגע באכל,
 עשהו שני. ויהיו האכלין שלישי ורביעי לטמאה מדברי
 סופרים.
 י. המשקין - יהיו אב טמאה מדברי תורה, כגון מי חטאת
 [פרה אדומה] ורקו של זב ומימי רגליו; ויהיו ראשון
 לטמאה מדברי תורה, כגון שנגעו באב מאבות הטמאות.
 וכן אם נגעו המשקין בולד הטמאה, בין אדם בין פלים -
 נטמאו מדברי תורה, והרי הן פראשון לטמאה לטמא
 אחרים מדבריהם. וכן אם נגעו בשני, בין באדם בין
 בפלים בין באכלין - נעשו ראשון לטמא אחרים מדברי
 סופרים, כמו שבארנו. ויהיו המשקין שלישי ורביעי
 מדבריהם. פיצד? אם נגע טבול יום במשקה תרומה,
 עשהו שלישי; ואם נגע במשקה קדש, עשהו רביעי. ואין
 אתה מוצא משקין שניות לעולם, ולא משקה שאינו תחלה
 - חוץ ממשקה טבול יום או מחסר כפורים בקדש, כמו
 שבארנו, שהוא פסול מדבריהם ואינו מטמא.

פרק יא

א. כל מקום שנאמר באכלין 'פסול' - הוא שיהיה האכל
 עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם נגע באכל
 אחר, הרי הוא טהור.
 ב. הראשון שבחלין, טמא ומטמא. השני, פסול ולא
 מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין. ומנזן לאכל שני
 שהוא פסול בחלין? שנאמר: "וכל כלי חרש אשר פל
 מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא". נמצא השרץ אב,
 וכלי חרש שנפל השרץ לאורו ראשון, והאכל שבפלי
 שני, והרי הוא אומר "יטמא". וכן שרץ שנפל לאור
 התנור - הפת שניה; שהתנור ראשון.
 ג. הראשון והשני שבתרומה, טמאים ומטמאים.

1 - הרי הוא כשני לטמאה, עד שיעריב שמשו, שנאמר:
 2 "במים יובא, וטמא עד הערב, וטהר"; הפתוב קרא לטבול
 3 יום טמא.
 4 ב. אחד טבול יום מטמאה חמורה, כגון שטבל מזיבות
 5 או מטמאת מת וצרעת, ואחד טבול יום מטמאת שרץ
 6 וכיוצא בו. וכל הטעון הערב שמש - בין אדם בין פלים,
 7 בין מדברי תורה בין מדבריהם - הרי הוא כשני לטמאה,
 8 עד שיעריב שמשו.
 9 ג. טבול יום פוסל [מטמא] אכלי התרומה, ומשקה
 10 התרומה, ואכלי הקדש, ומשקה הקדש - פוסל הכל.
 11 פיצד? טבול יום שנגע באכלין של תרומה - עשאן שלישי
 12 לטמאה, מפני שהוא כשני; וכן אם נגע במשקין של
 13 תרומה - טמאן, והרי הן שלישי לטמאה. נגע טבול יום
 14 במשקין של קדש - טמאן, והרי הן רביעי לטמאה; וכן
 15 אם נגע באכלי הקדש, עשאן רביעי. אבל אם נגע טבול
 16 יום באכלי חלין ומשקה חלין, הרי הם טהורין. ודין מחסר
 17 כפורים [- זב וכיו"ב שטבל ולא הביא קרבנו] או טבול יום
 18 בנגיעת הקדש - אחד הוא. הנה נתבאר לך מפל אלו
 19 הדברים, שאין שם משקין שניות לעולם, אלא המשקין
 20 תחלה [- ראשון] לעולם; חוץ ממשקין שנגע בהם טבול
 21 יום - שהן שלישי, אם היו תרומה; או רביעי, אם היו
 22 קדש.
 23 ד. כל הטמאין, בין חמורין בין קלין - משקין היוצאין
 24 מהן, כגון רקן ומימי רגליו, הרי הן כמשקין שיגעו בהן;
 25 אלו ואלו ראשון לטמאה כמו שבארנו - חוץ מזה ודבריו
 26 [- זבה נדה ויולדת], שהמשקין היוצאין מהן אב טמאה.
 27 ומשקין שהזב ודבריו נוגעין בהן, תחלה. אפלו אוכל
 28 אכלין טמאין, או שותה משקין טמאין - הרי המשקין
 29 היוצאין ממנו קדם שיתבל, כמו המשקין שיגע בהן, שהן
 30 תחלה. וכן טבול יום - משקין היוצאין ממנו, כמשקין
 31 שהוא נוגע בהם; שאין מטמאין אחרים כלל. אלא אם
 32 נגע במשקה חלין, הרי הן טהורין; ואם נגע במשקה
 33 תרומה, הרי הן שלישי; ואם נגע במשקה קדש, הוא או
 34 מחסר כפורים, הרי הן רביעי.
 35 ה. ועתה יתבאר, שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי
 36 שבקדש מטמא משקה אחר או אכל אחר; ואין צריך
 37 לומר, שאין מטמא פלים. לפיכך, קדשה שהיא מלאה
 38 משקה, ונגע בהן טבול יום - אם היה משקה חלין, הכל
 39 טהור; ואם היה משקה תרומה, המשקין פסולין והקדשה
 40 טהורה. ואם היו ידיו טמאות - הרי המשקה טמא, בין
 41 משקה תרומה בין משקה חלין; וזה חומר בידיים, מה שאין
 42 בטבול יום. וחומר בטבול יום מידים טמאות - שספק
 43 טבול יום, פוסל; וספק הידיים, טהור כמו שיתבאר.
 44 ו. ואחד טהור שידיו טמאות, או טבול יום שידיו טמאות
 45 - הרי זה מטמא משקה חלין, ועושה אותן תחלה לטמא
 46 אכלין ומשקין כמו שבארנו. ומאחר שמשקה שיצא
 47 מטבול יום כמשקין שיגע בהם - טבול יום שנפל מרקו

48 באכילה עשו מעלה [חומרה], בנגיעה לא עשו מעלה.
49 במה דברים אמורים? בתרומה עצמה. אבל תבשיל
50 שנתערבה בו תרומה - אם אין שם כזית בכדי אכילת
51 פרס - הרי זה מתיר לאכל מאותו תבשיל, כדרך שהוא
52 מתיר לגע בתרומה.

53 יב. האוכל שלישי שבתרומה, או של חלין שנעשו על
54 טהרת התרומה - אף על פי שהוא טהור לנגיעת התרומה,
55 הרי הוא כשני לענין קדש; שטהרת התרומה, טמאה היא
56 אצל הקדש. אבל האוכל שלישי שבחלין שנעשו על
57 טהרת הקדש, הרי הוא טהור - שאין לה שעושה רביעי
58 בקדש, אלא קדש מקדש בלבד.

59 יג. כל 'קדש' האמור בענין טמאת אכלין ומשקין - הוא
60 קדש מקדש המקדשין; כגון בשר קדשי קדשים ובשר
61 קדשים קלים, וחלות תודה ורקיקי נזיר [רקיקים הם חלות
62 שנילושו במים] שנשחט עליהן הזבח, והמנחות שקדשו
63 בכלי, ושתי הלחם ולחם הפנים שקרמו [השחימו] בתנור.
64 אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח,
65 והמנחות שלא קדשו בכלי - אינם לא קדש ולא בחלין,
66 אלא בתרומה.

67 יד. החלה, והבפורים, ותשלומי תרומה [שמשלם זר
68 שאכל תרומה] וחמשה - הרי הן בתרומה.

69 טו. הטבל [פירות שלא הופדשו], והמקדע [חולין שנפלו
70 לתוכן תרומה], וגדולי תרומה, ומעשר שני, ועסה
71 הטבילה לחלה - הרי הן בחלין; והראשון טמא בהן,
72 ושני פסול, ואין בהן שלישי.

73 טז. כל דבר שודאו מטמא את החלין מן התורה - גזרו
74 על ספקו בחלין הטבולין לחלה, שתעשה אותה העסה
75 בטירה; ומפרישין ממנה חלה, וחלתה תלויה - לא
76 נאכלת, ולא נשרפת.

יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יב

79 א. אחת עשרה מעלות [חומרות] עשו חכמים לקדש על
80 התרומה, ואלו הן: יש לאדם להטביל פלים בתוך פלים
81 [קטנים בתוך גדולים] לתרומה, אבל לא לקדש; גזרה שמה
82 יהיה פי הפלי [הגדול] צר, ולא יהיה בו כשפופרת [שבפי
83 הגור] [שיעור עירוב מקוואות], ונמצאו הפלים שבתוכו
84 כאלו טבלו במים שבפלי, לא במקוה. במה דברים
85 אמורים? בשניה הפלי הגדול שיש בתוכו הפלים
86 הטמאין, טהור; אבל אם היה טמא - מתוך שעלתה לו
87 טבילה, עלתה לפלים שבתוכו, אפלו להשתמש בהן
88 בקדש.

89 ב. כלי שנטמאו אחרייך במשקין - לא נטמא תוכו, ולא
90 בית אצבע שבפיו שפתי; והמשקין שבתוכו או שבבית
91 צביעתו [מקום הנחת האצבע], טהורין; ושונה בו, ואינו
92 חושש שמה יגעו משקין שבפיו באחורי הפלי ויחזרו

1 השלישי, פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה רביעי
2 בתרומה. ומניין לאכל שלישי שנפסל בתרומה? שנאמר:
3 "ובא השמש, וטהר; ואחר יאכל מן הקדשים". נמצא
4 טבול יום אסור בתרומה עד שיצריב שמשו; ואם נגע
5 בה, פסלה. וטבול יום, כשני לטמאה הוא. הא למדת,
6 שהשני עושה שלישי בתרומה.

7 ד. הראשון והשני והשלישי בקדש, טמאין ומטמאין.
8 הרביעי, פסול ואינו מטמא. ואין רביעי עושה חמישי
9 לעולם. ומניין לשלישי בקדש שהוא טמא? שנאמר:
10 "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל"; וכבר קרא
11 הכתוב לשני 'טמא', שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא".
12 הנה למדת, שבשר הקדש שנגע בשני, טמא וישרף. ומנין
13 לרביעי בקדש שהוא פסול? מקל וחמר: ומה מחסר
14 כפורים שהוא מתיר בתרומה, אסור בקדש עד שיביא
15 כפרתו - השלישי שהוא פסול בתרומה, אינו דין שייעשה
16 רביעי בקדש? אכל החמישי טהור.

17 ה. בשר תאנה [חולין] - אף על פי שהוא טהור, גזרו
18 עליו שיהיה כשלישי לטמאה, מטמא את הקדש, ואינו
19 פוסל את התרומה. ויראה לי, שלא גזרו עליו, אלא כדי
20 שלא יערכו העם אותו עם בשר הקדש, ויבואו לטעות
21 ולשגג בו, וידמו שהבשר זה חל והוא קדש, ויאכלו אותו
22 בטמאה.

23 ו. חבורי אכלין על ידי משקין, הרי הם חבור לטמא
24 טמאת אכלין; והדבר ספק, אם הן חשובין כגוף אחד
25 למנות בהם ראשון ושני ושלישי, או חושבין זה האכל
26 שנגע בו הטמאה ראשון, והאכל המחר לו שני.
27 ז. השני שבחלין - פוסל אכלי תרומה, ועושה אותן
28 שלישי. ואם נגע במשקה חלין, טמאן; ואין צריך לומר,
29 אם נגע במשקה תרומה או במשקה קדש - שהוא מטמא
30 הכל.

31 ח. השלישי שבתרומה שנגע באכלי קדש, פסול ונעשו
32 רביעי; ואם נגע במשקה הקדש, טמאן ונעשו תחלה.
33 אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה, הרי הוא
34 טהור; וכן רביעי שבקדש - אם נגע במשקה קדש, הרי
35 הוא טהור.

36 ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה, השלישי שבהן פסול
37 בתרומה. ואם נגע בקדש, אינו עושהו רביעי; ואפלו
38 משקה קדש, אינו פוסל. וחלין שנעשו על טהרת הקדש
39 - השלישי שבהן טהור בחלין.

40 י. האוכל רביעי שבקדש, אסור לו לאכל את הקדש;
41 ומתיר לגע בקדש, ואינו פסול. אפלו תבשיל שנתערב בו
42 הקדש, ואין בו כזית בכדי אכילת פרס [בתוך 3 ביצים
43 של חול] - הרי זה לא יאכל ברביעי של קדש אלא
44 בחמישי, שהוא טהור כמו שבארנו.

45 יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה, או של חלין שנעשו
46 על טהרת התרומה - הרי זה אסור לאכל את התרומה
47 עד שיטבל; ומתיר לגע בתרומה, והרי היא טהורה;

ספק, אם נפסל הטהור מחמת מגע טבול יום מפני צרוף
הפלי, או לא נפסל; שלא נגע טבול יום אלא באכל ששבע
מן הטמאה [- כבר נטמא], ולא הוסיף לו כלום.
יא. הרביעי בקדש פסול, אכל בתרומה טהור. וכן
השלישי שבתרומה - אם נגע במשקה קדש, הרי זה נטמא
כמו שבארנו. והשלישי שבתרומה או שבקדש - אם נגע
במשקה תרומה, לא פסול.
יב. מי שנטמא ידו אחת, ונגע בה בידו שניה או ביד
חברו - פסל את השניה, והרי היא כשלישי. ואם היתה ידו
בלולה [- רטובה] במשקה - אף על פי שלא נגע, נטמאת
חברתה; וצריך להטביל את שתייהן, ואחר כך נגע בקדש.
אכל בתרומה - אם נטמאת ידו האחת, לא נטמאת
חברתה, ואפלו נגע בה כשהיא נגובה; ואינו צריך להטביל
ידו שנטמאת, אלא נוטלה ונוגע בתרומה.
יג. אכלין נגובים [יבשים] שלא הכשרו [לקבל טומאה],
אוכלין אותן בידים מסאבות [טמאות מדברנות]. במה דברים
אמורים? בתרומה. אכל בקדש - חבת הקדש מכשרתו,
ואסור למי שידי טמאות לאכל קדש שלא הכשר; ואפלו
לא נגע בו אלא בכוש [מקל], או שתחב לו חברו לתוף
פיהו - הרי זה אסור. אין צריך לומר, שאם נגעה טמאה
באכלין של קדש שלא הכשרו, שנטמאו - מפני שחבת
הקדש מכשרתו.
יד. במה דברים אמורים? לפסל האכל עצמו ולאסרו
באכילה; אכל למנות בו ראשון ושני, הרי זה ספק. כיצד?
נגע אכל זה שנטמא בלא הכשר באכל שני שהכשר - הרי
זה השני ספק, מפני שהראשון לא הכשר.
טו. האונן אחר שתמו ימי אנינותו [תם היום שנקבר מתו],
ומחסר פפורים אחר שהביא פפרתו - צריכין טבילה
לאכילת הקדש, אכל לא לתרומה; שהאונן ומחסר פפורים
מתרין לאכל את התרומה. ומפני מה הצריכו טבילה
לקדש? שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את הקדש,
והסיחו דעתם; ושמא נטמאו, והם לא ידעו. ולא עשו
מעלה זו אלא לאכילה, אכל לנגיעה - נוגעים בקדשים
קדם טבילה. ומחסרי פפרה שנגעו בקדש - פסול, כמו
שבארנו.

פרק יג

א. חמש מעלות [חומרות], עשו אותן חכמים בבגדים;
ואלו הן: בגדי עמי הארץ, מדרס [כמדרס הזב] - לאוכלי
חליהן בטהרה; וכן עמי הארץ עצמן, פזבין לטהרות, כמו

1 ויטמאו תוכו. במה דברים אמורים? בתרומה; אכל לקדש
2 אם נטמאו אחריו, נטמאו בלן.
3 ג. הנושא את המדרס [של זב], מתר לו לשא עמו תרומה
4 באחד - הואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא התרומה
5 נוגעת במדרס, הרי היא טהורה; אכל לא הקדש, אף על
6 פי שלא נגע בו. מעשה היה באחד שנושא חבית לקדש,
7 וטמאה במדרס שנושא עמה. באותה שעה גזרו, שהנושא
8 את המדרס, לא ישא את הקדש; ולא גזרו אלא במדרס
9 עם הקדש, כמעשה שהיה. ואם עבר ונשא - הואיל ולא
10 נגע בקדש, הרי הקדש טהור.
11 ד. בגדי אוכלי תרומה - אף על פי שהן טהורין ונוהרין
12 מן הטמאות, הרי בגדיהם מדרס לקדש.
13 ה. כלי שהוא מפצל [מורכב מחלקים], ולוחותיו וקורותיו
14 מקשרות, כגון מטה וכיוצא בה - אם נטמא, וצריך
15 להטבילו לתרומה - יש לו להטבילו בלוא אחת, כשהוא
16 מקשר. אכל לקדש - מתיר ומנגב [- מנקה], שמא יש שם
17 דבר החוצץ; ומטביל, ואחר כך קושר.
18 ו. כלים הנגמרים [- גמר מלאכתם] בטהרה - אפלו היה
19 העושה אותן תלמיד חכמים, ונוהר בהן - הרי אלו צריכין
20 טבילה לקדש, ואינו צריכין הערב שמש. אכל לתרומה -
21 משתמש בהן בלא טבילה, שהרי נעשו בטהרה. ומפני מה
22 הצריכו בהן טבילה לקדש? גזרו משום רק עם הארץ
23 שיגע בהן בשעת מלאכה, ועדין הוא לח אחר שנגמרו.
24 ז. הפלי מצרף [מחשיב לגוש אחד] - מה שבתוכו לקדש,
25 אכל לא לתרומה. כיצד? כלי שהוא מלא פרות פורדין זה
26 מזה, כגון צמדין וגורגרות, ונגעה טמאה באחד מהם -
27 נטמא כל שבפלי לקדש, אכל לא לתרומה. וכל המעלות,
28 של דבריהם הן; ורמז יש למעלה זו בתורה: "בפ אחת
29 עשרה זהב, מלאה קטרות" - אמרו חכמים: 'כל מה שבפף,
30 הרי הוא כגוף אחד'. אפלו כלי שאין לו תוף, מצרף מה
31 שעליו לקדש; כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על גבי
32 העור, ואף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה.
33 ח. היו שני הצבורין בתוף הפלי, ודבר אחר ביניהן,
34 ונטמא אחד משניהן - אם היה הדבר שביניהן צריך לכלי
35 [כגון שנדרש להקרב במנחתו], הפלי מצרפן ונטמא הכל;
36 ואם אינו צריך לכלי [כגון שיירי קרבן], לא נטמא אלא זה
37 שנגעה בו הטמאה בלבד.
38 ט. היו שני צבורין בכלי אחד, והצבור האחד מחבר למים
39 שאחורי הפלי, ונגע טמא בצבור השני - נטמאו שניהן
40 בצורף הפלי; ונטמאו המים שאחורי הפלי מחמת זה
41 האכל המחבר להן, אף על פי שהן אחורי הפלי. נגע
42 הטמא במים שאחורי הפלי, נטמא האכל המחבר להם;
43 והדבר ספק, אם נטמא האכל השני בצורף הפלי, או לא
44 נטמא מחמת הצורף.
45 י. אכל קדש שנטמא, והניחו בכלי, ובתוף הפלי אכל קדש
46 אחר טהור, ואין נוגעין זה בזה - הטהור בטהרתו, והטמא
47 בטמאתו. בא טבול יום, ונגע באכל הטמא - יש בדבר

1 ושוחט בה למחר; מפני שעשו אותה ביום זה, כאלו יום
2 שלשה עשר שביעי שלה.
3 ז. מצא ספין קשורה לספין הידועה אצלו נידוע אם
4 טהורה או טמאה היא, בין ביום טוב בין בשאר הימים -
5 הרי היא כמות: אם טהורה, טהורה; ואם טמאה, טמאה.
6 ח. כל הרקין הנמצאים בירושלים באמצע הדרך - גזרו
7 עליהם טמאה, כשאר הרקין הנמצאים בכל מקום; וכל
8 הרקין הנמצאים בצדדין בירושלים, טהורים - שהפרישים
9 הם שמיהלכין בצדדין, כדי שלא יתטמאו במגע עמי
10 הארץ. ובשעת הרגל - שבאמצע הדרך טהורים, שכל
11 ישאל טהורים ברגל; ושבצדדין טמאים, שהטמאים
12 ברגל מועטין, והן פורשין לצדי הדרכים.
13 ט. כשם שהראשון עושה שני, והשני עושה שלישי - כן
14 ספק ראשון עושה ספק שני, וספק שני עושה ספק שלישי.
15 י. תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות הטמאות
16 של תורה - הרי אלו נשרפין בטמאה זו, כגון שנסתפק לו
17 אם נגע באב זה או לא נגע.
18 יא. ויש שם ספקות שאין שורפין עליהם; ואין אוכלין
19 אותן אכלין שנסתפק לו בהם, אלא תולין - לא אוכלין,
20 ולא שורפין. ויש שם ספקות ששורפין עליהם התרומה,
21 ואין צריך לומר קדשים.
22 יב. אבל על ספק ספק - אין שורפין עליו תרומה לעולם,
23 ואין צריך לומר קדשים; אלא תולין - לא אוכלין, ולא
24 שורפין.
25 יג. על ששה ספקות שורפין את התרומה, וכלם גזרה
26 מדבריהם; ואלו הן: על בית הפסח [שזדה שנחורש בה
27 קבר], ועל עפר הבא מארץ העמים, ועל בגדי עם הארץ,
28 ועל הכלים הנמצאים, ועל הרקין הנמצאים; ועל מי רגלי
29 אדם טמא שנתערב במי רגלי בהמה מחצה למחצה, ואין
30 ידוע אם בטלו מראיהן או לא בטלו. כיצד? אם נטמאת
31 תרומה מחמת אחד משהו אלו - אף על פי ששאר טמאות
32 בספק, הרי זו תשרף; הואיל ונדאי ספקות אלו, טמאתם
33 מן התורה - שהמת והנב טמאין מן התורה. ואחד תרומה
34 שנגעה באחת משש טמאות אלו, או שנטמאת מחמת
35 אחת מהן והרי היא שלישית לאחת מהן - הרי זו תשרף.
36 אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפסח ובארץ
37 העמים, או לא נגע, אם נגע בבגדים וכלים ורקין ומי
38 רגלים אלו, או לא נגע - הרי אלו תולין; מפני שעקר
39 טמאתן מפני הספק, שמה טהורין הם או טמאין, ואם
40 תאמר טמאין, שמה נגע שמה לא נגע; ונמצאו שני
41 ספקות, ואין שורפין על שני ספקות, אלא תולין כמו
42 שבארנו.

פרק יד

90
91 א. שנים עשר ספקות טהרו חכמים, ואלו הן: (א) ספק
92 מים שאובים למקוה; (ב) ספק טמאה צפה על פני המים;
93 (ג) ספק משקין לטמא אחרים, אבל לטמאת עצמן טמאים

1 שבארנו. ובגדי אוכלי חליהן בטהרה, מדרס לאוכלי
2 מעשר שני. אבל אוכלי חליהן בטהרה, והן הנקראין
3 'פרושים' - אינם פזבים, אפילו לתרומה; והרי זה הפרוש,
4 טהור אפילו אם נגע בה בגופו. ובגדי אוכלי מעשר שני,
5 מדרס לאוכלי תרומה עצמן. ובגדי אוכלי תרומה, מדרס
6 לקדש; אבל אוכלי תרומה עצמן, אינם פזבין לקדש.
7 ובגדי אוכלי הקדש, מדרס לחטאת, כמו שבארנו בהלכות
8 פרה אדמה; אבל הטהור לקדש, אינו פזב לחטאת.
9 ב. וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד? מי שטבל
10 בלא כונה - הרי זה טהור לחלין, ואסור במעשר שני עד
11 שיתפון לטבל למעשר. טבל למעשר שני - הרי זה בחזקת
12 טהרה למעשר, ואסור בתרומה; טבל לתרומה - החזק
13 [בטהרה] לתרומה, ואסור בקדש; טבל לקדש - החזק
14 לקדש, ואסור לחטאת; טבל לחטאת - החזק לכל,
15 שהטובל לחמור החזק לקל. טבל סתם, ולא נתפון לאחד
16 מכל אלו - הרי זה טהור לחלין בלבד, וטמא כשהיה אפילו
17 למעשר. וכן הנוטל ידיו, או הטבילן - צריך פונה אפילו
18 למעשר. ומן המעשר ומעלה צריך פונה; אבל לחלין, אינו
19 צריך פונה. וכל המעלות האלו, מדברי סופרים; אבל דין
20 תורה - הואיל וטבל מכל מקום, הרי הוא טהור לכל.
21 ג. מי שהיה טהור לתרומה, והסיע את לבו מלאכל -
22 נטמא בהסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיטבל פעם
23 שניה; ואינו צריך הערב שמש [שקיעה]. היו ידיו טהורות
24 לתרומה, והסיע את לבו מלאכל - אף על פי שאמר: 'ידוע
25 אני שלא נטמאו ידיו' - הרי ידיו טמאות בהסח הדעת;
26 שהידים עסקניות. אם לתרומה כן, קל וחמר לקדש - שכל
27 המסיח דעתו, צריך טבילה. ואם לא שמר עצמו מטמאת
28 מת, ולא ידע בנדאי שלא נטמא - הרי זה צריך הנהגה
29 שלישית ושיביעי [כטמא מת], מפני הסח הדעת; ואם ידע
30 שלא נטמא במת, והסית דעתו משאר הטמאות - צריך
31 טבילה והערב שמש אף לתרומה. ודבר ברור הוא, שכל
32 הטבילות האלו מדבריהם.
33 ד. וכן גזרו חכמים על הכלים הנמצאים בשוקים
34 ובחורבות, אפילו במדברות - שיהיו בחזקת טמאה; שמה
35 בזב נטמאו, או במת. וכן הרקין הנמצאין שם, בחזקת
36 טמאה - שמה רק זב וכיוצא בו הוא הרק הזה.
37 ה. כל הכלים הנמצאין בירושלים - טהורין, אפילו נמצאו
38 דרך ירידה לבית הטבילה; שלא גזרו טמאה על הכלים
39 הנמצאים בירושלים - חזק מן הספיגין לשחיטת הקדשים,
40 מפני חמרת הקדשים. במה דברים אמורים? בספין
41 הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה; אבל אם נמצא
42 ספין בירושלים ביום ארבעה עשר בניסן - שוחט בה
43 הקדשים מיד, ואפילו חל ארבעה עשר להיות בשבת; שלא
44 גזרו על הספיגין הנמצאים ביום הזה. וכן אם מצאה ביום
45 טוב - שוחט בה מיד, שחזקת כל הכלים ביום טוב
46 טהורין.
47 ו. מצא הספין ביום שלשה עשר - מזה עליה ומטבילה,

ח. חבית שהיא מלאה משקין, ופשט הטמא את ידו
לאוירה, ספק נגע במשקין, ספק לא נגע - המשקין טמאין
והחבית טהורה, שאין ספק המשקין טמא. וכן אם נכנסו
משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית - הרי החבית
טהורה, והמשקין שבתוכה טהורין, שאינם מטמאין אלא
מן החבית. ואם נתערבו משקין אלו הספק במשקין
שבחבית - הרי כל המשקין שבחבית טמאין בספק,
והחבית טהורה. וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור,
הרי התנור והפת טהורין.

ט. המרבץ [- שוטף] ביתו במים טמאים או שזלפן [שפך]
טיפות טיפות, והיו שם טהרות, ספק נתזו עליהן, ספק
לא נתזו - ספקו טהור.

י. זלף משקין טהורין וטמאים בתוך הבית, ונמצאו אחר
כף משקין על הכפר של תרומה - נטלה ונשאל עליה, הרי
זו טהורה; שספק המשקין לטמא, טהור. הניח הכפר עד
שנגבו המים שעליה, הרי זו טמאה בספק; שספק טמאה
ברשות היחיד טמא, כמו שיתבאר, והרי אין כאן משקין,
אלא כפר שהיא ספק טמאה ספק טהורה.

יא. ספק גדים, בין להתטמא, בין לטמא אחרים, בין
לטהרתן - טהור. ביצר? היו ידיו טהורות ולפניו שני
כפרים טמאין, ספק נגע ספק לא נגע, או שהיו ידיו
טמאות ולפניו שני כפרים טהורים, ספק נגע ספק לא נגע,
או שהיו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שני כפרים
טהורים, נגע באחת מהם ספק בטמאה נגע ספק בטהורה
נגע, או שהיו ידיו טהורות ולפניו שני כפרים אחד טמא
ואחד טהור, ונגע באחד מהם ספק בטמא נגע ספק בטהור
נגע, או שהיו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו כפר
טמא וכפר טהור, ונגע בשניהם, ספק טמאה בטמא
וטהורה בטהור או טמאה בטהור וטהורה בטמא - הידים
כמות שהיו, והכפרים כמות שהיו. וכן אם היו ידיו
טמאות והטבילן או נטלן, ספק שהמים שטהרן בהם
כשרים לידיים ספק שהם פסולין, ספק יש בהם פשעור
ספק שאין בהם, ספק שהיה דבר חוצץ על ידו ספק לא
היה - הרי ידיו טהורות.

יב. היתה ידו אחת טמאה, ואינו יודע איזו היא - אומרין
לו שלא יעשה טהרות עד שיטל שתי ידיו; ואם נגע
באחת מהן בטהרות קדם שיטל - טהרותיו טהורות.

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק טו

א. ספק דברי סופרים ביצר? ספק אכל אכלין טמאין
ושתה משקין טמאין, ספק שלא שתה ושללא אכל, ספק
שפא ראשו ורבו במים שאובין או שנפלו עליו מים
שאובין, ספק שלא בא ולא נפלו - הרי זה טהור. וכן אם
אכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, או בא במים
שאובין או נפלו עליו מים שאובין, וספק נגע בטהרות

מספק; (ד) ספק הידים - בין לטמאת עצמן, בין לטמא
אחרים, בין לטהרת גדים מטמאתן; (ה) ספק דברי
סופרים; (ו) ספק החלין; (ז) ספק הקרבנות; (ח) ספק
נגעים; (ט) ספק עובר ועומד; (י) ספק שרצים; (יא) ספק
רשות הרבים; (יב) ספק שתי רשיות.

ב. ספק מים שאובין למקנה ביצר? שלשה לגין מים
שאובין שנפלו למקנה, פסולתו; ספק נפלו או לא נפלו,
ונאפלו נפלו, ספק יש בהם פשעור או אין בהן - ספקו
טהור, והרי המקנה בכשרותו. ואין מורין לו במקנה זו
לטבל ולעשות טהרות, לכתחלה; ואם טבל ועשה,
טהרותיו טהורות.

ג. ספק טמאה צפה על פני המים ביצר? שרץ שהיה צף
על פני המים, בין שהיו המים בכלים בין שהיו בקרקעות,
וירד למים, אפלו אין שם אלא מלא אדם וטמאה - הרי
זה טהור, עד שידע בנדאי שנגע; ולא אמרו 'ספק טמאה
צפה טהור', אלא לשרץ בלבד. וכל הנתלין [נחבל
ונוגעים במים] והנגרין [על המים], הרי הם כמנחין.

ד. שרץ שהיה מנח בכלי, וכלי צף על פני המים, או
שהיה מנח על המים או על הנבלה, ונאפלו נמוחה נבלה
או בשר מת שתחתיו, או שהיה מנח על שכבת זרע,
הצפין על פני המים - הרי זה כמנח על הארץ, שספקו
ברשות היחיד טמא, כמו שיתבאר. היה שרץ על גבי שרץ
צף על פני המים - הרי זה בטמאה עבה שצפה על פני
המים, וספקו טהור. היה מנח על גבי מי חטאת, ומי
חטאת צף על פני המים - הרי זה ספק אם הוא כמנח,
או אינו כמנח; לפיכך יראה לי שספקו טהור.

ה. בדרך שטהרו חכמים ספק טמאה צפה על פני המים,
בין בכלים בין בקרקעות - כך טהרו ספק טהרה הצפה
על פני המים, בין בכלים בין בקרקעות. ביצר? ערכה
שהיא טמא מת, וכפר תרומה כרוך בסיב או בנזר ונתון
בתוכה, וירדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת, ונפשט הנזר,
והרי הכפר צף על פני המים, והנזר מבדיל בינו לבין
המים, וספק נגע צדו [של כיכר] בערכה ספק לא נגע -
הרי הוא בטהרתו, מפני שהוא צף.

ו. שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת [בית דריכת
יין] - לתרומה, ספקו טמא; ולפועליו, ספקו טהור, מפני
שהיא טמאה צפה.

ז. ספק משקין - לטמא אחרים, טהור; ולטמאת עצמן,
טמא. ביצר? היה מקל בידו, ובראשו משקין טמאים,
וורקן לבין כפרות טהורות - ספק נגעו, הרי אלו טהורות.
וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין בכלי זה, או
לא נגעו - הרי הכלי טהור. וכן אם נסתפק לו אם נגעו
משקין אלו הטמאין במשקין אחרים, או לא נגעו - הרי
המשקין האחרים טהורין. אכל טמא שפשט ידו או רגלו
לבין משקין טהורין, או שזרק כפר טמא לבין משקין
טהורין, ספק נגע במשקין, ספק לא נגע - הרי אלו טמאין
בספק. וכן כל פיוצא בזה.

טמא. וכל אלו הספקות שטהרו חכמים, אפלו ברשות
היחיד, מפני שאין בהם דעת להשאל, כמו שיתבאר.
ט. ספק שתי רשות ביצד? היה דבר טמא ברשות היחיד
ודבר טהור ברשות הרבים, או שהיה הדבר הטמא ברשות
הרבים והדבר הטהור ברשות היחיד, ונגע באחד מהן,
ואין ידוע באיזה מהן נגע, או שהסיט אחד מהן, ואין
ידוע איזה הסיט - אם היה הדבר הטמא מטמא במשא,
או שהיה אחד מהן מטמא באהל, והאהל על אחד מהן,
ואין ידוע על איזה מהן האהל - הרי זה טהור. אף על
פי שספק רשות הרבים טהור, כשיבוא לשאל, אומרים לו:
'אם טבלת, אין בכך הפסד' [לכן טבול]. אם טבל, הרי זה
משבח; ואם לא טבל, ועשה טהרות - הרי הן טהורות,
שספק רשות הרבים טהור.
י. שרץ שנמצא שרוף ומנח על גבי אכלין, וכן טלית
[שנשמאה] שנמצאת מההקה [בלויה], ומחט שנמצאת
שבורה או חלודה בין הכלים - הרי אלו טהורין, בין
ברשות היחיד בין ברשות הרבים; ואין אומרים: 'שמא
אחר שנגע באכלין נשרף, ואחר שנשמאו הכלים במגע
הטלית והמחט, נשברה או החלדה, ויכלתה הטלית עד
שטהרה'; שכל הטמאות, כשעת מציאתן.
יא. שני עדים אומרים לו 'נטמאת', והוא אומר 'טהור
אני' - הוא נאמן על ידי עצמו. ואף על פי כן, אין אומרים
לו: 'עסק בטהרות'; אלא אם עשה טהרות - הרי הן
טהורות, ויחוש [להחמיר] על עצמו. עד אומר 'נטמא',
ושנים אומרים 'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין
ברשות היחיד - טהור. שנים אומרים 'נטמא', ועד אומר
'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד - הרי
זה טמא. עד אומר 'נטמא', ועד אומר 'לא נטמא', אשה
אומרת 'נטמא', ואשה אומרת 'לא נטמא' - ברשות
היחיד, טמא; ברשות הרבים, טהור.

פרק טז

א. מפני מה טהרו חכמים ספק רשות הרבים? שיהיה
הצבור עושין הפסח בטמאה, בזמן שהטמאים מרבין. אם
טמאה ודאית נדחית מפניהם, קל וחמר לספק טמאה -
שאסור כל הספקות מדבריהם, כמו שבארנו בהלכות
ביאות אסורות. ומפני מה הקמירנו בספק רשות היחיד?
שהיה שוטה שנסתרה - אף על פי שהדבר ספק - הרי היא
טמאה לבעלה עד שתשתה.
ב. וכשם שהשוטה וכו' על שנים, כך ספק טמאה בשנים;
אבל אם היו שלשה ברשות היחיד - הרי ספק טמאתם
שם טהור, כרשות הרבים. במה דברים אמורים? בשניה
זה שננטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרש ממנו מה
שארע לו, כשוטה; אבל אם היה חרש או שוטה, או קטן
שאינו יודע להשיב על הענין כששואלין אותו - הרי ספקו
טהור. ביצד? חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת

אלו, ספק לא נגע - הרי טהרות אלו טהורות. וכן האוכל
ספק אכלין טמאים, והשוטה משקין שהם טמאים בספק
- הרי הוא טהור; וכן האוכל תרומה תלויה [שנשמאה]
טהור. וכן כל פיוצא באלו מולדי הטמאות שהן
מדברי סופרים - ספקו טהור. אבל אב שהוא מדברי
סופרים, ספקו טמא; אלא אם היה האב עצמו טמא
בספק, כגון בית הפרס וארץ העמים, שאין שורפין על
מגען, כמו שבארנו - ספקו טהור.
ב. ספק החלין - היא טהרת אוכלי חליהן בטהרה, והן
הנקראין 'פרושים' - ביצד? אוכלי חליהן בטהרה שגולד
להן ספק טמאה בטהרותיהן - הרי אלו טהורות ככל
הספקות בלן, ואין להן טמאה אלא טמאה ודאית.
ג. ספק הקרבנות ביצד? מחסר כפורים שיש עליו ספק
חמשה קרבנות - כגון האשה שיש עליה ספק חמש
זיבות, או ספק חמש לדות - מביאין קרבן אחד, וטהר
לאכל בקדשים; ואין השאיר עליו חובה, כמו שבארנו
בהלכות מחסרי כפרה.
ד. ספק נגעים ביצד? עד שלא נזקק לטמאה - לא טימאו
הכהן - ספקו טהור, כמו שבארנו בפרק ששי מהלכות
נגעים.
ה. ספק עומד ועובר ביצד? מצרע שהיה יושב תחת
האילן, ועבר הטהור, ספק האהל עליו האילן ונטמא,
ספק לא האהל, וכן אם היה הטהור יושב תחת האילן
והמצרע עובר תחתיו, ספק עמד המצרע ונטמא הטהור,
ספק לא עמד - ספקו טהור.
ו. ספק שרצים, זה ספק הנזקקין; ביצד? זרק שרץ או
דבר טמא לבין הכפרות, או שזרק כפר טהור לבין
הטמאות, ספק נגע, ספק לא נגע - טהור, הואיל ומצא
הכפר הטהור שאינו נוגע בטמאה; שכל הטמאות - כשעת
מציאתן, ואין אומרים: 'שמא נגע בו ואחר כך נפל בצדו',
אלא הרי הן כשעת מציאתן.
ז. השרץ בפי החלדה, ומהלכת על גבי כפרות של
תרומה, ספק נגע, ספק לא נגע - ספקו טהור, מפני שלא
נחה הטמאה; היתה מהלכת בו, ונגע [השרץ] בכפרות,
ספק חי ספק מת - הרי הן טהורות. במה דברים אמורים?
בזמן שנטלתו והלכה לה. אבל אם נמצא מת בפיה, הרי
הכפרות טמאות; ואיזה חי בפיה - אף על פי שמצאוהו
מת בפיה, הרי הן טהורות. וכן השרץ בפי החלדה,
והנבלה בפי הכלב, ועברו בין הטהורים, או שעברו
הטהורים ביניהן - ספקו טהור, מפני שאין לטמאה מקום
קבוע. היו מנקרין בהן על הארץ - הרי הן כמנחין,
ומטמאין למפרע מספק אם היו ברשות היחיד, כמו
שיתבאר.
ח. ספק רשות הרבים ביצד? טמאה שהיא מנחת ברשות
הרבים, ספק נגע בה, ספק לא נגע - ספקו טהור; היתה
מנחת ברשות היחיד, וספק נגע בה, ספק לא נגע - ספקו

טהור; שְׁמָא אחר לקטן, ונתנן לו. וכן חמור העומד בבית
הקברות, כליו טהורין; ואין אומרינן: 'שְׁמָא נתמצץ בקוץ,
ונגע בקבר' - מפני שאין בו דעת להשאל, וכשנמצאו לא
נמצאו נוגעין, וכל הטמאות - כשעת מציאתן.

ט. תינוק שֶהָיָה תופש בידו של אביו, או שֶהָיָה רוכב על
כתפו של אביו - ספקו ברשות היחיד, טמא; מפני שאביו
נשאל עליו.

י. וארבע ספקות אמרו חכמים בתינוק: תינוק שאינו יכול
להלך, שֶהִנִּיחְתוּ אִמּוֹ וְבָאָה וּמִצָּאָה אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶהוּא
במקומו - טהור; ואין אומרינן: 'שְׁמָא טמאה באה,
ונשקתו וגפפתו'. התחיל התינוק לצאת ולהפגס - בגדיו
טהורין, ואינן מדרס כשאר בגדי עמי הארץ; ואף על פי
שהן טהורין, ואינן מדרס כשאר בגדי עמי הארץ - אין
עושין על גביהן טהרות. הגדיל עד שֶהָיָה בו דעת
להשאל, ספקו טמא ברשות היחיד. הגדיל עד שֶהָיָה בו
דעת לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות; יודע
לשמר את ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות. כיצד בודקין
אותו? מטבילין אותו, ונותנין לו חלין לשם תרומה - אם
היה יודע לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות;
ואם היה יודע לשמר את ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות.

פרק יז

א. כזית מן המת בפי העורב, ספק האהיל על האדם ועל
הכלים ברשות היחיד, ספק לא האהיל - הרי האדם טמא
מספק; והוא, שֶהָיָה בו דעת להשאל. והכלים טהורין,
מפני שאין בהן דעת להשאל. וכן הממלא בכלי, ונתן
בעשרה כלים, ונמצא השרץ באחד מהן - הוא טמא וכלם
טהורין, אף על פי שכלן ספק שְׁמָא השרץ בכלי שְׁמָאל
בו היה תחלה, מפני שהם כלים, ואין בהן דעת להשאל.
ואם היה לכלי שְׁמָאל בו אָגָנִים [- שפה כפופה פנימה] -
הואיל ואפשר שיצאו המים ויתאחר בו השרץ, כלן
טמאין. וכן הממלא בעשרה דליים זה אחר זה, ונתן
בעשרה כלים מדלי אחד לכלי אחד, ואין ידוע הראשון
מן האחרון [- איזה מילא ראשון ואיזה אחרון], ונמצא
שרץ בכלי אחד מהן - הרי תשעה כלים עם עשרת
הדליים טהורין, שְׁאֵנִי אומר: 'שְׁמָא בכלי זה היה השרץ
מתחלתו'; ואם יש לדליים אָגָנִים, הרי כל הדליים עם כל
הכלים טמאים. המערה מפלי לכלי, ונמצא השרץ בפתחתו
- העליון טהור; ואין אומרינן 'מן העליון נפל', אלא שְׁמָא
בפתחתו היה, מפני שהן כלים, ואין להם דעת להשאל.
וכן כל פיוצא בזה.

ב. קפה שנשתמש בה טהרות, ונמצא בה שרץ - אם יש
לה שוליים, או אָגָנִים אף על פי שאין לה שוליים - הרי
כל הטהרות שנשתמשו בה טמאות, ואפילו היתה בדוקה
ומכסה; שְׁמָא עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ.
אפילו נשתמש בה בטהרות בזוית זו, וטלטלה לזוית

להשאל, שנמצאו בהצר או במבוי שיש בו טמאה, ספק
נגעו ספק לא נגעו - טהורין; וכן כל שאין בו דעת
להשאל - אף על פי שנולד לו הספק ברשות היחיד, ספקו
טהור.

ג. הסומה, והישן, והמהלך בלילה - ספקו ברשות היחיד
טמא, מפני שיש לו דעת להשאל. במה דברים אמורים
שכל שאין בו דעת להשאל, ספקו טהור? בשֶהָיָה הדבר
שקול, ואין שם חזקה; אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו
שנטמא, הרי זה טמא. כיצד? תינוק טמא שנמצא בצד
העסה, והבצק בידו - הרי העסה טמאה; שֶהָיָה התינוק
לטפח, ובכך היא חזקתו; ואין שורפין על חזקה זו.

ד. הרי משקין טמאין ובצק טהור, ובהמה או חיה או
עופות בבית, ונמצא בבצק מקום נשיכתן - חזקה ששתי
משקין, ונשכו בבצק וטמאיהו. ואם היה שם פרה, ובין
המשקין והבצק [יש מקום דיו -] כדי שתלחף את לשונה
- הרי הבצק טהור; ובשאר כל הבהמות, כדי שתנגב את
פיה; פחות מזה, הבצק טמא. ואם היה כלב - אפילו היה
המשקין בצד הבצק, הרי זה טהור; שאין דרכו של כלב
להניח המזון ולילך לו אל המים. נמצא בבצק נקירת
התרנגולין - אם יש בין המשקין והבצק כדי שינגבו את
פיהן בארץ, הבצק טהור; ואם לאו, טמא - שחזקתן
ששתו, ונקרו בבצק במשקין שפיהן. במה דברים
אמורים? בשֶהָיָה המשקין צלולין, שֶבְבוּאָה של תינוק
נכרת בקוץ; אבל עכורין - הבצק טהור; שאלו נקרו
במשקין, היה מקום המשקין נכר בבצק. ואם היו צלולין
- אף על פי שהבצק בחזקת טמאה, אין שורפין על חזקה
זו אלא תולין.

ה. איזו היא חזקה ששורפין עליה ברשות היחיד? עסה
בבית ושרצים וצפרדעים מנפלין שם, ונמצאו חתיכות
מבשרן בעסה - אם רב המנפלין שרצים, העסה טמאה
ותשרף; ואם הרב צפרדעים, טהורה.

ו. הרי טמאות וטהרות בצדו או למעלה ממנו, ונתעטף
בטליתו, וספק נגעו [בטלית], ספק לא נגעו בעת שנתעטף
- אם היו ברשות היחיד, ספקו טמא; שספק טמאה הבאה
בידי אדם, נשאלין עליה; אפילו בכלי המנח על גבי
קרע, הרי זה טמא כמי שיש בו דעת להשאל. ואם היו
ברשות הרבים, ספקו טהור; ואם אי אפשר שלא יגע,
ספקו טמא.

ז. כפר של תרומה שנתון על גבי הדף [מד], ומדרס
[הזב] נתון תחתיו, ואי אפשר לו כשיפל שלא יגע במדרס
- אף על פי שהוא במקום מדרון [- שיפוע], ובא ומצא
הכפר במקום אחר - הרי הוא בטהרתו; שְׁאֵנִי אומר: אדם
בא ונטלו, ונתנו במקום זה; ואם אמר: 'בריא לי שלא
בא אדם לכאן' - טמא, שודאי נפל, ונגע במדרס כשנפל.
ח. תינוק שנמצא בצד בית הקברות, והשונים בידו -
אף על פי שאין שם שושנים אלא במקום הטמאה, ספקו

ט. האשה שהיתה מגפכת גבכא [קוצרת שאריות תבואה] 47
בחקצור, ונמצא שרץ בתוך הגבכא - הרי זו טהורה; שאין 48
השרץ מטמא במשא. נמצא על גבי הגבכא - הרי זו 49
טמאה, שמא נגעה בו. היתה כוכרת בכברה, ונמצא שרץ 50
בתוך הפרות שבכברה - הרי זו טהורה. נמצא על גבי 51
הכברה - הרי זו ספק טמאה; שמא נגעה בו, וכל ספק 52
ברשות היחיד טמא, כמו שבארנו. 53

יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יח

א. כל שאטה יכול לרבות ספקות וספק ספקות - ברשות 56
הרבים, טהור; וברשות היחיד, טמא. כיצד? נכנס למבוי 57
והטמאה בחצר, ספק נכנס לספק ספק לא נכנס; טמאה 58
בבית, ספק נכנס לבית ספק לא נכנס; ואפלו נכנס, ספק 59
היתה שם בעת שנכנס ספק שלא היתה שם; ואם תאמר 60
היתה שם, ספק יש בה פשעור ספק שאין בה; ואם תאמר 61
יש בה, ספק שהיא טמאה ספק שאינה טמאה; ואפלו היא 62
טהורה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא, שהמבוי 63
רשות היחיד. 64

ב. תשעה צפרדעים ושרץ אחד ברשות היחיד, ונגע 65
באחד מהן, ואינו יודע איזה הוא - ספקו טמא; תשעה 66
שרצים וצפרדע אחד ברשות הרבים, ונגע באחד מהם - 67
ספקו טהור. זה הכלל: כל ספק ברשות הרבים - טהור, 68
עד שיאמר 'נטמאתי בודאי'; וכל ספק ברשות היחיד - 69
טמא, עד שיאמר 'ודאי שלא נטמאתי'. לפיכך, עצמות 70
המת ועצם נבלה ברשות הרבים, או גוש מארץ טהורה 71
וגושים מבית הפרס [- שדה שנחרש בה קבר] או מארץ 72
העמים, ונגע באחד מהן או הסיטו, ואין ידוע במה נגע 73
מהן ובמה הסיט; פזית מן המת ופזית מן הנבלה, והאחיל 74
על אחת מהם ואין ידוע על איזה מהם האחיל; שני 75
שבילין אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהם ואין ידוע 76
באיזה הלך; או שנגע באדם בדרך, ואין ידוע אם הוא 77
טמא ואם הוא טהור; או שהיו שני אנשים אחד טמא 78
ואחד טהור, ונגע באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם נגע 79
- בכל אלו הספקות, טהור. 80

ג. המוצא מת משכב לרחבו של דרך - אם היה שלם, 81
והוא מן הקצה אל הקצה - הרי זה טמא לתרומה, 82
שחזקתו שנגע; היה לו מקום לעבר, או שהיה משכב 83
ומפרק שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו - הרי זה טהור. 84
ואם היה קצר לכל רחב הדרך - הקצר מצרפו [את חלקיו] 85
לגוש אחד, והעובר שם טמא; שאין זה כשאר ספקות, 86
אלא חזקתו שנגע. 87

ד. שרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע, עד העת 88
שיאמר: 'בדקתי את המבוי הזה ביום פלוני, ולא היה בו 89
שרץ'; אפלו כבודי, ולא בדקו - הרי זה מטמא למפרע 90

אחרת, ונמצא בה השרץ - כלן טמאות; לפי שמחזיקין 1
טמאה [מעריכים שהיא עברה -] ממקום למקום לתלות 2
[לטמא מספק], אבל לא לשרף. 3

ג. הזולף [שואב] את הבור, ומלא ממנו חביות - אם היה 4
משקיע כל חבית וחבית בבור וממלא אותה, ונמצא 5
השרץ בראשונה - כלן טמאות. נמצא באחרונה - היא 6
טמאה, וכלן טהורות; שאני אומר: 'אחר שמלא את 7
הראשונות, נפל השרץ לבור'. היה זולף בכלי, ונותן לתוף 8
החביות עד שמלא אותן, ונמצא השרץ באחת מהן - היא 9
טמאה בכלד, וכלן טהורות; שאני אומר: 'בזו בכלד נפל 10
השרץ, או היה בה עד שלא זלף לתוכה'. לפיכך, אם היה 11
בורק כל חבית וחבית מהן, ואחר כך נותן בה היין, 12
ומכסה אותה אחר שזולף לתוכה, ונמצא השרץ באחת 13
מהן - כלן טמאות; וכן אם נמצא השרץ בבור או בכלי 14
שזולף בו - הכל טמא. 15

ד. היה קוצה [מלקט] זיתים מן המעטן [חפירת זיתים], 16
ומעלה אותן לגג, ונמצא השרץ בגג - זיתים שבמעטן 17
טהורין; נמצא במעטן, המעטן טמא; נמצא בין הכתל 18
לזיתים, הזיתים טהורין. נמצא השרץ בתוף גוש של 19
זיתים, והגוש בגג - אם בתוף שלשה ימים, אף המעטן 20
טמא; שאני אומר: 'גוש זה מן המעטן עלה, והשרץ 21
בתוכו'. ואם נמצא אחר שלשה ימים משהעלה הזיתים 22
לגג, הרי המעטן טהור; שמא בגג נתקבצו ונעשו גוש 23
בתוף השלשה ימים. 24

ה. הקורץ מקרצת [וחותך חתיכה -] מן העסה, ונמצא שרץ 25
במקרצת - המקרצת לבדה טמאה; נמצא בעסה, העסה 26
לבדה טמאה; נמצא בתוף המקרצת, אף העסה טמאה. 27
ו. אכל טמא שנמצאת גלעינה שלו בתוף הפקר או על 28
גבי תבשיל רותח - אף על פי שאין עליה משקה טופח, 29
הרי הם טמאים; שאני אומר: 'האכל כלו נפל שם ונמוח 30
בתוף הפקר, או מחמת הרתיחה, ונשארה גרעינתו'. 31
נמצאת הגרעינה על גבי הפקר או בתוף תבשיל צונן - 32
הרי אלו טהורין, אף על פי שיש עליה משקה; שאני 33
אומר: 'גרעינה זו לבדה נפלה אחר שאכל האכל מעליה, 34
שהרי אינה מטמאה'. 35

ז. היו בבית אכלין טמאין ואכלין טהורים, ונמצאת 36
גרעינה בבית - הולכין אחר הרב; וכן אם היו דמים 37
טמאים ודמים טהורים בתוף הבית, ונמצא דם על האכל 38
- הולכים אחר הרב. מעשה בככר של תרומה שנמצא 39
עליו דם, וכא מעשה לפגי חכמים וטהרהו; שאפלו 40
נאמר: 'דם השרץ הוא' - אני אומר: 'דם שרץ חי הוא, 41
שהוא טהור'. 42

ח. עיר שיש בה נבלות ושוטות - בשר הנמצא בה, 43
הולכין בו אחר הרב; וכן אם היה הנמצא ספק שרץ ספק 44
צפרדע - הולכין אחר הרב שיש באותה העיר באותו 45
הזמן. זה הכלל: בנמצא, הלוף אחר הרב. 46

48 אם מת, ובשחר עמד, ומצאו מת - הרי זה טמא; שכל
49 הטמאות, כשעת מציאתן. ואם ראהו חי בערב, ובשחר
50 מצאו מת - הרי זה ספק ברשות הרבים, וטהור.
51 טו. [חולא] - המספן ברשות היחיד, ונתעלף ואין ידוע
52 אם עדין הוא חי, והוציאוהו לרשות הרבים, וחקרו
53 והכניסוהו לרשות היחיד - כשהוא ברשות היחיד, ספקו
54 טמא; וכשהוא ברשות הרבים, ספקו טהור. מעשה באחד
55 שהיה מספן, והוליכוהו מעיר לעיר במטה, והיו כמות
56 מתחלפות תחתיו, ובאחרונה נמצא מת; ולא טמאו
57 חכמים אלא פת אחרונה בלבד.
58 טז. טמא שהיה עומד ומדבר על הבור, ונתזה צנוחה -
59 טיפת רוק [מפיו, ספק הגיעה לבור, ספק לא הגיעה] - אם
60 היה בור של של שמן, ספקו טמא ברשות היחיד; ואם היה
61 בור של יין, ספקו טהור בכל מקום - מפני ששפת הבור
62 קולטת [מונעת כניסת הרוק לבור].

פרק יט

63 א. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן
64 ואין ידוע באיזה הלך, ועשה טהרות, ונאכלו, והזה
65 שלישי ושיביעי וטבל וטהר, והלך בשני ועשה טהרות -
66 הרי אלו טהורות; ואם קימות הראשונות - אלו ואלו
67 תלויות, שבודאי שאחד מן הטהרות טמא. ואם לא טהר
68 ביניהם - הראשונות תלויות והשניות ישרפו; שהרי הן
69 טמאות בודאי, שזה טמא הוא מפני שהלך בשני שבילין.
70 וכן הצפרדע והשרץ והלך בשני ועשה טהרות נפרת,
71 ואין ידוע איזה הוא השרץ, ונגע באחד מהם ועשה
72 טהרות ונאכלו, וטבל ונגע בשני ועשה טהרות - הרי אלו
73 טהורות; ואם קימות הראשונות, אלו ואלו תלויות. אם
74 לא טבל ביניהם - הראשונות תלויות, והשניות ישרפו.
75 ב. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן
76 ועשה טהרות, ובא חברו, והלך בשני ועשה טהרות - אם
77 באו ונשאלו זה את זה - מורין לכל אחד מהן בפני
78 עצמו, שהוא טהור; באו שניהן כאחת, או שבא האחד
79 ושאל עליו ועל חברו, ואמר: 'שנים היינו, ובשני
80 השבילים הלכנו, ושתי טהרות עשינו' - הרי שניהן
81 טמאין, וטהרות שעשו ישרפו. וכן אם נטמאו בטמאה
82 קלה. ביצר? שני כפרים, אחד טמא ואחד טהור, אכל את
83 אחד מהן ועשה טהרות, ובא חברו, ואכל את השני ועשה
84 טהרות - אם נשאלו זה את זה, שניהם טהורים; מפני
85 שהן ספק דברי סופרים, שהוא מקלל ספקות שטהרו
86 חכמים, כמו שבאנו. נשאלו שניהם כאחת, או ששאל
87 עליו ועל חברו - שניהם טמאין מספק, וטהרותיהן
88 נשרפות; שודאי אחת מן הטהרות טמאה. ואפלו כפר
89 אחת טמאה שנתערבה במאה כפרות טהורות - הרי כלן
90 טמאין, וישרפו.
91 ג. כפר טמא שנתערב בתשעה כפרות טהורין, ובאו
92 חמשה בני אדם ואכלו חמשה כפרות מהם, ובאו חמשה

1 מקדם הכבוד. כמה דברים אמורים? שמצאו יבש; אבל
2 אם מצאו לח - אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר
3 שימות בה, ויהיה עמה לח כמו שנמצא.
4 ה. שני רקין ברשות היחיד, אחד טהור ואחד מן הרקין
5 הנמצאין שגזרו עליהן טמאה כמו שבארנו, ונגע באחד
6 מהם או הסיטו, ואין ידוע איזה מהן - תולין עליו את
7 התרומה [נטמאין מספק]; מפני שהם שני ספקות: ספק
8 בטהור ונגע, ספק בנמצא, ואם תאמר בנמצא - ספק שהוא
9 טמא, ספק שהוא טהור. היו שני הרקין ברשות הרבים -
10 אם היו נגובין ומנחין שם ונגע באחד מהן, ספקו טהור.
11 נשא אחד מהן, תולין עליו; שהרי משנשא, אינו מנח
12 ברשות הרבים. וכן אם היה אחד מהם לח, ונתלה בו הרק
13 הלח - תולין עליו; שהרי אינו מנח ברשות הרבים כדי
14 שיהיה ספקו טהור, אלא הרי הוא על בגדו. כבר בארנו,
15 שאם נגע ברק הנמצא, או נשא או הסיטו, בכל מקום -
16 שורפין עליו את התרומה, כבית הפרס וכיוצא בו,
17 ששורפין על ודאי מגען בכל מקום.
18 ו. מי שישב ברשות הרבים, ובא אחד ודרס על בגדיו,
19 או שרקק ונגע בו הרק - על הרק, שורפין את התרומה.
20 ועל בגדיו, הולכין אחר הרב: אם רב העיר טמאין, בגדיו
21 [נטמאין בטומאת] - מדרס [הזב]; ואם רב העיר טהורים,
22 טהור.
23 ז. מי שאבד לו כלי, ומצאו ברשות היחיד - הרי זה טמא
24 מדרס, וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים, ומצאו
25 ברשות הרבים - אם אבד ביום, ומצאו בו ביום - טהור;
26 אבד ביום ומצאו בלילה, או שאבד בלילה ומצאו ביום,
27 או שאבד ביום ומצאו ביום שלאחריו - הרי זה בחזקת
28 טמא. זה הכלל: כל שעבר עליו הלילה או מקצתו, טמא.
29 ח. הניח כלי או שכחו ברשות הרבים - אף על פי שעבר
30 עליו הלילה, טהור; הניח או שכח ברשות היחיד - הרי
31 זה טמא מדרס, וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו
32 בשוכח ומניח כמאבד? מפני שאינו דבר מצוי תמיד, לא
33 גזרו בו.
34 ט. המאבד ומצא בתוך הבית - הרי זה טהור, מפני שהוא
35 בחזקת שמוור.
36 י. השוטח בלים ברשות הרבים, הרי אלו טהורין. וברשות
37 היחיד - טמאים, שמא נגעו בהם טמאים; ואם היה
38 משמרם, טהורים. נפלו והלך להביאם - טמאים, שהרי
39 נעלמו מעיניו. וכן מי שאבדו כליו ברשות היחיד, ומצאם
40 אפלו בו ביום - הרי הם מדרס וטמא מת, כמו שבארנו.
41 יא. שוטה אחת בעיר, או נכרית - כל הרקין שבעיר
42 בחזקת טמאה לעולם, בכל מקום.
43 יב. מי שדרסה אשה על בגדיו, או שישבה עמו בספינה
44 - אם מפיתו שהוא אוכל בתרומה, כליו טהורין; ואם
45 לאו, ישאלנה [אם היא טמאה].
46 יג. מי שישב ברשות הרבים, ועמד - כליו טהורין.
47 יד. נגע ברשות הרבים באחד בלילה, ואין ידוע אם חי

הבוזרים, רשות הרבים לטמא. אימתי? בזמן שהרבים
נכנסים ברוח זו ויוצאים ברוח שפנגדה. שאר כל
המקומות חוץ מאלו שבאנו דנים - כשם שהם רשות
היחיד לשבת, כך הם רשות היחיד לענין טמא.

ח. ויש מקומות שאינן רשות היחיד לשבת, ואף על פי
כן הרי הם רשות היחיד לענין טמא - מפני שאין העם
משתמשין בהן; ואלו הן: האילנות והרי (הכותלים של)
רשות הרבים, אף על פי שאין בהן ארבעה על ארבעה.
כיצד? אילן שהוא עומד ברשות הרבים, וטמא בתוכו,
ועלה לראשו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא;
הכניס ידו לחר שיש בו טמא, ספק נגע ספק לא נגע
ספקו טמא.

ט. חנות שהיא טמא, ופתוחה לרשות הרבים, ספק
נכנס ספק לא נכנס - ספקו טהור; שכל החנות כמו שרץ
המנח ברשות הרבים, שספק מגעו טהור. היו שתי חניות
אחת טמא ואחת טהורה - נכנס לאחת מהן, ספק
לטמא נכנס ספק לטהור נכנס - ספקו טמא; שזה ספק
רשות היחיד, שהחנות רשות היחיד. וכן בקצה בימות
הגשמים שיש בה שדות הרבה, ובה שדה אחת טמא,
ואומר: 'ספק נכנסתי לאותה שדה, ספק לא נכנסתי' -
ספקו טמא; שספק טמא ברשות היחיד, אפילו ספק
ביאה (כניסה) - טמא.

י. מקום שהיה רשות היחיד, ונעשה רשות הרבים, וחזר
ונעשה רשות היחיד - כשהוא רשות היחיד, ספקו טמא;
וכשהוא רשות הרבים, ספקו טהור.

יא. דברים שהן ברשות הרבים, הרי הן כרשות הרבים.
כיצד? קפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים,
והטמא בתוכה, ספק נגע (בידיו בתוכה) ספק לא נגע
- ספקו טהור; הכניס ידו לתוכה, ספק נגע ספק לא נגע
- ספקו טמא. היתה כפישה (כלי אבן) נתונה על כתפו,
וכבר תרומה פרוץ בסיב (חוט מן האילן) או בגרר ונתון
לתוכה, ספק נגע בה אחר, ספק לא נגע - ספקו טמא.

יב. חמור ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, וטמא
נתונה על גביו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור;
פשוט ידו על גביו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא.
וכן סלע המנח ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים,
וטמא נתונה עליו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור;
עלה לראש הסלע, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא.
יג. היתה זה רוכב על חמור וזה רוכב על חמור, ומהלכין
בדרך, ספק נגעו זה בזה, ספק לא נגעו; תינוק טמא מרכב
על כתפו של אביו, ותינוק טהור מרכב על כתפו של אביו,
והלכו זה בצד זה, ספק נגע ספק לא נגע; חבילה על
כתפו, והרק מדבק בכתל, ספק נגע ספק לא נגע; בלים
שטוחין ברשות הרבים למעלה מעשרה, והטמא עובר,
ספק הסיט (הזיז) ספק לא הסיט - הכל טהור.

כרף רחמנא דסינן

בני אדם אחרים ואכלו התמשה הנשאות - הרי
הראשונים טמאים, שאין להם אנשים אחרים שיתלו בהם
[שאכלו הטמא]; והתמשה האחרונים טהורין, מפני שהם
תולין בראשונים.

ד. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, והלכו בהם שני
אנשים איש אחד טהור ואיש אחד טמא, אפילו היה האחד
תלוי (ספק טמא) - הרי זה טהור תולה בתלוי, ואומרין:
'זה טהור הלך בשביל הטהור והרי הוא בטהרתו, וזה
התלוי הלך בשביל הטמא' - ואף על פי ששאלו שניהם
באחד.

פרק כ

א. כל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת, כך הוא
רשות הרבים לענין טמא.

ב. וארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים, הרי הן כרשות
הרבים לטמא; וכן הכרמלית (שאינו רח"ו ואינו רח"ר),
כגון הים והאצטנית (אולם ציבורי) - הרי הן כרשות
הרבים לטמא.

ג. יש שם מקומות - אף על פי שהן רשות היחיד לשבת,
הרי הן כרשות הרבים לענין טמא; ואלו הן: השבילין
המפלישין (פתוחים) לשיחין ולבורות ולגתות; והבקעה
(מקום של שדות) המקפת גדר בימי החמה; ובסילקי
מלכים - שהוא בגין רחב הרבה לעמד בו אנשי המרכבה
(של המלך), ויש לו פתחים הרבה פתוחים לרשות הרבים;
והפוזן - והוא הבגין הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד
זה; וחצר שהרבים נכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר.
וכן מבואות היוודין לים או לנהר, אף על פי שגדורין
מקאן ומקאן ורבים מטפסין ועולין בהן, והבימוסות
(ארמונות), והמרחצאות - הרי הן כרשות הרבים לטמא.
וכן כל העזרה, כרשות הרבים לטמא.

ד. גגות העיר שדרך העיר עוברת עליהן, רשות הרבים
לטמא.

ה. הגנה - בזמן שהיא משתמרת, רשות היחיד; ובזמן
שאינה משתמרת, רשות הרבים לטמא. וכן בסילקי
גדולה - בזמן שפותחין אותה, רשות הרבים לטמא;
ובזמן שנועלין אותה, רשות היחיד לכל.

ו. הבקעה המקפת גדר - בימות הגשמים, רשות היחיד
לשבת ולטמא; ואם לא היתה מקפת, הרי היא רשות
היחיד לטמא בלבד. ובקעה שעברו עליה ימות
הגשמים - הרי היא רשות היחיד לטמא, אפילו בימות
החמה. ואלו הן ימות החמה? משתעקר התבואה
מתוכה; ואלו הן ימות הגשמים? משתרד רביעה שניה
(הגשם השני). בין העגולים (ענבים המוכנים לדריכה) של
ענבים לזוגין (ענבים שכבר נדרכו), רשות הרבים
לטמא.

ז. כרם שלפני הבזרים, רשות היחיד; ושלאחר

הלכות טמאת אוכלין

מצות עשה אחת, והוא דין טמאת משקין ואוכלין והקשרן.
ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

א. כל אוכל המיוחד למאכל אדם, כגון לחם ובשר וענבים
וזיתים וכיוצא בהן - מקבל טמאה; וכל שאינו מיוחד
למאכל אדם - הרי זה טהור ואינו מקבל טמאה, אלא אם
כן חשב עליו ויחדו למאכל אדם. וזה וזה אינו מקבל
טמאה, עד שיפלה [יתרטב] תחלה באחד משבעה משקין;
וזה הוא הנקרא 'הכשר', שנאמר: "וכי יתן מים על זרע".
ב. ואלו הם השבעה משקין שמכשירין את האוכלין
לטמאה: המים, והטל, והשמן, והזין, והחלב, והדם,
והדבש. ואינן מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון
הבעלים; ולא יהיו סרוחין, שמשקה הסרוח אינו מכשיר.
וכיון שהכשר האכל - אף על פי שיבש והרי הוא גנוב,
הרי זה מקבל טמאה.
ג. אכל שהיה בלול במי פרות, כגון מי תותים ורמונים
- אף על פי שהוא בלול, ונגע בו הנב או בשר המת -
הרי הוא טהור, מפני שלא הכשר באחד משבעה משקין.
ד. אין שם משקה שמקבל טמאה, אלא שבעת המשקין
שמנינו בלבד; ואכל שאר מי פרות - כדרך שאין מכשירין,
כה אין מקבלין טמאה כלל.
ה. זיתים וענבים שלא הביאו [- גדלו] שליש - משקין
היוצאין מהן אינן מכשירין, ולא מקבלין טמאה; אלא
הרי הן כשאר מי פרות, שהן טהורין לעולם.
ו. אלו דברים שאין מקבלין טמאה, ואף על פי שבני אדם
אוכלין אותן, לפי שאינן נאכלין להנאת גופן [- עצמם],
אלא מפני שנותנין טעם במאכלות, או מפני הריח, או
מפני המראה; ואלו הן: הקשט, והחמס, וראשי בשמים,
והתה, והחלתית, והפלפלין, וחלות חריץ [- מיני תבלין],
וכן כל כיוצא בהן.
ז. השבת [- מין ירק] - סתמו לאכילת גופו, כשאר ירקות
שדה; ואם חשב עליו לקדרה [לבשלו בתבשיל], אינו
מטמא טמאת אוכלין. והשבת - משנתנה טעם בקדרה -
הרי היא כזבל, ואינה מטמאה טמאת אוכלין.
ח. התמרים והגרוגרות שנתנן לקדרה כתבלין - צדין הן
מטמאין טמאת אוכלין, עד שיפסדו מלאכל אדם.
ט. הפרשינין [שהם מאכל אדם רק בדוחק] - אם יחדן
למאכל אדם, מטמאין טמאת אוכלין.
י. הקור [- ראש הדקל], הרי הוא כעץ לכל דבר; ואם
שלקו וטגנו, מטמא טמאת אוכלין.
יא. החרצנין והזוגין [- קליפי הענבים] - אף על פי
שפנסן לאוכלין, אין מטמאין.

יב. זיתים וענבים הקשין שנפרצין ויוצאין מתחת הקורה
בשעת הדריכה, אינן מקבלין טמאה. ועד כמה? עד
ארבעת קבין לכל כור; הנה הנפרץ יתר מזה, מקבלין
טמאה. ואם פנסן לאוכלין - אף על פי שהן פחות מארבעת
קבין, מקבלין טמאה.
יג. הכפניות [תמרי בוסר] והפגין [תאני בוסר] והבסר [של
ענבים] והקצח [כמוון] - הרי הן כאוכלין, ומקבלין טמאה.
יד. לולבי זרדין [- קצוות עצים דקים], והחרובין, ושל
עדל [מין צמח], ועלי הלוי [סוג בצל] השוטה - אינן
מקבלין טמאה, עד שימתקו.
טו. החרדל והתורמוסין [מין קטניות] ושאר כל הנכבשין
- מטמאין טמאת אוכלין, בין משהמתיקו בין עד שלא
המתיקו.
טז. זיתים שכבשן בעלין שלחן - אין העלין מקבלין
טמאה; שלא כבשן לאכלן, אלא למראה [לנוי].
יז. כשות [שעירות] של קשות, והגין שלה [פרח שעליה]
- אינה מקבלת טמאה, מפני שאינן אכל.
יח. דבש בכורתו, מטמא טמאת אוכלין שלא במחשבה.
רדה הדבש [הוציא החלות מהכוורת] - משירסק החלות,
מטמא משום משקה. דבש הנב מפורתו, מטמא טמאת
משקין; חשב עליו לאוכלין, מטמא טמאת אוכלין אחר
שיכשר.
יט. השמן הקרוש - אינו אכל, ולא משקה; חשב עליו
כשהוא קרוש, בין לאוכלין, בין למשקין - בטלה דעתו.
וכן הדם שקרש - אינו אכל, ולא משקה. חשב עליו
לאוכלין, מטמא טמאת אוכלין; חשב עליו למשקין, בטלה
דעתו.
כ. חלב שקרש - אינו לא אכל, ולא משקה. חשב עליו
לאוכלין, מטמא טמאת אוכלין; למשקה, בטלה דעתו.
כא. דבש תמרים - לא אכל, ולא משקה. חשב עליו
לאוכלין, מטמא טמאת אוכלין; למשקין, בטלה דעתו.
ושאר כל מי פרות בלן - לא אכל, ולא משקה; חשב
עליהן, בין לאוכלין בין למשקין - בטלה דעתו.
כב. השלג - אינו לא אכל, ולא משקה. חשב עליו
לאוכלין, בטלה דעתו; חשב עליו למשקה, מטמא טמאת
משקין. נטמא מקצתו, לא נטמא כלו; העבירו על גבי [-
בתוך] כלי חרש הטמא, נטמא כלו.
כג. החלב שבכהל [- דד הבהמה] שחשב עליו - בטלה
דעתו, והרי הוא טהור; חשב על החלב שבבקה [-
לאוכלן], הרי זה מטמא טמאת אוכלין.
כד. ענבים שדרכן - משניחלו בהן הדורף שתי וערב,
מטמאין טמאת משקין; נשתפזו בהם גרגרין שלמות,
אותן גרגרין מטמאין טמאת אוכלין. וכן הזיתים -
משניטענו [- יניחו עליהם הקורה הסוחטתן], מטמאין
טמאת משקין; נשארו בהן גרגרין שלמים, מטמאין
טמאת אוכלין.
כה. הערלה, וכלאי הפרס, ושור הנסקל שנשחט, ועגלה

44 על פי שצאת חוץ לעציו, אינה מקבלת טמאה. ועציו
45 שהוא נקוב כדי שיצא בו שרש קטן - הרי הוא כצור, ו
46 והנטוע בו אינו מקבל טמאה; וכן אם היו בו מים, אינו
47 מכשירין.

48 י. עציו שצינו נקוב, הרי הנטוע בו מקבל טמאה; ואם
49 היו מים בתוכו, מכשירין.

50 יא. כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקע בהן
51 ולצאת, [המים שבהם] - אינן מכשירין את הנרעים; ואף
52 על פי שאינן נקובין, הרי הן כנקובין.

53 יב. עציו שמלאהו עפר עד שפתו - אינו חשוב כלי, אלא
54 הרי הוא כטבלה שאין לה שפה, שאינו כלי קבול.

55 יג. משקין טמאין שנפלו על האכלין - נטמאו, אף על
56 פי שנפלו שלא ברצון הפעלים, שהרי הטמאה וההכשר
57 באין כאחת; והוא, שלא יהיו בקרקע [אלא בכלי].

58 יד. כל אכל שנפסד ונסרח, עד שאינו ראוי למאכל אדם
59 - אינו מקבל טמאה. וכן משקה שנסרח ונפסד, ואינו ראוי
60 לשתיית האדם - אינו מקבל טמאה, כדרך שאינו מכשיר,
61 שגומר: "אשר ישתה".

62 טו. העור ששלקו [- בישלון], והשליה שחשב עליה
63 לאכילה - מטמאין טמאת אכלין בפני עצמן.

64 טז. עור חמור ששלקו - הרי זה ספק אם מטמא טמאת
65 אכלין מפני ששלקו, או אינו מטמא, מפני שהוא מאוס
66 הרבה.

67 יז. חטין שבגללי הבקר וישעורין שבגללי הבהמה
68 שלקטן, אינן מקבלין טמאה; ואם חשב עליהן לאכילה,
69 מטמאות טמאת אכלין.

70 יח. כל אכל שנטמא, ואחר שנטמא נפסד ונסרח - אם
71 נפסל מלאכל הכלב, או שיבש בחרש [- חרש] - הרי זה
72 טהור; נפסל מלאכל אדם, ועדין הוא ראוי לכלב - הרי
73 זה טמא כשהיה. וכל האכלין שנטמאו, אין להן טהרה
74 במקנה.

75 יט. ורעים טמאים שזרען - הרי הצומח מהן טהור,
76 ואפלו בדבר שאין זרעו פלה [הגרעין נשאר]; והוא,
77 שהשורש. אבל קדם השרשה - הרי הן בטמאתן, אפלו
78 בדבר שזרעו פלה.

79 כ. אכלין שהן מחברין לכלים, בטלו מתורת אכל; ואם
80 נטמא הכלי, הרי הם מטמאין כטמאת הכלי - הואיל והן
81 משמשי תשמיש עץ, הרי הם כעץ.

82 כא. כל משקה שנטמא, ואחר שנטמא נפסד ונסרח - הרי
83 זה בטמאתו לעולם; שאין המשקה יוצא ידי הכלב לעולם
84 [מלקח כל משקה]. ואין למשקה שנטמא טהרה, חוץ מן
85 המים בלבד; שאם הטביל מים במקנה - פיון שצף מי
86 המקנה עליהם, טהור; ומטבילין חמין בצונן, וצונן
87 בחמין, ורעים בזפים, ויפים ברעים.

1 ערופה בין שנשחטה בין שנערפה, וצפור מצרע, ופטר
2 חמור, ובשר בחלב, ובשר פרה אדמה, והפגול, והנוטר -
3 אף על פי שכל אלו אסורין בהנאה, כלן מטמאין טמאת
4 אכלין.

פרק ב

6 א. כל האכלין הגדלין מן הקרקע - אינן מקבלין טמאה
7 עד שיעקרו; אבל כל זמן שהן מחברין, אפלו בשרש קטן
8 שיכולין לחיות ממנו - אינן מקבלין טמאה.

9 ב. יחור [ענף] של תאנה שנפסח [נשבר], ומערה בקלפה
10 שאינו יכול לחיות [לגדול] ממנה - כל האכלין שבו
11 מטמאין; ויש בדבר ספק, אם יהיה שאר האילן כמו יד [-
12 חיבור לטומאה] לזה היחור שנשבר, או לא.

13 ג. ורקות שביבשו באביהן [בעודן מחוברין], כגון פרום
14 ודלעת - אינן מטמאין טמאת אכלין; לקטן ליבשן - הרי
15 הן אכלין כשהיו, עד שייבשו ויעשו כעץ.

16 ד. אילן שנפסח [נשבר], ובו פרות - הרי הן כתלושין;
17 וכן אם יבש האילן, ובו פרות - הרי הן כתלושין.

18 ה. תאנים שביבשו באביהן [בעודן על העץ], מטמאות
19 טמאת אכלין במקומן.

20 ו. כל האכלין שהן מבצלי חיים - אינן מקבלין טמאה,
21 עד שיימותו. שחט בהמה או חיה או עוף - אף על פי
22 שעדין הן מפרפסין, מקבלין טמאה; ודגים מאימתי

23 מקבלין טמאה? משיימותו. נולד בהן [- בדגים] טרפה,
24 ונטמאו כשהן מתנדנדין - הרי יש בדבר ספק, אם הן
25 חשובין כמתים, הואיל ונטרפו, או אינן מקבלין טמאה

26 עד שיידמו כאבן ולא יתנדנדו. האבר או הכשר המדלדלין
27 בהמה או חיה שאינן יכולין לחיות [- להרפא] - אם
28 הכשרו - מקבלין טמאה במקומן, מפני שהן חשובין
29 כאכל שפרש. נשחטה הבהמה, הכשרו בשחיטה;
30 שהבהמה פלה כמו יד לאבר זה, ויד שהכשר הכשר האבר
31 כלו, כמו שיתבאר. ויש בדבר זה ספק, אם תהיה הבהמה
32 בחייה כמו יד לאבר או בשר המדלדלין בה.

33 ז. השוחט בהמה חיה ועוף, הכשר [- לקבל טומאה] כל
34 הכשר בדם שיצא בשחיטה; לפיכך, אם לא יצא מהן דם
35 בשחיטה, הרי כל בשרן צריך הכשר, כמו כל אכלין שלא
36 הכשרו.

37 ח. אכלין שהכשרו כשהן מחברין לקרקע, או שהכשרו
38 במים שבקרקע - אינו הכשר; עד שייכשרו אחר שיעקרו,
39 במים התלושין מן הקרקע או בשאר משקין - שגומר:
40 "בכל כלי", אינו מכשיר עד שיתלש מן הקרקע כעין
41 המים שבכלים. שאב המים בכלי, ונתנן בקרקע - אינן
42 מכשירין.

43 ט. קשות [קישוא] שנטעה בעציו [נקוב], והגדילה - אף

הכשר, ויש שצריכין מחשבה והכשר, ויש שאינן צריכין
לא מחשבה ולא הכשר. ביצד? כל האכלין המיוחדין לאדם
בכל מקום - צריכין הכשר, ואינן צריכין מחשבה. ודגים
טהורים וחגבים טהורים בכל מקום, ודגים טמאים וחגבים
טמאים בכפרים - הרי הם מיוחדין לאדם, וצריכין הכשר
ואין צריכין מחשבה; וכן חלב בהמה טהורה שמתה -
צריך הכשר ואינו צריך מחשבה, בכל מקום. ואלו צריכין
מחשבה והכשר: בשר הפורש מן החי - בין מן האדם,
בין מן הבהמה, בין מן העוף; ונבלת העוף הטמא; וחלב
בהמה שחוטטה בכפרים - אף על פי שהכשר בשחיטה,
צריך הכשר שני אחר המחשבה; ושאר כל נקרות השדה
כגון שמרקעין [בצלים חריפים], והבצלים הקשים ביותר,
והפטירות, וכן החגבים ודגים קטנים - צריכין מחשבה
בכפרים. עלשין [מיו ירק] שגרען לבהמה, ונמלף עליהן
לאדם - אינן מקבלין טמאה, עד שיחשב עליהן אחר
שימלשו; שמשבט [בשעת] חבור אינה מחשבה. עלשין
שלקטן לבהמה והדיחן [במים], ונמלף עליהן לאדם -
צריכות הכשר שני אחר המחשבה; וכן כל פיוצא בהן.
האֵלל [שאריות בשר הדבוק בעור שנפשוט] - אם חשב עליו
לאכילה, מקבל טמאת אכלין; ואם לא חשב עליו, הרי
הוא כעץ ואינו מקבל טמאה. וכן העצמות המיוחדות
בבשר, והגידין, והמקומות הרבים מן הסרנים ומן
הטלפים, והכנפים והנוצות, והמקומות הרבים מן הצפרנים
ומן החרטום המבלעין בבשר - צריכין מחשבה והכשר.
ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר: נבלת בהמה
טהורה בכל מקום, ונבלת העוף הטהור, וחלב בהמה
טמאה בכפרים - אין אחד מאלו צריך מחשבה, לפי שהן
מיוחדין למאכל אדם; ואינן צריכין הכשר, מפני ששופן
לטמא אדם וכלים בכזית, וכל המטמא טמאה חמורה,
אינו צריך הכשר. ואלו צריכין מחשבה, ואין צריכין
הכשר: נבלת העוף הטהור בכפרים, ונבלת בהמה טמאה
בכל מקום; והוא, שחשב על פחות מכוזית; אכל כזית, אב
טמאה הוא.
ד. ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי, ושחט בה שנים
[קנה ושוט] - הרי זו מטמאה טמאת אכלין כל זמן שהיא
מפרקסת; ואינה צריכה מחשבה - שהרי ישראל שחטה
לאכילת הגוי, ואין לה מחשבה גדולה מזו; ואינה צריכה
הכשר, לפי שסופה לטמא טמאה חמורה. שחט בה אחד,
או שנחרה [בכלי דח] - אינה מטמאה טמאת אכלין. וכן
גוי ששחט בהמה טהורה לישראל, ושחט בה שנים או רב
שנים - מטמאה טמאת אכלין כל זמן שהיא מפרקסת,
ואינה צריכה הכשר; שחט בה אחד, או נחרה - אינה
מטמאה טמאת אכלין, והרי היא פשאר הנבלות.
ה. החותף בשר מאבר מן החי של בהמה, ואחר כך חשב
עליו - צריך הכשר. חשב עליו, ואחר כך חתכו - אינו
צריך הכשר; מפני שמטמא טמאה חמורה כנבלה, וכל
המטמא טמאה חמורה אינו צריך הכשר.

כב. מקל שהיא מלאה [רטובה] משקין, והטביל מקצתה
במקנה - לא טהרו המים שעל מקצתה, עד שיטביל את
כלה.
כג. שלג שנטמא, והשיק מקצתו למי מקנה - הואיל
וטהר מקצתו, טהר כלו.
כד. התמד [מים עם שמרים] הטמא, בין שנטמא אחר
שתמדו, בין שתמדו במים טמאים - עד שלא התמין,
משיקו במקנה ויטהר, שהרי הוא במים; משתמין - הרי
הוא כזין, ואין לו טהרה במקנה.
כה. קדרה שהיתה מלאה משקין, כגון דבש וזין וכיוצא
בהן, ונתונה במקנה, ופשט הראשון לטמאה את ידו ונגע
בה [במשקין] - הרי זה מטמא את המשקין, אף על פי
שהן במקנה; ונטמאת הקדרה מחמת המשקין, אף על פי
שהיא בתוך מקנה. היתה מלאה מים - הקדרה טהורה,
שאין הראשון מטמא כלי חרש לעולם; ואין המים
שבתוכה טמאים, מפני שהן מערבין במי מקנה [ע"י
השקה]. פשט אב הטמאה את ידו ונגע בה - נטמאת
הקדרה, שאין המקנה מטהר כלי חרש.
כו. מי שפיקות [מי שופכים], הרי הן בזהב טמאה. ירדו
עליהן מי גשמים - אם רבו עליהן, הרי הן טהורין; מחצה
למחצה, הכל טמא בין בכלים בין בקרקעות. אימתי?
בזמן שקדמו מי שפיקות; אכל אם קדמו מי גשמים,
וירדו להן כל שהוא ממי שפיקות - הכל טמא; שהמשקין
הטמאין שירדו לטהורים, מטמאין בכל שהוא.
כז. הטורף את גגו [מחליק את הטיט] והמכבס את
כסותו, והרי הן מנטפין, וירדו גשמים עליהם, ורבו
[התגברו] הנטיפות - הרי רבו מי גשמים עליהן, והנטיפין
מקו טהורין.
כח. הסף שמן טהור, ונטמא זה האדם, וטבל, והרי
השמן על בשרו - אם היה כדי סיכת אבר קטן [אצבע
קטנה], הרי הוא טהור כשהיה קדם. סף שמן טמא, וטבל
- לא טהר השמן שעליו; אלא אם נשאר ממנו משקה
טופח [- מרטיב את האצבע הנוגעת בו], הרי השמן
בטמאתו; ואם לא נשאר ממנו כדי להטפח, בטל
במעוטו.

פרק ג

א. כבר בארנו, שאין האכלין מטמאין עד שיכשרו; ושכל
אכל שאינו מיוחד למאכל אדם, אינו מקבל טמאה עד
שיחדו לאדם.
ב. אכל שהוא מיוחד לאדם במקום זה, ואינו מיוחד לאדם
במקום אחר - במקום שהוא מיוחד בו, אינו צריך מחשבה
ליחדו לאדם; ובמקום שאינו מיוחד בו, צריך מחשבה
ליחדו לאדם, ואחר כך יקבל טמאה. וכל אכל שסופו
לטמא אדם וכלים, אינו צריך הכשר.
ג. יש אכלין שצריכין הכשר [לטומאה] ואינן צריכין
מחשבה [לאכילה], ויש שצריכין מחשבה ואינן צריכין

[לאכילה] ומקצתו לא חשב עליו, מקצתו פלטתו 46
[השאירה שאריות] חיה ומקצתו פלטתו ספין [שאריות] 47
שנותרו כשחתכו בסכין, והעצמות המהפריין בבשר, 48
והגידים והמקומות הרפין מן הקרנים והטלפים, והפנפים 49
והנוצות, והמקומות הרפין מן הצפרנים ומן החרטום 50
המבלעין בבשר - כל אחד מאלו מטמאין ומטמאין 51
ומצטרפין לכביצה, או לכחצי פרס.
ה. כביצה אכלין טמאין שהניחן בחמה, ונתמצטו - אינן 53
מטמאין; וכן פזית מן המת או מן הנבלה וכעדשה מן 54
השרץ שהניחן בחמה, ונתמצטו - טהורין.
ו. פזית חלב ודם ונוטר [מן הקדשים אחר זמן] ופגול 56
[קדשים שנפסלו במחשבה] שהניחן בחמה, ונתמצטו - אין 57
חיבין עליהן פרת. הניחן בגשמים, ונתפחו - חזרו לכמות 58
שהיו, בין לטמא המורה, בין לטמא קלה, בין לאסור. 59
ז. עלי בצלים ובגין בצלים [עלי בצלים תלושין] שהן 60
חלולין - אם יש בהן ריר, משתערין כמות שהן; ואם היו 61
חלולין וריקנין, ממעף את חללן.
ח. פת ספגנין [כספוג], משתערת כמות שהיא; ואם יש 63
לה חלל, ממעף את חללה.
ט. בשר העגל שנתפח [בבישול], ובשר זקנה שנתמצט - 65
משתערין כמות שהן.
י. האגוז והתמרה והשקד המתקרקשין [מקשקשים מחמת 67
יובשם], משתערין כמות שהן.
יא. כל שטמאתו ושעורו שוין, מצטרפין זה עם זה; היו 69
טמאתן שוין אבל לא שעורן, שעורן אבל לא טמאתן - 70
אין מצטרפין, ואפלו לטמא פקל שבהן. כיצד טמאתן אבל 71
לא שעורן? כגון בשר המת ורקב שלו; שעורו ולא 72
טמאתו, כגון בשר [האדם] - המת ובשר הנבלה. ואין צריך 73
לומר, שאם לא היו שוין לא בשעור ולא בטמא, כגון 74
בשר הנבלה ובשר השרץ - שאין מצטרפין.
יב. אכלין טמאים - שעורן שוה, שכל אכל טמא אינו 76
מטמא אלא בכביצה; וטמאתן שוה, שכל אכל טמא אינו 77
מטמא אלא במגע, ואינו מטמא אדם, ולא כלים. לפיכך 78
מצטרפין לטמא פקל שבשניהן. כיצד? כחצי ביצה אכל 79
ראשון וכחצי ביצה אכל שני שבללן זה בזה - הרי זה 80
שני; ואם נגע בתרומה, פסלה. כחצי ביצה אכל שני וכחצי 81
ביצה אכל שלישי שבללן זה בזה - הרי זה שלישי. וכן 82
כל פיוצא בזה. אפלו חצי ביצה אכל ראשון וחצי ביצה 83
אכל רביעי של קדש שבללן זה בזה - הרי הכל רביעי. 84
יג. כביצה אכל ראשון וכביצה אכל שני שבללן זה בזה 85
- הכל ראשון; חלקן [- לשני חלקים], כל אחד מהן שני. 86
נפל זה לעצמו וזה לעצמו על כפר של תרומה, פסלוהו; 87
נפלו שניהן כאחד, עשוהו שני. 88
יד. כביצה אכל שני וכביצה אכל שלישי שבללן זה בזה 89
- הכל שני; חלקן, כל אחד מהם שלישי. נפל זה לעצמו 90
וזה לעצמו על כפר של תרומה, לא פסלוהו; נפלו שניהן 91
כאחת - פסלוהו, מפני שעשוהו שלישי. 92

ו. פחות מקזית מנבלת בהמה שחשב עליו, 1
והשלים עליו כביצה מאכלים אחרים - אין הכל צריך 2
הכשר; הואיל ופחות מקזית שבלל בהמה, אם השלימו 3
לכזית, מטמא טמא המורה. וכן פזית מנבלת בהמה 4
טמא שחשב עליה, וחפה אותו בכצק עד שהשלים 5
לכביצה - הואיל ואינו מטמא במגע מפני הצצק, הרי זה 6
צריך מחשבה. ואין הצצק הזה צריך הכשר, הואיל וכל 7
השעור הזה מטמא במשא מפני פזית נבלה שבתוכו; אף 8
על פי שאינו מטמא במגע, הרי סופו לטמא טמא 9
חמורה; לפיכך אין צריך הכשר.
ז. פחות מקזית מבשר המת, שהשלים עליו כביצה משאר 11
אכלין - הכל צריך מחשבה, שהרי בטל הכל אצל כל 12
אדם; ואין הכל צריך הכשר, מפני בשר המת שבללו. 13
ח. פזית מן המת, שחפהו בכצק - הכל מטמא טמא 14
חמורה. 15
ט. החותך בשר מאדם חי להאכילו לכלבים - אם חשב 16
עליו למאכל אדם, הרי זה צריך מחשבה ואינו צריך 17
הכשר. 18
י. גוזל שנפל לגת [בית ייצור היין], ומת - אף על פי 19
שהגת במדינה [בעיר] - הרי נמאס בגת, ולפיכך צריך 20
מחשבה [לאכילה]. חשב עליו פשהעלהו להאכילו לנכרי 21
- הרי זה מטמא, שהרי חשב עליו למאכל אדם; חשב 22
עליו להאכילו לכלב, אינו מטמא טמאת אכלין. היה זה 23
שחשב עליו להאכילו לאדם חרש שוטה וקטן, הרי זה 24
טהור; העלהו [החרש] כדי להאכילו לאדם, הרי זה טמא 25
- שיש להם מעשה, ואין להם מחשבה. 26

יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק ד

א. כמה שעור אכלין לטמא? לטמאת עצמן, כל שהן; 29
אפלו שמשם או חרדל, מטמא - שצאמר: "מכל האכל 30
אשר יאכל", כל שהוא. ואין אכל טמא מטמא אכל אחר 31
או משקין או ידים - עד שיהיה בו כביצה בלא קלפתה. 32
וכן האוכל אכלין טמאים - אינו נפסל עד שיאכל כביצה 33
ומחצה, וזה הוא חצי פרס. 34
ב. המשקין מטמאין כל שהן, ומטמאין בכל שהן; אפלו 35
טפת משקין טמאים כחרדל שנגעה באכלין, או בכלים, או 36
במשקין אחרים - נטמא. ואף על פי כן, אין השוטה 37
משקין טמאין נפסל, עד שישתה רביעית, כמו שבארנו. 38
ג. כל המשקין מצטרפין לפסל את הגויה [גוף האדם], 39
לרביעית. וכל האכלין מצטרפין לכביצה, לטמא טמאת 40
אכלים, ולכחצי פרס, לפסל את הגויה; אפלו חטה עם 41
קמח עם בצק, עם תאנה ובשר וכיוצא באלו - הכל 42
מצטרף. 43
ד. העור המהפך בבשר, והמרק והתבלין והאכל [שאריות 44
בשר הדבוק בעור שנפשוט], אף על פי שמקצתו חשב עליו 45

45 גרגר, ומקבלת טמאה. וכן שרביט [אשכול] תמרה שרקנו,
46 טהור; שיר בו תמרה אחת, טמא. וכן שרביט קטניות
47 שרקנו, טהור; שיר בו גרגר אחד, מקבל טמאה.
48 י. לעולם אין שומר על גבי שומר [כגון קליפה על
49 קליפה]; אלא שומר אחד בלבד הסמוך לאכל, הוא
50 הנחשב עמו.
51 יא. שלש קלפות בבצל: פנימית [הבצל הנאכל] - בין
52 שלמה בין קדורה [חתוכה], מצטרפת; אמצעית [שאינה
53 נאכלת] - שלמה מצטרפת, קדורה אינה מצטרפת;
54 החיצונה - בין כף ובין כף, טהורה.
55 יב. כל הקלפין מטמאות ומטמאות ומצטרפות, מפני שהן
56 שומר. קלפי פולין וקלפי תורמוסין [- מין קטנית] - ורקן,
57 אינן מטמאין; כנסן לאכלין, מטמאין; ואם נשאר בהן
58 אכל - בין כף ובין כף מטמאין. קלפי מלפפון - אף על
59 פי שאין בהן מתוך המלפפון, מטמאות טמאת אכלין.
60 השעורין - בזמן שהן יבשין, קלפתן מצטרפת עמהן;
61 ובזמן שהן לחין, אין מצטרפת. אכל החטה - בין לכה
62 בין יבשה, קלפתה מצטרפת.
63 יג. כל הגרעינין - מטמאות ומטמאות ולא מצטרפות,
64 חוץ מגרעינת הרטב [תמר רטוב ודן]; אבל של תמרה
65 יבשה, אין מצטרף.
66 יד. החותל [קרום שבין הגרעין לתמר] שעל הגרעינה של
67 רטב, אין מצטרף; ושעל גרעינת היבשה, מצטרף - מפני
68 שהוא דבק באכל, נחשב כאכל.
69 טו. גרעינה של רטב שיצאת מקצתה [מחוץ לתמר] - כל
70 שפנגד האכל מצטרף, והיוצא אינו מצטרף. וכן עצם שיש
71 עליו בשר, כל שפנגד הבשר מצטרף. היה עליו הבשר
72 מצד אחד, אין מצטרף ממנו אלא העצם שתחת הבשר
73 עד חלל העצם; ואם לא היה לעצם חלל, רואין אותו
74 כאילו הוא כעבי האזוב [שכבה דקה מן העצם מצטרפת],
75 ושאר העצם אין מצטרף, שהעצמות לבשר כמו שומר הן
76 חשובין.
77 טז. קולית [עצם הירך] שהיה עליה בשר, אפלו כפול -
78 גורר את כלה לטמאה.
79 יז. גלעיני זיתים וגרעיני תמרה - אף על פי ששלקן
80 [בישול] לאכלין, אין מטמאין.
81 יח. גלעיני חרובין - אף על פי שפנסן לאכלין, אין
82 מטמאין; שלקן לאכלין, מטמאין.
83 יט. אלו מטמאין ומטמאין ומצטרפין: שרשי השום
84 והבצלים והקפלוטות [מין בצל] בזמן שהן לחין, והפטמה
85 [ראש הבצל] שלקן בין לכה בין יבשה, והעמוד [כעין
86 קנה] שהוא מכין כנגד האכל [- החלק הנאכל בבצל],
87 ושרשי החזרין [חסה] והנפוס [מין צנון]; ושרשי צנון גדול
88 מצטרף, והסיב [חוטים] שלו אינו מצטרף; ושרשי המנתה
89 והפיגם [- מיני עשב], ושרשי ירקות שדה וירקות גנה

1 טו. כביצה אכל ראשון וכביצה אכל שלישי שבללן זה
2 בזה - הכל ראשון; חלקן, זה שני וזה שני - שהשלישי
3 שנגע בראשון, נעשה שני.
4 טז. כשתי ביצים אכל ראשון, וכשתי ביצים אכל שני
5 שבללן - הכל ראשון. חלקן לשנים, כל אחד מהן ראשון;
6 חלקן שלשה חלקים או ארבעה, כל אחד מהן שני. וכן
7 כשתי ביצים אכל שני, וכשתי ביצים אכל שלישי שבללן
8 - הכל שני. חלקן לשנים, כל אחד מהן שני; לשלשה
9 ולארבעה, כל אחד מהן שלישי.

פרק ה

10
11 א. ידות האכלין, הן העצם הרבין הסמוכין לאכל,
12 שהאכל נתלה בהן מן האילן, כמו עצי תאנים והאגסים
13 וקצה האשכול; וכן הגלעינין, וכיוצא בהן מדברים
14 שהאכל צריך להן. ושוברי האכלין, הם הקלפה שעל
15 האכל שהיא שומרת אותו; וכן כל כיוצא בזה.
16 ב. כל שהוא יד, ואינו שומר - מטמא ומטמא, ולא
17 מצטרף [- לשיעור טומאה]; וכל שהוא שומר, אף על פי
18 שאינו יד - מטמא ומטמא ומצטרף; וכל שאינו לא שומר
19 ולא יד - אינו מטמא ולא מטמא, ואין צריך לומר שאינו
20 מצטרף. כיצד מטמא ומטמא, ואינו מצטרף? שאם נגעה
21 טמאה ביד, נטמא האכל התלוי בו; ואם נגעה טמאה
22 באכל, נטמאת היד. ואין היד מצטרפת עם האכל,
23 להשלימו לכביצה או לחצי פרס; אבל אם היה שומר,
24 הרי זה מצטרף לכביצה ולחצי פרס.
25 ג. כשם שיד לטמאה, כך יש יד להכשר [- לקבלת
26 טומאה] - שאם הכשר היד, הכשר כל האכל התלוי בו;
27 ויש יד לפחותות מכוזת [אפי' האוכל פחות מכוזת], ויש
28 שומר לפחותות מקפול [מגודל של פול - סוג שעועית].
29 ושומר שחלקו [לשנים], אינו מצטרף עם האכל.
30 ד. ומנין לשומרי אכלין שהן מטמאין עם האכלין כשהן
31 מחברין בהן? שנאמר: "על כל זרע זרע אשר יזרע" -
32 בדרך שבגי אדם מוציאין לזריעה, חטים בשעירן
33 [קליפתן], ושעורין בקלפיהן, ועדשים בקלפיהן; והוא
34 הדין לשאר השומרין.
35 ה. ומנין לידות האכלין שהן מטמאות ומטמאות כשהן
36 מחברין עם האכל? שנאמר: "טמא הוא לכם" - לכל
37 שבצרכיכם.
38 ו. הבוצר [ענבים] לגת [לעשותם יין] - אין לו ידות;
39 שהרי אין לו צרך ביד, מפני שמוצץ [היד] את המשקה.
40 ז. הקוצר לסכופ [- לסוכות] - אין לו ידות; שהרי אינו
41 צריך ליד.
42 ח. כל ידות האכלין שבססן [ריסקם] בגרן, טהורין.
43 ט. פסיגה [אשכול קטן] של אשכול שרקנה [מענביה],
44 טהורה; ואם נשטיר בה גרגר אחד - הרי זה יד לאותו

45 עליהן [הפרידס קצת], חבור עד שיתחיל לקלף. הרמון
46 שפרדו [לחתיכות], חבור עד שקיש עליו בקנה.
47 ה. השרביטין [ענפי האשכולות] של תמרים, אינן חבור
48 זה לזה.
49 ו. מלפפון שחתכו ונתנו על השלקן [ולא נפרדו הפרוסות
50 לגמרי], חבור עד שיתחיל לפרק; התחיל לפרק - חתיכה
51 וכל העולה עמה [- נדבק בה] חבור, והשאר אינו חבור.
52 פקה התחתונה [קצה התחתון של] - חבור לעצמה, ואינה
53 חבור לחתיכות. היו שנים או שלשה מלפפונות, וחתף כל
54 אחד מהם והניחם על השלקן, והתחיל באחד מהם - זה
55 שהתחיל בו חבור, והשאר אינו חבור; אפלו אמר: 'חציו
56 אני נוטל שחרית וחציו ערבית' - זה החצי שהתחיל בו
57 חבור, והשאר אינו חבור.
58 ז. המתחף ירקות וכיוצא בהן לבשל - אף על פי שלא
59 מרק והבדיל [לא הפריד החתיכות], אינו חבור; אלא אם
60 נטמא זה - לא נטמא זה, אף על פי שהוא מערה [מחובר
61 קצת] בו. חתף לכבש או לשלק או להניח על השלקן -
62 הרי זה חבור, ואפלו התחיל לפרק מה שחתף.
63 ח. כל אכל שעדין לא פרקו, חבור; ואם נטמא מקצתו,
64 נטמא בלו.
65 ט. אכל שנפרס [נחלק] ומערה במקצת, ונגע טמא באחד
66 מהם - אם אחז בזה שנגע בו והשני עולה עמו, הרי זה
67 חבור; ואם כשאוהז בזה הטמא ומגביהו, ישמט האחר
68 ויפל - אינו חבור, אלא הרי זה האחר בנוגע בראשון
69 שננטמא.
70 י. כל האכלין שהיו עליו או קלחין מחברין בהם - את
71 שדרפו להאחז בעלה, אוהזין אותו בעלה; בקלח, אוהזין
72 אותו בקלח; אם נתלה עמו - הרי זה חבור בטבול יום
73 [טמא שטבל עד השקיעה], ואין צריך לומר בשאר טמאות.
74 וכן אם היה לו יד, אוהזין אותו בידי שלו [ובודקין אם
75 עולה עמו]; היה לו יד ועלה, אוהזין אותו באיזה מהן
76 שירצה. לא היה לו יד ולא עלה - בזה אמרו: אם אוהזו
77 בטמא והשני עולה עמו, חבור; ואם לאו, אינו חבור.
78 יא. האגוזין שקבצן בעקציהן [עם עוקציהם] כשהם רפין,
79 ואמנן [צירפם] בלן כמו חבל [כשרשרת], וכן הבצלים
80 שחבנן בדרך הזאת - הרי אלו חבור. התחיל לפרק
81 באגוזים ולפקל בבצלים [פרקם מהשרשרת], אין השאר
82 חבור; אפלו היו לפניו מאה כור - אין בלן חבור, שהרי
83 הוכיח שדעתו לפרק הכל.
84 יב. קליעה של [עלי] שום שנפלו משקין על אחד מהן -
85 הוא טמא, וחבורו טהור; שאין חבורי [ידי] אדם חבור
86 לכל דבר. וכן אתרוג שנפרס, וחתכו בכוש [מוט אריגה]
87 או בקיסם [נסר עץ] - אינו חבור [שני החלקים].
88 יג. עסה שלשה במי פרות - הרי זו אינה חבור; שאין לה
89 דבר שמחבר את האכלין, אלא שבעה משקין בלבד.

1 שעקנן לשתלים [לשותלם], והשדרה של שבלת והלבוש
2 [קליפה] שלה, ועקצי תאנים וגרורות, והכלסין [תאנים
3 דקות] והחרובין.
4 כ. ואלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין: שרשי השום
5 והבצלים והקפלוטות בזמן שהן יבשין, והעמוד שאינו
6 מכון כנגד האכל, ומלעין של שבליים, והן השערות
7 השחרות שבראש השבלת שהן דומין כמו מסר [- משורן],
8 ועקצי האגסין והפרישין [חבושים] והקרוסטמלין
9 [תפוחים קטנים] והעורודין, ועקץ הדלעת טפח הסמוך
10 לאכל, ועקץ קונדס [ירק מר] טפח. וכן יד הפרכיל טפח
11 מכאן וטפח מכאן, והפרכיל הוא השריג [ענפי הגפן]
12 שהאשכולות תלויות בו, ויד האשכול [הגפן עצמו] כל
13 שהוא, וזנב [סוף] האשכול שרקנו [מענבים ונשאר רק
14 בראשו], ויד המכבד של תמרה ארבעה טפחים, והמכבד
15 הוא העץ האדם שהשרביטין תלוין בו והתמרין דבוקות
16 בשרביטין, וקנה של שבלת שלשה טפחים; ויד כל
17 הנקצרין שלשה טפחים, ושאין דרךן להקצר ידיתן
18 ושרשיהן כל שהן [כמו שהם] - כל אלו מטמאין ומטמאין
19 ולא מצטרפין, מפני שהן ידות אכלין.
20 כא. ואלו לא מטמאין ולא מצטרפין: שער
21 כל העקצין, ושרשי קלסי הכרוב, וחולפות תרדין [טלק]
22 וחולפות הלפת, והן העקרין שנשאין בקרקע כשלקטו
23 הכרוב והלפת וחרו והחליפו [צמחו שנית], וכל השרשין
24 שדרךן להגזז שנעקרו עם האכל. הפטמה [כעין כפתור
25 בראשו] של רמון מצטרפת, והנץ [שער] שלו אינו
26 מצטרף.
27 כב. הרמון והאבטיח שנמוק [הרקיב] מקצתו, אין הנשאר
28 חבור לאותו שנמוק; ואין הנשאר מן הקלפה מצטרף,
29 שהרי אין שמירתו מועלת כלום. וכן אם היה שלם מכאן
30 ומכאן, ונמוק מן האמצע - אין הצדין חבור זה לזה,
31 ואין קלפתו מצטרפת. עלי ירקות ירקין, מצטרפין;
32 ולבנים אין מצטרפין, שהרי אינן כלום.

פרק ו

33
34 א. האגוזים והשקדים שנודקה קלפתן - צדין הוא חבור
35 לאכל, עד שירצץ [ישבר] את הקלפה.
36 ב. ביצה מגלגלת [צלווה קצת] - משיקב בה מקום
37 לגמעה ממנו, אין שאר קלפתה חבור. ושלוקה [מבושלת
38 היטב], קלפתה חבור עד שירצץ את הקלפה; ואם נתבלה
39 [נתן בה תבלינים] בקלפתה - אף על פי שרצצה, בלה
40 חבור.
41 ג. עצם שיש בו מוח, חבור עד שירצץ [ישבר העצם]. צמר
42 שבראשי הפכשים ושער שבזקן התישים - אף על פי
43 שחרכן באור - הרי הן חבור, עד שיתחיל לתלש.
44 ד. פנפי חגבים וקשקשי דגים - אף על פי שהעביר ספין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קה

מתוך מהדורת חזק

ב. במה דברים אמורים? בשערה מצונן לצונן, ומחם
לחם, או מחם לצונן. אבל המערה משקין טהורין צונן
לתוך משקין טמאין חמין - הרי הנצוק חבור, ונטמא
המשקין הצונן כלן שהוא מערה מהן, ונטמא הכלי שערה
ממנו מחמת המשקין שבתוכו, שהרי נטמא. ומפני מה
אמרו, 'המערה מצונן לחמין חבור'? לפי שענן [אד]
החמין עולה כתימרות עשן, ומתערב בנצוק ובמים
שכפלי העליון, ומטמא הכל - שהענן העולה מן החמין,
משקין הוא חשוב.
ג. לפיכך, האשה שהיו ידיה טהורות, והגיסה [בחשה
בכף] בקנדה טמאה, והזיעו ידיה מהכל הקנדה - נטמא
ידיה, כאלו נגעה במשקין שבקנדה; וכן אם היו ידיה
טמאות, והגיסה בקנדה טהורה, והזיעו ידיה - נטמא כל
מה שבקנדה, כאלו נגעה במשקה שבקנדה.
ד. דבש היופים ודבש הצפחת [שמות מקומות] - הנצוק
שלהן חבור, ואפלו היה מערה מצונן לצונן, מפני שיש
להן ריר, והרי זה נמשכין כדבק. לפיכך, כל האכלין -
אין הנצוק שלהן חבור, ואפלו היו עבים הרבה, כגון
הגריסין והחלב המתקן [סמיר] וכיוצא בהן, לפי שאין להן
ריר; וכן שאר כל המשקין - אין הנצוק שלהן חבור, אלא
אם פן ערה מצונן לחם, כמו שבארנו.
ה. הנצוק אינו חבור לטהרה. כיצד? שאם ערה מים
טמאים מפלי אבן וכיוצא בהן לתוך המקנה - אין
אומרים, 'משהגיע קצת הנצוק למקנה, טהרו המים'; אלא
הרי הן בטמאתן עד שישק המקנה לכלן מצד אחד, כמו
שבארנו. וכן הקטפרס [מקום שיפוע] שיש עליו משקה
טופח [מרטיב את האצבע הנוגעת] - אינן מחברין לשאר
המשקין שבמדרון, לא לטמאה ולא לטהרה; אבל
המשקין שבאשברן [משקע באדמה], כלן חבור לטמאה
ולטהרה.
ו. ערבה שהיא קטפרס [תחתיתה משופעת] ועליה
משקה טופח, ושלש חתיכות אכלין טמאין בכיצה מנחין
עליה זו למטה מזו - אינן מצטרפות; היו שתים, הרי אלו
מצטרפות. ואם היה תחתיתן משקה עומד [תחת כל
החתיכות], אפלו כעין התרדל - הרי זה מצטרף את כלן.
ז. כבר בארנו, שטבול יום [טמא שטבל ולא העריב
שמו] אינו מטמא חליץ כלל, אבל פוסל אכלי תרומה
ומשקה תרומה, ועושה הכל שלישי; וכן אם נגע באכלי
קדש או משקה קדש, פסלן ועשה אותן רביעי.
ח. יש דברים שאינן חבור בטבול יום, אף על פי שהן
חבור בכל הטמאות, אלא אם נגע בהן טבול יום, לא פסל
אלא זה שנגע בו; ואלו היה הנוגע במקום טבול יום אדם
אחר [שטמא], היה פוסל הכל. אפלו היה הנוגע אדם שאכל
אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, שהיא טמאה קלה
- הרי זה פסל הכל, שלא פסלו טבול יום; ואין צריך
לומר, שאם היה הנוגע אב טמאה או ראשון, שהוא
מטמא הכל. ומפני מה הקלו בטבול יום? מפני שפכר

יד. הממנע אכלין זה בזה וקבצן, כגון הדבילה [תאנה
יבישה] והתמרים והצמוקין שקבצן ונשען גוף אחד -
אינן חבור; לפיכך, עגול [גוש] של דבילה שנפלו משקין
טמאין על מקצתו - הרי זה נוטל ממנו מקום המשקה
בלבד, והשאר טהור.
טו. התמרים והגרוגרות ששלקן ונעשו אם [גוש], הרי
אלו חבור.
טז. הזיתים שעטנן [הניחם בחפירת הקרקע] ונעשו גוש
אחד - הרי זה חבור, מפני שמתחלה לא נתנו למעטן אלא
על מנת שיינקו [שמן] זה מזה; לפיכך, שרץ שנמצא על
אם של זיתים, והם זיתים שנעשו כלן גוף אחד - אפלו
נגע בכשעורה - הכל טמא, שהכל גוף אחד. היתה לו אם
של זיתים ועתיד להפכה [ולפרק הזיתים] - כיון שתקע
בה את היתד [להופכה], אף על פי שיש בה גופין [גושים]
הרבה, אינן חבור; ואם משתפכה נעשו [שוב] אם, אינן
חבור.
יז. אכל פרוז שהוא פלו מכנס ודבק זה בזה - אף על פי
שאינו חבור להטמא, ואינו כגוף אחד כמו שבארנו - הרי
הוא מצטרף לכביצה, לטמא אכלים אחרים; ואם לא
פנסו, אלא הרי הוא מפרד כמעשה קנדה [גרעיני תבואה
המתבשלים בקדירה] והקטניות - אינו מצטרף, עד
שיקבצם ונעשה אותן גוף אחד. הרי גושין הרבה זה בצד
זה, ונגע אב הטמאה באחד מהן - הרי הוא ראשון, והגוש
שבצדו שני, והגוש שבצד השני שלישי, ושכבד השלישי
רביעי.
יח. כפר של תרומה שהיתה ראשון לטמאה, והשיף לה
אחרות [הצמיד] - כלן ראשון; פרשה - היא ראשון, וכלן
שניות. היתה שניה, והשיף לה אחרות - כלן שניות;
פרשה - היא שניה, וכלן שלישיות. היתה שלישית,
והשיף לה אחרות - היא שלישית, וכלן טהורות; בין
שפרשו, בין שלא פרשו.
יט. פכרות של תרומה נושכות [מחבורות קצת] זו בזו -
נטמאת אחת מהן בשרץ - כלן ראשון, ואף על פי שפרשו
אחר מפאן; נטמאת אחת מהן במשקין טמאין - כלן
שניות, אף על שפרשו אחר מפאן; נטמאת אחת מהן
בגידים - כלן שלישיות, ואף על פי שפרשו; מפני שהיו
גוף אחד בשעת טמאתן.

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק ז

א. הנצוק [זרם הקילוח מכלי לכלי] אינו חבור, לא
לטמאה ולא לטהרה. כיצד? היה מערה משקין טהורין
לתוך כלי טמא, אפלו על גבי השרץ - הרי העמוד הנצוק
טהור; ואם קלט מן המשקין הנגרין מן האויר, הרי זה
שקלט טהור. ואין צריך לומר שהמשקין שמערה מהן
טהורין.

46 שְׁהוּא צָף עַל גְּבִי יֵין, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם בְּשֶׁמֶן - לֹא פָסַל
47 אֲלֵא הַשֶּׁמֶן.
48 ד. יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה וּבִיצָה טְרוּפָה [מעורבת] וְנִתְּנָה עַל
49 גְּבִי [- עַל הַיֶּרֶק], וְנָגַע טָבּוּל יוֹם בְּבִיצָה - לֹא פָסַל אֲלֵא
50 קֶלַח [חֲתִיכָה] שֶׁכָּנְדָּו [- מוֹל מְקוֹם נְגִיעָתוֹ]; וְאִם הָיְתָה
51 כְּמִין כּוֹבַע [מְנוּפָּחַת], אֵינָה חֲבוּרָה.
52 ה. חוּט שֶׁל בִּיצָה שֶׁקָּרַם עַל דִּפְנָה שֶׁל לֶפֶס [מַחְבַּת
53 גְּדוּלָה], וְנָגַע בּוֹ טָבּוּל יוֹם - מִן הַשֶּׁפָּה וְלִפְנֵים, חֲבוּרָה
54 [לְתַבְשִׁיל שֶׁבִּמְחַבֵּת]; נָגַע מִן הַשֶּׁפָּה וְלַחוּץ, אֵינָה חֲבוּרָה.
55 וְכֵן בְּקִטְנוּת [תַּבְשִׁיל קִטְנוּת] שֶׁקָּרַמוּ עַל שִׁפְת הַקֶּדֶרֶה.
56 ו. חֲבִית שֶׁנִּקְבְּהָ בֵּין מְשׁוּלָּה [תַּחְתִּיתָה] בֵּין מַצְדִּיקָה,
57 וְסִתָּם טָבּוּל יוֹם הַנֶּקֶב בִּידוֹ - נִפְסָלָה כֻּלָּהּ.
58 ז. הַמַּעֲרָה מִכְּלִי לִכְלִי, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם בְּקִלּוֹת - מִשְׁעָרִין
59 זֶה שֶׁנָּגַע בּוֹ [מִדַּת מֵה שֶׁנָּגַע] בְּאֶחָד וּמָאָה; שֶׁתְּרוּמָה
60 טְמֵאָה שֶׁנִּתְּעַרְבָה בְּאֶחָד וּמָאָה בְּטָלָה בְּמַעֲוָטָה, כְּמוֹ
61 שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת.
62 ח. טָבּוּל יוֹם שֶׁהָיָה תוֹרֵם [מַפְרִישׁ תְּרוּמָה] אֶת הַבּוֹר [שֶׁל
63 יֵין], וְנִפְסָלָה מִמֶּנּוּ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁקָּעָה בְּבוֹר שֶׁל יֵין
64 וְנָגַע בֵּינָן שֶׁבְּבוֹר - מִן הַשֶּׁפָּה [שֶׁל חֲבִית] וְלַחוּץ, אֵינָה
65 חֲבוּרָה; מִן הַשֶּׁפָּה וְלִפְנֵים [נִכְנָס קֶצֶת יֵין לְחוּץ הַחֲבִית],
66 חֲבוּרָה. וְאִם הָיָה הַבּוֹר פִּיטָס [כְּלִי גְדוֹל כְּבוֹר] - אֲפֹלוּ הָיָה
67 כְּלִי גְדוֹל שֶׁמִּתְּחִיל מֵאָה כּוֹר, כָּלוּ חֲבוּרָה; וְאִם נָגַע בְּמִקְצֵת
68 הַיֵּין, פָּסַל הַתְּרוּמָה שֶׁבְּחֲבִית שֶׁבִּקְרָקַע הַכְּלִי.
69 ט. הַסֵּלֶת שֶׁל מְנַחוֹת, וְהַלְבוּנָה [אֶחָד מִסְמָנֵי הַקְּטוֹרוֹת]
70 וְהַקְּטֹרֶת וְהַגָּחִלִּים [שֶׁל הַקְּטוֹרוֹת] שֶׁנָּגַע טָבּוּל יוֹם בְּמִקְצֵתוֹ,
71 פָּסַל אֶת כָּלָן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּגָחִלִּים שֶׁחֻתְּמָה
72 בְּמַחְתָּה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁהַמַּחְתָּה שֶׁחֻתְּמָה בָּהּ נִכְנָס
73 לַהֵיכָל; אֲבָל גָּחִלִּים שֶׁחֻתְּמָה בְּכָל יוֹם, כִּשְׁהוּא מַעֲרָה
74 מִמַּחְתָּה שֶׁל כֶּסֶף לְשֵׁל זָהָב - אִם נִתְּפָזְרוּ מִן הַגָּחִלִּים -
75 אֵין בָּהֶן קִדְּשָׁה, אֲלֵא מִכְּבָדָן לֹאֲמָה.
76 י. מִקְּפָה [תַּבְשִׁיל סְמוּךְ] שֶׁל חֲלִין אוֹ רִקִּיק [מֵאִפָּה דֶק]
77 שֶׁל חֲלִין, וְשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה צָף עַל גְּבִיָּהּ, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם
78 בְּשֶׁמֶן - לֹא פָסַל אֲלֵא הַשֶּׁמֶן בִּלְבַד; אִם חֲבִץ [עֲרֹבֵב הַשֶּׁמֶן]
79 בָּהֶם - כָּל מְקוֹם שֶׁחֲלָף הַשֶּׁמֶן, פָּסַל.
80 יא. יֵרֶק שֶׁל חֲלִין שֶׁבִּשְׁלוּ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָגַע בּוֹ
81 טָבּוּל יוֹם - לֹא פָסַל אֲלֵא מְקוֹם מִנְעוֹ.
82 יב. הַמִּקְּפָה שֶׁל תְּרוּמָה, וְהַשּׁוֹם וְהַשֶּׁמֶן שֶׁל חֲלִין, שֶׁנָּגַע
83 טָבּוּל יוֹם בְּמִקְצֵתוֹ - פָּסַל אֶת כָּלָן.
84 יג. הַמִּקְּפָה שֶׁל חֲלִין, וְהַשּׁוֹם וְהַשֶּׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁנָּגַע
85 טָבּוּל יוֹם בְּמִקְצֵתוֹ - לֹא פָסַל אֲלֵא מְקוֹם מִנְעוֹ; אִם הָיָה
86 הַשּׁוֹם מְרֻבֵּה, הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב. אֵימָתִי? בְּזֶמֶן שֶׁהוּא גּוֹשׁ
87 בַּקַּעֲרָה. אֲבָל אִם הָיָה מִפְּזָר בְּמִדּוּכָה [מְקוֹם כְּתִישָׁתוֹ],
88 וְנָגַע בְּמִקְצֵתוֹ - לֹא פָסַל אֲלֵא מְקוֹם מִנְעוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
89 רוּצָה בְּפִזּוּרוֹ. וְשֶׁאֵר כָּל הַנִּדּוּכִין שֶׁדִּרְכָן לְדוּכָן בְּמִשְׁקִין,
90 כְּגוֹן שׁוֹם בְּשֶׁמֶן - אִם דָּכָן שְׁלֵא בְּמִשְׁקִין, וְקִבְצָן - אִף
91 עַל פִּי שֶׁהָיָה גּוֹשׁ בַּקַּעֲרָה וְנָגַע בָּהֶן, לֹא פָסַל אֲלֵא מְקוֹם

1 טָהַר וְאֵינוֹ מְחַסֵּר אֲלֵא הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ. וְעוֹד הִקְלוּ בְּטָבּוּל
2 יוֹם, שֶׁיֵּשׁ אֲכָלִין שֶׁהֵם מִיְּחָדִין לְאֶדָם וּמִטְּמֵאִין בְּכָל
3 הַטְּמָאוֹת, וְהֵן טְהוֹרִין בְּטָבּוּל יוֹם; וְאֵלוּ הֵן: הַשְּׁעוּרִין
4 וְהַפְּסָמִין, בְּזֶמֶן שֶׁאֵינוֹ קְלוּפִין. אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁהֵן קְלוּפִין,
5 וְהַחֲטָה אִף עַל פִּי שֶׁאֵינָה קְלוּפָה, וְהַקָּצֵחַ [מִין כְּמוֹן],
6 וְהַשְּׁמֵשְׁמִין - נִפְסָלִין בְּטָבּוּל יוֹם, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר שֶׁהֵן
7 מִטְּמֵאִין בְּכָל הַטְּמָאוֹת.
8 ט. כָּל יְדוֹת הָאֲכָלִין [דְּבָרִים הַמְּחוּבָּרִים אֲלֵיהֶם] שֶׁהֵן
9 חֲבוּרָה בְּאֵב הַטְּמָאָה, הָרִי הֵן חֲבוּרָה בְּטָבּוּל יוֹם; וְכֵן כָּל
10 אֲכָל שֶׁנִּפְרַס [נִנְחָת] וּמַעֲרָה [מְחוּבָּר] בְּמִקְצֵת שֶׁהוּא חֲבוּרָה
11 בְּאֵב הַטְּמָאָה, כִּף הוּא חֲבוּרָה בְּטָבּוּל יוֹם. וְכָל שֶׁאֵינוֹ חֲבוּרָה
12 בְּטָבּוּל יוֹם, הָרִי הוּא חֲבוּרָה בִּידָם [טוֹמֵאת יְדֵים]; וְגַם זֶה
13 חֲמֵר בְּטִמְאָת יְדָם מְטָבּוּל יוֹם.

פֶּרֶק ח

14
15 א. חֲלוֹת אוֹ כְּפָרִים שֶׁכָּסֵּן וְהֵן נוֹשְׁכוֹת [מְחוּבָּרוֹת] זֶה בְּזֶה
16 וְדַעְתּוֹ לְהַפְרִישׁוֹ, אוֹ שֶׁאִפֶּה חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה בְּתַנּוּר וְעָדִין
17 לֹא קָרָמוּ פְּנִיָּה [לֹא קִשְׁתָּהּ], וְנָגַע טָבּוּל יוֹם בְּאַחַת מֵהֶן -
18 לֹא פָסַל אֲלֵא הַחֲלָה שֶׁנָּגַע בָּהּ; וְכֵן הַמֵּים שֶׁהִתְיַחוּ
19 וְנִעְשְׂהָ קֶקֶבָה [בּוּעָה], וְהַגְּרִסִּין [פּוּלִים] שֶׁהִתְיַחוּ וְהִתְיַחָה
20 רֵאשׁוֹנָה, וְיֵין קָדֵשׁ וְאֵרֶז שֶׁהִתְיַחוּ, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם [טִמְאָה
21 שֶׁטָּבַל וְלֹא הִעֲרִיב שִׁמְשׁוֹן] בְּרִיתִיכָה [בְּבוּעוֹת] - אֵינוֹ חֲבוּרָה,
22 וְלֹא פָסַל אֲלֵא הַרְתִּיחָה בִּלְבַד. וּבִשְׁאֵר כָּל הַטְּמָאוֹת, בֵּין
23 קִלּוֹת בֵּין תְּמוּרוֹת - הַכֹּל חֲבוּרָה. אֲבָל חֲלוֹת שֶׁהֵיוּ נוֹשְׁכוֹת
24 זֶה בְּזֶה וְאֵין דַּעְתּוֹ לְהַפְרִישׁוֹ, אוֹ שֶׁאִפֶּה חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה
25 וְנִשְׁכּוֹ [הַתַּחֲבֵר אֲלֵיוֹ] וְקָרָמוּ בְּתַנּוּר [כִּשְׁהֵם מְחוּבָּרִים],
26 וְרִיתִיחַת הַמֵּים שֶׁאֵינָה מְחֻלְחֶלֶת קֶקֶבָה [הַבּוּעוֹת קִטְנוּת],
27 וְרִיתִיחַת גְּרִיסִין שְׁנִיָּה, וְרִיתִיחַת יֵין יֶשֶׁן, וְרִיתִיחַת הַשֶּׁמֶן בֵּין
28 קָדֵשׁ בֵּין יֶשֶׁן, וְרִיתִיחַת עֲדָשִׁים - הָרִי אֵלוּ חֲבוּרָה בְּטָבּוּל
29 יוֹם, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּכָל הַטְּמָאוֹת.
30 ב. בִּצָק שֶׁיֵּצֵא בַּעַת אִפֶּיהָ [עַל גְּבִי הַכִּיכָר], וְנִמְצָא בְּאִמְצָע
31 הַכֶּכֶר כְּמוֹ מִסְמֵר יוֹצֵא, וְכֵן קֶצֶת הַבִּצָק שֶׁנִּמְשַׁף וְנִתְּרַף
32 [נִשְׁרָף] בַּעַת אִפֶּיהָ, וְהוּא הַנִּקְרָא 'מִתְּחֹרֵר' - אִם הָיָה
33 פְּחוּתִין מִכְּאִצְבַּע, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם בָּהֶן - פָּסַל כָּל הַכֶּכֶר;
34 וְכֵן אִם נָגַע בְּגִרְגָּר מִלַּח קֶטֶן שֶׁבְּכֶכֶר, נִפְסַל כָּל הַכֶּכֶר. וְאֵין
35 צָרִיף לֹאמַר בְּכָל הַטְּמָאוֹת. אֲבָל צָרוּר [אֶבֶן] שֶׁבְּכֶכֶר אוֹ
36 תוֹרְמוֹס [מִין קִטְנוּתִין] וְגִרְגָּר מִלַּח גְּדוֹל, וְתַחֲחוּר יָתֵר
37 מִכְּאִצְבַּע, שֶׁנָּגַע בָּהֶן אֲפֹלוּ אֵב הַטְּמָאָה - הַכֶּכֶר טָהוֹר;
38 וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבּוּל יוֹם.
39 ג. רִקִּיק [מֵאִפָּה דֶק] שֶׁנִּתְּרַף [נִשְׁרָף] חֲצִיָּה וְחֲצִיָּה קֵיִם,
40 הָרִי זֶה אֵינוֹ חֲבוּרָה; נִתְּרַף הָאִמְצָע וְהַצִּדִּין קֵיִמִּין - אֵינֵם
41 חֲבוּרָה זֶה לָזֶה אֲפֹלוּ בְּאֵב הַטְּמָאָה, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבּוּל
42 יוֹם. בִּשּׁוּר קָדֵשׁ שֶׁקָּרַם [נִקְרַשׁ] עָלָיו הַמֶּרֶק, וְנָגַע טָבּוּל יוֹם
43 בַּקּוּפָה [בַּקְרִישָׁה] - הַתְּחִיכוֹת מִתְּרוֹת; נָגַע בְּתַתִּיכָה,
44 הַתְּחִיכָה וְכָל הַעוֹלִין עִמָּה [- כְּשִׁיגְבִיחָהּ] חֲבוּרָה. וְכֵן
45 בְּתַבְשִׁיל קִטְנוּת שֶׁקָּרַם עַל גְּבִי פְרוֹסוֹת [שֶׁל לַחֵם]. שֶׁמֶן

- 1 מגעו; שְהָרִי הֵן כְּעֹגֹל שֶׁל דְּבָלָה [גוש תאנים יבישות] -
- 2 שֶׁאִם נִטְמָא מִקְצָתוֹ, לֹא נִטְמָא כָּלּוּ.
- 3 יד. עֶסֶה שֶׁקָּרָא שֵׁם חֲלָתָה בְּצִפּוֹנָה אוּ בְּדִרְמָה [צִיין]
- 4 בְּדִיבּוּר מִקּוֹם הַחֲלָה, אֲך' עֲדִיין הִיא חֶלֶק מִהֵעִיסָהּ, וְכֵן
- 5 קִשּׁוּת [קִישׁוּאִין] שֶׁקָּרָא שֵׁם תְּרוּמָתָה בְּצִפּוֹנָה אוּ בְּדִרְמָה
- 6 - הָרִי זֶה חֲבוּר; וְאִם נִגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַת הָעֶסֶה,
- 7 נִפְסָלָה. נִטְלָה חֲלָתָה מִתּוֹכָהּ, וְחֻזְרָה לְתוֹכָהּ - אֵינָה חֲבוּר.
- 8 טו. עֶסֶה שֶׁנִּדְמָעָה [נִתְעַרַּב בַּה תְּרוּמָה] אוּ שֶׁנִּתְחַמָּצָה
- 9 בְּשֹׂאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה, אֵינָה נִפְסָלָת בְּטְבוּל יוֹם.
- 10 טז. עֶסֶה שֶׁהִקְשֶׁרָה [לטומאה] בְּמִשְׁקִין, וְנִלוּשָׁה בְּמִי
- 11 פְּרוֹת, וְנִגַּע בָּהּ טְבוּל יוֹם - לֹא פָּסַל אֶלָּא מִקּוֹם מִגְעוֹ.
- 12 יז. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהִקְשֶׁר, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם אוּ יָדִים
- 13 מְסֻבּוֹת [- טַמְאוֹת מִדְּרַבָּן] - מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת
- 14 מַעֲשֵׂר בְּטָהֳרָה; מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן כְּחֵלִין, וְטְבוּל יוֹם
- 15 וְיָדִים מְסֻבּוֹת אֵינֶן פּוֹסְלִין אֶת הַחֵלִין, שֶׁהִשְׁלִישִׁי בְּחֵלִין
- 16 טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא טְבוּלָת יוֹם, לִשָּׁה
- 17 אֶת הָעֶסֶה וְקוֹצָה לָהּ [- חוֹתֶכֶת] חֲלָה, וּמִפְּרִישָׁתָהּ
- 18 וּמִנִּיחָתָהּ בְּכָלִי, וְנוֹתְנָתָהּ הַכֵּלִי עִם [- לִיד] שָׂרָה הָעֶסֶה
- 19 כְּאֶחָת, וּמִקְפָּת [- מִקְרַבָּת] עַל הַכֵּל כְּדִי לְתַרֵּם מִן הַמִּקְרָף
- 20 [- הַסְמוּךְ], וְאַחֵר כִּף קוֹרָאָה לָהּ שֵׁם וְאוֹמְרָת: 'הָרִי זֶה
- 21 חֲלָה'; וּמִשְׁתַּקְרָא לָהּ שֵׁם - לֹא תִגַּע בָּהּ, שֶׁלֹּא תִפְסַל
- 22 אוֹתָהּ. וְכִף הִיא עוֹשָׂה, אִם לִשָּׁה כְּעֶרְבָה שֶׁהִיא [הַעֲרִיבָה]
- 23 טְבוּלָת יוֹם.
- 24 יח. לִגִּין [כד] שֶׁהוּא טְבוּל יוֹם שֶׁמִּלְאָהּ מִחֲבִית מַעֲשֵׂר
- 25 שֶׁלֹּא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, וְאָמַר: 'הָרִי זֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מַה
- 26 שֶׁבִּחֲבִית אַחֵר שֶׁתִּחְשַׁף' - הָרִי זֶה תְּרוּמָה טְהוֹרָה; לְפִי
- 27 שְׂאִינָה נַעֲשִׂית תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַד שֶׁתִּחְשַׁף, כְּפִי תִנְאוֹ,
- 28 וְאַחֵר שֶׁתִּחְשַׁף, יַעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ שֶׁל לִגִּין וְיִטְהַר. נִשְׁבְּרָה
- 29 הַחֲבִית קֹדֶם שֶׁתִּחְשַׁף, הִלְגִּין בְּטָבְלוֹ [- מִחוּיֵיב הַפְּרָשָׁה];
- 30 נִשְׁבַּר הִלְגִּין, הַחֲבִית בְּטָבְלָהּ.
- 31 יט. טְבוּל יוֹם מִטְמָאָה מִתּוֹכָהּ וּמִבְעִילָת נִדָּה, עוֹשָׂה [עוֹסֵק]
- 32 בְּבִית הַבַּד [- שִׁמּוֹן]; וְכֵן שָׂרָה הַטְּמָאִים שֶׁטָּבְלוּ, עוֹשִׂין
- 33 בְּטָהֳרוֹת; חוּץ מִן הַזֶּבֶב וְהַזֵּבֶה בְּשִׁבְעֵי שָׁלְהֵן - שָׂאֵף עַל
- 34 פִּי שֶׁטָּבְלוּ, לֹא יַעֲשׂוּ בְּבִית הַבַּד וְלֹא יִתְעַסְקוּ בְּטָהֳרוֹת,
- 35 שֶׁמָּא יֵרָאוּ [זוּב] וְנִמְצְאוּ טְמָאִים לְמַפְרַע, שֶׁהָרִי סוֹתְרִין
- 36 הַכֵּל [- כֹּל יְמֵי סְפִירָתָם], כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.
- 37 פָּרָק ט
- 38 א. הִשְׁמֵן אוּ הַדְּבֵשׁ שֶׁנִּטְמָאוּ, וְאַחֵר כִּף קָרְשׁוֹ, וְאַחֵר כִּף
- 39 נִמּוּחוֹ - הָרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטַמְאָה לְעוֹלָם; מִפְּנֵי שֶׁהֵן
- 40 בְּמִשְׁקִין, וְאֵף עַל פִּי שֶׁקָּפְאוּ אַחֵר שֶׁנִּטְמָאוּ.
- 41 ב. הָרֵטֶב וְהַגְּרִיסִין וְהַחֲלָב שֶׁקָּרְשׁוּ - הָרִי הֵם כְּאֶחָלִין,
- 42 וְצִרְיָכִין מִחֲשֻׁבָּה [לֹאכִילָה]; וְאִם נִגַּע בָּהֶן אֶחָל רֵאשׁוֹן אוּ
- 43 מִשְׁקִין, נַעֲשׂוּ שְׁנֵיִם. הֵיכָּה בָּהֶן מִשְׁקָה טוֹפֵחַ [מְרִטִיב אֶת
- 44 הָאֲצִבַּע הַנוֹגַעַת בּוֹ] - הָרִי הֵן בְּמִשְׁקִין, וְהֵן תַּחֲלָה לְטַמְאָה.
- 45 נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן מִשְׁקִין, וְקָפְאוּ אַחֲרֵי כֵן וְקָרְשׁוּ - הָרִי אֵלוּ
- 46 שְׁנֵיִם, כְּמוֹ אֶחָל שֶׁנִּטְמָא בְּמִשְׁקִין טְמָאִין. נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן

- 47 קְפִיִּין, וְנִמּוּחוֹ וְנַעֲשׂוּ מִשְׁקָה - אִם הָיוּ כְּבִיצָה מִכֵּן
- 48 [בְּדִיּוֹק, אוּ פְחוּת], הָרִי מִשְׁקָה טְהוֹר. הֵיכָּה יוֹתֵר מִכְּבִיצָה
- 49 - מִשְׁקָה טְמָא; שֶׁכְּשֶׁנִּמּוּחָה טְפָה רֵאשׁוֹנָה, נִטְמָא
- 50 בְּכְבִיצָה אֶחָל טְמָא שֶׁנִּמּוּחָה מִמֶּנּוּ, וְאוֹתָהּ הַטְּפָה טְמָא
- 51 כָּל מִשְׁקִין שֶׁנִּמּוּחוֹ אַחֲרֶיהָ. וְכֵן טְמָא מִתּוֹכָהּ שֶׁשָּׁחַט זֵיתִים
- 52 וְעִנְבִּים שֶׁהִקְשֶׁרוּ - אִם הָיוּ כְּבִיצָה מִכֵּן, הָרִי מִשְׁקִין
- 53 הַיּוֹצֵאִין מִהֶם טְהוֹרִין, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִגַּע בְּמִקּוֹם מִשְׁקָה;
- 54 שֶׁהִמְשִׁקָה כְּמִקְדָּר בְּאֶחָל [כְּנֻמָּצָא בְּכָלִי], וּבְאֵלוּ הוּא גּוֹף
- 55 אַחֵר. הָיוּ אוֹתָן זֵיתִים וְעִנְבִּים יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, הָרִי מִשְׁקִין
- 56 הַיּוֹצֵאִין מִהֶן טְמָאִין; שֶׁכֵּינִן שִׁינְאָת טְפָה רֵאשׁוֹנָה, נִטְמָא
- 57 בְּכְבִיצָה, וְטַמְאָה כָּל מִשְׁקִין. וְאִם הָיָה הַסּוֹחֵט זָב וְזָבָה
- 58 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אֶפְלוּ סָחַט גִּרְגֹר יְחִידִי שֶׁלֹּא הִכְשֵׁר וְלֹא נִגַּע
- 59 בְּמִשְׁקָה, מִשְׁקָה טְמָא; שֶׁכֵּינִן שִׁינְאָת טְפָה הָרֵאשׁוֹנָה,
- 60 נִטְמָא מִטְמָא בְּמִשְׁא הַזֶּבֶב - שֶׁהַזֶּבֶב שֶׁנִּשְׂא אֶחָלִין אוּ מִשְׁקִין,
- 61 טְמָאן כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכֵן זָב שֶׁחָלַב אֶת הָעֵז, הִחֲלַב טְמָא
- 62 - שֶׁכֵּינִן שִׁינְאָת הַטְּפָה הָרֵאשׁוֹנָה, נִטְמָא בְּמִשְׁא הַזֶּבֶב.
- 63 ג. קִדְרָה שֶׁהִיָּתָה מִלְאָה כְּבִישִׁין [- יְרוֹקָת כְּבוּשִׁים] שֶׁל
- 64 חֵלִין, וְיִצָּא עֲלֶה [שֶׁל יֶרֶק] מִן הַקִּדְרָה, וְנִגַּע אֵב הַטְּמָאָה
- 65 אוּ רֵאשׁוֹן עֲלֶה שֶׁחוּץ לְקִדְרָה בְּמִקּוֹם הַנִּגּוֹב - אֵף עַל פִּי
- 66 שִׁישׁ בּוֹ עֲלֶה כְּבִיצָה, הוּא טְמָא וְהַכֵּל טְהוֹר. חֲזוֹר לְקִדְרָה
- 67 - טְמָא אֶת מִשְׁקִין שֶׁבָּהּ, וְנִטְמָא הַקִּדְרָה וְכָל הַכְּבִישִׁין.
- 68 נִגַּע בְּעֲלֶה שֶׁחוּץ לְקִדְרָה, וְהָיָה בּוֹ מִשְׁקָה - אִם יֵשׁ בְּעֲלֶה
- 69 כְּבִיצָה, הַכֵּל טְמָא; שֶׁהָעֲלֶה מִטְמָא מִשְׁקָה שֶׁעֲלִיו,
- 70 וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא כָּל מִשְׁקִין שֶׁבִּקְדְרָה, וּמִטְמָא הַקִּדְרָה.
- 71 הִיָּתָה הַקִּדְרָה מִלְאָה כְּבִישִׁים שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִצַּר [עֵירֹב]
- 72 אוֹתָהּ טְבוּל יוֹם, וְרָאָה מִשְׁקִין עַל יָדוֹ - סָפַק מִן הַקִּדְרָה
- 73 נִתְּנוֹ, סָפַק שֶׁהִקְלַח [חֲתִיכָה] נִגַּע בְּיָדוֹ - הִיָּרַק פָּסוּל,
- 74 וְהַקִּדְרָה טְהוֹרָה.
- 75 ד. טְמָא שֶׁהָיָה אוֹכֵל עִנְבִּים מִכְּשִׁרִין [לְקַבֵּלֶת טוּמָאָה],
- 76 וְנָפַל מִמֶּנּוּ גִרְגֹר יְחִידִי לְגַת [עַל הָעִנְבִּים הַמוֹכְנִים לְדִירִיכָה]
- 77 - אִם הָיָה שָׁלֵם וְלֹא נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ עֶקְצוֹ [רֵאשׁוֹן], הִגַּת
- 78 טְהוֹרָה; וְאִם נָטַל עֶקְצוֹ וְהָיוּ הָעִנְבִּים מוֹכְנִים בְּעֵבִית [כָּלִי
- 79 לְעֵנְבִים] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְדִרְכּוֹ, שֶׁהָרִי רֹצֵחַ בְּמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין
- 80 מִהֶן - נִטְמָא הִגַּת בְּטַפַּת מִשְׁקָה שֶׁבִּרָאֵשׁ הַגִּרְגֹר בְּמִקּוֹם
- 81 הָעֶקֶץ. נָפְלוּ מִמֶּנּוּ עִנְבִּים, וְדִרְכּוֹ בְּמִקּוֹם מִפְּנֵי [לֹלָא
- 82 עֲנִיִּים] - אִם הָיוּ כְּבִיצָה מִכֵּן [בְּדִיּוֹק אוּ פְחוּת], הָרִי
- 83 מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן טְהוֹרִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; הָיוּ יוֹתֵר
- 84 מִכְּבִיצָה, הַיּוֹצֵא מִהֶן טְמָא, שֶׁכֵּינִן שִׁינְאָת טְפָה הָרֵאשׁוֹנָה
- 85 נִטְמָא בְּכְבִיצָה, וּמִטְמָאָה אֶת כָּל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא אַחֲרֶיהָ.
- 86 ח. גוֹשׁ שֶׁל זֵיתִים טְמָאִין שֶׁהָיָה מִקְבֵּץ וּמִחֲבָר, וְהִשְׁלִיכוֹ
- 87 לְתוֹךְ תַּנּוּר וְהִסֵּק [וְהוֹצִיא שִׁמּוֹן] - אִם הָיָה כְּבִיצָה מִכֵּן,
- 88 תַּנּוּר טְהוֹר; שֶׁאִין הָאֶחָלִין מִטְמָאִין כָּלִים, וְהַמִּשְׁקָה
- 89 הַיּוֹצֵא מִהֶן טְהוֹר כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. הָיָה גוֹשׁ יוֹתֵר מִכְּבִיצָה -
- 90 נִטְמָא תַּנּוּר; שֶׁכְּשִׁינְאָת טְפָה אַחֲתָה, נִטְמָא בְּכְבִיצָה
- 91 וְטַמְאָה אֶת תַּנּוּרָה. לְפִיכָּךְ, אִם הָיוּ זֵיתִים טְמָאִין פְּרוּדִין
- 92 וְאֵינֶן גוֹשׁ, וְאֶפְלוּ הֵם סָאָה - תַּנּוּר טְהוֹר.
- 93 ו. עֲצִים שֶׁנִּבְלְעוּ בָּהֶן מִשְׁקִין טְמָאִין, וְהִסִּיקָן - תַּנּוּר

הבד - אם יש בין משקין לזיתים [מקום די] כדי שינגבו
 רגליהם בארץ, הרי הזיתים טהורין; שהנוגע במשקין
 טמאים שלא בדי - טהור, ואפלו לקדש. כפרות של קדש
 שהיו בהן גמולות, והיו בתוך הגמולות משקין של קדש, ונגע
 השרץ באחת מהן, ונגעה ראשונה בשניה, ושניה
 בשלישית, אפלו מאה - כלן ראשון לטמאה, מפני
 המשקה שבגמולות וחבת הקדש; הרי כלן במשקין שאין
 מונין בהם [ראשון שני וכו']. אבל אם היו כפרות של
 תרומה - הרי הכפר השלישית בלבד פסולה, ומשלישית
 והלאה טהור. ואם היה משקה טופח על כל הכפרות, אף
 בתרומה הכל טמאות; וכלן שניות, חוץ מן הראשונה
 שנגע בה השרץ, שהיא ראשון.
יא. בעבוע [חלל] שנעשה בעבי הקבית, והרי הוא כמו
 פלי אחר בצדה - אם נקב האבוע לאויר הקבית, ונקב
 נקב אחר לחוץ זה כנגד זה, או שהיה הנקב הפנימי
 מלמטן והחיצון מלמעלן, והיה הקבית והאבוע מלאים
 משקין - אם נגע אב הטמאה במשקה שבאבוע, נטמא
 כל המשקין שבקבית. היתה הקבית מקפת צמיד פתיל
 [כיסוי מהודק], ונתונה באהל המת - נטמאת מפני הנקב
 שבאבוע, והי היא מקפלת [פתוח] לאוירה, וכן אם
 היה הנקב שבאבוע שבפנים מלמעלן והחיצון מלמטן,
 הרי זו אינה נצלת בצמיד פתיל; אבל אם נגע אב הטמאה
 באבוע - לא נטמאו משקין שבקבית, והרי הם
 כמבדלין ממנה.

טהור, שהרי בטלו בעצים. ואפלו הוציא העצים שיפלו
 עליהם גשמים ונפלו לרצוננו, והסיקן - התנור טהור, ואין
 המים שעליהן מטמאין מן המשקין הבלועין בהן. ולא
 יסיקן אלא בידים טהורות; גזרה שלא יסיקן הטמא,
 ונמצאו המשקין שעליהן מטמאין את התנור.
ז. שרץ שנמצא ברחים של זיתים, אין טמא אלא מקום
 מגעו. אם היה משקה מהלך [ונוגע בכל הזיתים] - הכל
 טמא; שאין שנטמא מקצת המשקה - נטמא כלו, והשמן
 מטמא את כל הזיתים. נמצא על גבי העלין למעלה מן
 הזיתים, ישאלו הבדלין [עובדי בית הבד]: אם אמרו 'לא
 נגענו' [בשרץ], נאמנין. נמצא על אם [גוש] של זיתים -
 נטמא כל הגוש, כמו שבארנו. נמצא על גבי זיתים פרודין,
 והוא נוגע בכביצה - הכל טמא; שהאכל שהוא כביצה
 מטמא המשקה המערב בו, והמשקה מטמא שאר הזיתים.
 היו פרודין על גבי פרודין, והמשקה מלמטה - אף על פי
 שנגע בכביצה, אין טמא אלא מקום מגעו.
ח. עם הארץ שהשיט ידו לגת, ונגע באשכולות - אשכול
 וכל סביבותיו טמאין, וכל הגת בלה טהורה, מפני
 שמפסיקין האשכולות שסביבות זה האשכול בינו ובין
 שאר הגת.
ט. הגפת [פסולת זיתים] והזויגין [פסולת ענבים] שנעשו
 בטירה, והלכו עליהם טמאין, ואחר כך יצאו מהן משקין
 - הרי אלו טהורין, שמתחלה נעשו בטירה. ואם נעשו
 מתחלה בטמאה, ונמצאו מהן משקין - הרי אלו טמאין.
י. הבדלין שהיו נכנסין ויוצאין, ומשקין טמאין בתוך בית

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"א-כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד

המנה לשמעון. החזיר לוי את המנה לראובן - שניהם
 חייבין באחריותו, עד שיגיע ליד שמעון כל חובו.
ג. ראובן שהיה חייב לשמעון מנה, ואמר שמעון לראובן:
 'מנה שיש לי בידך, תנהו ללוי', והיו שלשתן עומדין
 [באותו מעמד], וקבל [הסכים] לוי, ונמצא ראובן עני, ואין
 לו מה שיגבה ממנו - הרי לוי חוזר בחובו על שמעון,
 שזה הטענה. ואם ידע לוי שהוא עני, או שהיה עשיר
 באותה שעה והעני - אינו יכול לחזור בו, שהרי קבל. טען
 לוי שהיה ראובן עני, והטענה, ושמעון אומר: 'עשיר היה,
 והעני' - יראה לי שעל שמעון להביא ראיה, ואחר כך
 יפטר מחוב לוי; לא יהיה אלא [כאילו יש] שובר בידו -
 אומרין לו: 'קיים שוברך, והפטר'.
ד. ככר בארנו בהלכות מקח וממכר, שראובן שלא היה
 לו אצל שמעון כלום, והיה ראובן חייב ללוי מנה והמתהו
 [הפנהו לגבות] אצל שמעון [בהסכמתו] - אף על פי
 שהמתהו במעמד שלשתן, לא קנה. ואם רצה שמעון שלא

יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ד

הלכות מלוה ולוה

פרק טז

א. החוב באחריות הלוה, עד שיפרענו ליד המלוה או
 ליד שלוחו. אמר לו המלוה: 'זרק לי חובי והפטר', וזרקו
 לו ואבד או נשרף קדם שיגיע ליד המלוה - פטור. אמר
 לו: 'זרק לי חובי בתורת [כחוק] גטין' - היה המעות
 קרובין ללוה, הרי הן צדין באחריותו; היו קרוב למלוה,
 נפטר הלוה. מחצה על מחצה - אם אבדו משם או נגנבו,
 משלם הלוה מחצה.
ב. היה ראובן חייב לשמעון מנה, ואמר ללוי: 'הולך
 לשמעון מנה זה שאני חייב לו' - אם בא לחזור [לקחת
 הכסף בחזרה], אינו חוזר; והוא חייב באחריותו, עד שיגיע

48 אם לא ידעו, או שאין העדים מצויין - הואיל ומתחת ידי
49 המלוה או מתחת ידי יורשיו יצא - אין השוכר כלום.
50 י. נמצא השטר בין שטרות פרועין - הרי זה פרוע, ואף
51 על פי שאין עדים על הכתב הנמצא. וכן אם נמצא כתוב
52 בגופו של שטר, בין מלפניו בין מאחוריו ואפלו בקצתו
53 [קצהו], ששטר זה פרוע או נפרע ממנו כך וכך - עושין
54 על פי הכתב, אף על פי שאין על הכתב עדים, ואף על
55 פי שיצא מתחת ידי המלוה; שאלו לא נפרע, לא היה
56 כותב על השטר.

57 יא. המוצא שטר [של אחרים] בין שטרותיו, ואין ידוע
58 מה שיבוא [אם פרוע] - יהיה מנח עד שיבוא אליהו.
59 יב. האומר לבניו: 'שטר בין שטרותי פרוע, ואני יודע
60 איזה הוא' - שטרותיו כלן פרועין; נמצא לאחד [ללוה]
61 שם שנים, הגדול פרוע והקטן אינו פרוע. אמר להבא: 'שטר
62 יש לך בדי פרוע' - הגדול פרוע, והקטן אינו
63 פרוע; 'חוב לך בדי פרוע' - כל שטרות שיש לו עלי, ו
64 כלן פרועין.

יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יז

66 א. מלוה שמת, ובא היורש לתבע את הלוה בשטר
67 שעליו, ואמר: 'פרעתי את אביך', והיורש אומר: 'אני
68 יודע' - אומרין לו: 'עמד ושלם לו'. אמר: 'ישבע לי' -
69 הרי זה נשבע בנקיטת חפץ, 'שלא פקדנו [הודיענו] אבא
70 על ידי אחר, ושלם אמר לנו אבא בפיו, ושלם מציינו בין
71 שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע, וגובה.

72 ב. מת הלוה אחר שמת המלוה, ובא היורש להפרע מן
73 היורש - לא יפרע אלא בשבועה; ואומר לו [ליוורש]
74 תחלה: 'השבע שלא פקדנו אבא, ושלם אמר לנו אבא,
75 ולא מציינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע'. ואפלו
76 היה היורש קטן המטל בעריסה כשמת מורישו - הרי זה
77 נשבע ונוטל. ואם צוה המלוה בשעת מיתתו ששטר זה
78 אינו פרוע - יפרע היורש בלא שבועה, אפלו מן היורש.

79 ג. מת הלוה תחלה, ואחר כך מת המלוה - אין יורשי
80 מלוה נוטלין מירשי לזה כלום; שבשעה שמת הלוה,
81 נתחייב המלוה להשבע ואחר כך יטל, כמו שבארנו; וכבר
82 מת, ואין אדם מוריש שבועה לבניו, שאינן יכולין להשבע
83 שלא נפרע אביהן כלום. ואם עבר הדין והשביע יורשי
84 מלוה, וגבו את חובן - אין מוציאין מידן. לפיכך, שטר
85 חוב של יתומים הבאים להפרע מן היתומים שמת אביהן
86 הלוה תחלה - אין קורעין אותו, ואין מגבין בו; אין גובין
87 בו, שאין אדם מוריש שבועה לבניו כמו שבארנו; ואין
88 קורעין אותו, שמא יבוא דין שידון בו ויוציא בו.
89 ד. אפלו היה שם ערב, ומת הלוה תחלה - לא יפרעו
90 יורשי המלוה מן הערב; שאם תאמר יפרעו מן הערב, הרי
91 הערב חוזר ונפרע מירשי לזה.

1 יתן, לא יתן; ואם נתן - חוזר וגובה מראובן, שהרי על
2 פיו נתן. וכן אם רצה לוי לחזור בו, ולומר: 'אני רוצה
3 לגבות משמעון' - חוזר וגובה חובו מראובן; ואף על פי
4 שנפרע מקצת משמעון, חוזר וגובה השאר מראובן.
5 ה. חנני שהיה נותן לבעל הבית מן החנות כל מה
6 שיירצה בתורת הלוואה, ומקיפו [נותן בהקפה] עד שיתקבץ
7 הכל [סכום מסויים] ופורע לו, ואמר לו בעל הבית: 'תן
8 לפועלי סלע', או 'לבעל חובי מנה שיש לו אצלי, ואני
9 אתן לך', והרי חנני אומר 'נתתי', והפועל או בעל חוב
10 אומר 'לא לקחתי' - הרי הפועל או בעל חוב נשבע [שלא
11 קיבלו], ונוטל מבעל הבית חובו; וכן החנני נשבע
12 [שנתן] ונוטל מבעל הבית מה שטען שנתן, שהרי הוא
13 אמר לו לתן. והפועל נשבע במעמד החנני, וכן החנני
14 נשבע במעמד הפועל או בעל חוב, כדי שיכלמו
15 [יתביישו] זה מזה. וכן כל פיוצא בזה. ושבועה זו תקנת
16 חכמים היא בנקיטת חפץ, מפני שבאין שניהן לטל.
17 לפיכך, אם מת החנני, נוטל בעל חוב שלא בשבועה;
18 וכן אם מת הפועל או בעל חוב, נוטל החנני שלא
19 בשבועה; שהרי אין בעל הבית מפסיד כלום, ואינו משלם
20 אלא תשלום אחד.

21 ו. החנני אומר: 'אתה אמרת לתן לזה', או 'צוית לי
22 ואמרת אם יבוא פלוני תן לו', ובעל הבית אומר: 'לא
23 אמרתי לך' - הרי בעל הבית נשבע הסת ונפטר, והחנני
24 עושה דין עם זה שנתן לו. וכן אם אמר החנני לבעל
25 הבית המקיפו [מוכר בהקפה]: 'כתוב בפנקסי שיש לי
26 אצלך מנה', ובעל הבית אומר: 'אני יודע' - נשבע בעל
27 הבית הסת שאינו יודע, ונפטר, כדין כל טוען על חברו
28 לכל דבר; ואין בזה תקנת חכמים.

29 ז. ראובן שהוציא שטר חוב שיש ללוי על שמעון, וטען
30 שלוי נתנו לו בכתיבה ומסירה [וממילא קנאו], ואבד
31 השטר שהקנהו בו, או שטען שהקנהו לו על גב [אגב
32 הקניית] הקרקע - הרי זה גובה אותו משמעון, הואיל
33 ויצא מתחת ידו. טען שמעון שפרע ללוי, ואמר 'ישבע
34 לי' - ישבע לו, ואחר כך יגבה ראובן. הודה לו שפרע,
35 ושלם לוי לראובן. טען לוי שלא מכר ולא נתן שטר זה
36 - נשבע הסת ונפטר.

37 ח. שטר שהיה ביד שלישי [אדם שלישי], והוציאו מתחת
38 ידו בבית דין, ואמר 'פרוע הוא' - נאמן, אף על פי
39 שהשטר מקנה [מאושר בבי"ד]; שאלו רצה, היה שורפו
40 או קורעו. וכן אם מת השליש, ונמצא כתב יוצא מתחת
41 ידי השליש ששטר זה המנח אצלו פרוע - הרי זה פרוע,
42 אף על פי שאין עדים על הכתב. אבל כתב שיצא מתחת
43 ידי המלוה ששטר פלוני פרוע - אפלו היה בכתב ידי
44 המלוה, אינו אלא כמשחק.

45 ט. היו עדים על הכתב [שאצל המלוה, שהחוב פרוע] -
46 אם היו מקימין [בדוקים בבי"ד], הרי השטר פרוע. ואם
47 אין עליו קיים, וישאלו העדים החותמין על זה השובר:

מדיעתו, מגבין אותו בית דין. לא הספיק לו כל הנמצא
 כנגד שטר חובו - הרי זה גובה מכל הקרקעות שהיו
 ללוה, אף על פי שהן עתה מכורים לאחרים או נתונים
 במתנה; הואיל ומכר הללו או נתן אחר שנשעבד בחוב
 זה, הרי זה מוציא מיד הלקוחות או מיד בעלי המתנות;
 וזה הוא הנקרא 'טורף'. במה דברים אמורים? בקרקעות
 שהיו לו בעת שלוה. אבל נכסים הבאין לו לאחר שלוה
 - לא נשעבדו לבעל חוב, ואינו טורף. ואם התנה עליו
 שכל נכסים שיקנה יהיו משעבדין להפרע מהן, וקנה אחר
 שלוה ומכר או נתן - הרי בעל חוב טורף מהן.
 ב. אין כל הדברים האלו אמורים, אלא בקרקע. אבל
 המטלטלין, אין עליהן אחריות; אפילו מטלטלין שהיו לו
 בעת שלוה, שמכרן לשעתו - אין בעל חוב טורף אותן.
 הקנה לבעל חובו כל המטלטלין על גב הקרקע שיש לו,
 להיותו נפרע מן הכל - הרי זה טורף מאותן המטלטלין;
 והוא שכתב לו בשטר חובו: 'שהקניתי לך מטלטלין
 שיש לי על גב הקרקע שיש לי, שלא באסמכתא [הבטחה
 מוגזמת שאינה בלב שלם], ושללא בטפסי השטרות'
 [סיוטות]. וכן אם כתב לו: 'שכל נכסים שאני עתיד
 לקנות, בין קרקעות בין מטלטלין, הרי הן משעבדים לך
 להפרע מהן, והמטלטלין קנויין לך על גב הקרקעות
 להפרע מהן, שלא באסמכתא, ושללא בטפסי השטרות' -
 הרי זה טורף אף מן המטלטלין שקנה הללו לאחר שלוה;
 שכל תנאי שבממון קיים.
 ג. עשה שדהו היפותיקי [שיעבוד] לבעל חובו, או לאשה
 בכתבתה, והוא שכתב להן: 'מכאן תגבו, ושטפה נהר -
 הרי זה גובה משאר נכסים, וטורף אותן; ואם התנה עמו
 שלא יהיה לו פירעון אלא מזו, אינו גובה משאר נכסים.
 וכן אם לווה ממנו, ופרש [בשטר] שאין לו עליו אחריות
 - הרי זה אינו גובה מן המשעבדין לעולם.
 ד. העושה שדהו היפותיקי לבעל חוב או לאשה
 בכתבתה, ומכרה - הרי זו מכורה; וכשיבוא בעל חוב
 לגבות - אם לא ימצא נכסים בגי חורין, יטורף אותה. במה
 דברים אמורים? בשמכרה לשעתה [עד שיגבנה בעל חוב];
 אבל מכרה ממכר עולם, אינה מכורה.
 ה. עשה עבדו היפותיקי ומכרו - הרי בעל חוב גובה
 ממנו, מפני שיש לו קול [מתפרסם השיעבוד]. עשה שורו
 היפותיקי ומכרו, אין בעל חוב גובה ממנו; וכן שאר
 המטלטלין, מפני שאין להן קול.
 ו. עבד שעשהו רבו היפותיקי, ושהירו - אף על פי
 שכתב לו: 'לא יהיה לך פירעון אלא מזה', יצא לחרות;
 וכן אם הקדישו; שהחמץ [שמשובד לגוי] והשחרור
 והקדש מפקיעין מיד השעבוד; והרי בעל חוב חוזר
 וגובה חובו מן הללו, וכותב עליו שטר [חדש] בחובו,
 וטורף ממנו זה [המעודכן של] השטר. ולמה הוא חייב
 לשלם? מפני שגזר לאבד ממנו חבירו, וכל הגורם להזיק

ה. אין דנין מדין זה לכל הדומה לו; אלא הרי הפוגם
 את שטריו [מודה שפרוע חלקו] ומת - אף על פי שאינו
 גובה אלא בשבועה, הרי בגיו נשבעין 'שלא פקדנו אבא,
 ולא צונו אבא, ולא מצינו בין שטרותיו של אבא שכל
 השטר הזה פרוע'; וגובין את שאר השטר, בין מן הללו
 בין מיורשיו.
 ו. יורש שבא לגבות מן הירוש, ואמר יורשי לזה: 'אמר
 לנו אבא, לא לויתי חוב זה' - הרי יורשי המלוה גובין
 שלא בשבועה; שכל האומר 'לא לויתי', באומר 'לא
 פרעתי'. וכן מלוה שבא להפרע מיורשי לזה, ואמר:
 'אמר לנו אבא, לא לויתי חוב זה' - הרי זה גובהו בלא
 שבועה, ואפילו האמינו בשטר כל זמן שיאמר 'פרעתי';
 שכל האומר 'לא לויתי', באומר 'לא פרעתי'.
 ז. יורש שבא להפרע מן הללו בשטר שיש בו נאמנות
 ללוה כל זמן שיאמר 'פרעתי' - הרי הללו נשבע הסת
 שפרעו לשטר זה ונפטר, אף על פי שלא כתב לו 'והרי
 אתה נאמן על יורשי'; שעקר השטר, על תנאי זה היה.
 אם התנה עליו שיהיה נאמן בלא שום שבועה - אינו
 נשבע אפילו ליורשי מלוה.
 ח. יורש קטן שהיה שטר חוב לאביו, ויצא עליו שובר
 אחר מיתת אביו - אין קורעין את השטר, ואין מגבין בו
 עד שיגדלו היתומים; שמא שובר מזיף הוא, ולפיכך לא
 הוציאו הללו בתי האב.
 ט. המוציא שטר חוב על חבירו, והיה כתוב בכבל,
 מגבהו ממעות בכל; היה כתוב בארץ ישראל, מגבהו
 ממעות ארץ ישראל - מה שאין פן בכתבה. לא היה
 בשטר שם מקום, והוציאו בכבל - גובה בו ממעות בכל;
 הוציאו בארץ ישראל, גובה בו ממעות ארץ ישראל. בא
 לגבות בו ממעות המקום שהוציא בו השטר, וטען הללו
 שהמעות שאני חייב לו מכסף שהוא פחות מזה המטבע
 - ישבע המלוה ויטל. היה בו כסף סתם - מה שירצה
 לזה, יגבהו. מכאן אתה למד, ששטר שאין בו שם מקום
 שנקתב בו, פשוט לכל דבר. והוא הדין לשטר שאין בו זמן
 כלל, שהוא פשוט, אף על פי שעדות זו אין אתה יכול
 להזמה. אין מדקדקין בדיני ממונות בדרישה וחקירה, כמו
 שיתבאר, כדי שלא תנעל דלת בפני לוין. ולפיכך, שטרי
 חוב המאחרין [תאריךם מאוחר מיום כתיבתם] כשרין, אף
 על פי שאין יכול להזמן, כמו שיתבאר במקומו.

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יח

א. המלוה את חברו סתם, הרי כל נכסיו אחראין וערבאין
 [משועבדים] לחוב זה. לפיכך, כשיבוא לגבות, תובע את
 בעל חובו תחלה: אם מצא עמו נכסים, בין מטלטלין בין
 קרקעות - גובה מהן ברצון הללו; ואם לא נמן הללו

46 שדה אחת מהן ללוי, ובא בעל חוב של ראובן לטרף -
 47 רצה מזה גובה, רצה מזה גובה. במה דברים אמורים?
 48 בשללח לוי בינונית. אבל אם לקח עדית או זבורית -
 49 אינו טורף מלוי; שהרי זה אומר לו: 'מפני זה טרחתי
 50 ולקחתי שדה שאין דינך לגבות ממנה'. וכן אם לקח לוי
 51 בינונית, והניח אצל שמעון בינונית כמו הבינונית שללח
 52 - אינו טורף מלוי, שהרי זה אומר לו: 'הנחתי לך מקום
 53 לגבות ממנו'.
 54 ד. כבר בארנו, שהנזקין שמין להן בעדית, ובעל חוב
 55 בבינונית, וכתבת אשה בזבורית. היו לו עדית וזבורית -
 56 נזקין בעדית, ובעל חוב וכתבת אשה בזבורית. היו לו
 57 עדית ובינונית - נזקין בעדית, ובעל חוב וכתבת אשה
 58 בבינונית. היו לו בינונית וזבורית בלבד - נזקין ובעל חוב
 59 בבינונית, וכתבת אשה בזבורית.
 60 ה. מכרן לשלשה בני אדם בבת אחת - בלן נכנסו פחת
 61 הבעלים, והנזקין טורפין מן העדית, ובעל חוב טורף מן
 62 הבינונית, וכתבת אשה טורפת מן הזבורית. מכרן לזה
 63 אחר זה, בלן טורפין מן האחרון; לא הספיק, טורפין
 64 השאר משלפניו; לא הספיק, טורפין השאר משלפני פניו
 65 - אפלו היה האחרון הוא שללח הזבורית, שהרי הלוקח
 66 הקודם אומר לטורף: 'הנחתי לך מקום לגבות ממנו'.
 67 ו. מכרן לאחד זה אחר זה, הרי זה הלוקח נכנס פחת
 68 הבעלים. במה דברים אמורים? שללח עדית באחרונה.
 69 אבל לקח זבורית באחרונה - בלן גובין מן הזבורית,
 70 שהרי אומר לטורף כשיבוא לגבות מן השדה שללח
 71 תחלה: 'הרי הנחתי לך מקום לגבות ממנו'. ולמה אינו
 72 אומר לו הטורף כך, אם לקח עדית באחרונה, ותגבה
 73 האשה ובעל חוב מן העדית שללח באחרונה? שזו תקנה
 74 היא ללוקח [לשובתו], והרי אומר להן: 'אי אפשר בתקנה
 75 זו, אלא כל אחד מהם יגבה מן הראוי לו'.
 76 ז. מכרן לאחד זה אחר זה, ומכר לו עדית באחרונה, וחזר
 77 הלוקח ומכר זבורית ובינונית, ושיר עדית לפניו - בלן
 78 גובין מן העדית, שהרי אין לו במה ידחה אותן. מכר
 79 עדית, והניח בינונית וזבורית - הנזקין טורפין מן העדית
 80 שפיר לוקח השני, ובעל חוב וכתבת אשה גובין מבינונית
 81 וזבורית ששיר לפניו.
 82 ח. מי שלח מאחד, ואחר כך מכר הלזה נכסיו לשנים,
 83 וכתב בעל חוב ללוקח שני: 'דין ודברים אין לי עמך',
 84 וקנו מידו [נעשה קנין על כך] - אינו יכול לטרף מלוקח
 85 ראשון; שהרי אומר לו: 'הנחתי לך מקום לגבות ממנו
 86 אצל בעל חובך, והן הנכסים שקנה לוקח שני אחרי, ואם
 87 הפסדת על עצמך, שהרי סלקת עצמך מהן'. והוא הדין
 88 לאשה בכתבתה, אם כתבה לשני - אבדה כתבתה, ואינה
 89 יכולה לטרף. אבל אם כתבו לראשון, טורפין מן השני.
 90 מכר הלזה שדה ללוקח, [ומכר אחריה שדה שניה]
 91 [ומכרה לוקח ראשון] ללוקח שני, וכתב המלוה ללוקח
 92 שני: 'דין ודברים אין לי עמך', וקנו מידו - הרי בעל חוב

1 - משלם, כמו שבארנו במקומו. וכופין את רבו השני
 2 לשחררו, מפני תקון העולם, שלא ימצאנו בשוק, ויאמר
 3 לו: 'עבדי אתה'.
 4 ז. המקדיש נכסיו - אין בעל חוב יכול לטרף מן ההקדש,
 5 שההקדש מפקיע השעבוד. וכשפודין הקרקע מיד
 6 ההקדש, אומדין כמה אדם רוצה לתן בשדה זו, על מנת
 7 שיתן לבעל חוב את חובו, ולאשה כתבתה; לפי
 8 שששתפדה ותצא לחלין ביד הלוקח - יבוא בעל חוב
 9 ויטרף אותה, או האשה בכתבתה, כמו שבארנו בערכי.
 10 ח. בעל חוב שבא לטרף [משדה שמכר הלווה] - אם יש
 11 מעות ללוקח, יכול לסלקו ולתן לו דמי מה שהוא טורף;
 12 וחוזר הלוקח, ותובע למוכר. ואם עשה אותה היפותיקי,
 13 אינו יכול לסלקו בדמים.
 14 ט. ראובן שהיה חבב לשמעון מאתים זוז, והיה לו שתי
 15 שדות, ומכר אחת מהן ללוי במנה, וחזר ומכר לו השניה
 16 במנה, ובא שמעון וטרף האחת במנה, וחזר לטרף השניה
 17 במנה הנשאר לו, והביא לוי מאתים ואמר לו: 'אם תרצה
 18 להיות השדה שטרפת שומה לך בכל המאמים שיש לה,
 19 הרי מוטב; ואם לאו, הילך מאתים של חובך והסתלק' -
 20 הדין עם לוי. רצה שמעון, ועמד בה - אף על פי שקבלה
 21 במאמים, אין לוי חוזר ותובע ראובן אלא במנה.
 22 י. מת ראובן, והניח שדה אחת שנה מאה, ובא שמעון
 23 וטרפה, ונתנו לו היתומים מאה מן המטלטלין שהניח
 24 אביהם וסלקוהו - הרי זה חוזר וטורף אותה בשאר חובו;
 25 שמא שנתנו לו - מצוה עשו, שמצוה על היתומים לפרע
 26 חוב אביהן. ואם אמרו לו: 'אלו המאה דמי השדה
 27 שטרפת', אינו יכול לחזר ולטרף אותה פעם אחרת בשאר
 28 חובו.

יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יט

31 א. כשיורדין בית דין לנכסי הלזה לגבות מהן, לא יגבו
 32 לבעל חוב אלא מן הבינונית שבקרקעותיו. ודין תורה,
 33 שיגבה בעל חוב מן הזבורית, שנאמר: "בחוץ תעמד,
 34 והאיש אשר אתה נשה בו יוציא וגו'" - מה דרכו של
 35 אדם להוציא? פחות שבכליו. אבל תקנו חכמים בבינונית,
 36 כדי שלא תנעל דלת בפני לוין. במה דברים אמורים?
 37 בכא להפרע מן הלזה עצמו. אבל הכא להפרע מן
 38 הירושין, בין קטנים בין גדולים - לא יפרע אלא מן
 39 הזבורית.
 40 ב. אין נפרעים מנכסים משעבדין [שנמכרו אחרי
 41 ההלוואה], במקום שיש נכסים בני חורין; ואפלו היו בני
 42 חורין [ברשות הלווה] וזבורית, והמשעבדין בינונית או
 43 עדית, בין שמכרן בין שנתנו. נשתדפו [נשחתו] בני חורין,
 44 הרי זה טורף מן המשעבדין; שפיר שששתתו, כאלו אינן.
 45 ג. ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר

46 בעל המאה; ושאר הממון חולקין אותו השנים על אותה
47 הדרך. כיצד? נמצאו שם חמש מאות או פחות - חולקין
48 שלש מאות בשנה, ויסתלק האחד; וחוזרין וחולקין
49 המאיתים או הפחות בשנה בין השנים, ויסתלק השני.
50 נמצאו שם שש מאות - חולקין שלש מאות בשנה,
51 ויסתלק בעל המנה; וחוזרין וחולקין המאיתים בין השנים
52 בשנה, ויסתלק בעל המאיתים; ונותנין המאה הנשארת
53 לבעל השבע מאות, ונמצא בידו שלש מאות בלבד. ועל
54 דרך זו חולקין, אפלו הם מאה, כשיבואו לגבות באחת.
55 ויש מן הגאונים שהורה שחולקין לפי ממונם.
56 ה. ראובן ושמעון, לכל אחד משניהם שטר חוב על לוי
57 - ראובן שטרו בתמשה בניסן, ושמעון שטרו בניסן סתם,
58 והרי יש ללוי שדה שאינה כדי חוב של שניהם - מורידין
59 לתוכה ראובן, שמא שטרו של שמעון בסוף ניסן היה.
60 וכן אין שמעון יכול לטורף מאיר ואילך, שהרי הלוקח
61 אומר לו: 'שמא באחד בניסן הוא זמנו של שטרך, והרי
62 שדה בת חורין ביד ראובן שתגבה אותה, ויבוא ראובן
63 שהוא אחר זמנו, והוא ישל לו לטורף ממני'. לפיכך, אם
64 כתבו הרשעה [יפוי כח] זה לזה, טורפין מאיר ואילך
65 מכל צד [מכל שטר]. והוא הדין בראובן ושמעון שמכר
66 להן לוי שדה אחת בשני שטרות, שטרו של זה בתמשה
67 בניסן, ושטרו של זה בניסן סתם.

יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק כא

70 א. בעל חוב גובה את השבח שהשביח הלוקח - בין
71 שהשביח מחמת הוצאה [השקעה], בין ששכחו נכסים
72 מאליהם; אלא שאם השביחו מאליהן, טורף כל השבח;
73 ואם השביחו מחמת הוצאה, גובה חצי השבח. כיצד?
74 ראובן שהיה לו חוב על שמעון מאיתים, ומכר שמעון
75 ללוי שדה במנה, והוציא עליה לוי הוצאות, והשביחה
76 והרי היא שנה מאיתים - כשיבוא ראובן לטורף את לוי,
77 טורף ממנה במאה וחמשים: מאה של דמי המקח,
78 וחמשים של חצי השבח. ואם השביחה מחמת עצמה,
79 כגון שהוקרה בדים או עלו בה אילנות - גובה את כלה.
80 הורי גאונים גדולים וחקמים ואמרו: לא יהיה הלוקח רע
81 פת מיורד לשדה חבירו שלא ברשות, ששמן לו [כמה]
82 הוציא וכמה השביח, וידו על התחתונה [מקבל הפחות
83 שבהם]. לפיכך, אם השביח הלוקח במאה והוציא חמשים
84 - נוטל כל ההוצאה, וחצי השבח היתר על ההוצאה,
85 והחצי עם הקרן הוא שטורף בעל חוב; ודברים של טעם
86 הם, וכך ראוי לדון. וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי
87 שמעון, אף מן המשעבדין שמכר או נתן מאחר זמן
88 שמכר בו ללוי. אבל השבח שטורף ממנו בעל חוב, בין
89 חצי בין כלו - אין לוי גובהו אלא מנכסים בני חורין
90 של שמעון; שתקנת עולם היא, שלא יגבה השבח ולא

1 טורף מלוקח ראשון שדה ראשונה; ולוקח ראשון טורף
2 מלוקח שני שדה שניה, שהרי קנה אחריו; ולוקח שני
3 טורף אותה מפעל החוב, שהרי כתב לו; ולוקח ראשון
4 חוזר וטורף משני; וחוזרין חלילה, עד שיצשו פשרה
5 ביניהן. וכן האשה בכתובתה. והוא שהיה החוב כנגד שתי
6 השדות.

יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק כ

9 א. מי שיש עליו חובות הרבה - כל שקדם חובו, גובה
10 תחלה, בין מן הלזה עצמו, בין מן הלוקחות. ואם קדם
11 האחרון וגבה - מוציאים מידו; שכל שקדם חובו, זכה.
12 במה דברים אמורים? בקרקעות שהיו לו בעת שלוה.
13 אבל הקרקעות שקנה אחר שלוה מפעלי חובות הרבה -
14 אף על פי שכתב לכל אחד מהן: 'מה שאני עתיד לקנות
15 משעבד לך' - אין בהן דין קדימה, אלא יד בלן שוה;
16 וכל שקדם וגבה - זכה, אף על פי שהוא אחרון.
17 ב. לזה וכתב לו: 'שאני עתיד לקנות משעבד לך', ואחר
18 כך קנה שדה, וחזר ולזה מאחר - הרי השדה משעבדת
19 לראשון, והוא קודם לגבות. וכן אפלו היו מאה. אין דין
20 קדימה במטלטלין, אלא כל שקנה מהן - זכה, אף על
21 פי שהוא אחרון. קדם אחד משאר אדם, ותפש מן
22 המטלטלין של זה, כדי לזכות בהן לאחד מפעלי חובות
23 - לא זכה; שכל התופש לבעל חוב במקום שיש עליו
24 [על הלווה] חוב לאחרים, לא קנה. אבל אין עליו חוב
25 לאחרים, קנה לו. וכן אם אמר לו הלזה: 'זכה בחפץ זה
26 לפלוני', או 'מן זה' - זכה לו; ואין אחד מפעלי חובות
27 יכולין לגבות מאלו המטלטלין, שכבר זכה בהן אחר.
28 ג. שטרות שזמנן בלן יום אחד, או שעה אחת במקום
29 שכותבין שעות - כל שקדם מהן וגבה, בין קרקע בין
30 מטלטלין - זכה.
31 ד. באו בלן ביחד לגבות, וכן בפעלי חובות שכל אחד
32 מהן קודם לזמן חבירו שבאו לגבות מן המטלטלין, שהרי
33 אין בהן דין קדימה, או שבאו לגבות מקרקע שקנה הלזה
34 לאחר שלוה מן האחרון שבהן, ואין בנכסים כדי שיגבה
35 כל אחד מהן את חובו - מחלקין ביניהן. כיצד חולקין?
36 אם כשיתחלק הממון הנמצא על מנינם [לפי מספרם],
37 יגיע לפחות שבהן כשעור חובו או פחות ממנו - חולקין
38 לפי מנינם בשוה. ואם יגיע לפחות שבהן יותר על חובו
39 - חולקין מכל הממון ביניהן כדי שיגיע לפחות שבהן
40 כשעור חובו, וחוזרין הנשארים מפעלי חובות וחולקין
41 היתר ביניהם בדרך הזאת. כיצד? היו שלשה - חובו של
42 זה מנה, ושל זה מאיתים, ושל זה שבע מאות - אם היה
43 כל הנמצא שם שלש מאות, נוטלין מאה מאה; וכן אם
44 נמצא שם פחות משלש מאות, חולקין בשוה. נמצאו שם
45 יתר על שלש מאות - חולקין שלש מאות בשוה, ויסתלק

אם היה חצי השבוע יתר על ההוצאה בלה - נוטל
ההוצאה מבעל חוב, שהרי אומר לו בעל חוב: 'שדי היא
שהשביחה'; והנשאר לו מן השבוע (דמי מה שהשביח),
נוטל אותו מן המוכר. וכן אם היה חצי השבוע פחות מן
ההוצאה - אין לו מבעל חוב אלא דמי חצי השבוע, וחזור
וגובה מן המוכר חצי השבוע שנטרף בלבד.
ז. בעל חוב שפא לטרף מן היתומים - יתומים אומרים:
'אנו השפחנו', ובעל חוב אומר: 'שפא אביכם השביח'
- על היתומים להביא ראיה. הביאו ראיה שהם השביחו
- שמיין להם את השבוע ואת ההוצאה, ונוטלין הפחות
שבשניהם, ומעלה אותם בדמים [משלם]. במה דברים
אמורים? בשעשה שדה זו היפותיקי. אבל אם לא עשה
היפותיקי - אם רצו היתומין לסלק בעל חוב בדמים,
מסלקין; ואם רצו, נוטלין מן הקרקע [עצמה] שעור שבח
שלחן.

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק כב

א. סדר גבית החוב כף הוא: כשיביא המלוה שטר לביית
דין, ויתקנים [יאושד בבי"ד] - אומרין ללוה: 'שלם'. ואין
יורדין לנכסי תחלה, עד שיתבענו; ואם טעה הדין והוריד
המלוה לנכסי לוה קדם שיתבענו, מסלקין אותו. אמר
הלוה: 'הריני משלם, קבעו לי זמן כדי שאלוה מאחר או
אמשפן [קרקע] או אפמר ואביא המעות' - קובעין לו זמן
שלושים יום; ואין מחיבין אותו לתן משכון, שאלוה היו
שם מטלטלין, מיד היו בית דין גובין מהן. ואם רצה
המלוה להחריס [חרס סתמי] על מי שיש לו מעות או
מטלטלין, ומפליג אותו בדברים - הרי זה מחריס. ואין
מחיבין את הלוה להביא ערב עד שיתן. שלמו השלשים
יום, ולא הביא - בית דין כותבין אדרכתא [יפוי כח] על
נכסיו. וכן אם אמר בתחלה כשתבעו, 'איני משלם' -
כותבין אדרכתא על נכסיו מיד, ואין קובעין לו זמן. וכן
אם אין שם שטר אלא מלוה על פה, או שהודה - כותבין
אדרכתא על נכסים בני חורין [שלא נמכרו] שיש לו.
ב. טען ואמר: 'שטר זה שנתקנים בפניכם מזויף הוא, ואני
אביא ראיה ואבטלנו, ועדי במקום פלוני, והם פלוני
ופלוני' - אם נראה לדגין שיש ממש בדבריו - קובעין לו
זמן להביא עדיו. ואם נראה להן שאינו בא אלא בעלילות
דברים ובטענות של דפי - אומרין לו: 'שלם, ואחר כך
אם יש לך ראיה, יחזיר'; ואם היה המלוה אלם, ושפא
אינו יכול להחזיר מידו - מניחין על ידי שלישי.
ג. קבעו לו זמן להביא ראיה ולבטל השטר [כטענתו],
והגיע הזמן ולא בא - ממתניין לו שני וחמישי ושני; לא
בא - כותבין עליו פיתחא [נידון], ומשמתין [מנדין] אותו,
וממתניין לו והוא בנדיחו תשעים יום. שלשים ראשונים,
שפא הוא טורח ללוות מעות; אמצעיים, שפא הוא טורח

הפרות שאכל הגזלן ולא מזון האשה והבנות מנכסים
משעבדין, שאלו דברים שאין להן קצבה. ומקלי כתבה,
שלא תטרף אשה מן השבוע כתבתה. ולמה יטרף בעל
חוב חצי השבוע בלבד, הבא מחמת הוצאה? לפי שהשבוע
בא לאחר שלוה מראובן ולאחר שמכר ללוי, ונמצא
ראובן ולוי בשני בעלי חובות לשמעון; והשבוע כנכסים
שבאו לו אחר שלוה משניהם, שהן חולקין באחד, כמו
שבארנו. לפיכך, ראובן שלוה משמעון מנה, וכתב לו:
'שאני עתיד לקנות משעבד לך', וחזר ולוה מלוי מאתים,
וכתב לו: 'שאני עתיד לקנות משעבד לך', וקנה אחר כך
שדה, ומכרה ליהודה במאה וחמשים, והשביחה יהודה
בהוצאתו, והרי היא שוה שלש מאות - טורף שמעון ולוי
הקרן, וחולקין אותו בשוה; ונמצא ביד זה חמשה
ושבעים, וביד זה חמשה ושבעים. וחזור שמעון ולוי
ויהודה שלשמן, וחולקין מאה וחמשים של שבח על
הדרך שפרשנו; נמצא שמעון טורף מנה שלו משדה זו,
ולוי טורף מאה ושלושים ושבעה ומחצה, ויהודה נוטל
מן השבח שנים וששים ומחצה. וכזה הן חולקין, אפלו
הן מאה.
ב. כל הפרות שאכל הלוקח, אינן נטרפין [נגבים] ממנו.
אבל הפרות המחברין לקרקע - אף על פי שאינן צריכין
לקרקע, כענבים שהגיעו להבצר - הרי בעל חוב גובה
מהן, כמו שגובה מן השבח.
ג. מתנה ששבתה מחמת הוצאה [השקעה], אין בעל חוב
גובה משבתה כלום; אלא רואין כמה היתה שוה בשעת
מתנה, וגובה. ואם שבתה מאליה, בעל חוב גובה את
כלה. ואם קבל הנותן אתריה המתנה - הרי בעל חוב
גובה ממנה את השבח, בדרך שגובה מן הלוקח. ולמה
יטרף בעל חוב חצי השבח מן הלוקח, ולא יטרף ממקבל
המתנה כלום? מפני שהמוכר פותח ללוקח בשטר מכירה:
'שאני מחיב לך בקרן, ובעמל שתעמל, ובשבח שתשביח,
ועלי אתריה הכל', ורצה הלוקח וקבל דבר זה, שהרי
הלוקח נרד על תנאי זה, שאם ילקח ממנו השבח, יחזר
על המוכר; ואפלו לא כתב [התנאי], כבר נודע [הוזהר]
שזה דין המוכר עם הלוקח. אבל המתנה, שאין שם תנאי
זה, אינו גובה משבח שהשביחה בהוצאתו כלום.
ד. וכן יתומים שהשביחו הנכסים, אין בעל חוב גובה
מן השבח כלום. אבל אם שכחו נכסים מאליהם, גובה
את השבח כלו.
ה. בעל חוב שטרף בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן
הקרן וחצי השבח - רואין הנשאר מן הקרקע: אם יש בו
תעלה [תועלת] ללוקח - כגון שנשאר לו בשדה בית
תשעת קבין, ויגנה בית חצי קב - ישתתפו [יידורו] בה
שניהן; ואם לא נשאר לו דבר שאלו יחלק יהיה שם כלו
עליו - נותן לו בעל חוב את דמיו [דמי חלקו].
ו. היתה השדה היפותיקי [שיעבד אותה לחובו], בעל
חוב נוטל את כללה. ורואין חצי השבח הנשאר ללוקח:

43 לאותה השדה, ושמין לו ממנה כשעור חובו כפי מה
44 שראוי לו מן הקרן, וחצי השבח, כמו שבארנו. ומכריזין
45 עליה שלשים יום, בדרך שמכריזין על נכסי יתומים.
46 י. ואחר כך משביעין את הלוה שאין לו כלום, בתקנת
47 גאונים, אם היה הלוה עמנו במדינה. ומשביעין את
48 הטורף בנקיטת חפץ, שלא נפרע חוב זה, ולא מחלו, ולא
49 מכרו לאחר. ואחר כך מורדין אותו לנכסי הלוקח,
50 בשומא שלו. וכותבין לו [שטר] הורדה [לקרקע].
51 יא. כיצד כותבין? אחר ששמנו לפלוני בשומא שהיתה
52 בידו, והכרזנו שלשים יום פראי, והשבחנו את זה הטורף,
53 ואת בעל חובו - הורדנוהו לשדה פלונית להיות משתמש
54 בה, בדרך שמשמש כל אדם בקנינו.
55 יב. ומאימתי אוכל הטורף פרות שדה זו? משפסקו ימי
56 ההכרזה.
57 יג. כל אדרכתא שאין כתוב בה 'קרענוהו לשטר'
58 ההלואה, אינה אדרכתא; וכל טרפא שאין כתוב בה
59 'קרענוהו לאדרכתא', אינה טרפא; וכל שומא שאין כתוב
60 בה 'קרענוהו לטרפא', אינה שומא.
61 יד. שלשה שידרו לשום - אחד אומר במנה ושנים
62 אומרים במאתים, או אחד אומר במאתים ושנים אומרים
63 במנה - בטל יחיד במעוטו. אחד אומר במנה ואחד אומר
64 בשמונים ואחד אומר במאה ועשרים, נדון במאה; אחד
65 אומר במאה ואחד אומר בתשעים ואחד אומר מאה
66 ושלשים, נדון במאה ועשרה. ועל דרך זו שמין ביניהן
67 לעולם.
68 טו. בית דין ששמו לטורף בנכסי לוקח, וטעו בכל שהוא
69 - מכרין בטל; שהרי הן בשליט לטורף וללוקח, ויש להן
70 רשות לתקן אבל לא לעות [לקלקל], כשליח. וכל המורים,
71 כזה הורו.
72 טז. בית דין ששמו לבעל חוב, בין בנכסי לוה בין
73 במשעבדין שביד הלוקח, ולאחר זמן השיגה ידו של לוה,
74 או של נטרף, או יורשיהם, והביאו לבעל חוב את מעותיו
75 - מסלקין אותו מאותה הקרקע; שהשומא חוזרת לבעלים
76 לעולם, משום שגאמר: 'ועשית הישר והטוב'.
77 יז. קרקע ששמו אותה לבעל חוב, ואחר כך שמוה בית
78 דין לבעל חוב של זה המלגה - הרי זו חוזרת לבעלים [אם
79 ישלם]; לא יהיה כחו גדול מזה בעל חוב הראשון. מכרה
80 בעל חוב או נתנה במתנה, או ששמה לבעל חוב מדעתו,
81 או שמת והוריש - אינה חוזרת. שמו קרקע לאשה
82 ונשאת, או ששמו ממנה ונשאת - בעל בנכסי אשתו
83 כלוקח הוא, ולא מחזיר [ללוה] ולא מחזירין לו [אם גבו
84 מהאשה].

1 למכר; אחרונים, שמא הלוקח ממנו טורח להביא מעות.
2 שלמו התשעים יום, ולא בא - בית דין כותבין אדרכתא
3 על נכסיו, ומתירין לו נדויו.
4 ד. אין כותבין אדרכתא על נכסיו, עד ששולחין ומודיעין
5 לו; והוא שיהיה קרוב לבית דין מהלף שני ימים או
6 פחות; יתר על זה, אין צריכין להודיעו. במה דברים
7 אמורים? בשניה כל התשעים יום נשפט ואומר: 'עפה
8 אבוא ואביא ראיה ואבטל השטר'. אבל אם אמר: 'איני
9 בא לבית דין' - מיד כותבין אדרכתא על נכסיו, בין על
10 הקרקעות בין על המטלטלין. וכן אם היה השטר על
11 הפקדון - אין ממתינין לו תשעים יום, אלא כותבין
12 אדרכתא על נכסיו מיד.
13 ה. זה שאמרנו שאם לא בא בסוף התשעים, כותבין
14 אדרכתא על נכסיו - על הקרקעות. אבל המטלטלין -
15 אפלו אחר תשעים יום, כל זמן שהוא אומר 'עפה אביא
16 ראיה ואבטל השטר' - אין מורדין המלגה למטלטלין;
17 שמא יאכל אותם, וביא זה ראיה ויבטל השטר, ולא ימצא
18 מה יטל; ואפלו היה למלוה קרקע, שמא תכסיף [תכחש]
19 או תשתדף [ברוח עוה].
20 ו. כיצד כותבין האדרכתא? אם לנכסים בגי חורין
21 הורידוהו, אומרים: 'איש פלוני נתחייב לפלוני בדין כך
22 וכך, ולא נתן לו מעצמו, וכתבנו לו אדרכתא זו על שדה
23 פלונית שלו'. ואחר כך שמין לו שלשה [בקיאים] מאותה
24 השדה כנגד חובו, ומכריזין עליה [למכירה] כפי מה [זמן]
25 שיארו, עד שפסקו המוסיפין. ומורדין אותו בחובו
26 לחלק ששמו אותו; וקורעין שטר החוב, אם היה שם
27 שטר. ואם לא היו לו נכסים בגי חורין, כותבין האדרכתא
28 כך: 'איש פלוני נתחייב לפלוני כך בשטר חוב שיש בידו,
29 ולא נתן לו חובו, ולא מצאנו לו נכסים בגי חורין, וכבר
30 קרענוהו לשטר שהיה לו עליו, ונתנו רשות לפלוני לדרש
31 ולחקר, ולהיות ידו נטויה על כל נכסים שימצאו לו, וכל
32 קרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה, יש לו להפרע ולגבות
33 חובו מן הכל'.
34 ז. ואחר שכותבין אדרכתא זו, הולך המלוה ומחפש: אם
35 מצא לו נכסים בגי חורין, שמין לו מהן. מצא לו נכסים
36 משעבדין מאחר זמן שטרו, טורף מהן. וקורעין שטר
37 האדרכתא, וכותבין לו שטר הטרפא [זכות גביה].
38 ח. כיצד כותבין? 'איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרף
39 בחוב שפלוני חייב לו שהוא כך וכך, משדה פלונית
40 שלקחה פלוני בכך וכך מזמן פלוני; וכבר קרענו
41 האדרכתא שהיתה בידו, והרשינוהו לטרף מזה בכך וכך'.
42 ט. ואחר שכותבין הטרפא לטורף, מורדין שלשה בקיאיין

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"א-כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד

13	יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ד	יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ד	1
14	מצות עשה צו.	מצות עשה צו.	2
15	המצוה הצ"ח — הציורי שנוצטוינו לדין בטמאת אכלין	המצוה הצ"ז — הציורי שנוצטוינו להיות שמונה מינים	3
16	ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו פוללת כל-	מן השרצים מטמאין. ומצוה זו פוללת טמאת שרץ	4
17	תורת טמאת אכלין ומשקין בלם.	ודיניה.	5
18	יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ד	יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ד	6
19	המצוה הצ"ח נדפסה ביום הקודם.	מצות עשה קה.	7
20	יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ד	המצוה הק"ה — הציורי שנוצטוינו להיות שכבת זרע	8
21	המצוה הצ"ח נדפסה ביום רביעי.	מטמאה, ומצוה זו פוללת כל-דיני שכבת זרע.	9
22	יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ד	יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ד	10
23	המצוה הצ"ח נדפסה ביום רביעי.	המצוה הק"ה נדפסה ביום הקודם.	11
			12

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ משתתפי באמירת תהלים

נעים זמירות ישראל, אחרי התפלה,

בבית הכנסת אגודת בני יעקב נוסח

האריז"ל, בוואוסטער

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נעם לי לקבל הבשורה טובה מהרה"ח אי"א נ"נ רב פעלים מו"ה ישראל שי' גארדאן, אשר

נקבעה שמירת תקנת אמירת תהלים לאחר תפלת הבקר בכל יום.

וכידוע עד כמה השתדל בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע ונתפרסמה בקשתו

בזה וגם נתקבלה בכוי"כ קהלות קדושות בישראל, וגודל הענין ביאר בעל פה וגם בכתב כ"פ וכמבואר

גם כן במכתביו שנדפסו בקובץ תהלים.

ויהי רצון אשר ילכו מחיל אל חיל בכל עניניהם, וההתחזקות בתקנה זו האמורה תשמש צנור

וגם כלי להוספה בברכות השי"ת בזה ובכל עניניהם ועניני בני ביתם שיחיו בגשמיות וברוחניות גם

יחד.

בברכה.

מלכים ב יז לרמא

לו כי אם את־יהוה אשר העלה אתכם מארץ מצרים בכח גדול ובזרוע נטויה אתו תיראו ולו תשתחו וְלֹא תִזְכְּחוּ: לו ואת־החקים ואת־המשפטים ואת־התורה והמצוה אשר כתב לכם תשמרון לעשות פִּלְהִימִים וְלֹא תִירָאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: לח והברית אשר־ברתי אתכם לא תשכחו וְלֹא תִירָאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: לט כי אם את־יהוה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא יִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד פִּלְאִיכֶם: מ וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־פְּמֹשֶׁפֶט הָרֹאשׁוֹן הֵם עֲשִׂים: מא ויהיו | הגוים האלה יראים את־יהוה ואת־פסיליהם היו עבדים גַּם־בְּנֵיהֶם | וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם עֲשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה: פ

מלכים ב יח איב

יח א ויהי בשנת שלש להושע בן־אלה מלך ישראל מלך חזקיה בן־אחז מלך יהודה: ב בן־עשרים וחמש שנה היה במלכו ועשרים ותשע שנה מלך בירושלם ושם אביו בת־זכריה: ג ויעש הישר בעיני יהוה בכל אשר־עשה דוד אביו: ד הוא | הסיר את־הכמות ושבר את־המצבת וברת את־האשרה ופתח נחש הנחשת אשר־עשה משה כי עֲדֵי־הַיָּמִים הֵהָמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְרִים לֹא וּיקרא־לו נחשת: ה ביהוה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּטַח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כְּמֹהוּ בְּכָל מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר הָיוּ לִפְנָיו: ו וידבק ביהוה לא־סר מאחוריו וישמר מצותיו אשר־צוה יהוה את־משה: ז והיה יהוה עִמּוֹ בְּכָל אֲשֶׁר־יָצָא יִשְׂרָאֵל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ־אֲשׁוּר וְלֹא עָבְדוּ: ח הוא־הֵבִיחַ אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עֵזָה וְאֶת־גְּבוּלָהּ מִמִּגְדַּל נֹצְרִים עַד־עֵיר מִבְּצָר: פ ט ויהי בשנה הרביעית למלך חזקיהו היא השנה השביעית להושע בן־אלה מלך ישראל עלה שלמנאסר מלך־אשור על־שמרון ויצר עליה: י וילפדה מקצה שלש שנים בשנת־שש לחזקיהו היא שנת־תשע להושע מלך ישראל ללפדה שמרון: יא ויגל מלך־אשור את־ישראל אשורה וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי: יב על | אשר לא־שמעו בקול יהוה אֱלֹהֵיהֶם וַעֲבָרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת בְּל־אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ: פ

רש"י

(א) בשנת שלש. למרדו של הושע: (ד) ויקרא לו נחשת. לשון בזיון, כלומר מה צורך בזה, אינו אלא נחש נחושת: (ז) ישיכל. יצליח:

מצודת דוד

מצודת ציון

(מ) ולא שמעו. אבל העובדי גלולים ההם לא השגחו על כל הדברים האלה אף כי נתגירו, כי אם היו עושים כמשפט הראשון, לעבוד עבודת כוכבים כאשר עבדו מאז: (מא) ויהיו הגוים. רצה לומר: כאשר עשו בעת בואם, כן עשו כל ימיהם,

והיו יראים את ה' ועובדים הפסילים, וגם בניהם וכו', כאשר עשו אבותם כן עושים גם המה, עד היום הזה: (א) בשנת שלש. רצה לומר: אחר שעבר שלש להושע, בתחילת ד' למלכו מעצמו, כי הושע מלך מעצמו ב"ג לאחז, וימי מלכות אחז היו ט"ז שנה, וכלו אם כן בד' להושע, ואז מלך חזקיה: (ב) ועשרים וכו'. ומקוטעות היו: (ד) את הבמות. מה שהקריבו עליהם לגבוה, ובאיסור נעשו, כי מעת שנבנה הבית נאסרו הבמות. אשר עשה משה. בעת נשלח בישראל הנחשים השרפים, צוהו ה' לעשות נחש נחושת להביט בו נשוך וחי, כמו שנאמר בתורה (במדבר כא ח): מקטרים לו. בחשבם שיש בו אלהות, על כי תרפא הנשוך כאשר הביט בו: נחשת. כאומר, מה זה, הלא הוא רק נחושת. ולהקטין מעלתו הוסיף הנו"ן, כי כן דרך המקרא, וכן (שמואל ב יג ט): האמינון אחיך: (ז) ישיכל. יצליח, כי המצליח נראה הוא להבריות כאילו עושה מעשיו בהשכל: (ח) ממגדל נוצרים. מן המגדל שהצופים עומדים עליו, ורצה לומר: מקטן ועד גדול: (ט) היא השנה השביעית להושע. כי חזקיהו מלך בד' להושע: עלה שלמנאסר. עם שכבר נאמר למעלה, חזר לספר שוב, כאומר, מה שעלה שלמנאסר וגו', וגבר אשור על ישראל, ויגל את ישראל וכו', עד סוף הענין, הנה זה לא היה בכח ידיו, כי אם על אשר לא שמעו בקול ה' וגו', שהרי בימי חזקיה עלה אשור על ירושלים, וספו תמו ברצות ה': (י) מקצה שלש שנים. כי צר עליה בתחלת ד', וכבשה בסוף ו': (יב) על אשר לא שמעו וגו'. ולא בכח ידם: את בריתו. התורה אשר נתן בברית:

קלב. טו-יח

טו צִידָה בָּרַךְ אֲבִיזְנֶיהָ אֲשַׁבֵּיעַ לָחֶם: טז וְכִהְיֶה אֲלֵפִישׁ יֵשַׁע וְחִסְדֶּיהָ רֶגֶן יִרְנְנוּ: יז שֵׁם אֲצִמִּית
קָרַן לְדוֹר עֲרֻכְתִּי זֶר לְמִשְׁחִי: יח אֲוִיבִי אֲלֵפִישׁ בָּשֶׁת וְעָלִיו יִצִּיץ נֹזֵר:

קלג. א-ג

א שִׁיר הַמַּעֲלֹת לְדָוִד הִנֵּה מִהֲטוֹב וּמִהֲנָעִים שֶׁבֶת אֲחִים גַּם־יָחִיד: ב פֶּשֶׁמֶן הַטּוֹב | עַל־הָרֹאשׁ יוֹד
עַל־הַזָּקֵן וְקוֹאֲהֶרֶן שִׁירָד עַל־פִּי מְדוּתָיו: ג כְּמַלְחָרְמוֹן שִׁירָד עַל־הָרָרִי צִיּוֹן פִּי שָׁם | צִוָּה יְהוָה
אֶת־הַבְּרָכָה חַיִּים עַד־הָעוֹלָם:

קלד. א-ג

א שִׁיר הַמַּעֲלֹת הִנֵּה | בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה כָּל־עַבְדֵי יְהוָה הַעֲמָדִים בְּבֵית־יְהוָה בְּלִילֹת: ב שְׂאוּיְדֵכֶם קֹדֶשׁ
וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה: ג יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

רש"י

מחרמון להררי ציון כשם ששמן המשחה לגדולה
כך הר ציון לתפארה ולכבוד לישראל כשם ששמן
הטוב כן טל חרמון כזה כן זה כמו והיה כעם ככהן
(ישעיה כ"ד), ורבותינו דרשו שבת אחים משה ואהרן
לענין מעילה בשמן המשחה במסכת הוריות כל
המזמור אבל יש בדברי תורה וקבלה משל ומליצה
ודברי חכמים וחידותם ועיקר שיר המעלות על בית
המקדש נאמר:

מצודת ציון

(יז) קרן. המלה ההיא הושאל לממשלה והתחזקות ע"ש
שבעלי הקרנים יתחזקו בהם בהלחמם עם מי: ערכתי. ענין
סדור: (יח) יציץ. מלשון נצוצות וענינו הארה וזריחה וכן
ונוצצים כעין נחושת קלל (יחזקאל א): נזור. כתר כמו את הנזר
(מ"ב יא): (א) נעים. ענין ערבות ומתיקות: (ב) מדותיו.
מלבושיו כמו מדו בד (ויקרא ו):

מצודת דוד

(טו) צידה. מן המקום ההוא אשפיע לברך מזון עדתי
ולהשביע אביוני עמי: (טז) אלביש ישע. ר"ל ע"י לבישת
בגדי כהונה תבוא הישועה כי המה מכפרים ובאה ע"י
התשועה: וחסידיה. הלויים ירננו בשיר: (יז) שם. בציון
אצמיח קרן ממשלה לדוד ר"ל שם יתרבה ויתגדל ממשלתו
בכל עת. ערכתי נר ר"ל הארה וזריחה וממשל
רב: (יח) אלביש בושת. יהיו מעוטפים בבושת כלבוש הזה

המעטף את כל הגוף: ועליו. על דוד יאיר ויזרח כתר המלכות ר"ל תרבה גדולתו למעלה: (א) הנה מה טוב. מה מאוד טוב
ומה מאוד נעים הדבר כאשר ישבו על אדמתם כל בית ישראל הנקראים אחים לגדול האחוה שביניהם: גם יחד. ויהיו גם יחד
במלכות אחת ולא יחצו לשתי ממלכות עוד: (ב) כשמן הטוב. והרי הדבר דומה כשמן המשחה הנתון על הראש בשפע רב
עד כי ירד משם על הזקן והוא זקן אהרן שהיה הראשון להנמשחים בשמן המשחה: שיוור. אשר ירד עוד על פי מלבושיו
בפתיחת בית הצואר ור"ל כמו שמן המשחה עם כי היה נתון על הראש לבד מ"מ באה השמן ממנו על מקומות מחולפות על
כי המה דבוקות זו בזו כן אם כל בית ישראל אחת וראש אחד להם תתחלק אז השפע לכולם באמצעות המלך המקבל השפע
בראשונה: (ג) כטל חרמון. כמו הטל היורד מהר חרמון על הררי ציון הנמוכים ממנו כן באה השפע באמצעות המלך ליתר
העם: כי שם. בציון צוה ה' את הברכה והחיים עד העולם ר"ל בציון באה שפע ותחל ראשונה על המלך המולך בה וממנו
יושפע על בני העם ולכן טוב הדבר שיהיו לאחדים: (א) העומדים וגו'. להלל את ה' בבית המקדש: (ב) שאר. הרימו ידכם
לה' בקדושה לברך אותו כי כן דרך המברכים להרים ידיהם למעלה: (ג) יברכך וגו'. סרס המקרא יברך ה' עושה וגו': מציון.
ר"ל אם תברכו את ה' אזי גם הוא יברך אתכם מציון כי משם נשפעים כל הברכות והטובות כי הוא מקום השראת השכינה:

יהל אור

אהרן כו'. על הראש ע"ד קורא הדורות מראש. אח"כ על הזקן
להיות הנותן שלג כצמר כמו שמן יחוד דו"ב טיפי ונוצר
ונקה כן מה טוב שבת אחים. ע"י שמן ההגדלה כי שמן
משחת קודש שמושח את הקדש להיות נעשה קודש והיינו
להיותו מבחי' קדש"ק או קדושתו למעלה מקדושתכם.

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיוור על פי
מדותיו. על הראש ע"ד וה' בראשם. רבות ס"פ אמור. וא"כ
השמן זהו ע"ד וברכו את ה' היינו מבחי' שאו ידיכם קדש.
וזהו השמן שנק' משחת קדש. ואח"כ על הזקן זהו תורה זקן
שקנה חכמה זקן אהרן כו'. מדותיו לבושי' בגדי אהרן שהם
מעשה המצות. ע' ד"ה ועשית בגדי קדש שיש כמה בחי' בגדי

ג האומר: וְלָדָהּ שֶׁל זֶה עוֹלָה, וְהִיא שְׁלָמִים — דְּבָרָיו קִיָּמִים. הִיא שְׁלָמִים וְלָדָהּ עוֹלָה — הָרִי זֶה וְלָד שְׁלָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם לָכֵן נִתְּנָה מִתְּחִלָּה, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי שְׁמוֹת פְּאֻחַת — דְּבָרָיו קִיָּמִים; וְאִם מִשְׁאֵמֶר: הָרִי זֶה שְׁלָמִים, נִמְלָךְ וְאָמַר: וְלָדָהּ עוֹלָה — הָרִי זֶה וְלָד שְׁלָמִים.
ד הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה וְתְמוּרַת שְׁלָמִים — הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם לָכֵן נִתְּנָה מִתְּחִלָּה, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי שְׁמוֹת פְּאֻחַת — דְּבָרָיו קִיָּמִים; וְאִם מִשְׁאֵמֶר: תְּמוּרַת עוֹלָה, נִמְלָךְ וְאָמַר: תְּמוּרַת שְׁלָמִים — הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה.
ה הָרִי זֶה תַּחַת זֶה, תְּמוּרַת זֶה, חֲלוּפַת זֶה — הָרִי זֶה תְּמוּרָה. זֶה מְחַלֵּל עַל זֶה — אֵינָה תְּמוּרָה. וְאִם הִיא הִקְדֵּשׁ בְּעַל

פירוש ברטנורה

ג האומר. על ולדה של בהמה מעוברת: ולדה של זה עולה והיא שלמים קיימים. שהרי קדושת הולד קדמה. אבל אמר היא שלמים ברישא, לה ולכל דאית בה אקדשה, והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים, וכי הדר ואמר ולדה עולה, הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר בהוייתו ובמעו אמר, דכי אמרין בהוייתו ולא במעו אמר, הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה, דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה, אלא מקדושת אמה קא קדיש. אבל במקדיש מעוברת, חשיב עובר לקבולי קדושה. ור' מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון: אם לכך נתכוין מתחלה. כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי שְׁמוֹת פְּאֻחַת. שאין הפה יכולה לדבר שני דברים כאחת: דבריו קיימים. דאף בגמר דבריו אדם נתפס: נמלך ואמר ולדה עולה. אע"פ שחזר בו תוך כדי דבור ואמר ולדה עולה, לא אמר כלום, הוֹאִיל ובשעה שהקדיש אמו לשלמים לא נתכוין שיהיה הולד עולה. משום דקיימא לן כל תוך כדי דבור כדבור דמי, חוץ ממקדיש ומימר ומגדף ועובר עברה וזה ומקדש ומגרש, דהנך ששה אין החזרה מועלת בהן אע"פ שחזר בו תוך כדי דבור. והלכה כר' יוסי:

ד תמורת עולה תמורת שלמים. גרסין, ולא גרסין ותמורת שלמים: הרי זה תמורת עולה. דתפוס לשון ראשון: דבריו קיימים. והציה תמורת עולה והציה תמורת שלמים. והאי דלא קאמר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורה אתרווייהו, משום דסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים תהיה קדושה ולא קריבה, כדן האומר הציה עולה והציה שלמים שהיא קדושה ואינה קריבה, וטעה בהכי וכבר אימר תמורה אבל חד וחד כי היכי דתהוי קדושה גמורה לקרב, הלכך אע"פ דאמר כי האי לישנא, לתרווייהו אכיון, ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויבא בדמי הציה עולה ובדמי הציה שלמים, ובכחי עסקינן כגון שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זה בהן. והלכה כר' יוסי:

ה תחת זה חליפי זה תמורת זה. כולן לשון תמורה הן: מחוללת. לשון חילול הוא. ולא אמר כלום, שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין: ואם היה

משניות מבוארות – קהתי

עולה נתכוון להוסיף "ותמורת שלמים", הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי שְׁמוֹת פְּאֻחַת — כמו שבארנו במשנה הקודמת, דְּבָרָיו קִיָּמִים — והציה תמורת עולה והציה תמורת שלמים, ותרעה עד שיפול בה מום ותימכר, ויביא בדמי הציה תמורת עולה ובדמי הציה תמורת שלמים. בגמרא מבואר, שאין להקשות על רבי יוסי: כיצד נאמינו שנתכוון מתחילה לעולה ולשלמים, והלא אם כן היה לו לומר: "הרי זה תמורת עולה ושלמים"? שיש לומר, שסבור היה, שאם יאמר "תמורת עולה ושלמים", לא תהיה ראויה להקריבה, כדן האומר על בהמתו: הציה עולה והציה שלמים, ואילו כשאמר "תמורת עולה תמורת שלמים" תחול עליה קדושה גמורה להקריבה על המזבח; הלכך סובר רבי יוסי, שאף על פי שאמר בלשון זה, אנו מאמינים לו שנתכוון מתחילה לשניהם. וְאִם מִשְׁאֵמֶר: תְּמוּרַת עוֹלָה, נִמְלָךְ וְאָמַר: תְּמוּרַת שְׁלָמִים — שלא נתכוון בתחילה אלא לתמורת עולה, וחזר ואמר: תמורת שלמים, אף על פי שחזר בתוך כדי דיבור, הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה — בלבד, כמו שבארנו במשנה הקודמת, שאין חזרה בהקדש, ואפילו בתוך כדי דיבור.

באור משנה ה

משנתנו דנה בלשון של תמורה, איזה מועיל בה ואיזה אינו מועיל. האומר: הָרִי זֶה — היינו בהמת החולין, תַּחַת זֶה — בהמת הקדשים, כלומר שהוא מתפס את החולין בהקדש; תְּמוּרַת זֶה — או האומר: הרי זה תמורת זה; חֲלוּפַת זֶה — או האומר: הרי זה חלופת זה. הָרִי זֶה תְּמוּרָה — שכל אלו לשון תמורה הן. אבל האומר: הרי זה מְחַלֵּל עַל זֶה — הוֹאִיל ולא אמר בלשון תמורה אלא בלשון חילול, שהוא לשון פדיון, אֵינָה תְּמוּרָה — שלשון חילול היינו שיצא ההקדש מקדושה לחולין, ואין בהמת הקדש תמימה יוצאת לחולין, הלכך דינו כאילו לא אמר כלום. וְאִם הִיא הִקְדֵּשׁ בְּעַל מוֹם — אם בהמת ההקדש, שחיללה על זה, היתה בעלת מום, יוֹצֵא לְחֻלִּין — יוצאת בהמת ההקדש לחולין, ואותה של חולין נתפסת בקדושתה, אף על פי שאינה שווה כמו בהמת ההקדש, שמן התורה אפילו הקדש שווה

באור משנה ג

האומר — על בהמת חולין מעוברת: וְלָדָהּ שֶׁל זֶה עוֹלָה, וְהִיא שְׁלָמִים — הולד שבמעיה יאה עולה והבהמה עצמה שלמים, דְּבָרָיו קִיָּמִים — שהרי קדושת הולד קדמה לקדושת האם. ואם אמר: הִיא שְׁלָמִים וְלָדָהּ עוֹלָה — שהקדים הקדשת האם להקדשת הולד, הָרִי זֶה וְלָד שְׁלָמִים — הולד דינו כאמו, והוא מוקדש לשלמים, שמשאמר "היא שלמים" חלה קדושת שלמים עליה וגם על הולד, ושוב אינו יכול לחזור ולומר, שהולד יהיה עולה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר — הסובר: תפוס לשון ראשון. וכאן לא שייך לומר: בהווייתם הם קדושים ולא במעו אמר, שאין אומרים כן אלא כשהקדישה ולבסוף נתעברה, ולא כשהקדיש מעוברת, כפי שמדובר כאן (רש"י; ברטנורה). אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם לָכֵן נִתְּנָה מִתְּחִלָּה — מיד כשאמר "היא שלמים" נתכוון להוסיף "וולדה עולה", הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי שְׁמוֹת פְּאֻחַת — שאין הפה יכול לומר שני דברים כאחד, דְּבָרָיו קִיָּמִים — והולד עולה; שלדעת רבי יוסי אף בגמר דבריו אדם נתפס. וְאִם מִשְׁאֵמֶר: הָרִי זֶה שְׁלָמִים, נִמְלָךְ וְאָמַר: וְלָדָהּ עוֹלָה — אף על פי שהיה זה בתוך כדי דיבור, הָרִי זֶה וְלָד שְׁלָמִים — שהוֹאִיל ובשעה שהקדיש אמו לשלמים לא נתכוון להתפס את הולד בקדושת עולה, הרי נתפס בקדושת אמו, ושוב לא מועיל מה שחזר בו ואמר: "ולדה עולה", שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דיבור (גמרא; רמב"ם הל' מעשה הקרבנות טו, א).

באור משנה ד

הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה וְתְמוּרַת שְׁלָמִים — מי שהיו לו עולה ושלמים לפניו, ואמר על בהמת חולין שלו: הרי זה תמורת עולה ותמורת שלמים; ויש גורסים: תמורת עולה ותמורת שלמים. הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר — כמו שבארנו טעמו במשנה הקודמת, שתפוס לשון ראשון, וכיון שאמר בתחילה "הרי זה תמורת עולה" אינו יכול לחזור ולומר שתאה תמורת שלמים. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם לָכֵן נִתְּנָה מִתְּחִלָּה — מיד כשאמר: "הרי זה תמורת

מום – יוצא לחלין, וצריך לעשות דמים.

ו הרי זו תחת חטאת, ותחת עולה זו, ותחת עולה זו, תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בתוך הבית – היה לו, דבריו קצין. אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום: הרי אלו עולה – לא אמר כלום. הרי אלו לעולה – ימכרו ויביא בדמיהם עולה.

פ ר ק ש ש י

א כל האסורין על גבי המזבח – אוסרים כל שהן: הרובע, והנרבע, והמקצה, והנעבד, והאתנן, והמחיר, והפלאים, והטריפה, ויוצא דפן. איזה הוא מקצה? המקצה לעבודה זרה. הוא אסור, ומה שעליו מתר. איזהו נעבד? כל שעובדין אותו. הוא ומה שעליו אסור. זה וזה מתרין באכילה.

פירוש ברטנורה

הקדש בעל מום יצא לחלין. אע"פ שאינו שוה כמו ההקדש בעל מום. דבר תורה אפילו הקדש שוה מאה מנה שחללו על שוה פרוטה, מחולל. ואע"פ שיצא לחלין מן התורה, צריך לעשות דמים מדרבנן, כלומר, להשלים הדמים שלא יתאנה ההקדש. אבל מן התורה אין אונאה להקדש, דכתיב (ויקרא כ"ה) אל תנו איש את אחיו, אחיו ולא הקדש:

ו תחת חטאת או תחת עולה. סתם ולא אמר תחת חטאת זו או עולה זו: לא אמר כלום. דכתיב (שם כ"ז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו, עד שיהיה ההקדש ידוע ומיוחד כשמומר בו: תחת חטאת זו. והיתה חטאת עומדת לפניו: הרי אלו לעולה. משמע לדמי עולה. דאי אינהו גופיהו בעי לאקרוכי, הוה אמר הרי אלו עולה:

א כל האסורין לגבי מזבח. שהן פסולים להקריבה. וקחשיב להו ואולי: אסורין בכל שהן. ואפילו נתערבו אחד באלף כולן אסורים למזבח, אם אינו ניכר. וכולהו משכחת לה דאין ניכרים, חוץ מן הטריפה דלא משכחת לה שאינה ניכרת אלא כגון שנתערבה דרוסת הארי והואב בנקובת הקין: הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד. פסולין למזבח. דאמר קרא (ויקרא כ"ב) כי משחתם בהם מום בם, ותניא, כל מקום שנאמר משחתם אינו אלא ערוה ועבודה זרה. ערוה, דכתיב (בראשית ו') כי השחת כל בשר את דרכו. עבודה זרה, דכתיב (דברים יד') פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל. ורובע ונרבע דתנן במתניתין, כגון דרבע או נרבעה על פי עד אחד או על פי הבעלים, דאינה נסקלת בכך אבל פסולות הן לקרבן: מוקצה. בהמה שהקצוה לעבודה זרה. ואינה פסולה להקריבה עד שיעשו בה מעשה לשם עבודה זרה, כגון שעבדו בו הכומרים אם הוא שור או גזוזתו אם הוא שח: ונעבד. אינו אסור בהנאה אע"פ שעבדוהו, שאין בעלי חיים נאסרים בהנאה כשעובדים אותו, אבל נפסלים למזבח: ואתנן ומחיר. בהדיא פסלינהו קרא (שם כ"ג) לא תביא אתנן וזונה ומחיר כלב: ופלאים. תיש הבא על הרחל: והטריפה. דכתיב במעשר (ויקרא כ"ז) כל אשר יעבור תחת השבט, פרט לטריפה שאינה עוברת, וקרנן מוכח יליף ממעשר בהמה: ויוצא דפן. שנקרעה אמו והוציאו העובר דרך הדופן. ומעמיטין מקרא דכתיב (שם כ"ב) כי יולד, פרט ליוצא דופן: הוא אסור. למזבח: ומה שעליו מותר. דהא לא נעבד: הוא ומה שעליו אסור. הוא אסור למזבח, ומותר אפילו באכילה, כדלקמן בסמוך. ומה שעליו, תכשיטים שעליו, אסורין בהנאה שהרי נעבדו ויש בהן תפיסת ידי אדם: זה וזה. המוקצה והנעבד:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה א

משנתנו מונה איסורי מזבח, היינו בהמות הפסולים להקריבה על המזבח, והיא באה ללמד, שאם נתערבו בבהמות אחרות, אפילו אחת באלף, כולן אסורות למזבח, אם האיסור אינו ניכר, כמו שבכר שנינו במסכת זבחים (ח, א).

כל האסורין על גבי המזבח – שפסולים להקריבה על המזבח, כמפורט להלן, אוסרים כל שהן – שאם נתערבו בכשרים, אפילו אחד באלף, כולם פסולים להקריבה. ואלו הם האסורים על גבי המזבח:

הרובע – כגון שור שרבע אשה, והנרבע – בהמה שנרבעה לאיש; בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שהעיד על כך עד אחד, או שהעידו על כך הבעלים, אבל אם העידו שני עדים, אסור גם להדיט: והמקצה – כגון שור המופרש לצורך עבודה זרה, והנעבד – שעובדים אותו לשם עבודה זרה, והאתנן – כמפורש להלן במשנה ב, והמחיר – ומחיר כלב, כמפורש להלן במשנה ג, והפלאים – כגון הנולד מתיש ורחל, והטריפה – בגמרא (זבחים עז, ב) מבארים, כגון ולד טריפה, וכדעת רבי אליעזר הסובר, שולד טריפה לא יקרב על גבי המזבח, והרי בכגון זה אפשר שלא יהא ניכר; ויש מבארים בכגון שנתערבה דרוסת הארי בנקובת הקין (עין בגמרא שם), ויוצא דפן – שלא נולד דרך הרחם, אלא יצא דרך דופן האם שנחתכה, כל אלו אסורים הם על גבי המזבח. איזה הוא מקצה? המקצה לעבודה זרה – שהופרש לצורך עבודה זרה, כמו שבארנו לעיל. הוא אסור – המוקצה אסור בהקריבה על גבי המזבח, ומה שעליו – התכשיטים שעליו, מתר – שהרי עדיין לא נעבד; הלכך דמי התכשיטים שעליו מותרים לקרבנות המזבח. איזהו נעבד? כל שעובדין אותו – כעבודה זרה. הוא ומה שעליו אסור – למזבח. זה וזה – המוקצה והנעבד, מתרין באכילה – להדיט, שבעלי חיים שנעבדו אינם נאסרים להדיט.

מאה מנה שחללו על שווה פרוטה, הרי זה מחולל; וצריך לעשות דמים – אף על פי שיצא לחלין מן התורה, מכל מקום מדרבנן צריך לעשות דמים, כלומר לשום את ערכה של בהמת ההקדש בעלת המום, ואם היא שווה יותר מבהמת החולין שחיללה עליה, יוסיף להקדש את ההפרש מדרמיו, כדי שלא יפסיד ההקדש (גמרא).

באור משנה ו

משנתנו מוסיפה ללמד בענין הלשון של תמורה.

הרי זו תחת חטאת – האומר על בהמת חולין שלו: הרי זו תחת חטאת. שלא אמר: תחת חטאת זו, אלא תחת חטאת סתם, ותחת עולה – או האומר: הרי זו תחת עולה סתם, לא אמר כלום – שנאמר בתמורה (ויקרא כז, י): "לא יחליפנו ולא ימיר אותו", עד שיהיה ההקדש ידוע ומיוחד כשמומר בו, ואז עושה תמורתו (רמב"ם; ברטנורה). תחת חטאת זו ותחת עולה זו – ואם אמר: הרי זו תחת חטאת זו, והיתה החטאת עומדת לפניו, או שאמר: הרי זו תחת עולה זו, והיתה עולה עומדת לפניו, תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בתוך הבית – או שאמר: הרי זו תחת חטאת שיש לי בביתי, או תחת עולה שיש לי בביתי, ואמננן ה"ה לו – קרבן חטאת או קרבן עולה בביתו, דבריו קצין – והרי זו תמורה. אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום: הרי אלו עולה, לא אמר כלום – שהרי בהמות אלו אינן ראויות להקריבה; הרי אלו לעולה – ואם אמר: הרי אלו לעולה, ימכרו ויביא בדמיהם עולה – שכן הלשון "לעולה" משמעו לדמי עולה, היינו למכרם ולקנות בדמיהם עולה.

ב איזהו אֶתְנָן? האומר לזונה: הא לך טלה זה בשכרך. אפילו מאה — פֶּלֶן אֶסוּרין. וכן האומר לחברו: הא לך טלה זה, ותלן שפחתך אצל עבדי — רבי אומר: אינו אֶתְנָן; וחכמים אומרים: אֶתְנָן.
ג איזה הוא מחיר פֶּלֶב? האומר לחברו: הא לך טלה זה תחת פֶּלֶב זה. וכן שני שתפין שחלקו: אחד נטל עשרה, ואחד נטל תשעה וכלב — שפנגד הפֶּלֶב אסורים, שעם הפֶּלֶב מתרים. אֶתְנָן פֶּלֶב ומחיר זונה — הרי אלו מתרים, שנאמר: "שנים", ולא ארבעה. ולדותיהן מתרים, שנאמר: "הן", ולא ולדותיהן.
ד נתן לה כספים — הרי אלו מתרין. יינות, שמנים, וסלתות, וכל דבר שפיוצא בו קרב על גבי מזבח — אסור.

פירוש ברטנורא

ב האומר לזונה. אחת נכרית ואחת ישראלית, והוא שתהיה מחייבי לאוין ואין צריך לומר מחייבי כריתות ומיתות בית דין. אבל אתנן של פנויה והיא ישראלית אינו פסול למזבח, דאין זה אתנן זונה, שהרי לא נאסרה לכהונה בביאה זו. וכן אתנן שנתנה אשה לאיש, אינו פסול. אבל אתנן זכור, פסול: אפילו מאה כולן אסורים. התנה עמה לתת לה טלה אחד באתננה ושלא לה אפילו מאה, לא אמרין חד דאתני עמה הוי אתנן והנך אחריני כולם מתנה, אלא כולו חשיבי אתנן ואסורין: ותלן שפחתך אצל עבדי. בעבד עברי שאין לו אשה ובנים מיירי, שאין רשות ביד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים כיון שלא היתה לו אשה מתחלה, הלכך אתננה אסור לדברי חכמים. ורבי דאמר לא הוי אתנן, לית ליה האי סברא, דודאי אפילו אין לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית. אי נמי, אפילו אית ליה האי סברא, סבר הואיל ועבד עברי הותר מכללו בשפחה כנענית, לא חשיב אתנן זונה. ואין הלכה כרבי:

ג אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב. כנגד העשרה טלאים שנטל חברו. העשרה טלאים שכנגד התשעה וכלב, כולם אסורים משום מחיר כלב. והתשעה שעם הכלב מותרים. ובגמרא פריך, אמאי שכנגד הכלב כולם אסורים, ניפוק חד להדי כלבא והנך כולוהו לישתרו. ומשני, הכא במאי עסקין כגון דספי דמי כלב מחד מיניהו, שאין באותן שכנגדו טלה שוה דמי הכלב, דהשתא שייכי דמי הכלב בכולוהו. כגון שאותן שכנגדן שוין כל אחד דינר דהוי עשרה דינרין, ואותן תשעה שעמו שוין כל אחד דינר חסר מעה דהיינו תשעה דינרים פחות תשעה מעות, והכלב שוה דינר ותשעה מעות, נמצא באותן עשר שכנגד התשעה וכלב יש בהן תשעה, שבכל אחד מהן יש בו מעה מחיר כלב, והעשרי כולו מחיר כלב: שנים ולא ארבעה. שניהם דכתב קרא פלוגא ליה כאילו כתב שנים הן, שנים, אשמועינן דוקא אתנן זונה ומחיר כלב ולא ארבעה אתנן כלב ומחיר זונה. והן, משמע הן ולא ולדותיהן:
ד נתן לה כספים הרי אלו מותרים. לקנות מהן בהמה לקרבן וסולת למנחות: יינות שמנים וסלתות אסורים. אבל חטים ועששן סולת ויחים ועששן

משניות מבוארות — קהתי

— טלאים, ואֶחָד נָטַל תְּשׁוּעָה — טלאים, וְכָלֵב — כנגד עשרת הטלאים שנטל חברו, שִׁפְנָגְדָּהּ הַכָּלֵב — עשרת הטלאים שנטל האחד כנגד הכלב עם תשעת הטלאים שנטל חברו, אֶסוּרִים — כולם להקרבנה, משום "מחיר כלב". בגמרא מבואר, שאם בין עשרת הטלאים יש טלה אחד השווה כדמי כלב או יתיר על דמי הכלב, הריהו מוציא מן העשרה כנגד הכלב ונחשב כמחירו, ושאר הטלאים מותרים, אלא שבמשנתנו מדובר בכגון שכל אחד מעשרת הטלאים דמיו פחותים מדמי הכלב, ונמצא חלק מדמי הכלב בכל אחד מהטלאים, כגון שכל אחד מעשרת הטלאים שווה דינר, ואילו כל אחד מתשעת הטלאים שווה דינר פחות מעה, והכלב שווה דינר ותשע מעין, נמצא שבאותם עשרת הטלאים יש בהם תשעה טלאים שבכל אחד מהם יש בו מעה מחיר הכלב; הלכך כולם אסורים; שְׁעָם הַכָּלֵב — תשעת הטלאים שנטל האחד עם הכלב, מְתָרִים — למזבח. אֶתְנָן פֶּלֶב — נתן טלה לחברו שיתן לו את כלבתו לרביעה, וּמְחִיר זֹנָה — שהחליף טלה בזונה, כגון שקנאה לשפחה במחיר הטלה, הֲרִי אֵלֶּי מְתָרִים — הטלאים מותרים למזבח, שְׁנַאֲמָר — באתנן זונה ומחיר כלב (דברים נג, יט): "שנים" — "כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם", ומכאן שרק שניים אסורים, וְלֹא אַרְבָּעָה — ולא אתנן כלב ומחיר זונה, שאם לא כן, הרי כאן ארבעה, וְלִדְוִתִּיהֶן — של אתנן זונה ומחיר כלב, מְתָרִים — למזבח, שְׁנַאֲמָר: "הן" — כלומר שהכינוי "הפ" של תיבת "שניהם", המובאת לעיל, בא ללמד: הן וְלֹא וְלִדְוִתִּיהֶן — אתנן זונה ומחיר כלב עצמם אסורים למזבח, אבל ולדותיהם מותרים.

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד בענין אתנן זונה ומחיר כלב.

נתן לה כספים — לזונה, והוא הדין אם נתן במחיר כלב, הֲרִי אֵלֶּי מְתָרִין — לקנות בהם קרבן. יינות, שמנים, וסלתות — נתן לזונה או במחיר כלב יינות או שמנים או סלתות, וְכָל דָּבָר שְׁפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ — שהוא ראוי להקרבנה על המזבח, אֶסוּר — בהקרבנה. ברים, אם נתן לה חטים ועששן סולת, ויחים ועששן שמן, ענבים ועששן יין, הרי אלו מותרים למזבח,

באור משנה ב

איזהו אֶתְנָן? האומר לזונה: הא לך טלה זה בשכרך — בשכר הביאה, אֶפְּלֹ מֵאָה — בגמרא מבואר, שאם פסק עם הזונה ליתן לה טלה אחד באתננה, ונתן לה אפילו מאה טלאים, פֶּלֶן אֶסוּרִין — למזבח, ואין אומרים שמה שפסק עמה נחשב אתנן, והשאר כולם מתנה, אלא כולם נחשבים אתנן. בענין "זונה" האמורה כאן לדין אתנן מבארים בגמרא, שהכוונה לאשה שבא עליה בעבירה, כגון הבא על הנכרית או הבא על ישראלית שהיא אסורה לו, כגון שהיא עליו מחייבי לאוין, וכל שכן כשהיא מחייבי כריתות או מיתות בית דין, שאם נתן לה דבר בשכרה, הרי זה אתנן. אבל הבא על פנויה, אין אתננה פסול למזבח, שהואיל ולא נאסרה לכהן משום זונה, משום שאינה בעילת זנות, לפיכך אין זה אתנן זונה. וְכָן — בנוסח אחר אין תיבה זו; **האומר לחברו: הא לך טלה זה, ותלן שפחתך** — הכנענית, אֶצֶל עַבְדִּי — העברי (גמרא), **רבי אומר: אינו אֶתְנָן; וְחַכְמִים אומרים: אֶתְנָן** — בגמרא מבואר, שמדובר כאן בעבד שאין לו אשה ובנים, ואין רשות ביד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים (עיי' גמרא קידושין כ, א) הלכך סוברים חכמים, שאתננה אסור, שהרי בא עליה בעבירה. אבל רבי סובר, שאפילו אין לו אשה ובנים, רבו מוסר לו שפחה כנענית, וכיון שאין כאן בעילת איסור, אין זה אתנן זונה (דש"י); ויש מפרשים בטעמו של רבי, שאמנם אף הוא סובר שאם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, אלא שלדעתו, הואיל ומותר מכללו, שאם יש לו אשה ובנים, שהשפחה הכנענית אסורה לו, אין זה נחשב אתנן זונה (רמב"ם; ועיי' הרב מברטנורא, שמביא שני הסעמים).

באור משנה ג

איזה הוא מחיר פֶּלֶב — שהוא אסור על גבי המזבח? **האומר לחברו: הא לך טלה זה** — שלי, תחת פֶּלֶב זה — שלך; הרי טלה זה נקרא "מחיר כלב", והוא פסול להקרבנה על המזבח. וְכָן שְׁנֵי שְׁתַּפִּין שְׁחֻלְקוֹ — נכסי השותפות ביניהם, אֶחָד נָטַל עֶשְׂרֵה

נתן לה מקדשין — הרי אלו מתירין; עופות — הרי אלו אסורין. שהיה בדין: מה אם המקדשין שהמום פוסל בהם, אין אתנן ומחיר חל עליהם — עופות שאין המום פוסל בהן, אינו בדין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהם? תלמוד לומר (דברים כג, יט): "לכל־גֵּדֶר" — להביא את העוף.

ה כל האסורים על גבי המזבח — ולדותיהן מתירים. ולד טרפה — רבי אליעזר אומר: לא יקרב על גבי המזבח. וחכמים אומרים: יקרב. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בשרה שינקה מן הטרפה — פסולה מעל גבי המזבח. כל הקדשים שנעשו טרפה — אין פורין אותם, שאין פורין את הקדשים להאכילן לכלבים.

פירוש ברטנורה

שמן ענבים ועשין יין, הרי אלו מותרים, דדרשינן שניהם, הם ולא שניהיהו ולא ולדותיהו: נתן לה מוקדשים. כגון הפריש טלה על פסחו ולאחר זמן אמר ליונה הבעלי לי והימני על פסחי באתנגד. סלקא דעתך אמינא הואיל ואדם רשאי למנות אחרים על פסחו, ממוניה הוא, ואימא ליחול עליה אתנן, קמשמע לן דלא. דאמר קרא לכל נדר, להוציא את הנדר כבד: עופות. של חולין: הרי אלו. פסולים להקדשה, שאתנן ומחיר חל עליהן: עופות שאין המום פוסל בהן. דאמר קרא (ויקרא כ"ב) תמים זכר [בבקר] בכשבים, תמות וזכרות בבהמות, ואין תמות וזכרות בעוף: לכל נדר. כל, להביא את העוף, שאף הוא בא בנדר, שאתנן ומחיר חלים עליו:

ה כל האסורים לגבי המזבח. כגון בהמה שנרבעה כשהיא חולין ואח"כ נתעברה וילדה, הולד מותר לקרבן, שהזכר של היתר שבה על בהמה זו והיא שהיא אסורה, שניהן גרמו לולד שיבוא, וזה וזה גורם מותר. אבל נרבעה כשהיא מעוברת, הולד פסול לקרבן, דהוא וולדה נרבעו: ולד טריפה. לא יקרב. אבל להדיוט דברי הכל שרי, דלאו מגופה קא רבי. ופלוטא היא באלו טריפות [דף ג'ח], איכא למאן דאמר טריפה יולדת, ואיכא למאן דאמר טריפה אינה יולדת. למאן דאמר טריפה יולדת משכחת לה כגון שנטרפה ולבסוף עיברה, ובהא פליגי, דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור, ורבנן סברי זה וזה גורם מותר. ולמאן דאמר טריפה אינה יולדת משכחת לה כגון שעברה ולבסוף נטרפה, ובהא פליגי, דר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא, ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו הוא. ואין הלכה כר' אליעזר: בשרה שינקה מן הטרפה פסולה. כל אותו היום שינקה מעת לעת היא פסולה להקדשה, הואיל ויכולה לעמוד על אותו חלב בלא אכילה אחרת, ואינו מתאכל ממעיה עד שישלם מעת לעת. אבל לאחר שנתאכל ממעיה מודה רבי חנינא שהיא כשרה, דאפילו בהמה שנתפגמה בדרשני עבודה זרה הכל מודים שהיא כשרה למזבח. ואין הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס: שאין פורין את הקדשים להאכילן לכלבים. דכפסולי המוקדשים שנפדו כתיב תובח ואכלת בשר, ודרשינן תובח ולא גיזה, ואכלת ולא לכלבך, בשר ולא חלב:

משניות מבוארות — קהתי

פסול לקרבן, שהיא וולדה נרבעו או הוקצו או נעברו. ולד טרפה — ולד של בהמה טריפה, רבי אליעזר אומר: לא יקרב על גבי המזבח. וחכמים אומרים: יקרב — כמסכת חולין (נח, א) נחלקו חכמים בענין טריפה, אם היא יולדת או אינה יולדת. מכאן מבואר בגמרא, שלדעת האומר טריפה יולדת, מדובר במשנתנו בכגון שנטרפה ואחר כך נתעברה, וסובר רבי אליעזר: זה וזה גורם אסור, הלכך אסור הולד לקרבן; וחכמים סוברים: זה וזה גורם מותר, הלכך מותר הולד לקרבן. ולדעת האומר טריפה אינה יולדת מדובר במשנתנו בכגון שנעברה ואחר כך נטרפה, וסובר רבי אליעזר: עובר ירך אמו הוא, וכיון שהאם נאסרה, אף העובר שבמעיה נאסר; וחכמים סוברים: עובר לאו ירך אמו הוא, ואף על פי שהאם נאסרה, מכל מקום הואיל ואנו רואים שהולד חי ובריא, אין לנו לומר שנטרף הולד עם אמו, הלכך מותר להקריבו על המזבח (ולענין דינו להדיח עיין ברטנורה ו"תוספות יום טוב"). רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בשרה שינקה מן הטרפה — בהמה כשרה שינקה חלב מבהמה טריפה, פסולה מעל גבי המזבח — בגמרא מבואר, כגון שינקה בכל בוקר חלב רותח מבהמה טריפה, שהואיל והיא יכולה לחיות מחלב זה בלא אכילה אחרת, הרי כל גדילתה על חלב הטרפה, אף אם אכלה דברים אחרים בינתיים, הלכך פסולה היא להקדשה על המזבח (רש"י: "תפארת ישראל"; ועיין ברטנורה שמפרש לפי הרמב"ם, שאינה פסולה אלא תוך מעת לעת מזמן שינקה, אבל לאחר מעת לעת. הואיל וכבר נתעכל החלב במעיה, הריהי כשרה). כל הקדשים שנעשו טרפה — בהמות קדשים שנטרפו, אין פורין אותם — להוציאן לחולין ולקנות בדמיהם קרבנות אחרים, שאין פורין את הקדשים להאכילן לכלבים — שהואיל והן טריפה, הרי אינן ראויות עוד לאכילת אדם. אלא לאכילת כלבים, הלכך אין פורין אותם להאכילן לכלבים, משום כבוד קדשים, אלא ירעו עד שימותו וייקברו. וכברייחא בגמרא למדים זה ממה שנאמר בפסולי המוקדשים שנפדו (דברים יב, טו): "תובח ואכלת בשר", ודרשו חכמים: תובח — ולא גיזה, ואכלת — ולא לכלבך... מכאן, שאין פורין את הקדשים להאכילם לכלבים.

שדורשים: "שניהם" ולא שינוייהם (גמרא). נתן לה מקדשין — שכבר הוקדשו, הרי אלו מתירין — שאינם ממונו, ואינו יכול לאסור דבר שאינו שלו. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה ללמד אפילו בכגון שהפריש טלה לפסחו, ואחר כך המנה זונה על הפסח באתנה, שאפשר היה לומר, הואיל ויכול אדם להמנות אחרים על פסחו, והמעוץ שמקבל מהם בעד זה הן חולין גמורים, שעל מנת כן הקדישו ישראל פסחיהם, אם כן הפסח ממונו הוא, ויש לחשוב שחל עליו איסור אתנן, לפיכך באה המשנה להשמיענו, שאף על פי כן הפסח מותר, משום שנאמר: "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך לכל נדר", ודרשו חכמים: לכל נדר — פרט לדבר שכבר נדרו. עופות — נתן ליונה או במחיר כלב עופות של חולין, כגון יונים, הרי אלו אסורין — להקדשה על המזבח. שהיה בדין — שאפשר היה לדרון בקל וחומר, שהעופות מותרים: מה אם המקדשין שהמום פוסל בהם — שאם נפל בהם מום נפסלים הם להקדשה, אין אתנן ומחיר חל עליהם — לפסלם להקדשה, כמו ששינו לעיל, עופות שאין המום פוסל בהן — שנאמר (ויקרא כב, יט): "תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים", ולמדים מכאן: תמות וזכרות בבהמות ואין תמות וזכרות בעופות (עיי' קידושין כד, ב), אינו בדין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהם — כלום אין זה קל וחומר? תלמוד לומר — באתנן ומחיר: "לכל־גֵּדֶר" — ודרשו מתיבת "לכל", להביא את העוף — לרבות את העופות שאתנן ומחיר חל עליהם, הואיל ואף הם באים בנדר.

באור משנה ה

כל האסורים על גבי המזבח — שנימנו לעיל במשנה א, ולדותיהן מתירים — בגמרא מבארים, שנרבע ובמוקצה ובנעבד אין ולדותיהן מותרים אלא אם כן נעשה בהן האיסור תחילה, ואחר כך נתעברו, כגון בהמה שנרבעה כשהיא חולין ואחר כך נתעברה וילדה, הולד מותר לקרבן, לפי שאבי הולד של היתר הוא, אלא שאמו אסורה, וסובר התנא של משנתנו שזה וזה (איסור והיתר) גורם מותר. אבל אם הבהמה היתה כבר מעוברת בזמן שנעשה בה האיסור, הולד

פ ר ק ש ב י ע י

א יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית, וְיֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ: שְׂקָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה, וְחִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פֶּגֶל, נֹתֵר וְטָמֵא, וְלֹדֵן וְחִלְכֵן אֶסוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹנָם, וְהַשּׁוֹחֲטִים בַּחוּץ חֵיב, וְאִין נֹתְנִים מֵהֶם לְאֻמִּנִּים בְּשֹׁכְרָן — מֵהָשָׂאִין בֵּין בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית.

ב יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ: שְׂפֹתָם הֶקְדְּשׁוּ לְבֵדֶק הַפִּית; הֶקְדֵּשׁ בֵּית הַפִּית חָל עַל הַפֶּל, וּמוֹעֲלִין בְּגִדְלֵיהֶן, וְאִין בָּהֶם הִנָּאָה לְפָהֳגִים.

ג אַחֲרֵי קִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֲרֵי קִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית: אִין מִשְׁנִין אוֹתָן מִקִּדְשָׁהּ לְקִדְשָׁהּ, וּמִקִּדְשֵׁי אוֹתָן הֶקְדֵּשׁ עֲלֵיו,

פירוש ברטנורא

א יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. שְׂקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה. וְדוּקָא בְּהִמּוּת שֶׁל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. אֲבָל עוֹפּוֹת וּמִנְחוֹת אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. לְעֵיל בְּסוּף פֶּרֶק קָמָא מִמַּעֲטִין לְקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית מִקְרָא דְלֹא עֲבָדֵי תְּמוּרָה: מִשּׁוּם פֶּגֶל וְנֹתֵר וְטָמֵא. כּוֹלְהוּ בְּשִׁלְמִים כְּחִיבִי, וְשִׁלְמִים בְּכָל כָּל הַקִּדְשִׁים הָיוּ, וְלִמָּה יִצְאוּ, לְהִקְשֵׁי אֱלֹהִין, לִזְמַן כָּל מִשְׁלָמִים מִיּוֹחֲדִים קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, אִף כָּל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ: וְלֹדֵן וְחִלְכֵן אֶסוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹנָם. דְּכָתִיב בְּשֵׁר, וְלֹא חִלְכֵן. וְלֹדֵן כְּגוֹן דְּרִיעֵבֶר לִפְנֵי פְדִיּוֹן וְאוֹלִיד לְאַחַר פְּדִיּוֹן, דְּלִית לְהוּ תִּקְנָתָא לְאַקְרוּבִינְהוּ, דְּמִכּוּחַ קְרוּשָׁה דְּחִיבָא קָא אֲתִיָּא, לְפִרְקִינְהוּ, לֹא אִלִּמָּא מִלְּתֵא לְמַחֲסָם פְּדִיּוֹן. אֲבָל נִתְעַבְרוּ לְאַחַר פְּדִיּוֹן, כּוֹלֵד צִבִּי וְאִיל נִינְהוּ וּמוֹתֵרִים. וּבְקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית אִפִּילוּ אִיעֲבוּר קוֹדֵם פְּדִיּוֹן מוֹתֵרִים, דְּלֹא אִקְדְּשִׁינְהוּ אִלָּא לְדָמִי וְלֹא חִמִּירָא קְרוּשְׁתִּיהוּ כּוֹלֵד הָאִי: וְאִין נֹתְנִים מֵהֶם. מִקְדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ: לְאֻמִּנִּים. שְׂבֻנוֹם בְּמִקְדָּשׁ: בְּשֹׁכְרָן. שְׂהֶם נִטְוִלִים שְׂכַר מִקְדְּשֵׁי בֵּית הַפִּית, דְּאִמְרַח רַחֲמָנָא (שְׁמוֹת כ"ה) וְעֵשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, לִי מִשְׁלִי, דְּהֵיִינוּ מִקְדָּשֵׁי בֵּית הַפִּית:

ב חָל עַל הַפֶּל. וְאִפִּילוּ בְּהִמּוּתָא טָמֵאָה וּבִאֲבָנִים: וּמוֹעֲלִין בְּגִדְלֵיהֶן. שְׂהִמְקִדְשֵׁי בְּהִמּוּת לְבֵדֶק הַפִּית, מוֹעֵל בְּחִלְכָּהּ. וְאִם הֶקְדֵּשׁ תְּרַנְגוּלָה, מוֹעֵל בְּכִיצָתָהּ. מִשְׁאֵ"כ בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, שֶׁחִלְכֵן שֶׁל מִקְדָּשִׁים וְכִיצֵי תוֹרִים לֹא נִתְּנִים וְלֹא מוֹעֲלִים: וְאִין בָּהֶן הִנָּאָה לְכַהֲנִים. אֲבָל בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ יֵשׁ מֵהֶם שֶׁהִבְשֵׁר נֹאכַל לְכַהֲנִים וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁנִּתְּנִין בְּעוֹר:

ג אִין מִשְׁנִין אוֹתָן מִקְדְּשָׁהּ לְקְדְּשָׁהּ. קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ לֹא יַעֲשֶׂה שְׁלָמִים עוֹלָה, וְלֹא עוֹלָה שְׁלָמִים, וְכֵן הֶקְדֵּשׁ לְבֵדֶק הַחִיכָל אֵין מִשְׁנִין אוֹתוֹ לְבֵדֶק הַמִּזְבֵּחַ,

משניות מבוארות — קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה א

יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית — יֵשׁ דִּינִים הִנּוּחִים בְּקִדְשֵׁי שֶׁהוֹקְדֵשׁ לְמִזְבֵּחַ, הֵיִינוּ לְקִרְבָּנוֹת, מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשִׁים לְבֵדֶק בֵּית הַמִּקְדָּשׁ; **וְיֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ** — יֵשׁ דִּינִים הִנּוּחִים בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית, וְאִינִם נִוָּחִים בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ: **שְׂקָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה** — שֶׁאִם הַמִּיר אִדָּם בְּהִמּוּת חוֹלִין בְּהִמּוּת קִדְשִׁים, בְּהִמּוּת הַחוֹלִין נִתְפַּסֵּת בְּקִדְשָׁהּ תְּמוּרָה וְשִׁתִּיחַ קִדְּשוֹת (חוּץ מִנְעוּפּוֹת וּמִנְחוֹת שֶׁאֵינֶם עוֹשִׂים תְּמוּרָה). כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֵנוּ בְּפֶרֶק א' בְּמִסְכַּתְנוּ, **וְחִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פֶּגֶל** — אִם חִשַּׁב בִּשְׁעַת אַחַת מִעֲבֻדוֹת הַקֶּרֶן לְאֹכֹל מִבְּשָׂרוֹ אוֹ לְהַקְטִיר מֵאִמּוּרֵי חוּץ לְזִמְנָהּ הָרְאוּ, הִרִי הַקֶּרֶן פִּיגוּל, וְהִאֻכַּל מִמֶּנּוּ חֵיבִיב כֶּרֶת (עֵיין זְבָחִים ב, ג-ב) — אִם נֹתֵר מֵהֶם לְאַחַר זִמְנָהּ אֲכִילָתָם וְאֲכָלוּ, חֵיבִיב כֶּרֶת; **וְטָמֵא** — מִי שֶׁנִּשְׁטָמָא גּוֹפּוֹ וְאֲכָל מֵהֶם, הִרִיחוּ חֵיבִיב כֶּרֶת מִשּׁוּם אוֹכֹל קִדְשִׁים בְּטוּמָאָה: **וְלֹדֵן וְחִלְכֵן אֶסוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹנָם** — אִם נָפַל בָּהֶם מוֹם וּנְפָדוּ, וְנִתְעַבְרוּ לִפְנֵי פְדִיּוֹן וְיִלְדוּ לְאַחַר פְּדִיּוֹן, וּלֹדֵן אֶסוּר בְּאֲכִילָה, שֶׁקִּדְּשׁ הוּא וְאִינוּ נִפְדָּה (בְּרֵס. אף לְהַקְרִיבוּ אֶסוּר. הוּאִיל וְהוּא בֹא מִכּוּחַ קְדוּשָׁה דְּחִיבָה — עֵיין בְּרֵטְנוֹרָא ו"תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב"); וְכֵן חִלְכֵן אֶסוּר, שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִסְוִיל הַמִּקְדָּשִׁים שֶׁנִּפְדּוּ (דְּבָרִים יב, טז): **"וְאֲכָלְתָּ בְּשֵׂר"**, וְדִרְשׁוּ: בְּשֵׂר — וְלֹא חִלְכֵן; **וְהַשּׁוֹחֲטִים בַּחוּץ** — הַשּׁוֹחֵט קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ חוּץ לְעוֹרָה, חֵיבִיב כֶּרֶת, אִם הִיָּה מוֹזֵר; **וְאִין נֹתְנִים מֵהֶם** — מִקְדְּשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ, הֵיִינוּ מִמַּעוֹת הַמִּיּוּחָדָת לְקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ ("תְּפִאֲרוֹת יִשְׂרָאֵל"). **לְאֻמִּנִּים בְּשֹׁכְרָן** — בְּשֹׁכְרֵי עֲבוֹדָתָם שֶׁעֲשׂוּ בְּמִקְדָּשׁ, מֵהָשָׂאִין בֵּין בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית — שֶׁקִּדְשֵׁי בֵּית הַפִּית אֵין עוֹשִׂים תְּמוּרָה (כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֵנוּ לְעֵיל א. ו), וְאִין בָּהֶם מִשּׁוּם פִּיגוּל נֹתֵר וְטָמֵא; וְיִלְדֵם וְחִלְכֵם מוֹתֵר לְאַחַר פְּדִיּוֹנָם, שֶׁהוּאִיל וְאִינִם מִקְדְּשִׁים אִלָּא לְדָרְמִים, אֵין קְדוּשָׁתָם תְּמוּרָה כָּל כֵּךְ, וְאִפִּילוּ נִתְעַבְרוּ קוֹדֵם פְּדִיּוֹנָם, הוּאִיל וְיִלְדוּ לְאַחַר פְּדִיּוֹנָם, אִף הוּלֵד נִתְפַּס בְּפִדִּיּוֹן וְיוֹצֵא לְחוּלִין; וְנֹתְנִים מֵהֶם לְאֻמִּנִּים בְּשֹׁכְרָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כה, ח): **"וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ"**, וְדִרְשׁוּ: לִי — מִשְׁלִי, הֵיִינוּ מִקְדְּשֵׁי בֵּית הַפִּית (שֶׁאֵין בָּהֶם לְכַהֵן כְּלוֹם — "תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב").

ב א ו ר מ ש נ ה ב

יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית מֵהָשָׂאִין בְּקִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ: שְׂפֹתָם

הֶקְדְּשׁוּ לְבֵדֶק הַפִּית — וְאִפִּילוּ בְּדִבְרִים הָרְאוּיִים לְמִזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֵנוּ (שְׁקָלִים ד, ט): **"הַמִּקְדָּשִׁים נִכְסִי וְהִיָּתָה בָּהֶן בְּהִמָּה רְאוּיָה לְגִבִּי הַמִּזְבֵּחַ, זָכִירִים וְנִקְבּוֹת** — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זָכִירִים יִימְכְּרוּ לְצָרִי עוֹלּוֹת (לְמִי שֶׁצָּרִיכִים בְּהִמּוּת לְעוֹלוֹת), וְנִקְבּוֹת יִימְכְּרוּ לְצָרִי זְבָחֵי שְׁלָמִים. וְדִמְיוֹהֵן יִפְלוּ עִם שְׂאֵר נִכְסִים לְבֵדֶק הַפִּית". וְאִמָּנִם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵק (שֶׁם) עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהוּא סוֹבֵר: זָכִירִים עֲצֻמֹּם יִקְרְבוּ עוֹלוֹת, אֲבָל מִשְׁנִתְנוּ הֵיא כְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַסּוֹבֵר שֶׁסֶּתֶם הֶקְדְּשׁוֹת לְבֵדֶק הַפִּית, וְאִפִּילוּ הֵם רְאוּיִים לְמִזְבֵּחַ, אִלָּא שֶׁמִּכָּל מְקוֹם כָּל הָרְאוּי לְמִזְבֵּחַ אֵינוּ יוֹצֵא מִיָּד מִזְבֵּחַ, וְלִפִּיכֵךְ אֵין מוֹכְרִים אוֹתוֹ אִלָּא לְצָרִי קֶרֶן, וְהַדְּמִים יִפְלוּ לְאוֹצֵר הַמִּקְדָּשׁ לְצָרִי בֵּית הַפִּית (עֵיין גִּמְרָא תְּמוּרָה לא, ב); **הֶקְדֵּשׁ בֵּית הַפִּית חָל עַל הַפֶּל** — אִפִּילוּ עַל כֶּעַל מוֹם וְעַל בְּהִמָּה טָמֵאָה (רַמְבַּ"ם), אוֹ אִפִּילוּ עַל הָאֲבָנִים וְעַל הָעֲצִים (רַשִּׁ"י); **"תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב"**. וְכִנְגִּמָּא אִמְרוּ: לְרִבּוֹת שְׁפָאִים — (שְׂבִיכִים וְקִיסְמִים הַנוֹשְׂרִים אֲגַב הַקְּצֵצָה בְּעֵץ) וְעַלִּי הָאֵילָן. כְּלוֹמֵר שֶׁהַמִּקְדָּשִׁים קוֹרֵה אוֹ אֵילָן לְבֵדֶק הַפִּית חִלָּה קְרוּשָׁה אִף עַל הַשְּׁפָאִים הַנוֹשְׂרִים מִן הַקּוֹרֵה כְּשֶׁמִּקְצִיעִים אוֹתָהּ, אוֹ עַל הָעֵלִים הַנוֹשְׂרִים מִן הָאֵילָן, וְיֵשׁ בָּהֶם דִּין מַעֲלָה, מֵהָשָׂאִין כֵּן בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, שֶׁהַמִּקְדָּשִׁים עֲצִים לְמִזְבֵּחַ (לְמַעַרְכָּה). אֵין מוֹעֲלִים בְּשְׁפָאִים וְלֹא בְּעֵלִים (תוֹסֵפוֹת; "תְּפִאֲרוֹת יִשְׂרָאֵל"; עֵיין שִׁטָּה מְקוּבָצֶת, רַבֵּנוּ גִּרְשׁוֹן); וּמוֹעֲלִין בְּגִדְלֵיהֶן — כְּגוֹן הַמִּקְדָּשִׁים בְּהִמָּה לְבֵדֶק הַפִּית, מוֹעֲלִים בְּחִלְכָּהּ, דְּהֵיִינוּ שֶׁהִנָּחָה מִחִלְכָּהּ חֵיבִיב לְהִבְיָא אֲשֶׁם מַעֲלּוֹת, וְכֵן לְשֵׁלֶם לְהַקְדֵּשׁ אֵת עֶרֶךְ הַהִנָּחָה בְּתוֹסֵפֶת חוֹמֶשׁ, אוֹ הַמִּקְדָּשִׁים תְּרַנְגוּלָה, מוֹעֲלִים בְּכִיצָתָהּ; מֵהָשָׂאִין כֵּן בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֵנוּ (מַעֲלָה ג, ה): **"חִלְכֵן הַמִּקְדָּשִׁין"** (חִלְכֵן מִבְּהִמָּה שֶׁל הַקִּדְשִׁים) וְכִיצֵי תוֹרִין. לֹא נִתְּנִים וְלֹא מוֹעֲלִים (אֶסוּר לִיהִנּוּת מֵהֶם, וְאִם נִהְנוּ מֵהֶם, אֵין חֵיבִיבִים קֶרֶן מַעֲלָה). בְּמָה דְּבָרִים אִמּוּרִים; בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ: אֲבָל בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית: הֶקְדֵּשׁ תְּרַנְגוּלָה — מוֹעֲלִין בָּהּ וּבְכִלְכָּהּ. **וְאִין בָּהֶם** — הַקִּדְשִׁים חִמּוּר, הֵיִינוּ אֲתוֹן) — מוֹעֲלִין בָּהּ וּבְכִלְכָּהּ. **וְאִין בָּהֶם** — בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַפִּית, הִנָּאָה לְפָהֳגִים — אֲבָל בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁהִכְהִנִּים אוֹכִילִים אֵת בְּשָׂרָם, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁמִּקְבָּלִים אֵת עוֹרָם; חוּץ מִמַּעֲשֵׂר בְּהִמָּה וּקֶרֶן פֶּסַח שֶׁאֵין לְכַהֲנִים שׁוֹם חֵלֶק בָּהֶם, אִלָּא כּוֹלֵם לְבַעֲלֵים, וְחוּץ מִפְּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשֶׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים (עֵיין זְבָחִים ה, ב), שֶׁאֵין לְשׁוֹם אִדָּם חֵלֶק בָּהֶם ("תְּפִאֲרוֹת יִשְׂרָאֵל").

ומחרימין אותן. ואם מתו — יקברו. רבי שמעון אומר: קדשי בְּדֵק הַבֵּית אִם מֵתוּ — יִפְדּוּ. וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְבְּרִים: קְדָשִׁים שֶׁהִפִּילוּ — יִקְבְּרוּ; הַפִּילָה שְׁלֵיא — תִּקְבֵּר; שׁוֹר הַנֶּסְקָל, וְעִגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפְרִי מִצְרַע, וְשֹׁעֵר נִזִּיר, וּפְטָר חֲמוֹר, וּבִשָּׁר בְּחֶלֶב, וְחֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּעֶזְרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: חֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּעֶזְרָה — יִשְׂרְפוּ;

פירוש ברטנורה

וכל כיוצא בזה: ומקדישין אותן. אקדשי מזבח קאי: קדש עילוי. כגון אם אמר על עולה הרי זו לבדק הבית, מעלין אותה בדמים לפי מה שיש לו בה ונותן לגובר כרתנן בערכין, מחירים אדם את קדשיו, אם נדר נותן דמיון, ואם נדבה נותן את טובתה. כלומר, אם בהמה זו היתה נדר כגון דאמר הרי עלי עולה והפריש זו לנדרו, כיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה נמצאת כולה שלו, ונותן כל דמיה לחרם לכהן. והוא הדין נמי אם התפס לבדק הבית קדשי מזבח. ואם נדבה, דאמר הרי זו עולה, דאם מתה אינו חייב באחריותה, נמצא שאין לו חלק בה אלא טובת הנאה דרשאי ליטול דבר מועט כדי שיתן עולה זו לכן בתו כהן, ואותה טובת הנאה נותן לבדק הבית: ומחרימין אותן. אם החרים קדשי מזבח, נותן לכהן את העילוי כדפרישנא. אבל קדשי בֶּדֶק הבית שהתפסין בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים, לא עשה ולא כלום. שאין שלו ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. כך כתב רמב"ם: ואם מתו. קדשי מזבח, אפילו לאחר שהוממו, אבל עדיין לא נפדו: יקברו. ואינו יכול לפדותן ולהאכילן לכלבים. ואפילו למאן דאמר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, הני מילי כשנמסרה דאפשר לה בהעמדה והערכה, אבל משמתו דאי אפשר לקיים בהו והעמיד והעריך, אין פודין אותן: ר' שמעון אומר קדשי בֶּדֶק הבית אִם מֵתו יִפְדּוּ. קסבר ר' שמעון דלא נאמר והעמיד והעריך אלא בקדשי מזבח ולא בקדשי בֶּדֶק הבית. ואין הלכה כר' שמעון:

ד ואלו הן הנקברים. משום דאיסורי הנאה גינהו: הפילה שליא תקבר. דאין שליא בלא ולד: ושער נזיר. טמא. דאילו שער נזיר טהור כשנגלח ביום מלאת ימי נזרו, כשריפה הוא ולא בקבורה: חולין שנשחטו בעזרה ישרפו. משום דמחלפי בקדשים שארע בהם פסול טומאה או פסול נותר, ומעו למימר בהו נמי יקברו, ואנן יליפין מדרבנן בחמת באש תשרף, לימר על כל פסולים שבקדוש שהן בשריפה, הלכך חולין שנשחטו בעזרה נמי בשריפה: וכן היה

משניות מבוארות — קהתי

לכלבים, במה דברים אמורים? בבהמה שנטרפה ועדיין היא חיה, שאפשר לקיים בה העמדה והערכה, אבל בקדשים שמתו, שאי אפשר לקיים בהם העמדה והערכה, הכל מודים שאין פודים אותן, הלכך יקברו. **רבי שמעון אומר: קדשי בְּדֵק הַבֵּית אִם מֵתוּ, יִפְדּוּ** — שלדעת רבי שמעון לא נאמר "והעמיד... והעריך" אלא בקדשי מזבח, אבל קדשי בֶּדֶק הבית אינם צריכים העמדה והערכה כדי לפדותם. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ד

אגב ההלכה ששינוי במשנה הקודמת: "ואם מתו יקברו". באות המשניות ד-ו (המסיימות את מסכתנו) לפרט, אילו איסורי הנאה טעונים קבורה, ואילו איסורי הנאה טעונים שריפה.

וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְבְּרִים — איסורי הנאה הטעונים קבורה: **קְדָשִׁים** — בהמות קדשים — **שֶׁהִפִּילוּ, יִקְבְּרוּ** — הנפלים; **הַפִּילָה שְׁלֵיא** — בהמת קדשים שהפילה שליא, היינו עור דק שהעובר עטוף בו במעי אמו, **תִּקְבֵּר** — השליא, שאין שליא בלא ולד, ובודאי נימוח בה הולד; **שׁוֹר הַנֶּסְקָל** — שור שנגמר דינו להיסקל, לפי שהרג אדם, שכתוב בו (שמות כא, כח): "ולא יָאָכַל את בשרו", ומשמע שאסור הוא אף בהנאה; וְעִגְלָה עֲרוּפָה — שאסורה היא בהנאה, משום שכתוב בה כפרה כקדשים, שנאמר בפרשת עגלה ערופה (דברים כא, ח): "כפר לעמך ישראל"; ויש למדים ממה שנאמר בה (שם שם, ד): "וערפו שם את העגלה בנחל" — שם תהא קבורתה; וְצִפְרִי מִצְרַע — שתי הצפרים שלקח המצורע לטהרתו, שלאחר שנשחטה כן הצפור השחטה בלבד, שאסורה היא בהנאה, כפי שלמדים מעגלה ערופה (ברייטא בגמרא קידושין נז, א), אבל הצפור המשלחת אינה אסורה בהנאה (רמב"ם; וְשֹׁעֵר נִזִּיר — שנאמר בו (במדבר ו, ח): "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו", ודרשו: גידולו יהא קדוש, ומכאן שאסור הוא בהנאה. ואם נטמא הנזיר, שדינו לגלח שער ראשו ולהתחיל נזירותו מחדש, הרי אותו השער טעון קבורה. ברם, השער של נזיר טהור, כשהוא מגלחו במלאת ימי נזירותו, אינו נקבר אלא נשרף; וּפְטָר חֲמוֹר — שלמדים בגזירה שווה "עריפה, עריפה" מעגלה ערופה, שאסור הוא בהנאה; וּבִשָּׁר בְּחֶלֶב — שנאמר שלוש פעמים: "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות כג, יט; לד, כו; דברים יז, כא), ודרשו: אחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור בישול; וְחֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּעֶזְרָה — בהמה של חולין שנשחטה במקדש, שאסורה היא בהנאה, כפי שלמדים מן הפסוק (שמות כב, ג): "לכלב תשליכין אותו" — אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך חולין

באור משנה ג

אֶחָד קְדָשִׁי הַמִּזְבֵּחַ, וְאֶחָד קְדָשִׁי בְּדֵק הַבֵּית — בין קדשי המזבח ובין קדשי בֶּדֶק הבית, **אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִקְדָּשָׁה לְקְדָּשָׁה** — אסור לשנות מעולה לשלמים ולא משלמים לעולה; וכן אסור לשנות מקדשי בֶּדֶק הבית לקדשי מזבח, וכל שכן מקדשי המזבח לקדשי בֶּדֶק הבית (רש"י). ויש מפרשים, שאף בקדשי בֶּדֶק הבית עצמם מה שהוקדש לבדק ההיכל אין משנים אותו לבדק המזבח, וכן כל כיוצא בזה (רמב"ם; ברטנורה; ועיין "תוספות יום טוב" בענין השנת הראב"ד על הרמב"ם הל' תמורה ד, יא). וּמִקְדָּשִׁין אוֹתָן הִקְדָּשׁ עֲלִי, וּמִחְרִימִין אוֹתָן — פסקה זו מדברת בקדשי מזבח, ובאה המשנה ללמדנו, שיכולים הבעלים להקדיש לבדק הבית או להחרים לטובת הכהנים את ערך הדמים שיש להם בקדשי מזבח, כגון האומר על עולתו: הרי זו לבדק הבית, או הרי זו חרם (לכהנים). שמים את ערך הדמים או טובת ההנאה שיש לו בעולה ונותן ערך זה לבדק הבית או לכהנים, ואת הבהמה מקריב לעולה, כמו ששינוי (ערכין ח, ז): "מחרים אדם את קדשיו: אם נדר (אם הקרבן היה נדר, כגון שאמר: הרי עלי עולה, והפריש בהמה זו לנדרו, ואחר כך חתרימה), נותן את הדמים (את שוויה של הבהמה, שהואיל והוא חייב באחריותה, הרי היא כשלו, והרי זה כאילו חתרים כל ערכה); ואם נדבה (שאמר: הרי זו עולה, ואינו חייב באחריותה), נותן את טובתו (טובת הנאה שיש לו בבהמה זו, כמבואר שם במשנה, שאומדים כמה אדם רוצה ליתן בבהמה זו להביאה עולה, כשאמנם אינו חייב בעולה אלא שהוא רוצה להקריב עולה אם ימצאנה בזול; את ערכה של הנאה זו יתן המחירים לכהנים; ויש מפרשים, שאומדים כמה כהן שאינו ממשמר זה רוצה ליתן לנדרב שימתין לו עד שיגיע זמן משמרתו ויתננו שיעלהו עולה, כדי שיזכה בעזרה; וסכום זה יתן המחירים לכהנים); והוא הדין במתפס לבדק הבית את קדשיו, שאם הקדשים היו נדר, נותן את הדמים לבדק הבית; ואם היו נדבה, נותן את טובת ההנאה שיש לו בהם לבדק הבית, כמו שבארנו לעיל במחרים. ברם, קדשי בֶּדֶק הבית שהתפסם בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים, לא עשה כלום (ברייטא בגמרא), לפי שאינם שלו, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו (רמב"ם). וְאִם מֵתוּ — קדשי מזבח או קדשי בֶּדֶק הבית שמתו, אפילו לאחר שנפל בהם מום, אלא שלא נפדו עדיין, יִקְבְּרוּ — ואי אפשר לפדותם לאחר מיתה, שאין פודים קדשים להאכילם לכלבים; ועוד, שבפדיון קדשים שהוממו נאמר (ויקרא כז, יא-ב): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן, והעריך אותה הכהן", והרי לאחר שמתו אי אפשר להעמידם ולהעריכם; ומכאן, שאף לדעת האומר: פודים קדשים להאכילם

וְכֵן חֵיהּ שְׁנִשְׁחַטָּה בְּעֶזְרָה.
ה וְאִלּוּ הֵן הַנְּשָׁרְפִים: חֲמִיץ בַּפֶּסַח – יִשְׂרָף; וְתְרוּמָה טְמֵאָה, וְהַעֲרֵלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם, אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לִישְׂרָף – יִשְׂרָף, וְאֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְקַבֵּר – יִקְבֹּר. וּמִדְּלִיקִין בִּפְתַּת וּבִשְׂמֶן שֶׁל תְּרוּמָה.

פירוש ברטנורה

שנשחטו בעזרה. ואע"ג דחיה ליכא למגור בה דלמא טעו לקבור קדשים פסולים דהא כולי עלמא ידעי דחיה במוקדשים ליכא ולא אתי לאחלוף, אפילו הכי תשרף. ואין הלכה כר' שמעון:
ה חמץ בפסח. מתניתין ר' יהודה היא, דאמר [פסחים כ"ה ע"ב] נותר בבל תותירו וחמץ בבל תותירו, מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה. ואינה הלכה: ותרומה טמאה. דכתיב (במדבר י"ח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי, בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה מזהורה ואחת תרומה ממאה, וכתיב לך, שלך תהא להסיקה תחת תבשילך: ערלה. מכלאי הכרם גמר, וכלאי הכרם דכתיב (דברים כ"ב) פן תקדש, תוקד אש: את שדרכו לישרף. אערלה וכלאי הכרם קאי, אוכלים של ערלה ושל כלאי הכרם שדרכן לישרף ישרפו, משקין שאין דרכן לישרף יקברו: ומדליקין בפת ובשמן של תרומה. משום דכלל תרומה ממאה עם חמץ בפסח וערלה וכלאי הכרם דאיסורי הנאה נינהו, כי היכי דלא תטעי לומר שגם תרומה ממאה אסורה בהנאה, הדר תנא ומדליקין ליהנות בפת ובשמן של תרומה ממאה:

משניות מבוארות – קהתי

שדומה לקדשים. אבל מותר לכהן ליהנות ממנה בשעת שריפתה, כמבואר בסוף משנתנו: וְהַעֲרֵלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם — שנאמר בכלאי הכרם (דברים כב, ט): "פן תקדש המלאה", ודרשו: תקדש — תוקד אש, וערלה למדים מכלאי הכרם, אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לִישְׂרָף יִשְׂרָף, וְאֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְקַבֵּר יִקְבֹּר — פסיקה זו מוסבה על ערלה וכלאי הכרם, שדברים שדרכם להשרף, כגון מאכלים, ישרפו; ודברים שאין דרכם להשרף, כגון משקים, ייקברו. וּמִדְּלִיקִין בִּפְתַּת וּבִשְׂמֶן שֶׁל תְּרוּמָה — שנטמאה, שמותר לכהן ליהנות ממנה בשעת שריפתה; משנתנו באה להשמיע, שאף על פי שכללה תרומה טמאה עם חמץ בפסח וערלה וכלאי הכרם, מכל מקום שונה דינה של תרומה טמאה מדין השאר, שכל השאר איסורי הנאה הם, ואילו תרומה טמאה מותרת לכהן בהנאה בשעה שישרפנה, כגון להסיק את תנורו בפת של תרומה טמאה, או להדליק את נרו בשמן של תרומה טמאה.

שנשחטו בעזרה, שאסורים הם בהנאה (גמרא קידושין נח, א): כל איסורי הנאה אלו טעונים קבורה. רבי שמעון אומר: חֲלִין שְׁנִשְׁחַטָּה בְּעֶזְרָה, יִשְׂרָפוּ — משום גזירה, שלא יבואו להחליפם בקדשים שנפסלו בעזרה, שדינם בשריפה; וְכֵן חֵיהּ שְׁנִשְׁחַטָּה בְּעֶזְרָה — אף על פי שאין לגזור בה משום קדשים שנפסלו בעזרה, שהרי אין קדשים באים מחיה, מכל מקום סובר רבי שמעון, שלא הבדילו חכמים בין בהמה לחיה, וגזרו על כל חולין שנשחטו בעזרה שיישרפו. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ה

וְאִלּוּ הֵן הַנְּשָׁרְפִים: חֲמִיץ בַּפֶּסַח, יִשְׂרָף — משנתנו כדעת רבי יהודה היא (משנה פסחים ב, א) שאין ביעור חמץ אלא שריפה; אבל חכמים חולקים עליו (טו) וסוברים: "אף מפרד וזורח לרוד או מטיל לים". והלכה כחכמים; וְתְרוּמָה טְמֵאָה — שדינה בשריפה, משום

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז מני"א, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אודות עבודתו נגד המסיון ויה"ר מהשי"ת שיהי' זה בהצלחה מופלגה מתאים למרז"ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

ומי"ש שהחליף את הקשר של תפילין לקשר חב"ד, הנה בודאי החליף ג"כ את פנימיות הענינים שהרי תפילין מובא בזהר וביותר באריכות בתורת חב"ד שהם ענין המוחין ולכן צריך לכוון בהנחתם לשעבד הלב והמוח (מוחין דנוקבא ומוחין דז"א) והחליף באופן המתאים שטובל (אותיות בטול) את מוחו בתורת חכמה בינה ודעת בתורת חסידות חב"ד הדרכותי ומנהגי' והשי"ת יצליחו, בכל הנ"ל.

ברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ביאור עם "שפה ברורה – עזו והדר"

רש"י

דף סז עמוד ב: **משנה** אחר שסיים התנא ללמד סדר שילוח השעיר לעזאזל, חוזר לסדר עבודת הכהן הגדול בפר ושעיר הנשרפים, וסדר שריפתם: אחר שנתן הכהן גדול את השעיר לאיש המוליכו לעזאזל, **כָּא לֹא** [-הכהן הגדול] **אַצֵּל פֶּר וְשִׁעִיר הַנִּשְׂרָפִין** שנזרק דמם בפנים, וכעת עומדים להוציאם לשריפה, **קָרְעוּ** - את כריסים וְהוֹצִיָא אֶת אֵימורֵיהֶן, היינו החלבים, וְנִתְּנָן בְּמָגִים - בקערה של כלי שרת, וְהִקְטִירָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ כמצוותם, לאחר מכן **קָלְעוּ בְּמַקְלָעוֹת** - היו נותנים את גוף הפר והשעיר על שני מוטות העומדים זה אצל זה, וכופפים את הפר והשעיר אחד תחת השני כעין קליעה ברצועה, והיו שלמים אלא שנקרע כריסם כדי להוציא את אימוריהם, וארבעה אנשים היו נושאים את שני המוטות, שנים לפנים ושנים לאחור, וְהוֹצִיָאן לְבֵית הַשְּׂרִיפָה מחוץ לירושלים כדי לשרפם.

המוציאים את הפר והשעיר לשריפה בגדיהם טמאים וטעונים טבילה, שנאמר (ויקרא טז כח) 'וְהִשְׂרֹף אוֹתָם יָכֶסֶס בְּגָדָיו'. מביאה המשנה שנחלקו תנאים ממתי בגדיהם טמאים, וּמֵאִימֹתַי מִטְּמֵאִין בְּגָדֵיהֶם, מְשִׁיָּצֵאוּ חוּץ לְחוֹמַת הָעִירָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן חולק וְאָמַר, רק מְשִׁיָּצִית הָאֹרֶךְ בְּרוּבֵן - כשתבער האש ברוב בשרם, יטמאו בגדיהם.

גמרא במשנה משמע שהכהן נותן את האימורין במגיס ומיד מקטירים על גבי המזבח, מקשה הגמרא: וְהִקְטִירָן סֶלֶקָא דְעֵתָהּ - וכי עולה בדעתך שכעת הוא מקטירים, הרי עליו לעשות כמה עבודות הקודמות להקטרתם. מתרצת הגמרא: אֶלָּא אֵימָא - אמור שכוונת המשנה שיתנם במגיס כדי לְהִקְטִירָן עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ כשיגיע זמנם.

שנינו במשנה: **קָלְעוּ בְּמַקְלָעוֹת** והוציאן לבית השריפה. הגמרא מבארת איך נעשתה הקליעה: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּמִין קְלִיעָה** - היו כופפים את הפר והשעיר אחד תחת השני כעין קליעה ברצועה.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני שריפתם: **תָּנָא** בברייתא, השורף את הפר והשעיר **לֹא הָיָה מְנַתְּחֵן כְּנִיתוּחַ בָּשָׂר** קרבן עולה שמפשיטו מן העור קודם הניתוח, אֶלָּא הִיָּה הָעוֹר נִשְׂאָר עַל גְּבִי הַבָּשָׂר, וחותר את האברים עם העור שעליהם. מבררת הגמרא: מָנָא הָנִי מִלֵּי - מנין שאין ניתוח פר ושעיר הנשרפין כניתוח העולה. משיבה הגמרא: דְּתִנְיָא בברייתא, **רַבִּי אֵלֶּיָּה, נֶאֱמַר כָּאן** בפר ושעיר של יום הכפורים **עוֹר וּבָשָׂר וּפְרִשׁ** בפסוק (ויקרא טז כז) 'וְשָׂרְפוּ בָּאֵשׁ אֶת עוֹרָם וְאֶת בָּשָׂרָם וְאֶת פְּרִשָּׁם', וְנֶאֱמַר לְחַלֵּן בפר כהן המשיח שחטא **עוֹר וּבָשָׂר וּפְרִשׁ** בפסוק (ויקרא ד יא) 'וְאֶת עוֹר הַפָּר וְאֶת כָּל בָּשָׂרוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל כָּרְעָיו וְקָרְבּוֹ וּפְרִשׁוֹ',

דף סז עמוד ב: **מתני' בא לו אצל פר וכו'.** חזר לו התנא לסדרו הראשון שהוא מסדר עבודת כ"ג וקתני בא לו כהן גדול אצל פר ושעיר העומדים לשרף אחר שמסר את המשתלח למי שהוא מוליכו בא לו אצלם וקרעם והוציא האימורין: **ונתנם במגיס.** בקערה של כלי שרת והקטירן כדכתיב (ויקרא טז) ואת חלב החטאת יקטיר המזבח ובגמרא פריך הא אבתי לא חזי להקטירין: **קלעו במקלעות.** כמין קליעה ארבעה בני אדם נושאים שני מוטות שנים לפנים ושנים לאחור ומהלכים מוט אצל מוט והפר והשעיר נתונים עליהן מורכבין זה על זה וכופפן זה תחת זה כמין קליעה ושלימין הן אלא שנקרע כריסן להוציא אימוריהן כדתניא בגמרא שמוציאן שלמים: **והוציאן לבית השריפה.** חוץ לירושלים: **מאימתי מטמאים בגדים.** העסוקין בהן כדכתיב והשורף אותם יכבס בגדיו (שם): **משיצאו חוץ לחומת העירה.** בגמרא מפרש טעמא: גמ' ה"ג והקטירן ס"ד אלא אימא להקטירן ולא גרס במגס מקטיר להו וגירסא משובשת היא כאן ובמסכת פסחים (דף סה:): ובמסכת סוטה (דף טו.) דשפיר הוה שייך למיתני לתנא והקטירן במגס

דבמגס מעלה אותן למזבח דדכוותיה תנינן טובא מעלו ומקטירו בכלי שרת (סוטה דף יד:): מעלו ומקטירו בהמיינו אלא הכי קשיא ליה והקטירן ס"ד וכי עכשיו הוא מקטירן והלא עודנו לבוש בגדי לבן ועדיין עליו לקרות הפרשה בבגדים הללו ואח"כ יטבול וילבש בגדי זהב לאילו ואיל העם ויטבול שניה להוציא כף ומחתה ויטבול שלישית למוספין ואמורי חטאת הללו ותמיד של בין הערבים כדקתני בפרקין דלקמן אלא אימא להקטירן נתנן למגס להקטירן בו למזבח כשיגיע זמנן: **לא היה מנתחן.** השורפן כניתוח בשר עולה שהוא מופשט מן העור קודם ניתוח כדכתיב והפשיט ונתח (ויקרא א) אלא עור על גבי בשר ואינו מפשיטן: **נאמר כאן.** בפר ושעיר את עורותם ואת בשרם ואת פרשם: **ונאמר.** בפר כהן משיח עור ובשר ופרש ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו (ויקרא ד):

מקשה הגמרא: אף באופן שהאילנות על גבול השדה, מנין שהקבר
נחרש, וְלִמָּא טוּמְאָה מְנָא – הרי יתכן שהקבר בפנים השדה,
וְאֵילָנוֹת מְכַרְיָ – והאילנות רק על גבול השדה מבחוץ כמבואר,
ולא נחרש מקום הקבר.
מתרצת הגמרא: הברייתא דיברה בְּמִסּוּבָּבִין – באילנות שאינם
עומדים רק בגבול השדה, אלא מעורבים בכל השדה, ובאופן זה
ודאי נחרש גם מקום הקבר.
תירוץ נוסף: וְאִיכָּעִית אִימָא, אף אם האילנות עומדים רק על גבולי
השדה אין לחשוש שמא הקבר בתוכה, דְּהָא אֶמְרִין – בברייתא
לעיל (ג) שְׁאִין מְרַחֲקִין צִיּוֹן מִמָּקוֹם טוּמְאָה אלא מצינים בסמוך
לה, שְׁלֵא לְהַפְסִיד אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, ואם היה באמצע היו מצינים
בסמוך לו, וכיון שצינו בסמוך לאילנות, ודאי שם ממש היה גם
הקבר, וודאי שנחרש מקומו בחרישת האילנות.
שנינו בברייתא (לעיל ה): רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד שִׁיחָא שָׁם זָקֵן אוֹ
תַלְמִיד, לִפִּי שְׁאִין הַכֹּל בְּקִיאוֹן בְּדָבָר.
מוכיחה הגמרא: אִמָּר אֲמִי, שָׁמַע מִיָּנָה – מוכח מדברי רבי יהודה,
צוּרְבָא מְרַבֵּן דְּאִימָא בְּמָתָא – תלמיד חכם הנמצא בעיר, כֹּל מִיָּלִי
דְּמָתָא עָלֶיהָ רְמִיָּא – כל עניני העיר מעיר מוטלים עליו, כיון שבקי הוא
בהם, ולכן אף ציוני טומאה תלויים בו.
דיני המוצא ציוני קברות: אִמָּר רַב יְהוּדָה, מִצָּא אֶבֶן מְצוּיָנָה –
ששפוך עליה סיד לציון, תַּחְתִּיהָ טָמֵא, שהקבר נמצא תחתיה,
וסביבות האבן טהורים. אך אם מצא שְׁתֵּים – שתי אבנים שעליהם
יש ציון, אזי דין המקום שביניהם שֵׁאֵם וְשִׁ סִיד בִּינִיהֶן על הארץ,
אף בִּינִיהֶן טָמֵא, וְאֵם אִין סִיד בִּינִיהֶן, בִּינִיהֶן טָהוֹר, שכיון שאין
מצוין שם לטומאה תולים שאיננה שם.
מקשה הגמרא: וְאֵף עַל גַּב דְּלִיכָא חוּרֵשׁ – וכי ביניהן טהור כשאין
שם סיד אף בלא שנחרש ביניהן, וְהִתְנִיָּא בברייתא, מִצָּא אֶבֶן אַחַת
מְצוּיָנָה, תַּחְתִּיהָ טָמֵא. מצא שְׁתֵּים, אֵם וְשִׁ חוּרֵשׁ בִּינִיהֶן, בִּינִיהֶן
טָהוֹר, שנטהרה בחרישה, וְאֵם לֹא, בִּינִיהֶן טָמֵא, ואף שאין שם
סיד, שתולים שאף הקרקע שבין שתי האבנים המצוינות טמאה,
ולא חשש לציניה כיון שציון האבנים שבצדדיה. ואילו מדברי רב
יהודה לעיל משמע שמטהר ביניהן אף בלא חרישה.
מתרצת הגמרא: אִמָּר רַב פִּשְׁסָא, לעולם אם אין סיד ביניהן טהור
מדברי רבי יהודה, וְהָאֵא בברייתא מדובר בְּשִׁפְסִיד שְׁפוּךְ עַל
רְאשֵׁיהֶן של האבנים וְמוֹרֵדָה וְסִרְחָן וְלִבָּא, וְנִכְרִים שְׁבִירִי
סִיד בִּינִיהֶן, ויש להסתפק אם הם שברי ציון שהיה שם, או שנפלו
מן האבנים, ולכן אִי אִיכָּא חוּרֵשׁ בִּינִיהֶן, בִּינִיהֶן טָהוֹר, דְּאִימָר –
שיש לתלות ולומר שפְּחַמַּת חוּרֵשׁ הוּא (דְּאִיקָפֵל) [דְּאִיקָלֵף] – שעל
ידי החרישה נקלף הסיד מן האבנים ונפל ביניהן, ולא היה שם ציון
לטומאה, וטהור, וְאִי לֹא נחרש ביניהן, ודאי סִיד זֶה דְּבִינִי בִּינִי הוּא
– נעשה לציון בין האבנים, וְטָמֵא.
הגמרא מביאה דין נוסף בציון הקברים: אִמָּר רַבִּי אֲסִי, אֵם מִצָּר
אֶחָד – צד אחד של גדר שבגבול השדה מְצוּיָן בציון קבר, הוּא –
תחת אותו מצר טָמֵא, וְכֹל הַשְּׂדֵה פוּלָה טָהוֹרָה, כיון שלא צוינה
מארבע רוחותיה. וכן אם שְׁנַיִם – ממצרי השדה מצינים, הֵם
טָמְאִין, וְכֹל הַשְּׂדֵה פוּלָה טָהוֹרָה, מן הטעם שנתבאר. וכן אם שְׁלִשָּׁה
מהם מצינים, הֵם טָמְאִין, וְכֹל הַשְּׂדֵה פוּלָה טָהוֹרָה. אמנם אם כל
אַרְבָּעָה מצרי השדה מצינים, יש לומר שהציון בא לטמא כל
השדה, ולכן הֵן – המצרים עצמם טָהוֹרִין, כיון שאין מעמידים את
הציון במקום הטומאה אלא בסמוך לו כמבואר לעיל (ג), וְכֹל
שֶׁאֵר הַשְּׂדֵה פוּלָה טָמֵא, דְּאִמָּר מִר (ש), אִין מְרַחֲקִין צִיּוֹן מִמָּקוֹם
טוּמְאָה, שְׁלֵא לְהַפְסִיד אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וכיון שהציון עומד בגבול
השדה, נמצא שכל השדה מטופקת אם יש בה קבר, ולכן ציינוה.
שנינו במשנה: וְיוֹצֵאִין אֶף עַל הַכְּלָאִים.
משמע מדברי המשנה שרק בחול המועד יוצאים לעקירת
הכלאים, ולא לפניו. מקשה הגמרא: וְכִי אֶכְלָאִים דווקא בחולו שֶׁל

מוֹעֵד נִפְקִינָן, וְרִמְיָנְהוּ – והקשו על כך ממשנה (שקלים פ"א מ"א),
בְּאַחַר בְּאֶרֶר מְשַׁמְעִין בֵּית דִּין לַעֲם עַל הַשְּׂקָלִים – שיתנו מחצית
השקל להקרבת קרבנות ציבור, וְעַל הַכְּלָאִים – שיעקרו בעלי
השדות גידולי כלאי זרעים הניכרים בין התבואה, וּבְהַמְשָׁה עֶשֶׂר
בו, קוֹרִין אֶת הַמְּנִילָה בְּכַרְבִּים – ערים המוקפות חומה מימות
יהושע בן נון (מגילה ב), וְיוֹצֵאִין לְקוֹנוֹן אֶת הַדְּרָכִים – לסלק קוצים
שבדרכים, וְלִתְקֵן תְּרַחֲבוֹת מַקְלָקוּלִי הַגִּשְׁמִים, וְלִמּוֹד הַמְּקוֹנָאוֹת –
לנקות המקואות מזבל שנכנס לתוכן בימות הגשמים וממעטן
משיעורן, וְעוֹשִׂין כֹּל צוּרְבֵי רִבִּים, וּמְצִינִין אֶת מִקוֹם הַקְּרָחוֹת בְּסִיד,
וְיוֹצֵאִין בֵּית דִּין עַל הַכְּלָאִים – לבדוק שבעלי השדות עקרו
הכלאים משדותיהם כפי שהורו להם, ואף עוקרים את הכלאים
שנותרו בשדות. ומבואר שיצאו לעקירת הכלאים כבר בט"ו
באדר, ואילו במשנתנו מבואר שיוצאים רק בחול המועד [ב].
מביאה הגמרא בתירוץ הקושיא: רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי בִּר חֲנִינָא
נַחֲלָקוּ בֹזֵה. חֲדָא אָמַר, כָּאֵן – במשנה שיוצאים בט"ו באדר, מדובר
בְּכַרְבִּי – בתבואה שביכרה והקדימה לצמוח, וְכָאֵן – במשנתנו,
מדובר בְּאֶפְסִיל – בתבואה שאיחרה לצמוח, שט"ו באדר עדיין לא
רואים אם צמחו בה כלאים, ולכן יוצאים שוב בחול המועד פסח.
וְחֲדָא אָמַר, כָּאֵן – במשנה שיוצאים בט"ו באדר, מדובר בְּזָרְעִים שֶׁל
תבואה שמקדימות לצאת כבר אז, וְכָאֵן – במשנתנו, מדובר
בְּזָרְקוֹת שֶׁדָּרְכָם לַהֲתַאֲחֵר, ובט"ו באדר עדיין לא ניתן לראות אם
יש בהם כלאים, ולכן יוצאים לכך רק בחול המועד פסח.
הגמרא מבארת אימתי יוצאים על הכלאים דווקא בזמנים הללו:
אִמָּר רַבִּי אֲסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁנוּ שְׁדוּקָא בִּזְמָנִים אֵלּוּ יוֹצֵאִים
עַל הַכְּלָאִים, אֶלָּא שְׁאִין יִצְוֹן נִיכָר – שהצמח היה עדיין עשב ואין
הכל מכירים מאיזה מין הוא, אלא אם יִצְוֹן נִיכָר – שיצא כבר פרה,
שיהא ניכר ולא יטעו בו, אֶלָּא אֵם יִצְוֹן נִיכָר – שיצא כבר פרה,
והוא תחילת תולדת הפרי, וְיוֹצֵאִין עָלֵיהֶן מִיד, ואין ממתינים לזמנים
אלו, כיון שלא תקנו זמנים אלו בדווקא, אלא אמרו את המציאות,
שאין הדרך לצמוח בשיעור שיהא הפרח ניכר עד זמנים אלו, אך
באמת אם ניכר קודם להם יוצאים מיד לראות אם צמחו בהם
כלאים.
הגמרא מבררת הטעם שיצאו דווקא בחול המועד: מָאִי שְׁנָא
דווקא בחולו שֶׁל מוֹעֵד דְּנִפְקִינָן – שבית דין יוצאים לבדוק
הכלאים, ולא יום או יומיים לפניו לאחר שניכר ניצן התבואה.
משיבה הגמרא: אִמָּר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם שֶׁכֹּר מְעוּלָה
דְּמוּזִיל נֶבֶן – שהפועלים שלוחי בית דין נוטלים פחות מעות בשכר
פעולתם בבדיקת וביטול הכלאים בימי חול המועד, כיון שאסורים
במלאכות אחרות, ולכן מתרצים לעבוד בוול. מוסיפה הגמרא:
אִמָּר רַב יְכִיד, וְאִיתִימָא – ויש אומרים שרַב מְשַׁרְשֵׁימָא אָמַר, שָׁמַע
מִיָּנָה – מוכח מכך שצריך ששכר הפועלים יהא בוול, כִּי יִהְיֶינָן לְהוּ
– שכשנותנים להם שָׁכָר, מְכַסְפִי תְרוּמַת הַלְשָׁכָה – ממה שתרמו
ישראל יְהִיבִין לְהוּ, דְּאִי סִלְקָא דְעִתָּא מְדִידֵיהּ יְהִיבִין לְהוּ – שאם
תעלה בדעתך שנותנים שכרם מבעלי השדות שפשעו וקיימו
כלאים בשדותיהם, אם כן מָאִי נִפְקָא לָן מִיָּנְיָהוּ – מה יצא לנו מכך
שנוזיל השכר עבורם, הרי כֹּל בְּמָה דְּכַעֲוָה לִיתָן לְהוּ – כל שכר
שירצו הפועלים על בעלי השדות לתת להם כעונש על קיום
הכלאים. אלא ודאי נותנים שכר מכספי הקדש, ויש לצמצם
בהוצאותיהם ככל האפשר, ולכן תיקנו לצאת בחול המועד שאז
שכר הפעולה זול.
הגמרא מבררת מה שיעור הכלאים שיש לעוקרם: וְעַד בְּמָה – מזה
שיעור הזרע המתערב במין אחר שיהיה כלאים וחייב לבטלו.
משיבה הגמרא: אִמָּר רַב שְׁמוּאֵל בֶּר יַצְחָק, בְּאִתָּהּ שְׁשִׁינִי במשנה
(כלאים פ"ב מ"א), כֹּל כָּאֵה תבואה שִׁישׁ [–מעורב] בָּהּ

מועד קטן. משקין בית השלחין - פרק ראשון דף ו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" קכז רש"י

1 ודלמא טומאה מנאי - ולא בין האילנות, ולא נחש במקום טומאה. מסובבין - שאין
2 עומדין בשורה אחת סביב הגבולין, אלא מערבין בכל השדה, דודאי נחש כל השדה
3 בשביל האילנות. הא אפרין אין מרחיקין ציון במקום טומאה - וכיון שסמוך לאילנות
4 הציון - ודאי טומאה בין האילנות היא, ונחש בשביל האילנות. כל מילי דמתא עליה
5 רביא - דתלמיד בקי הוא. מצא אבן אחת
6 מצוינת - בסיד, תחתיה טמא. ומפי מורי דוקן:
7 אבן אחת מצוינת - שיש סיד על גבה, דאינו
8 צריך להרחיק הציון מן האבן, לפי שהאבן גבוה
9 על גבי קרקע ורואה את הציון מיד קודם שיהא
10 נוגע בו. אבל בשדה - מרחיקין לה ציון בסמוך,
11 דומנין לא חזי ציון עד דאתי ונגע ומאהל.
12 שתיים - מצוינות תחתיו. טמא. אבל ביניהן,
13 אם יש סיד ביניהם על הארץ - טמא. דמשום
14 ציון הוא. אף על גב דליכא חורש - שלא חרש
15 ביניהם מעולם - טהור כי ליכא סיד. אם אין
16 חורש ביניהן, פמא - ואף על גב דליכא סיד. לפי
17 שציון את האבנים שמכאן ומכאן - לא חשש
18 לציון ביניהם. הכא - דקתני כי ליכא חורש טמא
19 - כגון סיד שפוף על ראשי אבנים ומרודה לכאן
20 ולכאן ביניהן. דאי איכא חורש - מחמת חורש
21 הוא דאינקלף, שנקלף מן האבנים ונפלו שם
22 ביניהם, וטהור. ואי לא - סיד דביני בני הוא,
23 ומחמת ציון נעשה שם, להודיע שיש גם ביניהם
24 טומאה. אין מרחיקין ציון במקום טומאה -
25 ולהכי ציון כל ארבעה מצדיו, דתהא כל השדה
26 נטמאה. ובציון דמצד אחד לא סגי לכולהו, דאין
27 מרחיקין ציון במקום טומאה. ואכלאים בחולו
28 של מועד נפקין ורמינהו באחד באדר משמיצין
29 על השקלים - שיהו ישראל מביאין תרומת
30 שקלים בניסן. דכתיב: "בחודש חשון השנה" -
31 חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה. כדכריב -
32 המוקפין דומה מימות יהושע בן נון. ואת
33 מקואות הפים - מקואות המים של ארבעים
34 סאה, שחוטטין אותן מן חובל שנכנס לתוכן כל
35 ימות הגשמים. והאי דלא פריך נמי בגמרא
36 אשאר מתניתין, דתני ומתקנים הדרכים
37 והרחובות בחולו של מועד, והכא תנא בחמשה
38 עשר באדר - משום דלאו פירכא הוא, דבדין
39 הוא דמתקנין להו תרי זמני. דכי מתקן בחמשה
40 עשר באדר - אתו גשמים ומקלקלי להו, והדרי
41 ומתקנין להו, בחולו של מועד. אבל אכלאים,
42 כיון דעקר להו לגמרי בחמשה עשר באדר למה
43 לי - דלמפיכ בן בחולו של מועד? ולהכי קא
44 מיבעיא. כאן בבביר כאן במאלי - על הבבירות
45 יוצאים בחמשה עשר באדר, על האפילות
46 בחולו של מועד דפסח. בורעים - על התבואה
47 יוצאין בחמשה עשר באדר, שקדמין לירקות.
48 לא שנו - דאין יוצאין עליהן קודם אדר וקודם
49 חולו של מועד. משום שבר פעולה דמולין נגן -
50 כלומר, שיכול לשכור פועלין בוול, לפי שאין
51 עוסקין במלאכה בחולו של מועד. שמע מינה -
52 מדעסקין לשכור פועלים בוול. בי יחבינן להו -
53 שכירות לפועלים דבטלי כלאים. דאי סלקא
54 דעתך מירידהו - דבעל הבית חייב להו, אמאי
55 יוצאין להכי בחולו של מועד משום שבר פעולה? לבטלו בכל זמן, אף על גב דליכא שבר
56 פעולה בוול, וכל מה דבעי - ליתב להו. אלא מתרומת הלשכה יחבינן להו, וכל כמה
57 דמצטין לצמצום מעות דהקדש - עבדינן. ועד כמה - הוי כלאים דחייב לבטלו.
רובע

1 ודלמא טומאה מנאי ואילנות מבראי! במסובבין.
2 ואיבעית אימא: הא אפרין אין מרחיקין ציון במקום
3 טומאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל. רבי יהודה
4 אומר: עד שיהא שם זקן או תלמיד, לפי שאין הכל
5 בקיאים בדרך. אמר אביי: שמע מינה: צורבא מרבנן
6 דאיכא במוחא - כל מילי דמוחא עליה רמיא. אמר
7 רב יהודה: מצא אבן מצוינת - תחתיה טמא. שתיים,
8 אם יש סיד ביניהן - ביניהן טמא, ואם אין סיד ביניהן
9 - ביניהן טהור. ואף על גב דליכא חורש? והתניא:
10 מצא אבן אחת מצוינת - תחתיה טמא. שתיים,
11 אם יש חורש ביניהן - ביניהן טהור, ואם לאו -
12 ביניהן טמא! אמר רב פפא: הכא כשהסיד שפוף על
13 ראשיהן ומרודה לכאן ולכאן. אי איכא חורש ביניהן -
14 ביניהן טהור, דאימור מחמת חורש הוא דאינקלף. ואי
15 לא - סיד דביני בני הוא, וטמא. אמר רבי אסי: מצד
16 אחד מצוין - הוא טמא, וכל השדה פולה מזהו.
17 שנים - הם טמאין, וכל השדה פולה מזהו. שלשה
18 - הם טמאין, וכל השדה פולה מזהו. ארבעה -
19 הן מזהו, וכל השדה פולה מזהו. דאמר רבי: אין
20 מרחיקין ציון במקום טומאה, שלא להפסיד את ארץ
21 ישראל. "ויוצאין אף על הכלאים". ואכלאים בחולו
22 של מועד נפקין? ורמינהו: באחד באדר משמיצין
23 על השקלים ועל הכלאים, בחמשה עשר בו קורין
24 את המגילה בפרפים, ויוצאין לקוץ את הדרכים,
25 ולתקן הרחובות, ולמזוד המקואות, ועושין כל צורכי
26 רבים, ומציינין את הקברות, ויוצאין על הכלאים!
27 רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא; חד אמר: פאן -
28 בבביר, פאן - באפיל. וחד אמר: פאן - בורעים, פאן
29 - בירקות. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: לא שנו
30 אלא שאין ניצן ניפר, אכל ניצן ניפר - יוצאין עליהן.
31 מאי שנא בחולו של מועד דנפקין? אמר רבי יעקב
32 אמר רבי יוחנן: משום שבר פעולה, דמולי נגן. אמר
33 רב זבד ואיתימא רב משרשיא: שמע מינה כי יחבינן
34 להו שבר - מתרומת הלשכה יחבינן להו. דאי סלקא
35 דעתך מירידהו יחבינן להו - מאי נפקא לן מיניהו,
36 כל כמה דבעי ליתן להו! ועד כמה? אמר רב
37 שמואל בר יצחק: פאותה ששנינו: כל סאה שיש בה
רובע

1 אם יש סיד ביניהם - הציון הוא מסיד, כדתנן פרק ה' דנמשר שני (משנה א), ומייתי לה
2 פרק 'מרבוב' (בבא קמא טז, א). אם יש סיד ביניהם - לא דינענא כמה. אף על
3 גב דליכא חורש - גרסינן, ומצאתי מפרש: חורש - דומה הוא לחרסית, ואין לבן כמו סיד.
4 ונראה לי פירושו: אם יש חרסית ביניהם - דומה שמציינין להודיע שהוא טהור, שער שם
5 אין בית הקברות שאינה לבן ביניהם.
6 אמר רב פפא כשהסיד שפוף - פירושו: דאי
7 כי ליכא סיד וחרסית - טהורין, אבל
8 כשהוא מרובה ושפוף על ראשו - אז צריך
9 חרסית, שאם יש חרסית - יש לתלות שנתן לצדי
10 האבן חרסית, והסיד נחבר בו וצרפו הסיד שעל
11 ראשו עמה, ואם אין חרסית - אם כן סיד הוא של
12 ציון ביניהם. ולפירוש הקונטרס גרסינן: אף על גב
13 דליכא חורש, ומפרש: ביניהם טהור - דאינתקא
14 לה טומאה, דהוי לה קבר שנחרש, ותמיה לי: נהי
15 דטהור מטומאת אהל - טהור לא הוי דהוי כמו
16 שדה שנחרש בה קברו ושמו טהור מאהל קמור.
17 אי נמי: לגמרי, על ידי דרשה וניפוח. אי נמי:
18 ביניהם איכא טובא ספקות, ושירי. ספק אי איכא
19 ציון הטומאה שביניהם אי לא, ואפילו איכא ציון
20 - הרי נחרש. ומצאתי מפרש: דהשתא סלקא
21 דעתה דהכי פירושו: אם יש ביניהם חורש טהור,
22 דודאי לא היה שם טומאה, דאם היה ביניהם -
23 לא היה חורש אדם. תימיה לי: אמאי לא פריך
24 דקתני בקמייתא: אם יש סיד ביניהם - ביניהם
25 טמא, אף על גב דאיכא חורש. והכא קתני: אם יש
26 חורש ביניהם - טהור, ואף על גב דאיכא סידו
27 ונראה לי: דסלקא דעתיה דרך דברייא אירי
28 בדליכא סיד, דכי איכא סיד - לא היה טהור
29 לעולם, דהא אין מציינין אם לאו על הטומאה, וכי
30 חורש - לא ידא טהור. ולהכי לא אמאי כי אם
31 מסיפא דברייא קמייתא. דאירי בדליכא סיד.
32 דאמר מר אין מרחיקים - כך פירש
33 בתוספתא, ובקונטרס. ובספרים מצאתי: דאמר מר
34 אין מעמידין ציון בו. ולפי זה אינו נותן טעם למה
35 כל השדה טמא, אלא נותן טעם למה תחתיו
36 טהורין - דאין מעמידין ציון במקום הטומאה.
37 ונהי דברוח אחד או שנים או שלשה יש לנו לומר
38 דכל תחתיה טמא כי אין הטומאה בפחות מן
39 הציון, אבל בארבעה - יש לתלות הטומאה בכל
40 השדה, לפיכך תחתיו טהורין.
41 ואכלאים בחולו של מועד נפקין -
42 במשנה פירשתי מאי טעמא לא מקשה על אינך.
43 ובירושלמי מקשה: מציינין על הקברות ולא כבר
44 ציינו? ומתרין: כגון שידר שוף מים של גשמים
45 ושטפו.
46 בחמשה עשר קורין את המגילה - הוי מצי
47 למתני בארבעה עשר בו (בבכרים).
48 אלא משום דחמשה עשר זמן דדברים אחרים
49 הוא, כגון ומתקנין את הדרכים וכו'.
50 דמולי נגן - למאן דאמר לקנן (יג, א) שבר
51 פעולה שאין לו מה יאכל שרי -
52 נחא שיכולין לטול שברין. אלא למאן דאמר
53 אסור, לא ידעינן היכן יכשרו פועלים במועד?
54 ושמא יש לומר: דהני דמצות התורה.
55 הלשכה - אין להקשות: הא אית בון מעליה לרב בית דין מתנה עליהו.
56 ובפרק בתרא דכתובות (ק"א ושם) איכא מילי טובא שנטליין שברן מתרומת
57 הלשכה.
שיש בה רובע - פירושו: כשרוצה לזרוע, דהא קתני סיפא, רבי יוסי אומר: יבור. והא לא
שייך בנורע כבר. ובפרק 'המוכר פירות' (בבא בתרא צ"א, ושם) מייתי לה. מיהו,
בשמעתין דאירי בנורע כבר - יש לומר דלא פליגי.

ואין משקין שדה גרד – פירוש: בית הבעל, לפי שהוא גריל להיות יבש. וגרד ברלח.
וכן פירש בערוך. ובתוספות הרב – בריש, כמו "חמרא מיגרר גריר" (פסחים קזב).
וחכמים מתירין בזה ובה – והני תרי פלוגתא בדבר ברייתא, היינו כעין פלוגתא
במתניתין, ותנא קמא דהכא הוא רבי אליעזר בן יעקב. **שרי** לתרובצי –

וקשה: הא קיימא לן משנת רבי אליעזר בן יעקב
קב ונקי? ועוד הקשה בתוספות: דרבינא גופיה,
דאמר לעיל (ד,א): מדלן ירקות כדי לאוכלן, אבל
לייפותן – אסור. אלמא: הרווחא אסור! ותידין:
דתרבינא אינה כי אם השקאה פורתא. ולפי זה
נראה דהכי פירוש: דהאי תרבינא שרי לתרובצי
אפילו לרבי אליעזר בן יעקב, דכי היכי דשרו רבנן
אפלא לשוויי חרפא – גם לרבי אליעזר בן יעקב,
יתיר גם כן השקאה פורתא. או שמא סבר רבי
אליעזר בהשקאה, ופליג בדרכיה. ויש מפרשים:
דפלוגתא דשדה גרד לאו היינו פלוגתא
דמתניתין דמיידי בה רבי אליעזר בן יעקב
וחכמים. ופליגי באפלא לשוויי חרפא, תנא קמא
חשיב ליה הרווחא ואסור, ורבנן סברי דלאו היינו
הרווחא, דיש אודח יותר אפלא ויהיו נגמרים יותר
ומבושלים בטוב. ורבינו חננאל פירש: אמר רבינא
שמע מינה האי תרבינא, פירוש: שדה שאין זרע
עדיין, שכבר השקוהו קודם – מותר להשקותו
במועד לזרועה אחר המועד. וסבר לה רבי
אליעזר בן יעקב, דאמר: זרעים ששתו לפני
המועד, וקסבר: תרבינא הוי כמו זרעים ששתו
לפני המועד. דהיינו שם תרבינא – שהרביצוהו
קודם המועד. ומקשינן עלה: שדה גרד אסור
משום דאי משקי ליה האידנא יכביד קודם, אבל
לא פסיד, תרבינא נמי אי משקה האידנא – קדים
ובכיר ולא פסיד. וזה השיטה הולכת דסבירא לן
כרבי אליעזר בן יעקב – כן פירש רבינו חננאל.
מרבצינן שדה לבן בשביעית – לגבי
שביעית פירש הקונטרס השקאה פורתא. ונראה
שחור בו ממה שפירש במשנה משקין בית השלחין
במועד, ולגבי שביעית שרי אפילו בית הבעל. ואני
פירשתי במשנה דשביעית נמי לא שרי אלא בבית
השלחין, כדפירש בקונטרס כאן, אבל קשה לי:
שמא הכא איירי בהשקאה גמורה, דפליגי לגבי
מועד רבי אליעזר בן יעקב ורבנן, ופולגתיהו הוי
בהשקאה מרובה. ואדרבה, נראה לי דמיידי
בהשקאה גמורה. אלא, לגבי שלחין שצריך
השקאה נקט משקין, וגבי בית הבעל קרי תרבינא.
לכן נראה יותר פירוש הקונטרס שבמשנה.
ולפירוש דהכא צריך לומר דהשקאה גמורה
אסורה בבית הבעל, ודרכיה מועטת שרי
בשביעית. ובמועד אסור אפילו תרבינא מועטת
לרבי אליעזר בן יעקב, ולרבנן שרי אפילו השקאה
גמורה.

צדין את האישות במועד ובשביעית – תימה:
מאי קא משמע לן בשביעית? והלא אין
זו עבודת קרקע, ורבי יהודה מאי טעמא דאסר
כדרכו? ויש לומר: דודאי צריך למיסקל אבנים
מתוך שדוה בשמפנה האישות. ותנן פרק שליש
דשביעית: המסקל שדוה – נוטל העלינות ומנח
התחתונות הנוגעות בארץ, וכן גרידי של צירות
וכו'. אישות, מפורש בירושלמי: חולדה.

עד

רובע זרע מומין אחר – ימעט. **והתניא: התקינו שיהיו**
מפקירין כל השדה פולגה! לא קשיא: פאן – קודם
תקנה, פאן – לאחר תקנה. **דתניא: בראשונה היו**
עוקרין ומשליכין לפני בהמתן, והיו פעלי בתים שומחין
שתי שומחות: אחת – שגנבשין להם שדותיהן, ואחת
– שמשליכין לפני בהמתם, התקינו שיהיו עוקרין
ומשליכין על הדרכים. ועדיין היו שומחין שומחה גדולה
שגנבשין שדותיהן, התקינו שיהיו מפקירין כל השדה
פולגה. משנה רבי אליעזר בן יעקב אומר: מושבין
את הפנים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את כל
השדה. זרעים שלא שתו לפני המועד – לא ישקם
במועד. **וחכמים מתירין בזה ובה. גמרא אמר רב**
יהודה: אם היתה שדה ממוננת – מותר. **תניא נמי**
הכי: כשאמרו אסור להשקותן במועד – לא אמרו
אלא בזרעים שלא שתו מלפני המועד, אבל זרעים
ששתו לפני המועד – מותר להשקותן במועד. **ואם**
היתה שדה ממוננת – מותר. **ואין משקין שדה גרד**
במועד, וחכמים מתירין בזה ובה. אמר רבינא: שמע
מינה, האי תרבינא שרי לתרובצי בחולא דמועדא.
שדה גרד מאי טעמא – דאפלא משוי לה חרפא,
הכא נמי – אפלא משוי לה חרפא. **תנו רבנן: מרבצינן**
שדה לבן בשביעית, אבל לא במועד. והא תניא:
מרבצינן בין במועד בין בשביעית! אמר רב הונא: לא
קשיא: הא – רבי אליעזר בן יעקב, **הא** – רבנן. **תניא**
אידך: מרבצינן שדה לבן ערב שביעית כדי שיעצו
ירקות בשביעית, ולא עוד אלא שמרבצינן שדה לבן
בשביעית כדי שיעצו ירקות למוצאי שביעית. משנה
צדין את האישות ואת העכברים משדה האילן
ומשדה הלבן בדרבו, במועד ובשביעית. וחכמים
אומרים: משדה האילן – בדרבו, **ומשדה הלבן** – שלא
בדרבו. **ומקרינן את הפירצה במועד, ובשביעית בונה**
בדרבו. גמרא מאי אישות? אמר רב יהודה: בריה
שאין לה עינים. אמר רבא בר ישמעאל, ואיתימא רב
ימר בר שלמיא: מאי קרא? "כמו שבלול תמס יהלך"
נפל אשת כל חזו שמש". תנו רבנן: צדין את האישות
ואת העכברים משדה הלבן ומשדה האילן בדרבו,
ומתריבין חורי נמלים, כיצד מתריבין? רבן שמעון בן
גמליאל אומר: מכיא עפר מחור זה וגותן לתוך חור
זה, והן חונקין זה את זה. אמר רב ימר בר שלמיא
משמיה דאבין: והוא דקא בתי עברי נהרא, והוא
דליפא גשרא, והוא דליפא גמלא, והוא דליפא מצרא.

עד

רובע – הקב, אחד מעשרים וארבעה בסאה. הכי גרס ימעט – שאם זרע רובע הקב –
ימעטנו ויעקרנו. והתניא כל השדה כולה – ואת אמרת: ימעט. שגנבשין שדותיהן – שלוחו
בית דין משלהן, דכשנטולין הכלאים – מאילן מונבש.

משנה מושבין המים מאילן לאילן – דהוי כשדה בית השלחין, דפסידא יתירא איכא.
אבל לא ישקה את השדה כולה, שדה בית
הבעל, זרעים שלא שתו לפני המועד – שלא היו
מלומדין לשנות תמיד לפני המועד. לא ישקם
במועד – דהואיל ולא משקה לזו תדיר לפני
המועד – לא הוי ליה פסידא אי לא משקה לזו
במועד. וחכמים מתירין בזה ובה – להשקות
את כל השדה כולה, ולהשקות במועד זרעים
שלא שתו לפני המועד. וזאי חכמים – היינו רבי
מאיר, דאמר לעיל (ב,א): משקין ממנו אפילו
שדה בית הבעל.

גמרא אמר רב יהודה – הא דאמר רבי
אליעזר בבבלי לא ישקה את השדה
כולה, אבל אם היתה שדה מטוננת – לזה
ויבשה – מותר להשקותה אף על גב דהוה שדה
בית הבעל. דכיון דהויא לזה עד השתא, אי לא
משקה לה – הוי פסידא יתירא. שדה גרד –
יבשה מעולם, שאין צריך להשקותה. בזה ובה
בשדה גרד, ובזרעים שלא שתו לפני המועד.
תרבינא – גינה. שרי לתרובצי – לזקף עליה
מים, אף על גב דליכא פסידא לתרובצי –
להשקות, לשון "אין מכבדין ואין מרביצין" –
היינו השקאה פורתא, כדי שיעצו היקרות,
ובדמפרש באיך ברייתא לקמיה. ומשקין –
היינו השקאה גמורה של בית השלחין. **אפלא**
לשוויי חרפא – דליכא פסידא, ואפילו הכי שרי
להשקותה כן ולהשקה גמורה. הכא נמי בגינה
מרבצינן. שדה לבן – בית הבעל. הא – דקחני
אבל לא ישקם במועד – היינו רבי אליעזר בן
יעקב, דאמר: אבל לא ישקה את כל השדה
כולה. וזאי דחני בין במועד בין בשביעית – היינו
חכמים, דמתירין להשקות אפילו כל השדה. כדי
שיצאו בשביעית – אבל לא ישקה בשביעית כדי
שיצאו בשביעית. **משנה צדין האישות** –
בשדה האילן במועד, מפני שמפסידין בו. כדרבו
– שאין צריך לשנות בצידה. ובשביעית – אף על
גב דמתקן השדה. בשדה האילן – צד כדרבו,
מפני שהפסד מרובה הוא. ובשדה לבן שלא
בדרבו – ואינו יכול לצוד כדרבו בשדה לבן,
משום דלא מפסיד כולי האי בשדה לבן, ומקרינן
את הפירצה – שאם נפלה מקצתה – חור
ומתקנה במועד. ובשביעית בונה כדרבו –
מתחילה, אף על גב דמחיו דעביד נטירותא
לפירי. **גמרא בריה שאין לה עינים** – וחופר
בקרע. **מאי קרא** – דאישות בריה שאין לה
עינים. דכתיב כמו שבלול תמס יהלך – שבלול
שקרינן *לימצין, תמס יהלך – כלומר כשיצאו
חורן מתריבין חירות נפלות ממנו, עד שהוא
נימוח ומת. תמס – כמו "ונמס", **נפל אשת כל**
חזו שמש – כלומר: כך אישות נפלות פתאום
לארץ ומתים, דלא חזו, וחונקין זו את זו – מפני
שמרידין את העפר, ואין מכירין באותו עפר.
והוא דקאי בתרי עברי נהרא – דכיון דאיכא
הפסק מים בין הני תרתי חורי נמלים – אין
מכירים הני בעפר דהני. נישא – גשר. **נמלא** –
שאין לו גשר אלא מנסר אחד. ונציא – עדיין קטן מגמלא, אף יכול להלך עליו אלא כשקושרים חבל אחד משני עברי דנהר בשתי יתירות, ואוחזין בו, והולכין על אותו גשר צר.
אבל אי איכא חד מוח – מכירין הני בחורי דחני.

מועד קטן דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכט

1 רובע – רביעית קב של זרע מין אחר, ימעת ועקור ממה שזרע
2 כשיעור זה [א]. וכן היו עושים שלוחי בית דין בעקירת הכלאים.
3 מקשה הגמרא: והתניא בברייתא, התקינו חכמים שיהיו שלוחי בית
4 דין מפקידין כל השדה בולח שלא עקרו בעליה את הכלאים ממנה,
5 משום קיום הכלאים. ומבואר שכל השדה אסורה, ולא רק ימעט
6 בשיעור המין המעורב כדברי המשנה בכלאים.

7 מתרצת הגמרא: לא קשיא, כן – המשנה שאמרה ימעט, נשנתה
8 קודם תקנה להפקיר כל השדה, וכן – הברייתא נשנתה לאחר
9 תקנה להפקיר הכל.

10 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את סדר הדברים: דתניא,
11 בראשונה היו שלוחי בית דין עוקרין הכלאים שבשדות, ומשליכין
12 לפני בהמתן של בעלי השדות, והיו בעלי בהמות שמתין בכך שתי
13 שעות, אחת, שמתקנין להם שדותיהן, שכשעקרו מהן הכלאים
14 ממילא התכבשו השדות, ואחת, שמשליכין לפני בהמתם את
15 הזרעים שנעקרו ומאכילים אותם, ומתוך כך לא נוהרו מלזרוע
16 עוד כלאים, ואז התקינו שיהיו השלוחים עוקרין את הכלאים
17 ומשליכין על הדרבין כדי שלא יתנום לבהמותיהם. ועדיין לא נוהרו
18 שמתין שפחה גדולה על שמתקנין שדותיהן, ועדיין לא נוהרו
19 מכלאים, ולכן התקינו שיהיו מפקידין כל השדה בולח שנמצא בה
20 כלאים.

משנה

21 המשנה מבארת דיני השקיית אילנות ושדות במועד: רבי אלעזר
22 בן יעקב אומר, מושבין במועד את הפנים שתחת אילן מאילן לאילן
23 על ידי עשיית דרך קטן ביניהם, כיון שאילן הוא בבית השלחין
24 שאם לא ישקוה יפסיד הרבה, ובלבד שלא ישקה בדרך זו את כל
25 השדה כשהיא שדה בית הבעל המסתפקת במי הגשמים, ולא
26 תפסד אם לא ישקוה, ויש בהשקיית כולה טריחה יתירה. וכן זרעים
27 שלא שתו – שלא היו רגילים להשקותם תמיד לפני המועד, לא
28 ישקם במועד, שכיון שלא הורגלו בהשקיה לא יגרם להם הפסד
29 אם לא ישקם. והחכמים מתיירין בזה וכו' – בין להשקות שדה בית
30 הבעל, ובין להשקות זרעים שלא שתו לפני המועד.

גמרא

31 אמר רב יהודה, אף שאמר רבי אלעזר בן יעקב במשנה שאין
32 להשקות שדה בית הבעל, מכל מקום אם היתה שדה ממוננת –
33 שהיתה לחה ונתייבשה, מודה שמוותר להשקותה, שבאופן זה אם
34 לא ישקנה תיפסד הרבה.

35 רביה לדברי רב יהודה מברייתא: תניא נמי הכי, בשאמרו אסור
36 להשקות לזרעי שדה בית הבעל במועד, לא אמרו זאת אלא
37 בזרעים שלא שתו מלפני המועד, אבל זרעים ששתו לפני המועד,
38 מותר להשקותן במועד, שאם לא ישקם יפסדו. ואם היתה שדה
39 ממוננת, מותר להשקותה. ומוכח כדברי רב יהודה שמוותר
40 להשקות שדה ממוננת. ואין משקין שדה גרד – שדה יבשה שאין
41 צריך להשקותה במועד, שלא תיפסד בכך. והחכמים מתיירין בזה
42 וכו' – בין בזרעים שלא שתו לפני המועד, ובין בשדה גרד.

43 דין היוצא מדברי חכמים בברייתא: אמר רבינא, שמע מינה – מוכח
44 מכך שלחכמים התירו השקיית שדה גרד במועד, דהאי תרביצא
45 – גינה שגדלים בה ירקות שרי לתרביצא – מותר לזלף עליה מים
46 מועטים בחולא דמועדא, ואף שאין בכך הפסד. והטעם, שהרי שדה
47 גרד מאי מעמא התירו חכמים להשקותה, משום דאפלא משיי לה
48 חרפא – שמועיל להקדים צמיחת הזרעים המאחרות, הקא נמי
49 מותר לזלף מים על הגינה, שגם בזה אפלא משיי לה חרפא, וימחרו
50 הפירות לצאת.

51 ברייתא בענין הרבצה: תנו רבנן, מרביצין – משקים השקיה מועטת
52 בשדה לכן – בית הבעל בשביעית אבל לא במועד. מקשה הגמרא:
53 והא תניא בברייתא, מרביצין בין במועד בין בשביעית. אמר רב
54 הונא, לא קשיא, הא – הברייתא הראשונה סברה כרבי אלעזר בן
55 יעקב שאסר במשנתו להשקות כל השדה במועד, והא – הברייתא
56 השניה סברה כרבנן שהתירו במשנתו להשקות כל השדה בכל
57 אופן.
58 ברייתא נוספת בענין זה: תניא אידך, מרביצין שדה לכן של ירקות
59 ערב שביעית, כדי שיצאו הירקות בשביעית, ולא עוד אלא שמרביצין
60 שדה לכן אף בשביעית עצמה, כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית,
61 אך לא כדי שיצאו בשביעית.

משנה

62 המשנה ממשיכה לדון במלאכות שהותרו בשדה במועד
63 ובשביעית: צדין את האישות – בריה בלא עינים ואת העכברים,
64 משה האילן ומשדה הלכן של תבואה בדרבן בהנחת מצודה, ואינו
65 צריך לשנות בצידה, במועד ובשביעית [ג], אף שמתקן את השדה
66 בכך, מפני שמפסידים אותה. והחכמים אומרים, משה האילן צד
67 בדרבן, כיון שיש בה הפסד מרובה אם לא יצודם, ומשדה הלכן צד
68 רק שלא בדרבן, שצריך לשנות בצידה, משום שאין בה הפסד
69 מרובה.
70 דין נוסף במלאכת דבר האבד: ומקרינ – עושים קיר לתקן את
71 הפירצה בגדר השדה במועד. ובשביעית בונה כותל מתחילה
72 בדרבן, אף שנראה שעושה שמירה לפירות, כיון שאינו מתכוין
73 לכך אלא לשמור גוף הקרקע שלא ידרס.

גמרא

74 שנינו במשנה שצדים את האישות. מבררת הגמרא: מאי אישות.
75 משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, בריה שאין לה עינים. אמר רב
76 יעקבא, ואיתימא – ויש אומרים שאמר זאת רב יימר בר שלמיא,
77 מאי קרא – מה המקור לכך בפסוק, שנאמר (תהלים נח טו), 'במו
78 שבלול תמס יהלך נפל אשת כל חזו שמש', כלומר, כמו שבלול ומין
79 שרץ שכשירצא מנתיקו נופלים ממנו יררים [–ליחות] ומתמוסס
80 והולך עד שנימוח ונמס לגמרי, כך נופלים ומתים האישות, משום
81 שאינם רואים את השמש. ומוכח שהבריה שאינה רואה את
82 השמש שמה 'אשת'.

83 הגמרא מביאה ברייתא המוסיפה על דיני המשנה: תנו רבנן, צדין
84 את האישות ואת העכברים משה הלכן ומשדה האילן בדרבן,
85 ומתריבין חורי נמלים הואיל ומזיקים את השדה. מבררת הברייתא:
86 כיצד מתריבין את חורי הנמלים. משיבה הברייתא: רבן שמעון בן
87 גמליאל אומר, מכיא עפר מחור זה של נמלים אחרים, ונותן לתוף
88 חור זה, והן חונקין זה את זה, מפני שנמלים אינן מתערבות בין
89 נמלים אחרות, ומכירות את האחרות על ידי שמריחות העפר
90 הסמוך אליהן, וכשמריחות העפר ואינן מכירות בריהו, אינן
91 מכירות הנמלים האחרות, ואז חונקות זו את זו.
92 הוסיפה על דברי הברייתא: אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאבוי,
93 אימתי הנמלים אינן מכירות בריח עפר האחר, והוא דקאי –
94 שעומדים העפר האחר וחורי הנמלים מתרי עברי נהרא – בשני
95 צידי נהר, והוא דליכא גשרא – וגם אין גשר המחבר בין שני
96 הצדדים, והוא דליכא גמלא – וגם אין אפילו גשר העשוי מנסר
97 אחד, והוא דליכא מצרא – ואף לא גשר צר שעוברים עליו על ידי
98 חבל שקושרים משני צדי הנהר להחזיק בו בהליכה בגשר. אך אם
99 יש אף גשר צר כזה, מכירות הנמלים בעפר האחר, ואינן חונקות
100 זו את זו.

ועד בָּמָה יהיו מרוחקים חורים אלו זה מזה כדי שלא יכירו הנמלים
אלו את אלו. עַד פְּרָקֶה, אך אם המרחק פחות מפרסה אף שיש נהר
שמפריד ואין גשר ביניהם מכירים הם בחור האחר.
שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִשְׁדֵּה הָאֵילָן בְּדַרְכּוֹ וּמִשְׁדֵּה הַלָּבָן
שְׁלֹא בְּדַרְכּוֹ.
ברייתא המבארת אופן הצידה: תַּנּוּ רַבֵּנּוּ, בִּיצֵר צֵד בְּדַרְכּוֹ, חוּפֵר
גּוֹמָא וְתוֹלָה [–מניח] בָּהּ מִצּוּדָה. וּבִיצֵר צֵד שְׁלֹא בְּדַרְכּוֹ, נֹעֵץ שְׁפוּד
באדמה, וּמָכֶה עֲלָיו בְּקוֹרְדוֹם, וּמִרְדָּה [–מנענע] הָאֲדָמָה מִתַּחְתֶּיהָ
של האישות, ובכך מתמעכת ומתה.
ברייתא המבארת אימתי אסור לצוד כדרכו בשדה לבן: תַּנּוּ רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אָמַר, בְּשֹׁאֲמָרוֹ חֲכָמִים שְׂצָדִים מִשְׁדֵּה לָבָן שְׁלֹא
בְּדַרְכּוֹ, לֹא אָמְרוּ כֵן אֶלָּא מִשְׁדֵּה לָבָן הַסְמוּכָה לְעֵיר וּרְחוּקָה מִשְׁדֵּה
אֵילָן, וְאֵין חֲשֵׁשׁ שִׁיגִיעוּ עֲכָבְרִים מִשְׁדֵּה הַלָּבָן לִשְׁדֵּה הָאֵילָן, אֲכָל
בְּשִׁדָּה לָבָן הַסְמוּכָה לְשְׁדֵּה הָאֵילָן, הַתִּירוֹ הַצִּידָה אֲפִילוֹ בְּדַרְכּוֹ,
שְׁמָא יֵצְאוּ מִשְׁדֵּה הַלָּבָן וְיַחְרִיבוּ אֶת הָאֵילָנוֹת[א].
שנינו במשנה: וּמִקְרָן אֶת הַפִּירְצָה בְּמוֹעֵד.
מבשרת הגמרא: בִּיצֵר מִקְרָן הַפִּירְצָה בְּמוֹעֵד. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: רַב
יוֹסֵף אָמַר, בְּהוּצָא – עֲנֵפִי דָקֵל שֶׁל תַּמְרִים, וְדַפְּנָא – מִן אֵילָן,
שְׁעוּשָׁה גָדֵר מִנְעָנְפִי, וְקוֹלַע בָּהּ עֲנֵפִי הַדָּקֵל. וּבְמִתְנִיתָא תַּנּוּ –
בברייתא מבואר אופן הקירוי, שִׁצֵּר בְּצִדֵּר – מְנִיחַ אֲבָנִים זו עַל זוּ,
וְאֵינוֹ מֵחַ אוֹתוֹן בְּטִישׁ לַחֲבֵר, שׁוֹ מִלֹּאכַת אוֹמֵן שֶׁלֹּא הוֹתֵרָה
בְּמוֹעֵד כֻּלָּל.
ביאור דברי המשנה: אָמַר רַב חֲסִידָא, לֹא שָׁנוּ שְׂאִינוּ בּוֹנֵה כְּדָרְכוֹ
בְּמוֹעֵד אֶלָּא בּוֹתֵל הַנִּינָה, שְׂאִין הַפֶּסֶד גָּדוֹל אִם יִכְנסוּ בָּהּ אֲנָשִׁים,
אֲכָל בּוֹתֵל הַחֲצֵר בּוֹנֵה בְּדַרְכּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ הַפֶּסֶד גָּדוֹל אִם לֹא יִתֵּקֵן
הַפִּירְצָה, שִׁיכְנסוּ גִבְיָם וַיִּגְבּוּ מִמּוֹנוֹ.
ראיה לדברי רב חסידא: לִימָא מְסִיעָה לִיה – נֹאמַר שֶׁהַבְּרִייתָא
דְּלַחֲלֵן הִיא רֹאיה לְרַב חֲסִידָא, שֶׁשְׂנִינָהּ, בּוֹתֵל הַנִּינָה – נוֹטָה לִפְּנוֹל
לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים, סוֹתֵר בַּעַל הַחֲצֵר אֶת הַכּוֹתֵל הָרַעוּעַ וּבּוֹנֵה כּוֹתֵל
מִתַּחֲלִיל בְּדַרְכּוֹ בְּמוֹעֵד, מְסִינָה הַסְכָּנָה, שִׁישׁ חֲשֵׁשׁ שִׁיפּוֹל עַל הוֹלְכֵי
רִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים. וּמִמָּה שֶׁאִמְרָה הַבְּרִייתָא 'כְּדָרְכוֹ', מִשְׁמַע שֶׁכֵּל כּוֹתֵל
חֲצֵר מוֹתֵר לִבְנוֹתוֹ כְּדָרְכוֹ בְּמוֹעֵד בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יִכְנסוּ גִבְיָם, וְכָרַב
חֲסִידָא.
דוחה הגמרא: הָתָם בְּרִייתָא לֹא הַתִּירוֹ לִבְנוֹת כֹּל כּוֹתֵל חֲצֵר
כְּדָרְכוֹ בְּמוֹעֵד, אֲלֵא בְּדַרְכֵּיהֶּן טִעֲמָא מְסִינָה הַסְכָּנָה, שֶׁרַק מִפְּנֵי
הַסְכָּנָה שִׁישׁ בְּנִיטִית הַכּוֹתֵל לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים הַתִּירוֹ לְסוֹתָרוֹ.
דִּרְךְ אַחֲרֵת בַּהֲבֵאת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא בַּעֲנֵין זֶה: וְאִיכָא דְאָמְרִי – וִישׁ
אוֹמְרִים, תָּא שְׁמַע קוּשִׁיא עַל רַב חֲסִידָא מִמָּה שֶׁשְׂנִינָה בְּרִייתָא,
בּוֹתֵל הַנִּינָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים, סוֹתֵר וּבּוֹנֵה בְּדַרְכּוֹ, מְסִינָה הַסְכָּנָה. וִישׁ
לְדִיקָא, מְסִינָה הַסְכָּנָה אֵין – אֲכַן הַתִּירוֹ זֹאת, אֲךָ שְׁלֹא מְסִינָה הַסְכָּנָה
לֹא, וְאִם כֵּן לִימָא תִּיבְחִי תִּיבְחִיתִי דְרַב חֲסִידָא – נֹאמַר שֶׁתִּהְיֶה
בְּרִייתָא זוּ פִּירְכָא לְדָבָרֵי רַב חֲסִידָא, שֶׁהַתִּיר אֵף בִּלָּא חֲשֵׁשׁ סְכָנָה.
מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אָמַר לָךְ רַב חֲסִידָא, בִּאֲמַת מוֹתֵר אֵף בִּלָּא חֲשֵׁשׁ
סְכָנָה, וְהָתָם שֶׁהוֹצֵרְכוּ לִיתֵּן טַעַם מִפְּנֵי הַסְכָּנָה, מִשּׁוּם שֶׁאִמְרוּ
שׁוֹתֵר וּבּוֹנֵה, כְּלוֹמֵר שֶׁהַתִּירוֹ גַּם לְסוֹתָרוֹ, וְזֶה רַק מִחֲשַׁשׁ סְכָנָה,
וְכִיּוֹן שֶׁסֹּתֵר מוֹתֵר לִבְנוֹת, אֲךָ הָאֵךְ רַב חֲסִידָא הַתִּיר אֵף בִּלָּא חֲשֵׁשׁ
סְכָנָה, כִּיּוֹן שֶׁבּוֹנֵה וְלֹא סוֹתֵר, כְּלוֹמֵר שֶׁהַתִּיר רַק לִבְנוֹת וְלֹא
לְסוֹתָרוֹ, שֶׁהַפִּירְצָה הִיתָה קוֹדֵם.
מקשה הגמרא: הָתָם בְּכּוֹתֵל הַנוֹטָה, נִמִּי יִהְיֶה מוֹתֵר רַק לִפְתּוֹר וְלֹא
לִיבְנֵי, שֶׁהִיא הַסְכָּנָה רַק שְׂמָא יְפוֹל הַכּוֹתֵל[ב]. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אִם
כֵּן מִיָּנַע וְלֹא סוֹתֵר – יִמְנַע מִלְּסוֹתָרוֹ אֶת הַכּוֹתֵל כִּיּוֹן שְׂאִינוּ רוֹצִים
שֶׁתִּישְׂאָר חֲצִירוֹ פְּרוּצָה, וְתִישְׂאָר הַסְכָּנָה, וְלָכֵן הַתִּירוֹ אֵף לִבְנוֹת.
ראיה ממשנתנו לרב חסידא: אָמַר רַב אִשִּׁי, מִתְנִיתִין נִמִּי דִיקָא – גַּם
מִמִּשְׁתַּנּוּ נִתֵּן לְדִיקָא כָּרַב חֲסִידָא שֶׁרַק בְּגִינָה אֵינוֹ בּוֹנֵה בְּמוֹעֵד
כְּדָרְכוֹ, דְּקִתְנֵי וּבְשִׁבְעִית בּוֹנֵה בְּדַרְכּוֹ. וִישׁ לְדִיקָא דְהִיכָא – בִּאִיזָה
כּוֹתֵל מְדוּבֵר, אִילִימָא דְחֲצֵר, וְכִי צְרִיכָא לְמִימָר – הוֹצֵרְךָ הַתָּנָא

להשמיענו שמוֹתֵר, הִרִי אֵינוֹ נֹרָאָה כְּמִשְׁמֵר שִׁדְּהוּ כִּיּוֹן שְׂאִין בַּחֲצֵר
אֵילָנוֹת וְזוּרְעִים, וּמְדוּעַ נֹאסֵר זֹאת, אֶלָּא לֹא הַמִּשְׁנָה מְדַבֵּרֶת
בְּכּוֹתֵל דְּנִינָה שְׂגָדִילִים בּוֹ יִרְקוֹת, וְהַחֲדִידוֹשׁ שְׁמוֹתֵר לִבְנוֹתוֹ כְּדִי
שֶׁלֹּא יוֹזְקוּ, וְאֵף עַל גַּב דְּמִיתוּיָא בְּמֵאן דְּעָבִיד נְטִירוֹתָא לְפִירֵי –
שְׁנִרְאָה כְּעוּשָׁה שְׁמִירָה לְפִירוֹת, וְהַתּוֹרָה אִמְרָה לְהַפְקִירָם. וּמוֹכַח
שֶׁהָדִין שְׁבִשְׁבִיעִית מוֹתֵר לִבְנוֹת כּוֹתֵל כְּדָרְכוֹ וּבְמוֹעֵד אֲסוּר, נֹאמַר
בְּכּוֹתֵל גִּינָה דוּוֹקָא וְלֹא בְּכּוֹתֵל חֲצֵר וְכָרַב חֲסִידָא. מְסִיקָה הַגְמָרָא:
שְׁמַע מִיָּנָה – אֲכַן מוֹכַח כֵּן.

משנה

נֹאמַר בְּתוֹרָה (ויקרא יג א) – אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וּגְוִי לִנְגַע
צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אֲדָרְן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים, וְרָאָה
הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְגו'. אָדָם שְׂרׁוּאָה מֵרָאָה נִגַע צָרַעַת כְּגוֹן כֹּתֵם לָבָן
בְּבִשְׂרוֹ, צָרִיךְ לְהִרְאוֹתוֹ לַכֹּהֵן, שְׁטוּמָתָא וְטַהֲרַת הַנֶּגַעִים הִיא רַק
עַל פִּי הַכֹּהֵן, כְּפִי שִׁיבּוּאָר בַּגְמָרָא (להלן ע"א). וְהַכֹּהֵן בּוֹדֵק אִם יֵשׁ
בְּנֶגַע סִימְנֵי טוֹמָאָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ סִימְנֵי טוֹמָאָה מִטְּמָאוֹ וְיוֹצֵא מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה, וְאִם אֵינֶם מִסְּגִירוֹ לִשְׁבַעַת יָמִים, וְאִם רוֹאֶה שׁוֹב אֶת הַנֶּגַע,
אִם צִמְחוּ בּוֹ סִימְנֵי טוֹמָאָה אוֹ שְׂגָדֵל מִכְּפִי שֶׁהִיא מִטְּמָאוֹ. וְאִם
הוֹכִיחָה מִמֶּרְאוֹ הַקּוֹדֵם טַהוֹר, וְאִם נִשְׁאָר כְּמוֹ שֶׁהִיא מִסְּגִירוֹ
לִשְׁבַעַת יָמִים נּוֹסְפִים, וְאִם יֵשׁ בּוֹ סִימְנֵי טוֹמָאָה אוֹ שְׂגָדֵל טְמֵא,
וְאִם הוֹכִיחָה טַהוֹר. אִם לֹאחֹר שֶׁהוֹחֵלֵט לְטוֹמָאָה וְיוֹצֵא מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה, נִרְפָּא מִנְּגַע הַצָּרַעַת, הַכֹּהֵן רוֹאֶה אֶת הַנֶּגַע, וְאִם נִטְהָר,
מִגִּלְחָה שְׁעָרוֹ וּמוֹנֶה שְׁבַעַת יָמִים, שְׁבָהֵם יִכּוֹל לְהַכְנֵס לַמַּחֲנֶה
יִשְׂרָאֵל, וְאֵינוֹ מִטְּמָא בִּאֵהָל, אֲלֵא אָדָם וְכֻלָּם בְּמַגַע, וְאֲסוּר
בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה. וְלֹאחֹר שְׁבַעַת יָמִים מִגִּלְחָה שְׁנִית וּמִבִּיאַת קֶרְבָּנוֹת
מִצּוּרַע טַהוֹר.
הַמִּשְׁנָה דְּנָה בִּאֲדָם שְׂרָאָה נִגַע בְּמוֹעֵד: רַבִּי מֵאִיר אָמַר, רוֹאִין
הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֶּגַעִים (בְּתַחֲלִילָה) בְּמוֹעֵד רַק לְהִקְלֵל, כְּלוֹמֵר שֶׁאִם
יִרְאֶה שֶׁהִנֵּגַע טַהוֹר יֹאמַר לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשְׂמַח בּוֹדֵה, אֲכָל לֹא לְהַחֲמִיר,
כְּלוֹמֵר שֶׁאִם רוֹאֶה שְׁטָמָא יִשְׁתּוֹק, שֶׁאִם יֹאמַר לוֹ שְׁטָמָא יִצְטַעַר
בְּמוֹעֵד שְׂצָרִיךְ לְצַאת חוּץ לַמַּחֲנֶה, וְהַתּוֹרָה אִמְרָה (דברים טז יד)
'שְׂמַחֲתָ בְּחֻגֶּךָ'. וְהַכְּמִים אֲמִירִים, אֵין רוֹאִים נִגַעִים בְּמוֹעֵד לֹא
לְהִקְלֵל וְלֹא לְהַחֲמִיר, מִן הַטַּעַם שֶׁיִּתְבָּאֵר בַּגְמָרָא.

גמרא

תַּנּוּ רַבִּי מֵאִיר אָמַר, רוֹאִין אֶת הַנֶּגַעִים בְּמוֹעֵד לְהִקְלֵל, אֲכָל לֹא
לְהַחֲמִיר. רַבִּי יוֹסֵף אָמַר, אֵין רוֹאִים לֹא לְהִקְלֵל וְלֹא לְהַחֲמִיר, כִּיּוֹן
שֶׁאִם אִתָּה נִזְקָק לוֹ לְבַעַל הַנֶּגַע לְרִאשׁוֹת לְהִקְלֵל, הִרִי אִתָּה נִזְקָק לוֹ
אֵף לְהַחֲמִיר כְּשִׁטְמָא, שֶׁמִּכִּיּוֹן שְׂרׁוּאוֹהוּ הַכֹּהֵן אֹמֵר לוֹ בֵּין אִם הוּא
טְמֵא וּבֵין טַהוֹר.
וּמִבִּיאָה הַבְּרִייתָא: אָמַר רַבִּי, נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׂרׁוּאִים בְּמוֹעֵד
לְהִקְלֵל בְּמִצְוַע מוֹסְפֵר, שֶׁכְּבֵר הַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן לִשְׁבַעַת יָמִים, וְדְבָרֵי
רַבִּי יוֹסֵף שְׂאִין רוֹאִים כֻּלָּל הַנֶּגַעִים בְּמִצְוַע מוֹחֲלָט, שֶׁכְּבֵר הוֹחֵלֵט
לְטוֹמָאָה וְעֵתָה נִרְפָּא הַנֶּגַע, שְׁבּוּחָה אֵין רוֹאִים בְּמוֹעֵד אִם נִטְהָר
מִטְּמָאוֹתוֹ.
בִּיאור מִחְלוקֶת רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵף: אָמַר רַבָּא, בְּטַהוֹר שְׁנִרְאָה בּוֹ
עֵתָה הַנֶּגַע בַּעֲפֵם הָרֹאשׁוֹנָה, כּוֹלֵי עֲלִמָּא לֹא פְּלִיגִי דְלֹא תְּהוּ לִיה –
אֵין חוֹלְקִים שְׂאִין רוֹאִים אוֹתוֹ בְּכֻלָּל, שְׂגֵם אִם טַהֲרָנוּ אֵין לוֹ
שְׂמַחָה בְּכָךְ שֶׁהִרִי אֵף קוֹדֵם הִיא טַהוֹר, וְהַכֹּהֵן טוֹרֵחַ בְּרִיאִיתוֹ
לְחִינָם. וּבְהִסְפֵּר דְּאִשּׁוּן – שֶׁהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן כָּבֵר שְׁבַעַת יָמִים, וְכֹא
לְרִאשׁוֹת אִם כֹּהֵה נִגַע, כּוֹלֵי עֲלִמָּא לֹא פְּלִיגִי דְהוּ לִיה – אֵין
חוֹלְקִים שְׂרׁוּאוֹהוּ בְּמוֹעֵד, שֶׁהִרִי בְּכֻלָּל אֹפֵן לֹא יִהְיֶה דִינוֹ חֲמוּר יוֹתֵר
מִעַד עֵתָה. שֶׁאִם כֹּהֵה הַנֶּגַע וְיִטְהָרוּ שְׂמַחָה הִיא לוֹ, וְאִם עֵמֵד
בְּעִינָיו וּמִסְּגִירוֹ שְׁבּוּעַ נּוֹסֵף אֵין לוֹ צָעַר, שֶׁהִרִי הִיא מוֹסָר גַּם קוֹדֵם.
וְכִי פְּלִיגִי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵף,

מועד קטן. משקין בית השלחין - פרק ראשון דף ז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קלארש"י

עד כמה - מרוחקי הני תרי חורי נמלים, דכי איכא נהרא בינייהו וליכא גישרא דאין מבירין הני בחורי דהני. עד פרסח - אי ליכא פרסה בינייהו, אף על גב דאיכא נהרא וליכא מעבר - מבירין הני בחורי דהני. נעין שפיר - במקום שהן מצוין, ומרדה האדמה, וממערך אותן. הוצא - ענפי דקל דתמרסין. דפנא - בייך, וקעבד גדר מדפנא, ומגדל אותה מהוצי הדקל. צר בציר - מניח אבנים זה על גב זה.

אמר רב חסדא לא שנו - דאמר: מתניתין מקרי, אבל אינו בונה כדרכו. כבותר גינה - דליכא פסידא ויתרא אי עיילי בה אינשי. אבל כבותר חצר בונה כדרכו - דאיכא פסידא ויתרא אי עיילי בה גבבי וגבבי ממוניה. נוחא - שוחה נטוי. סותר ובונה כדרכו - דהיינו כותל חצר, מסייע ליה לרב חסדא. מפני הסכנה - שלא תפול על חולכי ברשות הרבים. שלא מפני הסכנה לא - קשיא לרב חסדא, דאמר כבותר חצר בונה כדרכו, אף על פי דליכא סכנה. תריין - לא קשיא לרב חסדא. דהא דתני במקום סכנה - היינו דסתר לה כשגוחה, ובונה לה שפיר. הכא - דקאמר רב חסדא שלא במקום סכנה בונה כדרכו - כשהיא סתורה קודם לכן, אבל לא סתר לה במועד. התם - במקום סכנה, לסתור משום דאיכא סכנה, ולא ליכני - דכבנן ליכא סכנה. אם כן - דלא בני. מפני ולא סתרי - דהוי סכנה. מתניתין נמי דיקא - כרב חסדא, דגינה אינו בונה במועד כדרכו. אלא לאו בגינה - ובשביעית בונה כדרכו, אבל במועד אינו בונה כדרכו. משנה רואין את הנעים להקל - כלומר, רואה הכהן נגע צרעת במועד לטהר. לא להחמיר - שאם רואה הכהן שהוא טמא - אינו אומר כלום. שאם מטמאו - נמצא מצער במועד, ורחמנא אמר (דברים טז): "ושמחת בחגך". גמרא שאם אתה נוקק לו להקל אתה נוקק לו להחמיר - כלומר: מאחר שרואה הכהן - אומר, בין הוא טמא בין הוא טהור. אמר רבי נראין לי דברי רבי מאיר במסגר - שרואין, ודברי רבי יוסי במוחלט. בהסגר ראשון - שאם מטהר ליה משמח ליה, אי לא מטהר ליה - לא מטמא ליה יותר מדרמיעקרא, אלא מסגר ליה פעם שנייה.

בהסגר

עד כמה - עד פרסח. "רבי יהודה אומר משנה האילן כדרבו ומשנה הלכן שלא כדרבו". תנו רבנן: כיצד כדרבו - חופר גומא, ותולה בה מצודה. כיצד שלא כדרבו - נועץ שפיר, ומכה בקרדום, ומרדה האדמה מתחתיה. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: כשאמר "משנה לכן שלא כדרבו" - לא אמרו אלא בשדה לכן הסמוכה לעיר, אבל בשדה לכן הסמוכה לשדה האילן - אפילו כדרבו, שמוא יצאו משדה הלכן ויחריבו את האילנות. "ומקריין את הפיצה במועד". כיצד מקריין? רב יוסף אומר: בהוציא ודפנא. במתניתא תנא: צר בצירור ואינו טח בטיט. אמר רב חסדא: לא שנו אלא פותל הגינה, אבל פותל החצר - בונה כדרבו, לימא מסייע ליה: פותל הגוחה לרשות הרבים - סותר ובונה כדרבו מפני הסכנה. התם כדקתני טעמא: מפני הסכנה. ואיכא דאמרי, תא שמע: פותל הגוחה לרשות הרבים - סותר ובונה כדרבו מפני הסכנה. מפני הסכנה - אין, שלא מפני הסכנה - לא. לימא תיהיו תיובתיה דרב חסדא! אמר לך רב חסדא: התם - סותר ובונה, הכא - בונה ולא סותר. התם נמי ליסתור ולא ליכני! אם כן מימנע ולא סותר. אמר רב איש: מתניתין נמי דיקא, דקתני: ובשביעית בונה כדרבו. דהיכא? אלימא דחצר - צריכא למימר? אלא לאו - דגינה, ואף על גב דמיהוי כמאן דעביד נטירותא לפרי - שמע מינה. משנה רבי מאיר אומר: רואין את הנעים (בתחילה) להקל, אבל לא להחמיר. וחכמים אומרים: לא להקל ולא להחמיר. גמרא תניא, רבי מאיר אומר: רואין את הנעים להקל, אבל לא להחמיר. רבי יוסי אומר: לא להקל - נוקק לו אף להחמיר. אמר רבי: נראין דברי רבי מאיר במוסגר, ודברי רבי יוסי במוחלט. אמר רבא: בכולי עלמא לא פליגי דלא חיו ליה, בהסגר ראשון - דבכולי עלמא לא פליגי דחיו ליה, כי פליגי - בהסגר

עד כמה עד פרסה - דאין מבירין זה את זה ביותר מפרסה, אפילו בלא נהר, אי נמי, הכי פירושו: כשיש נהר, מתי קרוין מבירין - עד פרסה, אבל ביותר - מיקרי אין מבירין, דוקא דאיכא נהר.

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר - לא ידענא מה הוא, אם הוא תנא שלישי, או שמא מילתיה דתנא קמא מפרש, או שמא יש לומר דרבי יהודה מודה בשדה לכן הסמוכה לשדה האילן, וחכמים מייירי בשדה הסמוכה לבית השלחין לא בשדה הסמוכה לבית האילן, ונראה לי דגרסינן הכי: באיה שדה לכן מתניין חכמים. ויש ספרים שכתוב בהן: כשאמר בשדה לכן שלא כדרבו לא אמרו אלא בשדה לכן הסמוכה לעיר, וקאי על דברי רבי יהודה בוי.

אמר רב איש מתניתין נמי דיקא - פסק בתוספות דהרב רבנו פרץ דהלכתא הכי, דכותל חצר מותר לבנותו. ופירש: דהיינו דוקא במקום סמוך לרשות הרבים, שיש לו לחוש לגנבים. אבל בין חצר לחצר, ומשום בני חצר - אסור לבנותו כדרכו.

אמר רבי נראין דברי רבי מאיר במוסגר - מה שפירש בקונטרס דמסגר אסור בתשמיש המטה - לא נדע מניין לו. דהא תנן בפרק קמא דמגילה (חב), אין בין מוסגר למוחלט אלא פריעה ופרימה, שיש לו לענין תשמיש המטה - שוין, דלמאן דאמר מוחלט מותר - כל שכן דמוסגר מותר. ולמאן דאמר דמוחלט אסור - הוא דהין מוסגר אסור. דהא מוחלט מאי טעמא דאסור - משום דאיכא קל וחומר לימי חלוטו, כדאמרין בשמעתין. דהכי נמי קל וחומר לימי הסגיר, וגמרינן ימי הסגר מימי ספרו. ואי משום דאין טען פריעה ופרימה - בימי ספרו נמי אין טען פריעה ופרימה. דהא דקאמר התם בגמרא הא לענין שילוח טומאה זה הוה שוין - הוא דהין לענין תשמיש המטה הן שוין, אלא לא פסיק ליה לאיסור או להיתר. וגם מה שפירש בקונטרס דמוסגר אינו משתלח חוץ לשלושה מחנות - מזה חור בו, דהא בפרק קמא דמגילה (חב) קאמר: דא לענין שילוח - זה הוה שוין, ולפי זה קשה: מאי שייך צוואת דאשתו וצוואת דעלמא במוסגר ובמוחלט? בשלמא צוואת דעלמא - יש ליישב שהוא צריך פריעה ופרימה כשהוא מוחלט, וטמא טמא ויקרא, ופורש מבני אדם בימי חלוטו יותר מבנימי הסגיר. אבל לתשמיש שניחן שוין. על כן נראה דהא דקאמר: מר סבר: צוואת דעלמא ניתא ליה, ומר סבר: צוואת דאשתו עדיף - אמוחלט קאי. דהכי פירושו: נראין דברי רבי מאיר במוחלט, דרואין, דאי מטמא ליה - תחילה נמי טמא הוה.

ואי מטהר ליה - מאי אפסדיה? דצוואת דאשתו אינו חושש, דצוואת דעלמא עדיף ליה. ונראין דברי רבי יוסי במוסגר, דמטמא ליה ופסיד טמא ויקרא וצריך לפרוש מבני אדם. וגם יפסיד, שיצטער שעד עתה היה מצפה להיות טהור ואין מצפה עתה לטהר. ותנא אחרין סבר: צוואת דאשתו ניתא ליה. דהכי פירושו: נראין דברי רבי מאיר דרואין במוסגר, דאי מטמא ליה - לא יפסיד, דשניחן, מוסגר ומוחלט, דינם שוה חוץ מפריעה ופרימה, ובחך הפסד אינו חושש, אפי' קרינא ליה הפסד צוואת דעלמא כדפרשית אינו חושש אלא אצוואת דאשתו. אבל מוחלט אין רואין, דאי מטהר ליה - יפסיד צוואת דאשתו, דקסבר: צוואת דאשתו עדיף ליה מצוואת דעלמא. וקצת קשה לי: מהו נראין דברי רבי מאיר? הא ליה ליה לרבי מאיר כלל דהכחן מחויב לומר, ואי בעי שתיק, ורבי קסבר דלעולם כהן אינו רשאי לשחוק כלל. ולדברי רבי לא תמצא בשום אחד רואין להקל ולא להחמיר, דאני רשאי לשחוק כלל. דהכי הוה ליה למימר: נראין דברי רבי יוסי כו' ואין נראין דברי יוסי כו'. דהכי איתא בשמעתין דטיפת חלב (וחולין קטא). בהסגר ראשון כולי עלמא לא פליגי - מה שפירש בקונטרס בסוף הסגר ראשון, ומשום הכי רואין, אי טהור - שפיר, ואי עומד בעינו - תחילה נמי בבית הכלא היה עומד, וקשה: דלמא פשה הנגע ויהיה טמא מוחלט? דהכי משמע בנגעים פירק ראשון: דארבע מראות הללו מצטרפין זה עם זה לפטור את העומד סוף שבוע שני, להחליט את שנוגד בו מחיה או שער לכן בתחילה בסוף שבוע ראשון או בסוף שני לאחר הפטור, להחליט את שנוגד בו פסיון בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני? ויש לפרש: בהסגר ראשון כולי עלמא לא פליגי דחיו ליה. הוי השעם משום ד'לטהר' או לטמא? לא שייך למדרש עד שעה שצריך לטמאותו, דהיינו בסוף הסגר שני. אבל בסוף הסגר ראשון - ראו הוא להסגיר עד, ולא יטמאנו. וכל זה דוחק, לכן נראה דברי רבינו יצחק: בהסגר ראשון - היינו תחלת הסגר ראשון, שיכול לשמח בהן דהא לא שייך לטהרו או לטמאו. בהסגר שני הוא תחילת הסגר שני - שמא אינו יכול לשחוק, והוא דהין בסוף הסגר שני - לטהרו

לטהרו או לטמא כתיב — בפרק בתרא דגזיר (סהב, ושם) דריש מיניה: פתח הכתוב בטוהרה תחילה גבי ספק שער לבן קודם לבורה, והתם דריש מדכתיב "לטהרו" ברישא, והבא דריש מגופיה דקרא. **הבי** גרסינן בתורת כהנים: שבעת ימים ימי ספירו וכו' — ואגב שנכתב בפסוק בתר "ואחרי טהרתו וגו' כתבוהו כאן.

יותם לא היה לו לעזיזו אלא בימי חלוטו — פירש הרב רבינו קלונימוס: דכתיב (ישעיה ז) "ובעוד ששים וחמש שנה יחת אפרים מעם" — ודיינו מנבואת עמוס, אף על פי שישעיה אמרה. וישעיה נתנבא בשעה שנתנגע עזיזהו, כדמוכח קראי שהיה רעש על ידי שרעשו עליונים לשורפו ותחתונים לבלעו, הוא מונה לנבואת עמוס שנתנבא שנתים לפני הרעש, "וישראל גלה יגלה מעל אדמתו" (עמוס ז) שאז נגזרה גזירה. וכמה עד יושב גלות הושע בן אלה. שהיה בשנת שש לחזקיהו — חשבוננו ששים וחמש שנים. שתי שנים קודם נגנעו. ועשרים וחמש דנגנעו, דעזיזהו נתנגע עשרים וחמש שנים לפני מותו, ושש עשרה דיותם, ושש עשרה דאחז, ושש לחזקיה היה הגלות — הרי ששים וחמש שנים. ויותם בן עשרים וחמש שנים כשמואל, ואם כן היה עיבורו בימי חלוטו. מכל מקום אין רבי יוסי ברבי יהודה מוקשה, דיש לומר: דנתנגע בסוף השנה, ועיבורו היתה בתחילת השנה. ובפירוש נביאים פירש רש"י חשבון זה, וכן מוכיח בסדר עולם. ומאחר שזה אמת — נמצא שצריך ליישב: הלא עזיזהו וירבעם מלכו כאחז! דהא ירבעם מלך ארבעים ואחת שנה, ואם כן כשמת היה ארבעים ואחת למלכות עזיזהו, והכתוב אומר בשנת שלשים ושמונה לעזיזהו מלך יהודה מלך זכריה בן ירבעם ואם כן חסר שלש שנים! ויש לומר: דמלך שלש שנים בחיי אביו, וכן הגיה במקצת פירושם דהבי הזה מעשה, דזכריה מלך בחיי ירבעם אביו שלש שנים.

מאי דלא גלי לא גלי — יש מקשין: למה אין רבי הורש קל וחומר! הא אדם דן קל וחומר מעצמו! ושמואל יש שם פירכא, או שמא מצורע חידוש הוא. אי נמי: שבעה ימים משמע מיעוט, לאפוקי ימי חלוטו, ואידך דמצטרך לגופיה. מיהו מדכתיב ביה "לו" שמע מינה למעוטי. **יש** יום שאי אתה רואה בו — תימנה: לרבי מאיר למה אינו רואה להקל? ועוד: למאי דפירש רבינו יצחק דלכולי עלמא בתחילת הסגר רואין להקל — לעולם יכול לראותו ועוד: "ופינו את הבית" עד שיראו — למה טורח לפנות? שמא ימצא טהור.

משמעות דורשין איכא בינייהו — רבי דורש מ"ופינו", "וביום" אצטרך למידדש ביום ולא בלילה כדלקמן, ור"י לא משמע ליה. ורבי יהודה דורש מ"וביום", אבל "ופינו את הבית" — שמא אצטרך לרבי יהודה, אפילו חבילי קש וחבילי עצים, כדתנן בנגעים (פרק יב משנה ה) לרבי יהודה.

דבר הרשות איכא בינייהו — דרבי יהודה סבר: חידוש הוא, ואין ללמוד הימנה שאר המתנות. ומ"ביום הראות בו" לא משמע אלא המתנה דמצוה, דמשמע דחלי הדבר בקביעת דיומ, כגון רגל, והוא הדין לחתן. ורבי סבר: לרבות נמי המתנה שאינה מצוה, וגמרינן שפיר להמתנה מ"ופינו". כל דבר הרשות בבית לא פליגי — דהא בהדיא כתיב "ופינו את הבית", אלא דבר הרשות דגופיה איכא בינייהו. ואין נראה לפרש שאר דברי רשות, כגון חבילי קש, ופליגי בבתיים, ולרבי יהודה דאמר חידוש הוא — לא ילפינן.

דהא

בהסגר שני. מר סבר: ככחן תליא מילתא, אי טהור - אומר ליה טהור, ואי טמא - שתיק. **ומר סבר:** "לטהרו או לטמאו" כתיב. אומר מר, אומר רבי: נראין דברי רבי יוסי במוחלט ודברי רבי מאיר במוקסגר. **והתניא איפכא!** תנאי הוא אליבא דרבי, מר סבר צוותא דעלמא עדיף ליה, ומר סבר צוותא דאשתו עדיף ליה. למימרא דמוחלט מותר בתשמיש המטה? אין, והתניא: "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" - שיהא אסור בתשמיש המטה, ואין אהל אלא אשתו, שנאמר: "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם". רבי יהודה אומר: "שבעת ימים יספירו לו" ימי ספירו, ולא ימי חלוטו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שבעה ימי ספירו, קל וחומר לימי חלוטו. ואמר רבי חיאי: דנתי לפני רבי: לימדתו רבינו, ויותם לא היה לו לעזיזהו אלא בימי חלוטו, אומר לו: אף אני כך אמרתי. במאי קמיפלגי? רבי יוסי ברבי יהודה סבר: גלי רחמנא בימי ספירו, ופל שפן בימי חלוטו. ומר סבר: מאי דגלי - גלי, ומאי דלא גלי - לא גלי. למימרא דככחן תליא מילתא? אין והתניא: "וביום הראות בו" - יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מפאן אומר: חתן שגולד בו נגע - נותנין לו שבעה ימי המשתה, לו ולביתו ולבסותו. וכן ברנל, נותנין לו שבעת ימי הרגל, דברי רבי יהודה. **רבי אומר:** אינו צריך, הרי הוא אומר: "וגוה הפהן ופגנו את הבית", אם ממתנינים לו לדבר הרשות - כל שפן לדבר מצוה. מאי בינייהו? אומר אביי: משמעות דורשין איפא בינייהו. ורבא אמר: דבר הרשות איפא בינייהו. ורבי יהודה: מהתם לא גמרינן, דחידוש הוא דהא

דהא

בהסגר שני - דאי מטמא ליה מחליט ליה בטומאה חמורה, ומצער ליה. מר - רבי מאיר, דאמר רואה להקל, לטהר אבל לא לטמא. סבר ככחן תליא רחמנא - דאי מטמא ליה הוי טמא, ואי לא בעי מטמא ליה - לא הוי טמא ולהכי חזי ליה להקל אבל לא להחמיר. דאי חזי ליה דהוי טמא - לא לימא ליה כלום, ולא הוי טמא. ומר - רבי יוסי, דאמר לא להקל. סבר לטהרו ולטמאו כתיב - דבי חזי ליה כחן דטמא - לא מצי למשחק, ודלמא הוי טמא, ונמצא מצערנו שמתטמא במועד. והא תניא איפכא - דברי רבי מאיר במוחלט, דברי רבי יוסי במוסגר. מר סבר צוותא דאשתו עדיף ליה - ולהכי חזי ליה במועד בהסגר שני. דאי מטהרו - משמחו, ואפילו מטמא ליה ומחליט ליה ומשדר ליה חוץ משלש מחנות, ולית ליה צוותא דאיניש דעלמא - אפילו חבי לית ליה צערא, דהא אית ליה צוותא דאשתו ומותר הוא באשתו להתיחד עמה בימי חלוטו. ודברי רבי יוסי במוחלט, דאפילו מטהר ליה, דאף על גב דשרי ליה למחנה ישראל - אית ליה צערא, דלית ליה צוותא דאשתו, דאסור הוא. דכיון דמטהר ליה מחלוטו - מיבעי ליה למימני שבע ימי ספירו, ובנימ ספירו אסור בתשמיש המטה, דכתיב: "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" ואהל זה אשתו, דכתיב: "שובו לכם לאהליכם", ומר סבר צוותא דעלמא עדיף ליה - הא תנא דאמר אמר רבי נראין דברי רבי מאיר במוחלט ודברי רבי יוסי במוסגר, סבר: צוותא דעלמא עדיף ליה, ולהכי חזי בימי חלוטו. דאי מטמאו - לא מטמא יותר מדמעיקרא, ואי מטהרו - משמחו, דאית ליה צוותא דעלמא. אף על גב דאסור בתשמיש המטה - צוותא דעלמא עדיף ליה. ודברי רבי יוסי במוסגר דלא חזי ליה - דלמא מטמא ליה חוץ לשלש מחנות, ולית ליה צוותא דעלמא, ומצער ליה. ימי ספירו - אסור בתשמיש המטה, ולא ימי חלוטו, ויותם לא היה לעזיזהו אלא בימי חלוטו - כלומר, לא נתעברה אמו דיותם אלא בימי חלוטו דעזיזהו. דעזיזהו היה מצורע, ולא נוקט לאשתו בימי ספירו אלא בימי חלוטו. אף אני כך אמרתי - דמצורע מותר בתשמיש המטה, ד"וישב מחוץ לאהל" - בימי ספירו כתיב. ורבי סבר מאי דגלי - להכי אמרינן: ימי ספירו ולא ימי חלוטו. למימרא דככחן תליא מילתא - פריך בין לרבי מאיר בין לרבי יוסי. דרבי מאיר אומר בהדיא: אי טמא - שתיק, ורבי יוסי קאמר אין רואין - כלל מכלל דרבי יוסי סבר: אי לא בעי - לא חזי ליה, ולא הוי טמא. נותנין לו שבעה ימי המשתה, דלא חזי ליה, דלמא מטמא ליה, ולבסותו - אם נראה הנגע בבסותו. אם פותנין לרבר הרשות - הרי ממתנין לו, שאין מטמאין עד שמפנה כל הכלים שבבית. וילפינן מינה דבטומאה דגרופיה נמי ממתנין לרבר הרשות, דומיא דהבא. כיון דאשכחן דבטומאה דגופיה ממתנין לו לרבר הרשות - כל שכן דממתנין לו לרבר מצוה, כגון חתן וברגל. משפעות דורשין - דמר דריש מהאי קרא, ומר דריש מהאי קרא. דבר הרשות איכא בינייהו - רבי יהודה דמפיק מ"ביום הראות בו" ומכאן אמרו: חתן ורגל, דהיינו מצוה - ממתנין לו. אבל לרבר הרשות - אין ממתנין לו בטומאה דגופיה. ורבי סבר: דבדבר רשות נמי ממתנין לו, כדאמרינן לעיל: דרבי יליף טומאה דגופיה להמתין לו בטומאה דביתו. לא נמרינן - דהוי חידוש, ומחידוש לא ילפינן. דכל היכא דאיכא חידוש - אין לך דבר בו אלא חידושו.

דהא

מועד קטן דף ז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קלג

בסמוך, ולא בימי חלוטו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אמנם הפסוק
נאמר בשבעת ימי ספירו שאסור בהם באשתו, אך למודים מהם קל
וחומר לימי חלוטו שחמורים יותר שיוצא מחוץ למחנה, וכל שכן
שיאסר בהם באשתו.
מביאה הברייתא: ואמר רבי חיאי, דנתי – הוכחתי לפני רבי
שמוחלט מותר באשתו, למדתנו רבינו, שיותם המלך לא היה
[גולד] לו לעוהו אלא בימי חלוטו של עוהו, שבהם נתעברה
אשתו ביותם. ואם היה אסור בה בימים אלו, נמצא שנתעברה
באיסור, ולא היו ממליכים את יותם אחרי עוהו. אומר לו רב, אף
אני כך אמרתי במפורש, שהפסוק 'וישב מחוץ לאהל' נאמר בימי
ספירו, אך מוחלט מותר באשתו.
הגמרא מבארת המחלוקת בזה: במאי קמיפלגי, רבי יוסי ברבי
יהודה סבר, גלי רחמנא שבמי ספירו אסור באשתו, ויש ללמוד
שכל שכן שאסור בימי חלוטו שהיא עיקר צרעתו. ובר – רבי
יהודה סבר, מאי דגלי – במה שגילתה התורה שאסור באשתו,
דהיינו בימי ספירו, גלי, ומאי דלא גלי – בימי חלוטו שלא גילתה
שאסור, לא גלי ומותר [ב].
מדברי התנאים מתבאר שטומאת וטהרת המצורע תלויות
באמירת הכהן. מבררת הגמרא: למימרא – האם אכן כך הדבר
דבכהן תליא מילתא, ואם לא אמר שטמא אינו טמא [ג]. משיבה
הגמרא: אין – אכן הדבר תלוי בכהן, ויהתניא – וכן שנינו בברייתא,
נאמר במצורע (ויקרא יג יד) 'ויביום הראות בו בשר חי יטמא',
ודורשים מ'וביום' שאינו רואה בכל הימים, אלא 'יש יום שאתה –
הכהן רואה בו את הנגעים, ויש יום שאי אתה רואה בו, ומכאן
אמרו חכמים, שחתן שגולד בו נגע, נותנין לו שבעת ימי חמשתה
שבהם אינו מראה נגעו לכהן שלא יצטער, והיינו בנגעים שבאו לו
ולביתו ולבנותיו [ו] בגדו. וכן אם נולד נגע לאדם כרגל, נותנין לו
שבעת ימי חמשתה שבהם אינו מראה נגעו לכהן שלא יצטער במועד,
דבר רבי יהודה [ד]. רבי אומר, אינו צריך ללמוד זאת מפסוק זה,
שהרי הוא אומר בנגעי בית (ויקרא יד לה) 'וצוה הכהן ופגו את הבית
בטרכו וְבא הכהן לראות את הנגע', כדי שאם יטמא את הבית, לא
יטמא מה שבתוכו, ולמדים שאם ממתנינים לו מלראות הנגע לדבר
הרשות שלא יפסיד ממונו שבבית, כל שכן שממתנינים לדבר מצוה
כגון ברגל שיש בו מצות 'ושמחת בחגך' או בחתן בשבעת ימי
המשתה, שלא יבטל משמחתו בהם. ומבואר שטומאת הנגע
תלויה באמירת הכהן, ואם לא אמר שטמא אינו טמא.
הגמרא מבארת מחלוקת רבי יהודה ורבי. מבררת הגמרא: מאי
בינייהו – מה החילוק בין התנאים מהיכן למדים שאין רואים נגעים
במועד. אמר אביי, משמעות דורשין איכא בינייהו – יש חילוק
ביניהם רק מהיכן למדים זאת, ולא נחלקו בדיו. ויכא אומר, דבר
הרשות איכא בינייהו – נחלקו אם ממתנינים בנגעי גופו לדבר שאינו
צורך מצוה, שלרבי יהודה למדים מ'וביום' להמתין רק לצורך
מצוה כשמחת חתן או רגל, ולא לדבר הרשות, ולרבי למדים
לנגעי גופו מנגעי בתים שממתנינים גם לדבר הרשות.
מבאר רבא טעם מחלוקתם לשיטתו: ורבי יהודה סבר, דמהתם –
מנגעי בתים לא נמרינן – אין למדים שממתנינים לדבר הרשות אף
בנגעי גופו, משום דעצם הדבר שנגעי בתים מטמאים את הבית
וכל מה שיש בו חידוש הוא,

בסוף הפסוק שני, שאז אם יטמאו ויחליטו, טומאתו חמורה מן
המוסגר, שיוצא מחוץ למחנה ישראל, ומצער בזה, שבר – רבי
מאיר סבר, ברצון הכהן תליא מילתא – תלוי הדבר אם לטהרו או
לטמאו, ואי רואה שמהו, אומר ליה שהוא טהור, ואי רואה שטמא,
שתיק – ישתוק הכהן, והמצורע ישאר בהסגרו, ולכן רואה הכהן
להקל ולטהרו שמשמחו בכך, ואינו רואה להחמיר, שאם יראה
שטמא ישתוק. ובר – רבי יוסי סבר, שלא ניתן לראות שהנגע טמא
ולשתוק, כיון שלטהרו או לטמאו לפי ראייתו, ולא לשתוק, וכיון
שאם יראה שהנגע טמא יהיה צריך לטמאותו ולהחליטו ובכך
מצער, אין לראותו כלל במועד.
הגמרא מבארת את דברי רבי שהוזכרו בברייתא: אומר בר – שנינו
בברייתא, אומר רבי, נראין דבר רבי יוסי במוחלט ודבר רבי מאיר
במוסגר.
הגמרא דנה בדבריו. מקשה הגמרא: ויהתניא בברייתא אחרת
בדברי רבי איכא, שנראים דברי רבי יוסי במוסגר ודברי רבי
מאיר במוחלט. מתרצת הגמרא: תנאי היא אליבא דרבי – נחלקו
תנאים בברייתות בשיטת רבי. ומבארת הגמרא טעמיהם: בר –
התנא של הברייתא השניה סבר, צוהתא דעלמא – ההיתר
להתחבר עם אנשים בעולם, עדיף ליה לאדם מלהיות מותר
לאשתו, ולכן במוחלט יכול לראות אם נטהר, כרבי מאיר, שאם
יטמאו ישאר טמא, ואם יטהרו ישמח שהותר לו להתחבר עם
אנשים, ועדיף לו מן האיסור עם אשתו בימי טהרתו. אך מוסגר אין
לראות, כרבי יוסי שסבר שאין לו לשתוק אם רואה שטמא, ויש לו
צער שיטמאו וישלחו מחוץ למחנה, ועדיף לו להתחבר עם אנשים
מלהיות מותר לאשתו בימי חלוטו.
ובר – התנא של הברייתא הראשונה סבר, צוהתא דאשתו –
החיבור עם אשתו שמותר בה, עדיף ליה לאדם מהתחברותו עם
אנשים, ולכן במוחלט נראים דברי רבי יוסי שאין רואים במועד
כלל, שאם ימצא טהור יהיה צריך לטהרו ולא לשתוק, ובימי
טהרתו אסור באשתו, ועדיף לו ההיתר לאשתו מההיתר להתחבר
עם אנשים. ובמוסגר נראים דברי רבי מאיר שרואהו במועד, שאף
אם יטמאו ויחליטו אין לו צער, שמעדיף להיות רחוק מאנשים
ומותר באשתו, מלהיות מוסגר ומותר להתקרב לאנשים ואסור
באשתו.
משמע מתירין זה שמוחלט מותר בתשמיש המטה. מבררת
הגמרא: למימרא – האם בא הדבר לומר דמוחלט מותר בתשמיש
המטה. משיבה הגמרא: אין – אכן מותר, ויהתניא – וכן שנינו
בברייתא, שנאמר במצורע שנטהר (ויקרא יד ח) 'וישב מחוץ לאהל'ו
שבעת ימים, ודורשים שבהם ללמדנו שיהא אסור בהם בתשמיש
המטה, שנאמר 'מחוץ לאהל'ו, ואין 'אהלו' אלא אשתו שנאסר בה,
שנאמר לאחר מתן תורה (דברים ה כז) 'לך אומר להם שובו לכם
לאהליכם', ואהליכם' היינו נשותיהם שנאסרו להם קודם מתן
תורה.
ומבארת הברייתא שנחלקו בכך תנאים: רבי יהודה אומר, נאמר
במצורע (ויקרא מד כז) 'ואחרי טהרתו שבעת ימים יספירו לו',
ומתיבת לו' דורשים שדווקא בימי ספירו כשנטהר מהנגע אסור
באשתו, ולמדים זאת מן הפסוק 'וישב מחוץ לאהל'ו' כמובא לעיל

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מנחם אב, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... מה ששואל אודות לימוד היום-יומי של שיעור חומש עם פירש"י הנה מובן הכוונה שבזה

הוא דבר יום ביומו, ומובן ג"כ שבאונס הרי יש להשלים בלילה שאחרי היום או גם במשך השבוע...

בברכה.

1 דְּהָא עֲצִים וְאֶבְרִימִים בְּעֵלְמָא לֹא מְפָמָא – אינם מקבלים טומאה
 2 בשאר הטומאות, וְהָא בְּבֵית נְגוּעַ אֵף הֵם מְפָמָא, וְצִיּוּתָהּ הַתּוֹרָה
 3 לַפְנוּת אֵת הַבֵּית כִּדִּי שְׁלֹא יִטְמָא, וְלֹכֵן אֵין לַלְמוּד מֵהֶם. וְרַבִּי
 4 אֶמֶר, אֵף שְׁחִידוּשׁ הֵם נִתֵּן לַלְמוּד מֵהֶם לְנִגְעֵי גּוֹפּוֹ שִׁמְמַתִּינִים
 5 אִפְּלִי לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת, וּמִכֹּל מְקוֹם אֲצַמְרִיף הַכְּתוּב לּוֹמֵר גַּם אֵת
 6 הַפֶּסֶק 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ' שִׁמְמַתִּינִים לְצוּרֶךָ מְצוּהָ, דְּאִי כְּתִב
 7 רַחֲמָנָא 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ' בְּלִבָּד, הָיָה אֶמְיֵנָא שְׁלֵדֵךְ מִצְוָה אֵין – אֲכֵן
 8 מִמַּתִּינִים, אֵךְ לְדִבְרֵי הַרְשׁוֹת לֹא, לְכַךְ כְּתִב רַחֲמָנָא בְּנִגְעֵי בְּתִים 'וְצִוָּה
 9 הַכֶּהֱן וּפְנֹה אֶת הַכֶּהֱן' בְּלִבָּד, לַלְמֹד שִׁמְמַתִּינִים לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת, וְאִי כְּתִב
 10 רַחֲמָנָא 'וְצִוָּה הַכֶּהֱן' בְּלִבָּד, לַלְמֹד שִׁמְמַתִּינִים לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת, הָיָה
 11 אֶמְיֵנָא שְׁרֵק בְּהִנֵּי – נִגְעֵי בְּתִים אֵין – אֲכֵן מִמַּתִּינִים, מִשּׁוּם שְׁקֻלִּים
 12 הֵם דְּלֹא טוֹמְאָה דְּנִגְפִיָּה – שְׁאֵין זֶה טוֹמְאָה בְּגוֹפּוֹ אֲלֵא בְּבִיתוֹ, אֲבָל
 13 בְּטוֹמְאָה דְּנִגְפִיָּה דִּידֵינוּ בְּנִגְעֵי גּוֹפּוֹ, אִמָּא מִיָּחֳזָא חֻזָּא לִיה – נֹאמֵר
 14 שִׁירָאה אֹתוֹ מִיד וְלֹא יִמְתֵּן אֵף לְצוּרֶךָ מְצוּהָ, לְכֹן צְרִיכָא אֵת
 15 הַפֶּסֶק שֶׁל 'זְבוּיִם הָרָאוֹת', שְׁאֵף בְּטוֹמְאָה שְׁבִגּוּפּוֹ מִמַּתִּינִים לְצוּרֶךָ
 16 מְצוּהָ[א], וְכִיּוֹן שְׁבִטּוֹמְאָת גּוֹפּוֹ מִמַּתִּינִים לְצוּרֶךָ מְצוּהָ, לּוֹמְדִים
 17 בְּנִגְעֵי בְּתִים שְׁמִיתֵינוּ בָּהּ אֵף לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת.
 18 הַגְמָרָה דְּנֵה בְּלִימוּד שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה מְזַבְּיִים 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ' אֶמֶר מִר
 19 – רַבִּי יְהוּדָה בְּבִרְיָתָא, נֹאמֵר 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ', וְשׁ יוֹם שְׁאֵתָהּ
 20 רוּאָה בּוֹ וְיֵשׁ יוֹם שְׁאֵי אֵתָהּ רוּאָה בּוֹ. מִבְּרַרְתָּ הַגְמָרָה: מֵאִי מְשַׁמְעַ
 21 – מֵאִיזוֹ מִשְׁמַעוֹת בַּפֶּסֶק לְמַדִּים עֵינֵין זֶה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָה: אֶמֶר
 22 אֶפְרִי, אִם כֵּן שְׁכוּוֹנְתוֹ לּוֹמֵר כְּפִשּׁוּטוֹ שְׁאֵם יֵרָאֵה בּוֹ בִּשְׂרֵי דִי יִטְמָא,
 23 לְכִתּוֹב רַחֲמָנָא 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ', בְּלֹא ו', מֵאִי 'זְבוּיִם' בְּתוֹסַפְתָּ ו',
 24 שְׁמַע מִיָּנָה, שִׁישׁ לִמְעַט מִמֶּנּוּ שִׁישׁ יוֹם שְׁאֵתָהּ רוּאָה בּוֹ הַנִּגְעִים, וְיֵשׁ
 25 יוֹם שְׁאֵי אֵתָהּ רוּאָה בּוֹ.
 26 בִּיאוּר אַחֵר: רְבָא אֶמֶר, כּוּלָּהּ קְרָא וְיִתֵּירָא הוּא – כֹּל תִּיבַת 'זְבוּיִם'
 27 מִיּוֹתֶרָה, דְּאִם כֵּן שְׁכוּוֹנָתָהּ הַפֶּסֶק כְּפִשּׁוּטוֹ, לְכִתּוֹב רַחֲמָנָא 'זְבוּיִם הָרָאוֹת
 28 בּוֹ', מֵאִי – וּמִדּוּעַ אִמֵּר 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ', שְׁמַע מִיָּנָה לִמְעַט שִׁישׁ
 29 יוֹם שְׁאֵתָהּ רוּאָה בּוֹ, וְיֵשׁ יוֹם שְׁאֵי אֵתָהּ רוּאָה בּוֹ.
 30 מִבְּאֵרְתָּ הַגְמָרָה: וּלְפִי אֶפְרִי, הֵהוּא מִיָּכְעִי לִיה – יִתֵּיר תִּיבַת 'זְבוּיִם'
 31 נִצְרַךְ לְדַעַתוֹ לַלְמֹד, שְׁדוּקָא כְּזִים רוֹאִים הַנִּגְעִים, וְלֹא כְּלִילָה.
 32 מִבְּרַרְתָּ הַגְמָרָה: וְרְבָא הַסּוֹבֵר שְׁלִמִדִּים מִיּוֹתֶר תִּיבַת 'זְבוּיִם' לִמְעַט
 33 יוֹם שְׁאֵין רוֹאִים בּוֹ, דְּרִשָּׁה זֶה שְׁדוּקָא כְּזִים רוֹאִים הַנִּגְעִים וְלֹא
 34 כְּלִילָה, מָנָא לִיה – מִהִיכֵן דּוֹרֵשׁ אֹתָהּ. מְשִׁיבָה הַגְמָרָה: נִפְקָא לִיה
 35 – לּוֹמֵד זֹאת מִמָּה שְׁנֹאמֵר עַל אָדָם שְׁנֹאֵה בּוֹ נִגַּע וּבֹא אֵל הַכּוֹחַ
 36 (וּקְרָא יג יב), וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר הַנִּגַּע וְגו' לְכָל מִקְרָא עֵינֵי
 37 הַכֶּהֱן, שְׁמַשְׁמַע שֶׁהַכּוֹחַ צָרִיךְ לִרְאוֹת אֵת הַנִּגַּע, וּבִלְיָלָה שְׁאֵין אֹר
 38 אֵינוֹ רוֹאֵהוּ.
 39 מִבְּאֵרְתָּ הַגְמָרָה: וּלְפִי אֶפְרִי שְׁאֵינוֹ לּוֹמֵד זֹאת מִשֶּׁם, הֵהוּא – הַפֶּסֶק
 40 'לְכָל מִרְאָה עֵינֵי הַכּוֹחַ' מִיָּכְעִי לִיה לְמַעֲוִי כֹחַ סוּמָא בְּאַחַת מְעִינֵי,
 41 שְׁאֵינוֹ רוֹאֵה אֵת הַנִּגְעִים.
 42 מִקְשָׁה הַגְמָרָה: וְהָרִי רְבָא נָמִי מִיָּכְעִי לִיה לְהָכִי – צָרִיךְ לַלְמוּד
 43 מִ'לְכָל מִרְאָה עֵינֵי הַכּוֹחַ' שְׁכֹחַן סוּמָא בְּאַחַת מְעִינֵי אֵינוֹ רוֹאֵה
 44 נִגְעִים, וּמִדּוּעַ לִמַּד מִשֶּׁם לִמְעַט רֵאִייתָ הַנִּגְעִים בְּלִילָה. מִתְרַצָּת
 45 הַגְמָרָה: אֵין הָכִי נָמִי – אֲכֵן לִמַּד מִשֶּׁם לִמְעַט סוּמָא בְּאַחַת מְעִינֵי,
 46 וְלֹא לִמְעַט רֵאִייתָ הַנִּגְעִים בְּלִילָה. מִקְשָׁה הַגְמָרָה: וְאֶלָּא שְׁרואָה
 47 נִגְעִים כְּזִים וְלֹא כְּלִילָה, מָנָא לִיה, הָרִי לִמַּד מְזַבְּיִים לִמְעַט יוֹם
 48 שְׁאֵין רוֹאִים בּוֹ. מִתְרַצָּת הַגְמָרָה: נִפְקָא לִיה מִמָּה שְׁנֹאמֵר בְּנִגְעֵי
 49 בְּתִים (וּקְרָא יד לה) וְכָא אֶשֶׁר לֹא הִבִּיתָ וְהִגִּיד לְכֹהֵן לֵאמֹר כִּנְגַע נִרְאָה
 50 לִי בְּבִיתִי, וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ מִתִּיבַת 'לִי', שֶׁהִנֵּג נִרְאָה לִי – לְכֹהֵן בְּעִינֵי
 51 וְלֹא לְאֹרֶי – וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהֵאִירוֹ בְּאוֹר הַנֵּר, וְהֵינּוּ שְׁרואִים נִגְעִים
 52 דּוּקָא כְּזִים שְׁאֵין צָרִיךְ בּוֹ אֹר הַנֵּר, וְלֹא בְּלִילָה שְׁצָרִיךְ בּוֹ אֹר
 53 הַנֵּר כִּדִּי לִרְאוֹת[ב].
 54 מִבְּאֵרְתָּ הַגְמָרָה: וְאֶפְרִי שְׁלִמִד שְׁרואִים נִגְעִים דּוּקָא כְּזִים וְלֹא

משנה

55 בְּלִילָה מְזַבְּיִים, סִבֵּר שְׁאֵין לַלְמוּד זֹאת מִ'כְּנַעַן נִרְאָה לִי, שְׁכֹן אִי
 56 מִקְתָּם הָיָה אֶמְיֵנָא לְחַלֵּק, הִנֵּי מִיָּלִי שְׁאֵין רוֹאִים נִגְעִים בְּלִילָה,
 57 בְּטוֹמְאָה דְּלֹא דְּנִגְפִיָּה – שְׁאֵינָהּ בְּגוֹפּוֹ, כְּגוֹן נִגְעֵי בְּתִים, אֲבָל טוֹמְאָה
 58 דְּנִגְפִיָּה שְׁהִיא חֲמוּרָה יוֹתֵר מִנִּגְעֵי בְּתִים, הִיִּיתִי אֹמֵר שְׁאֵפְּלִי לְאֹזְרוֹ
 59 נָמִי, קָא מְשַׁמְעַ לִן הַכְּתוּב בְּנִגְעֵי גּוֹפּוֹ 'זְבוּיִם הָרָאוֹת בּוֹ', שְׁאֵף בָּהֶם
 60 אֵין רוֹאִים אֵת הַנִּגְעִים בְּלִילָה.
 61
 62 הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה דִּין נֹסֶף בְּעִשְׂיִת דְּבָרִים הַמְצַעֲרִים בְּמוֹעֵד: וְעוֹד
 63 אֶמֶר רַבִּי מֵאִיר קוּלָא נֹסֶפֶת עַל מַה שֶּׁהִקְלָה בְּמִשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת
 64 בְּרֵאִיית הַנִּגְעִים בְּמוֹעֵד, מְלַקֵּט אֶדָם עֲצָמוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ לְקוֹבֵרָם
 65 בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתָם בְּמוֹעֵד, מְפָנִי שְׁשִׁמְחָתָהּ הִיא לֹא שְׁקוֹבֵרָם בְּקִבְרֵי
 66 אֲבוֹתֵינוּ, וְאֵינוֹ מְצַטְעֵר בְּמוֹעֵד.
 67 רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֵין לִלְקֹט עֲצָמוֹת בְּמוֹעֵד מִשּׁוּם שְׁאֲבָל הוּא לֹא,
 68 שְׁמַצְטָעֵר הוּא בְּכֹךְ, וְאֵף שֶׁהָאֲבִילוֹת אֵינָה חֹלָה עָלָיו עַד לְאַחֵר
 69 הַמוֹעֵד.
 70 דִּין נֹסֶף בְּעֵינֵן הַמֵּת בְּמוֹעֵד: לֹא יַעֲזוֹר אֶדָם עַל מוֹתוֹ – אָדָם שֶׁמֵּת
 71 קְרוֹבוֹ, לֹא יִשְׁכּוֹר סִפְדָן לְעוֹרֵר אֵת קְרוֹבֵי הַמֵּת לִבְכּוֹ, וְכֵן לֹא
 72 יִסְפְּדֵינוּ – לֹא יִשְׁכּוֹר סִפְדָן לְהַסְפִּיד הַמֵּת, קוֹדֵם לְרַגְלֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם.

גמרא

73 מְדַבְּרִי רַבִּי מֵאִיר בְּמִשְׁנָה עוֹלָה, שְׁאֵין אָדָם אֲבָל בְּלִיקוּט עֲצָמוֹת
 74 אֲבוֹתֵינוּ, וְלֹכֵן הוֹתֵר בְּמוֹעֵד. מִקְשָׁה הַגְמָרָה: וְרַמְיָנָהּ, שְׁשִׁנִּינוּ
 75 בְּבִרְיָיתָא, הַמְלַקֵּט עֲצָמוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ, הָרִי זֶה מִתְּאָבֵל עֲלֵיהֶם כָּל
 76 הַיּוֹם, וְלַעֲרֹב אֵין מִתְּאָבֵל עֲלֵיהֶם, שְׁנוּהַג בְּאֲבִילוֹת רַק יוֹם אֶחָד. וְאֶמֶר
 77 רַב הַסְּדָא עַל דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא, שְׁאֵפְּלִי אִם אֵינוֹ לּוֹקֵט הָעֲצָמוֹת
 78 וְאֵינוֹ רוֹאֵה אֹתָן אֲלֵא צִירוּיָן לֹא כְּסִדְּנוּ, מִתְּאָבֵל עֲלֵיהֶם כֹּל זֶמַן
 79 שְׁלֹא נִקְבְּרוּ. וּמִבּוּאֵר שֶׁמִּתְּאָבֵל אֵף בְּלִיקוּט עֲצָמוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ וְאֵין
 80 לֹא בִּזְה שְׁמַחָה, וּמִדּוּעַ הוֹתֵר בְּמוֹעֵד.
 81 מִתְרַצָּת הַגְמָרָה: אֶמֶר אֶפְרִי, אִמָּא – אֹמֵר פִּירוּשׁ דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר
 82 'מִפְּנֵי שְׁשִׁמְחָתָהּ הִיא לֹא', שֶׁהוּא מְפָנִי שְׁשִׁמְחָתָהּ לְרַגְלֵי עָלָיו, וּמִתּוֹךְ
 83 שְׁעוֹסֵק בָּהּ הַרְבֵּה, אֵינוֹ מְצַטְעֵר בְּלִיקוּט עֲצָמוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ. אֵךְ
 84 בְּלֹא שְׁמַחַת הַרְגֵל אֲכֵן אֵין בְּלִיקוּט עֲצָמוֹתֵיהֶם שְׁמַחָה אֲלֵא
 85 אֲבִילוֹת, וּבִשְׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה הַמְלַקֵּט נוֹהַג דִּינֵי אֲבִילוֹת.
 86 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: וְלֹא יַעֲרַךְ עַל מוֹתוֹ.
 87 מִבְּרַרְתָּ הַגְמָרָה: מֵאִי לֹא יַעֲרַךְ עַל מוֹתוֹ, כְּלוֹמֵר מִדּוּעַ עֲרַעוֹר עַל
 88 הַמֵּת שְׁעָלָיו דִּיבְרָה הַמִּשְׁנָה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָה: אֶמֶר רַב, כִּד הָדָר
 89 סְפִדְנָא כְּמַעֲרָכָא – כְּשֶׁהָיוּ מַחְזִירִים הַסְּפִדָּנִים אַחֵר קְרוֹבֵי הַמֵּת
 90 בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶמֶר, יִכְבּוּ עֲמֵיהֶם כָּל מִיָּרֵד לִיכָא – יִכְבוּ עִם הָאֲבֵל
 91 כֹּל מִי שִׁישׁ בּוֹ מְרִירוֹת בְּלָבוֹ עַל מוֹת הַמֵּת.
 92 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: וְלֹא יִסְפְּדֵינוּ קוֹדֵם לְרַגְלֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם.
 93 מִבְּרַרְתָּ הַגְמָרָה: מֵאִי שְׁנָא שְׁלֵשִׁים יוֹם – מִדּוּעַ נֹאסֵר לְעוֹרֵר עַל
 94 הַמֵּת וּלְהַסְפִּידוֹ כְּכֹר שְׁלִשִׁים יוֹם קוֹדֵם לְרַגְלֵי, וְלֹא רַק מִשֶּׁם בְּרַגֵּל
 95 אוֹ סִמּוּךְ לוֹ. מְשִׁיבָה הַגְמָרָה: אֶמֶר רַב כְּהֵנָא אֶמֶר רַב יְהוּדָה אֶמֶר
 96 רַב, טַעַם הָאִיסוּר הוּא, שְׁהִיא מְעַשָּׂה בְּאֶדָם אַחֵר, שְׁכִינִים מְעוֹת
 97 לְעֵלּוֹת לְרַגְלֵי – שְׁקִיבֵץ מְעוֹת לְצוּרֶךָ הָעֲלִיָּה לְרַגְלֵי, וְהִיוּ מְזוּמְנִים לוֹ
 98 בְּבִיתוֹ, וְכָא כְּסִפְדָן וְעָמֵד עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ וְהַסְפִּיד הַמֵּת, וְנִמְלָתָן אֲשֶׁתוֹ
 99 לְאוֹתָן מְעוֹת וְנִתְנָתָן לוֹ – לְסַפְדָן בְּשִׁכַר הַסְּפִדָּה, וּמִשּׁוּם כִּךְ נִמְנָע
 100 בְּעַל הַבֵּית וְלֹא עָלָה בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לְרַגְלֵי, שְׁלֹא הִיוּ בִידֵיו מְעוֹת לְכַךְ.
 101 בְּאוֹתָהּ שָׁנָה אֶמְרוּ חֲכָמִים, לֹא יַעֲזוֹר עַל מוֹתוֹ וְלֹא יִסְפְּדֵינוּ קוֹדֵם
 102 לְרַגְלֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם, שְׁכֹבֵר מְזוּמָן זֶה הִיוּ מְכַנִּים מְעוֹת לְצוּרֶךָ הָעֲלִיָּה
 103 לְרַגְלֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם, שְׁכֹבֵר מְזוּמָן זֶה הִיוּ מְכַנִּים מְעוֹת לְצוּרֶךָ הָעֲלִיָּה
 104 לְרַגְלֵי.
 105 טַעַם אַחֵר לְאִיסוּר זֶה: וְשִׁמּוּאֵל אֶמֶר,

מועד קטן. משקין בית השלחין - פרק ראשון דף ח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קלה

רש"י
 דהא עצים - פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה. ורבי אמר אצטרך - כלומר אף על גב דילף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות, מ"רצה הכהן, איצטרך "ביום הראות בר". אבל טומאה דגופיה אימא לא. דלא ילף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות מ"רצה הכהן. דהוה אמנא חידוש הוא, קא משמע לן "וביום הראות" דהיינו טומאה דגופיה, דממתנין לו לדבר מצוה. והואיל ואשכחן דממתנין לו לטומאה דגופיה מיהא לדבר מצוה - אית ליה נמי כח למילף מ"רצה הכהן" דממתנין לטומאה דגופיה לדבר הרשות נמי, אף על גב דחידוש הוא. כולה קרא יתייא - כלומר, כולה תיבה ד"ביום הראות" קרא יתירא. מראה עיני הכהן - משמע: ביום שיכול לראות. לי ולא לאורי - שאין צריך לאור הבר, דהיינו ביום ובההוא שעתא נמי "ובא הכהן" - אלמא: דאין רואין אלא ביום. קא משמע לן - "וביום הראות בר" ד"בר" היינו טומאה דגופיה. משנה מלקט אדם עצמות אביו ואמו - ומוליכין למקום אחר לקוברן בקברות אבותם. טפני ששמחה היא לו - שקוברן בקברי אבותיו, ולא מצטער במוה. רבי יוסי אומר - לא ללקט, מפני שאכל הוא לו. לא יערער על פתו - אם מת לו מת חדש או חדשים קודם המועד - לא יערער. מפרש בגמרא: אד הדר ספרדא במערבא. כלומר, שלא ישכור ספדן לחזור על קרוביו לומר: בכי עמי כל מרי נפש. לא יפסידו - שאם מת לו מת בתוך שלשים יום לפני דרגל - לא ישכור ספדן להספידו. ושלישים יום אתרווייהו קאי וטעמא דשלישים יום מפרש בגמרא. גמרא הרי הוא מתאבל עליהן - וקשיא לרבי מאיר, דאמר: מפני ששמחה היא לו. אפילו צורחין בסדינו - שאינו מלקטן, ואינו רואה אותן - הרי זה מתאבל כל זמן שלא נקברו. טפני ששמחה הרגל עליו - כלומר, דהרבה הוא עוסק בשמחת הדרגל ואינו מצטער במלקט עצמות אביו ואמו. יבכין עניה - (אפילו) הכי אסור למימר במועד, דהיינו לא יעורר על מותו. אפר רב (נחמן) מעשה בו' - כלומר, שהיו לו מעות מזומנין לצורך לעלות לרגל, ותנתן אשתו להספידים, ונמנע מלעלות לרגל.

לפי
 הרגל עליו. "ולא יערער על מותו". מאי לא יערער על מותו? אמר רב: בדר ספדנא במערבא אמר: יבכין עניה כל מירי ליבא. "קודם הרגל שלשים יום". מאי שנא שלשים יום? אמר רב פהא אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שפיגם מעות לעלות לרגל, ובא ספדן ועמד על פתח ביתו, ונטלתן אשתו ונתנתן לו, ונמנע ולא עלה. פאותה שענה אמר: לא יעורר על מותו, ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום. ושמואל אמר: דהא עצים - פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה. ורבי אמר אצטרך - כלומר אף על גב דילף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות, מ"רצה הכהן, איצטרך "ביום הראות בר". אבל טומאה דגופיה אימא לא. דלא ילף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות מ"רצה הכהן. דהוה אמנא חידוש הוא, קא משמע לן "וביום הראות" דהיינו טומאה דגופיה, דממתנין לו לדבר מצוה. והואיל ואשכחן דממתנין לו לטומאה דגופיה מיהא לדבר מצוה - אית ליה נמי כח למילף מ"רצה הכהן" דממתנין לטומאה דגופיה לדבר הרשות נמי, אף על גב דחידוש הוא. כולה קרא יתייא - כלומר, כולה תיבה ד"ביום הראות" קרא יתירא. מראה עיני הכהן - משמע: ביום שיכול לראות. לי ולא לאורי - שאין צריך לאור הבר, דהיינו ביום ובההוא שעתא נמי "ובא הכהן" - אלמא: דאין רואין אלא ביום. קא משמע לן - "וביום הראות בר" ד"בר" היינו טומאה דגופיה. משנה מלקט אדם עצמות אביו ואמו - ומוליכין למקום אחר לקוברן בקברות אבותם. טפני ששמחה היא לו - שקוברן בקברי אבותיו, ולא מצטער במוה. רבי יוסי אומר - לא ללקט, מפני שאכל הוא לו. לא יערער על פתו - אם מת לו מת חדש או חדשים קודם המועד - לא יערער. מפרש בגמרא: אד הדר ספרדא במערבא. כלומר, שלא ישכור ספדן לחזור על קרוביו לומר: בכי עמי כל מרי נפש. לא יפסידו - שאם מת לו מת בתוך שלשים יום לפני דרגל - לא ישכור ספדן להספידו. ושלישים יום אתרווייהו קאי וטעמא דשלישים יום מפרש בגמרא. גמרא הרי הוא מתאבל עליהן - וקשיא לרבי מאיר, דאמר: מפני ששמחה היא לו. אפילו צורחין בסדינו - שאינו מלקטן, ואינו רואה אותן - הרי זה מתאבל כל זמן שלא נקברו. טפני ששמחה הרגל עליו - כלומר, דהרבה הוא עוסק בשמחת הדרגל ואינו מצטער במלקט עצמות אביו ואמו. יבכין עניה - (אפילו) הכי אסור למימר במועד, דהיינו לא יעורר על מותו. אפר רב (נחמן) מעשה בו' - כלומר, שהיו לו מעות מזומנין לצורך לעלות לרגל, ותנתן אשתו להספידים, ונמנע מלעלות לרגל.

לאוקי בגמרא דין. אלא "כנגע נראה לי" - היינו תחילת דין. ואבי דאמר אי מהתם הני מילי דטומאה לאו דגופיה קיימא פירכא דלעיל, דמנופיה דאית ליה לאבי משמעות דורשין איכא בינייהו, דמשמע דרבי יהודה לא דריש מ"ופני" הוה דריש ליה נמי שפיר, ואצטרך "וביום הראות". על כן נראה לי דהכי פירושו לעיל: משמעות דורשין איכא בינייהו, רבי סבר: ד"ביום הראות" אצטרך לדרשה אחרינא, וביום ולא בלילה, כדפרשית נמי לעיל. ורבי יהודה סבר: דתרווייהו דרשין, ואצטרך לתרי קראי. כי היכי דאית ליה לרבי דמ"ופני" הוה אמנא טומאה דלאו גופיה - קא משמע לן "וביום", ו"מביום" אלא שמעין אלא לדבר מצוה, קא משמע לן "ופני". ולפי זה לכולי עלמא ממתנין לדבר הרשות, דהא תרווייהו דרשי ופינו, כדפרשית. ומלתא דאתיא מקל דחומר - טרח וכתב לה קרא. דהיינו דבר מצוה. וקשה קצת אליבא דרבי יהודה: שמה שיש בחומרא חידוש אין ללמוד הימנו קולא, דקאמר משום חידוש הוא דהא עצים ואבנים לא מטמאו - אין ללמוד ממנה, אלא דבותיה אמרין פרק "כל הבשר" (חולין ק"ה, ושם) בשר בחלב חידוש הוא, ופירש רבינו יעקב: דאי תרי ליה כולי יומא בחלבא - שרי, ובי מבשל ליה - אסור. וחידוש אינו מן האיסור, ובהדי הדדי אסור הואי לחודיה והאי לחודיה שרי. דהא בלאים נמי, כל שאר שיש ובהצטרפות אסירי, כדמסיק בפרק "אלו עוברין" (פסחים מ"ב), משמע כשהאיסור חידוש - אין ללמוד ממנו קולא. מהאי טעמא היה מיישב רבנו יצחק בר אברהם והיה דעריס וזומקין. וחידוש הוא. ורמב"הו' - מלקט בו' - במסכת שמחות (פרק יב), וזהו מצי לשנויי: הא מני - רבי יוסי היא, דאמר במשנה: אבל הוא לו. ולערב גרר אלהיבא פירוש הברייתא, דאפילו צורחין לו בסדינו אינו מתאבל לערב. ויש מפרשים דארישא קאי: אפילו צורחין לו בסדינו כמה ימים צריך להתאבל כל זמן שרואה אותו, ופירוש קמא נוחא טפי, אבל לא שייך הכא כל כך לפירוש ראשון, דהא מסיפא אינו מתאבל לערב לא מצי להקשות על המשנה כי אם מרישא וצריך לומר: דמיתא סיפא אגב גררא, והא דרב חסדא אגב גררא לגררא.

דקא עביר בחנם — ונראה להלכה כרב באיסורי. ואפילו לשמואל יש לומר דלא אסירי אלא על ידי ספרטא, אבל הוא עצמו — שרי, יותר מתאפק מצעריו על ידי צעקה וישמח לאחר זמן. **אין** חופרין כוכין וקברות במועד — פירש בקונטרס: לצורך מתים הוא עושה, אפילו כשאין צריך עתה. כדתנן ב"המוכר פירות" (בבא בתרא קב.) המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר — עושה רחבה של מערה.

אבל לצורך המת שמת כבר — מותר אפילו ביום טוב שני למיגו ליה גלימא ולמיגו ליה אסא, כדאמר בפרק קמא דביצה (ו,א ושם), כל שכן — חול המועד. ואף על פי שיש לחלק, דחול המועד דאורייתא ויום טוב שני דרבנן, כמו יום טוב שני דעצרת ויום טוב שני דשבועי של פסח ושמיני עצרת — אין נראה, דבכל יום שני קאמר בביצה. ועוד: הל ענין מלאכה חמיר טפי יום טוב שני מחול המועד, וכמו שפירש בקונטרס דאיידי בחופר מתים כן פירש רבנו חננאל, אבל לאחר מיתה — שרי. והא דחנינן כוכין וקברות — אפילו בלא מת, וארון — דוקא עם המת? שמא כשחופר הוא רגיל לחפור בבית, והוי הכירא דצריך למת. נראה לי. הוא דלא שרי הכא לרבי יהודה אלא מנסרים המנוסרים מערב יום טוב, והתם שרי למיגו ליה גלימא ואסא — שמא נסרים יכולים למצוא מנוסרים הרבה, אבל גלימא ואסא לא ימצא עשויים. או, שמא, בנסירת נסרים יש קול ופירסום גדול. ויש מפרשים: דאין חופרין — מיירי אפילו לאחר מיתה, דומיא דמחנכין, דמשמע לאחר מיתה. דמפרש בגמרא: שאם היה ארוך — מקצרו. ומחיים אין רגילות לשנותו, כי אינו יודע מי ישים בו. ויש לפרש: שעושה לצורכו או לצורך אחר, ובמו שפירש שדו עושים, והא דרשין בפרק קמא דביצה (ו,א ושם) למיגו ליה גלימא ואסא — היינו דוקא כדפירשית, שלא ימצא גלימא ואסא עשוי מערב יום טוב. אבל כוכין וקברות — ימצא הרבה, שהיו רגילים לחפור מחיים. ומהאי טעמא יכול להיות מותר בזמן הזה, לפי שאין עושין כוכין וקברות מחיים.

ועושים גברות במועד — תימה: ואמאי צריך במועד? והלא אין מבכשין במועד? ויש לומר: לצורך כל אותם שהתירו חכמים לכבס, לקמן בפרק בתרא (יג,ב) ויש מפרשים: לרחוץ את הגת ותכריכין.

וארזין עם המת בחצר — אמרינן בירושלמי, אמר רבי מנא: הוא דאמר — במת שאינו מפורסם, אבל במת שמפורסם — עושין לו ארון אפילו בשוק — כהדא דרבי חנינא חבריהו דרבנן דמך בחול המועד, עבדי ליה ארון בשוקא. ונראה, לדלידן שיש קדלות מועטין — חשבינן להו מפורסם לכבודו מתים. **גיהא** ובר גיהא

— פירש רבנו חננאל: מחנצן ונדין דפרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,א). וליתא, דהתם: מרחיקין את הנברכת שלשה טפחים, וקאמרינן בגמרא: לא שו אלא מן החנצמן אבל מן הנדין ארבע אמות. ובתוספתא תני: מרחיקין את הנברכת ואת הבקיעה שלשה טפחים. **ומנסרין** בצעא — ואסור בפרהסיא. ויש ליתן טעם דלא דמי להדיא (שבת קמז.) דכל שאסור חכמים משום מאית העין כו', דמי טפי להדיא דפ' "אף על פי" (כתובות ס"א.) צינור שעלו בו קשקשים כו'. **אבל** וחזירי, אבל לא מן האירוסין.

לפי שאין מערבין שמחה בשמחה — גזירת הכתוב, כדדריש לקמן מקרא דשלמה. ובירושלמי דריש מדכתיב: "מלא שבת זאת". וטעם נראה קצת דכמו שאין עושין מצות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה, וכן שמחה בשמחה — יהיה לבו פנוי בשמחה. **בחגך** ולא באשתך — עיקר דרשה הוא, ולא אסמכתא. כדאמרינן פרק קמא דחגיגה (ח"ב.) ורב אשי — האי "בחגך" מאי דריש ביה? **מפני** הטורח — ומתניתין הכי פירשו: מפני ששמחה היא לו — וטורח בה יותר מדאי. **מפני** ביטול פריה ורביה — ומתניתין הכי פירשו: מפני ששמחה היא לו. ומשחה אותה ברצון עד הרגל שיהא שמה, או שיהיה פנוי. והא דקתני אבל מחזיר גרשתו — שאין שמחה לו, ולא שייך עירוב בשמחה. ולא מניח שמחת הרגל, וגם אין טורח בה, וגם ביטול פריה ורביה אין כאן, שהיה לו אשה כבר, וסתמא דמלתא יש לו בנים. וגם אין רגיל לשהות דבר זה עד הרגל. וסעודה בריית מילה מותר לעשות בחול המועד — דליכא שמחה. כדאמרינן פרק קמא דכתובות (ח"א.) דלא מברכין "שהשמחה במועדי" משום דאית ליה צערא ליתוקא. אי נמי, כיון שזמנו קבוע — אין לבטל זה מפני זה. אבל סעודת פדיון הבן — צריך עיון אם מותר לעשות במועד, ואין לומר הא זמנה קבוע תינח — בזמנה, שלא בזמנה — היאך יהא מותר? ונראה לי. דקיימא לן כרב אשי דדריש בחגיגה בפרק קמא (ח"ב. ושם) "בחגך" ולא באשתך, ואינו אסור לערב שמחה בשמחה. ועוד יש לומר: דלא חשיבי שמחה בשמחה כי אם סעודת נישואין לבד.

לפי שאין המת משתבח מן הלב שלשים יום — כלומר, כיון דמת אין משתבח מן הלב שלשים יום, אם מספידו פחות משלשים יום לפני הרגל — אתי למספד ברגל, דעדיין לא שכוה. דעבדי בחנם — מאן דאמר משום מעות שזימן לרגל, כיון דספדן עבדי בחנם — שפיר דמי, ומאן דאמר לפי שאין המת משתבח מן הלב שלשים יום — בחנם נמי אסור.

משנה אין חופרין כוכין וקברות — לצורך מתים. שדרכן לחפור כוכין וקברות לזמנן לצורך מתים שימותו, דסירחא יתירא הוא. מחנכין — מפרש בגמרא. גברות — בריכה של כוכסין, ולית ביה טירחא כולי האי. וארזין עם המת בחצר — שהמת שם, מותר לעשות ארון ולנסר הנסרים מתחילה לצורך הארון ולעשותו כולו. אבל לא בחצר אחרת, שלא יאמרו מלאכה אחרת היא. רבי יהודה אוסר — להביא עצים ולעשותן נסרים לצורך הארון, אלא אם כן היו מנוסרים מתחילה קודם יום טוב. **גמרא** ניהא ובר ניהא — בריכה גדולה שעושים בחצר שיכנסו בו כל השופכים. בקיע — בר גיהא, בריכה קטנה שעושין סמוך לגדולה כדי שיכנסו המים היוצאין מן הגדולה לקטנה, שהיא מליאה ונכנסין לקטנה. וארזין עם המת בחצר — כלומר: כשמת בחצר (שפיר דמי), דמוכחא מילתא דלצורך המת עבדיא — מצי למיעבד ארון, ובאותה חצר. מנסרין המנוסרין — יש עמו נסרין מתוקנן מערב המועד, דטורח גדול לעשותו במועד. **משנה** מפני ששמחה היא לו — מפרש בגמרא. מחזיר גרשתו — דאניה שמחה כל כך. ועושה אשה תבשית — הני תבשיתין דקא מפרש בגמרא. לא תסוד — בסיד, מפני שניזול הוא אצלה עכשיו במועד שהוא תסוד בסיד, ומצטערת. ומסרין את המפות — בגמרא מפרש. **גמרא** מאי הוי — וכי שמחה אסורה ביום טוב. דאין מערבין שמחה בשמחה — כלומר: בעינן דלישמח בשמחת מועד לחזירה. **מפני** הטורח — ליתרן לצורך נישואין, וסירחא במועד אסור. משום ביטול פריה ורביה — דאי שרי נישואין ביום טוב — אין אדם נושא אשה כל השנה כולה, אלא ממתין עד המועד, שיהא עושה סעודה אחת למועד ולנשואין. מותרין

פר **הדרבה** פר **[רב]** הונא — דרב הוא, דאמר רב דניאל פר קטינא אומר רב: מנין שאין נושאין נשים במועד — שנאמר: "ושמחת בחגך", בחגך — ולא באשתך. עולא אומר: מפני הטורח. רבי יצחק נפחא אומר: מפני ביטול פריה ורביה. מיתבי: כל אלו שאמרו אסורין לישא במועד מותרין

— פירש רבנו חננאל: מחנצן ונדין דפרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,א). וליתא, דהתם: מרחיקין את הנברכת שלשה טפחים, וקאמרינן בגמרא: לא שו אלא מן החנצמן אבל מן הנדין ארבע אמות. ובתוספתא תני: מרחיקין את הנברכת ואת הבקיעה שלשה טפחים. **ומנסרין** בצעא — ואסור בפרהסיא. ויש ליתן טעם דלא דמי להדיא (שבת קמז.) דכל שאסור חכמים משום מאית העין כו', דמי טפי להדיא דפ' "אף על פי" (כתובות ס"א.) צינור שעלו בו קשקשים כו'. **אבל** וחזירי, אבל לא מן האירוסין.

לפי שאין מערבין שמחה בשמחה — גזירת הכתוב, כדדריש לקמן מקרא דשלמה. ובירושלמי דריש מדכתיב: "מלא שבת זאת". וטעם נראה קצת דכמו שאין עושין מצות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה, וכן שמחה בשמחה — יהיה לבו פנוי בשמחה. **בחגך** ולא באשתך — עיקר דרשה הוא, ולא אסמכתא. כדאמרינן פרק קמא דחגיגה (ח"ב.) ורב אשי — האי "בחגך" מאי דריש ביה? **מפני** הטורח — ומתניתין הכי פירשו: מפני ששמחה היא לו — וטורח בה יותר מדאי. **מפני** ביטול פריה ורביה — ומתניתין הכי פירשו: מפני ששמחה היא לו. ומשחה אותה ברצון עד הרגל שיהא שמה, או שיהיה פנוי. והא דקתני אבל מחזיר גרשתו — שאין שמחה לו, ולא שייך עירוב בשמחה. ולא מניח שמחת הרגל, וגם אין טורח בה, וגם ביטול פריה ורביה אין כאן, שהיה לו אשה כבר, וסתמא דמלתא יש לו בנים. וגם אין רגיל לשהות דבר זה עד הרגל. וסעודה בריית מילה מותר לעשות בחול המועד — דליכא שמחה. כדאמרינן פרק קמא דכתובות (ח"א.) דלא מברכין "שהשמחה במועדי" משום דאית ליה צערא ליתוקא. אי נמי, כיון שזמנו קבוע — אין לבטל זה מפני זה. אבל סעודת פדיון הבן — צריך עיון אם מותר לעשות במועד, ואין לומר הא זמנה קבוע תינח — בזמנה, שלא בזמנה — היאך יהא מותר? ונראה לי. דקיימא לן כרב אשי דדריש בחגיגה בפרק קמא (ח"ב. ושם) "בחגך" ולא באשתך, ואינו אסור לערב שמחה בשמחה. ועוד יש לומר: דלא חשיבי שמחה בשמחה כי אם סעודת נישואין לבד.

מועד קטן דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלז

משנה

המשנה מבארת דין נישואין במועד: אין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, וכן לא מייבמין אשת אח שמת בלא בנים, מפני ששומחה היא לו. אבל מחזיר הוא את נרושתו שגירשה לאחר הנישואין, משום שבאשה שכבר היתה נשואה לו אין לו שמחה גדולה להחזירה.

דינים נוספים משום שמחת יום טוב במועד: ועושה אשה תבשיליה – מקשטת אשה עצמה בתכשיטים במועד, שבכך מתחבבת על בעלה ומקיימים מצות פריה ורביה ועונה, ויש לה שמחת יום טוב בכך. רבי יהודה אומר, לא תסוד האשה בסיד להשיר השיער ולעדן הבשר, מפני שעתה במועד ניזול – צערן הוא לה, ושאר התכשיטים מותרים.

אופנים שמותר לעשות מלאכה במועד מטעמים שונים: ההקדוש – אדם שאינו אומן בתפירה, תופר בדרביו במועד, שאין תפירתו נחשבת מלאכה אסורה, והאומן בתפירה דהיינו חייט, אינו תופר כדרכו, אלא משנה מדרך תפירתו ומכילי, ואף בשינוי לא הותר אלא לצורך המועד. וכן מסרנין את החבלים שמהם עשויות המפות לצורך המועד. רבי יוסף אומר, אין מסרגים את חבלי המיטות שנחשב למלאכה, אלא רק מפתחין אותם.

גמרא

שנינו במשנה: אין נושאין נשים במועד וכו', מפני ששמחה היא לו. מקשה הגמרא: וכן אם נישואין שמהם היא לו, מאי הוי – מה החיסרון בכך, וכי נאסרה השמחה במועד.

מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, ואמרי לה – ויש אומרים שאמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, ביאור הטעם ששמחה היא לו הוא, לפי שאין מערבין שמהם שאינה משום המועד בשמחה של המועד, שצריך שישמח בשמחת המועד לבדה, שכשיש לאדם שמחה נוספת שאינה מענין המועד, היא תופסת את לבו ואינו פנוי לשמוח בשמחת הרגל.

ביאור אחר לטעם המשנה: רבה בר רב הונא אומר, מפני שבעוסקו בשמחת נישואין מניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו.

אמר ליה אביי לרב יוסף, הא – מאמר זה דרבה בר רב הונא, דרב הוא, שהוא אמרו, דאמר רב דניאל בר קמינא אמר רב, מנין שאין נושאין נשים במועד, שנאמר (דברים טז) 'ושמחת בחתונה', ויש לדרוש שנתשמח דווקא בחתונה, ולא באשתך, והשמח באשתו אינו שמח בחנו.

ביאור אחר: עולא אומר, כוונת המשנה לאסור נישואין במועד מפני הפזרה, ששמחה הם לו וטורח בהם יותר מדאי, ומתבטל משמחת הרגל.

ביאור אחר: רבי יצחק נפתח אומר, כוונת המשנה לאסור נישואין מפני ביטול פריה ורביה, שאם יתורה במועד ימתינו מלישא אשה כל השנה עד המועד, כדי לעשות סעודות המועד והנישואין בסעודה אחת ולהפחית בהוצאות סעודה.

הגמרא מקשה על כל הטעמים שנאמרו לדין שאין נושאין נשים במועד: מיתבי, שנינו בברייתא, כל אלו שאמרו חכמים שאסורין לישא במועד, אסורים רק ברגל עצמו,

לפי שאין הפת משתכח מן הלב שלשים יום, ואם יספידוהו בתוך שלשים יום לפני הרגל, יבוא להצטער עליו אף בתוך הרגל, שכיון שלא עברו שלשים יום מן ההספד עדיין לא שכחו.

מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מהו החילוק להלכה בין הטעמים. משיבה הגמרא: איבא בינייהו דקעביד ביה – יש חילוק ביניהם כשהספדן מספיד בחינם, שלרב שטעם האיסור שמא יתנו כספו לספדן ולא יעלה לרגל, בהספד בחינם אין חשש זה ומותר, ולשמואל שהטעם שגורם צער ברגל, אף בחינם אסור.

משנה

המשנה מבארת דיני טירחה לצורך קבורת מת במועד: אין חופרין פובין וקברות במועד להכינם לצורך מתים שימותו, משום שיש בחפירה זו טרחה יתירה. אבל מחנכין – מתקנים את הפובין במועד. ועושים נכרבת – בריכה לקיבוץ המים שבחצר לצורך כיבוס בגדים במועד, מפני שאין זוה טירחה כל כך. וכן עושים במועד ארון לקבור בו המת, עם הפת בחצר – בזמן שהמת מצוי בחצר שבה הוא עושה את הארון, והיינו אף לנסר עצים לעשייתו. ורבי יהודה אומר לנסר עצים כדי לעשות ארון למת, כיון שזו טירחה מרובה, אלא אם כן יש עמו נכרים מוכנים, שאז מותר לבנות בנסרים אלו את הארון.

גמרא

מבררת הגמרא: מאי פובין ומאי קברות, כלומר מה החילוק ביניהם ששנו כל אחד בפני עצמו. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, פובין הם קברים בחפירה באדמה, וקברות הם בנכין קבר על הקרקע. תניא נמי הכי בברייתא, אלו הן פובין ואלו הן קברות, פובין בחפירה וקברות בנכין.

שנינו במשנה: אבל מחנכין את הפובין.

מבררת הגמרא: כיצד מחנכין – כיצד הותר לתקן הכוכים. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, שאם היה ארוך מקצרו, שאין בכך טירחה יתירה. ובמיתתא תנא – בברייתא שנינו, מאידך בו ופריה בו, ואף שיש בכך טירחה יותר מלקצר.

שנינו במשנה, ועושים נכרבת בו.

מבררת הגמרא: מאי נכרבת. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, זו בקיע – בריכה גדולה לאסירת המים שבחצר, ומכבסים בה הבגדים.

מקשה הגמרא: והתניא בברייתא הנכרבת והבקיע, ומבואר ששני דברים הם. מתרצת הגמרא: אמר אביי, ואיתנא – ויש אומרים שאמר רב פתנא, שתיקן בריכות, אלא שנברכת היא גיחא – בריכה גדולה שעושים בחצר, ובקיע הוא בר גיחא – בריכה קטנה הסמוכה לגדולה, שאם תתמלא הגדולה יצאו המים לקטנה.

שנינו במשנה: ועושים ארון עץ עם הפת בחצר.

מביאה הגמרא: תנינא להא דתנו רבנן – שנינו במשנה את דברי הברייתא דלהלן, עושין כל צורכי הפת במועד, גזוזין לו שער, ומכבסין לו כסותו, ועושין לו ארון לקבורה, אך דווקא מנסרין המנוסרין מערב יום טוב, ואסור לנסר במועד משום טירחה, וזכרבי יהודה במשנה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף מביאין עצים ומנסרין לצורך עשיית הארון וכתנא קמא, אך יעשה זאת בצניעות בתוך ביתו [ב].

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום רביעי עמ' ב

רב ביבי דשתי שיבא – שרגיל לשתות שכר המגדל שיער ומעבה הבשר, בענין פנתיה מפלא – צריכות בנותיו לטפול שערן ולעדן בשרן בסיד, אך אנו לא שתינן שיבא – אנו שאיננו שותים שכר, לא בענין בנתין מפלא – אין בנותינו צריכות לטפול שערן ובשרן, שאין עליהן שיער ובשרן מעודן.

מביאה הגמרא מעשה: רב ביבי הוה ליה ברתא ו-בת, ומפלה גופה בסיד אבר אבר, כלומר כל יום אבר אחר, ונתייפתה כל כך ששקל בה מבעלה ארבע מאה זוזי. ותוהו ההוא כותי בשבביתיה – היה לו שכן נכרי דהוה ליה ברתא, וכשראה זאת מפלה אף הוא בסיד בחד ומנא – בפעם אחת, ושרפה הסיד ומתה. אמר הנכרי, קטלא ביבי לברתי – הרג ביבי את בתי, שממנו למדתי לטפול. אמר רב חננין,

יחזק, באותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, ששבעה ימים
 קודם חג הסוכות עשו משתה. והיו דואגים ואומרים, שפא נתחייבו
 שזנאיהן של ישראל וישראל בלשון סגי נהורן כלליה – עונש מיתה
 לכל העם על כך, שהרי מי שלא התענה ביום הכפורים חייב כרת.
 יצאתה בת קול ואמרה להם, בולכם מוסיפין לחיי העולם הבא, כיון
 שהתכוונתם למצוה.
 מבארת הגמרא: מאי דרש מתחילה שלא התענו, אמרו קל וחומר,
 ומה בחנוכת המשכן הקל שאין קדושתו קדושת עולם אלא
 ארבעים שנה שהיו במדבר, ואחריו מאוחר יותר בננה המקדש,
 ואף על פי כן קרבן יחיד של נשיאים שהקריבו אז (במדבר יא) דוחה
 שבת דהיא איפוד סקילה החמורה מכרת, מקדש קדושתו חמורה
 שקדושת עולם היא ואין אחריו מקום קדוש אחר, וקרבן צבור
 הקריבו כל ישראל בחנוכת המקדש, ויום הכפורים היה, שהוא קל
 משבת דעונש ברת העושה מלאכה והאוכל בו, לא כל שבין שידחה
 אותו קרבן הציבור.
 מקשה הגמרא: אלא לפי זה אמאי היו דואגים. מתרצת הגמרא:
 כיון שיש להפריך טעם זה, שכן היום בחנוכת המשכן צורך נבזה
 דהיינו הקרבת קרבן דחה הבית, אולם הקא בחנוכת המקדש עשו
 צורך גדול שהוא משתה ביום הכפורים, ולכן דאגו.
 שואלת הגמרא: הקא נמי במקדש מדוע באמת אכלו ביום
 הכפורים, מיעבד לעיבדו – שיקריבו הקרבנות ומיכל לא ניכלו ולא
 לישנו. משיבה הגמרא: הקרבת הקרבנות עשתה אותו זמן שמחה,
 ואין שמחה בלא אכילה ושתיה.
 מבררת הגמרא: ומשכן דרתי שבת בקרבנות הנשיאים מנלן,
 אלימא מדכתבי (שם יב) ויהי המקריב ביום הראשון וגו', ועוד
 נאמר (שם יז) ויביום השביעי, ושביעי היינו שבת, יש לדחות דלמא
 "שביעי" היינו להקרבת הקרבנות, אך בשבת יתכן שלא הקריבו.
 משיבה הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, מוכח כן ממז דאמר קרא
 (שם יב) ויביום השביעי עשר יום, ותיבת 'יום' השניה מיותרת, ובאה
 ללמד, מה יום בולו רצוף שאין הפסק בשעותיו, אף עשתי עשר יום
 של הקרבת הקרבנות בולו רצוף בקרבנות יום אחר יום, וודאי
 שהמקריב ביום השביעי הקריב בשבת.
 דוחה הגמרא: ודלמא הקריבו רצופים רק ביום הראשון לקרבן
 יחיד ולא בשבת שאינה ראויה לכך.
 מביאה הגמרא דרשה נוספת: פתיב קרא אחרניא (שם יז) ויביום
 שנים עשר יום וגו', ויש לדרוש מיתור 'יום', מה יום בולו רצוף, אף
 שנים עשר יום בולו רצופין. מקשה הגמרא: ודלמא הקא נמי
 הקריבו ביום הראשון להקרבת קרבן יחיד ולא בשבת. מתרצת
 הגמרא: אם כן תרי קראי לרצופים למה לי, אלא ודאי ללמד
 שהקריבו רצופים ממש, ואף בשבת.
 הגמרא חוזרת לאכילה ביום הכפורים בחנוכת המקדש. מבררת
 הגמרא: ומקדש דדוחה יום הכפורים – שאכלו בו בחנוכת המקדש
 מנלן, אלימא מדכתבי בזה (מלכים א' ח) ארבעה עשר יום, והיינו
 רצופים, יש לדחות ודלמא רק ימים הראשון למשתה היו רצופים,
 ולא יום הכפורים. משיבה הגמרא: נמר – למדים זאת בגזירה שוה
 יום יום' מההם – מחנוכת המשכן, ששם נאמר 'ביום הראשון'
 ויביום השביעי, וכאן נאמר 'ארבעה עשר יום', ובחנוכת המשכן
 הקריבו בלא הפסק ואף בשבת כמבואר לעיל, ולמדים מזה אף
 לחנוכת המקדש.
 הגמרא דנה בהמשך המאמר לעיל: יצאתה בת קול ואמרה להם
 בולכם מוסיפין לחיי העולם הבא. מבררת הגמרא: ומנלן דאחיל להו
 – שאכן ממחל להם על האכילה ביום הכפורים. משיבה הגמרא:
 דתני תחילתא, נאמר לאחר חנוכת המקדש (שם יז) 'ביום השביעי'
 שלח את העם ויכריבו את המלך וילכו לאחלהם שמיים ומזבי לב
 על כל המוצא אשר עשה ה' לרוד עבדו ולישראל עמו. ודורשים
 ש'לאחלהם' דהיינו נשיהם, ומלמד שהלכו ומצאו נשיהם במהרה
 שאין נדות ו'שמיים' היינו שנהנו מיו השכינה כשירדה האש על
 המזבח. ו'ומזבי לב' היינו שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בן זכר.
 ועל כל המוצא' מלמד שיצאתה בת קול ואמרה להם בולכם מוסיפין

המשך בעמוד כג

אך מותרין לכתחילה לישא בערב הרגל, ואף שכל שבעת ימי
 הנישואין יהיו ברגל. והביריתא קשיא לכולהו – לכל הביאורים
 שנאמרו בטעם המשתה באיסור לישא במועד, שהרי כל הטעמים
 שייכים אף אם ישא בערב הרגל, שאף במועד עוסק בשמחת
 אשתו, ומשום כך יטרח ברגל, ואף ישחה מלישא עד הרגל.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, למאן דאמר שהטעם משום שמחה –
 שאין מערבים שמחה בשמחה, או משום שיש לשמוח ברגל ולא
 באשתו, כשנושא בערב הרגל אין איסור זה, כיון שעיקר שמחה חד
 יומא הוא ביום הנישואין, אך בשאר הימים אין שמחה המגרעת
 משמחת המועד. ולמאן דאמר משום מירמא, כשנושא בערב הרגל
 אין לו טרחה ברגל, מפני שעיקר מירמא של נישואין חד יומא הוא.
 ולמאן דאמר משום ביטול פרה דרביה, אין לחשוש לכך אלא אם
 היה מותר ברגל לישא כל הרגל, אך כיון שלא הותר לו ברגל אלא
 בערב הרגל, לחד יומא לא משהי איניש נפשיה – אין אדם משהה
 עצמו כל השנה מלישא כדי לישא דווקא ביום אחד של ערב
 הרגל, שמא יארע אונס שלא יוכל לישא בו ויהיה צריך להמתין
 עד אחר הרגל.
 מבררת הגמרא את מקור האיסור לערב שמחה בשמחה: ודאין
 מערבינן שמחה בשמחה, מנלן. משיבה הגמרא: מדכתבי (מלכים א' ח)
 בחנוכת בית המקדש הראשון ויגעש שלמה בעת ההיא את החג
 וכל ישראל עמו קהל גדול מלכוא חמת עד נחל מצרים (לפני ה'
 אלהינו) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, ושבעת הימים
 הראשונים הם לחנוכת המקדש, ושבעה ימים לחג הסוכות.
 מוכיחה הגמרא, ואם איתא – ואם הדין הוא דמערבינן שמחה
 בשמחה, מדוע חגי ימים נוספים לחנוכת המקדש, איבעי ליה
 למינמר – היה ממתין עד חג, ומיעבד שבעה להקא ולהקא –
 ועושה בבעת ימי החג משתה ושמחה שיעלו גם לחג וגם
 לחנוכת המקדש, ולא יתבטלו ישראל ממלאכתם כל כך. ומכך
 שלא עשה כן מוכח שאין מערבים שמחה בשמחה.
 דוחה הגמרא את הדוכחה: ודלמא מינמר לא נמדינן – הרי יתכן
 שלכתחילה אין ממתנים, והקא דאיתרי עדינן – אך אם עלתה
 לו שמחתו ברגל עושה ואינו דוחה.
 מיישבת הגמרא: אף אם אין להמתין, מכל מקום איבעי ליה לשיורי
 פורקא – היה לו לשייר סיום בנין הבית עד ערב הרגל, כדי
 שתעלה לו שמחתו ברגל ויכול לעשות שמחה אחת לשניהם,
 אלא ודאי מוכח שאף אם עלתה שמחתו ברגל אינו מערב בה
 שמחתו.
 דוחה הגמרא: הרי יתכן ששלמה לא שייר בבנין המקדש כדי
 שתעלה לו שמחת חובתו ברגל, משום דשיורי בנין בית המקדש
 לא משיירינן – אין משיירים בבנין המקדש, כיון שגנאי הוא שאין
 המקדש מושלם, ולא כדי לא לערב השמחות.
 מיישבת הגמרא: אין לומר כך, שאם כן איבעי ליה לשיורי פאמה
 כלליא עורב – היה לו לשייר עד ערב הרגל רק האמה האחרונה
 שבגובה גג המקדש ושצר והולך בגובה עד שנהיה רוחבו אמה
 המכוסה במסמרים וברזל שלא ישבו שם עורבים, שאינה נחשבת
 כחלק מבנין המקדש, ומכך שלא שיירה בכדי לסיים הבנין בערב
 הרגל, מוכח שאף אם היה ממתין עד הרגל היה אסור לו לעשות
 השמחה ברגל.
 דוחה הגמרא: גם האמה כלליא עורב צורך בנין הבית הוא כיון
 שמשלימה גובהו, ואין לשייר בנייתה, ולכן לא המתין לערב
 הרגל, ולא משום שלא רצה לערב שמחת חנוכת הבית בשמחת
 הרגל.
 לכן מבארת הגמרא מקור שונה לאיסור לערב שמחה בשמחה:
 אלא למדים זאת מדמיתר קרא – מיתור הפסוק, מדי וי-הרי
 פתיב בו מיד לאחר מכן שחגו 'ארבעה עשר יום', ואם כן 'שבעת
 ימים ושבעת ימים' שנאמר בו קודם למה לי, שמע מינה שבא לומר
 דהני – שבעת ימי חנוכת המקדש שמחו בהם לחוד, והני – שבעת
 ימי חג הסוכות שמחו בהם לחוד, ואין לערב שמחתם יחד.
 דבר נוסף שהיה בחנוכת מקדש ראשון: אמר רבי פרידא אמר רבי

מועד קטן. משקין בית השלחין - פרק ראשון דף ט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" קלט רש"י

1 מותרין לישא ערב הרגל - כלומר, מותר לכתחלה. ואף על גב דשבעת ימים של סעודה יהיו ברגל. עיקר שמחה - דנישואין חד יומא. ובשאר יומי לא חשיב מערב שמחה בשמחה.
2 עיקר מירחא - דנישואין ביום ראשון דנישואין. לאחר יומא לא משהו אינשי - כלומר, כיון שאינו יכול להתחיל אלא בערב הרגל - אין ממתנין עד הרגל. ודלמא מתרמי מלתא דלא
3 מצי מתחיל בערב הרגל, ולא מתחיל כל הרגל. ועבד שבעה - יומי שמחה להבא ולהבא, לחנוכה הבית ולרגל. ודלמא מינשר לא נפרינן - נישואין עד הרגל, כי היכי דלא נטר שלמה,
4 אבל אי מתרמי ליה - עבד. אי הכי - דדיכא דאי איקרי ליה עבד - איבעי ליה לשיורי בבנין עד הרגל, כי היכי דליחרמי ליה חנוכה הבית ברגל. אמה בליא עורב - הגג כלה ומוקצר
5 למעלה עד כאמה, ומחפין אותו שם בברזל

6 ובמסמרים כדי שלא ישובו העורבים עליו, והו
7 לא חשיב כבנין. ודלמא אמה בליא עורב נמי
8 צורך בנין הוא - להכי לא שיריה, אלא כל
9 היבא דאיתרמי ליה לנישואין ברגל - לא דיעין
10 מנלן דלא עבדינן, שפע מינה הני לחוד - דלא
11 מצי למיעבד ליה ביחוד, אפילו מתרמי. לא עשו
12 ישראל יום כפורים - לפי ששבעה ימים שלפני
13 סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה, דכתיב:
14 "ועש שלמה בעת ההיא את החג שבעת ימים
15 ושבעת ימים ארבעה עשר יום". וקרנן יחיד -
16 של נשיאים. דאיסור סקילה - דחמור מברת.
17 וקרנן צבור - דמה שהיו מקריבין בימי חנוכה
18 הבית - קרנן צבור הוא. התם - במשכן דגבוה
19 - הו קרבנות. הבא - בחנוכה הבית דהדיוט -
20 משתה. הבא נמי לעבדו - קרבנות, מיכל לא
21 ליכלו. ביום השביעי - ומשמע לן יום שביעי
22 היינו שבת. דלמא שביעי לקרבנות - שאם
23 הקריב נשיא ששי בערב שבת - מקריב נשיא
24 שביעי באחד בשבת, ומאי שביעי - שביעי
25 לקרנן נשיא. ביום עשתי עשר יום - האי יום
26 יתירא משמע: מה יום רצון, שאין בו הפסק -
27 אף כולו אחד עשר יום רצון, דליכא הפסק
28 בינתיים, אפילו בשבת. דלמא ימים הראויין -
29 למשתה, עבד משתה, לאפוקי יום הכפורים.
30 נמר יום יום מהתם - מנשיאים דמשכן, דגמרינן
31 מתרי קראי דהו רצופים אפילו בשבת. אף
32 משתה דחנוכה הבית - הו ארבעה עשר
33 רצופים, ואפילו וביום הכפורים. עשרים וארבע
34 רגנות - כתיבי בפרשה, בין רנה ותחנה ותפלה
35 ובקשה. פרישת נדרים - מסכת נדרים. ביום
36 השמיני - של חג, היינו בעשרים ושתיים. ובתכ
37 וביום עשרים ושלשה - אלמא דבעשרים
38 ושתיים, ובעשרים ושלשה איפטרו מיניה. של
39 צורה - כלומר: חכמים. פלס מעגל רגלך -
40 כלומר: שקול מצות ועיין בן. איזו מצה
41 גדולה, ועשה הגדולה. ובתיב ארח חיים פן
42 תפס - דמשמע: כל מצוה שתבא לידך - עשה
43 אותה, בין גדולה בין קטנה, ואל תניח קטנה
44 מפני הגדולה. מצוה שאפשר לעשותה על ידי
45 אחרים - תפסל. פלס מעגל רגלך, שתעשה
46 אתה הגדולה, וחברך יעשו קטנה. ובמצוה

1 מותרין לישא ערב הרגל. קשיא לכולהו! לא קשיא;
2 למאן דאמר משום שמחה - עיקר שמחה חד יומא
3 הוא. למאן דאמר משום מירחא - עיקר מירחא חד
4 יומא הוא. למאן דאמר משום ביטול פריה ורביה -
5 לחד יומא לא משהו אינשי נפשיה. ודאין מערבין
6 שמחה בשמחה מנלן? דכתיב: "ועש שלמה בעת
7 ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלכא
8 חמת עד נחל מצרים [לפני ה' אלהינו] שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום".
9 ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה - איבעי ליה למינטר עד החג, ומיעבד שבעה להבא
10 ולהבא. ודלמא: מינטר - לא נפרינן, והיכא דאתרמי - עבדינן! איבעי ליה לשיורי פוירחא.
11 שיורי בגין בית המקדש לא משיירינן! איבעי ליה לשיורי באמא פליא עורב. אמה פליא
12 עורב צורך בגין תבית הוא! אלא, מדמייתר קרא; מכדי תבית: "ארבעה עשר יום", "שבעת
13 ימים ושבעת ימים" למה לי? שמע מינה: הני לחוד, והני לחוד. אמר רבי פרידא אמר רבי
14 יוחנן: אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, והיו דואגים ואומרים: שמה נתחייבו
15 שזנאינו של ישראל פליה, יצתה בת קול ואמרה להם: בולכם מוופנין לחיי העולם הבא.
16 מאי דרזיש? אמרו: קל וחומר; ומה משפן שאין קדושתו קדושת עולם, וקרנן יחיד -
17 דוחה שבת, דאיסור סקילה, מקדש, דקדושתו קדושת עולם, וקרנן צבור, ויום הכפורים
18 דענוש פרת - לא פל שפן? אלא אמאי היו דואגים? התם - צורך גבוה, הבא - צורך
19 הדיוט. הבא נמי, מיעבד - לעבדו, מיכל לא ניכלו ולא לישתו! אין שמחה בלא אכילה
20 ושתיה. ומשפן דדחי שבת מנלן? אילימא מדכתיב: "ביום הראשון... וביום השביעי" -
21 דלמא שביעי לקרבנות! אמר רב נחמן בר יצחק: אמר קרא: "ביום עשתי עשר יום", מה
22 יום פולו רצוף - אף עשתי עשר פולן רצופין. ודלמא ימים הראויין! כתיב קרא אחרניא:
23 "ביום שנים עשר יום", מה יום פולו רצוף - אף שנים עשר יום פולן רצופין. ודלמא הבא
24 נמי: ימים הראויין! אם כן, תרי קראי למה לי? ומקדש דדוחה יום הכפורים מנלן? אילימא
25 מדכתיב: "ארבעה עשר יום" - ודלמא ימים הראויין? גמר "יום" "יום" מהתם. יצתה בת
26 קול ואמרה להם: בולכם מוופנין לחיי העולם הבא. ומנלן דאחיל להו - דתני תחליפא:
27 "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים ומובי לב על כל
28 המלכה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו". "לאהליהם" - שהלכו ומצאו נשיהם
29 במהרה, "שמחים" - שנהנו מזיו השכינה, "ומובי לב" - שפל אחד ואחד נתעברה אשתו
30 בבן זכר, "על כל המלכה" - שיצתה בת קול ואמרה להם: בולכם מוופנין לחיי העולם
31 הבא. "לדוד עבדו ולישראל עמו" בשלמא לישראל עמו - דאחיל להו עון יום הכפורים,
32 אלא לדוד עבדו מאי היא? אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שביקש שלמה להכניס ארון
33 למקדש דבקו שערים זה לזה, אמר שלמה עשרים וארבע רגנות ולא נענה. פתח ואמר:
34 "שאו שערים ראשיכם" וגו' ולא נענה. פין שאמר: "ה' אלהים אל תשכ פני משיחך וזכרה

1 לחסדי דוד עבדך" - מיד נענה. באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד בשולי קדירה וידעו הכל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על
2 אותו עון. רבי יוחנן בן עסקיני ורבי יהודה בן גרים תנו פרישת נדרים פי רבי שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באחרתא. לצפרא
3 הדור וקא מפטרי מיניה, אמר להו: ולא אויפטריתו מיני באחרתא? אמרו ליה: למדתנו רבינו, תלמוד שנפטר מרבו ולן באותה
4 העיר - צריך ליפטר ממנו פעם אחרת, שנאמר: "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך" וכתוב: "וביום עשרים ושלשה
5 לחדש השביעי שלח את העם"! אלא מכאן לתלמוד הנפטר מרבו ולן באותה העיר - צריך ליפטר ממנו פעם אחרת. אמר
6 ליה לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכו. אזל, אשפחיהו דקא רמו קראי אהרדי, כתיב: "פלס
7 מעגל רגלך וכל דרכיך וכוונ" וכתוב: "אורח חיים פן תפסל"! - לא קשיא: פאן - במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים,
8 כאן

באן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים — עשיית מצוה עדיף, שהרי מפסיקין אפילו לרבי שמעון בן יוחי לעושה סוכה ולולב, כדאיתא בירושלמי. אבל בהפסקה דתפלה וקריאת שמע אין מפסיקין לרבי שמעון בן יוחי. ובירושלמי: זה שנוו זה שנוו, ואין מפסיקין שנוו מפני שנוו.

פוקסת פירש בקונטרס: מוקנת שער שלא

יתפור. וקשה: דבפרק "המצניע"

(שבת צ"ד, ב) אמר דמתחייב בשבת משום טוה,

ועוד, דסורקת הוה ליה למיתני, כמו גבי נזיר (נזיר

מבא). ובפרק קמא בירובות (ד"ב, טז) פירש

בקונטרס: קליעת שער. וקשיא: דבפרק "המצניע"

שונה גדולת ופוקסת. ואין לפרש מעברת סרק על

פניה — דהבא תני תרייהו, וגם בפ' קמא

דכתובות. ויש לפרש: דמתקנת שערה בידה חוץ

לענין. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: שנותנת חוטין

של בצק ודוקין על פניה להאדים הבשר, והיינו

טויה. והאי דקרא ליה בירושלמי צובע — שהיא

מאדים הבשר. ובגין גמי שייך בתיקון האשה,

למאי דמפרש סוף "המצניע" (שבת צ"ה, א) משום

בונה ומייתי קרא ד"יובין את הצלע".

סמכת בפרק "כל הקרבנות" (מנחות פ"א)

מפרש דשמן המזר הוא סמכת. ובפרק קמא

דמגילה (י"ג, א) מאי שמן המזר? רב הונא אמר רבי

דחייא: סמכת.

ההדיוט

באן - במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

הדר יתבי וקא מבכי להו: פתיב: "יקרה היא מפנינים

וכל חפציה לא ישוו בה", הא חפצי שמים - ישוו

בה, וכתבי: "כל חפצים לא ישוו בה" - דאפילו חפצי

שמים לא ישוו בה! באן במצוה שאפשר לעשותה

על ידי אחרים, באן - במצוה שאי אפשר לעשותה

על ידי אחרים. אמרו ליה: מאי בעית הקא? אמר

להו: דאמר לי אבא: זיל גביהו דליברכוד. אמרו

ליה: יהא רעוא דתורע ולא תחצד, תעיל ולא תיפוק,

תיפוק ולא תעיל, ליחוב ביתך וליחוב אושפוד,

לכלכל פתורך, ולא תחוי שתא חדתא. פי אתא לגבי

אבוא, אמר ליה: לא מפעיא דברוכי לא פירכן -

אבל צעורי צעורן. אמר ליה: מאי אמרו לך? הכי

וחכי אמרו לי. אמר ליה: הנך בולחו ברכתא גינהו;

תורע ולא תחצד - תוליד בנים ולא ימותו. תעיל

ולא תיפוק - תעיל כלתא ולא לימותו ננך דליפקון.

תיפוק ולא תעיל - תוליד בנתא ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיד. ליחוב ביתך וליחוב

אושפוד - דהאי עלמא אושפוד ויהיא עלמא ביתא, דכתבי: "קרנבם פתימו לעולם" אל

תקרי "קרנבם" אלא "קרנבם". לכלכל פתורך - בבני ובנתא, ולא תיחוי שתא חדתא - דלא

תמות אנתך ולא תנסב אינתא אחריתי. רבי שמעון בן חלפתא אפטר מיניה דרב, אמר ליה

אבוא: זיל לגביה דליברכוד. אמר ליה: יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש. אתא גבי אבוא.

אמר ליה: מאי אמר לך? אמר ליה: מילין בעלמא הוא דאמר לי. אמר ליה: ברכך ברכתא

דברכן קודשא בריך הוא לישראל ותנא בה, דכתבי: "ואכלתם אכול ושבוע והללתם וגו'"

ולא יבושו עמי לעולם וידעתם כי כבוד ישראל אני וגו' ולא יבושו עמי לעולם". ויעושה

אשה תכשיטיה". תנו רבנן: אלו הן תכשיטי נשים: פוחלת, ופוקסת, ומעבירה סרק על

פניה, ואיפא דאמרי: מעברת סרק על פניה של מטה. דביתיה דרב חסדא מקשטא באנפי

פלתה. יתיב רב הונא בר חיננא קמיה דרב חסדא, ויתיב וקאמר: לא שנו אלא ילדה,

אבל זקנה - לא. אמר ליה: האלחיה! אפילו אמך, ואפילו אימא דאימך, ואפילו עומדת

על קברה. דאמרי אינשי: פת שיתין כבת שית, לקל טבלא דהמא. "רבי יהודה אומר לא

תסוד". תניא, רבי יהודה אומר: אשה לא תסוד, מפני שציוול הוא לה. ומודה רבי יהודה

בסיד שציולה לקפלו במועד שטופלתו במועד, שאף על פי שמצירה היא עכשיו - שמחה

היא לאחר זמן. ופי' אית ליה לרבי יהודה האי סבבא? והתנן, רבי יהודה אומר: נפרעין מהן

מפני שמצור. אמרו לו: אף על פי שמצור עכשיו - שמחה היא לאחר זמן! אמר רב נחמן

בר יצחק: הנח להלכות מועד, דכולהו מצר עכשיו ושמחה לאחר זמן וינהו. רבינא אמר: גוי

לענין פריעון לעולם מצר. אמר רב יהודה: בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו לשנים,

עניות - מופלות אותן בסיד, עשירות - מופלות אותן בסולת, בנות מלכים - בשמן המזר,

שנאמר: "ששה חדשים בשמן המזר". מאי שמן המזר? רב הונא בר חינא אמר: סמכת.

רב ירמיה בר אמי אמר: שמן זית שלא הביא שלישי. תניא, רבי יהודה אומר: אנפיקינון -

שמן זית שלא הביא שלישי. ולמה סבין אותו - שמשיר את השער ומעיד את הבשר. רב

ביבי הוה ליה ברתא, טפלה אבר אבר, שקל בה ד' מאה זוזי. הוה ההוא גוי בשבכותיה

דהוה ליה ברתא, טפלה בחד זמנא - ומתה. אמר: קטלא ביבי לברתי. אמר רב נחמן: רב

ביבי דשתי שיכרא - בעיין בנתייה טפלא, אגן דלא שתינא שיכרא. לא בעיין בנתיין טפלא.

"ההדיוט

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

ובמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים - אל תפלו. אלא מצוה שבא לידך, בין גדולה בין קטנה - עשה. וכל חפציה לא ישוו בה - שתבטל כל חפציה בשביל שתעסק בתורה. חפצי שמים ישוו בה - כלומר, שאם יש לך לעסוק במצוה - תבטל תלמוד תורה, ועסק במצוה. דאפילו חפצי שמים לא - דמבטל מצוה ועוסק בתלמוד תורה. תעיל ולא

תיפוק תיפוק ולא תעיל - משמע ליה בסחורה;

תעיל ולא תיפוק - שתביא סחורה ולא

תמכרנה, תיפוק ולא תעיל - שתוציא בסחורה

במקום אחר ולא תביאנה. תעיל כלתא - שדרך

כלתא הולכת אצל הבעל, ולא תיפוק - דלא

לימות בנך, דהדרי נפקי מינך ודדרי לבי נשיהו.

שהא חדתא - זו שנה ראשונה של נישואין,

דכתבי: "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא וגו' (ברבים כד). ליחוב ביתך - בית קברתך. דלא

תמות, אלא תחיה לאורך ימים. לא תבוש ולא

תתבייש - לא תיבוש אחרני, כדי שלא

תתבייש, שלא תבא לידי כך פן תתבייש. ותנא

בה - ושנה בה: "לא יבושו עמי לעולם" והיינו

לא תבייש ולא תתבייש. בוחלת - נותנת כחול

בין עיניה, כדי שדמונת נאים. פוקסת - מוחלקת

שערה לכאן ולכאן - ומעברת סרק על פניה -

סם אחד, כדי שתראה אדומה. סבין על פניה

של מטה - כדי להעביר שער של מטה. חיתה

שריא להתקשט. לקל טבלא דהמא - כמנפי

כלתא - שהיתה כל כך זקנה שהיתה לה כלה,

שהיא אשת בנה. לא שנו - הא דאמר עושה

אשה תכשיטיה. אלא ילדה - בחורה, שדרכה

בכך, ולחיה חיי לה שמחה במועד. אבל זקנה

לא - והכי עבדא אשתך הכי, דמיקשטא? הא

הוא זקנה! ואפילו עומדת על פתח קברה -

שריא להתקשט. לקל טבלא דהמא - פירוש:

קשקוש הווג רוצה לומר: מיני זמר בהילולא.

וכי דכי דהמא ילדה בת שית לקל הילולא -

הכי עבדא בת שיתין, והכי גמי מקשטא. שניול

הוא לה - שגנאי הוא לה וניולל בסיד, ומצערות

בסיד. שיבולה לקפלו במועד - אף על פי שהיא

מנוולת בסיד. שמחה היא לאחר זמן - במועד.

לסוף המועד, לאחר שקפלוה את הסיד עטפלה.

לפי שמשיר את השער ומעיד את הבשר.

והואיל דהאי סיד משמחתה לאחר זמן - להכי

שרי לה לטופלו במועד, אף על פי שהיא מצירה

עכשיו. ופי' אית ליה לרבי יהודה האי סבבא -

אף על גב שהיא מצירה עכשיו שמחה וכו'.

נפרעים מהם - מהגנים ביום חגם, מפני שהוא

מצר. דכל אדם שפורע מצר. אבל לא

משלמים להם ממון ביום חגם - לפי שמשמחם

ביום חגם, ומודה לעבודה זרה, כדפירש במסכת

עבודה זרה. שמח הוא לאחר זמן - שפרע לו.

ואמאי נפרע מהן? אבל לרבי יהודה לא אית ליה

האי סברא דמשום שמיצר עכשיו שרי, והכי

אית ליה האי סברא גבי טפול, אף על גב שהיא

מצירה עכשיו שמחה היא לאחר זמן! תנא

להלכות מועד - להכי אמר רבי יהודה הכא

דשרי אף על פי שהיא מצירה כו'. דכולהו

הלכות מועד - דשרי, משום האי טעמא גמי שרי

בגן אפיה ובישול, דמצרע השתא כשהוא אופה

ומבשל. ולחכי שרי, דשמח הוא כשהוא אוכל

אפיתו ובישולו ביום טוב. גוי לעולם מיצר -

שפורע. ולחכי לא אית ליה לרבי יהודה התם

אף על פי שמיצר שמח וכו'. אבל לעיל, גבי

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

טפול - אית ליה לרבי יהודה אף על פי שמצירה עכשיו שמחה לאחר זמן. שהגיעו לפירקן - לשירה. ולא הגיעו לשנים - שאינן בנות שנים עשרה שנה ויום אחד, שעדיין אינו דין

שהיא לחן שער ובשוע על כך. עניות מופלות - שהגיעו בסיד ומשירות אותן. אנפיקינון - היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (פ"ה, ב) אנפיקינון לא יביא. היינו אותו שמן שעושין

מזיתים. שלא הביאו שלישי - שלא ביטלו שליש. ולמה סבין אותו - אבל זה לא קא מחדר, דקאמר טופלן כו'. ושקל בה ארבע מאה זוזי - שנתפיה, ונטל מבעלה כך. טפלה בולה בחר

זמנא - דסבר למיעבד כרב ביבי, ומתה. בעיין בנתיין טפלא - דסבר מגולל השער ומעבה את הבשר.

מועד קטן דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמא

ועל ידי זה יתקיים בהם הנאמר בפסוק השני 'ולא יבושו' שלא
יתבישו מאחרים.
שנינו במשנה: וְעוֹשֶׂה אִשָּׁה תְּכַשִּׁימָהּ במועד.
תנו רבנן, אֵלּוּ הֵן תְּכַשִּׁימֵי נָשִׁים המותרים במועד, בַּחֲלָת – צובעת
בכחול סביב עיניה לפיותן, וּפּוֹקֶסֶת – מחלקת שיערה לכאן ולכאן,
וּמַעֲבִידָה (סרק) [שָׂרָק] – סם אדום על פניה שתראה אדומה. וְאִיכָא
דְּאָמְרִי, מַעֲבִידָה (סרק) [סָכִין] על פניה של מָטָה להעביר השיער.
מביאה הגמרא מעשה: דְּבִיתָהּוּ (א-שנתו) דְּרַב הֲסָדָא מְשַׁמְטָא
במועד בתכשיטים המותרים בְּאַנְפִּי ו-בפניו בְּפִתָּה, כלומר שכבר
לא היתה צעירה. יְתִיב רַב הוּנָא בְּרִי הִינָנִי קָמִית דְּרַב הֲסָדָא, וְיִתִּיב
רַב הוּנָא וְקָאָמְרִי, לֹא שָׁנו שְׁמוֹתָהּ להתקשט במועד אֶלָּא לְלִידָה
ו-צְעִירָהּ, שִׁדְרָכָה בִּכְךָ וּשְׁמָחָה הוּא לָהּ, אֲבָל לִקְנָה לֹא, וּמְדוּעַ
הִתְרַת זֹאת לֹא שִׁתָּךְ.
אָמַר לִיה רַב חֲסִדָא, הֵאלֵחִים ו-לְשׁוֹן שְׁבוּעָה שְׁאִפִּילוּ אִמָּךְ הִזְקַנָּה
וְאִפִּילוּ אִמָּךְ דְּאִמָּךְ הִזְקַנָּה יוֹתֵר, וְאִפִּילוּ זְקֵנָה מוֹפְלַגַת הַעֲזוּמָתָךְ עַל
פֶּתַח קְבֻרָהּ, מוֹתֵרוֹת לְהִתְקַשֵּׁט בְּמוֹעֵד, שִׁמְשָׁמָה אָף אוֹתָךְ, דְּאָמְרִי
אִנְיָשׁ בְּדֶרֶךְ מִשְׁל, בְּתִי שִׁיתִּין ו-שִׁישִׁיִּים נִחְשָׁבֶת בְּבֵית – וְיִתִּיב
לִכְךָ לְדַלֵּק כִּבְלָא רִהָטָא – שְׂרוּת לְשִׁמּוֹעַ קוֹל קִשְׁקוֹשׁ זֶה, כְּלוֹמַר
קוֹל כְּלִי הַזֶּמֶר. וְכך גַּם בְּקִישׁוֹת בְּתַכְשִׁיטִים, בֵּת שִׁישִׁים מִתְקַשֶּׁטת
וּשְׁמָחָה בִּכְךָ כִּבֵּת שֵׁשׁ.
שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא תִסּוֹד בְּסִיד מִפְּנֵי שְׁנוּיֹל הוּא
לָהּ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמוֹסִיפָה בְּדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה: תִּנְיָא, רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר, אִשָּׁה לֹא תִסּוֹד בְּמוֹעֵד, אָף שְׁלֹאֲחָה שֶׁתְּקַלּוֹף הַסִּיד
יִבְחִיק בְּשִׂרָה וְתִשְׁמַח, מִפְּנֵי שְׁעֵתָה נִיּוּל ו-גִּנְאִין הוּא לָהּ וְלֹא מִצְטַעֲרַת
בִּכְךָ. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּסִיד שִׁיבּוּלָה לְקַפְּלוֹ ו-לְקַלְפּוֹ בְּמוֹעֵד,
שְׁמוּפִילְתָּ ו-מוֹשְׁחָתוֹ בְּמוֹעֵד, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁמִצִּירָה ו-מִצְטַעֲרָתָּהּ הִיא
עֲבָשִׁי, שְׁמָחָה הִיא בְּמוֹעֵד לֹאֲחֵר זְמַן כְּשִׁמְקַלְפַת הַסִּיד, שִׁשְׁעָרָה
נוֹשֵׁר וּבְשִׂרָה מִתְעַדֵּן.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְכִי אֵית לִיה לְרַבִּי יְהוּדָה הִיא סְכָרָא שְׁהוֹלִכִים אַחֵר
הַשְׁמָחָה שְׁלֹאֲחָה זְמַן, וְהִתְנַן בְּמִשְׁנָה (ע"ז ב'), רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,
נִפְרָעִין מִקֵּץ חוֹב שְׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֵם יוֹם חֲגֹם, מִפְּנֵי שְׁמִצִּיר ו-מִצְטַעֲרָן
בְּפִרְעוֹן חוֹבוֹ, וְלֹא יוֹדָה לְעַבּוּדָה זֶרָה. אָמַר לֹא חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה,
אָף עַל פִּי שְׁמִצִּיר עֲבָשִׁי בְּשִׁעַת הַפִּרְעוֹן, שְׁמָחָה הוּא לֹאֲחֵר זְמַן כְּלוֹמַר
לֹאֲחֵר הַפִּרְעוֹן שֶׁנִּפְטָר מִהַחֹב, וְיוֹדָה עַל כֵּךְ לְעַבּוּדָה זֶרָה, וּמוֹכַח
שְׂרַבִּי יְהוּדָה סָבַר שֶׁהִדִּין הוּא לְפִי הַמְצִיאֹת עֵתָה שִׁמְצַטֵּר, וְלֹא
לְפִי הַשְׁמָחָה שְׁלֹאֲחָה זְמַן, וְשִׁלָּא כְּדַבְרֵי בְּבִרְיִיתָא.
מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אָמַר רַב נְחֶמְיָן בְּרִי יִצְחָק, הִנֵּחַ הַלְלִיבוֹת מוֹעֵד שְׁלֹא
לְדַמּוֹת לֶחֶן הַלְבָּה אַחֲרָתָּה, וְכִפְּלוּ מִצֵּר עֲבָשִׁי וְשָׁמַח לֹאֲחֵר זְמַן
נִינְחוּ – שִׁדְרָךְ כָּל הַדְּבָרִים הַמוֹתֵרִים בְּמוֹעֵד כְּגוֹן אִפִּיָּה וּבִישׁוּל,
שְׁבַתְחִילָה מִצְטַעֲרָה בְּעִישִׁיתָם, וּמוֹתֵר כִּיּוֹן שְׁאֲחֵר כֵּךְ שִׁמָּח בָּהֶם
בְּמוֹעֵד.
תִּירוֹץ אַחֵר: רַבִּינָא אָמַר, הִדִּיתֵר בְּנִכְרִי הוּא מִשּׁוֹם שְׁבוּתִי לְעִנְיָן
פִּרְעוֹן לְעוֹלָם מִצֵּר וְלֹא רַק עֵתָה אֵלָּא אָף לֹאֲחֵר זְמַן, שֶׁתִּמִּיד נֹכַח
שְׁהוֹצִיאֹו מִמֶּנּוּ מִמּוֹן וְלֹא הִצְלִיחַ לְהַשְׁתַּמֵּט, אָךְ אִם יֵשׁ שְׁמָחָה
לֹאֲחֵר זְמַן מוֹתֵר.
הַגְמָרָא מְבִאֵר לֵאמֹר צוֹרֵךְ הִיוּ טוֹפְלוֹת בִּשְׂרָן בְּסִיד: אָמַר רַב
יְהוּדָה, בְּגוֹת וְיִשְׂרָאֵל שְׁהִנְיָנוּ לְפִירְקָן – שִׁצְמָחוּ לֶחֶן שְׁעֵרוֹת לְמִטָּה,
וְלֹא הִנְיָנוּ לִי"ב שָׁנִים, וּמִתְבִּישּׁוֹת בִּכְךָ, הַעֲנִיּוֹת מוֹפְלָת ו-מוֹשְׁחָתוֹת
אוֹתָן בְּסִיד לְהַסִּיר, וְהַעֲשִׂירוֹת מוֹפְלָת אוֹתָן בְּסוֹלָת, וּבְגוֹת מְלָכִים
בְּשִׁמְרָתָם, שְׁנָאֲמַר (אסתר ב') 'שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשִׁמְרָתָם'. מְבִאֵרָתָּהּ
הַגְמָרָא: מִאי שְׁמֵן הַמִּזֵּה. רַב הוּנָא בְּרִי חִיָּיא אָמַר, סִסְכָּת – שְׁמֵן
אִפְרַסְמוֹן. רַב יְרֵמְיָה בְּרִי אִמִּי אָמַר, שְׁמֵן זֵית שְׁלֹא תִבְיָא ו-בִישׁוּל
שְׁלִישׁ, שְׁהוּא בּוֹסֵר וְיֵשׁ בּוֹ כַּח לְהַשִּׁיר הַשִּׁיעֵר.
בְּרִייתָא בְּעִנְיָן שְׁמֵן שְׁלֹא תִבְיָא שְׁלִישׁ: תִּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׁמֵן
אֲנִפְקִינָן שְׁאִין לְהַבִּיאֹו לְמִנְחוֹת (מנחות פ"ה) הוּא שְׁמֵן זֵית שְׁלֹא תִבְיָא
שְׁלִישׁ. וְלָמָּה כִּסְּבִין אוֹתוֹ, שְׁמִשְׁרִי אֶת הַשִּׁיעֵר וְעַמְּדָן – מִצְהִיב ו-מִאִירָן
אֶת הַקֶּשֶׁר.

כָּאן בְּמִצְוַת שְׁנִקְרָתָה לִידוֹ שְׁאִי אִפְשָׁר לְעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים, שְׁאִין
לְהַנִּיחָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִצְוָה גְּדוּלָּה יוֹתֵר, שְׁאִין מְעַבְרִים עַל
הַמִּצְוֹת.
מִמְשִׁיכָה הַגְמָרָא בְּמַעֲשֵׂה: הִדֵּר יְתִיב וְקָא מַכְעִי לָהּ – שׁוּב יִשְׁבוּ
וְהִקְשׁוּ עוֹד. בְּתִיב (משלי טו) 'כִּי־רָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חַפְצֶיהָ לֹא יִשְׁוּוּ
בָּהּ', וּמִשְׁמַע שָׂרָק 'חִפְצִיר' אֵינֶם שׁוֹיִם לְתוֹרָה וְלֹא יִבְטְלָה לְעִסּוֹק
בָּהֶם, הֵא חֲפְצֵי שְׁמִים דְּהִינְיָנו שְׁאֵר מִצְוֹת יִשְׁוּוּ בָּהּ, וְיִתְבַטֵּל מִן
הַתּוֹרָה לְעִסּוֹק בְּמִצְוָה הַבָּאָה לִידוֹ, וְכִתִּיב (שם ח"א) 'כָּל חַפְצֵים לֹא
יִשְׁוּוּ בָּהּ', וּמִשְׁמַע דְּאִפִּילוּ חֲפְצֵי שְׁמִים לֹא יִשְׁוּוּ בָּהּ – בְּתוֹרָה, וְאִין
לְבַטְלָהּ מִחֲמַת מִצְוָה אַחֲרָתָּה.
וְאָף בּוֹזֵה יִישְׁבוּ: כָּאן – בְּפִסּוֹק הַשְּׁנִי מְדוּבָר בְּמִצְוַת שְׁנִקְרָתָה לִידוֹ
שְׁאִפְשָׁר לְעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים, שְׁאֵם לֹא יַעֲשֶׂנָה לֹא תִתְבַטֵּל,
שִׁיעִסּוֹק בְּתוֹרָה, כָּאן – בְּפִסּוֹק הָרִאשׁוֹן מְדוּבָר בְּמִצְוַת שְׁאִי אִפְשָׁר
לְעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים, שִׁתְבַטֵּל מִתּוֹרָה וְיַעֲשֶׂה הַמִּצְוָה[א].
לֹאֲחֵר מִכֵּן אָמְרוּ לִיה מִאי בְּעִית הָבָא – שְׁאִלְחוּ מַה רְצוֹנָךְ כָּאן.
אָמַר לָהּ, דְּאָמַר לִי אָמָא, וְיֵל נִפְיִיהוּ דְּלִיבְרָכָךְ – לֵךְ אֵלֶיהֶם
שִׁיבְרָכּוֹךְ.
בְּרַחוּ בְּלִשׁוֹן מִשְׁל: אָמְרוּ לִיה, יְהֵא רְעָא – יְהִי רְצוֹן, דְּתוֹרַע וְלֹא
תִּתְחַד – שְׁתוֹרַע וְלֹא תִקְצוֹר, תַּעֲזִיל וְלֹא תִיפּוֹק – תִּבְיָא סְחוּרָה וְלֹא
תִצְלִיחַ לְמַכְרָה, תִּיפּוֹק וְלֹא תַעֲזִיל – תוֹצִיא כֶסֶף עַל סְחוּרָה בְּמִקּוֹם
אַחֵר וְלֹא תִצְלִיחַ לְהַבִּיאָה לְמִקּוֹמָךְ לְמַכְרָה, לִיחְרִיב בִּיתָךְ וְלִיתוּב
אוּשְׁפִיף – יִחְרַב בֵּיתָךְ וְאוּרֹחַךְ יִגּוֹר בּוֹ בְּמִקּוֹמָךְ, לְכַלְכֵּל פְּתוּרָךְ –
שׁוֹלְחָנְךָ יִהְיֶה מְבֻלְבֵּל, וְלֹא תִחְיוּ שְׁתָּא תְּרָמָא – וְלֹא תִרָּאָה שְׁנָה
חֲדָשָׁה.
רַבִּי אֶלְעָזָר הַבִּין שְׁקִילְלָהּ, וְלִכֵּן כִּי אָתָּא – כְּשֶׁשָּׁב לְגַבִּי אֲבוּהִי אָמַר
לִיה, לֹא מַכְעִי דְּבִרְיָי לֹא בִירְכֵן אֲבָל צַעוּרִי צַעוּרָן – לֹא רַק שְׁלֹא
בְּרַחוּנִי אֵלָּא אָף צַערוֹנִי. אָמַר לִיה אֲבִיו, מִאי אָמְרוּ לָךְ. אָמַר לוֹ,
הִכִּי וְהִכִּי אָמְרוּ לִי כְּמוּבָא לְעִיל. אָמַר לִיה, הִנֵּךְ בּוֹלְחוֹ בְּרַבְרָמָא נִינְחוּ
– כָּל אֵלּוֹ בְּרַכּוֹת הֶם.
וּפִירַט לוֹ אֲבִיו: מַה שְׁאִמְרוּ תוֹרַע וְלֹא תִתְחַד, כּוֹונָתָם שֶׁתוֹלִיד בְּנִים
וְלֹא יָמוּתוּ בַּחֲיִיר. וְמַה שְׁאִמְרוּ תַעֲזִיל וְלֹא תִיפּוֹק, כּוֹונָתָם דְּתַעֲזִיל
בְּלָתָא – תִּכְנִס כְּלוּתִיךְ אַחֵר בְּעִלְיָהּ לְבִיתְךָ, וְלֹא לִימוּתוֹ בְּנֵךְ
דְּלִיפְקוֹן – וְלֹא יָמוּתוּ בְּנִיךְ שֶׁבִּכְךָ יִצְאוּ כְּלוּתִיךְ מִבֵּיתְךָ[ב]. וְמַה
שְׁאִמְרוּ תִיפּוֹק וְלֹא תַעֲזִיל, הֵינֵה תוֹלִיד בְּנָתָא ו-בְּנָתוֹת וְתוֹצִיאֵן
מִבֵּיתָךְ וְתִשְׁאִין לְבַעֲלֵיהֶן, וְלֹא יָמוּתוּ גּוֹבְרִיָּהּ וְלִיחְרִידוֹ לְוִתֵּיךְ – וְלֹא
יָמוּתוּ בְּעִלְיָהּ שִׁיחְזוֹרוֹ לְבִיתְךָ. וְמַה שְׁאִמְרוּ לִיחְרִיב בִּיתָךְ וְלִיתוּב
אוּשְׁפִיף, כּוֹונָתָם דְּהֵא עֲלָמָא אוּשְׁפִיף – הָעוֹלָם הַזֶּה נִחְשָׁב
אֲכַסְנִיָּה, וְהֵיחָא עֲלָמָא בִּיתָא – וְהַקְבֵּר נִחְשָׁב בֵּית קְבוּרָה, דְּבִתִּיב
(תהלים מ"ג) 'קִרְבֵּם בְּתִימֹו לְעוֹלָם', וְדוֹרָשִׁים אֶל תִּקְרִי 'קִרְבֵּם' אֶלָּא
'קִרְבֵּם' שְׁהוּא בֵּית הַרְשָׁעִים לְעוֹלָם, וּבִירְכּוֹךְ שְׁלֹא תָמוּת, וְיִהְיֶה
בֵּיתְךָ הַקְּבוּרָה שְׁהוּא קְבָרָךְ חֲרַב ו-שׁוּמָם, וְתִשְׁבַּב בְּאֲכַסְנִיתְךָ שְׁהִיא
הָעוֹלָם הַזֶּה. וְמַה שְׁאִמְרוּ לְכַלְכֵּל פְּתוּרָךְ, כּוֹונָתָם בְּכִי וּבְגִתָּא –
בְּבָנִים וּבְגוֹת, שִׁיבְלְבְּלוּ הַשּׁוֹלָחַן, וְמַה שְׁאִמְרוּ וְלֹא תִחְיוּ שְׁתָּא
תְּרָמָא, כּוֹונָתָם דְּלֹא תָמוּת אֲנָתְךָ ו-אִשְׁתְּךָ, וְלֹא תִנָּכַח אִינְתָּתָא
אֲחֵרִיתִי – וְלֹא תִשָּׂא אִשָּׁה אַחֲרָת שְׁנִקְרָתָה בְּתוֹרָה (דברים כ"ד)
'חֲדָשָׁה'.
מַעֲשֵׂה נוֹסֵף כְּעִין הַמַּעֲשֵׂה הַקּוֹדֵם: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֵלְפָתָא אָפְשָׁר
מִיָּנִיָּה דְּרַב – נִפְטָר לְשִׁלּוֹם מְרִב, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן אָמַר לִיה רַב (אבות)
[לְבִירָה] – לִבְנֹה, וְיֵל לְנִפְיָה דְּלִיבְרָכָךְ – לֵךְ אֵלֶיךָ שִׁיבְרָכּוֹךְ. אָמַר לִיה
בִּירְכּוֹ, יְהֵא רְעָא – יְהִי רְצוֹן דְּלֹא תִבְשִׁישׁ אַחֲרִים וְלֹא תִתְבִּישִׁישׁ עַל
יְדֵי אַחֲרִים. אָתָּא בְּנוֹ שֶׁל רַב נָפִי אֲבוּהִי, אָמַר לִיה אֲבִיו, מִאי אָמַר
לָךְ. אָמַר לִיה, מִילִין בְּעֲלָמָא – סֵתֵם דְּבִרִי בְּרַכָּה הוּא דְּאָמַר לִי, וְלֹא
בְּרַכָּה מִיּוֹחֲדָתָּה, וְשִׁחַ לוֹ הַבְּרַכָּה. אָמַר לִיה רַב לִבְנֹה, בְּרַכָּךְ בְּרַבְרָמָא
דְּבִירְכֵן קוֹדֵשָׁא בְּרִידָה הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְתָנָא בָּהּ – בְּרַכָּה מִיּוֹחֲדָתָּה שְׁבִירְךָ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְשִׁנָּה בָּהּ, דְּבִתִּיב (ויאל ב' כו) 'וְאִפְלַתֶם
אֲבוֹל וְשִׁבּוּעַ וְהִלַּלְתֶּם וְגו'' וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם, וּבְפִסּוֹק אַחֲרָיו (שם
ב') 'וְיִדְעַתֶּם כִּי בְּכָרֵב יִשְׂרָאֵל אֲנִי וְגו'' וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם,
וְכוֹונָתָהּ בְּרַכָּה זֶה, שְׁבַתְחִילָה אָמַר וְלֹא יִבוֹשׁוּ שְׁלֹא יִבְשִׁישׁוּ אַחֲרִים,

1 שנינו במשנה: הקדוּת תופר בדרבנן.

2 מבררת הגמרא: היכי דמי קדוּת שרשאי לתפור כדרכו במועד.
3 משיבה הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי, כל מי שאינו יכול להוציא מלא
4 מַחַט בַּבַּת אַחַת – לתחוב הרבה תפירות בשיעור כמלא אורך מחט
5 ולמושכן בבת אחת, שנמצאו הרבה תפירות במשיכה אחת,
6 שהיודע לעשות כך אומן הוא. ורבי יוסי בר חנינא אמר, כל מי
7 שאינו יכול לכוֹן אִמְרָא בְּחַפְזָא חֲלוּקִי – לחתוך במדויק בד עבה
8 ליתנו בשפת בגדו שלא יתבלה שם, אלא במקום אחד חותך רחב
9 ובמקום אחר חותך צר.

10 שנינו במשנה: וְהָאִוְמָן מְכַלֵּב.

11 מבואר במשנה שהאומן צריך לשנות בתפירתו. מבררת הגמרא:
12 מַאי – מה הכוונה 'מְכַלֵּב'. משיבה הגמרא: נחלקו בזה אמוראים,
13 רבי יוחנן אמר, מְכַסֵּעַ – מפוזר ומרחיק התפירות זו מזו כשיני הכלב
14 הרחוקות זו מזו. רבא בר שמואל אמר, תוחב המחט בשיני כלבָתָא
15 – כלב) שאחת גבוהה מחבירתה, והיינו תחיבה למעלה ותחיבה
16 למטה, ולא כדרכו בשורה ישרה.

17 שנינו במשנה: מְסַרְגִּין אֶת הַמְּטוֹת, רבי יוסי אומר, ממתחין.

18 מבררת הגמרא: מַאי מְסַרְגִּין וּמַאי מְמַתְחִין. כי אִתָּא רב דימי אִמְרַה,
19 פְּלִיגִי בָּהּ רַבִּי תַּיְימָא בַּר אֲבָהוּ וְרַבִּי אִסִּי, וְתַרְוִיחֵיהּ מִשְׁמִיחַ דְּחִלְקָהּ וְרַבִּי
20 יוֹחָנָן. חַד אִמְרַה, שֶׁמְסַרְגִּין הֵייוּ מַתִּיחַת חֲבָלִים בַּצּוֹרֶת שְׁתֵּי וְעַרְב
21 לְאוּרֹךְ וּרְחֹב הַמְּטָה, וְכַמְלֵאכֵת אֲרִיגָהּ [א], וּמְמַתְחִין הֵייוּ
22 מַתִּיחֶם שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב. וְחַד אִמְרַה, מְסַרְגִּין הֵייוּ רַק שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב,
23 אֶךְ שְׁתֵּי וְעַרְב אֲסוּר אִף לְתַנָּא קַמָּא. וּמְמַתְחִין הֵייוּ שְׁאֵם הָיָה
24 הַחֲבֵל הַמְּטוֹת כְּבֵר בַּמְּטָה רַפְּוִי מְמַתְּחוּ, אֶךְ אֵין לְמַתוּחַ חֲבָלִים
25 לְמַתְחִילָה.

26 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵינִי – וכי כך נחלקו, וְהָא תַּנִּי רַב תַּחְלִיפָא בַּר
27 שְׁמוּאֵל, וְשׁוֹנֵן תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יוֹסִי שְׁאֵין מְפַשְׁלִין וְקוֹלְעִין חֲבָלִים
28 לְבַתְּחִילָה. וְקִשְׁיָה, בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאִמְרַה שֶׁמְסַרְגִּין הֵייוּ שְׁתֵּי וְעַרְב,
29 וּמְמַתְחִין הֵייוּ שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב, הֵייוּ דְקָתְנִי – זה מה שחידש רב
30 תַּחְלִיפָא בַּר שְׁמוּאֵל שֶׁאֵמַר וְשׁוֹנֵן שְׁאֵין מְפַשְׁלִין חֲבָלִים לְבַתְּחִילָה,
31 שֶׁאִף תַּנָּא קַמָּא שֶׁהִתִּיר לְמוֹתָחֵם שְׁתֵּי וְעַרְב, לֹא הִתִּיר לְקוֹלְעֵם
32 מַתְחִילָה. אִלָּא לְמָאן דְּאִמְרַה שֶׁמְסַרְגִּין הֵייוּ שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב, וּמְמַתְחִין
33 הֵייוּ שְׁאֵם הָיָה רַפְּוִי הָיָה מְמַתְּחוּ, וְאֲרִיגַת הַשְּׁתֵּי וְעַרְב אֲסוּרָה
34 לְדַבְרֵי הַכֵּל, אִם כֵּן מְדוּעַ הוֹצֵר רַב תַּחְלִיפָא לְחַדֵּשׁ שְׁשׁוּם
35 לְאֲסוּר קְלִיעַת חֲבָלִים, הִרִי הַשְּׁתָּא אִף אֲרִיגַת שְׁתֵּי וְעַרְב אִמְרַת
36 שֶׁלְּדַבְרֵי הַכֵּל לֹא הוֹתֵר, קְלִיעַת חֲבָלִים לְבַתְּחִילָה מִיַּצְעָא – וכי
37 צִרְיָן לְאֲסוּר. מְסִיקָה הַגְּמָרָא: קִשְׁיָא – אִכֵּן קִשָּׁה לְדַעָה שְׁתַּנָּא קַמָּא
38 אֲסַר שְׁתֵּי וְעַרְב [ב].

39 קוּשִׁיא נּוֹסֶפֶת לְדַעָה הַשְּׁנִיָּה: אִמְרַה לִּיה רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרַבִּי תַּיְימָא
40 בַּר אֲבִין, מִי אִיבָא לְמָאן דְּאִמְרַה – וכי יש מי שסובר ש'מְסַרְגִּין' הֵייוּ
41 שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב, וְהִתְנַן בַּמְּשֻׁנָּה (כלים פט"ז א'), רַבִּי מַאִיר אִמְרַה, הַמְּטָה
42 נִחְשְׁבַת לְכַלִּי לְקַבֵּל טוּמְאָה מִשִּׁיבְרוֹג בָּהּ שְׁלִשָּׁה בְּתִים – בְּתֵי נִירִים,
43 וְהֵייוּ שְׁחַבְלֵי הַשְּׁתֵּי מְתוּחִים וְאוּרֹג בָּהֶם שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים עַרְב.
44 וּמוֹכַח שְׁלֹשׁ 'סְרִיגָה' נֹאמַר עַל אֲרִיגַת חֲבָלִי עַרְב בַּחֲבָלִי שְׁתֵּי.

45 לְכֵן דּוּחָה הַגְּמָרָא אֶת דְּבַרֵּי רַב דִּימִי וּמִבִּיבָה בִּיאוּר אַחֵר: אִלָּא, כִּי
46 אִתָּא רַבִּין מִבְּבֵל לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אִמְרַה, בְּ'מְסַרְגִּין' כּוּלִי עֲלָמָא לֹא
47 פְּלִיגִי – שְׁנֵי הָאֲמּוּרָאִים לֹא נִחְלָקוּ דִּהֵייוּ אֲרִיגַת שְׁתֵּי וְעַרְב, אִלָּא
48 כִּי פְּלִיגִי בְּ'מְמַתְחִין' מִזֶּה בִּיאוּרוֹ, מִרְּכַר שֶׁ'מְמַתְחִין' הֵייוּ שְׁתֵּי בְּלֹא
49 עֵרֶב, וּמִרְּכַר שְׁרַבִּי יוֹסִי אֲסוּר אִף שְׁתֵּי בְּלֹא עַרְב, אִלָּא רַק שְׁאֵם
50 הָיָה רַפְּוִי מְמַתְּחוּ.

51 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא לְדַעָה הַשְּׁנִיָּה לִפִּי בִּיאוּר זֶה: מִיתִיבִי, שְׁנִינוּ
52 בַּבְּרִיתָא, מְסַרְגִּין אֶת הַמְּטָה וְאֵין צִרְיָן לִזְמַר שֶׁמְמַתְחִין, דְּבַרֵּי רַבִּי
53 מַאִיר. רַבִּי יוֹסִי אִמְרַה, רַק מְמַתְחִין אֲבָל לֹא מְסַרְגִּין [ג]. וְיֵשׁ אִמְרִים,
54 אֵין מְמַתְחִין כָּל עֵינָר. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא אֶת הַקּוּשִׁיא: בְּשִׁלְמָא לְמָאן

55 דְּאִמְרַה שֶׁמְמַתְחִין הֵייוּ שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב, הֵייוּ דְאִתָּא – לְכֵן בֹּאוּ הֵיִשׁ
56 אִמְרִים לְאִפְלוּגִי וְלִזְמַר שֶׁאֵין מְמַתְחִין כָּלֵל אִף שְׁתֵּי בְּלֹא עַרְב
57 שֶׁהִתִּיר רַבִּי יוֹסִי, אִלָּא לְמָאן דְּאִמְרַה שֶׁאִף רַבִּי יוֹסִי לֹא הִתִּיר לְמַתוּחַ
58 בַּתְּחִילָה אִלָּא שְׁאֵם הָיָה רַפְּוִי מְמַתְּחוּ, קִשְׁיָה, וְכִי לִישׁ אִמְרִים
59 מְמַתְּחוּ נְפִי לֹא – אֵין לְהִתִּיר אִף מַתִּיחַת חֲבָלִים קִיַּימִים רַפְּוִיִּים, הִרִי
60 אֵינָה מִלֵּאכָה, וְכִיֵּן שֶׁבִּלָּא זֶה אֵינוֹ יוֹכֵל לִשְׁכַּב עַל הַמְּטָה בַּמוּעֵד,
61 מְדוּעַ נֹאסֵר.

62 מַתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵין – אִכֵּן לִישׁ אִמְרִים אֲסוּר אִף לְמַתוּחַ הַרְפוּי,
63 שְׁכִינָן דְּאִפְשָׁר לְמַמְלִיחָה בְּמָאנִי – שְׁנִיתָן לְהַנִּיחַ תַּחַת הַמְּטָה כְּלִים
64 עַד גּוּבָה הַמְּטָה, וְעַלֵּיהֶם יוֹכֵל לְהַנִּיחַ כְּרִים וְכַסּוֹת לִשְׁכַּב עֲלֵיהֶם,
65 לְכֵן לֹא מְרַחֲנִין לְמַתוּחַ הַחֲבָלִים.

משנה

66 המשנה מבארת מלאכות בנייה המותרות במועד: מְעַמְדִין – בונים
67 מַתְחִילָה תַּנּוּר לְאִפְיָה וְכִירִים לְבִישׁוּל וְרִיחִים לְטַחֲנִת תְּבוּאָה, וְאִף
68 מְכַבְּשִׁים רִיחִים שֶׁבָּנָה, בְּמוֹעֵד, שֶׁכֵּל אֵלּוֹ צוּרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שְׁמוֹתָר
69 לְעִשׂוֹת לְצוּרְכּוֹ בַּחוּל הַמוּעֵד. רַבִּי יוֹחָנָן אִמְרַה, אֵין מְכַבְּשִׁין אֶת
70 הָרִיחִים בְּתַחֲלִילָה דִּהֵייוּ כֶּשֶׁן חֲדָשׁוֹת, אִלָּא רַק בִּישׁוֹת.

גמרא

71 מבררת הגמרא: מַאי 'מְכַבְּשִׁין' אֶת הָרִיחִים' שֶׁנִּחְלָקוּ בּוֹ רַבִּי יוֹדָה
72 וְתַנָּא קַמָּא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: נִחְלָקוּ בִּזְהָא אֲמּוּרָאִים, רַב יוֹדָה אִמְרַה,
73 מְנַקֵּי רִיחָא – נִקְוֵר הָרִיחִים. שְׁעוּשִׁים בִּאֲבָן חִלְקָה כְּמִין חֲרִיצִים
74 כְּדִי שִׁיעֲרֻכוּ הַחֲטִים הַיֵּטֵב, וְרַבִּי יוֹדָה הִתִּיר רַק בְּרִיחִים יִשְׁנוֹת
75 שֶׁהִיוּ בְּהֵן חֲרִיצִים וְנִשְׁחָקוּ. רַב יוֹחָנָן אִמְרַה, בַּת עֵינָא – בַּת עֵין,
76 שְׁהִיא נִקֵּב שְׁעוּשִׁים בִּאֲמִצַּע הָרִיחִים שֶׁבּוֹ נּוֹפֶלֶת הַתְּבוּאָה,
77 וְעִשְׂיָתָּהּ מוֹתֶרֶת בַּמוּעֵד.

78 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִיתִיבִי, שְׁנִינוּ בַּבְּרִיתָא, מְעַמְדִין תַּנּוּר וְכִירִים
79 [וְרִיחִים] בְּמוֹעֵד, וְכִלְכֵּד שְׁלֹא יִגְמֹד מְלַאכְתָּהּ, דְּבַרֵּי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר.
80 וְחֲכָמִים אִמְרִים, אִף יִגְמֹד מְלַאכְתָּם. רַבִּי יוֹדָה אִמְרַה מְשַׁמּוֹ שֶׁל
81 רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, מְעַמְדִין אֶת הַתְּרִשָּׁה – הָרִיחִים הַחֲדָשׁוֹת וּמְכַבְּשִׁין אֶת
82 הַשִּׁנָּה – הָרִיחִים הַיִּשְׁנוֹת, אֲבָל אֵין מְכַבְּשִׁים רִיחִים חֲדָשׁוֹת. וְיֵשׁ
83 אִמְרִים, אֵין מְכַבְּשִׁין רִיחִים כָּל עֵינָר, וְאִף יִשְׁנוֹת. וּמִבּוּאֵר בַּבְּרִיתָא
84 שֶׁשִּׁיךְ כִּיבוּשׁ אִף בְּרִיחִים יִשְׁנוֹת. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא אֶת הַקּוּשִׁיא:
85 בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאִמְרַה שֶׁמְכַבְּשִׁין הֵייוּ מְנַקֵּי רִיחָא, הֵייוּ דְמַשְׁכַּחַת
86 לָהּ בִּישְׁנָה – זֶה שִׁיךְ בְּרִיחִים יִשְׁנוֹת, שְׁכִינָן טַחֲנוּנִים בְּהֵן הַרְבֵּה הֵן
87 מַחְלִיקוֹת וְיֵשׁ לְנַקֵּר, אִלָּא לְמָאן דְּאִמְרַה שֶׁמְכַבְּשִׁין הֵייוּ בַּת עֵינָא,
88 יִשְׁנָה בַּת עֵינָא לָמָּה לָּהּ – מְדוּעַ יִשְׁנָה צְרִיכָה עֲשִׂית נִקֵּב, הֲלֹא כְּבֵר
89 יֵשׁ בָּהּ נִקֵּב, שֶׁהִרִי כְּבֵר טַחְנוּ בָּהּ תְּבוּאָה, וְכִלָּא נִקֵּב לֹא נִיתָן הִיָּה
90 לְטַחֲנוּ בָּהּ.

91 מַתְרַצַּת הַגְּמָרָא: מַצִּינוּ זֹאת בִּישְׁנָה כְּגֹזֶן דְּקָא כְּעִי לְאִירוּחֵי מְסִי
92 פּוֹרְתָא – שְׂרוּצָה לְהַרְחִיב הַנִּקֵּב הַקֵּיים מֵעַט יוֹתֵר.

93 מִבִּיבָה הַגְּמָרָא מֵעִשָּׂה: רַב הוּנָא שְׁמַעְיָה לְהוּנָא גְּבָרָא – שָׁמַע אֲדָם
94 אֶחָד, דְּקָא מְנַקֵּי רִיחָא בַּחוּלָא דְמוֹעֵדָא – שֶׁמְנַקֵּי רִיחִים יִשְׁנוֹת
95 בַּחוּל הַמוּעֵד. אִמְרַה רַב הוּנָא, מָאן הָאִי – מִי הוּא אוֹתוֹ אֲדָם, אִתְּחִיל
96 גּוֹפִיָּה דְּקָא מְחִיל חוּלָא דְמוֹעֵדָא – יִתְחַלֵּל גּוֹפּוֹ עַל שֶׁהוּא מַחְלֵל אֶת
97 חוּל הַמוּעֵד. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: רַב הוּנָא הַקְפִּיד מִשּׁוּם שֶׁכָּבֵר לָהּ כִּישׁ
98 אִמְרִים שֶׁבַּבְּרִיתָא שֶׁאֵין מְכַבְּשִׁים כָּל עֵינָר וְאִף בְּרִיחִים יִשְׁנוֹת.

99 הַגְּמָרָא מִבִּיבָה כְּמָה מֵאֲמָרִים בַּעֲנֵן עֲשִׂית מְלַאכּוֹת שְׁנוֹת בַּחוּל
100 הַמוּעֵד לְצוּרֵךְ הַמוּעֵד: דְּרֵשׁ רַב חֲמָא, נִקְרָין רִיחִים בִּין חֲדָשׁוֹת בִּין
101 יִשְׁנוֹת בְּמוֹעֵד. וּמִשּׁוּם רַבִּי מַאִיר אִמְרַה, אֲפִילוּ כּוּס שְׂרוּכֵב עָלָיו וְחִמּוּר
102 שְׂרוּכֵב עָלָיו (ו) מוֹתֵר לִיבּוּל צִפְרִינִים שֶׁלֹּהֶם בַּחוּלָא שֶׁל מוֹעֵד, שֶׁאִם
103 לֹא יִטְלֵן יִהְיֶה לָהֶם צַעַר וְאֵינֶם יוֹכֵלִים לִילֵךְ.

מועד קטן. משקין בית השלחין - פרק ראשון דף י עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קמג רש"י

1 תופר כדרבו - בחולו של מועד. חיכי דמי הדיוט - שאינו אומן, שתופר כדרבו. מלא
2 מחט בבת אחת - שאינו יכול ללקוט נימי התפירה של חלוק כדי לתפור. כשהוא תופר
3 תוחב תחיבות הרבה כמלא אורך המחט, ואחר כך מושכה מן הבגד, ונמצאו תפירות
4 הרבה במשיכה אחת. והודיע לעשות כן - אומן הוא. שאינו יכול לבזין אימרא בחפת
5 חלוקין - שאינו יודע לתחוב אותו בגד עב
6 שעושין ממנו אימרא בחפת חלוק, אלא
7 שבמקום אחד מקצרו ובמקום אחד מרחיבו.
8 האומן - החייט מכליב. מפסיע - שאינו תופר
9 ביושר, אלא מפורז התפירה, ולהבי קרי מכליב -
10 שדומין תחובי המחט לשיני הכלב, רחוקות זו
11 מזו כשיני הכלב. כלבתא - שאינו תופר כדרבו,
12 תוחב זה בסמוך זה, אלא שתוחב המחט פעם
13 אחת למעלה ופעם אחת למטה. ולהבי קרי ליה
14 כלבתא, דהכי קיימי שיני הכלב - שן אחד גבוה
15 מחבירו. מסרגין שתי וערב - שאורגין מטה של
16 חבלים בשתי וערב. שתי בלא ערב - שמוות
17 השתי, ואינו אורג בה הערב. שאם היה רפוי -
18 זה שנארג נימם רבים, והיו החבלים רפויין
19 ותלויין למטה, שאינן מותחין - ממתוח, ושויין -
20 רבי מאיר ורבי יוסי. שאין מפשילין חבלים
21 לבתחלה - שאין גודלים חבלים לבתחלה.
22 הפטח - לעולם אינה מקבלת טומאה עד שסרג
23 בה שלשה בתי נירין. שהשתי כבר מתוח, ואורג
24 בה שלשה בתי נירין דערב. אלמא, דמסרגין קרי
25 שתי וערב. היינו דאיתו יש אומרים לאפלוגי -
26 דאפילו שתי בלא ערב לא מצי. פטחא נמי לא
27 - בתמיה: אתו יש אומרים למיסר נמי מתוח?
28 ואמאי הא לא קעביד מלאכה! ואי לא עביד הכי
29 - לא מצי למיזוג עלה. אין - ודאי אתו יש
30 אומרים למיסר נמי מתוח, משום דדואיל
31 ואפשר למלייה למטה במאני עד לעיל, והדר
32 מצי למירמא עלייהו כרים וכסתות למיזוג
33 עלייהו. לא פרחינן - הדיו טורח ולא צריך.
34 משנה מעמידין תנור וכו' - שעושין אותם
35 לבתחלה, כדאמרין לקמן. תנור - תוכו חלול,
36 מקום שפיתת שתי קדירות. כירה - מקום
37 שפיתת קדירה אחת. מכבשין - בגמרא מפרש.
38 גמרא מנקה ריחא - שכשהיא ישנה וחלקה
39 ואין החטין יכולין לפרך - מנקרין אותה, חותכין
40 אותה כדי שלא יזא שוה, כדי שיפרכו החטין
41 תחתיה. בת עינא - נקב שעושין באמצע
42 הריחים, שהתבואה נופלת לתוכה. היינו
43 דמשכחת לה בישנה - לפי שהישנה צריכה
44 לכך, שכבר היא חלקה, לפי שתדיר היא טוחנת.
45 אלא למאן דאמר - דמכבשין היינו בת עינא,
46 ישנה בת עינא למזה! והלא כבר אית לה בת
47 עינא, שכבר היא ישנה מלחון, ואי לא הוי לה
48 בת עינא - לא מצי למיטחון. בגון דבעי לאריותי
49 - האי בת עינא טפי, וכי האי גוונא משכחת לה
50 בישנה. מנקה ריחא - בישנה. איתחיל גופיה -
51 יתחיל גופו. מותר ליפול - להן צפרנים כדרך
52 העושין עכשיו לסוסים שלנו, דאי לא עביד ליה
53 הכי - הוה ליה צערא, ולא מצי אדיל
אבל

40 מנקה ריחא בחולא דמועדא, אמר: מאן האי? איתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא. סבר לה פליש אומרים. דרש רב המא:
41 נוקרין ריחים במועד. משום רבי מאיר אמר: אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו (וגמרת) ליפול צפרנים בחולו של מועד

אבל

1 ההדיוט תופר כדרבו - נראה, דקא לצורך דמועד, אבל בתנא - למזה יתירו אפילו על
2 ידי שינוי? מיהו, לא איירי בדבר האבד. והכינא דאינא דבר האבד - קיימא לן
3 כרבי יוסי. דאין מצריך שינוי בדבר האבד. והכינא דבגדיו או מנעליו מוקרעין, ואם ניח אתון
4 עד לאחר מועד יתקלקלו - ראייתו רבותי שאין מקילין כלל להחיר, אפילו על ידי נכרי,
5 כדאמרין לקמן (יבא), כל שאינו עושה - אינו
6 אומר לנכרי ועושה. ושמא לא היו חושבים אותו
7 דבר האבד, או שמא אין כל דבר האבד מותר
8 בלא שינוי, דבפרק "מקום שנהגו" (פסחים נהב).
9 משמע: דוקא עולי רגלים מתקנין מנעלים במועד.
10 במסרגין כולי עלמא לא פליגי דשתי וערב
11 - תימיה: היאך מותר לעשות
12 מלאכה כי האי בלא שינוי? ממתוחי נמי לא
13 - בלאו הכי נמי נראה דמצי לאקשויה: חיכי
14 קאמר רבי יוסי שאם היה רפוי ממתחו, אבל לא
15 מסרגין שתי וערב? הא אפילו בשתי בלא ערב
16 אסור!

17 ביון דאפשר למלווי במאני - משמע דאין
18 מותר אלא לצורך דמועד.
19 הכי גרסינן: רבי יהודה אומר אין מכבשין את
20 הריחים בתחילה - ובחדשה
21 קאמר. דהא בגמרא מותר ישנה. ואין נראה לומר
22 דבגמרא דמתיר ישנה משום רבי אליעזר קאמר,
23 הוא משמיה דידיה. כי למזה נדחוק לעשות
24 מחלוקת תנא? ועוד: דלבתחילה משמע חדשה.
25 ואם תאמר: כבש מאן דבר שמייה? יש לומר: תנא
26 קמא אמר מעמידין, ובחדשה קאמר, ומשמע
27 אפילו כבש. ורבי יהודה אסור בכבשו. ואית
28 דגרסי: רבי יהודה אומר מכבשין את הריחים, ולא
29 גרס לבתחילה, ודאי דאי, אבל עתה קשיא יותר
30 כבש מאן דבר שמייה. תנא קמא נמי שרי? יש
31 לומר: דתנא קמא שרי העמדה בעלמא, שאין זה
32 בנין גמור, והוא הדין דאסר כבש בין בחדשה בין
33 בישנה. ורבי יהודה שרי כבש בישנה. וגירסא
34 ראשונה נראה לרבי, ומעמידין - נראה דוקא
35 העמדה דתנור אין זה בנין בתחילה, אלא הוא
36 עשוי כבר, אבל אינו מחובר בקרקע וצריך לחברו
37 ולטפלו בארץ, כדמפרש בפרק "כל הכלים" (שבת
38 קכא), אי נמי: כי החוה דפרק "המביא כדי יין"
39 (ביצה לדא) גבי תנור, דביום טוב אין סכין אותו
40 ואין טשין אותו במטלית וכו' - הכא במועד שרי.
41 ולקמן בשמעתין נמי קאמר: ושורין שאין גודלים
42 תנור בתחילה, ובידורשמי תני רבי חלפתא: ובלבד
43 שלא יגלחנו בתחילה. ופירש בתוספת דלא ידע
44 מאי גילחו. ולכן נראה: דגרסינן שלא יגלחנו.
45 סוס שרוכב עליו - פירש בתוספת: לצורך
46 דמועד. משמע שאסור לרכוב בתנא.
למישקל

רב וחיאל אמר: בת עינא. מיתיבי: מעמידין תנור וכו' - ובלבד שלא יגמור
מלאכתו, דכרי רבי אליעזר. ויחכמים אומרים: אף יגמור. רבי יהודה אומר משמו: מעמידין
את החדשה, ומכבשין את הישנה. ויש אומרים: אין מכבשין כל עיקר. בשלמא למאן דאמר
מכבשין מנקה ריחא - היינו דמשכחת לה בישנה. אלא למאן דאמר בת עינא - ישנה, פת
עינא למה לה? בגון דקא בעי לאריותי מפי פורתא. רב הונא שמעיה להווא גברא דקא

מנקה ריחא בחולא דמועדא, אמר: מאן האי? איתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא. סבר לה פליש אומרים. דרש רב המא:
נוקרין ריחים במועד. משום רבי מאיר אמר: אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו (וגמרת) ליפול צפרנים בחולו של מועד
אבל

טופרי — פירש בתוספתא: דהוא הדין לדידך, שמותר לתקן ברולים, דרקע קשה ומתקלקל. ומשום שאין ברולים בימי חכמים, שאין צריך רק למשקל טופריה, שהיה הקרקע מטוננת כמו ברוסיה — היה אסור. **איצטבא** ואקרופיטא — עניני ספסל, וקצת הם הלוקים. כדאמרין בריש פרק "עשרה יוחסין" (קדושין עא) ליתב מר אקרופיטא. אמר ליה: מי סני ספסל כדאמר רבנן,

או איצטבא כדאמר אינשי.

ואין מונעין רפואה מבהמה — דברפואה דבהמה שיש בה מלאכה איירי. אבל רפואה שאין בה איסור מלאכה, רק גזירה משום שחיקת סממנין — אפילו בשבת איכא מאן דשרי. והלכה כמאן דשרי, כדאייתא בפרק "במה בהמה" (שבת נגב). דרש רבא: הלכה כרבי יאשיהו. דלית ליה גזירה משום שחיקת סממנין ברפואה דבהמה. פירוש דלסרוקי סוסיא, שפירש בקונטרס *אושטלירי בלעז — אין נראה לי. והא קיימא לן דבין קירוד ובין קירצוף שרי, כדאייתא סוף פרק שני דביצה (בגא), לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, וקיימא לן כוותיה. אלא ענין אחר הוא.

כסבוס פירש בקונטרס: **אנפשייר בלעז. ויש מפרשים: ליקייר. ולשון כסבוס משמע כן, כדאייתא פרק "תולין" (שבת קמא.א. ושם): מכסבוס מבכסין ואין מכסבוס מבחורין. גבי טיט. **קיטורי** בירי — גרסין בריש ולא בירי בלית. והי מנעין בירית טהורה בפרק "במה אשה יוצאה" (סא.א) (ובפרק "חזקת הבתים" בבא בתרא נד).

מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא דבי דרי שקל מוליא ושרי ונצא אדעתא דארעא — וכן גרס רבינו גרשון. ורב אלפס גרס בהפך: מוליא במוליא ונצא בנצא — אדעתא דארעא, מוליא בנצא — אדעתא דבי דרי. משמע שיותר קרקע שזה צריך לחרוש מלידוש. ואיפכא מסתברא טפ, לדלדון צריך קרקע שזה לידוש יותר מלחרוש. ושמן לפי שהיו דשין במוריגין אין צריך קרקע שזה. ויש מפרשים כדי לעשות דיר של בהמה.

פרקמטיא כל שהוא — פירש רבינו יצחק בתשובתו: כי רבינו יעקב לא היה חושב הלואת רבית פרקמטיא. והא דאמר: רבינא הוה מסיק וחי בבני אקרא דשנותא משמע דחשיב פרקמטיא, ולא שרי אלא משום דבר האבדו היה אומר רבינו יעקב דסחורת יין היתה, כדאמרין ב"איחור נשך" (בבא מציעא עגב). רבינא הוה יחייב וחי לבני אקרא דשנותא, ושפכי ליה טפי כופייתא. אבל הלואה דשולחנות בקביעות וחילוף — נראה דחשיב פרקמטיא.

וברבר האבד מותר — פירוש: דבר שאם לא ימכרנה עתה — שמו לא ימכרנה יפה פעם אחרת. ויפסיד מן הקרן. אבל אם לא יפסיד מן הקרן, אלא שלא יררו כל כך — אין זה חשוב דבר האבד. וכל שכן לקנות סחורה שמו תהיה יותר ביוקר אחר המועד, אבל לקנות יין כשר בתוך המועד — מותר. ודבר רבינו יוסף פירש: דיש לאסור, דאף על פי שלא ינצא בוול — הרי ינצא ביוקר, ואין זה דבר האבד.

כוורא

שעבשו אין נתלעים, אלא לעשות מהן צימוקים לאלכל בחול הוא מכין — ואסור לתקן ביום טוב מאכל דחול. בין דמתלעי — אי לאו דמייצנהו. **ברבר האבד** — כלומר: כסחורה שאדם יכול לעשותה במועד כדי שלא יפסיד בה אם לא עשאה, הכי נמי מצי למייצנהו. דאי לא עביד הכי — מיתלעי, ושרי. **פיקמטיא** כל שהוא — לעשות סחורה בחולו של מועד. וברבר **האבד** מותר — שאם יש לו הפסד אם לא יעשנה לאותה סחורה — מותר לעשותה, אבל בתנאם שלא להרויח — אסור. הוה מסיק וחי — שהיו חייבין לו מעות באותו מקום.

אבל חמרא דריחא — שכר עושי, שהיו טוננים אגב חמורים — לא מצי למישקל להחוא חמרא צפרניו. דלא מצי למטחון במועד אלא לצורך מועד, כדמפרש לקמן פרק "מי שהפך" (יבב). הלכך טחינה מועטת יכול לטחון בחמור ולא מרעי ליה גידול צפרניו. לאוקיפי ריחא — להעמיד, להשים הריחים זו על גב זו. **אמת ריחא** — העץ שהריחים בנוי עליו. ולמיבני **אוריא** — רפת בקר. לסרוקי סוסיא — להסריק סוסים במסרק של ברזל. למיבני **אקרופיטא** — מה שמשימין התבואה לתוכו לפני הסוסים, שקורין *מנייטור"ה בלעז. **איצטבא** — בנין אבנים. למישקל **דמא** — להקין, לכסבוס — גידוק, שקורין *קוביליר. קרמין — בגדים. מעשה הדיוס — דמותר לעשותו בחולו של מועד, דלאו מעשה אומן הוא. **קיטורי** בירי **אסיר** — למיבעד במועד. שכר היו עושי, שהיו נוטלין בלים חלוקין והיו מחליקין וליחון בית יד שלן חלוקהם — מעשה אומן הוא וחסור לשון אחר: לברין קמטין שגמם עושה בבית יד, שממלאים אותה בקנה של שבלים חלקים ומקמטין, ***פרונצייא בלעז. דמתקיל תיקלא — שחופר משם האדמה לצורך הגורן לחבוט שם חטין לצורך המועד. היינו אדעתא דבי דרי, ושרי. **אדעתא דארעא** — שחופר שדהו לצורך לזריעה — אסור, משום דמי בחורש ביום טוב. **מוליא** במוליא — שנטול הקרקע ממקום גבוה, ומניחו שם על גבי מקום גבוה — היינו מליא במוליא. או **נצא בנצא** — שחופר במקום נמוך ומניחו במקום נמוך, דהיינו אדעתא דארעא — ואסור. דזה דרכו של חורש שדהו שאינו משגיח באיזה מקום שירד המחרישה בקרקע, אפילו במקום נמוך — חורש, ודיינו דומיא דחרישה ואסור. אבל שקל **מוליא** — שנטול הקרקע ממקום גבוה, ושרא **בנצא** — במקום נמוך, היינו אדעתא דבי דרי, אדעתא דגורן. שכר דרכו של גורן, שמשוה הגרנות — זה מותר. **דוכי יביא** — שמכבד את הקרקע מעצים קטנים שעליה, שנטלם. **אדעתא דציני** — אם ליקטן אדעתא דעצים להסיקן, דנקט וברבין ושבק וזטרי. **אדעתא דארעא** — דלהכי ליקטן, שרוצה לזרוע הקרקע, שלוקט גדולים וקטנים — אסור. **אדעתא דכוור** — שעושין המים שיצאין מן הגומא של ביבר לחוץ, אם לצורך שיצאו המים וישתירו הדגים — מותר. כגון דפתח תרי בני — חד שבו נכנסין המים לגומא ונכנסין אף הדגים לגומא, וחד שהמים יוצאין חוץ לגומא, והדגים משתיירים בתוכה ולוקחים אותם — שרי, דהיינו אדעתא דכוור. **דארעא** — דפתח חד בבא שבו נכנסים המים לגומא, ואידך פתח שבו יוצאין המים לחוץ לא פתח. **אדעתא דארעא** — כשכהגומא מליאה מים יוצאין המים למעלה ומשקין כל השדה, וכי האי גוונא אסור. **דפשה** דיקלא — שזומר הדקל מן הענפים שבו. **אדעתא דחיותא** — דראויין למאכל בהמה, דנקט מן הענפים דמחד גיסא בין לחין בין יבשין, לצורך מאכל בהמה, היינו דחיותא — ושרי. דנקיף **מהא גיסא** — דדיקלא, ומהא גיסא ענפים יבשין שבו, היינו אדעתא דדיקלא — ואסור. **חגי תמרי** תוחלני — תמרים שלא נבשל כל צרכן. **מיניצנהו** — לחתוכן לשנים ולאכזלן הכי ביום טוב — שרי, דלצורך יום טוב קעביד. **מיניצנהו אסור** — לכובשן במשוי, ומוציא ליחה שבהן לחוץ — היינו אסור.

מאכל בתבואה, היינו דחיותא — ושרי. דנקיף **מהא גיסא** — דדיקלא, ומהא גיסא ענפים יבשין שבו, היינו אדעתא דדיקלא — ואסור. **חגי תמרי** תוחלני — תמרים שלא נבשל כל צרכן. **מיניצנהו** — לחתוכן לשנים ולאכזלן הכי ביום טוב — שרי, דלצורך יום טוב קעביד. **מיניצנהו אסור** — לכובשן במשוי, ומוציא ליחה שבהן לחוץ — היינו אסור.

מאכל בתבואה, היינו דחיותא — ושרי. דנקיף **מהא גיסא** — דדיקלא, ומהא גיסא ענפים יבשין שבו, היינו אדעתא דדיקלא — ואסור. **חגי תמרי** תוחלני — תמרים שלא נבשל כל צרכן. **מיניצנהו** — לחתוכן לשנים ולאכזלן הכי ביום טוב — שרי, דלצורך יום טוב קעביד. **מיניצנהו אסור** — לכובשן במשוי, ומוציא ליחה שבהן לחוץ — היינו אסור.

מועד קטן דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמח

56 ולהשאיר בו הדגים כדי ליטלם לאוכלם, שרי לצורך המועד. אך
57 אדעתא דאריא – כדי להשקות שדהו, אסיר, שאין להשקות
58 השדה במועד.
59 מבררת הגמרא: היכי דמי – כיצד מוכח במעשהו לאיזה צורך
60 פותח. משיבה הגמרא: אם פתח תרי כבי – שתי פתחים לגומא
61 שבה הדגים, חד מעילאי וחד מתתאי – אחד מלמעלה שדרבו
62 נכנסים המים והדגים מן הנהר לגומא, ואחד מלמטה שדרבו
63 יוצאים המים מן הגומא לשדה והדגים נשארים בגומא, מוכח
64 שעושה כן אדעתא דכיוורי – להשאיר הדגים בגומא וליטלם
65 לאוכלם במועד, ומותר. אך אם פתח חד כבא – רק פתח אחד
66 למעלה שדרבו נכנסים המים והדגים לגומא, ולא פתח הפתח
67 השני, מוכח שכונתו אדעתא דאריא – שתתמלא הגומא ויצאו
68 המים מלמעלה ויפשכו לשדה וישקוהו, ואסור.
69 מאמר נוסף: ואמר רבא, האי מאן דפשח דיקלא – הזומר דקל
70 מענפיו, אם אדעתא דחיותא – כדי לינעם לבהמתו לאכול, שרי,
71 אך אדעתא דדיקלא – כדי שיצמח יותר טוב, אסיר.
72 מבארת הגמרא: היכי דמי – כיצד מוכח דעתו במעשיו. אם
73 שקיל כוליה מחד גיסא – לוקח כל הענפים מצד אחד של הדקל
74 בין לחים ובין יבשים, מוכח שדעתו אדעתא דחיותא, שכל מיני
75 הענפים ראויים למאכל בהמה. אך אם נוטל רק ענפים יבשים
76 מהאי גיסא ומהאי גיסא – שבשני הצדדים, מוכח שזומר אדעתא
77 דדיקלא, ולכן זומר רק את היבשים המונעים מן הדקל לגדול יפה,
78 ואסיר.
79 מאמר נוסף: ואמר רבא, הני תמרי תוחלני – תמרים שלא נתבשלו
80 כל צרכם, מינורינהו – לחותכם לשנים לאוכלם כך ביום טוב, שרי,
81 שהרי חותך לצורך המועד. אמנם מינורינהו – לכובשם במכבש
82 שתצא הליחה שבהם שלא יתליעו, אסיר, ששוב אינם ראויים
83 לאכילה במועד, אלא רוצה להניחם להתייבש ולעשותם צימוקים
84 לאוכלם בחול, ואסור לתקן מאכלים במועד לצורך חול.
85 מביאה הגמרא חולק בזה: רב פפא אמר, בין דמתלעי – כיון שאם
86 לא יוציא הליחה במועד יתליעו ויפסידם, כפרקמטיא האבד דמי –
87 הרי זה כסחורה שאם לא יעשנה במועד יפסיד שמותרת, ושרי[א].
88 מאמר נוסף: ואמר רבא, פרקמטיא – לקנות ולמכור סחורה במועד,
89 אפילו כל שהוא אסור משום טירחה. הגבלת דין זה: אמי רבי יוסי
90 בר אבין, ובדבר האבד, שאם לא יעשה הסחורה במועד יפסיד,
91 מותר לעשותה במועד.
92 מביאה הגמרא מעשה בענין שכר לנוהג איסור בסחורה במועד:
93 רבינא הוה ליה תהוא עיסקא דהוה מודנן בשיטא אלפי – לרבינא
94 היתה סחורה הנמכרת בששת אלפים זוז, ומפני איסור סחורה
95 במועד שהיה לרבינא ביה חולא דמוערא – המתין מלמכרה עד
96 לאחר חול המועד, ורבינא ביה חולא דמוערא – ואז מכרה בשנים עשר
97 אלף זוז.
98 מעשה נוסף שאירע לרבינא: רבינא הוה מסיק זוזי כבני אקרא
99 דשנאיתא – בני מקום היושבים על שפת נהר ששמו 'שנאיתא', היו
100 חייבים לרבינא מעות. אתא לקמיה דרב אשי – בא לפני רב אשי
101 במועד, ואמר ליה, מהו למייל האידנא עליהו – האם מותר לי
102 ללכת ולגבות חובי מהם עתה במועד כשהם בביתם[ב]. אמר ליה
103 רב אשי, בין דהאידנא הוא דמשפחת להו, ביזמי אחרני לא
104 משפחת להו – כיון שרק במועד תמצאם בביתם ובימים אחרים לא
105 תמצאם, כפרקמטיא האבד דמי ושרי – הרי זה כעשיית סחורה
106 בדבר האבד, ומותר.
107 מביאה הגמרא: תניא גמי גמי עבדיה דהוה בי האי גוונא – שנינו
108 ברייתא לענין הקניה מעובדי עבודה זרה שהתירו משום הפסד
109 כעין מה שנתבאר לעיל, הולכין

1 אבל חמרא דריחא – חמור הטוחן בריחים, שקושרים חמור
2 לריחים, ובהילוכו מסבבן וטוחנות, לא, שכיון שהתירו לטחון
3 במועד רק לצורך המועד, יכול לטחון טחינה מועטת כזו עם
4 צפרניו בלא שזיקו לו.
5 הגמרא מביאה דעת רב יהודה החולק ואף מתיר היתרים נוספים:
6 רב יהודה שרי – התיר למישקל סופריה – ליטול הציפורניים אף
7 לחמרא דריחא. וכן התיר לאוקומי ריחא – להעמיד ריחים אבן
8 אחת על השניה, ולמיכני ריחא – ואף לבנות ריחים, ולמיכני אמת
9 ריחא – ולבנות עץ שריחים בנויות עליו, ולמיכני אורי – לבנות
10 רפת בקר לבהמותיו.
11 היתרים נוספים: (רבא) [רב] שרא – התיר לסרוקי סופיא – לסרוק
12 שערות סוס במועד במסרק של ברזל, ולמיכני אקריפטיא – לבנות
13 אבוס שממנו אוכלים הסוסים, ולמיכני איצמא – לבנות בנין
14 אבנים לצורך המועד.
15 היתר נוסף: רבא שרא למישקל דמא לבהמה בחולא דמוערא –
16 להקזיז דם לבהמה בחול המועד, מפני שהוא דבר האבד. ראייה
17 להיתר זה: אמר ליה אבין לרבא, תניא ברייתא דמסייע לה, מקיזין
18 דם לבהמה, ואין מונעין מלעשות רפואה לבהמה אף שיש בה
19 מלאכה בחולו של מועד.
20 היתר נוסף: רבא שרא לכסבובי קירמי – לגהץ בגדי פשתן דקים
21 בקרום שנתקמטו. מאי טעמא, משום שמעשה הדין הוא ומותר
22 לצורך המועד.
23 איסור מלאכת אומן בבגד במועד: אמר רב יצחק בר אמי אמר רב
24 חסדא, קיפורי בירי – קישורי בתי ידיים, כלומר לעשות בהם קמטים
25 לפיתום, אסיר במועד, מאי טעמא, משום שמעשה אומן הוא, ולא
26 התירו זאת במועד אף לצורך המועד.
27 דברים שהותרו במועד רק אם מעשיו מוכיחים שעושה לצורך
28 המועד: אמר רבא, מאן דמתקיל אדעתא – מי שחופר אדמה ומסיר
29 מכשולותיה, אם עושה כן אדעתא דבי דרי – להכשירה לעשות
30 שם גורן לדרוש תבואה לצורך המועד, שרי[א]–מותר, אך אם עושה
31 זאת אדעתא דאריא – שיקל עליו לחרוש אחר כך הקרקע לזריעה,
32 אסיר, שזה כחרישה האסורה בחול המועד.
33 מבררת הגמרא: היכי דמי – כיצד מוכח במעשיו לאיזה צורך
34 חופר. משיבה הגמרא: אם נוטן מוליא במוליא – תל בתל, שמעביר
35 עפר מתל לתל, ונצא בנצא – וגומא בגומא, שחופר בגומא ומעביר
36 העפר לגומא אחרת, מוכח שעושה אדעתא (דבי דרי) [דאריא],
37 שזה דרך החורש לרפות הקרקע, וחורש בכל מקום בין גבוה ובין
38 נמוך, ומעשהו דומה לחרישה ואסור. ואם שקל מוליא ושרא בנצא
39 – לקח עפר מתל והשליכה לגומא, כיון שמשוה הקרקע מוכח
40 שעושה אדעתא (דאריא) [דבי דרי], שדרך עושי גרנות להשוות
41 הקרקע לצורך הגורן, וזה מותר.
42 מאמר נוסף: ואמר רבא, האי מאן דובי זיבי – המכבד הקרקע
43 מעצים שעליה ונוטלם, אם ליקטם אדעתא דציבי – להסיק העצים,
44 שרי, ואם אדעתא דאריא – לייפות הקרקע לצורך זריעה, אסיר,
45 שעבודת הקרקע אסורה בחול המועד.
46 מבררת הגמרא: היכי דמי – כיצד מוכח במעשיו לאיזה צורך
47 מלקט העצים. משיבה הגמרא: אם שקיל דברבי ושביק וזמרי –
48 נוטל הגדולים ומניח הקטנים, מוכח שמלקטן אדעתא דציבי,
49 שבוחר הגדולים הראויים להסקה ומניח הקטנים שאין מסיקים
50 בהם, אך אם שקל דברבי וזמרי – נוטל את כל העצים בין הגדולים
51 ובין הקטנים, מוכח שליקטן אדעתא דאריא, ונוטל את כולם
52 לפנות הקרקע לזריעה.
53 מאמר נוסף: ואמר רבא, האי מאן דפתח מין לארעיה – הפותח
54 פתח בגומא של ביבר [א]–ברכת דגים לחוץ ויוצאים המים לשדהו,
55 אם עושה כן אדעתא דכיוורי – כדי להוציא המים מן הביבר

גדול היה פטיש מכה בירושלים כו' במועד לעשות מלאכת דבר
 האבד. ויש לדייק, עד ימינו אין, מכאן ואילך לא, ואף לצורך דבר
 האבד אסור, משום שמשמיע קול, מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן
 - יוחנן כהן גדול גזר בהכאה דנפשי שהפטיש הוא קורנס המכה
 על ברזל ומשמיע קול גדול, ופאן - משנתנו התירה בהכאה דנפשי
 שמכה בפטיש על עץ ואינו משמיע קול גדול.
 רב חסדא חולק: מתקנה לה רב חסדא, לפי זה יאמרו, קלא רבה -
 קול גדול אסיר, ואילו קלא זוטא - קול קטן שרי, ויוחנן כהן גדול
 גזר על כל הכאה בפטיש. אלא אמר רב חסדא, לא קשיא, הא -
 משנתנו התירה במגלי - רק במסורים גדולים שאינם משמיעים
 קול כלל, והא - יוחנן כהן גדול גזר בהצני - בפטישים שמשמיעים
 קול. תירוצו אחר: רב פפא אמר, כאן - משנתנו התירה קודם
 הגזירה של יוחנן כהן גדול, ופאן - יוחנן כהן גדול אסר לאחר
 גזירה, כלומר שהוא עצמו גזר על כך. תירוצו נוסף: רב אשי אמר,
 הא - יוחנן כהן גדול אסר להכות בפטיש בלא שינוי כרבי יהודה
 (לקמן יב). שאף בדבר האבד אין לעשות מלאכה בלא שינוי, והא -
 משנתנו התירה להכות אף בלא שינוי כרבי יוסי (שם) שהתיר
 מלאכה בדבר האבד אף בלא שינוי. דאמר רבי יצחק בר אבדימי,
 מאן תנא שמצריך שינוי במועד דבדבר האבד, הרי הוא דלא כרבי
 יוסי שאמר (שם) שמי שאירע לו אבל או אונס קודם המועד וזהו
 אסור במלאכה, ויש לו יין בתוך הבור וחושש שמא יתקלקל,
 מריקו לחבית ומכסה בלא שינוי.
 הגמרא מביאה הנהגה כרבי יוסי: אמר רבינא, במאן מדלינן האידנא
 קבייתא דרשא בהולא דמועדא - כדעת מי אנו נוהגים היום
 להגביה קורה שעל הפתח שיצאו ממנה המסמרים במועד בלא
 שינוי, במאן, כרבי יוסי שהתיר מלאכה בדבר האבד בלא שינוי.
 שנינו במשנה: כבשין יכול לאכול במועד בובשן.
 מביאה הגמרא מעשה: דיתא לאי - אנשי מקום ששמו 'לבאי'
 השוכן על שפת הנהר 'בדיתא, פנוי' - עשו דרך למי הנהר
 שיצאו ממנו, ונשתתרו שם הרבה דגים, ואיל בולי עלמא - הלכו
 כל אנשי המקום במועד לנהר, וצדו איתיה פנויא - צדו והביאו
 עמם הרבה דגים, שרא להו רבא למימלח מיניהו - למלוח חלק
 מהם בהרבה מלח לשמורם. אמר ליה אביי, והא תנן במשנתנו,
 שרק כבשין שהוא יכול לאכול מהו במועד בובשן, ואלו לא ניתן
 לאכול במועד מרוב מליחתם, ומדוע התרת למלוח שלא לצורך
 המועד. אמר ליה רבא, בין דמעיקרא אדעתא דאכילה איתניהו -
 שמתחילה הביאו הדגים על דעת לאוכלם במועד, ואי שביק להו
 פסרי - ואם ניחום בלא מליחה יתקלקלו, בפיקטמא האבד דמי
 - דיום כסחורה שאם לא ימכרנה במועד תיפסד שמותר למכרה,
 ושרי למלוח הדגים.
 גירסא אחרת במעשה: ואיבא דאמרי - יש אומרים, שמתחילה שרי
 להו רבא מיצד מיל איתיהו ומימלח - ללכת ולצוד הרבה דגים
 ולהביאם ולמלוחם כדי לשמורם. אמר ליה אביי, והא תנן כבשין
 שהוא יכול לאכול מהו בובשן תנן, ואלו אינם ראויים לאכילה
 במועד. אמר ליה רבא, הני גמי מיתאכלי אנב איצא - נאכלים
 לאחר סחיטה והדחה במים להוציא המלח, כי הא דשמואל עבדו
 ליה שיתין איצא ואכל - כפי שעשו לשמואל שסחטו דגים מלוחים
 והדחתו במים שישים פעמים, ואכלם. וכן רבא עצמו איקלע לבי
 ריש גלותא, ועבד ליה שיתין איצא ואכל. וכן רב איקלע במועד
 לבי רב שפיר, איתיהו לקמיהו ההוא פנויא - הגישו לפניו דג
 תילתא בישולא - ששליש ממנו מבושל, ותילתא מילחא - שליש
 ממנו מלוח וסחטוהו והדחתו במים, ותילתא טוויא - שליש ממנו
 צלוי.
 כמה מאמרים בענין צורת האכילה הראויה בדגים: אמר רב, אמר
 לי אביי ציידא - הצייד, פנויא - דג, פמוך למיכריתא מעלי - טוב
 יותר לאכילה בסמוך להסרחתו מבזמן צידתו. ואמר רב, אמר לי
 אבא ציידא, פנויא כך ראוי לנהוג בו, טוויא פאחות - לצלותו
 במלח, שהוא נקרא אחיו כיון שנברא מן המים כדגים, ואחר כך
 אפיקיה פאבוק - ליתנו במים צוננים הנקראים אביו כיון שנברא

ליריד - יום השוק של עובדי בוכבים ומזלות ביום חגם, ולוקחים
 מהם בזול בהמה, עבדים ושפחות, בתים, שדות וקרמים, שאף
 שהוא יום חגם, כיון שרק עתה מוצא בזול, ואחר כך ימצא רק
 ביוקר, הרי זה כדבר האבד, וכותב שטר מכירה ומעלה אותו
 לחתום עליו בערפאות - בבית המשפט שלהן, מפני שהוא במציל
 מידן מה שקנה מהם שלא יפסידנו, שרק עתה ימצא עדים לחתום
 על השטר.
 היתרים שהתירו חכמים במועד משום מעשי הדיוט: רב שרא
 לחיאה בר אשי למיגדל אחר - לעשות מצודות דגים בהולא
 דמועדא, כדי לצוד בהם דגים לצורך המועד, מאי מעמא, משום
 שמעשה הדיוט הוא. אבל לעשות איזלי - מצודות של עופות
 במועד אסור, מאי מעמא, שמעשה אופן הוא. ורב יהודה שרא לאמי
 תגורא - עושה התגורים למיגדל תגור - לעשות תגורים חדשים
 במועד, ולרבה בר עשיב התיר למיגדל מהולתא - לעשות נפה
 לצורך המועד, משום שאלו מעשי הדיוט.
 מקשה הגמרא על ההיתר בתגור: איני - וכי כך הוא, והא תני רבה
 פר שמואל ברייתא, ופיון רבי אליעזר וחכמים שנחלקו (לעיל ג).
 האם מותר לגמור מלאכת העמדת תגור במועד, שאין גודלין -
 עושים תגור לכתחילה במועד. מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן -
 רבי יהודה שהתיר לעשות תגור הוא בימות החמה, כגון בחול
 המועד פסח, שהתגור העשוי מטיט מתייבש מהר, וניתן לאפות בו
 כבר במועד, כאן - בברייתא האוסרת מדובר בימות הנשמים, כגון
 בחול המועד סוכות, שכיון שלא יתייבש הטיט במועד, הרי זו
 טירחה שלא לצורך המועד.

משנה

דיני תיקון הבית וכליו לצורך המועד: עושין במועד מעקה לגג
 ולמפרסת כשהוא מעשה דיוט, אבל לא כשהוא מעשה אופן [א].
 וכן עושין את הפרקין - סותמים בטט סדקי התגור, ומעגילין אותן
 במעגילה - ואף גוללים בקרקע התגור עץ עגול גדול לסתום
 הסדקים, ולוחצים עליהם ביד וברגל לסותמם, אבל לא יסתמום
 במחלצים - בעץ העשוי בצורת רגל, שדוחקו על הטיט שבתגור
 לסתום הסדקים, שהוא מעשה אומן יותר ממעגילה.
 דין נוסף: הצייר של דלת הנכנס בחורי המפתח והמשקוף והדלת
 סבה עליו, והצינור - חור שבמפתח שבו נכנס הצייר, והקורה שעל
 הפתח, והמעגיל והמפתח של דלת, שנשברו, מתקנן במועד, אף אם
 נשברו קודם המועד, וכלבר שלא יתברר קודם המועד להמתין
 ולעשות מלאכתו במועד שאז פנוי ממלאכה.
 דין מלאכה לצורך המועד: וכל כבשין - דגים ושאר מאכלים
 שכובשים במלח, שזמן כבישתם קצר שהוא יכול לאכול מהו
 במועד, בובשן במועד לצורך המועד.

נמרא

שנינו במשנה: עושין מעקה לגג ולמפרסת מעשה הדיוט וכו'.
 מבררת הגמרא: היכי דמי מעשה דיוט. משיבה הגמרא: רב יוסף
 אמר, עושה המעקה בהוצא - ענפי דקל ודפנא - מין אילן, שעושה
 גדר מענפיו, וקולע בה ענפי הדקל. במתניתא תנא - בברייתא
 שנינו, צר בציר - מניח אבנים זו על זו, ואינו טח אותן בטיט
 לחברן.
 שנינו במשנה: עושין את הפרקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל.
 מקשה הגמרא: השתא במעגילה אמרת דשרי, אף שזה קצת מעשה
 אומן, ביד וברגל שאינו מעשה אומן כלל מיבעיא - וכי צריך לומר
 שמותר. מתרצת הגמרא: המשנה אינה מתירה במעגילה, והכי
 קאמר, עושין את הפרקין, ומעגילין אותן בעין מעגילה ביד וברגל,
 אבל לא במחלצים ולא במעגילה ממש [ג].

שנינו במשנה: הצייר והצינור והקורה והמעגיל והמפתח שנשברו
 מתקנן במועד. משמע שמותר לתקנם אף בפטיש. מקשה הגמרא:
 וימינה, שנינו במשנה (מעשר שני פ"ה מ"א), עד ימינו של יוחנן כהן

מועד קטן. משקין בית השלחין – פרק ראשון דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמז רש"י

יירי של גוים – יומא דשוקא. ומעלה בערבאות – לקיימן בחתימתן. דכין דהשתא הוא דמשבח להו, וליומא אחרינא לא – שרי. אותרי – שצדין בו דגים, שקורין *רש"א. אילי – רשתות שצדין בו עופות. למגדל חגורא – לעשות התנור מחדש. מהולתא – נפה. בימות החמה – כלומר, כביש ימות החמה, כגון בפסח דחבול עלמא שאין יורדין בו גשמים – מותר לעשות בו תנור, לפי שלאחר יבש ויכולין לאפות בו פת ברגל לצורך הרגל. כאן בימות הגשמים – כלומר, כשיורדין הגשמים ברגל, כגון בסוכות – אין עושין תנור, לפי שאינו יבש לאלתר עד לאחר הרגל, ועבדי טירחא שלא לצורך הרגל.

משנה מעקה למרפסת – כותל קטנה העשויין על האצטבאות שלפני העליית גדרות, כעין שיש על שפת נהר *גרייניס. שפין את הסדקים – שבתנור. ומעגילין אותן במעגילה – שגוללין על קרקעות התנור עץ גדול עגול, כדי לסתום הסדקין. ביד וברגל – שלוקח בידו עץ ובעטין ביד על התנור לסתום הסדקים, או בעוט ברגלו על קרקעות התנור. מחלצים – עץ כעין רגל, שדוחקו במעויבה לסתום הסדקין. ויש בו מעשה אומן יותר ממעגילה. ציר – רגל הדלת, כמו "הדלת תסוב על צירה" (משלי כו). צינור – הוא החור שבאסוקפא התחתונה, כמו צינורא דרשא. חקורה – מה שעל הפתח שתחזור בו הדלת. וקורין *אנאבוסטור. מנעול – *בלבדורא. ובלבד שלא יתבין לעשות מלאכתו במועד – כביש לו לתקן כל אילו בשאר ימות השנה, ומניחו עד המועד. וכבשין – של ציר. כלומר, דגים ושאר דברים שכובשים במלח, שיכול לאוכלן במועד שלא יהא צריך להתמקין באכילתן עד לאחר המועד, שיהו נכבשין מחר וראויין לאכול מיד.

גמרא הוצא – הוצי' דקל. דופטא – עבדי לחיים של גדר. ואינו טח בשים – זה הוא מעשה הדיט. מעגילה – דרך אומנות יותר. ביד וברגל – דלאו מעשה אומן הוא, לא כל שכן. כעין מעגילה – ולא מעגילה ממש, אלא כעין מעגילה ביד וברגל. עד ימי' – של יוחנן כהן גדול היה פטוש מזה בירושלים בחולו של מועד. והוא גזר עליו ובטלו. אלמא אסור. ומתניתין קתני ומתקנין מנעול ומפתח. מתניתין דמתקנין אלו בחולו של מועד בדגרי – במנעול של עץ – שרי, דלא הוי קלא רבה. בדנפחי. דפטוש היינו קורנס – אסור, דהוי קלא רבה, ואולודי קלא אסור. מנלי – מסר הגדול שרי, דלא מוליד קלא כלום. בחציני – *סבר"א. אסיר, דהוי אולודי קלא טפי. לאחר שגזר יוחנן כהן גדול. הא רבי יהודה הא רבי יוסי – בפירקא דלקמן (יבא), דרבי יוסי לא בעי לשנויי לדבר האבד. ומתניתין דשרי האב כל הני בלא שינוי – רבי יוסי היא. כמאן מרלינן האידנא קביותא דרשא – כשיצאנן מסמרים של עץ מן הקורה שעל הפתח, דשרי למיעבד בלא שינוי. בדיא – שם נהר. לבאי – שם מקום. כוור – הכי עשו דרך לנהר שיצאו מימיו, ונשתמרו שם דגים הרבה. למיפלה – הרבה, אף על פי שאין יכולים לאוכלן במועד, שהרי היו מלוחין הרבה. כבשין – בחומץ ובמלח, שקורין *קנפושט"א. וחבא נמי, כיון שמלחין הרבה כדי להצניען – תו לא חזו במועד. אמר ליה הני נמי – דמלוחניה.

מתבאלי – במועד. אנב איצא – שמושי' המלח מן. שיתין איצא – כלומר: רחצין אותו הרבה פעמים, מצצי ליה ששים זימני. רב איקלע – במועד. תילתא מילחא – אגב איצא. סמוך למיסרחיה מעלי – כלומר: יפה הוא לאחר זמן שניצוד יותר מדהיא שעתה דניצוד. מוויא באחזה – במלח, שהמלח נברא מן המים כדגים. אסקיה באבזה – לאחר שצלאו ונתנו במים צונן. אכליה בבירה – מטילין אותו בציר היוצא מן הדגים, ואוכלין אותו. משתאי עליה אבזה – ששותין עליו מים. שדגים נבראו מן המים. לשעון גופא – כלומר: לאחר אכילתו מהלך הרבה קודם שישן. ולא לשעון פוריא – לא ישן לאלתר אחריהם. תחלי – שחלים. מיא ולא שכרא – מוטב לשתות אורירין מים, ולא שכר.

לירידי של גוים, ולחקים בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים, וכותב ומעלה בערבאות שלחן, מפני שהוא כמצייל מידן. רב שרא לחייא בר אשי למיגדל אותרי בחולא דמועדא. מאי מעקא – מעשה הריוט הוא, אכל איזלי – אסור, מאי מעקא – מעשה אומן הוא. רב יהודה שרא לאמי תנורא למיגדל תנורי, ולרבה בר עשבי למיגדל מהולתא. איני? והא תני רבה בר שמואל: ושון שאין גודלין תנור לבתחילה! לא קשיא: כאן – בימות החמה, כאן – בימות הגשמים. משנה עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הריוט, אבל לא מעשה אומן. שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל, אבל לא

במחלצים. הציור והצינור והקורה והמפתח שששברו – מתקנין במועד, ובלבד שלא יתבין לעשות מלאכתו במועד. וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד – כובשין. גמרא היכי דמי מעשה הריוט? רב יוסף אמר: בהוצא ודפנא. במתניתא תנא: צר בצירור ואינו טח בטיט. "שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה". השתא במעגילה אמרת שרי, ביד וברגל מיפעיא? הכי קאמר: שפין את הסדקין ומעגילין אותן פעין מעגילה ביד וברגל, אבל לא במחלצים. "הציור והצינור והקורה והמפתח שששברו מתקנין במועד". ורמיניה: עד ימיו היה פטוש מזה בירושלים כו'. עד ימיו – אין, מאן ואילך – לא! לא קשיא: כאן – בדנפחי. כאן – בדגרי. מתקוף לה רב הסדא: יאמרו קלא רבה – אסיר, קלא זוטא – שרי! אלא אמר רב הסדא: לא קשיא, הא – במגלי, הא – בחציני. רב פפא אמר: כאן – קודם גזירה, כאן – לאחר גזירה. רב אשי אמר: הא – רבי יהודה, הא – רבי יוסי. דאמר רבי יצחק בר אבדימי: מאן תנא שינוי במועד בדרב האבד – דלא פרבי יוסי. אמר רבינא: כמאן מרלינן האידנא קביותא דרשא בחולא דמועדא, כמאן – פרבי יוסי. "כבשין שהוא יכול לאכול במועד – כובשין". בדיחא לבאי פוורי. אויל פויל עלמא צוד, אייתו פוורא. שרא להו רבא למימלח מינייהו. אמר ליה אבוי: והא תנן: כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד – כובשין! אמר ליה: פיון דמעיקרא אדעתא דאכילה אייתניהו, ואי שביק להו פסדי – כפרקמטיא האבד דמי, ושרי. ואיפא דאמרי: שרי להו רבא מיצד, מיזל, אייתווי, ומימלח. אמר ליה אבוי: והא אנן "כבשין שהוא יכול לאכול מהן כובשין" תנן! אמר ליה: תני נמי מיתאפלי אנב איצא. כי הא דשמואל עבדי ליה שיתין איצא, ואכל. רבא איקלע לבי ריש גלותא, עבדי ליה שיתין איצא ואכל. רב איקלע לבי רב שפיר, אייתו לקמיהו ההוא פוורא, תילתא בישולא, תילתא מילחא, ותילתא טוויא. אמר רב, אמר לי אדא ציידא: פוורא, סמוך למיסרחיה מעלי. ואמר רב, אמר לי אדא ציידא: פוורא, טוויא באחזה, אסקיה באבזה, מיכלי בבירה, אשתי עליה אבזה. ואמר רב, אמר לי אדא ציידא: פוורא תחלי וחלפא ליטעון גופא ולא ליטעון פוריא. ואמר רב, אמר לי אדא ציידא: פוורא, תחלי, וחלפא – מיא ולא שיכרא, שיכרא ולא חמרא.

הדרן עלך משקין בית השלחין

סמוך למיסרחיה מעלי – כלומר: יפה הוא לאחר זמן שניצוד יותר מדהיא שעתה דניצוד. מוויא באחזה – במלח, שהמלח נברא מן המים כדגים. אסקיה באבזה – לאחר שצלאו ונתנו במים צונן. אכליה בבירה – מטילין אותו בציר היוצא מן הדגים, ואוכלין אותו. משתאי עליה אבזה – ששותין עליו מים. שדגים נבראו מן המים. לשעון גופא – כלומר: לאחר אכילתו מהלך הרבה קודם שישן. ולא לשעון פוריא – לא ישן לאלתר אחריהם. תחלי – שחלים. מיא ולא שכרא – מוטב לשתות אורירין מים, ולא שכר.

הדרן עלך משקין בית השלחין

כוורא סמוך למסרחיה מעלי – ובזמן הזה תופסים סכנה למיכל סמוך לסירחון. וגם משתי עלה אבזה, דאמר בסמוך דמעלי, ושמא נשתנו, כמו דרפאות שבתלמוד שאינן טובות בזמן הזה. או שמא נחרות דבבל מעלו לו טפי. ויש מפרשים: דכוורא לא בכלל דגים מיירי, ושם דג ששמו כוורא, ומשונה בדברים האלו משאר דגים. כדאמרין פרק "כל הבשר" (חולין קט, ב). אסר לן גירותא, שרא לן לישנא דכוורא. ואין נראה שהוא בכל הלשונות של דגים טעם אחד.

הדרן עלך משקין בית השלחין

רבי יוסי אומר זולף וגומר וגף כדרבנן — פירוש בקונטרס, לישנא אחרינא: וגף — משום דאיכא פסידא שמוליכין בלא מגופה. ויש לומר: דצריך לכסותו מפני השרצים. ומיהו, מגופה לא היה צריך, דרדיו בכיסוי מועט ושמן חדש מתקלקל. **אפילו** חול המועד דאסורא במלאכה מדאורייתא — פרק קמא (בא) פירשתי. **רבי** יהודה אומר אף זורעים כו' — במתניתין מחמיר רבי יהודה, וכאן מיקל.

כורו לגוף — ספרים אחרים: כדו. שמעון בן גמליאל אומר כו' — ואף על גב דרבן שמעון בן גמליאל נמי מודה לדרב שיטא אחרים, כדמשמע הלשון: ואין שם אומן מודה דכאן שם אומן אלא הוא, דשרי, ובצינעא יעשו על ידי אחרים, משום פסידא דמשכיר שרינן, וגבי אבלו דשרינן הוא עצמו באין שם שיעשה כמותו, ואומן לרבים וספר וכו' — משום דצורך דרבים ורגילא שריא לעיל. ויש מפרשים: דהא דשרינן לאבל עצמו — כשלא ימצא אחרים, כדמשמע הלשון: ואין שם אומן אלא הוא. אבל לכתחילה — צריך לעשות על ידי אחרים. מיהו, לפי הטעם הזה לא ידענא בחמורין וספרין כשמושכרין אצל אחרים למה אין מצריך בסמוך על ידי אחרים? ולפי טעם קמא נחא, דאין מי שיעשה דבר זה באתו שיש אומנות דחמור וגמל וספן.

אמר

מי שהפך את יותיו, ואירעו אבל או אונס, או שהטעוהו פועלים - מועין קורה ראשונה, ומניחה לאחר המועד, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: זולף וגומר וגף כדרבנן. גמרא פתח באבל וסוים במועד! אומר רב שיטא בריה דרב אידי: זאת אומרת דברים המותרין במועד — אסורים בימי אבלו. רב אשי אמר: לא מביעני קאמר: לא מביעני בימי אבלי דמדברבנן הוא, ושרי, אלא אפילו במועד, דאיסור מלאכה מדאורייתא, במקום פסידא — שרו רבנן. תניא פוותיה דרב שיטא בריה דרב אידי: אלו דברים העושין לאבל בימי אבלו: יותיו הפוכין — טוענין לו, וכדו לגוף, ופשתנו להעלות מן המשרה, וצמרו להעלות מן היתרה, ומרביצים שדהו כמשתניע עונת המים שלו. רבי יהודה אומר: אף זורעין לו שדה ניר, ושדה העומדת לפשתן, אפרו לו: אם לא תזרע בבביר -

תזרע באפל, אם לא תזרע פשתן - תזרע מין אחר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: יותיו הפוכין ואין שם אומן אלא הוא, כדו לגוף ואין שם אומן אלא הוא, פשתנו להעלות מן המשרה, וצמרו להעלות מן היתרה ואין שם אומן אלא הוא - הרי זה יעשה בצינעא. יתר על כן אמר רבן שמעון בן גמליאל: אם היה אומן לרבים, וספר וכו' לרבים, והגיע עת הרגל ואין שם אומן אלא הוא - הרי זה יעשה. האריסין והחכירין והקפולנין - הרי אלו יעשו אחרים בשבילן. החמורין הנמלין והספנין - הרי אלו לא יעשו. ואם היו מוחכרין או מושכרין אצל אחרים - הרי אלו יעשו. שכיר יום, אפילו בעיר אחרת - לא יעשה. היתה מלאכת אחרים כדו, אף על פי שבקבולות לא יעשה, אף על פי שבקבולות ולא מביעני שאינה קבולות? אדרבה, קבולות כרדיה דמי! אלא, אימא: בין קבולות בין שאינה קבולות לא יעשה. היתה מלאכתו ביד אחרים, בביתו - לא יעשה, בבית אחר - יעשו. מריון בריה דרבין וקר בריה דרב אחא בריה דרבא הוה להו ההוא גמלא דתורא בהדי הדדי, איתרעא ביה מילתא כמר בריה דרב אחא בריה דרביה לא חייש, אדאחרים לא חייש? והא תניא: אם היו מושכרין או מוחכרין אצל אחרים - הרי אלו יעשו! והוא סבר: אדם חשוב שאני.

אמר

בצינעא - דהא רבים הוא. האריסין - מקבלי חסדות לשנים לשליש ולרביעי. החכירין - שקיבל לשמירה ולעבודה לסכום, כך וכך כורין אני נותן לך ממנה. והקפולנין - שקיבלו לשמירה לזמן פלוני בסכום כך וכך, בין יהיה הרבה או מעט - הרי אלו יעשו אחרים בשבילם. הנמלים והספנים הרי אלו לא יעשו - לא ישיכרו לכתחילה, לפי שהמלאכה שלהם הוא. ואם היו מוחכרין או מושכרין - הם או בהמתם אצל אחרים למחלף חדש או חדשים - הרי אלו יעשו הם לעצמן, ולא יפסידו כל שכרן, ובעלים נמי לא יפסידו. והבא לא קתני על ידי אחרים - שדרי הן בעצמן מושכרין. אבל אריסים - אפשר להם על ידי אחרים בעבודת קרקע. שכיר יום - אחד, ואפילו בעיר אחרת ואין יודעין שם שהוא אבל, וליכא משום מראית העין. לא יעשה - הואיל ובירו לחזור כדאמרין (בבא קמא קט"ב) פועל חזר, ואפילו בחצי היום, וליכא פסידא כולי האי. אם היתה מלאכת אחרים בידו - בביתו, כגון בגד לארוג. הואיל וברשותיה לגומרו לאחר זמן - הרי אלו לא יעשו. ואף על פי שבקבולות - אחרים היא, שקיבל עליה לצמיתות אותו בגד לאורגו בכך וכך. קבולות - לעשות בכך וכך (שרי). כרדיה דמיא - ואסור. אבל שאינה קבולות, דלא הוה כרדיה - שרי. בביתו - של אבל לא יעשו אותו, משום חשד, שיאמרו: הוא בעצמו מסיע במלאכה. אי נמי: שלא יאמרו בימי אבלו השכירו לזה הפועל. נמלא - צמד כקר בין שניהם, שור אחד לזה ושור אחד לזה. איתרע ביה מילתא - אבילות. פסקיה לנמליה. הפסיק שורו מן הצמד, ולא שלחו לחרוש בשדה. לפי שהיה אבל ומצוה על שביתת בהמתו מדרבנן. להפסיד ידיה לא חייש - דלא קא מעבר ארעא מגמליה, משום דאבל הוא. להפסיד דאחריו - כגון מריון - לא חיישן דלא קא משרד לגמליה הוה ליה פסידא, דלא הוה ליה בהמה לחרוש. וכיון דשרי כדתנא: אם היו מוחכרין וכו' - הוה ליה למיחש אפסידא דחבריה. הוא סבר - מר בריה דרב אחא. אדם חשוב שאני - דהא הוא אסור לרדיה למיעבד.

מקבלי

מי שהפך את יותיו - שהומינן ליתנם על גבי הבר להוציא מזה שמן. ואירעו אבל - בשאר ימות השנה, שלא סמוך לרגל, ואינו יכול ליתנם על גבי הבר, לפי שאבל אסור בעשיית מלאכה. או אונס - היינו מילתא אחריתי. כלומר, מי שהפך את יותיו לפני הרגל ואירעו אונס, ולא היה יכול ליתנם על גבי בית הבר, ובא הרגל, או שהטעוהו פועלים - שהשכיר ליתנם על גבי בית הבר קודם הרגל, ולא באו. מועין קורה ראשונה - כלומר: נותנן על גבי בית הבר ברגל וסוחט עליהן הקורה פעם אחת. דאי לא עבדי הכי - איכא פסידא יתירא. ומניחה - בו, שלא יסחוט יותר עד לאחר המועד. זולף וגומר כדרבנן - כלומר, נותנו על גבי בית הבר וסוחט הכל. כל מידי דשפך קרי זולף. גמרא פתח באבל וסוים במועד - דקתני: מי שהפך את יותיו ואירעו אבל ולא פירש אם יכול לטעון קורה באבילות אם לא, אלא מילי דמועד קא פריש, דכי אירע לו קודם המועד אונס - טוען קורה ראשונה במועד. אסור בימי אבלו - כלומר: להכי לא פריש, דאסור לו לטעון אפילו קורה ראשונה בימי אבלו, לא מביעני בימי אבלי - דאין אסור במלאכה אלא מדרבנן, דשרי לטעון קורה ראשונה. אלא אפילו - חזלו של מועד דאסירא ביה מלאכה מדאורייתא, דכתיב (שמות כג): "את חג המצות תשמור שבעת ימים" - לימר על כל החג שהוא אסור. במקום פסידא שרו רבנן - לטעון קורה ראשונה. העושין לאבל - אחרים, אבל הוא עצמו אינו רשאי. כדו לגוף - מגופת החבית. ויותיו הפוכין - נותנין אותן על בית הבר, וטוענין לו קורה ראשונה. אבל הוא עצמו אינו עושה, היינו כרב שיטא, דאמר: דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו. ופשתנו להעלות מן המשרה - כל הני אית בהו פסידא אי לא עבדי להו. משתניע עונת המים שלו - כשהגיע זמנו להשקות השדה, שכן היו נותנין: כל אחד ואחד משקה כל השדות שבקבעה, איש יזמן או שבוע אחד. שדה ניר - שדה חרושה. שדה העומדת לפשתן - שאם לא תזרע עכשו, מכאן ואילך - אינו ראוי לפשתן. אמרו לו - לא תזרע שדה ניר ושדה פשתן, שאם לא תזרע בבביר בשדה ניר - תזרע באפל, ולא הוי פסידא יתירא. בלן - שומר בית המרחץ, ומשמשן בבית המרחץ, ונותל מכל אחד שכרו. והגיע עת הרגל - שהכל צריכין לו - הרי זה יעשה, כיון דאית ליה פסידא, ואיכא נמי צורך רבים. ולא גרסינן הכא

כך וכך כורין אני נותן לך ממנה. והקפולנין - שקיבלו לשמירה לזמן פלוני בסכום כך וכך, בין יהיה הרבה או מעט - הרי אלו יעשו אחרים בשבילם. הנמלים והספנים הרי אלו לא יעשו - לא ישיכרו לכתחילה, לפי שהמלאכה שלהם הוא. ואם היו מוחכרין או מושכרין - הם או בהמתם אצל אחרים למחלף חדש או חדשים - הרי אלו יעשו הם לעצמן, ולא יפסידו כל שכרן, ובעלים נמי לא יפסידו. והבא לא קתני על ידי אחרים - שדרי הן בעצמן מושכרין. אבל אריסים - אפשר להם על ידי אחרים בעבודת קרקע. שכיר יום - אחד, ואפילו בעיר אחרת ואין יודעין שם שהוא אבל, וליכא משום מראית העין. לא יעשה - הואיל ובירו לחזור כדאמרין (בבא קמא קט"ב) פועל חזר, ואפילו בחצי היום, וליכא פסידא כולי האי. אם היתה מלאכת אחרים בידו - בביתו, כגון בגד לארוג. הואיל וברשותיה לגומרו לאחר זמן - הרי אלו לא יעשו. ואף על פי שבקבולות - אחרים היא, שקיבל עליה לצמיתות אותו בגד לאורגו בכך וכך. קבולות - לעשות בכך וכך (שרי). כרדיה דמיא - ואסור. אבל שאינה קבולות, דלא הוה כרדיה - שרי. בביתו - של אבל לא יעשו אותו, משום חשד, שיאמרו: הוא בעצמו מסיע במלאכה. אי נמי: שלא יאמרו בימי אבלו השכירו לזה הפועל. נמלא - צמד כקר בין שניהם, שור אחד לזה ושור אחד לזה. איתרע ביה מילתא - אבילות. פסקיה לנמליה. הפסיק שורו מן הצמד, ולא שלחו לחרוש בשדה. לפי שהיה אבל ומצוה על שביתת בהמתו מדרבנן. להפסיד ידיה לא חייש - דלא קא מעבר ארעא מגמליה, משום דאבל הוא. להפסיד דאחריו - כגון מריון - לא חיישן דלא קא משרד לגמליה הוה ליה פסידא, דלא הוה ליה בהמה לחרוש. וכיון דשרי כדתנא: אם היו מוחכרין וכו' - הוה ליה למיחש אפסידא דחבריה. הוא סבר - מר בריה דרב אחא. אדם חשוב שאני - דהא הוא אסור לרדיה למיעבד.

מועד קטן דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמט

פרק שני - מי שהפך

פרק זה עוסק באופנים שונים שהתירו לעשות בהם מלאכה משום דבר האבד או צורך המועד.

משנה

דין אדם שלא הספיק לגמור מלאכת עשיית השמן עד המועד: מי שהפך את ידיו, כלומר שלקט מן האילן ונתנם במעטן שיתרכבו ויתבשלו, והכנים בכך ליתנם בקורת הבד לסחטם ולעשות שמן, ואירעו אצל שאסור בעשיית מלאכה ואינו יכול להתעסק בהם, או אירע לו אונס קודם הרגל, או שהקעוהו פועלים ששכרם קודם הרגל לסחוט הזיתים ולא באו, ולכן לא הספיק לסחוט הזיתים קודם הרגל, ואם ימתין עד לאחר המועד יפסיד הרבה, נחשב דבר האבד, ולכן מוען עליהם קורה ראשונה לסחטם, כלומר פעם אחת, ומניחה לקורה ואינו סוחט פעם שניה עד לאחר המועד, שלאחר סחיטה אחת שוב אין הזיתים נפסדים אף אם יסחטם שוב רק לאחר המועד, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, זולף – שופך הזיתים לתוך בית הבד וסוחטם, וגומר הסחיטה בקורה גם בפעם שניה ושלישית, וכן – מכסה כדי השמן, וכל זה כדרכו בלא שינוי.

גמרא

מקשה הגמרא: פתח התנא במשנה באבד, ומשמע שדן באדם שאירע לו אבד ואסור במלאכה, ופסיק לומר את דינו במועד, ולא פירש הדין באדם שאירע לו אבד. מתרצת הגמרא: אמר רב שישא בריה דרב אידי, זאת אומרת, שדברים המותרין במועד משום דבר האבד, אסורים בימי אבדו, ולכן אף שהתיר התנא במועד לא אמר כך לגבי אבד. תירוצו אחר: רב אשי אמר, לעולם מלאכת דבר האבד מותרת באבד, והתנא לא מיבעיא קאמר – בדרך אין צריך לומר אמר דבריו, לא מיבעיא בימי אבדו דאיסור מלאכה בו מדרבנן הוא, ושרי – והתירו דבר האבד, אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה בו מדרבנן, נתנה לחכמים להכריע איוז מלאכה לאסור (תגיה יח), ובמקום פסידא שרי רבנן. רביה לדעת רב שישא בריה דרב אידי: תניא בברייתא בנותיה דרב שישא בריה דרב אידי, אלו דברים העושין לאבד בימי אבדו, ויתו הפוכין קודם האבלות, מוענין לו אותם תחת הקורה, וכדו פתוח מותר לגוף, ופשתנו להעלות מן המשרה – מים ששורים בהם פשתון, וצמרו להעלות מן תורה – דוד מלא צבע, שכל אלו אם לא יעשו אותם יפסדו, ולכן התירו לאחרים לעשותם בשבילו, אך האבל עצמו לא יעשה אף שהם דבר האבד. ומוכח כרב שישא, שגם דברים המותרים במועד אסורים לאבל עצמו לעשותם. הברייתא ממשיכה בדיני אבד: ומרביצים – משקים מעט את שדוהו משהתעצב עיני המים שלו – שהיה המנהג אצל בעלי השדות לחלק ביניהם את השקאת השדות, ובכל יום או כל שבוע היה משקה אחד מהם את כל השדות שבבקעה, ואם אותו שהגיע תורו להשקות היה אבד, ישקו אחרים בשבילו כדי שלא יפסידו בעלי השדות, רבי יהודה אומר, אף וזרעין לו שדה גיר שחרשה קודם האבלות ושרה העומדת לזריעת פשתן, שאם לא יזרעם יפסיד. אמרו לו חכמים, אין להתיר זאת, שהרי אף אם לא תזרע השדה החרושה בבכיר – בחרישה מוקדמת זו, תזרע באפל – בחרישה מאוחרת יותר, ואין זה הפסד גדול, וכן בשדה העומדת לפשתן אם לא תזרע פשתן, תזרע מומין אחר, וכיון שאין בזה הפסד גדול אסור. הברייתא חוזרת לענין סחיטת הזיתים לאבד: רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם היו ידיו של אבד הפוכין בבית הבד לסחיטה, ואין שם אומן היוודע לסחוטם אלא הוא, וכן כדו לגוף ואין שם אומן אלא הוא, פשתנו להעלות מן המשרה וצמרו להעלות מן תורה, ואין שם אומן אלא הוא, כיון שדבר האבד הם ואין אחרים יכולים לעשותם הרי זה יעשה בעצמו בצינעא משום מראית העין. ותר על בן אמר רבן שמעון בן גמליאל, שאם היה האבד אומן לרבים ופטר, ויכל –

שומר בית המרחץ ומשמש שם לרבים, והניע את הרגל שהרבים מסתפרים ומתרחצים לכבודו, ואין שם אומן לאלו אלא הוא, הרי זה יעשה, שהרי יפסיד אם לא יעבוד, וגם שהוא צורך רבים. הברייתא מבארת דיני מלאכת אבד: האריסין העובדים בשדה תמורת שליש או רביע מיבול השדה, והחכירין – המקבלים עבודה בשדה בחכירות תמורת חלק קבוע מיבול השדה שנותנים לבעליה, והקבלנין – העובדים בשדה בקבלנות תמורת סכום מסוים של פירות, שנעשו אבילים באמצע עבודתם, הרי אלו יעשו אחרים בשבילו, שאם לא ימשיכו עבודתם יפסידו שכרם ובעל השדה יפסיד יבולו. התמורין, הנמלין, והפסנין – מנהיגי החמורים הגמלים והספינות, שאירע להם אבד, הרי אלו לא יעשו עבודה חדשה בימי אבדם, שהרי אינם מושכרים לאחר. ואם היו מושכרין או מושכרין הם או בהמתם אצל אחרים קודם שאירע האבד, שאם לא יעבדו יפסידו שכר כל אותו חודש ותתעכב עשיית מלאכת החוכרים או השוכרים, הרי אלו עצמם יעשו המלאכה. אמנם שכיר יום שנעשה אבד, אפילו אם נשכר לעבוד בעיר אחרת שאין מכירים אותו שם ואין חשש שיהיה מראית עין, מכל מקום לא יעשה המלאכה, כיון שיכול לחזור בו (ב"ק קטז) ומפסיד בחזרתו רק מעט. היתה מלאכת אחרים בידו של האבד לעשותה, אף על פי שנקיבותה היא אצלו, שמקבל עבודה תמורת סכום מסוים, מכל מקום לא יעשה, שהרי יכול לסיים מלאכתו כל זמן שירצה, ורוצה למחר רק כדי להרויח לעצמו. מקשה הגמרא: מלשון אף על פי שנקיבותה משמע ולא מיבעיא לומר כשאני קיבולת – שאינו עושה המלאכה בקיבולת ואינו יכול לעשותה כל זמן שירצה, שלא יעשה, הרי אדרבה, בקיבולת בדידיה דמי – נחשב החפץ כשלו שהרי מקבל המלאכה בסכום קצוב ויכול לסיימו בכל זמן שירצה, ומסתבר יותר לאסור המלאכה באופן זה יותר משכירות. מתרצת הגמרא: אלא אימא בלשון הברייתא, שבין קיבולת בין שאני קיבולת לא יעשה, שגם בשכירות יכול לעכב עשיית המלאכה עד לאחר האבד, ומה שממהר בה הוא כדי להרויח לעצמו. המשך סיום הברייתא: היתה מלאכתו של האבד ביד אחרים לעשותה עבורו בקבלנות, בביתו לא יעשו אותה, שמא יחשדוהו היראים שמסייע לעושים במלאכה או ששכרם למלאכה זו בימי האבד, ובבית אחר שאין חשדות אלו יעשו לו המלאכה. הגמרא מביאה מעשה בענין מלאכת האבד שבו מוזכרת ברייתא זו: מרין בריה דרבין, ופר בריה דרב אחא בריה דרבא, הוה להו ההוא נמלא דתורא – צמד בקרן בתיידי – ביחד, שלכל אחד מהם היה שור, ונהגו שיעבוד כל אחד בשני השוורים יחד בשותפות. איתרעא ביה מילתא – אירעה אבלות בבריה דרב אחא בריה דרבא, ופסקיה לנמליה – וניתק הצמד, שהוציא שורו ממנו, כיון שאף בהמת האבד אסורה במלאכה (שמות פ"ה ה"א), וסבר שאף על ידי אחר אסור. מביאה הגמרא קושיא על מעשהו של מר: אמר רב אשי, נברא רבה בבריה דרב אחא עבדי הכי, והרי נהי דלפסידא בדידיה לא חייש – אף שלהפסדו שאינו חורש בשדה אינו חושש, מפני שאבד הוא ואסורה בהמתו במלאכה, אדאחריים – וכי גם להפסד אחרים, דהיינו הפסדו של מרין שאין השור חורש בשדה של שניהם לא חייש, והא תניא בברייתא לעיל, אם היו החמורים והגמלים והספינים מושכרין או מושכרין אצל אחרים קודם שנעשו אבילים, הרי אלו יעשו, שכבר נשכרו למלאכה ואם לא יעבדו יפסידו השוכרים. והרי אף כאן אם שורו לא יעבוד, לא יוכל מרין לחרוש שדה, ומדוע הוציא מר בריה דרב אחא את שורו מן הצמד המשותף. מיישבת הגמרא טעמו של מר: והוא כפר, שאדם חשוב שאני שיש לו להחמיר על עצמו שלא ילמדו ממנו להקל יותר, ואסור לו להקל אף אם יפסידו אחרים על ידו.

ההלכה בזה: אָמַר רב יוסף, הִלְכָתָא בְרַבִּי.

משנה

המשך דיני דבר האבד: וְכֵן מִי שֶׁחָתַח יָנֵה בְּתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפָּךְ
לאחר שֶׁנִּדְרְכוּ עֲנָבֵי בֵּית, וְאִדְּעוּ אֲבָל קוֹדֵם שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הֵינָן,
ועתה אסור במלאכה, או אִירְעוּ אֲנִי וְלֹא הִסְפִּיק הַהוֹצִיא הֵינָן עַד
הַמוֹעֵד, או שֶׁחָתְּמוּ פוֹעֲלִים וְלֹא בָּאוּ הַהוֹצִיא הֵינָן עַד הַמוֹעֵד,
זוֹלָה (וְשׁוֹפָר) וְגוֹמֵר שְׂפִיכַת כָּל הֵינָן לַחֲבִית וְנָפָה אוֹתָן בְּמִגּוּפָה
בְּרִיבָה בְּלֹא שִׁנּוּי, שֶׁאִם יִשְׁהָה הֵינָן בְּבוֹר וְלֹא יַעֲבִירוּ לַחֲבִית
סְגוּרוֹת יִחְמִיץ וְדִבֵּר הָאֵבֶד הוּא, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסֵף. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר,
עוֹשֶׂה לוֹ לִיְמוּדִים – מֵנִיחַ נִסְרִים עַל הַחֲבִית לְסוּתָמָה בְּשִׁבְלִי שֶׁלֹּא
יִחְמִין הֵינָן, וְלֹא יִגּוֹף בְּמִגּוּפָה, שֶׁאִם דִּבֵּר הָאֵבֶד הַהוּא בְּמוֹעֵד רַק
בְּשִׁנּוּי.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע צריך להשמיע מחלוקת זו בשמן וביין:
וְצִירָא, דְּאִי אֲשִׁמְעִין בְּיִינָא – הַמִּשְׁנָה הִרְאֵנוּהָ לִגְבֵי שֶׁמֶן, יֵשׁ
לומר שדווקא בְּהֵיכָל קָאָר רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּתָה בְּלֹא שִׁנּוּי, מִשּׁוּם
דְּמִשְׁתָּא נְפִישׁ פְּסִידִית – שֶׁהִשְׁמַן יִקְרַח וְהִסְדּוּ מְרֻבָּה, אֲבָל הַמִּשְׁנָה
וְיִינָא דְּלֹא נְפִישׁ פְּסִידִית כִּיּוֹן שְׁאֵינוֹ יִקְרַח כָּל כָּךְ, אִימָא מוֹדִי לִיה
רַבִּי יְהוֹדָה שְׁצִירָה שִׁנּוּי, וּמִשְׁמִיעָה מִשְׁנַתָּה שֶׁהִתִּיר בְּלֹא שִׁנּוּי,
וְאִי אֲשִׁמְעִין בְּיִינָא – הַמִּשְׁנָה הִשְׁנִיָּה לִגְבֵי יֵינ, יֵשׁ לומר שדווקא
בְּהֵיכָל קָאָר רַבִּי יְהוֹדָה שְׁצִירָה שִׁנּוּי מִן הַטַּעַם הָאֵמֹר, אֲבָל בְּהֵיכָל
– בְּשֶׁמֶן, שֶׁאִם יִפְסֵד הַשֶּׁמֶן יִפְסִיד הַרְבֵּה, אִימָא מוֹדִי לְרַבִּי יוֹסֵף
שְׁמוּתָה בְּלֹא שִׁנּוּי, וּמִשְׁמִיעָה הַמִּשְׁנָה הִרְאֵנוּהָ שֶׁאִסּוּר, וְנִמְצָא
דְּצִירָא לְהַשְׁמִיעַ הַמַּחְלֻקָּה בְּשֵׁנֵי הָאוּפְנִים.

הגמרא מבארת דעת הסובר שצריך שינוי במועד בדבר האבד
וכמי ההלכה בזה: אָמַר רב יצחק בר אבא, מָאן תָּנָא – כְּפִי מִי שְׁנָה
הַתָּנָא (לעיל א). שְׁצִירָה שִׁנּוּי בְּמוֹעֵד בְּדָבָר הָאֵבֶד, דְּלֹא בְּרַבִּי יוֹסֵף,
שֶׁהִתִּיר מִשְׁנַתָּה לְעִשְׂתּוֹ כִּדְרָבּוֹ בְּלֹא שִׁנּוּי. אָמַר רב יוסף, הִלְכָּה
בְּרַבִּי יוֹסֵף.
סֶפֶק לִגְבֵי שֶׁכֶּר: בְּעוֹ מִיָּנִיה מִרְבַּ נְחָמָה בְּרִי יִצְחָק, מִהוּ לְמִישַׁע חֲבִיתָא
דְּשִׁירָא – לְכַסּוֹת חֲבִית שֶׁכֶּר בְּמִגּוּפָה בְּחִילָא דְּמוֹעֵדָא. אָמַר לְהוּ,
סִינִי – רַב יוֹסֵף אָמַר הִלְכָּה בְּרַבִּי יוֹסֵף שְׁבִיין מוֹתֵר, וּמִיּוֹן נִלְמַד
לְשֶׁכֶּר.

מקשה הגמרא: אִימָר דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵף בְּהַמִּירָא – הִרִי רַבִּי יוֹסֵף אִמֵּר
זֹאת בֵּינָן, בְּשִׁירָא מִי אָמַר. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: בְּהַמִּירָא מִצְמָא מֵאִי
הַתִּיר, מִשּׁוּם דְּנְפִישׁ פְּסִידִית – שֶׁהִסְדּוּ מְרֻבָּה אִם לֹא יִגּוֹף
הַחֲבִית, בְּשִׁירָא נָמִי אִיִּת בְּהַ פְּסִידִית בְּכֶךְ, דְּאָמַר אֲבִי, אֲמַרְהָ לִי
אִם – אוֹמְנִי (קידושין א). כִּי שֵׁת סָאִי וְשִׁיעַ – שֶׁכֶּר שֶׁבִּתְּבוּתָה
מוֹגַפֶּת בְּמִידַת שֶׁשׁ סָאִים, שׁוּד יוֹתֵר מִכֶּךְ תִּמְנִי וְלֹא שִׁיעַ – מִשְׁכֶּר
שֶׁבִּתְּבוּתָה בְּמִידַת שְׁמוֹנָה סָאִים וְאִינָה מוֹגַפֶּת, וְאִם שֶׁהִשְׁנִי מְרֻבָּה
יוֹתֵר, וְלִכְּן וְדָאִי הַתִּיר רַבִּי יוֹסֵף אִם בְּשֶׁכֶּר.

כלל בדיני חול המועד: אָמַר רב חמא בר גוריא אָמַר רב, הִלְכּוֹת
מוֹעֵד שׁוֹיִם בְּהִלְכּוֹת בּוֹתִים בְּהִלְכָּה, שְׁכֵשֶׁם שֶׁאִם הוֹחֲזָקוּ כּוֹתִים
בְּהִלְכָּה אַחַת, אִינִים מוֹחֲזָקִים בְּהִלְכָּה אַחֶרֶת (חולין ד). כִּךְ גַּם
בְּהִלְכּוֹת הַמוֹעֵד. מִבְּרַת הַגְּמָרָא: לְמָאִי הִלְכָּתָא – לְמָה מִשְׁוִיִּים
אוֹתָן. מִשְׁבִּיהַ הַגְּמָרָא: אָמַר רב דִּנְיָאֵל בְּרִי קִמְיָא (אָמַר רב), לִימָר
שֶׁהִלְכּוֹת הַמוֹעֵד הֵן עֲקוּרוֹת עֵקֶרָה שֶׁאֵין לְבַעֲלָה מִנֶּה לְיִמָּה
אַל אִתָּה, וְאֵין לְמִידוֹת זֹו מוֹז. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, וּזְמַתִּין בּוֹפֵת בּוֹתָא
– כְּלִי קֶטֶן, מִתּוֹכּוֹ לְשִׁמּוֹר הֵינָן, וְאֵין וּזְמַתִּין חֲבִיתָא לְכֶר. וְרַב דִּימִי
מְתַרְדֵּעָא אָמַר לְהִיפָךְ, וּזְמַתִּין חֲבִיתָא וְאֵין וּזְמַתִּין בּוֹתָא. וְהֵינָן
שֶׁאִם שְׁעִנְיָם דּוֹמָה אֵין לְמִידִים זֹו מוֹז.

מבארת הגמרא מחלוקתם: מִי – רַב דִּימִי חָיִישׁ לְפִסְדָּא מְרֻבָּה,
וְלִכְּן הִתִּיר בְּחִבִּית שִׁינָה מְרֻבָּה, וְאִסּוּר בְּכּוּחָתָא שִׁינָה מוֹעֵט. וְמִי
– שְׁמוּאֵל חָיִישׁ לְמִירָחָא יִתִּירָה, וְלִכְּן הִתִּיר בְּכּוּחָתָא שֶׁאֵין בָּהּ
טִירָחָא יִתִּירָה, וְאִסּוּר בְּחִבִּית שִׁינָה בְּהַ טִירָחָא יִתִּירָה.
כלל נוסף בדיני חול המועד: אָמַר אֲבִי, נְקִימִין – אוֹחֲזִים אֲנִי
מִסּוּרָת מֵאֲבוּתֵינוּ, שֶׁהִלְכּוֹת מוֹעֵד שׁוֹיִם בְּהִלְכּוֹת שְׁבֵת, שְׁכֵשֶׁם
שֶׁבְּהִלְכּוֹת שְׁבֵת יֵשׁ הִלְכּוֹת שְׁדִינָן פְּטוֹר אֲבָל אִסּוּר וִישׁ שְׁדִינָן פְּטוֹר
וּמוֹתֵר (שבת א), כִּךְ בְּהִלְכּוֹת מוֹעֵד,

1 דִּין עֲבוּדָת נִכְרִי בְּקִבְלוֹת בִּשְׁבֵת: אָמַר שְׁמוּאֵל, מְקַבְּלִי קִיבּוּלָתָא –
2 נִכְרִים הַעֲבוּדִים לְיִשְׂרָאֵל בְּקִבְלוֹת גַּם בִּשְׁבֵת, אִם עֲבוּדִים בְּתוֹךְ
3 הַתָּחוּם שְׁבֵת שְׁהוּא אֲלֵפִים אִמָּה (עירובין א), אִסּוּר, שְׁרואִים זֹאת
4 אֲנִשִּׁי הַמִּקּוֹם וַיִּחְשְׁדוּהוּ שֶׁשְׁכֵרָם בִּשְׁבֵת, אִךְ חוּץ לַתָּחוּם מוֹתֵר,
5 שֶׁאֵין מִי שְׁרואָה זֹאת וְאֵין חֲשֵׁד.

6 הַגְּמָרָא מְגַבִּילָה אֶת הַהִיתָר: אָמַר רַב פָּפָא, וְאִפִּילוּ חוּץ לַתָּחוּם לֹא
7 אָמְרָן שְׁמוּתָה אֵלֹא דְּלִיבָא מְתָא דְּמִקְרָא לְהֵתָם – שֶׁאֵין עִיר אַחֶרֶת
8 הַקְּרוֹבָה לְמִקּוֹם עֲבוּדָתָם, אֲבָל אִם אִיבָא מְתָא דְּמִקְרָא לְהֵתָם,
9 חוֹשְׁשִׁים לַחֲשַׁשׁ הָאֵמֹר וְאִסּוּר.

10 הַגְּבִילָה נִוסֶּפֶת שֶׁל הַהִיתָר: אָמַר רַב מִשְׁרָשִׁיא, וְכִי לִיבָא מְתָא
11 דְּמִקְרָא לְהֵתָם נָמִי לֹא אָמְרָן שְׁמוּתָה חוּץ לַתָּחוּם אֵלֹא בְּשִׁבְתָּתָא
12 וְכִימִים מוֹכִיִּים שִׁישׁ אִסּוּר לְצֹאת חוּץ לַתָּחוּם, דְּלֹא שְׂכִיחִי אֲנִישִׁי
13 דְּאֵלִי לְהֵתָם – שֶׁלֹּא מְצִיִּים אֲנִישִׁים שְׁהוֹלְכִים לְשֶׁם, אֲבָל בְּחִילוּ שֶׁל
14 מוֹעֵד, דְּשְׂכִיחִי אֲנִישִׁי דְּאֵלִי וְאֵתוֹ לְהֵתָם, שֶׁאֵין אֵין אִסּוּר לְצֹאת חוּץ
15 לַתָּחוּם וִישׁ לַחֲשׁוֹשׁ לַחֲשַׁשׁ הָאֵמֹר, אִסּוּר.

16 מַעֲשֶׂה בַעֲנִין זֹו: מִי וְזִמְרָא בְּרִיהַ דְּרַב נְחָמָה בְּנֵי לִיָּה נִכְרִים אֲפִסְדָּא
17 – טַרְקִלִין מְפּוֹרָא בִּשְׁבֵת, וְהִיוּ מְקַבְּלִי קִיבּוּלָתָא וְחוּץ לַתָּחוּם. אִיִּקְלַע
18 רַב פְּפָא וְרַב הוֹנָה בְּרִי חִינְנָא לְשֶׁם וְלֹא עָלוּ לְגִבְיָה – לֹא נִכְנסוּ
19 לְטַרְקִלִין, וְאִיבָא דְּאָמְרִי שְׁהוּא – מִי וְזִמְרָא נָמִי לֹא עָלוּ בְּנוֹוִיה – לֹא
20 נִכְנסוּ לְתוֹכּוֹ, שֶׁשְׁכֵרָו שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִסּוּר. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָאֵמַר
21 שְׁמוּאֵל מְקַבְּלִי קִיבּוּלָתָא, בְּתוֹךְ הַתָּחוּם אִסּוּר, חוּץ לַתָּחוּם מוֹתֵר.
22 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אָדָם חָשׁוֹב שֶׁאֵין שְׁצִירָה לְהִתְרַחֵק אִם מְדַבֵּר מוֹתֵר
23 הַדּוּמָה לְעִבְרִיהָ וְנִחְשָׁב לוֹ לְאִסּוּר. תִּירוּץ נוֹסֵף: וְאִיבָא דְּאָמְרִי,
24 הַטַּעַם שֶׁלֹּא נִכְנסוּ, דְּסִיִּיעִי סִיִּיעִי בְּתִיבָא בְּהִיתָהוּ – מִי וְזִמְרָא סִיִּיעִי
25 לְהֵם בְּנִתְיָנָה תָּבֵן בְּשִׁבְלִי לְעִרְבּוֹ בְּטִיט וְאִסּוּר, וְנִמְצָא שְׁנִבְנָה
26 בְּאִסּוּר.

27 הִיתֵר עֲבוּדָה בְּמוֹעֵד: רַב חָמָא שְׂרָא לְהוּ לְאִבּוֹנְגִירִי – מִסְדְּרִי
28 הַשּׁוֹלְחָנוֹת דְּבִי רִישׁ גְּלוּתָא, לְמִיִּעֲבֵד לְהוּ עֲבִידָתָא – לְתַקְנָם אִם
29 נִשְׁכְּרוּ בְּחִילָא דְּמוֹעֵדָא, וְאָמַר הַטַּעַם, שְׁבִיין דְּאָמַר לֹא קָא שְׁקִלִי –
30 שֶׁאִינִים נוֹטְלִים שֶׁכֶּר, וְרַק שְׁרִשׁוּי הוּא דְּקָא מִשְׁרִשׁוּי לִיָּה – מְרוּוּחִים
31 שְׁאוּכִלִים שֶׁם, אֵין זֹו חֲשָׁב מִלֵּאכָה, וְלִית לֵן בָּהּ – וְאֵין בְּכֶךְ אִסּוּר.
32 בְּרִייתָא בְּדִינֵי קִיבּוּלָתָא בְּמוֹעֵד: תָּנִי רַבִּנָּה, מְקַבְּלִין נִכְרִים מִיִּשְׂרָאֵל
33 עֲבוּדָה בְּקִיבּוּלָתָא בְּמוֹעֵד לְעִשְׂתָּתָה לְאַחַר הַמוֹעֵד, וְלַעֲשׂוֹתָה בְּמוֹעֵד
34 שֶׁל לְצוּרֵךְ הַמוֹעֵד אִסּוּר. בְּלָלוּ שֶׁל דְּבָר, בָּל מִלֵּאכָה שְׁהוּא –
35 יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה בְּמוֹעֵד, אִמָּר לְנִבְרִי וְעוֹשֶׂה, וְכִל שְׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה, אִינוֹ
36 אִמָּר לְנִבְרִי וְעוֹשֶׂה.

37 בְּרִייתָא נִוסֶּפֶת בְּדִין זֹו: תָּנִי אִידָה, מְקַבְּלִין קִיבּוּלָתָא בְּמוֹעֵד לְעִשְׂתָּתָה
38 לְאַחַר הַמוֹעֵד, וְכִלְכֵּד שֶׁלֹּא יִמְדוּד בֵּית שְׁנוֹתָן לִבְנָאֵי לִבְנוֹת, וְשֶׁלֹּא
39 יִשְׁקוּל מִטְלָטִלִים שְׁנוֹתָן לְאוֹמֵן לְתַקְנָם, וְשֶׁלֹּא יִמְנָה מַעוֹת שְׁנוֹתָן
40 לְהִתִּיר וְלַעֲשׂוֹת אַחֶרֶת, בְּדָבָר שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחִילוּ.

41 דִּין נוֹסֵף בְּמִלֵּאכָתָא חוּל הַמוֹעֵד: תָּנִי רַבִּנָּה, אֵין מְרַבִּיעִין בְּהֵמָה – אֵין
42 אוֹחֲזִים בְּהֵמָה וּמִבְּאִים עֲלֶיהָ זָכֵר בְּחִילוּ שֶׁל מוֹעֵד מִשּׁוּם טִירָחָה,
43 כִּיִּצְאָה מִן עוֹלָם אֵין מְרַבִּיעִין בְּבָבֵר, וְלֹא בְּפִסְלוֹ הַמְּקוֹדֶשִׁין –
44 בְּהֵמָה הַקֹּדֶשׁ שְׁנַפֵּל בָּהֶן מוֹם, שֶׁהִרְבַּעָה הִיא מִלֵּאכָה, וְכִל אֵלּוֹ
45 אִסּוּרִים בְּמִלֵּאכָה.

46 בְּרִייתָא נִוסֶּפֶת בַּעֲנִין זֹו: תָּנִי אִידָה, אֵין מְרַבִּיעִין בְּהֵמָה בְּחִילוּ שֶׁל
47 מוֹעֵד. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר חֲמִידָה שְׁתַּבֵּעָה זָכֵר בְּמוֹעֵד, מְרַבִּיעִין עֲלֶיהָ
48 וְכִי בְּשִׁבְלִי שֶׁלֹּא תִצְטָנֵן וְשׁוֹב קֶשֶׁה לְזוּוּגָה וּפִסְדִי. וְשֶׁאֵין כָּל
49 הַבְּהֵמָת שֶׁתַּבְּעוּ, אֵין מְרַבִּיעִים בִּידִים אֵלֹא מְכַנְּסִין אוֹתָן לְפִקְרוֹת
50 – מִקּוֹם בְּהֵמָה, וְנִרְבַּעוֹת מַעֲצָמָן.

51 בְּרִייתָא בַּעֲנִין מִלֵּאכָה אַחֶרֶת בְּבִהֵמוֹת: תָּנִי רַבִּנָּה, אֵין מְרַבִּיעִין – אֵין
52 מְכַנְּסִים בְּהֵמָה לְשֹׁדֵה שֶׁתּוֹצִיא זָכֵר וְתוֹזַבְלָה לֹא בְּשִׁבְתָּתָא וְלֹא
53 בְּיָמִים מוֹכִיִּים וְלֹא בְּחִילוּ שֶׁל מוֹעֵד, שְׁנִרְאָה כַּעֲשִׂיתָ מִלֵּאכָה
54 בְּקִרְקַע. וְאִם בָּאוּ הַבְּהֵמוֹת לְבֵד אוֹ נִכְרִים עִמָּן מְאִלִּיָּה לְשֹׁדֵה,
55 מוֹתֵר לְהַשְׂאִים שִׁזְבּוֹלוֹ, וּמִכָּל מִקּוֹם אֵין מְסִיִּיעִין אוֹתָן בְּבִיָּה
56 וּבִזְבוּל, וְאֵין מוֹסְרִין לָהֶם שׁוֹמֵר אִם נִכְרִי לְנַעַר (לְשִׁמּוֹר) אֵת צִאֲנָם,
57 שְׁנִרְאָה כְּאוֹמֵר 'עֲשׂוּ מִלֵּאכָה'. אִמָּנִם אִם הָיָה הַנִּכְרִי הַמְּזוּבֵל שְׂכִיר
58 שְׁבֵת – שְׁבִיעִי, אוֹ שְׂכִיר חֹדֶשׁ, אוֹ שְׂכִיר שָׁנָה, אוֹ שְׂכִיר שְׁבָעִי –
59 שְׁמִישָׁה דְּהֵינָן שְׁבַע שָׁנִים, וְהַחֵל קוֹדֶם הַמוֹעֵד, מְסִיִּיעִין אוֹתָן,
60 וּמוֹסְרִין לָהֶם שׁוֹמֵר, לְנַעַר אֵת צִאֲנָם, שֶׁרַק מְסִיִּיעִי לְמִלֵּאכָתָם. רַבִּי
61 אִמָּר, הַתְּמוּרָה לְשׁוֹמֵר הִיא, בְּשִׁבְתָּה רַק בְּהַחֲזָקָה מוֹכָה עַל מַעֲשָׁהּ
62 וְלֹא בְּשֶׁכֶר, וְכִיּוֹם מוֹכָה גַּם בְּנִתְיָנָה מוֹזְנוּתָא, וּבְמוֹעֵד מוֹתֵר אִם בְּשֶׁכֶר.

מועד קטן. מי שהפך – פרק שני דף יב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קנא רש"י

מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור – ליתן מלאכה לגוי בקיבולת כי עבדי ליה בשבתא, ידיעה כולי עלמא ואמרי: היום בשבת יחב ליה. והא דשרי בית הלל בפרק קמא דשבת (ז"ב) ליתן כלים לכבוס בערב שבת עם חשיכה, ואפילו בתוך התחום, משום דכביסה בגוי מיד דלא מינכר, וליכא חשדא. אבל מיד דמינכר – בתוך התחום אסור, משום חשדא.

אבל אי איכא מתא דמקרא לתת – אורן
פועלים גוים אסורים, דאיניהו ידיע דהני גוים עבדי ליה מלאכה ואמרי: בשבתא יחב להו.
אסור – דאמרי: היום יחבו ליה, סיוע הוה פסייע
בתיבא – שדיה נותן להם תבן למלאכה.
דהואיל הווא מסייע בהדייהו – אסור. **אבונגרי** – מסדרי שולחנות. למיעבר עבדיהיהו – אם נשבר השלחן – שרי לתקנו. שרשוני – ריוח בעלמא, כדי סעודתם דקא אכלי בהדייהו, ולא קא חשיב מלאכה. מקבלין קיבולת – נותנה לגוי לעשותה אחר המועד. אין מרביעין בהמה – משום דעביד מלאכה בחולו של מועד. אין מרביעין – אין אוזנין הבהמה ומביאין עליה זכר. כנכור – דקעביד ביה מלאכה, וכתבי: (דברים טו) "לא תעבוד בכבוד שורך". לבקרות – מקום שיש שם בהמות, והיא רובעת מעצמה: מיריין – מכניסין בהמה לשדה, כדי שירצאו זבל, ומזבלין השדה. אין פסייעין אותן – לבהמה לכאב בשדה. או אם גוים הם – אין מסייעין להם להסיען ממקום למקום כדי שתזבל כל השדה, אפילו בבאין מעצמם. לנער – לשמור, כגון אם גוים הם. שכיר שבת – ששכרו כל השבוע לדייר שדוה. שבוע – שבועה. פסייעין – כאילו של גוים הוא. הכי גרסינן: ועושה גוי בשבת ויום טוב ופסייעין במועד – דלא טרח מלאכה. כלומר, יכולין לסיע לאותו שכיר לדייר. ומסרין לו רועה אחד לנער צאנו – שמדירין אותו, והואיל ואינו שכיר לשבת ממש. רבי אומר בשבת בפומב – אם רוצה שום אדם לסייע לאותו שכיר בטובתו – עושה. כלומר: בחנם ולא בשכר. **משנה** בתוך חבור – שלפני הגת אותו כלי שהדין נופל בו מן הגת קרוי חבור. וזלף וגומר בדרכו – כלומר: מריק אותו בחבית, וגף החבית במגופה גמורה. עושה לו למודים – אינו יכול לגוף כדרכו אלא שיחפס, היינו לימודין, בשביל שלא יחמיץ. שאם אינו סותמו – מחמיץ. **גמרא** וצריכא – למימר בתרייהו, בשני בבי דמתניתין, דמשחא ודחמא, רבי יוסי אומר וזלף כו'. בהחיא – רישא דמתניתין. קאמר רבי יוסי – וזלף כדרכו. דפשא – יקיר, ואיכא פסידא יתירא. מודה ליה לרבי יהודה – דאינו וזלף וגף ממש, אלא עושה לימודים עראי. דלא כרבי יוסי – דאמר: גומר כדרכו ואינו צריך שינוי. למישע – לגוף החבית. סיני – רב יוסף. הלכה כרבי יוסי – דגף כדרכו. בר שית סאוי ושייע מבר תמני ולא שייע – כלומר: יפה שבר מוגף שמחזיק ששה סאין, משכר שדוה בכלי גדול שמחזיק שמונה סאין, בחלבות כותים – דאמרין (חולין דא.) היכא דאחזיק – אחזיק, היכא דלא אחזיק – לא אחזיק. עקורות – כאשה עקרה, שאין לאדם ממנה פרי, אלא גופה. ואין למירין זו מזו – דאימא: כשם שזו מותרת, כך זו מותרת. כמו בכותים ולא אמרינן: כי היכי דמחזיק בהא, מחזיק בהאי אלא לא ילפינהו מתני. מר – דאמר וזפתין חביתא חייה לפסידא, ובחביתא איכא פסידא יתירא אי לא זפתיה לה, משום דנפיש יינא. ובכוחא ליכא פסידא יתירא. כחא – כלי קטן, מר – דאמר וזפתין לכחא. דחיש לטיחא יתירא, ובכוחא ליכא טירחא יתירא.

אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום – הא דשרינן כלים לכבוס גוי, פירש בקונט' דלא מינכר שהוא של ישראל. ורבי יעקב לא היה מחלק. ואומר דשרי במועד וגם בשבת, דהא ריחים של מים איכא השמעת קול, ושרינן בפרק קמא דשבת (יח"א). ובפרק קמא דעבודה זרה (כא"ב ושם) שרינן להשכיר שדה לגוי, משום דאריסותיה קעביד, וכל שכן קבלנות. שאין הבית מתעלה בכך אלא ממחר לעשותו. ואף על גב דרבי שמעון בן אלעזר פליג – משתמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דקא שרי, כדדייקי התם. ותיארי בפרק קמא דשבת (יט"א), גבי ספינה: פוסק עמו על מנת לשבות, ואינו שובת. אלמא אין הגוי מניח לעשות קבלנותו בשביל ישראל. ואיכא מאן דאמר: אפי' לפסוק אין צריך. ובשמעתין דאמר שמואל – מפרש רבינו יעקב כאותו פירוש שמעמדין כולדו שמעתתא באבל, וכדבר שישא דאמר (מועד קטן יא"ב): דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו. דהוי דאורייתא או כעין דאורייתא. אבל במועד – הקילו, וכל שכן שיש להן להקל בשבת, דלא חיישנן כל כך דלא ליזיל ביה. ואם תאמר: ניין דבאבילות איירי שמואל, היכי קאמר וכי ליכא מתא דמיקרא לתת, לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשרי שכיחי דאולי מדוכתא, אבל בחולו של מועד – אסור וצריך עיון. **דברי** רבי יוסי – בשמן. תניא מילתא דרבי יהודה ברישא, וכיון דאתחיל מילתא דרבי יוסי – מסים לה. וגף ביין לא ידענא אי אבור אי אתבית קאי. מיהו, לבאורה אתבית קאי, דשייך בה מגופה, ומדקתני בה וזלף וגומר – משמע דאבור קאי, דאתבית לא שייך. משמע דגף אחרי כן, וגם עושין לו לימודין משמע דקאי אבור. ולית ליה וזלף וגומר, דאתבית לא שייך לימודין, דסגי בכיסוי קטן.

מכניס

בחולו של מועד, פיצא בו אין מרביעין בבכור, ולא בפסולי המוקדשין. תניא אידך: אין מרביעין בהמה בחולו של מועד, רבי יהודה אומר: המורה שתבטח – מרביעין עליה זכר בשביל שלא תצטנן, ושאר כל הבהמות מכניסין אותן לבקרות. תנו רבנן: אין מיריין לא בשבתות, ולא ביום טובים. ולא בחולו של מועד. ואם באו מאליהן – מותר. ואין מסייעין אותן, ואין מוסרין להם שומר לנער את צאנם. היה שכיר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע – מסייעין אותן, ומוסרין להם שומר לנער את צאנם. רבי אומר: בשבת – במזבחה, ביום טוב – במזוזות, במועד – בשכר. אמר רב יוסף: הלכתא פרבי. **משנה** הובן מי שהיה יינו בתוך חבור ואירעו אבל או אונס, או שהטעוהו – וזלף וגומר וגף פדרכו, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: עושה לו לימודים בשביל שלא יחמיץ. **גמרא** וצריכא, דאי אשמייעין קמיייתא – בהחיא קאמר רבי יוסי, משום דמישחא נפיש פסידה. אבל תמרא דלא נפיש פסידה – אימא מודי ליה לרבי יהודה. ואי אשמייעין בתרייתא – בהחיא קאמר רבי יהודה, אבל בתד אימא – מודה לרבי יוסי, צריכא. אמר רב יצחק בר אבא: מאן תנא שנינו במועד פדרכו האבד דלא פרבי יוסי. אמר רב יוסף: הלכה פרבי יוסי. בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק: מהו למישע חביתא דשיכרא בחולא דמועדא? אמר להו: סיני אמר: הלכה פרבי יוסי. אימור דאמר רבי יוסי בחמרא, בשכרא מי אמר? תמרא מעמא מאי – משום דנפיש פסידה, שיכרא נמי אית בה פסידא. דאמר אבין, אמרה לי אם: בר שית סאוי ושייע – מבר תמני ולא שייע. אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכות מועד פהלכות פותים פהלכה. למאי הלכתא? אמר רב דניאל בר קטינא אמר רב: לומר שהן עקורות, ואין למידות זו מזו. דאמר שמואל: וזפתין פותא, ואין וזפתין חביתא. רב דימי מנהרדעא אמר: וזפתין חביתא ואין וזפתין פותא. מר חייש לפסידא, ומר חייש לטיחא. אמר אבין: נקטינן, הלכות מועד פהלכות שבת;

מכנים אדם פירותיו מפני הגנבים — פירש בתוספות הרב: דבאסיפת פירות איכא מלאכה, כדאמרינן פרק "אין דורשין" (תניגה יח,א) גבי חג האסיף: אסיפה במועד מי שרי? ואינו יודע מה מלאכה. (ד) צריך עיון אי טרח בלא מלאכה אסיר, כי היכי דאסירי בפרקמטיא. ולקמן בשמעתין (ג,א) אמר: מועד משום טירחא ולא טירחא הוא. ושמן היינו דוקא בדבר שהוא מלאכה.

אם יתימא לומר צרם אבן החכור ומת קנסו בנו אחריו — משום דאסורא עשה. אבל כוון מלאכתו — לא עשה אסורא עדיין. ולא צריך להגיה דאורייתא. אבל בפרק "השולח" (גטין מד,אם) דגבי מכר ומת בעי אי קנסו בנו אחריו — התם גרסין דאי אסורא דאורייתא, משום דמכר ומת נמי עבד אסורא, אלא דלא הוי דאורייתא. נטייבה או

אסור. ואם אין לו מה יאכל - קוצר, ומעמר, ודש, וזרה, ובזר, וטוחן, ובלבד שלא ידוש בפרות. אמר ליה: ויתדאה היא, ולא סבירא לן בנותיה. דתניא, כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל משום רבי יוסי: דבר התלוש מן הקרקע, אפילו מקצתו אבוד - מותר. ונתחופר לקרקע - אפילו פולו אבוד אסור. ואי רבי יוסי - ידוש נמי בפרות, הא אמר רב יצחק בר אבא: מאן תנא שינוי במועד - בדרך האבד דלא פרבי יוסי! אמר לך: הכא נמי, כיון דכל זומא לאו בפרות דיישי - האידנא נמי לאו שינוי הוא. תנו רבנן: מוחנין במועד לצורך המועד, ושללא לצורך המועד - אסור. ואם טחן והותיר - הרי זה מותר. קוצצין עצים במועד, לצורך המועד ושללא לצורך המועד - אסור, ואם קצץ והותיר - הרי זה מותר. מטילין שכר במועד לצורך המועד, ושללא לצורך המועד - אסור, ואם הטיל והותיר - הרי זה מותר. ובלבד שלא יערים. ורמינהו: מטילין שכר במועד לצורך המועד, ושללא לצורך המועד - אסור. אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים. ואף על פי שיש לו יטון מערים ושותה מן ההדר! תנאי היא; דתניא: אין מערימין בקב, רבי יוסי בר יהודה אומר: מערימין. רב חצדו ליה חצדא בחולא דמועדא, שמע שמואל איקפד. לימא שמואל פיתידאה סבירא ליה? לא, חצדא דחשי הוה, דלא הוה פסיד. ורב מאי טעמא עבד הכי? "אין לו מה יאכל" הוה. ושמואל - לא סייעה קמיה. אי נמי: אדם חשוב שאני. רבי יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא, ואשתי מנא דאחים קפילא ארמאה. שמע רבי אמי איקפד. אמר רב יוסף: מאי טעמא איקפד? אי משום חומרתא דמדושא - הא תניא: השירין הנזמים והטבעות - הרי הן ככל הפלים הניטלין בחצר. אי משום דאשתי מנא דאחים קפילא ארמאה - הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב: כל שנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום ביטול גוים! אדם חשוב שאני. אמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד, אף על פי שאינו צריך אלא לנסורת שלו. לייט עלה אביי. רב אשי הוה ליה אבא בשלנייא, אול למקצציה בחולא דמועדא. אמר ליה רב שלא משלנייא לרב אשי: מאי דעתיד - דקאמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאינו צריך אלא לנסורת שלו, הא לייט עלה אביי! אמר ליה: לא שמיע לי, כלומר: לא סבירא לי. אישתמיט נרגא, בעי למיפסקיה לשקיה. שבקיה, והדר אתא. רב יהודה שרא למיעקר ביתא, ולמיקטל בשותא, ולמיעקר שומשמי. אמר ליה אביי לרב יוסף: בשלמא ביתא - חזי לחפיה, בשותא - חזי לשכרא, אלא שומשמי למאי חזי? חזי לנזי דאית בהו. רבי ינאי הוה ליה תהוה פרדיסא דמטא ומניה בחולא דמועדא, קמפיה. לשנה שהיוה פול עלקא לפרדיסייהו לחולא דמועדא. אפקריה רבי ינאי לפרדיסיהו תהוה שתא. משנה מכנים אדם פירותיו מפני הגנבים, ושלול פשתו מן המשרה בשביל שלא תאבד, ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד. וכולן, אם כווננו מלאכתן במועד - יאבדו. גמרא תנא:

ובלבד שיעבדים בצנעא לתוך ביתו. רב יוסף הוה ליה בשורי, עיילניהו בימא. אמר ליה אביי, והתניא: ובלבד שיעבדים בצנעא לתוך ביתו! אמר ליה: צנעא דהני - ימא הוא, כיון דכלילא פשו גברא יתיר, ובעו מדוכרי דנורא - אנושא מילתא. "ושלול פשתו מן המשרה כו". בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זורא: כיון מלאכתו במועד ומת, מהו שיעבדו בניו אחריו? אם תימצי לומר.

יש מהן פטור אבל אסור - והא דקתני אין וזפתין - אסור למיעבד לכתחילה, אבל בדיעבד - לא הוי חייב. והא דקתני וזפתין - הוי מותר לכתחילה. למיחצד - לקצור. ורב הונא יש לו מה יאכל הוה, ואמאי שרי לה? אמר ליה - האי דקתני מחובר אפילו כולו אבוד נמי אסור - רבי יוסי היא, ויתדאה היא ולא סבירא לן כוותיה. כיון דכל זומא לאו בפרות דיישי האידנא לאי שינוי הוא - כי דיישי בלא פרות. ולעולם רבי יוסי היא, והא דאסר בפרות - משום דאדושה מילתא היא. ואם טחן - במועד לצורך המועד, והותיר עד לאחר המועד. מותר - לאלכו אחר המועד. ובלבד שלא יערים - שלא יעשה הרבה, ויאמר: לצורך המועד אני עושה, ומתכין כדי שתשתייר לאחר המועד. מערים ושותה מן החרש - שיכול לומר: לצורך המועד הטילו. לימא שמואל - דאקפיד, כיחידאה סבירא ליה, כהודא מתניתא במחבר יוסי כולו אבוד נמי אסור, ואוקימנא כרבי יוסי יחידאה. חצדא דחשי דלא הוה פסידא - להבי איקפד. אבל בחצדא דשערי - לא סבר לה כרבי יוסי דאסיר. אין לו מה יאכל הוה - להבי עבד הכי. לא סייעה קמיה - לא אמרו לו דלא הוה ליה מה יאכל, להבי איקפד. אדם חשוב שאני - רב לא הוה ליה למיעבד הכי אפילו אין לו מה יאכל. נפק - בחצר בשבת. בחומרתא דמדושא - טבעת, היא של מתבת וחותמה של אלמוג. שירין - "נשקייא בלעו. כל שהוא נאכל כמות שהוא חי - ומאי שחו אינשי כמות שחן. אדם חשוב שאני - שיש לו להחמיר על עצמו יותר, ולא הוה ליה למיפק בחומרתא דמדושא, ולא למימתי מנא דאחים קפילא גוי. לנסורת - עצים דקים שנולקין מן החתיכה. אבא - יער. בשלנייא - פירוש: שם העיר. כלומר, היה לו יער באותו מקום. אישתמיט נרגא בעי למיפסקיה לשקיה - דרב אשי, משום דערב אדאביי. שבקיה - לאבא, דלא קצציה במועד, שהריגש משום דערב אדאביי נפל ליה נרגא. למיעקר ביתא - בחולא דמועדא. למיקטל - לחתוך. בשותא - **וזמלון. לחפיה - לכסות בו מאכל, כגון תאנים ותמרים לצורך המועד: לנוי - כמו נוייתא דשיכרא (בבא קמא לה,א). לנוי - גרענין דאית בהו בשומשמן, דחזו למיעבד בהו משתא. אפקריה רבי ינאי לפרדיסיהו - משום דעל ידו היה תקלה לעלמא, דשהו עד לחולא דמועדא וקטפי. משנה שולח - מעלה. שלא יכוין מלאכתו במועד - שיש לו פנאי בשאר ימות השנה, והוא משהה למועד. יאבדו - שאסור ליהנות מהן. גמרא צינעא דידהו ימא הוא - אפילו בלילה כיממא דמי, ולא סגי ליה שלא להבניסן. להבי מכנים נמי ביום. מדוכרי דנורא - אבוקות. מהו שיעבדו בניו אחריו - לבניו נמי יתא אסור אותה מלאכה. דכיון דכוון מלאכתו במועד - דין הוא שידו אסורין ליהנות ממנה, כשם שהיה אביו קיים. צרם

ובלבד שיעבדים בצנעא לתוך ביתו. רב יוסף הוה ליה בשורי, עיילניהו בימא. אמר ליה אביי, והתניא: ובלבד שיעבדים בצנעא לתוך ביתו! אמר ליה: צנעא דהני - ימא הוא, כיון דכלילא פשו גברא יתיר, ובעו מדוכרי דנורא - אנושא מילתא. "ושלול פשתו מן המשרה כו". בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זורא: כיון מלאכתו במועד ומת, מהו שיעבדו בניו אחריו? אם תימצי לומר.

מועד קטן דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שבת קודש) קנג

שהמספרים לא סיימו קמיה שלרב לא היה מזה לאכול. אי נמי
הקפיד משום שאדם חשוב שאני, שלמדים ממנו להקל אף באופנים
אסורים, והיה לו להחמיר אף בשאין לו לאכול.
מעשה נוסף בענין אדם חשוב: רבי יהודה נשיא נפק בשבת לחצר
בחוץ ודמושא – בטבעת מתכת שחזתמה מאלמוג, ואשתי
מא דאחים קפילא ארמאה – ושתה מים שחיממם טבח נכרי, שמע
רבי אמי ואיקפד על כך. אמר רב יוסף, מאי טעמא איקפד, אי משום
שיצא בחומרתא דמדושא בשבת, הא תנא בברייתא, השירין
ו-צמידים, הנזמים והמכעלות, הרי הן ככל הכלים הנשלים בחדר,
ומבואר שאין איסור לצאת בטבעת. ואי משום דאשתי מא דאחים
קפילא ארמאה, וגזרו חכמים לא לאכול מבישולי נכרים, הא אמר
רב שמואל בר יצחק אמר רב, כל דבר שנאכל במוט שהוא חי בלא
בישול אין בו משום בישולי נכרים, ואף מים בכלל זה. מיישבת
הגמרא: אף שדברים אלו מותרים, אדם חשוב שאני שלמדים ממנו
להקל אף בדברים אסורים, ולכן היה לו להחמיר אף בדברים
מותרים אלו.
דין נוסף בעשיית מלאכה לצורך המועד: אמר רב חננאל אמר רב,
קוצין אדם דקל במועד אף על פי שאינו צריך למה שחתך אלא
לנסות שלו – עצים דקים הנופלים בחיתוך הדקל. לייט עלה אביי
– אביי חלק וקילל את הקוצץ דקל לנסות במועד.
מעשה בדן זה: רב אשי הוה ליה אבא ו-יערן במקום ששמו
שלניא, היה צריך לנסות ואול למיקציה לעצי היער בחולא
דמועדא. אמר ליה רב שיאל משלניא לרב אשי, מאי דעתך לעשות
כן, דקאמר רב חננאל אמר רב, קוצין אדם דקל במועד אף על פי
שאינו צריך אלא לנסות שלו, הרי אין לעשות כך, דהא לייט עלה
אביי. אמר ליה, לא שמע לי דבריו, כלומר, לא סבירא לי כך.
וכשכא רב אשי לקצוץ, אישתמיס נרנא – נשמת הגרון מידי, ובעי
למיפסקיה לשקיה – ורצה לחתוך שוקו, והבין שהוא משום שעבר
על דברי אביי, ולכן שכיב ותרד אתא – עזב את היער וחזר
לביתו.
מעשה בענין היתר לצורך המועד: רב יהודה שרא במועד למיעקך
ביתא ו-פשתן ולמיקטל בשותא – לחתוך מן הקרקע ירק הנקרא
'כשות', ולמיעקך שומשמי.
מקשה הגמרא: אמר ליה אביי לרב יוסף, בשלמא ביתא חזי
לחפיפה – ראוי לכיסוי מאכל לצורך המועד, ובשותא חזי לשיכרא
– לשכר לצורך המועד, אלא שומשמי למא חזי במועד, הרי אינם
ראויים לאכילה מיד אלא לאחר המועד, ומדוע התרת לעוקרם.
תירץ רב יוסף: חזי לנזי דאית בהו – ראויים הם לגרענים שיש
בתוכם, שעושים מהם שמן לצורך המועד.
מעשה נוסף בענין זה: רבי ינאי הוה ליה תהוא פרידיקא ו-כרסן
דקטא וזניה – הגיע זמנו לקטפו בחולא דמועדא, וקמפיה משום
דבר האבד. לשנה הבאה, שחיהו בולי קטמא לפרידיסיהו לחולא
דמועדא – השתהו כל העם קטיפת כרמיהם לחול המועד, שלמדו
מרבי ינאי ועשו זאת באיסור. כיון שבאה תקלה זו על ידו, אפקריה
רבי ינאי לפרידיסיה תהוא שתא – הפקיר רבי ינאי פירות כרמו
באותה שנה.

משנה

דברים המותרים במועד מפני דבר האבד: מכנים אדם פירותיו
במועד לשומרם מפני הנזבים, ושלול ו-מעלה פשתנו מן מי
המשרה ששורים בהם פשתן לנקותו בשביל שלא תאבד בשריה
מרובה במים, וכלבד שלא יבין לעשות את מלאכתו במועד, וכולן
אם בוונו עשיית מלאכתו במועד, אף בדבר האבד, אסורים בהנאה
ויאבדו.

גמרא

שנינו במשנה: מכנים אדם פירותיו מפני הגנבים. ברייתא המגבילה
את ההיתר: תנא, וכלבד שכינים בצנצנא לתוך ביתו.

שיש מהן שפטר ממלקות אבל אסור באיסור עשה, ויש מהן
שיותר לכתחלה, ושמואל רב דימי שאמרו שאין זופתים היינו
לכתחילה, ואם יזפת פטור, וזופתים היינו שיותר אף לכתחילה.
מספרת הגמרא: רב הונא חצרו ליה חצרא במועדא – קצרו שדהו
במועד, שאם לא כן היתה התבואה נפסדת, והיתה מלאכת דבר
האבד המותרת במועד, ולפני המועד לא הגיע זמנה להקצר.
מקשה הגמרא: איתביה דבה בר רב הונא לרב הונא אביו
מברייתא, טוחנין קמח במועד לצורך המועד, ושלול לצורך המועד
אסור. דבר שאבד במועד אם לא יעשוהו, מותר לעשותו במועד,
ודבר שאינו אבד במועד אסור. כמה דברים אמורים שמותר בדבר
האבד, כדברים התלושין מן הקרקע, אבל במחבר לקרקע, אפילו
בולו אבד אם לא יתעסקו בו במועד, אסור, שיש בזה פרסום. ואם
אין לו מה שיאכל במועד, ומתעסק בתבואה לאכילתו, קוצר
ומקצר ודש וזורה וכו', ואף שעושה הרבה מלאכות. וכלבד
שלא ידוש התבואה בפירות, מטעם שיתבאר להלן, ומבואר
שמלאכה במחבר לקרקע אסורה אף בדבר האבד, והיה לך מה
לאכול, וכיצד התרת שיקצרו לך במועד. משיבה הגמרא: אמר
ליה, ברייתא זו יתירא היא – דעת יחיד היא, ולא סבירא לן בותיה
– ואין סוברים כמותו להלכה, שהרי שנינו לעיל (ג) שמשקים בית
השלחין במועד אף שזו מלאכה במחבר, כיון שזה דבר האבד.
ומצינו דעת יחיד זו בברייתא, דתנא, כלל אמר רבן שמעון בן
גמליאל משום רבי יוסי, דבר התלוש מן הקרקע אפילו אם רק
מקצתו אבד אם לא יתעסקו בו במועד, מותר, והמחבר לקרקע,
אפילו בולו אבד אסור.
מקשה הגמרא: נא הברייתא הראשונה רבי יוסי היא, אם כן ידוש
נמי בפירות, דהא אמר רב יצחק בר אבא, מאן תנא הסובר שצריך
שינוי במועד אף בדרך האבד, סבר דלא קריי יוסי שאינו מצריך
שינוי בזה, ואם כן אם אין לו מה לאכול יכול לדוש כדרכו, ומדוע
אמרה הברייתא שלא ידוש בפרות.
מתרצת הגמרא: אמר לך רב הונא, הכא נמי בדישה אינו נחשב
שינוי כשדש בלא פרות, שבין דכל יומא יש אנשים לאו בפירות
דיישי – אינם רגילים לדוש תבואתם בפרות, לכן האידנא כשאנו
דש בפרות במועד נמי לאו שינוי הוא, שכך צורת הדישה תמיד.
ברייתא בדין מלאכה לצורך המועד: תנו רבנן, טוחנין תבואה
במועד לצורך המועד, ושלול לצורך המועד אסור. ואם מהן לצורך
המועד והותר, הרי זה מותר להשתמש בנותר אחר המועד. וכן
קוצצין עצים במועד לצורך המועד, ושלול לצורך המועד אסור, ואם
קצין והותר הרי זה מותר. וכן מטילין שעורים למים לעשות שכר
במועד לצורך המועד, ושלול לצורך המועד אסור, ואם הטיל והותר
הרי זה מותר (ב), וכלבד שלא יערים לעשות יותר מכדי צרכו
למועד ולהשאיר לאחריו.
מקשה הגמרא: ודמינהו מברייתא אחרת, מטילין שכר במועד
לצורך המועד, ושלול לצורך המועד אסור, אחד שכר תמרים ואחד
שכר שעורים. ומסיימת הברייתא, ואף על פי שיש לו שכר וישן
לשתותו במועד, מערים שרוצה אחר ושותה מן החדש במועד,
ומשאיר הישן לאחריו. ומבואר שניתן להערים ולהשאיר לאחר
המועד, ושלול בברייתא הקודמת.
מתרצת הגמרא: דין זה מחלוקת תנאי היא, דתנא בברייתא לגבי
עשיית מלאכה לצורך המועד, אין מערימין בכה, רבי יוסי בר
יהודה אמר מערימין.
מעשה נוסף בדבר האבד במחבר: רב חצרו ליה חצרא בחולא
דמועדא בדבר האבד, שמע שמואל ואיקפד על רב. שואלת הגמרא:
האם לימא ששמואל שהקפיד אף בדבר האבד, ביחודא סבירא
ליה דהיינו כדעת רבי יוסי לעיל שאסר במחבר. משיבה הגמרא:
לא, אלא הקציר של רב חצרא דחייזי הוה – היה קציר חטים ולא
הוה פסיד – שלא היה נפסד בהמתנה לאחר המועד, ואין זה דבר
האבד ולכן הקפיד שמואל. שואלת הגמרא: ורב מאי טעמא עבד
הכי וקצר חטים. משיבה הגמרא: רב אין לו מה יאכל במועד הוה,
ומותר לו לקצור אף חטים לצורך המועד, ושמואל הקפיד משום

ב"ה, י"ט מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה לשאלתו במכתבו

(א) באם ימשיך בלימוד התניא.

ולפלא השאלה והספק בזה ח"ו כי מובן ופשוט שמוכרח לימוד פנימיות התורה אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות, ועיין בדברי רבנו ר"ח וויטל בהקדמתו לשער ההקדמות ומה שהעתיק מדברי הזהר הק' בזה, דברים מבהילים, וראה ג"כ קונטרס עץ חיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר - זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בארוכה עד"ז, ואפילו אלו שהן מתלמידי תלמידיו של הגר"א הנה זה לשון הגר"א בענין הנ"ל. "וכל זמן שאינו מבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו, ומי שהי' יכול להשיג סודות התורה והוא לא השתדל להשיגן נידון בדינין קשין ר"ל, והעוסקים ברמז וסדר אין יצר הרע יכול להתגרות בהם" [הועתק בספר אבן שלמה פרק ח' וש"נ].

(ב) מהעצות היעוצות לבלבול מחשבות בתפלה, הוא מיעוט דברים בטלים במשך היום, כיון שברובא דרובא הם המקור למחשבות בטלות, תפלה ולימוד מבפנים הסידור והספר, תפלה וגם לימוד בטהרה, ז.א. ע"י זהירות בטבילת עזרא, והפרשה לצדקה קודם תפלת הבקר בימות החול, ולכל לראש בלשון המשנה, יקבל עליו עול מלכות שמים ואחרי כן יקבל עליו עול תורה ומצות, והשפעתו על חבריו בכל האמור, הנה זכות הרבים זו תעמוד לו להצליח בענינים אלו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה, מוצש"ק כ' מנ"א, תשי"ז

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... וכיון שנכנסנו להימים אשר עליהם אמרו רז"ל שכל המוסיף מוסיפין לו, הנה יה"ר שיוסיף כאו"א בעניני תורה ומצות מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות, ויוסיף השי"ת בברכותיו בכל המצטרך לאדם וביתו.

והרי גם מתקרבים אנו לימי חדש הרחמים, הוא חדש אלול, אלול"ל ר"ת איש לרעהו ומתנות לאביונים, וידוע דרז"ל איש זה הקב"ה שנאמר ה' איש וגו' וקורא הוא לבני ישראל בשם אחיי ורעיי, ואפילו אלו שאין בהם - בגלוי - עניני הסוג דאח ורע, נכנסים הם ודאי בסוג השני דמתנות לאביונים, אביון - התאב לכל דבר, כי חסר הוא כל דבר - אשר - בלשון רבנו הזקן - בסבר פנים יפות ובפנים שוחקות ימלא השי"ת משאלות לבב כאו"א לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ב"ה, כ"א מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בשאלתו, איך צריך להיות היחס להשיטה האומרת אשר במקומות מיוחדים או בתקופות מיוחדות אין צורך בדת או שצריך לעשות רעפארמען בדת וכיוצא בזה. ורואים בזה תועלת דקירוב הלבבות.

לפלא שאלה בענין אשר אין כל מקום לספק בו, כיון שפסק דין ברור הוא בכמה מקומות בתורתנו הק' ומהם ברמב"ם הלכות תשובה פרק ג' הלכה ח-י"ד, האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת כו' הרי זה כופר בתורה וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה כו' אלו שמנינו אע"פ שהם מישראל אין להם חלק לעולם הבא, ובפירוש המשניות שלו (סנהדרין ריש פרק יו"ד) היסוד השמיני בביאור הנ"ל יותר.

אשר מזה מובן שהשיטה הנקראת רעפארס האמורה או שאומרת שאין צורך ח"ו בדת, אינה שיטה בדת, אלא שיטת הכפירה בדת ישראל ולוחמת בה.

אינו מזכיר עד"ז במכתבו אבל תקותי ששאלה האמורה היא רק לפלפולא בעלמא ומתחזק הוא בת"ת ומקיים מצות כדרוש והשי"ת יצליחו לבשר טוב.

ב"ה, כ"ג מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

האברך יהושע שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב שעלה בידו בסיוע להכניס את פלוני לבריתו של אברהם אבינו וכו' ולפלא שכנראה נתארך הדבר עד שקבצו סכום הכסף הנדרש לזה בה בשעה שהמשרד לעניני דת נענה לענינים כאלו ועושה זה ע"ח המשרד, והרי גם הוא במכתבו מזכיר איזה מלים ע"ד פעולות משרד זה בשטח זה.

דא"ג כיון שכותב שלהנמול שהוא כבר לאחר הבר מצוה נתנו לו קודם המילה שלאף געטראנק, שפירוש הדבר בזה היא הרדמה כללית, צריך ה' לברר אצל רב מורה הוראה עד"ז כיון שיש מקום לומר שיש אפשרות לזריקה במקום הסמוך (ע"פ רוב עושים זה בגב וחוט השדרה) שפעולתה רק נטילת הרגשת כאב למשך זמן, אבל אינה הרדמה והאדם שולט בכל חושיו, ז.א. מחויב בכל המצות, ומובן החילוקים שבין שני האופנים.

ובמ"ש אודות חנוך הכשר לאלו שעדיין לא נמולו אף שהם כבר בגיל מוקדם, והמילה שלהם, מה להקדים, מובן שצריך לעשות ככל האפשרי בשני הענינים, ואין לעכב האחד מפני השני.

בטח נוסף על פעולות בענינים הנ"ל משתתף בפעולות צעירי אגו"ח ובאופן דמוסיף והולך כדרישת ימים אלו עליהם נאמר כל המוסיף מוסיף לו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

יז. אם טעה הש"ץ וס'ים הפרשה עם הש"ש ואמר קדיש אין צריך לקרות עוד אחר לשביעי מלבד המפטיר אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הש"ש ודי בכך כי העקר שהמפטיר עולה למנין שבעה^(ח) (אבל אם לא אמר קדיש עדן יקרא עוד שביעי מלבד המפטיר^(ט) כדי לצאת אף להאומרים שהמפטיר אינו עולה למנין ז' כמו שנוהגין ולצאת לדברי הפל^(מזז)):

סימן רפב הלכות שבת קריאת התורה והמפטיר סעיף יט

הלכתא רבנא

לח] למנין שבעה - אף שהפסיקו בקדיש בינו לבין שאר העולים⁷⁵.
 לט] מלבד המפטיר - ויחזור השביעי ויקרא מה שקרא הש"ש, ויאמר חצי קדיש, ויעלה המפטיר⁷⁶.
 מ] לדברי הכל - הקפדות בקריאת המפטיר היוצאות מסעיף זה:
 א. יש לסמוך את הקדיש למפטיר ולא לעלות שני

ציונים והוספות

(75) ודלא כדעת הסוברים שאם הפסיקו בקדיש כו"ע מודים שהמפטיר אינו עולה למנין שבעה.
 (76) ואם השלים הסדרה עם החמישי (כפי שעלול להיות ביו"ט שחל בשבת) ואמר קדיש, צריך לקרות עוד שנים, אחד לששי ואחד שיהיה שביעי והוא עצמו המפטיר, ויקראו למפרע מה שקרא החמישי, ואם הוא בשבת שמוציאין שני ס"ת - ישלים המנין בס"ת השניה והמפטיר עולה למנין ז', אבל אם לא אמר קדיש עדיין מסתבר שיעלה מפטיר אחר קריאת השביעי והח"ק.
 ואם אחר קריאת המפטיר נזכרו שקראו ששה עם המפטיר, מסתבר שצריכין להוציא ס"ת ולהעלות אחד בברכה לפניה ולאחריה בפרשת השבוע להשלים המנין של ז' קרואים, כמו בחיסור פסוק א' שצריך להוציא ס"ת, ה"ה בחיסור ממספר הקרואים, ואם טעו וחשבו שמטו"מ מחוברים וקראו ב' פרשיות א"צ לחזור לקרות ז' גברי בפ' מטות לחוד, ובשבת הבא יקראו ז' גברי בפ' מסעי (בדה"ש סי' פד סק"ח בשם אחרונים).
 (77) כדלעיל סעיף יא.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 טו תפוח או שאר פרי מבושל מותר לסחטו להוציא ממנו
- 2 מה שיש בו שהרי הוא סוחט כל האוכל ממנו ולא כדי
- 3 להוציא ממנו מימיו:
- 4 טז השלג והברד וכל כיוצא בהם אסור לרסק אותם בידים
- 5 דהיינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיוזבו מימיהן
- 6 משום שדומה למלאכה שבורא מים הללו אבל נותן הוא
- 7 לתוך כוס של יין או מים בימות החמה כדי לצננו והם
- 8 נימוחים מאליהם ואינו חושש וכן מותר להניחם בחמה או
- 9 כנגד המדורה במקום שאין יכולים להתחמם שם עד שתהא
- 10 היד סולדת בו והם נפשרים שם מאליהם.
- 11 ויש אומרים שלא התירו אלא ליתן לתוך הכוס שהנימוח
- 12 אינו בעין לבדו אלא מעורב ביין או במים שבכוס אבל
- 13 כשהנימוח הוא בעין לבדו אסור אפילו בדיעבד מטעם
- 14 שנתבאר בס' שי"ח.
- 15 וכבר נתבאר שם שהעיקר כסברא הראשונה אלא שלכתחלה
- 16 נוהגין להחמיר:

סברא הראשונה אע"פ שאין הנימוח בעין לבדו (וגם הוא
הולך לאיבוד) אבל מותר לדרוס שלג ברגליו כי אפשר שלא
יהא נמחה ונמס על ידי כך ולכן אף אם הוא נמחה ונמס
דבר שאינו מתכוין הוא ומותר כיון שאינו פסיק רישיה.
ויש מי שאומר שאפילו המנעלים לחים ובודאי נימס השלג
שם מותר וכן מותר להטיל מי רגלים בשלג מפני שהוא דבר
שאי אפשר לזהר בו בימות החורף כי כל הארץ מלאה שלג
ולכן לא גזרו בו חכמים כלל

(וטוב להחמיר במקום שאפשר לזהר בקל):

כא אסור לפרוס סודר על פי חבית של מים לכסותה שמא
יתלכלך במים ויבא לסחטו ויתחייב משום מלבן אבל
בגד העשוי לפרוס עליה מותר מפני שאינו חושש עליו
לסחטו אם מתלכלך כיון שהוא מיוחד לכך אבל מותר
לפרוס סודר על פי חבית של יין אדום או של שמן או שזר
ושאר משקים כיצא בהם ואפילו לשרותו לכתחלה במשקין
הללו בידים כגון לסננו עליו מותר מפני שאין מלבן אלא
מים ויין לבן וכיצא בהם.

ומכל מקום בגד שנשרה אפילו במשקין שאין מלבנין אסור
לסחטו משום אסור מפרק שהוא תולדת הדש כמו שסחטת
פירות אסורה משום מפרק אלא שאינו חייב על סחיטה זו
אלא אם כן צריך למשקין הנסחטין מהבגד אבל אם אינו
צריך למשקין הנסחטין ואינו סוחט אלא כדי לנקות הבגד
אין זה דומה לדישה כלל שהדש הוא צריך לתבואה שמפרק
מהשבילים לפיכך אין בסחיטה זו אסור מן התורה אלא
מדברי סופרים.

ולכן לא גזרו שלא לשרות בגד במשקין שאין מלבנים משום
גזרה שמא יסחוט ויתחייב משום מפרק כיון שאינו חייב
אלא אם כן צריך למשקין הנסחטין וזה אין לחוש כלל
שיסחוט הבגד לצורך המשקין שיסחטו ממנו מפני שאינן
חשובים כלום ואין דרך כלל לעשות כן:

חלק ב' סימן שכ דיני סחיטה בשבת סעיפים ט"זכא

יז לא אסרו אלא כשמתכוין לרסק בשביל שיזו בו מימיו
אבל מותר לשבור חתיכה ממנו אפילו אם יזו בו קצת
מים על ידי זה שדבר מועט הוא ואינו חשוב כלום ועוד
שאינו מתכוין לכך ואינו פסיק רישיה ועוד שהם הולכים
לאיבוד (ואינן דומין כלל לסחיטת פירות העומדים למשקים
שאינן המשקה הנסחט הולך לאיבוד ולכן אין לגזור כלל על
זה מפני זה):

יח מותר לשבר הקרח ליטול מים מתחתיו שהרי אינו
בורא מים בזה ומשום שבירת הקרח אין אסור כלל
שכל דבר תלוש שאינו כלי אין בשבירתו ופסיקתו שום
אסור כלל כמ"ש בס"י שי"ד אבל בנהר או באר כיון
שהקרח מחובר לקרקע אסור לשברו:

יט צריך לזהר שלא לשפשף ידיו במלח מפני שהמלח
נימוח על ידיו אבל מותר להשליך מים במלח וליטול
ידיו מהם אע"פ שהמלח נמחה שם מאליו ובלבד שלא
ישפשפנו בידיו ובחורף צריך שלא ליטול ידיו כלל במים
שיש בהם שלג או ברד שהמה קלים להתרסק מהמלח ואם
יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהא מרסק בידים.

ויש אומרים שכל שהנימוח אינו בעין לבדו אלא מתערב
בדבר אחר אפילו מרסקו וממחהו בידים מותר ולכן מותר
ליטול ידיו ולשפשפם במים שיש בהם שלג וברד או מלח
אע"פ שמרסקם וממחה אותם בידיו כיון שהם מתערבים
במים שעל ידיו וכן מותר אפילו לרסק בידים חתיכות שלג
וברד שיהא נמחה וזב לתוך כוס של יין או מים מפני שטעם
אסור הריסוק בידים הוא משום גזרה שמא יסחוט פירות
העומדים למשקין לפי שהשלג והברד למימיהן הן עומדים
וכיון שהוא מתערב בדבר אחר לא גזרו לפי שאינו דומה
לסחיטת פירות העומדים למשקין שהמשקה הנסחט הוא
בעין לבדו.

ויש להחמיר כסברא הראשונה:

כ ולפיכך יש מי שהיה נזהר להטיל מים בשלג כי ע"י
השתן נימוח השלג והרי זה כממחהו בידים שאסור לפי

לקוטי תורה

**חפצים לא ישוו בה [בתורה] אפילו חפצי
שמים, שכל המצות [שהם חפצי שמים] אינן
כדאי אפילו לדבר אחד של דברי תורה,
שמעלת עסק התורה יתירה על מעלת קיום
המצות.**

וגם בגמ' שלנו רמז קראי אהרדי, בתיב וכל
חפצין לא ישוו בה, [ומשמע דרך] חפצין ולא
חפצי שמים [ולפי זה שווה מעלת המצוות
למעלת התורה], וכתוב וכל חפצים לא ישוו בה
אפילו חפצי שמים, ומשני כאן במצוה שאי

תוכן הפרק: מעלת לימוד התורה על קיום המצות,
וחיוב ידיעת כל התורה כולה

**אך איך תהיה בחינה זו [עבודת השם מתוך
רצון פנימי באהבה ותשוקה] קבוע בנפש
האדם, צריך להקדים תחילה מאמר רז"ל גדול
תלמוד שמביא לידי מעשה, מכלל שהמעשה
הוא העיקר, והתלמוד אינו גדול אלא כמה
שמביא לידי מעשה, ואמרו רז"ל הלומד שלא
לעשות מוטב שנהפך לו שלייתו וכו'.**
ו[קשה שהרי] בירושלמי אמרו על פסוק וכל

23 דהקרבת קרבן בלי מזבח ובהמ"ק וע"י איש זר.
 24 ויובן כל זה ע"פ ביאור ענין מעלת התורה
 25 בכללה, שהיא מצוה לכל א' וא' ללמוד כל
 26 הלכות התורה אפילו הלכות שאינן צריכות
 27 לכל אדם, כגון דיני הוראת איסור והיתר
 28 שאינה מסורה אלא למורי הוראות, וכגון
 29 משפטים שבין איש לרעהו שאינן מסורים אלא
 30 לדיינים, ואעפ"כ המצוה היא על כל אדם
 31 אפילו מי שאינו רוצה להיות דיון ומורה הוראה
 32 בישראל:
 33 מצות ידיעת התורה אינה רק כדי לידע את
 34 המעשה אשר יעשון אלא לשם ידיעת התורה
 35 עצמה, כדמוכח מזה שכל א' צריך ללמוד ההלכות
 36 של כל התורה כולה.

37 - להלן יבואר, שענין ידיעת התורה אין
 38 מטרתו רק רכישת הרבה ידיעות מחכמת התורה
 39 במוחו של אדם, אלא בשביל פעולה רוחנית
 40 עמוקה בנפש האדם הנפעלת ע"י תלמוד תורה,
 41 אשר היא היא התוכן הפנימי של תשובה - החזרת
 42 פנים בפנים.

ד"ה כי ביום הזה יכפר פרק ב

1 אפשר לעשותה ע"י אחרים [שאינה נדחית מפני
 2 ת"ת] וכאן במצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים,
 3 [הרי שגם לדעת הבבלי חזינן] שמצוה שאפשר
 4 לקיימה ע"י אחרים יניחנה ויעסוק בתורה.

5 ולכאורה אינו מובן שהרי כל התורה אינו רק
 6 פירוש וביאור כיצד תהא המצוה נעשית, ואיך
 7 ילמוד הוא פירוש וביאור המצוה והמצוה
 8 עצמה תיעשה ע"י אחרים.

9 וגם להבין מאמר רז"ל כל העוסק בתורת עולה
 10 כאילו הקריב עולה והעוסק בתורת מנחה כאילו
 11 הקריב מנחה, והלא הקרבנות תלוים בבמה"ק
 12 ובמזבח וההקרבנה תלויה בכהנים דוקא, והיאך
 13 מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב והוא איש זר
 14 אשר לא מבני הכהנים, וגם אין כאן לא בהמ"ק
 15 ומזבח.

16 ממאמר רז"ל "כל העוסק כו" משמע,
 17 שבלימוד הלכות קרבנות ישנה לא רק המעלה של
 18 תלמוד תורה - [שלענין מעלת הלימוד מובן, שאין
 19 דרושים שום תנאים, ויכול להיות אצל כל אדם
 20 בכל זמן ובכל מקום] - אלא גם המעלה של
 21 הקרבת הקרבן.

22 וצ"ב איך יש בכח התורה לפעול הענין

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

16 כ"כ כמו בעולמות התחתונים הנפרדים בבחי' יש יותר
 17 שבהם מאיר בחי' סובב בגלוי יותר עד שבכלל יש
 18 הפרש גדול בין בחי' גלוי הארת סובב למעלה מעלה
 19 בראשית ההשתלשלות ראשית הגלוי שהוא בחי'
 20 החכמה שמאין תמצא בבחי' יש שאם לא היה הארת
 21 סובב לא היה החכמה בבחי' יש כלל אלא היתה כלולה
 22 בעצמות המאציל כמ"ש למעלה באריכות ובין הארת
 23 סובב למטה מטה כמו בדברי' גשמיים שבעוה"ז השפל
 24 מכולם שהן בבחי' יש ודבר ממש שבהן מאיר אור
 25 הסובב הרבה יותר מהארתו בבחי' החכמה כשמתהווה
 26 ליש וזה דבר שא"א לומר שבחי' סובב מאיר יותר ביש
 27 גשמי מביש רוחני כו' אלא הוא מאיר בכולם בשוה
 28 ממש שהרי נק' סובב כ"ע ובחי' סובב ה"ה בחי' מקיף
 29 לכולם בשוה וכמ"ש בע"ח דבחי' מקיף הכללי מקיף
 30 לד' עולמות דאבי"ע בשוה ממש כידוע וד"ל:

שער הפורים

1 (עז) ולהבין בתוספות באור ההפרש בין מצות ת"ת
 2 למצות מעשיות בענין המבואר למעלה
 3 בענין תכלית חכמה כו' ללומדיהם לא נאמר כו'. להיות
 4 ידוע בשרש התורה שהיא רק מבחי' ממלא כ"ע דהיינו
 5 בבחי' הארת אא"ס בחכמה שנק' ראשית הגלוי בבחי'
 6 ממלא כידוע ואוריית' מח"ע נפקת אבל שרש המצות
 7 שהן מלובשים בדברים גשמיים דיש דגה כמו קלף
 8 דתפלין וצמר דצצית וכה"ג שבהן יש הארה בהעלם
 9 עכ"פ מבחי' סובב להיות בבחי' היש כו' כמ"ש למעלה
 10 באריכות אבל הגה יש להבין בזה דלכאורה הרי מובן
 11 מענין זה שבחי' היש של כל הנמצאים שרשו מבחי'
 12 סובב כו' א"כ כל מה שצ"ל בבחי' יש יותר יותר מאיר
 13 שם מבחי' סובב בגלוי כו' ולפ"ז יש חילוק והפרש
 14 מדרגות גם בבחי' סובב שלמעל' בעולמות העליוני'
 15 יותר שאינם בבחי' יש כ"כ אין בחי' סובב מאיר שם

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 והתהלכתי בתוכם, היינו שיהי' התגלות מלמעלה
2 שהקב"ה ילך בתוך בני ישראל. ולהבין
3 ענין והתהלכתי דמשמע שני בחי' הילוך, יש להקדים
4 מה שמצינו ג"כ בעבודת ה' שני בחי' בענין הילוך,
5 דפעם כתיב אחרי הוי' אלקיכם תלכו אחרי דוקא
6 בחי' אחוריים, וע"ד מ"ש במשרע"ה וראית את אחורי
7 ופני לא יראו, אלא שבמשה הוא לענין וראית בחי'
8 ראי' שבבחי' ראי' לא יוכל להיות רק בבחי' אחוריים,
9 וראי' היא בחי' יותר גבוה וית' לקמן, ובנש"י היא
10 גם בבחי' ההליכה שצ"ל אחרי הוי' דוקא וכמ"ש
11 אחריו נרוצה וכן כתיב כי מלא אחרי ה' גבי כלב,
12 ובאברהם כתיב התהלך לפני וכן יעקב אמר האלקים
13 אשר התהלכו אבותי לפניו וכן בחזקי' כתיב אשר
14 התהלכתי לפניך נמצא הענין שהי' ההילוך שלהם
15 בבחי' הפנימי' דוקא ולא בבחי' אחרי לבד, והנה
16 באברהם נאמר לו זה על המילה דהא אחר התהלך
17 לפני כתיב זאת בריתי אשר תשמרו המול לכם כו'
18 והכל במאמר אחד הוא, והיינו כי בריתי הוא

19 התקשרות והתחברות עליונים ותחתונים היינו שיהי'
20 למטה ג"כ גילוי אלקות ולא יהי' העלם והסתר
21 העולם, וזהו ענין יחוד העליון שיהי' למטה כמו
22 למעלה, וזה המשיך אברהם למטה בזכות המילה,
23 וזהו ענין התקשרות והתחברות בחי' יסוד במל', וז"ש
24 אחר המילה וירא אליו ה' ופי' בזוהר לההוא דרגא
25 דמליל עמו והיינו בחי' מל' ולכן כתיב התהלך לפני
26 והי' תמים, כי ענין הליכה למעלה הוא כינוי אל
27 היחוד העליון והיינו שמצד מדת מל' עצמה נעשה
28 למטה הסתר והעלם אבל בהמשכת יסוד במל' ע"י
29 המילה נעשה למטה ג"כ גילוי אלקות, ועד"ז הוא ג"כ
30 מה שכתוב גבי חזקי' אשר התהלכתי לפניך והטוב
31 בעיניך עשיתי ואמרז"ל שסמך גאולה לתפלה כי
32 גאולה הוא גילוי אלקות ע"י יסוד ותפלה הוא
33 בחי' מל' וסמיכות גאולה לתפלה הוא חיבור יסוד
34 ומל', והנה כתיב אשר אנכי מצוך היום ואמרו רז"ל
35 בכל יום יהי' בעיניך כחדשים ואינו מובן איך יכול
36 להיות שיהי' בכל יום כחדשים ממש.

ערב שבועות תרס"ו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שמואל - אדמו"ר מזהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

17 לא שהיא בעצמה נעשית אין להוות מה שלמטה
18 הימנה, שהרי מחכ' ולמטה הוא בחי' השתלשלות עו"ע
19 בחי' יש מיש, אבל הסוף הוא בחי' מל' דאצי' סופא
20 דכל דרגין ה"ה מהוה היש דבי"ע, ונמצא כי יש כח
21 במל' דאצי' מה שאינו בחכ' דאצי' כ"א במקור החכ'
22 המהוה את החכ' והיינו בחי' האין שמשם נמצא החכ',
23 והוא שכמו שהאין שלמעלה מן החכ' מהוה את החכ'
24 כן בחי' המל' מהוה ביי"ע ונעשית אין להוות היש
25 דבי"ע, והוא מפני כי נעוץ תחילתן בסופן וסופן
26 בתחילתן שכוונת נעיצת התחילה נמצא בסוף דוקא
27 יותר מן הראש המתפשט כמ"ש בד"ה ועמדו רגליו
28 ביום ההוא על הר הזיתית, פי' תחילה הוא בחי' א"ס
29 קדמון לכל הקדומי' שאין לו תחילה ואין לו תכלה,
30 ואנו קוראי' אותו תחילה ע"ש המושאל שהוא תחילה
31 לכל, וכוונת נעיצת התחילה שברא וגילה מציאת החכ'
32 מן האין יש בסוף דוקא הוא בחי' מל' סופא דכל דרגין

1 ונמצא מובן כי החכ' והעשי' שניהם שוי' במדרגה
2 זו שהם יש מאין ולא זולתם, כמו פרצוף דו"א
3 עד"מ והיינו הראש והסוף בעולם הנאצלים שהראש
4 הוא בחי' חכ' כמ"ש בראשית שהחכמה נק' ראשית
5 כמ"ש הת"י בחוכמתא וכת' ראשית חכ', וסוף מעשה
6 הוא בחי' מל' דאצי' סופא דכל דרגין שמהוה כל
7 העולמות דבי"ע, וידוע דבראשית נמי מאמר הוא פי'
8 שנתהוה יש מאין וכנ"ל, וגם במל' דאצי' נא' המחדש
9 בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, מחדש דוקא
10 מאין ליש כו', משא"כ באצי' עצמו מחכ' ולמטה עד
11 המל' הנה הוא בחי' השתלשלות עו"ע מחכ' למדות
12 ומח' ודיבור, ונמצא כי נבדל הראש והסוף מן עצם
13 האצי' כו'.

14 ואמנם באמת יש כח גדול בסוף מה שאינו בראש,
15 והוא כי הראש הוא בחי' החכ' שנק' ראשית
16 ה"ה רק נתהוה מאין וכמ"ש והחכ' מאין תמצא, אבל

15 הם אין ואפס וכולא קמי' כלא חשיב, רק שלגבינו שאנו
16 נבראי' יש מאין ובאנו בהשתלשלות יש מיש לזאת אנו
17 מכנים ראשית הבריאה וכן ראשית האצי' בשם יש
18 מאין, שאנו קוראי' ההתהוות והנאצל בשם יש, ומקורם
19 אנו מכנים בשם אין ע"ש שאינו מושג לנו כלל וכלל,
20 וגם שהם מחודשי' שאינו שייך שהי' כן תחלה קודם
21 התהוותם, שקודם התהוות החכ' לבחי' שכל הגלוי לא
22 הי' עדיין מציאת חכ' הגלוי' כלל, נמצא כי שם אין
23 שאנו מכני' הוא שם המושאל שלפי דעתינו אי אפשר
24 לנו לכנות באופן אחר מאחר שלא נודע כלל מהו ולכן
25 מכנים זה בשם אין, והמציאות בשם יש, ובאמת לפי
26 דיעה העליונה דבחי' ד"ע נהפוך הוא שהוא ית' הוא יש
27 האמיתי וכולא קמי' כלא ממש חשיבי, ונמצא שכל מה
28 שנעשה ונוצר ונברא ונאצל הם אין לגבי ית'.

בס"ד. (ש"פ ויקרא פ' זכור, ל"ב. על התנאים של בתו דבורה לאה).

המגיד מראשית אחרית

1 דאצי', עד שנמצא בה כח האין של התחילה להוות
2 מאין ליש התחדשות גמורה, מה שאינו נמצא כן בראש
3 האצי' הוא בחי' חכ' שלא יש בה הכח להוות מאין ליש
4 כ"א מיש ליש כנ"ל, וכ"ז הוא שלא ע"פ סדרי
5 השתלשלות כ"א לפי שנעוץ תחלתן בסופן וסוף מעשה
6 עלה במחשבה הקדומה לפניו ית', ולכן נמצא בה הכח
7 לחדש מאין ליש כמו בהתחילה הוא בחי' אא"ס קדמון
8 לכל הקדומי' שאין לו תחילה ואין לו תכלה בחי' האין
9 המחדש היש דחכמה כו'. ואמנם הנה ג"ז מובן שמה
10 שהראש והסוף שבנאצלים נק' יש מאין הנה זהו רק
11 לגבינו, שאנחנו כבר באנו בהשתלשלות המדריגות יש
12 מיש ולכן אנו קוראי' מקור ההתהוות בשם יש מאין,
13 אבל לא שבאמת הוא יש ונתהווה מאין, שבאמת אינו כן
14 כ"א הוא ית' הוא יש האמיתי, וכל מה שנאצל ונתהווה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

14 שכלל שהדרגה נמוכה יותר הרי יש התחלקות גדולה
15 יותר, ופרטים רבים יותר, למרות שעוצמת האור נחלשת
16 ומתמעטת. (ועיין מה שיתבאר לקמן פרק פ"א¹⁰⁴). –
17 החילוק בין הריבוי בכלים לריבוי באורות.
18 וכמו על דרך משל בהשפעת השכל מהרב אל התלמיד
19 הרי הרב אינו משפיע את השכל כמו שהוא לעצמו רק
20 אפס קצתו לבד, - כאשר הרב מלמד את התלמיד הוא
21 לא אומר לו את כל "עומק" השכל כפי שהוא אצלו,
22 ממילא יש כאן מיעוט של האור, היינו ההשכלה. וכן
23 התלמיד כשמשפיע לתלמיד קטן גם כן אינו משפיע
24 השכל כמו שהוא אצלו הרי שהאור מתמעט ממדריגה
25 למדריגה בו', - מצד האור וההשכלה יש התמעטות ככל
26 שזה יורד לדרגה נמוכה יותר.

1 ומבואר במקום אחר ליישב את שני האופנים דלכאורה
2 סותרים זה את זה, שזהו ההפרש בין האורות להכלים
3 דמצד האורות כל מה שלמעלה יותר, הרי המספר
4 המרובה יותר, - כשאומרים שבכתר המספר אלף
5 הכוונה לעוצמת האורות שבכתר, ולכן משתמשים
6 במושג "אלף" שמבטא עוצמה, ולא שהן בבחינת מספר
7 שהרי מדובר בדרגה שבה אין מדידה ומספר רק שהוא
8 בבחינת ריבוי האור בו', ולכן משתמשים ב"שם
9 המושאל" במספר גדול לבטא את עוצמת גילוי האור,
10 וכל מה שיוורד למטה יותר מתמעט האור והגילוי בו'.
11 ומצד הכלים למעלה יותר הוא מספר המועט דהיינו
12 בחינת מיעוט הכלים, וכל מה שיוורד למטה יותר
13 מתרבים הכלים בו' – וכאן הכוונה למספר כפשוטו,

הרי הכל בבחי' אחדות והתכללות כו'. וזהו מה שבמל' הוא רק
המספר הכולל שהוא בבחי' קטנות היינו בחי' מיעוט האור כו', והוא
בחי' הכלל שאחזר הפרט ולמטה ממנו, והיינו שהפרט הוא ריבוי
האורות דאצי', והן בבחי' אורות עצמיים בחי' גילוי מן העצם כו',
ובמל' הוא בחי' מיעוט האור, ואינו בחי' עצם האור כ"א לפעול
שהוא חוץ לעצם כו' וכנ"ל פ' פ"ה. ויש ג"כ במספר המרובה שהוא
בבחי' קטנות דהיינו הגדלת המספר לבד כנ"ל, היינו בחי' ריבוי
הכלים דבחי' מל' כו', וענין ריבוי הכלים דמל' ידוע שזהו עד"מ
הדבור שבא בריבוי אותיות לגבי מל' והאור הוא במיעוט כו'. עיין
שם המשך הביאור.

104). על פי שולי הגיליון. וזה לשונו שם: והנה ידוע מה

שלפעמים המספר המועט הוא במדרי' העליונה דוקא כמו
שהאחדים הן בכתר ואלפים ורבות במל', ולפעמים בהיפך
שהרבות בכתר והאחדים במל', ההפרש הוא בין האורות והכלים
שמצד הכלים כל שלמעלה יותר הן בבחי' מיעוט יותר וכל מה
שיוורד נמשך מתרבים הכלים כו'. ומצד האור כל מה שלמעלה יותר
הוא בבחי' ריבוי יותר וכל מה שיוורד נמשך מתמעט האור כו'
וכמשנ"ת ג"כ לעיל. אך אינו דומה בחי' הריבוי שבכלים להריבוי
שבאורות דהריבוי שבכלים הוא בבחי' התחלקות ממש, אבל הריבוי
שבאורות הרי אין זה בבחי' התחלקות כו', וכמו כשרבות הן בכתר

והענין הוא דהנה שבעים שנה הן ז' תחתונות דכתר -
 בתוך הכתר עצמו יש את הז' התחתונות ויש את הג'
 הראשונות, וכשאומרים שבעים הכוונה היא על הז'
 תחתונות, כלומר ז' המידות כפי שהם נמצאים בכתר,
 שזהו בחינת אור שבעת הימים של בריאת העולם, כנגד
 ז' המידות ומאה הוא ענין ג' ראשונות דכתר,
 כשאומרים מאה הכוונה גם על הג' הראשונות, כנגד
 החב"ד שבכתר. וזהו והנער בן מאה הוא שיתעלה
 ה'זעיר-אנפין', שהוא בבחינת "נער" בבחינת ג'
 ראשונות חב"ד דכתר ב'ו'.
 וזהו מה שבעליית האדם עכשיו אמרו רבותינו זכרונם
 לברכה במשנה דאבות¹⁰⁹ בה מונה את סדר החיים של
 האדם לפי מנין שנותיו בן חמש למקרא בן עשר למשנה
 ב'ו' ומסיים שם בן מאה כאלו מת ועבר ובטל מן העולם,
 והקשו המפרשים¹¹⁰ שהרי במשנה זאת חשיב הכל
 מעלת האדם שעולה ממדרגה למדרגה, ומהו המעלה
 בזה שכאלו מת ב'ו'.
 אך הענין הוא שזהו גם מעלת האדם מה שבמיתתן
 רואין אלוקות, דהנה בתיב¹¹¹ כי לא יראני האדם וחי
 ודרשו על זה¹¹² בחינת אינן רואין אבל במיתתן רואין,
 והיינו בבחינת ראיית המהות והעצמית דאין סוף ברוך
 הוא על זה נאמר כי לא יראני האדם וחי, שכשארם חי
 נשמה בגוף לא מסוגל לראות את ראיית המהות של
 האור האין סוף, אבל במיתתן רואין ב'ו', וזהו כאלו מת
 שאין הכוונה למיתה כפשוטו אלא שהוא ענין שהגיע
 לדרגה של במיתתן רואין והוא ענין¹¹³ עולמך תראה
 בחיך ב'ו', - כלומר עוד בחייו של האדם בגוף גשמי,
 הוא זוכה לראות אלוקות, כיון שהגיע לדרגת ה"מאה"
 שאז הוא "בטל מן העולם" כלומר שמתבטלים אצלו
 ההעלמות וההסתרים של העולם וממילא יכול לראות
 אלוקות. והיינו להיותו בן מאה שיתעלה בבחינת
 פנימיות הכתר ב'ו', ששם אין שום הסתרים.
 וזהו על ידי התקרבה דבחינת שבעים שנה, - כלומר
 הבחינה של "בן מאה" היא באה לאחר העבודה
 הרוחנית של בירור המידות המרומזות בענין של
 "שבעים שנה", דמה שהפסוק אומר ימי שנותינו בהם
 שבעים שנה הוא ענין בירור הנפש הבחמית שעל זה
 נקצבו ימי האדם שבעים שנה שהן נגד ז' מידות ב'ו', כפי

ומצד הכלים הרי זה בדיוק הפוך הרי ככל שבאה
 ההשפעה למטה היא בריבוי אותיות ובריבוי ענינים
 שהמשפיע לעצמו אין צריך לכל זה רק בשביל המקבל
 ב'ו'. - ככל שהתלמיד הוא בדרגה נמוכה יותר, צריך
 יותר מילים ואותיות בשביל להסביר לו, וזה בנמשל
 ריבוי הכלים, שבאים דוקא על ידי שהאור וההשכלה
 מתמעטת. ואילו הרב עצמו לא צריך כל כך הרבה
 מילים ואותיות, כי ההשכלה נהירה אצלו לחלוטין.
 [וזה מתאים לדברי הרמב"ם שאומר בהלכות דעות¹⁰⁵:
 וכן בדברי תורה ובדברי חכמה יהיו דברי החכם
 מועטים, וענייניהם מרובים. והוא שציוו חכמים ואמרו,
 לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. אבל אם היו
 הדברים מרובים והעניין מועט, הרי זו סכלות; ועל זה
 נאמר "כי בא החלום, ברוב ענין; וקול כסיל, ברוב
 דברים". עד כאן לשונו.
 כלומר, ככל שיש יותר מילים ואותיות (כלים) הרי זה
 מבטא שיש פחות חכמה והשכלה (אור), וככל שהאור
 יותר גבוה ובהיר, הרי צריך להשתמש פחות במילים
 ואותיות ועד ש"סייג לחכמה שתיקה"].
 ובמו בן במדרגות עליונות יותר האור בריבוי והכלים
 במיעוט וכל מה שנמשך למטה הרי זה בבחינת ריבוי
 הכלים ומיעוט האור ב'ו', והא בהא תליא - ב' הדברים
 ריבוי הכלים ומיעוט האור תלויים אחד בשני, דבבחינת
 מיעוט הכלים הוא ריבוי האור ובשכלים הם בריבוי
 מתמעט האור ב'ו'.
 וזהו מה שכתוב על הזמן דלעתיד¹⁰⁶ והנער בן מאה שנה
 דלכאורה פסוק זה תמוה, אם הוא בן "מאה" למה נקרא
 "נער"? והכוונה בזה דנער הוא בחינת קטנות בבחינת
 מיעוט האור, שזה כנגד ה'זעיר-אנפין' ששם האור
 במיעוט, והוא - ה'זעיר-אנפין' יתעלה לעתיד בבחינת
 מאה כפסוק "הנער בן מאה שנה" למעלה מוקנה ושיבה
 שהוא ששים ושבעים שנה ובמו שכתוב¹⁰⁷ ימי שנותינו
 בהם שבעים שנה, ומאה למעלה מזה, וזה שאמרו¹⁰⁸
 בסימני הגאולה ונערים פני זקנים ילבינו דעל פי פשט
 יש בזה סימן בלתי רצוי, שיתנהגו הנערים בחוסר כבוד
 לאלו שזקנים מהם, אמנם על פי הפנימיות רומז דנערים
 יהיו למעלה מזקנים ב'ו'. - כלומר דרגת ה"נער" תתעלה
 מעל דרגת הזקנים כנזכר לעיל.

המשנה אבות פ"ה שמחשב בן ה' למקרא וכ' עד בן ק' כאילו מת
 ועבר ובטל מן העולם, ולמאי נפקא מינה אמר זאת התנא, שבכל
 האחרים מלמד תכלית לימודם, אבל במה שכבר הוא כמות ועבר
 ובטל מן העולם מה אשמעינן?

(111). שמות לג, כ.

(112). ילקוט שמעוני ויקרא רמז תלא.

(113). ברכות יז, א.

(105). פרק ב הלכה ט.

(106). ישעיה סה, כ.

(107). תהלים צ, י.

(108). סוטה מט, ב.

(109). פרק ה' משנה כ"א.

(110). קושיא על דרך זה נמצאת בספר מליצי אש (ח"א עמ'

219) בשם הרה"ק ר' ירחמיאל מפרשיסחא, וזה לשונו: "על

- 1 שכל אחת כלולה מעשר, וכאשר מברר הז' מדות רעות
2 דנפש הבהמית הרי הוא זוכה לבחינת במיתתן רואין בו'.
3 כלומר היכולת לראות את מהות האלקות ואור האין
4 סוף, וזהו ענין בן מאה בחינת הכתר בחינת ריבוי האור
5 בו'.
6 נמצא אם כן, שסדר החיים של האדם הוא סדר של
7 עליה מלמטה למעלה, ככל שהשנים עוברות, ומספר
8 שניו מתרבה, הרי הוא מתעלה לדרגה גבוהה יותר, כפי
9 הסדר שככל שהמספר גבוה יותר הרי הוא מסמל דרגה
10 גבוהה יותר.
- 11 קיצור.
12 והרונמא מזה למעלה דכלי החכמה היא בחינת אין היא
13 בבחינת ריבוי האור, וכינה בחינת יש היא בבחינת
14 מיעוט האור ומעלמת על אור החכמה, ולכן לעתיד
15 והניף ידו על הנחר, ובויער אנפין ומלכות המיעוט יותר,
16 ולכן לפעמים למעלה יותר הוא מספר המועט דהיינו
17 בהכלים, ולפעמים למעלה מספר המרובה שזהו
18 בהאורות, וזהו בן מאה כאלו מת היינו (ביטול הכלי
19 וריבוי האור, ולעתיד הנער בן מאה שיתעלה בבחינת
20 הכתר.

שבת פרשת פנחס תע"ב

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – ה'ש"ת

- 1 ע"י ביטול היש לאין, נעשה צחוק ותענוג למעלה, כמו בתפלת מנחה שמפסיק באמצע
2 עסקיו ומתפלל בכוונה, וכן בחיי האדם, כשטרוד בפרנסה בשנותיו האמצעיות, קובע
3 עתים לתורה ומתפלל בציבור.
- 4 וזאת היא העליה העקרית, שעל זה נאמר¹¹ "לוינתן זה
5 יצרת לשחק בו", לוינתן הוא התחברות היש עם
6 האין, שהיש נכלל בהאין האלקי על ידי עבודת האדם
7 בתורה ומצוות, ואזי נעשה צחוק ותענוג למעלה, וזהו
8 שאמר רבותינו ז"ל (עבודה זרה ג, ב) "רביעית – יושב
9 ושוחק עם לוינתן", דרביעית הוא זמן תפלת המנחה,
10 דבזמן תפלת מנחה אזי עקר בטול היש מפני שהוא
11 באמצע זמן העסק, דתפלת שחרית הוא קדם התחלת
12 העסק, ותפלת ערבית היא אחר שגמר עסקיו, אבל
13 תפלת מנחה היא באמצע זמן העסק, וכאשר מפסיק
14 באמצע העסק ומתפלל בכונה הרי זה בטול היש
15 ביותר, דבאמת אין אדם יודע במה הוא משתפר ורק
16 ברפת ה' היא תעשירי, ועל פי התורה צריכים לעשות
17 כלי, אבל העקר הוא הרוחניות, דעל ידי זה בטול היש,
- 18 והנה כשם שבמשך היום ישנם ג' זמנים דשחרית מנחה
19 וערבית, הנה בן גם במשך חיי האדם ישנם ג' זמנים,
20 ימי ילדות, ימי הבחירות שנותיו הבינוניים, וימי
21 הזקנה, וכאשר האדם לומד תורה ועוסק בעבודה בימי
22 ילדותו או בימי זקנותו אין זה עבודה אמתית, שפך
23 היא מדת כל אדם, והעבודה האמתית היא שבשנותיו
24 הבינוניים שהוא טרוד ומטרד לפרנס בני ביתו הנה אז
25 צריך לקבוע עתים לתורה ולהתפלל בצבור, הנה מזה
26 נעשה תענוג למעלה שמשלים הפונה העליונה בבטול
27 היש על ידי העבודה, דזהו יחוד הוי' ואלקים, וזהו
28 "אתה הראת לדעת", דעל ידי זה שהעצמות נתן רשות
29 להפיר בכיכול את העצמות על ידי ידיעה והשגה הנה
30 נשלם הפונה ביחוד ה' ואלקים שאין עוד מלבדו
31 יתברך.

שבת פרשת ואתחנן ש"ת

(11) תהלים קד, כו. - ראה תורה אור ויצא כג, א. לקוטי תורה פרשת שמיני.

לקוטי דיבורים

- 1 ב"ה, ג' ה' טבת תרפ"ו
2 לענינגראד
3 שלום וברכה.
4 על יסוד סעיף אחד מסעיפי ספר התקנות אשר
- 5 להקהילה לענינגראד (כי יש לה רשות להשתתף
6 באסיפה כללית אשר תעשה איזה קהילה דתית, וכן
7 ברשותה לכונן אסיפה כללית מקהילות דתיות)
8 הרציא היו"ר לפני חברי הקהילה להשתמש בסעיף

כללי, ומעיניו - בלתי טהור כי לא טהור, ואני הנני
מנגד גמור על קריאת אסיפה כללית איזה שתהיה,
וגם לקריאת מועצה אודות אסיפה כללית, ורואה אני
בזה תוצאות לא טובות, ה' ישמרנו.
ובכן הנני פונה בבקשה לכל אחד ואחד אשר
יקרא מכתבי זה, או ישמע דברי אלה, יואיל נא
להגידם ולספרם לחבירו ומכירו, וחברי לחברו, למען
יתפרסם ברבים: כי איז לי שום יחס ושייכות כלל
וכלל עם חברי קהילת לענינגראד, אשר בראה הצעה
של קריאת אסיפה כללית, ודעתי היא נגד אסיפה
כללית איזה שתהיה ואינה רשאית היא קהילת ל"ג
לקחת על עצמה האחריות, ובלי ספק הוא, כי כל
חברי קהילות דתיות הם נגד אסיפה כללית.
קהילת ל"ג עוסקת עתה בהשגת רשיון של מועצה
משותפת מכמה חברי קהילות דתיות ממקומות
שונות, והוא בשביל להתישב ולהתייעץ אם צריכים
אסיפה כללית אם לאו. הנני בזה לעורר, כי בכל
קהילה דתית יבחרו בחברים כאלו המתאימים
ברוחם, שאיפתם, ופעולתם, לשם קהילה, דתית
באמת, למען אם ינתן רשיון של מועצה האמורה,
ימלאו חובתם בתום לב, ויגידו דעתם ברורה כדעת
כל בעל דעת, אשר אסיפה כללית אינה דרושה לנו,
ואשר גם ההתיעצות בזה היתה למותר ולא ישאר
מזה שום רושם כלל.
כל איש אשר בינות לו באהבת עמו ודתו, והיודע
פרק בהליכות עולם העסקניות הכללית לטובתן של
ישראל הוא יבין בעצמו דעת מי לקרב ודעת מי
לרחק. וה' עוז לעמו יתן ויברך את עמו בשלום
ובברכה מרובה לכל ישראל מנפש ועד בשר.
בברכה משולשת.

יומן, תרפ"ז

זה לכונן אסיפה כללית, ואשר יבואו במו"מ עם עוד
קהילות לידע חות דעתן, והרצאתו נתקבלה.
אחד ממכירי סיפר לי ההרצאה האמורה, ההצעה
והחלטתה, ואענהו, כי אני הנני נגד אסיפה כללית
באיזה אופן שתהיה, ובאיזה מבוא שישתמשו בזה,
ואשר עלולה היא אסיפה כללית להזיק ח"ו ולהביא
תוצאות לא טובות, ה' ישמרנו, ואינני מסופק כי רבים
השלמים תודה לא-ל עם התורה והדת, ואהבת אחינו
האמיתיים יהי' דעתם ברורה, נגד אסיפה כללית.
בהתפשט שמועות עריכת אסיפה כללית, הגיעוני
הרבה מכתבים ממקומות שונים אשר רובא דרובא
מוצאים חששות עיקריים בזה, וכולם באים לידי
מסקנא, כי שב ואל תעשה עדיף, ואני, אם כי דעתי
חזקה וברורה נגד אסיפה כללית באיזה אופן שתהיה,
כאמור, אבל בכל זה לא מצאתי לנחוץ להודיע גילוי
דעתי ברבים, כי עוד טרם ראיתי את הרוח מנשב
בההצעה.
אמנם בקראי מכתבים רבים, כותבים לתומם
לאמור, כי מאחר שההצעה שלש קריאת אסיפה
כללית יוצאות מאת קהילת ל"ג, הנה ודאי הוא
בהשתתפותי או בהסכמתי, ובשמעי אומרים לי, כי
כעין זה הגיד מחולל הרעיון באיזהו מקומן מפורש
כאשר שאלו אותו איך היא דעתי בענין זה, השיב
לאמר, כי אחים אנחנו בדעה (ואתפלא מאד איך
מעמידים דברים עיוניים כאלו על השערות בעלמא,
או הגדות ואמירת דברים בשמי, מאנשים הבלתי
מתאימים אתי עמי לא ברוח ולא בפועל).
ולזאת, האמת הבהיר לטובתן של אחב"י ה'
עליהם יחיו הכללי, דורש מאתי להודיע דעתי גלוי
ברבים: כי קריאת אסיפה כללית היא דבר מסוכן

אגרות קודש

ב"ה ג' ז' אדר תרפ"ב

רוסטוב דאן

כבוד ידידי הנכבד ווי"ח אי"א מו"ה בן

ציון שי' ואחיו רש"ז שי'

שלו' וברכה,

מכתבו מח' שבט, זה עתה קראתי, וגם שמעתי

מהאמור במכתבם לידידנו ראד"מ שי', והנני בצער גדול
מצערה של תורה ולומדי, רק אחת תנחמני את אשר
שמעתי מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נ"ע זי"ע,
בהיותינו בפט"ב בחורף תרע"ז, ואז הוגשה הצעה לבטל
חדרי ישראל ח"ו, אמר מזה אינני ירא כלל, כי רבינו אמר,
דער רבי האט גיזאגט, אז מיא וועט אן רירען אידישע
חדרים ועט מען גיין צום גרונט.

- 1 והנה החברה הזאת אין לה שום תוקף מהממשלה,
2 ואדרבה הממשלה מתרת ללמוד ע"ח עצמו, וגם להחזיק
3 חדר באין מוחה, רק הם חברה ידועה בעיניהם אשר אין
4 [מתח]שבים עם שום ממשלה וחוק, והשי"ת יפר עצתם.
5 כתיב אחת היא יונתי, אלו ישראל בכלל, ובכל אי
6 בפרט אומר יונתי (שהיא הנשמה המתלבשת) בחגוי הסלע
7 (הם הנה"ב והיצה"ר שקשים כסלע) כאשר עומדים בנסיון
8 העבודה בלי מורך לב אז בסתר המדריגה (באים לידי
9 מדריגה גבוה ביותר) הראיני את מראיך (אמר הקב"ה
10 הראה כשרון פעולתך למי את פונה בעת צרה, רש"י)
11 השמיעני את קולך (ויצעקו אל ה' בצר להם, רש"י), כי
- 12 הצעקה והשמעת קול ברבים היא תביא תועלת נכונה
13 בעזרתו ית'.
14 עליהם לפנות אל ראשי הממשלה בהמרכז לידע פשר
15 דבר ולהוכיח צדקתם, וגם דרישת אנשי העיר החפצים
16 בחדרים כאלו דוקא וישמיעום דברים ברורים בשם כל
17 העדה יחיו כי דורשים הם להנתן להם דרישתם בחוק.
18 והשי"ת יהי בעזרם בגו"ר.
19 והי' ברכה ושלו' כאו"נ והדו"ש, ידידו המברכם
20 בטכ"ס בן מו"ר.
21 פרשו נא גיני בשם תלמידינו הנעלה הרש"ח שי'.

אג"ק מוהרי"צ כר"ך יד

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מנ"א, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתביו... ובקבלי אותם נזכרתי במרו"ל טובי' חטא וזיגוד מנגוד, שהוא
הד לתוכן מכתבו, שאף אם תמצא לומר שצודק הוא במאה אחוז בטענותיו... הרי בכל אופן המסקנא
מזה שלכן איננו משתף פעולה עמהם או איננו עובד במרץ המוכרח, הרי הסובלים מזה הם התלמידים
והתלמידות והמורים, היינו עניני כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ואי' ההגיון הישר
שבדבר.

וכמו במרו"ל הנ"ל הנה אין הכוונה להצדיק בזה את טובי' אלא להעמיד הדברים על תכנם,
שאף שכפי המדה האפשרית צריך להשתדל שטובי' יחדול מלחטוא הרי **פשוט** הדבר שאין כל מקום
להלקות את זיגוד. והנמשל מובן...

וברצוני בזה רק להדגיש הנקודה... שבטוח אני ששו"ס יסולקו כל החובות, ואף שמבין אני
שקשה לחכות, אבל כמו שכתבתי גם אז הנני כופל: ישראל שהם מאמינים בני מאמינים בהוי' ובמשה
עבדו ובתאפשותא דמשה שבכל דרא, שבדורנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר שמוסדות... שלו הם, הרי
משכורת העבודה אינה רק ההמחאה... שגם זה ישולם סוף כל סוף, אלא גם בני חיי ומזוני רויחי, היינו
שתשרה הברכה בהמזונות, שזה עולה כמה פעמים ככה על שוויון של ההמחאה. והאריכות בודאי אך
למותר...

פרק ו משנה ב

אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלפונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה, נקרא נוף, שנאמר: גם זה באף חור, אשה יפה וסרת מעם. ואומר: וחלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על חלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה חרי זה מתעלה, שנאמר: ומתנה נחליאל, ומנחליאל במות.

נקודות משיחות קודש

ואת הגסות הללו; זאת נעשה על-ידי הבת-קול שנופת בהן ומייסרת אותן - "אוי להם לבריות מעלפונה של תורה!".

(לקוטי שיחות, כרך טו, עמ' 123)

להר חורב יש עוד ארבעה שמות וברך-כלל כשמוכרים הר זה בקשר לתורה, משתמשים בשם "הר סיני" נכמו "משה קיבל תורה מסיני"; מדוע אפוא בחר התנא בשם "חורב" דוקא?

יש לבאר כי בזאת ביקש רבי יהושע בן לוי לבטא ענין מיוחד הקשור לדרגתו ולאופן עבודתו. על המיוחד את עבודתו של רבי יהושע אפשר ללמוד מהמסופר עליו בגמרא⁵ ש"נכנס חי לגן עדן" וכן "לא נראתה הקשת בימיו".

את הענין הראשון ("נכנס חי לגן עדן") מצאנו גם אצל אליהו הנביא, ש"עלה בסערה השמימה". והנה בתורת החסידות⁶ מבואר ענין עליית אליהו הנביא בסערה השמימה, שזה נבע מכך, שעיקר עבודת אליהו היתה בזיכרון גופו - הוא זיכר את גופו עד כדי כך שגם הגוף יכול היה להעשות "כלי" לזיו השכינה שבגן-עדן.

לפי זה נבין גם בענינו: רבי יהושע בן לוי עסק בעיקר בזיכרון גופו עד כי נכנס חי לגן עדן. לא רק את גופו שלו זיכר, אלא גם את כל העולם סביבו, עד שנשללה לגמרי האפשרות של הורדת מבול על העולם ולכן לא היה צורך בקשת. ומובא עוד⁷ שרבי יהושע בן לוי היה לומד תורה עם חולים "בעלי ראתן" (ש"שרץ יש לו במוחו") אף-על-פי ששאר האמוראים התרחקו מהם וכאזהרת רבי יוחנן, "היהורו מזבחי בעלי ראתן". נמצא שרבי יהושע בן לוי הפיץ תורה גם במקומות השפלים ביותר.

ולפי שעבודתו העיקרית היתה בזיכרון החומר שלו ושל העולם, לכן גם בלימוד התורה היתה עיקר כוונתו לבחינה המיוחדת שבתורה שבכוחה לזכר את חומר הגוף ואת חומרות העולם, כדי שיוכלו להיות "כלי" לאלוקות. זאת מדגיש רבי יהושע בן לוי באומרו "בת קול יוצאת מהר חורב" וכדברי חז"ל⁸ "חורב" למה? שבו ניתנה התורה שנקראת חרב, כלומר ששם זה מבטא את כח התורה להחריב את החומרות שבאדם ושבעולם.

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1228)

ידועה השאלה - איזו תועלת יש באותה "בת קול" שאיש אינו שומע את הכרזתה?

על כך משיבה תורת החסידות¹ שאת ה"בת קול" שומעת הנשמה שלמעלה, דהיינו אותו חלק בנשמה שלא ירד למטה להתלבש בגוף הגשמי - שומע את הבת-קול. וחלק זה בנשמה מעביר "הד" מהבת-קול גם לאותן בחינות תחתונות יותר של הנשמה שנתלבשו בגוף. ועל כך נאמר² "אף על גב דאיהו לא חזי מזלייהו חזי". לכן רואים במוחש כי לפעמים מתעוררים אצל האדם הרהורי תשובה פתאומיים. הרהורים אלה הן תולדה של שמיעת הבת-קול על-ידי החלק הגבוה של הנשמה. ואולם מכיון שהתעוררות זו באה מלמעלה וללא שום פעולה של האדם למטה, סופה לחלוף כלא-היתה; אלא-אם-כן ינצל האדם את אותם רגעי התעוררות להתבוננות פנימית ולהוספה בפועל בלימוד תורה ובקיום מצוות³.

(לקוטי שיחות, כרך ט, עמ' 25)

מכיון שמטרת הבת-קול היא לעורר את ישראל לעסוק בתורה, עדיף היה, לכאורה, להכריז הכרזה חיובית בשבח לימוד התורה, ומדוע מדגישה ההכרזה את החיסרון שבהעדר לימוד תורה?

שאלה זו מתחזקת עקב העובדה שקריאת הבת-קול פונה (גם) ל"בריות" - "הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא" (כביאור רבנו הזקן⁴) - וקוראת להן לעסוק בלימוד תורה; וכדי לעודד "בריות" שכאלה ללימוד תורה בוודאי מוטב היה להבליט את מעלת הלימוד מאשר לייסרן בתוכחה על העדר עיסוקן בתורה! ויש לבאר זאת:

בתוך כל יהודי ויהודי שוכנת נפש אלקית שכל רצונה הוא לקיים את כל המצוות. כמו כן יש בנשמת כל יהודי ויהודי "אוצרות יקרים" של אמונה ואהבת ה'. על-פי גישה זו אין צורך להסביר לנפש האלקית את מעלת העסק בתורה; כל מה שצריך הוא לגלות את פנימיותו של היהודי ואזי ממילא יעסוק הוא בתורה.

ומכיון שהמשנה עוסקת ב"בריות", שחומריות וגסות מכסות על אור נשמתן - מן ההכרח הוא "לשבר" את החומריות

(1) ליקוטי-תורה תצא לו, ד. (2) מגילה ג, א. (3) ראה ספר המאמרים ה'תש"ב ד"ה אמר רבי יהושע בן לוי (עמ' 139). (4) תניא פרק לב. (5) כתובות עז, ב. (6) יו"ט של ר"ה תרס"ו (המשך) עמ' קנו ואילך. (7) בגמרא שם. (8) שמות-רבה סוף פרק נ"א.

וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבָתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקִרְבְּכֶם וְצִאֲנֹכֶם:
וְאִכְלֹתֶם-שֶׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם
בְּכָל מַשְׁלַח יָדְכֶם אֹתָם וּבְתִיבְכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: הֲלֹא תַעֲשׂוּן כָּל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל-הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו: ט כִּי
לֹא-בָאתֶם עַד-עַתָּה אֶל-הַמִּנוּחַ וְאֶל-הַנַּחֲלָה
אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: וְעַבַרְתֶּם אֶת-
הַיַּרְדֵּן וּשְׁבַתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
מִנְחִיל אֹתְכֶם וְהִנִּיחַ לָכֶם מִפְּלִאֲיֹכֶם מִסָּבִיב

כְּאֲשֶׁר מִתְרַחֵשׁ דְּבַר הַמוֹנֵעַ וּמַעֲכֹב אֶת עֲבוֹדַת ה', יֵשׁ לְדַעַת שֶׁכָּל מֵה שְׁקוּרָה בְּעוֹלָם הוּא מֵאֵת ה', וְלִכְּנֹן לֹא יִתְכַּן שֶׁהַדְּבַר יִגָּד בְּאֵמֶת לְעֲבוֹדַת ה', וְאִין זֶה אֵלָּא נִסְיוֹן, "כִּי מִנְּסָה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֵתְכֶם". וּמִטְּרַחֵשׁ הַתַּחֲזִיקוֹת וְהַתְּעַלּוֹת בְּעֲבוֹדַת ה'. כְּאֲשֶׁר יִדְעֶה זֶה 'נִקְלָטֵת' בְּאֵדָם בְּאֵמֶת - הוּא רוֹאֶה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, גַּם בְּעֵינֵי בִּשְׂרָא, אֶת הָאוֹר הַנוֹסֵף עַל יְדֵי הַהֶעֱלֵם וְהַסְתֵּר.

שני יא וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ
לִשְׁכֹּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָבִיאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר
אֲנִי מֵצִיָּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם וּבֹחֲכֵיכֶם
מַעֲשֹׂוֹתֵיכֶם וּתְרַמַּת יַדְכֶם וְכָל מִבְחָר נְדָרֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּדְרֹו לַיהוָה: יב וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם
וְאִמָּהֶתִיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ
חֶלֶק וְנִחְלָה אִתְּכֶם: יג הַשְׁמַר לָךְ פֶּן־תַּעֲלֶה
עֲלֵתֶיךָ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: יד כִּי אִם־
בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שָׁם
תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִי
מֵצִוָּךְ: טו רַק בְּכָל־אוֹת נִפְשָׁךְ תִּזְבַּח | וְאָכַלְתָּ
בָּשָׂר בְּכִרְבַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ
בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר וְאָכַלְנוּ בָּצֵבִי
וּבָאִיל: טז רַק תִּהְיֶה לָּא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ

יא ^ט וַיֹּאֶה אֲנֹכִי נָתַן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה
 וּקְלָלָהּ: ^ט אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֹתְכֶם הַיּוֹם:
 כה וְהִקְלָלָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וּסְרַתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה
 אֹתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
 לֹא־יִדְעֶתֶם: ^ס וְהָיָה כִּי יָבִיאוּ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲתָה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ
 וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה עַל־הַר גְּרִזִּים וְאֶת־הַקְלָלָה
 עַל־הַר עִיבָל: ^ז הֲלֹא־הָמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי
 דֶּרֶךְ מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ בָּאָרֶץ הַפְּנִיעִנִי הַיֵּשֵׁב
 בְּעֶרְבָה מִזֶּה הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֵלוֹנֵי מֶרֶד: ^ח כִּי
 אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֹּׁת אֶת־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וַיִּרְשְׁתֶּם אֹתָהּ
 וַיִּשְׁבַּתֶּם בָּהּ: ^{טו} וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־
 הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לִפְנֵיכֶם
 הַיּוֹם: ^{יב} אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
 תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֶיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם
 חַיִּים עַל־הָאָדָמָה: ^{יג} אַבְדָּה תֵּאבְדוּן אֶת־כָּל־
 הַמִּקְוֹת אֲשֶׁר עֲבַדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם
 יֹרְשִׁים אַתֶּם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הַהָרִים הָרָמִים
 וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: ^{יד} וְנִתְצַתֶּם
 אֶת־מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבְרַתֶּם אֶת־מִצְבְּתָם וְאֲשִׁרְיָהֶם
 תִּשְׁרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן
 וְאַבְדַּתֶּם אֶת־שִׁמְם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא: ^{טז} לֹא־
 תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יז} כִּי אִם־אֶל־
 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־
 שְׂכֵמֵיכֶם לְשׁוּם אֶת־שִׁמּוֹ שָׁם לִשְׁכֹּנֹת תִּדְרָשׁוּ
 וּבֹאתָ שָׁמָּה: ^{יח} (ישראל) וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵיכֶם
 וּבְחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יְדֵכֶם

כנראה במוחש, שששמחליטים בתקף המתאים ללכת בדרך הישרה על פי 'ספר הישר' תורתנו הקדושה, רואים שהקשיים פחותים מאשר שצרום מראש, והכחות להתגבר עליהם פכירים יותר מאשר היו בהשערה.

שלישי ^כ כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים אשר אתה בא-שמה לרשת אותם מפניך וירשת אתם וישבת בארצם: ^י השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני: ^א לא תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל תועבת יהוה אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את בנייהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם: ^{יג} את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסוף עליו ולא תגרע ממנו: ^פ כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת: ^ו ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר גלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם: ^ז לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם: ^ח אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו: ^י והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על יהוה אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוה יהוה אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך: ^ס ופי יסיתך אחיך בן-אמך או-בןך או-בתך או אשת חיקך או רעה אשר הנפשך בסתר לאמר גלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך:

תשפכנו כמים: ^י לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותרשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל גרריך אשר תדר וגדתיך ותרומת ידך: ^י כי אם-לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וחלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך: ^י השמר לך פן תעזב את חלוי פלימך על-אדמתך: ^ס כי ירחיב יהוה אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר פיתאווה נפשך לאכל בשר בכל-אות נפשך תאכל בשר: ^א כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: ^ב אך כאשר יאכל את-הצבי ואת-האיל פן תאכלנו הממא והמהור יחדו ואכלנו: ^ב רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא-תאכל הנפש עם-הבשר: ^ב לא תאכלנו על-הארץ תשפכנו כמים: ^ב לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך פיתעשה הישר בעיני יהוה: ^ב רק קדשך אשר יהיו לך וגרריך תשא וזאת אל-המקום אשר יבחר יהוה: ^ב ועשית עלתיך הבשר והדם על-מזבח יהוה אלהיך ודם זבחיך ישפך על-מזבח יהוה אלהיך והבשר תאכל: ^ב שמר ושמעת את פל-הדברים האלה אשר אנכי מצוה למען ייטב לך ולבניך אחריך עד-עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות כב עמ' 361 ממכתב)

פי מנסה ה' אלקיכם אתכם

מבאר בספרי מוסר, וביתר באור בספרי חסידות, הענין דלפום גמלא שיחנא, היינו שביחד עם הנסיונות נתנו גם פן הכחות המתאימים להתגבר עליהם. אלא שזכה דורנו,

רביעי יד * בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תתְגַדְּדוּ וְלֹא תִשְׁמְכוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת: בְּכִי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְכִי בְּחַר יְהוָה לַהֲיוֹת לֹא לָעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פָּנֵי הָאָדָמָה: ס * לֹא תֹאכַל כָּל־תְּלוּעָה: וְזֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שֹׁר שֶׁה כְּשִׁבִים וְשֶׂה עֲזִים: ה * אֵיל וְצִבִי וְיַחְמוּר וְאֶקוּ וְדִישָׁן וְתֵאזּוּ וְזֹמֶר: ו * וְכָל־בְּהֵמָה מִפֶּרֶסַת פֶּרֶסָה וְשִׁפְעַת שִׁסַּע שְׁתֵּי פִרְסוֹת מַעֲלַת גֶּרָה בַּבְּהֵמָה אֲתָה תֹאכְלוּ: ז * אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגֶּרָה וּמִמִּפְרִי־הַפֶּרֶסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת־הַגִּמְלָה וְאֶת־הָאֲרָנָבַת וְאֶת־הַשֶּׁפֶן כִּי־מַעֲלָה גֶרָה הִמָּה וּפִרְסָהּ לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֵם: ח * וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְרִי־פֶרֶסָה הוּא וְלֹא גֶרָה טְמֵא הוּא לָכֵם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ: ט * אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בָּמִים כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת תֹּאכְלוּ: י * וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טְמֵא הוּא לָכֵם: יא * כָּל־צִפּוֹר מִהֶרָה תֹאכְלוּ: יב * וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהַעֲזוּנִיה: יג * וְהִרְאֵה וְאֶת־הָאִיָּה וְהַדִּיהָ לְמִינָהּ: יד * וְאֶת־כָּל־עֶרֶב לְמִינֹ: טו * וְאֶת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחֲמָם וְאֶת־הַשֹּׁחַף וְאֶת־הַנֶּחֱץ לְמִינֵהוּ: טז * אֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַיִּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְׁמַת: יז * וְהַקָּאָת וְאֶת־הַרְחֻמָּה וְאֶת־הַשִּׁלְךְ: יח * וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוֹכִיפַת וְהַעֲטָלָף: יט * וְכָל שֶׂרֶץ הָעוֹף טְמֵא הוּא לָכֵם לֹא יֹאכְלוּ: כ * כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ: כא * לֹא־תֹאכְלוּ כָּל־נִבְלָה לָגֶר אֲשֶׁר בִּשְׂעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָהּ אוֹ מִכָּל לִנְכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשַׁל גְּדִי

בַּחֲלָב אִמּוֹ: כ

~ נקודות משיחות קודש ~ (292 קוטי שיחות כ עמ' 292)

כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲתֶכֶם

כָּאֲשֶׁר יְהוּדֵי מַעְמִיד אֶת עַצְמוֹ בְּתִקְףָה לֹא לְהַתְּפַעַל מִן

ה מִמְּלֶחֶה הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבְתֵיכֶם הַקְּרָבִים אֲלֶיךָ אוֹ הַרְחָקִים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ: ט * לֹא־תֹאכְלָה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־תַחֲנוּם עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא־תַחֲמֹל וְלֹא־תִכְסֶּה עָלָיו: כ כִּי הִרְגָה תִּהְיֶה־כּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְחַמִּיתוֹ וְיָד כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה: כא * וּסְקֹלְתוּ בְּאִבְנִים וּמָת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֶךָ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים: כב * וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ וְלֹא־יִוָּסְפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ: ס * כִּי־תִשְׁמַע בְּאַחַת עֲרִיד אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשִׁבְתָּ שָׁם לֵאמֹר: ד * יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיעַל מִקִּרְבְּךָ וַיְדִיחוּ אֶת־יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר גִּלְכָה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם: ט * וְדַרְשַׁת וַחֲקֹרַת וְשִׁאֲלַת הַיָּטֵב וְהַנָּה אֲמַת נָכוֹן הַדְּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ: טז * הִכָּה תִכָּה אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי־חֶרֶב הַחֵרֶם אֲתָה וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֵמָתָהּ לְפִי־חֶרֶב: יז * וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רַחֲבָהּ וְשִׁרְפָתָהּ כְּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד: יח * וְלֹא־יִדְבַק בִּידְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֶרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אָפוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ וְהִרְבֶּךָ כָּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: ט * כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹמֵר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הִישָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (292 קוטי שיחות כא עמ' 388 – ממכתב)

כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲתֶכֶם

יְדוּעַ פֶּתָגָם כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוֹר, שְׂכָשְׂכָא מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ, יִצְטָעֵרוּ וְיִתְחַרְטוּ בְּיוֹתֵר עַל הַיָּמִים וְהַתְּקוּפָה הַכִּי טוֹבָה שְׂבִסוּף זְמַן הַגְּלוּת, שֶׁהֵיוּ יְכוּלִים לַפְּעַל בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת בְּהַתְּגַבְּרוּת עַל כָּל הַהַעֲלָמוֹת וְהַהִסְתָּרִים דָּאז, שְׂאֵז הַעֲבוּדָה נְעִימָה יוֹתֵר וְחִבִּיבָה יוֹתֵר, הֵן לְעוֹבֵד וְהֵן לְזֶה שֶׁצִּוָּה עַל הַעֲבוּדָה, בּוֹרָא הָעוֹלָם וּמְנַהִיגוֹ, מִה־שְּׂאִין־כֵּן בְּשָׂרוֹת הַטְּמָאָה יַעֲבֹר מִן הָאָרֶץ וְאֵין מִנְּגִדִים.

הנפסיון – מתגלה כיצד הפונה הפנימית של הנפסיון גופא היא תוספת ועלוי בעבודתו, וכפרוש רבנו הזקן ש"מנפה" הוא מלשון גם והרמה, "ארים נסי".

חמישי כב עשר תעשר את כל־תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: ^א ואכלת לפני ה' יהוה אלהיך במקום אשר־יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את־יהוה אלהיך כל־הימים: ^ב וכי־ירבה ממך הדרך כי לא תוכל לשאתו כי־ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם כי יברך יהוה אלהיך: ^ג ונתתה בפסך וצרת הפסך בידך והלכת אל־המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ^ד ונתתה הפסך בכל אשר־תאוו נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשא לך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיך ושמת אתה וביתך: ^ה והלוי אשר־בשעריך לא תעובנו כי אין לו חלק ונחלה עמך: ^ו מקצה ^ז שלש שנים תוציא את־כל־מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: ^ח ובא הלוי כי אין־לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברך יהוה אלהיך בכל־מעשה ידך אשר

תעשה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות כד עמ' 40)

פי מנפה ה' אלקיכם אתכם

בעבודת הברורים מתעסקים עם דבר גשמי כדי לגלות את תכליתו, שנברא לשמש את קונו, וכן לגלות את הנצוץ האלקי שבו. אף הנצוץ האלקי שבנפסיון נפל למטה ביותר, עד שהוא בהעלם לגמרי, וכדי לגלותו יש לבטל העלם זה. ואף בעבודת האדם בעצמו כך: בעבודת הברורים הוא 'פוחת' את פחותיו, שכלו ומדותיו; ובנפסיון הוא פועל הפך טבעו, מתוך מסירות נפש.

שישי טו א מקץ שבע־שנים תעשה שמטה: ^א וזה דבר השמטה שמוט כל־בעל משה ידו

אשר ישה ברעהו לא־יגש את־רעהו ואת־אחיו כִּי־קרא שמטה ליהוה: ^א את־הנכרי תגש ואשר יהיה לך את־אחיד תשמט ידך: ^ב אפס כי לא יהיה־כך אביון כִּי־ברך יברך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: ^ג רק אם־שמע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור לעשות את־כל־המצוות הזאת אשר אנכי מצוה היום: ^ד כי־יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר־לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים וברך לא ימשלו: ^ה כי־יהיה כך אביון מאחד אחיד באחד שעריך בארצך אשר־יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את־לבבך ולא תקפץ את־ידך מאחיד האביון: ^ו כי־פתח תפתח את־ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: ^ז השמר לך פן־יהיה דבר עם־לבבך בליעל לאמר קרבה שנת־השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל־יהוה והיה כך חטא: ^ח נתון תתן לו ולא־ירע לבבך בתתך לו כי בגלל ^א הדבר הזה יברך יהוה אלהיך בכל־מעשך ובכל משלח ידך: ^ב כי לא־יחדל אביון מקרב הארץ על־פני אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את־ידך לאחיד לעניך ולאביוןך בארצך: ^ג כי־ימכר לך אחיד העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעת תשלחנו חפשי מעמך: ^ד וכי־תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: ^ה העניק תעניק לו מצאנך ומגורך ומיקבך אשר ברכך יהוה אלהיך תתן־לו: ^ו ובכרת כי עבד היות בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך על־פני אנכי מצוה את־הדבר הזה היום: ^ז והיה כִּי־יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת־ביתך כִּי־טוב לו עמך: ^ח ולקחת את־הפרצע ונתתה

בְּאֵזְנוֹ וּבִדְלָתָהּ וַיְהִי לָהּ עֶבֶד עוֹלָם וְאָף לְאַמְתָּךְ
תַּעֲשֶׂה-פֶּן: ^י לֹא-יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלְחֶךָ אֹתוֹ
חֲפָשִׁי מִעַמְּךָ כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שְׂכִיר עֲבָדֶיךָ שֵׁשׁ
שָׁנִים וּבִרְכָּךְ יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 426 - ממכתב)

פי מנשה ה' אלקיכם אתכם

כל ענינו של היצור הרע הוא להלחם נגד אֲשֶׁרוֹ של
הָאֵדָם, הָרוּחָנִי וְהַגִּשְׁמִי, בְּהַסְבֵּרוֹת שֶׁאֵין לָהֶן יסוד בשכל
הַבְּרִיא, וְכָל מַצִּיאוֹתֶיךָ הִיא "פי מנשה ה' אלקיכם אתכם".
וּכְשֶׁמִּתְאַמֵּץ וְעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן - רואה גם הָאֵדָם עֲצָמוֹ אִיךָ
שֶׁבִטְלָה כָּל מַצִּיאוֹתֶיךָ הַמְדָּמָה.

שביעי ^י כִּלְיֵה־בָּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצִאֲנֶךָ
הַזָּכָר תִּקְדֹּשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבָכָר
שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגַּז בְּכוֹר צֹאנֶךָ: ^ב לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
תֹאכְלֶנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה
אֹתָהּ וּבֵיתֶךָ: ^{כא} וְכִי-יִהְיֶה כּוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ עוֹר
כָּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:
^{כב} בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו בְּצִבִּי
וּבְאֵיל: ^{כג} רַק אֶת־דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ
תִּשְׁפְּכֶנּוּ בַּמַּיִם: פ ^{מז} שְׁמוֹר אֶת־חֲדָשׁ
הָאָזִיב וַעֲשִׂיתָ פֶסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֲדָשׁ
הָאָזִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה:
^ד וְזִבְחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשֹׁפֵן שְׁמוֹ שָׁם: ^ה לֹא־תֹאכַל
עָלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם
עֲנִי כִי בַחֲפוּזִן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִמְעַן תִּזְכֹּר
אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:
^ו וְלֹא־יִרְאֶה לָּךְ שָׂאֵר בְּכָל־גִּבְלֶךָ שִׁבְעַת יָמִים
וְלֹא־יִלִּין מִן־הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן לְבָקָר: ^ז לֹא תֹכַל לִזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח
בְּאַחַד שַׁעֲרֶיךָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ: ^ח כִּי
אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְשֹׁפֵן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בַּעֲרֵב כִּבּוֹא
הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: ^י וּבִשְׁלָלָהּ

וְאִכְלָתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
וּפָנִיתָ בְּבָקָר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: ^ה שֵׁשֶׁת יָמִים
תֹּאכַל מִצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: ^ס שִׁבְעָה
שָׁבָעַת תִּסְפְּרֶךָ מִהַחֵל חֲרָמֶשׁ בְּקָמָה תַּחֲלֵה
לְסֹפֵר שִׁבְעָה שָׁבָעַת: ^ז וַעֲשִׂיתָ חֹג שִׁבְעוֹת
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִפֶּת נֹדֶבֶת יִדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן
פָּאֶשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^ח וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֹתָהּ וּבִגְדְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתֶּךָ
וְהַלּוֹי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהַאֲלֻמָּנָה
אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְשֹׁפֵן שְׁמוֹ שָׁם: ^י וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ
בְּמִצְרַיִם וְשִׁמַּרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֶת־הַחֻקִּים
הָאֵלֶּה: פ ^י חֹג הַסִּפָּת תַּעֲשֶׂה לָּךְ שִׁבְעַת
יָמִים בְּאַסְפֹּךְ מִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ: ^י וְשִׂמַּחְתָּ בַּחֲגֹךָ
אֹתָהּ וּבִגְדְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתֶּךָ וְהַלּוֹי וְהַגֵּר
וְהִיתוּם וְהַאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: ^{יב} שִׁבְעַת
יָמִים תַּחֲגֹ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאֹתֶיךָ
וּבְכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ שֹׂמֵחַ: ^{יג} שְׁלוֹשׁ
פַּעַמִּים ^א בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶת־פָּנָי ^א
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחֹג הַמִּצּוֹת
וּבְחֹג הַשָּׁבָעוֹת וּבְחֹג הַסִּפָּת וְלֹא יִרְאֶה
אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם: ^י אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ
בְּכִרְפַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָּךְ: סס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט 288)

איש כמתנת ידו (טז, יז)

כאן נקט לשון מתנה, ואלו לעיל (פסוק י) נקט מפת נדבת
ידך. ויש לבאר, דהנה פסוק זה מדבר בעשיר (כפרוש
רש"י). ולכן לא מתאים לשון נדבה, שהרי עצירות היא
בגדר פקדון, ונתנת הנדקה היא בסף-הכל מלוי חובה
ותפקיד - להעביר לעני את הסף שלו, של העני. אך עליו
למת נדקה זו בדרך נתינה, בסכר פנים נפות, כמאמר כל
הנאות בעין נפה נתן. ואלו לעיל מדבר באדם שאינו עשיר,
ובאדם כזה יתכן שפספו נתן לו כדי לפרנס את בני ביתו,
לא בשביל עניים; זה כסף שלו. ומלמדנו הכתוב, שאף-על-

וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְחֵלְאֵי וְהַגֵּר וְהַיִּתּוּם
וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: ^ט שִׁבְעַת יָמִים תַּחֲלוּ
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה כִּי
יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל
מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶף שִׂמְחָה: ^ט שְׁלֹשׁ
פַּעַמִּים | בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶת־פָּנָי |
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת
וּבְחַג הַשִּׁבְעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה
אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם: ^י אִישׁ כַּמִּתְנַת יָדוֹ
בְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 427 – ממכתב)

פי מנשה ה' אלקיכם אתכם

ידועים דברי רבנו הַזָּקֵן, אֲשֶׁר מִהַסְיוֹנוֹת עֲצָמָם צָרִיךְ
לְהַתְעוֹרֵר בְּתוֹסֶפֶת אִמָּץ לְחִיּוֹת חַיִּים עַל פִּי הוֹרָאת אֱלֻקִּים
חַיִּים. שְׁהָרִי בְּיָדָאֵי אֵין הַקָּב"ה בָּא בְּטָרוּנָא עִם בְּרִיּוּתוֹ,
וְאֵינוֹ מִבְּקָשׁ אֶלָּא לְפִי כָחַן, וְאֵם נִתּוּסָף בְּנִסְיוֹן - בְּיָדָאֵי
וּבְיָדָאֵי שְׁמַקְדָּם לְזֶה הוֹסִיפּוּ בְּכַחוֹת פְּנִימִיִּים שֶׁל הָעוֹמֵד
בְּנִסְיוֹן.

קכ"ו פסוקים, פליא"ה סימן.

פִּי־כֵן עָלָיו לְהִיּוֹת נָדִיב לֵב וּלְהַפְרִישׁ מִכִּסְפוֹ לְצָדָקָה. וְקִדְמָה
נִדְבָה לְמַתָּנָה, כִּי מִי שְׁנוֹתָן צָדָקָה בְּדֶרֶךְ נִדְבָה זֹכָה לַחַת
בְּדֶרֶךְ מַתָּנָה.

♦ ♦ ♦

חצי קריש

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אִמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
כִּרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיַקְרֵב
מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמַם,
וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמָה דְקִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן

♦ ♦ ♦

מפטיר י. חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים
באספך מרגנד ומיקבד: י. ושמחת בחגך אתה

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכִּיָּה דְרִכִּי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבָתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמִינָהּ,
בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וּבְבוֹד. יי חפץ לַמַּעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוק. * האבנט חוגרים
בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֵּאמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ראה לקריאה בציבור ולשמו"ת

בישעיה פרק נד

גַּד יֵא עֲנִיָּה סְעָרָה לֹא נַחֲמָה הִנֵּה אֲנִי מִרְבִּין
בַּפּוֹךְ אֲבֹנֶיךָ וַיִּסְדַּתִּיךָ בַּסְּפִירִים: י וְשִׁמְתִּי כָּדָד
שְׂמִשְׁתִּיךָ וַיִּשְׁעִיךָ לְאֲבְנֵי אֶקֶדָה וְכָל־גְּבוּלְךָ
לְאֲבְנֵי־חֶפֶץ: יג וְכָל־בְּנֶיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם
בְּנֶיךָ: יד בְּצִדְקָה תִּפְוֹנֵנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂק בִּי־לֹא תִירָאִי
וּמִמַּחֲתָהּ כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלֶיךָ: טו הֵן גֹּר יָגוּר אִפֶּס
מֵאוֹתֵי מִיָּגֵר אֶתְּךָ עָלֶיךָ יִפּוֹל: טז הִנֵּה אֲנִי
בְּרֹאתִי חָרָשׁ גִּפְתִּי בְּאֵשׁ פָּחַם וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ
וְאֲנִי בְּרֹאתִי מַשְׁחִית לַחֲבֵל: יז כָּל־כְּלִי יוֹצֵר עָלֶיךָ
לֹא יִצְלַח וְכָל־לִשׁוֹן תִּקּוּם־אֶתְּךָ לְמַשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי
זֹאת נִחַלְתָּ עִבְדִּי יְהוָה וְצִדְקָתְךָ מֵאֵתִי נֹאם־יְהוָה:
נח אֵלֵּהּ כָּל־צִמָּא לָבוֹ לַמִּים וְאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף
לָבוֹ שִׁבְרוֹ וְאָכְלוֹ וּלְבוֹ שִׁבְרוֹ בְּלוֹא־כֶּסֶף וּבְלוֹא
מַחִיר יֵין וְחֶלֶב: כ לִמָּה תִשְׁקְלוּ־כֶּסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם
וַיַּגִּיעְכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שָׁמְעוּ שָׁמְעוּ אֵלַי וְאָכְלוּ־
טוֹב וַתִּתְעַנֶּג בְּדִשָּׁן נִפְשְׁכֶם: ג הִטּוּ אָזְנוֹכֶם וּלְבוֹ
אֵלַי שָׁמְעוּ וַתַּחֲיִי נִפְשְׁכֶם וְאֶכְרַתָּה לָכֶם בְּרִית
עוֹלָם חֲסִדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים: ד הֵן עַד לְאוֹמִים
נִתְּנוּ נָגִיד וּמִצְוָה לְאֻמִּים: ה הֵן גֹּי לֹא־תִדְעַ
תִּקְרָא וְגֹי לֹא־יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יִרְצוּ לְמַעַן יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וּלְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ:

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

יא) סַעֲרָה, מרב צרות לזה סוער. **מַרְבִּיץ בַּפּוֹל**, מרצף ורצפתו מאבני נֶפֶךְ. (דאח שמות כח.יח). **יב) בִּרְכָב**, מין אֶבֶן יקרה המאירה. והוא מלשון "כידודי אש" (איוב מז.יא). **שִׁמְשֻׁתֶּיךָ**, חלונות. **אֶקְדָּה**, מין אֶבֶן יקרה המאירה ביותר והוא מלשון "קדחי אש" (ישעיה נ.א). **לֹאֲבֹנֵי חֶפֶץ**, אבנים יקרות שאדם חפץ ורוצה בהן. **יג) לְמוֹדֵי ה'**, כלומר, וישפילו בחכמה כאלו היו תלמידי ה'. **יד) בַּצִּדְקָה תִּבְנוּנִי**, בעבור הצדקה שתעשי תהיו מבססת. **וַחֲסִי מַעֲשֶׂה**, תהיו מרחקת מעוֹשִׂים. **כִּי לֹא תִירָא**, ולא תפחדו מהם. **וּמִמַּחֲתָה**, משכר ופחד. **טו) גֹּדֵר יְגוֹר**, עֵנָן פחד. כמו "לא תגורו" (דברים א.ח). **אָפֶס מֵאוֹתֵי**, מי שאני אני עמו. **מִי גַר אֶתְּךָ עֲלֵיךָ יוֹשֵׁל**, מי שיתגרה אתך להלחם פה, על הירד. **פל. יז) כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלֵיךָ**, כל כלי נֶשֶׁק אשר יוצר להביא עליך. **א) הוֹי**, לשון קריאה. **כָּל צֶמָא לְבוֹ לַמִּים**, כמו שהצמא מתאוה למים, כך הנפש החכמה מתאוה לתורה ולחכמה. וכמו שאמר הנביא עמוס "לא רעב להלחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי ה'" (עמוס ח.א). **וְאִשֶּׁר אֵין לָהּ בִּסָּת**, כלומר, התאב לדבר ה' וְלֹךְ אֶל הַנְּבִיא לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה' מִבֵּל שִׁינְטָרְדָּה לִשְׁלֹם כֶּסֶף. **שִׁכְרוּ**, לשון קניה. **י"ז וְחֻלְבִּי**, נמשלה התורה ליוֹן המשמח, כמו שכתוב "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט.ט). ונמשלה לחֵלֶב שהוא מקום ומגדל את התינוק, כי דברי תורה הם קיום הנשמה וגדולה, שהיא הולקת וגדלה במדרגות על ידי למוד התורה. **ב) בְּלוֹא לָחֶם**, כלומר, למה תרבו לתת מחיר עבור למוד חכמות נכריות שאין בהם תועלת. **וַיִּגְיעֶכֶם**, בספקכם הבא לכם על ידי יגיעה. **בְּלוֹא לִשְׂבָעָה**, בדבר שאינו משיב. **וַתִּתְעַנֶּנּוּ בְּדַשֵּׁן נַפְשְׁכֶם**, תענוג הנפש בעולם הבא. **ג) חֲסִדֵי דוֹר הַנִּתְאַמְנִים**, חסדי דור הנקמים. והוא מֶלֶךְ הַמִּשִּׁית, שנקרא על שם דוד, ככתוב "דוד עבד נשיא להם לעולם" (יחזקאל לז.כה). **ד) עַד לְאוֹמִים**, שר וגדול עליהם, ומזכות ומעיד דרכיהם על פניהם. **נִגְדֵי וּמִצְוֹת לְאֻמִּים**, המלך המשיח יתה ראש על העמים, ומצוה להם את המעשה אשר יעשו. ונקרא "נגיד" על שם

שְׁפוּמִים נִגְדוּ בְּכָל עֲנִינֵיהֶם. (ה) גִּי' לֹא תִדַּע תִּקְרָא וְגו', גִּי' שְׁהוּא רְחוּק מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, תִּקְרָא אוֹתוֹ וְיִבְאֵה לְפָנֶיךָ, אִם עַל פִּי שְׂלֵא תִדְעָהּ וְלֹא יִדְעַךְ עַד הַיּוֹם, כִּי יִשְׁמַע אֶת הַנְּפִלְאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה ה' עִם יִשְׂרָאֵל. וְרוּחַ לְעִבְרֵדְתָּ. וּלְקַדְּוֶשׁ יִשְׂרָאֵל, וּלְמַעַן הִקְבִּ"ה. פֶּאֶרְדָּה, לְשׁוֹן פֶּאֶר וּפִי.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שָׁפֵל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִנְיָה:
שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹא לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: יוֹם ב' שָׁעָה 7 אַחֲרֵי צְהַרְיִים 34 דְּקוֹת 141 חֲלָקִים.
רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הָרִבְעִי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מנ"א, ה'תשס"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... בנוגע לשאלתם שיש מורים כאלו אשר יש חשש שאינם מתאימים לתפקידם, הרי כבר ידוע
פסק תורתנו שבלמוד תלמידים צריכים להתחשב עם תועלת התלמידים ובכלל תועלת הרבים דוחה
תועלת היחיד. אלא שבזה יש להביא בחשבון שבחנוך נוגע לא רק הידיעות אלא ג"כ ההתמסרות,
ובישוב דעת ע"ד מורה פלוני או פלוני יש לעשות סה"כ משניהם גם יחד ואח"כ להחליט.

בהנוגע להוספה מצד המורים בשעות למוד, נכון ומוכרח הוא...

לוח זמנים לשבוע פרשת ראה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמו"ר		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:08	6:11	8:48	8:50	9:24	9:25	10:32	10:33	19:22	19:15	19:49	19:42	18:56	19:53
חיפה (ק)	6:05	6:09	8:45	8:47	9:22	9:24	10:31	10:31	19:23	19:16	19:51	19:44	18:48	19:54
ירושלים (ק)	6:05	6:09	8:46	8:47	9:22	9:23	10:30	10:31	19:26	19:19	19:48	19:41	18:40	19:52
תל אביב (ק)	6:06	6:10	8:47	8:49	9:24	9:25	10:32	10:32	19:23	19:16	19:50	19:43	18:58	19:54
אוסטריה, וינה (ק)	5:51	5:59	8:31	8:36	9:23	9:26	10:36	10:38	20:05	19:54	20:41	20:29	19:38	20:44
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:03	6:55	9:05	9:00	9:42	9:37	10:37	10:34	17:46	17:51	18:15	18:20	17:32	18:31
אוקראינה, אודסה (ק)	5:58	6:05	8:38	8:43	9:27	9:30	10:40	10:41	20:04	19:53	20:39	20:28	19:37	20:41
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:26	5:34	8:06	8:11	8:57	9:01	10:10	10:12	19:39	19:28	20:15	20:03	19:12	20:18
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:36	5:44	8:15	8:21	9:08	9:11	10:21	10:23	19:51	19:40	20:28	20:16	19:24	20:30
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:57	6:06	8:35	8:42	9:31	9:35	10:45	10:47	20:21	20:09	20:59	20:46	19:53	21:02
אוקראינה, קייב (ק)	5:49	5:58	8:27	8:34	9:23	9:27	10:37	10:39	20:14	20:02	20:52	20:39	19:46	20:55
איטליה, מילאנו (ק)	6:26	6:33	9:07	9:11	9:55	9:57	11:07	11:08	20:28	20:18	21:02	20:51	20:01	21:05
אקוואדור, קיטו (ח)	6:15	6:13	8:45	8:44	9:14	9:13	10:17	10:16	18:21	18:20	18:44	18:42	18:02	18:51
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:31	7:24	9:37	9:33	10:13	10:08	11:09	11:06	18:25	18:29	18:52	18:56	18:10	19:07
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:33	8:24	10:30	10:25	11:09	11:04	12:04	12:00	19:07	19:12	19:37	19:42	18:53	19:54
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:21	6:27	9:02	9:05	9:44	9:46	10:54	10:55	19:59	19:51	20:29	20:21	19:34	20:33
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:08	6:14	8:49	8:52	9:32	9:34	10:42	10:43	19:51	19:42	20:22	20:13	19:26	20:25
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:09	6:14	8:50	8:53	9:32	9:34	10:43	10:44	19:51	19:43	20:22	20:13	19:26	20:25
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:42	6:48	9:22	9:26	10:07	10:09	11:18	11:19	20:30	20:21	21:02	20:52	20:05	21:05
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:50	6:54	9:30	9:32	10:06	10:07	11:14	11:14	20:00	19:54	20:27	20:20	19:37	20:31
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:15	6:20	8:56	8:58	9:34	9:35	10:42	10:43	19:36	19:29	20:04	19:57	19:12	20:08
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:55	6:57	9:34	9:35	10:08	10:08	11:15	11:15	19:55	19:49	20:20	20:14	19:32	20:24
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:03	6:09	8:44	8:47	9:27	9:29	10:38	10:39	19:48	19:39	20:19	20:10	19:22	20:22
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:01	6:07	8:42	8:45	9:25	9:28	10:36	10:37	19:48	19:39	20:19	20:10	19:22	20:22
בוליביה, לה-פס (ח)	6:49	6:45	9:11	9:08	9:41	9:38	10:41	10:39	18:24	18:25	18:48	18:49	18:07	18:58
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:31	6:41	9:09	9:16	10:07	10:11	11:21	11:23	21:00	20:48	21:40	21:26	20:32	21:42
בלגיה, בריסל (ק)	6:33	6:42	9:11	9:17	10:07	10:11	11:22	11:24	21:00	20:47	21:38	21:25	20:31	21:41
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:31	6:26	8:47	8:44	9:19	9:16	10:18	10:15	17:51	17:53	18:15	18:17	17:35	18:27
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	6:18	6:13	8:35	8:32	9:07	9:03	10:05	10:03	17:40	17:42	18:04	18:06	17:23	18:16
בריטניה, לונדון (ק)	5:49	5:58	8:26	8:33	9:24	9:28	10:39	10:41	20:19	20:07	20:59	20:45	19:54	21:01
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:52	6:02	8:27	8:35	9:30	9:35	10:45	10:48	20:33	20:20	21:15	21:01	20:07	21:17
גרמניה, ברלין (ק)	5:52	6:02	8:28	8:36	9:29	9:33	10:44	10:46	20:28	20:15	21:09	20:55	19:59	21:11
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:17	6:26	8:56	9:02	9:51	9:55	11:05	11:07	20:41	20:29	21:19	21:06	20:13	21:21
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:35	6:29	8:49	8:45	9:21	9:18	10:19	10:16	17:48	17:51	18:14	18:16	17:33	18:26
הודו, מומבאי (ח)	6:20	6:22	8:58	8:58	9:29	9:29	10:35	10:35	19:05	19:01	19:29	19:25	18:43	19:34
הודו, פונה (ח)	6:17	6:18	8:54	8:54	9:26	9:26	10:31	10:31	19:01	18:56	19:25	19:20	18:39	19:30
הונגריה, בודפשט (ק)	5:42	5:50	8:22	8:27	9:13	9:16	10:26	10:27	19:53	19:42	20:28	20:17	19:26	20:31
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:12	6:18	8:53	8:56	9:36	9:38	10:47	10:48	19:56	19:48	20:28	20:18	19:31	20:31
יוון, אתונה (ק)	6:42	6:47	9:23	9:26	10:03	10:05	11:13	11:14	20:16	20:08	20:46	20:37	19:51	20:49
מלדובא, קיישיב (ק)	6:04	6:12	8:44	8:49	9:34	9:37	10:47	10:49	20:13	20:02	20:48	20:36	19:46	20:50

לוח זמנים לשבוע פרשת ראה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:19	6:17	8:55	8:55	9:26	9:26	10:32	10:32	19:02	18:58	19:27	19:22	18:41	19:31
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	7:26	7:16	9:15	9:10	9:58	9:52	10:51	10:47	17:42	17:49	18:15	18:22	17:30	18:34
נפאל, קטמנדו (ח)	5:38	5:35	8:15	8:16	8:49	8:50	9:57	9:57	18:40	18:34	19:06	19:00	18:17	19:10
סינגפור, סינגפור (ח)	7:04	7:03	9:35	9:34	10:04	10:03	11:07	11:06	19:13	19:12	19:36	19:34	18:54	19:43
פולין, ורשא (ק)	5:22	5:32	7:59	8:06	8:59	9:03	10:14	10:16	19:57	19:44	20:37	20:23	19:28	20:40
פרו, לימה (ח)	6:20	6:17	8:45	8:43	9:14	9:12	10:15	10:13	18:04	18:05	18:27	18:27	17:47	18:36
צרפת, ליון (ק)	6:43	6:50	9:23	9:28	10:12	10:15	11:24	11:25	20:46	20:36	21:20	21:09	20:19	21:23
צרפת, פריז (ק)	6:46	6:54	9:25	9:31	10:18	10:22	11:31	11:33	21:03	20:51	21:40	21:27	20:35	21:42
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:53	5:52	8:25	8:24	8:54	8:53	9:58	9:57	18:08	18:06	18:31	18:29	17:49	18:38
קנדה, טורונטו (ק)	6:24	6:31	9:05	9:09	9:51	9:53	11:02	11:03	20:18	20:08	20:51	20:41	19:52	20:54
קנדה, מונטריאול (ק)	5:57	6:05	8:38	8:42	9:26	9:28	10:38	10:39	19:58	19:48	20:33	20:22	19:32	20:35
קפריסין, לרנקה (ק)	6:07	6:11	8:48	8:50	9:26	9:28	10:35	10:36	19:32	19:24	20:00	19:52	19:08	20:04
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	6:34	6:46	9:07	9:17	10:15	10:20	11:31	11:34	21:25	21:11	22:09	21:53	20:55	22:11
רוסיה, מוסקבה (ק)	6:05	6:16	8:36	8:46	9:47	9:52	11:04	11:06	21:01	20:47	21:47	21:30	20:31	21:49
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	6:20	6:28	9:00	9:05	9:50	9:54	11:03	11:05	20:30	20:19	21:05	20:54	20:03	21:08
שווייץ, ציריך (ק)	6:24	6:32	9:04	9:09	9:55	9:58	11:08	11:10	20:34	20:24	21:10	20:58	20:07	21:13
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:05	6:06	8:41	8:41	9:12	9:11	10:17	10:16	18:39	18:36	19:03	18:59	18:18	19:08

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840
Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00439
17/08/2014

P.P.
שולם
1949
תל אביב

